

Uveljavljanje kolektivnega sodnega
varstva v primerih množičnega
oškodovanja potrošnikov in drugih
skupin oškodovancev v Sloveniji

Projekt:

V5-2116 v okviru Ciljnega raziskovalnega programa »CRP 2021« z naslovom »Uveljavljanje kolektivnega sodnega varstva v primerih množičnega oškodovanja potrošnikov in drugih skupin oškodovancev v Sloveniji« (ang. »Collective judicial redress in cases of mass harm sustained by the consumers and other groups of victims in Slovenia«)

Vodja:

24285 izr. prof., izr. prof. dr. Ana Vlahek

Projektna skupina:

izr. prof., izr. prof. dr. Ana Vlahek (vodja)
prof. dr. Aleš Galič (raziskovalec)
doc. dr. Neža Pogorelčnik Vogrinc (raziskovalka)

Raziskovalna organizacija:

1608 Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani (IPP-PF)

Sofinancerja:

Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS in Ministrstvo za pravosodje RS

September 2022

Vsebina

Prvi sklop: Analiza ureditve kolektivnega varstva v Republiki Sloveniji in njegove uporabe v praksi..... 6

1. Analiza določil Zakona o kolektivnih tožbah (ZKoIT) in substitutov kolektivnega varstva v splošni zakonodaji.....	6
1.1. Kolektivno varstvo <i>stricto sensu</i> v Republiki Sloveniji pred ZKoIT	6
1.1.1. Področje prava varstva potrošnikov	6
1.1.2. Druga področja.....	11
1.2. Substituti kolektivnega varstva v splošni procesni zakonodaji Republike Slovenije	11
1.2.1. Združitev pravnih	12
1.2.2. Sosporništvo.....	13
1.2.3. Vzorčni postopek.....	13
1.3. Soočanje s primeri množičnega oškodovanja v praksi pred ZKoIT	16
1.4. Ureditev mehanizmov kolektivnega varstva v evropskem pravnem prostoru.....	19
1.5. Analiza Zakona o kolektivnih tožbah in njegove uporabe v praksi	22
1.5.1. Odločitev za sprejem ZKoIT	22
1.5.2. Priprava ZKoIT	23
1.5.3. Zakonodajni postopek za ZKoIT	26
1.5.4. Struktura ZKoIT.....	27
1.5.5. Glavne značilnosti ureditve v ZKoIT	28
1.5.6. Struktura kolektivnih postopkov po ZKoIT.....	100
2. Natančna analiza kolektivnih postopkov po ZKoIT v Republiki Sloveniji ter vpisov v Register kolektivnih tožb	127
2.1. Kolektivni postopki pred slovenskimi sodišči.....	127
2.1.1. Statistika.....	127
2.1.2. Analiza kolektivnih tožb v Republiki Sloveniji	132
2.2. Vpisi v Register kolektivnih tožb	144
2.2.1. Ureditev delovanja Registra kolektivnih tožb	144
2.2.2. Praksa delovanja Registra kolektivnih tožb	156
3. Detekcija razlogov za (ne)aktualnost uporabe mehanizmov kolektivnega varstva v Republiki Sloveniji s primerjavo uporabe v najmanj petih izbranih državah (od tega najmanj treh državah članicah Evropske unije)	159
3.1. Primerjalnopravna analiza uporabe mehanizmov kolektivnega varstva.....	159
3.1.1. Ureditev v izbranih jurisdikcijah zunaj EU.....	159
3.1.2. Ureditev v izbranih državah članicah EU in EFTA.....	167
3.2. Analiza uporabe in razlogov za (ne)aktualnost uporabe ZKoIT v Sloveniji	174

4. Analiza kritičnih nevalgicnih točk obstoječe ureditve s predlogi za posege v obstoječa določila ZKoliT z namenom njegove širše uporabe	177
Drugi sklop: Prenos Direktive 2020/1828 v slovenski pravni red	181
1. Analiza določil in ciljev Direktive 2020/1828 ter primerjava določil Direktive 2020/1828 z obstoječim sistemom kolektivnega varstva v Republiki Sloveniji z analizo kritičnih točk sistemske neskladnosti obeh ureditev	181
1.1. Razlogi za sprejem in cilji Direktive 2020/1828	181
1.2. Analiza določil Direktive 2020/1828	184
1.2.1. Člen 1 - Predmet urejanja in namen.....	184
1.2.2. Člen 2 - Področje uporabe.....	187
1.2.3. Člen 3 - Opredelitev pojmov.....	190
1.2.4. Člen 4 - Kvalificirani subjekti.....	192
1.2.5. Člen 5 - Informacije o kvalificiranih subjektih in njihovo spremljanje.....	196
1.2.6. Člen 6 - Vlaganje čezmejnih zastopniških tožb	197
1.2.7. Člen 7 – Zastopniške tožbe.....	199
1.2.8. Člen 8 - Opustitveni ukrepi.....	201
1.2.9. Člen 9 - Ukrepi za povrnitev škode	203
1.2.10. Člen 10 – Financiranje zastopniških tožb za ukrepe za povrnitev škode	206
1.2.11. Člen 11 – Poravnave glede povrnitve škode.....	210
1.2.12. Člen 12 - Razdelitev stroškov zastopniške tožbe za ukrepe za povrnitev škode....	211
1.2.13. Člen 13 – Informacije o zastopniških tožbah	213
1.2.14. Člen 14 – Elektronske zbirke podatkov	216
1.2.15. Člen 15 – Učinki pravnomočnih odločb.....	218
1.2.16. Člen 16 – Zastaralni roki.....	219
1.2.17. Člen 17 – Ekspeditivnost postopka.....	220
1.2.18. Člen 18 – Razkritje dokazov.....	221
1.2.19. Člen 19 – Kazni	223
1.2.20. Člen 20 – Pomoč kvalificiranim subjektom.....	224
1.2.21. Člen 21 – Razveljavitev	227
1.2.22. Člen 22 – Prehodne določbe	228
1.2.23. Člen 23 – Spremljanje in ocenjevanje.....	229
1.2.24. Člen 24 – Prenos.....	231
1.2.25. Člen 25 – Začetek veljavnosti	232
1.2.26. Člen 26 – Naslovniki	233

2. Primerjalnopravna analiza implementacije Direktive 2020/1828 v pravne rede držav članic Evropske unije.....	234
2.1. Nizozemska	237
2.2. Latvija	238
2.3. Grčija	242
3. Priporočila za optimalni prenos Direktive 2020/1828 v slovenski pravni red s sistemsko umestitvijo implementacijskih določil	243
4. Opredelitev rešitev, ki bodo ureditev ZKOLT nadgradile tako, da bo ta usklajena z Direktivo 2020/1828.....	244
Viri.....	257

Prvi sklop: Analiza ureditve kolektivnega varstva v Republiki Sloveniji in njegove uporabe v praksi

1. Analiza določil Zakona o kolektivnih tožbah (ZKoIT) in substitutov kolektivnega varstva v splošni zakonodaji

1.1. Kolektivno varstvo *stricto sensu* v Republiki Sloveniji pred ZKoIT

1.1.1. Področje prava varstva potrošnikov

Pred začetkom uporabe Zakona o kolektivnih tožbah (ZKoIT),¹ tj. do 21. aprila 2018,² v Sloveniji ni bilo mogoče kolektivno uveljavljanje dajatvenih zahtevkov na način, da bi na podlagi tožbe enega tožnika lahko prišlo do poplčila več potrošnikov ali drugih tako ali drugače oškodovanih oseb.

So pa bile od leta 1998 dalje, torej še v času, ko Republika Slovenija ni bila članica Evropske unije (EU), v našem pravnem sistemu, in sicer v Zakonu o varstvu potrošnikov (ZVPot),³ po vzoru rešitev Direktive 98/27 o opustitvenih tožbah zaradi varstva interesov potrošnikov (t. i. *Injunctions Directive*),⁴ ki jo je leta 2009 nadomestila istoimenska Direktiva 2009/22,⁵ že urejene specifične kolektivne opustitvene in deklaratorne tožbe za varstvo interesov potrošnikov. Urejene so bile v X. poglavju ZVPot z naslovom Premoženskokopravno varstvo, in sicer v členih 74 do 76. Leta 2002 so bila določila iz 1998 o potrošniških kolektivnih tožbah nekoliko revidirana in dopolnjena.

Institut kolektivne opustitvene tožbe na ravni EU srečamo že v prvi fazi razvoja mehanizmov kolektivnega varstva, ki se je pričela sredi 80-ih let prejšnjega stoletja, ko je evropski zakonodajalec pričel sprejemati različne direktive za varstvo specifičnih interesov, predvsem potrošniških, ki so poleg osrednjih materialnopravnih vprašanj vsebovale tudi določila o kolektivnih opustitvenih in deklaratornih tožbah. Šlo je za direktive, ki so urejale specifična vprašanja trgovinskih praks, npr. zavajajoče oglaševanje, nepošteno pogodbene prakse v razmerjih s potrošniki, nepošteno pogodbene pogoje v potrošniških pogodbah, prodajo na daljavo, prodajo zdravil za uporabo v humani medicini, idr.⁶ Procesno upravičenje so (z različnimi opredelitvami glede na področje uporabe zadevne direktive)

---

¹ Ur. l. RS, št. 55/17.

² Gl. 67. člen ZKoIT.

³ Ur. l. RS, št. 20/98 in nasl.

⁴ Direktiva 98/27/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. maja 1998 o opustitvenih tožbah zaradi varstva interesov potrošnikov, Ur. l. EU L 166, 11. junij 1998, str. 51–55.

⁵ Direktiva 2009/22/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2009 o opustitvenih tožbah zaradi varstva interesov potrošnikov, Ur. l. EU L 110, 1. maj 2009, str. 30–36.

⁶ Direktiva Sveta z dne 10. septembra 1984 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic o zavajajočem oglaševanju (84/450/EGS), Ur. l. EU L 250, 19. september 1984, str. 17–20, Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/29/ES z dne 11. maja 2005 o nepoštenih poslovnih praksah podjetij v razmerju do potrošnikov na notranjem trgu ter o spremembi Direktive Sveta 84/450/EGS, direktiv Evropskega parlamenta in Sveta 97/7/ES, 98/27/ES in 2002/65/ES ter Uredbe (ES) št. 2006/2004 Evropskega parlamenta in Sveta (Direktiva o nepoštenih poslovnih praksah) (Besedilo velja za EGP), Ur. l. EU L 149, 11. junij 2005, str. 22–39, Direktiva 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah, Direktiva 97/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 1997 o varstvu potrošnikov glede sklepanja pogodb pri

podeljevale javnim organom, osebam ali organizacijam, ki imajo po nacionalnem pravu legitimen interes za zaščito posebnih interesov, zajetih v teh direktivah, tudi poklicnim združenjem in drugim poklicnim organizacijam z interesom za začetek postopka. Od držav članic so zahtevale, da so na voljo učinkovita in primerna sredstva, ki zagotavljajo izpolnjevanje direktiv v interesu oseb, ki jih zadevne direktive ščitijo (to so bili pretežno potrošniki), in da sodiščem oz. upravnim organom podelijo pristojnost za sprejem različnih ukrepov, kot so ugotovitev kršitve (deklaratorno pravno sredstvo), odreditev prenehanja kršitve ali njene prepovedi (v obliki začasnega ukrepa ali opustitvene sodbe), odreditev objave takšnih odločb v celoti ali delno ali objave izjave o popravku z namenom odprave trajajočih posledic kršitve. Nekatere od teh direktiv določajo tudi kazni za kršitve in/ali neupoštevanje odločb sodišč oz. drugih organov. Direktive so državam članicam omogočile, da sprejmejo ali ohranijo najstrožje določbe v skladu s Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti (PES), da zagotovijo najvišjo stopnjo zaščite posebnih interesov, varstvu katerih so direktive namenjene.⁷

Leta 1998 je bila s ciljem zagotavljanja delovanja notranjega trga EU sprejeta splošna Direktiva 98/27 o opustitvenih tožbah za varstvo interesov potrošnikov, ki je služila zaščiti kolektivnih interesov potrošnikov, urejenih v devetih materialnopravnih direktivah, naštetih v prilogi Direktive 98/27. Te so torej določale področje uporabe Direktive 98/27. Tudi tu so lahko države članice sprejele oz. ohranile v veljavi določila, ki so še bolj kot tista iz direktive omogočala dostop do sodnega varstva. Leta 2009 je Direktivo 98/27 nadomestila istoimenska Direktiva 2009/22. Slednjo je z učinkom od 25. junija 2023 dalje razveljavila nova Direktiva 2020/1828,⁸ ki je – poleg tega, da je uredila kompenzatorno kolektivno varstvo, ki ga v zavezujočih pravnih aktih EU prej ni bilo – prenovila tudi določila o kolektivnih opustitvenih tožbah, ki so bile prej urejene v Direktivi 98/27 oz. nato v Direktivi 2009/22. V prehodnih določbah prvega in drugega odstavka 22. člena Direktive 2020/1828 je določeno, da se zakonodaja, ki je v pravne rede prenesla Direktivo 2009/22, uporablja za tožbe, vložene pred 25. junijem 2023, nova zakonodaja, s katero bo implementirana nova Direktiva 2020/1828 (in s tem tudi njene določbe o kolektivnih opustitvenih tožbah) pa se bo uporabljala za kolektivne tožbe, vložene od 25. junija 2023 dalje. V primerjavi z Direktivo 98/27 je bil seznam materialnopravnih direktiv v prilogi Direktive 2009/22 s prvotnih devet razširjen na trinajst direktiv,⁹ sicer pa so določbe obeh direktiv skoraj enake,

---

prodaji na daljavo, Ur. l. EU L 144, 4. junij 1997, str. 19–27, Direktiva 2001/83/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. novembra 2001 o zakoniku Skupnosti o zdravilih za uporabo v humani medicini, Ur. l. EU L 311, 28. november 2001, str. 67–128, Direktiva 2011/83/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2011 o pravicah potrošnikov, spremembi Direktive Sveta 93/13/EGS in Direktive 1999/44/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Direktive Sveta 85/577/EGS in Direktive 97/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta (Besedilo velja za EGP), Ur. l. EU L 304, 22. november 2011, str. 64–88.

⁷ Vlahek, Development of consumer collective redress in the EU: a light at the end of the tunnel?, Baltic yearbook of international law online, 2019, vol. 18, iss. 1, str. 139–140.

⁸ Gl. 21. člen Direktive 2020/1828.

⁹ Direktiva 85/575 o varstvu potrošnikov v primeru pogodb, sklenjenih izven poslovnih prostorov, Direktiva 87/102 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic v zvezi s potrošniškimi krediti, Direktiva 89/552 o usklajevanju nekaterih zakonov in drugih predpisov držav članic o opravljanju dejavnosti razširjanja televizijskih programov: člani 10 do 21, Direktiva 90/314 o paketnem potovanju, organiziranih počitnicah in izletih, Direktiva 93/13 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah, Direktiva 97/7 o varstvu potrošnikov glede sklepanja pogodb pri prodaji na daljavo, Direktiva 1999/44 o nekaterih vidikih prodaje potrošniškega blaga in z njim povezanih garancij, Direktiva 2000/31 o nekaterih pravnih vidikih storitev informacijske družbe, zlasti elektronskega poslovanja na notranjem trgu, Direktiva 2001/83 o zakoniku Skupnosti o zdravilih za uporabo v humani medicini, Direktiva 2002/65 o trženju finančnih storitev potrošnikom na daljavo, Direktiva 2005/29 o nepoštenih poslovnih praksah podjetij v razmerju do potrošnikov na notranjem trgu, Direktiva 2006/123 o storitvah na notranjem trgu, Direktiva 2008/122 o varstvu potrošnikov v zvezi z nekaterimi vidiki pogodb časovnega zakupa, dolgoročnih počitniških proizvodov, nadaljnje prodaje in zamenjave.

vključno z opredelitvijo vrst opustitvenih ukrepov in kvalificiranih subjektov, upravičenih za vlaganje tožb. Direktiva 2009/22 je od držav članic zahtevala, da imenujejo sodišča ali upravne organe, pristojne za odločanje o postopkih, ki jih sprožijo »kvalificirani subjekti«, ki od sodišča oz. upravnega organa želijo, da (a) odredi prenehanje ali prepoved kršitve, in sicer z ustrezno hitrostjo in po potrebi v skrajšanem postopku; (b) odredi, kadar je primerno, objavo takšnih odločb v celoti ali delno ali objavo izjave o popravku z namenom odprave trajajočih posledic kršitve; (c) v kolikor pravni sistem države članice to dovoljuje, v primeru zamude z upoštevanjem odločbe toženi stranki, ki je izgubila, naloži, da v proračun države ali drugemu v nacionalni zakonodaji določenemu upravičencu plača fiksni znesek za vsak dan zamude ali kakšen drug znesek, določen v nacionalni zakonodaji. Ti ukrepi so v veliki meri enaki tistim iz zgoraj predstavljenih sektorskih direktiv. »Kvalificiran subjekt« je bil v Direktivi 2009/22 opredeljen kot organ ali organizacija, ustanovljena v skladu s pravom države članice, ki ima zakoniti interes, da zagotovi spoštovanje določb o varstvu pravic potrošnikov iz direktiv na seznamu priloge, zlasti en ali več neodvisnih javnih organov, posebej pristojnih za varstvo pravic potrošnikov iz omenjenih direktiv, če v državi članici tak javni organ obstaja, in/ali organizacije, katerih cilj je varstvo pravic iz omenjenih direktiv, v skladu z merili, ki jih določa nacionalna zakonodaja. Direktiva 2009/22 je določala tudi, da se mora za primere kršitev znotraj Skupnosti (*intra-Community infringements*) uporabljati načelo vzajemnega priznavanja in morajo zato in brez poseganja v pravice, podeljene drugim subjektom po nacionalni zakonodaji, države članice na zahtevo svojih kvalificiranih subjektov Komisiji sporočiti ime in namen subjektov, ki so v državi članici upravičeni za vložitev tožb po direktivi. Komisija je imela nalogo, da vsakih šest mesecev objavi posodobljen seznam teh subjektov in njihovih namenov. Direktiva 2009/22 je določala, da so morala sodišča oz. upravni organi sprejeti ta seznam kot dokaz pravne sposobnosti kvalificiranega subjekta brez poseganja v njihovo pravico, da preverijo, ali namen kvalificiranega subjekta v konkretnem primeru upravičuje vložitev tožbe. Poleg tega je direktiva državam članicam omogočala, da določijo, da mora stranka, ki namerava vložiti opustitveno tožbo, pred tem skušati doseči prenehanje kršitve na podlagi posvetovanj s toženo stranko ali s toženo stranko in kvalificiranim subjektom države članice, v kateri se opustitvena tožba vložijo. Če do prenehanja kršitve ne pride v dveh tednih po prejemu zahteve po posvetovanju, lahko stranka brez odlašanja vložijo opustitveno tožbo.¹⁰

ZVPot, ki je bil sprejet leta 1998, je že vseboval nekatere rešitve kolektivnega varstva v obliki opustitvenih tožb, v tem delu je bil leta 2002, torej še pred vstopom Slovenije v EU, noveliran, po vstopu pa se določila v tem delu (vse do sprejema ZKoIT, ki jih razveljavil) niso spreminjala.

V 74. členu je ZVPot od samega sprejema dalje urejal tožbo zoper podjetje, kot ga definira ZVPot, na opustitev uporabe splošnih pogojev poslovanja ali ponujanja v sklenitev vnaprej natisnjenih pogodb (formularne pogodbe) ali uporabe metod poslovanja ali oglaševanja na načine, ki nasprotujejo prisilnim predpisom ali dobrim poslovnim običajem. V primerjavi s področjem uporabe Direktive 98/27 in Direktive 2009/22 je področje uporabe 74. člena ZVPot širše, splošneje definirano brez uporabe metode naštevanja materialnopravnih aktov. Leta 2002 je bilo v 74. člen ZVPot dodano besedilo, da lahko sodišče v okviru tožbenega zahtevka odloči, da se na stroške podjetja sodba objavi, pri čemer sodišče ob tem odloči, v kakšnem obsegu je potrebno objaviti obrazložitev sodbe, kar je prav tako v bistvu ustrezalo direktivama. Dodan je bil tudi nov 74.a člen, ki ga ne najdemo v direktivah, ki je določal,

---

¹⁰ Vlahek, 2019, *op. cit.*, str. 140–144. Gl. tudi Weatherill, *EU Consumer Law And Policy*, Edward Elgar Publishing, 2005, str. 241 in nasl.; Krejci, *Handbuch zum Konsumentenschutzgesetz*, Orac, 1981., str. 826 in nasl.; Bosch, Gaul, Sandrock, *Der kollektive Rechtsschutz der Verbraucher in der Europäischen Union*, Verlag Ernst und Werner Gieseking, 1997.

da v sporu zaradi zavajajočega ali primerjalnega oglaševanja po 74. členu sodišče na predlog tožeče stranke po določbah zakona, ki ureja zavarovanje, izda začasno odredbo, s katero odredi prenehanje zavajajočega oglaševanja ali nedovoljenega primerjalnega oglaševanja ali prepove objavo zavajajočega ali nedovoljenega primerjalnega oglasa, če ta še ni bil objavljen, a je tik pred javno objavo.

75. člen ZVPot je določal procesno upravičenje za vložitev opustitvene tožbe po 74. členu: vložila jo je lahko vsaka organizacija, ki je bila pravna oseba, ustanovljena za varovanje pravic in interesov potrošnikov, od katere ustanovitve je do trenutka vložitve tožbe že preteklo najmanj eno leto in je dejansko delovala, ter zbornica ali poslovno združenje, katerega član je toženo podjetje. ZVPot ni določal, pojasnjeval razmerja med procesnim upravičenjem iz 75. člena ZVPot in statusom potrošniške organizacije iz 73. člena ZVPot, nikjer ni bilo določeno, da morajo biti subjekti za vložitev kolektivnih opustitvenih tožb za varstvo interesov potrošnikov vpisani v register potrošniških organizacij, niti ni bil določen poseben postopek za pridobitev statusa kvalificiranega subjekta za vložitev kolektivne opustitvene tožbe. Z novelo iz leta 2002 je bil 75. člen ZVPot dopolnjen tako, da je procesno upravičenje v primeru, da je ravnanje, na katerega se je nanašala tožba, lahko prizadelo položaj in pravice potrošnikov v državi članici Evropske skupnosti, dobila tudi organizacija in neodvisni javni organi (npr. potrošniški ombudsman), ki je po predpisih tiste države ustanovljen za varovanje pravic in interesov potrošnikov v tisti državi ter od katerega ustanovitve do vložitve tožbe je preteklo že najmanj eno leto in dejansko deluje (slednji pogoj je bil z novelo ZVPot-C¹¹ leta 2007 črtan). Glede definicije procesnega upravičenja po 75. členu ZVPot velja omeniti, da Direktiva 98/27 in Direktiva 2009/22 pogoja enoletnega dejanskega delovanja organizacije nista določali, sta pa napotovali na merila nacionalnega prava. Naš zakonodajalec je očitno ocenil, da je procesno upravičenje primerno podeliti le že določen čas (tj. čas vsaj enega leta) delujočim organizacijam. Zanimivo je, da je ta pogoj kot splošen pogoj za procesno upravičenje za vlaganje vsakršnih čezmejnih reprezentativnih tožb (kot jih definira direktiva) sedaj določen v Direktivi 2020/1828. 75. člen ZVPot je sprva (do novele ZVPot-E¹² leta 2011) določal, da je oseba iz druge države članice tožbo lahko vložila šele po posvetovanju z državnim organom, pristojnim za varstvo potrošnikov, kolikor pa organ za varstvo potrošnikov v štirinajstih dneh ne bi odgovoril na zahtevo za posvetovanje, se je tožba lahko vložila tudi neposredno, torej brez predhodnega posvetovanja. Slovenija se je tako odločila za možnost predhodnega posvetovanja, ki jo je direktiva dala državam članicam. Leta 2011 je bilo to določilo črtano, na novo pa je bilo določeno, da na zahtevo organizacije, zbornice ali združenje ministrstvo, pristojno za gospodarstvo, Evropski komisiji sporoči seznam organizacij, ki so upravičene vložiti tožbo iz 74. člena ZVPot.

V skladu s 76. členom so lahko tako definirane organizacije poleg opustitvene tožbe iz 74. člena vložile tudi tožbo, s katero so zahtevale ugotovitev neveljavnosti določenih pogodb, ki jih toženec sklepa s potrošniki, posameznih določil teh pogodb ali splošnih pogojev poslovanja, vključenih v te pogodbe. Določeno je bilo, da ugodilna sodba učinkuje proti vsem, tako da se lahko vsakdo sklicuje na pravnomočno sodbo, s katero je na podlagi kolektivne tožbe ugotovljena neveljavnost določenih pogodb, posameznih določil teh pogodb ali splošnih pogojev poslovanja, vključenih v te pogodbe, zavrnilna sodba pa učinkuje le med strankama in ne preprečuje vložitve nove tožbe z istim zahtevkom, bodisi s strani druge upravičene organizacije bodisi oseb, ki imajo pravni interes za vložitev

---

¹¹ Ur. l. RS, št. 126/07.

¹² Ur. l. RS, št. 78/11.

ugotovitvene tožbe. Dokler je pravda tekla, se ni mogla o istem zahtevku začeti nova pravda med istima strankama ali med istim tožencem in drugo organizacijo, ki je upravičena za vložitev ugotovitvene tožbe, druga organizacija s procesnim upravičenjem pa se je lahko v tekoči pravdi pridružila tožniku ves čas postopka do pravnomočnosti in je imela v pravdi položaj stranskega intervenienta v skladu z določbami zakona o pravnem postopku. Direktivi o opustitvenih tožbah te vrste tožb nista urejali.

Po nam dostopnih podatkih je bila v Republiki Sloveniji doslej vložena le ena organizacijska tožba za varstvo potrošnikov po ZVPot, ki je bila po začetku uporabe ZKolt prekvalificirana v kolektivno opustitveno tožbo po določilih ZKolt (spodaj predstavljena zadeva I Pk 3/2019 ZPS v. Banka Sparkasse d.d.). Kot bo natančneje pojasnjeno v nadaljevanju, je bilo majhno število zaznanih kolektivnih opustitvenih tožb po ZVPot tudi temeljni razlog za širšo določitev procesnega upravičenja za vložitev vseh vrst kolektivnih tožb in predloga kolektivne poravnave po ZKolt.

V primerjavi z določbami 74. do 76. člena ZVPot, ki so se prenehale uporabljati z začetkom uporabe ZKolt 18. aprila 2018, so nova določila ZKolt o kolektivnih opustitvenih tožbah za varstvo potrošnikov (IV. Poglavje, II. oddelek z upoštevanjem relevantnih splošnih določil o kolektivnih opustitvenih tožbah iz I. oddelka, člani 51 do 56 ter, kolikor so relevantni, člani 47 do 50) nekoliko modificirana (npr. opredelitev ravnanj, vsebina tožbenega zahtevka, opredelitev procesnega upravičenja in pasivne legitimacije, kriteriji za objavo sodbe, predhodno posvetovanje organizacij iz drugih držav članic, učinki ugotovljenih kršitev in sodb).

Za razliko od Direktive 2020/1828 ZKolt enako kot pred njim ZVPot za kršitve obveznosti tožencev v zvezi z odločitvami sodišča v postopkih s kolektivno opustitveno tožbo ne predvideva kaznovanja v obliki glob za pravno osebo oz. podjetnika in njeno/njegovo odgovorno osebo (v poštev bi lahko prišla le določila Zakona o izvršbi in zavarovanju (ZIZ)¹³ o sodnih penalih). 19. člen Direktive 2020/1828 namreč zahteva, da države članice določijo pravila o kaznih za neupoštevanje ukrepa prenehanja prakse, objave odločitve o takem ukrepu, dolžnega informiranja potrošnikov o pravnomočnih odločbah ter zahtev v zvezi z razkritjem dokazov. Dodaja, da morajo biti kazni učinkovite, sorazmerne in odvračilne ter da države zagotovijo, da so kazni lahko med drugim v obliki glob. Direktiva 2020/1828 podobno kot Direktivi 98/27 in 2009/22 ter Priporočilo Komisije iz 2013 v 17. členu v zvezi z opustitvenimi tožbami zahteva tudi, da se obravnavajo z ustrežno ekspeditivnostjo, v primeru začasnih opustitvenih ukrepov pa celo po skrajšanem postopku, če je to ustrezno. ZKolt tega ne določa (tudi ZVPot pred tem ne). Načelo hitrosti kot posebno načelo določa ZIZ za postopke izvršbe in zavarovanja,¹⁴ sicer pa je v določenih postopkih tendenca po hitrem odločanju in ekonomičnem sodnem postopku razvidna iz določenih krajših rokov v primerjavi z rednim pravnim postopkom (v sporu majhne vrednosti rok za odgovor na tožbo npr. znaša 8 dni, kar je bistveno manj od 30 dni, kolikor je določeno za redni pravn postopek in kar se smiselno uporablja tudi za kolektivne postopke po ZKolt, četudi v praksi spori v kolektivnih postopkih praviloma ne bodo spori majhne vrednosti).

Tudi ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure¹⁵ urejajo kolektivne opustitvene tožbe in sicer v prvi sekciji XI. dela Pravil (Pravila 204-206). Pravila določitev procesnega upravičenja za

¹³ Ur. l. RS., št. 51/98 in nasl.

¹⁴ Prvi odstavek 11. člena ZIZ določa, da mora sodišče v postopku izvršbe in zavarovanja postopati hitro.

¹⁵ ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure, from transnational principles to European Rules of Civil Procedure, 2020.

vlaganje kolektivnih opustitvenih tožb prepuščajo nacionalnim zakonodajalcem (*»any entity authorized under national law«*). Poleg opustitvenih zahtevkov določajo, da lahko, kadar je primerno, sodišče odredi tudi dodatne ukrepe, kot je npr. objava njegove sodbe s ciljem odprave nadaljnjih učinkov kršitve. Izrecno je določeno tudi, da opustitveni ukrep zavezuje toženca v vseh kasnejših postopkih, kar pomeni, da se bodo lahko posamezniki na ugotovitev kršitve iz zadevne kolektivne sodbe sklicevali tudi v drugih postopkih.¹⁶

1.1.2. Druga področja

Preventivno varstvo z opustitvenimi zahtevki je uveljavljeno tudi na nekaterih drugih področjih. Na področju okoljskega prava npr. Aarhuška konvencija¹⁷ države članice zavezuje, da zagotovijo pravno varstvo v primerih kršitev okoljskih standardov. Države članice (in EU sama¹⁸) imajo tako uvedene postopke, na podlagi katerih lahko tožniki kot skupine ali zastopniki zahtevajo sodno prepoved za ustavitev nezakonitega ravnanja.¹⁹

1.2. Substituti kolektivnega varstva v splošni procesni zakonodaji Republike Slovenije

Veljavni sistem pravnega postopka, kot je urejen v Zakonu o pravdnem postopku (ZPP),²⁰ ne omogoča ustreznega odziva v primerih množičnega oškodovanja, za katere je tipično, da so posamezna oškodovanja majhna, da so stroški pravnega varstva v praksi zato ne uveljavljajo. Pravdni postopek temelji na konceptu dveh strank – tožnika in toženca – ki v pravdi lahko uveljavljata le svoje pravice. Tožba v korist tretje osebe ali v korist neopredeljenega kroga oseb po splošnih pravilih pravnega postopka ni dopustna. Tožbo, s katero bi npr. potrošniška organizacija uveljavljala denarne zahtevke posameznih potrošnikov v njihovo korist ali ki bi jo vložil posamezni oškodovanec ter z njo zahteval plačilo ne le sebi, pač pa tudi drugim oškodovancem v bistveno enakem položaju, bi sodišče zaradi pomanjkanja procesne legitimacije zavrglo. Ni ustreznega sistema varstva kolektivnih pravic, tj. pravic, ki pripadajo neopredeljenemu krogu prizadetih oseb, ali pravic, ki bi jih posameznik sicer teoretično lahko uveljavljal s samostojno tožbo, vendar pa to glede na prenizek znesek, da bi se ga

¹⁶ ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure, str. 368–369.

¹⁷ Konvencija o dostopu do informacij, sodelovanju javnosti pri odločanju in dostopu do varstva pravic v okoljskih zadevah, Ur. l. RS – Mednarodne pogodbe, št. 17/04.

¹⁸ Uredba (ES) št. 1367/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. septembra 2006 o uporabi določb Aarhuške konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah v institucijah in organih Skupnosti, Ur. l. EU L 264, 25. september 2006, str. 13–19.

¹⁹ Gl. Zakon o varstvu okolja, Ur. l. RS, št. 41/04 in nasl.

²⁰ Ur. l. RS, št. 26/99 in nasl.

glede na stroške pravde in izgubljeni čas izplačalo uveljavljati s samostojno dajatveno tožbo, ni realno.²¹

Tudi instituti pravnega postopka, ki omogočajo, da se več tožbenih zahtevkov uveljavlja skupaj (sosporništvo) ali da se več zadev obravnava skupaj (združitev pravn), težave ne rešujejo. Pri teh institutih ostaja praktično enako stroškovno tveganje, poleg tega pa so primerni le tedaj, ko je skupno število oseb, ki sodelujejo v postopku, obvladljivo, torej relativno nizko.

1.2.1. Združitev pravn

ZPP omogoča združitev več pravn v skupno obravnavanje (300. člen ZPP), za kar morajo biti izpolnjeni določeni pogoji: več pravn teče pred istim sodiščem; pravde tečejo med istimi osebami ali je ista oseba nasprotnik raznih tožnikov ali tožencev; z združitvijo bi se pospešilo obravnavanje ali zmanjšali stroški. Pri tem stvar ni primerna za združitev, če se zadevi obravnavata v različnih vrstah postopkov ter če je ena od zadev že zrela za odločitev, druga pa še ne.²² Če so izpolnjeni pogoji, lahko pravde pred njihovim koncem s sklepom, zoper katerega ni posebne pritožbe (četrti odstavek 298. člena ZPP), združi sodnik. Stranka lahko združitev sicer predlaga, vendar sodišče na to ni vezano. Združitev pravn ne vpliva na vrednost spornega predmeta, ki se presoja za vsak zahtevek posebej.²³

Ob združitvi pravn le-te obdržijo svojo samostojnost, kar pomeni, da procesna dejanja, ki jih stranka opravi v eni od združenih pravn, ne veljajo v drugi, samostojni pa so tudi dokazni postopki.²⁴ Če pravno relevantno dejstvo npr. eden od tožencev prereka, drugi pa ga priznava, bo sodišče njegovo priznanje upoštevalo zgolj v razmerju do stranke, ki je dejstvo priznala, v drugih pravnah pa bo glede dejstva moralo izvesti dokaze.²⁵ Zaključek vsake od združenih pravn je lahko različen in tudi ne istočasen – tj. sodišče lahko izda skupno sodbo, lahko pa izda samostojne končne sodbe glede vsakega od zahtevkov, ko je ta zrel za odločitev.

Institut združitve pravn za varovanje kolektivnih interesov ni primeren. Uporabiti ga je mogoče zgolj za že odprte zadeve, kar pomeni, da bi lahko prišlo do združitve pravn zgolj, če bi posamezni tožniki (npr. potrošniki) tožbe že vložili. Pri kolektivnem oškodovanju, kjer je vrednost posameznih oškodovanj navadno nizka, pa je ravno ta prvi korak (tj. vložitev tožbe) navadno problematičen. Tako bi moral vsak od oškodovancev plačati sodno takso ter stroške odvetnika za sestavo tožbe, kar je ena glavnih slabosti pri sporih nizke vrednosti ter eden glavnih odvrčalnih dejavnikov, ko se oškodovanci odločajo za sodno varstvo. Uporaba instituta združitve pravn je tako neprimerna s stroškovnega vidika, saj vsak oškodovanec kljub združitvi še vedno krije iste stroške, kot če se pravda vodi samostojno.

---

²¹ Gl. Galič, Skupinske tožbe na področju potrošniškega prava, *Pravni letopis*, 2011, str. 215–216; Howells, Weatherhill, *op. cit.*, str. 603–614; Lindblom, Group litigation in Scandinavia, *ERA Forum*, vol. 10, št. 1/2009, str. 11 in nasl.; Stadler, A test case in Germany: 16.000 private investors vs. Deutsche Telekom, *ERA Forum*, vol. 10, št. 1/2009, str. 38.

²² *Betetto v Ude*, Galič in drugi, *Pravdni postopek*, Zakon s komentarjem, 2. knjiga, Uradni list RS, GV Založba, Ljubljana, 2006, str. 638.

²³ *Ibid.*, str. 639.

²⁴ *Ibid.*, str. 638.

²⁵ *Ibid.*, str. 639.

Institut je za uporabo v primeru množičnega oškodovanja neprimeren tudi zato, ker terja izvedbo samostojnega dokaznega postopka za vsako od pravnih. Vsak od oškodovancev predlaga svoje dokaze, za katere mora sodišče v vsaki od združenih pravnih presoditi, ali jih bo izvedlo ali ne, izdati dokazni sklep in jih nato izvesti. V primeru velikega števila oškodovancev postane tovrstno vodenje pravnih nepregledno.

Slabost je tudi dolžnost vsakega od oškodovancev, da v postopku sodeluje kot stranka. Pri tem se lahko zastopa osebno, kar pomeni za stranko časovno breme, ali preko odvetnika, kar predstavlja dodatno stroškovno breme.

Uporaba instituta združitve pravnih je tako zaradi navedenih lastnosti neprimerna za uporabo za kolektivno varstvo.

1.2.2. Sosporništvo

Sosporništvo je institut, pri katerem nastopa na strani tožeče ali tožene stranke več oseb. Glede na predpostavke²⁶ in učinke poznamo več vrst sosporništva, pri čemer pa pri vseh stranke obdržijo svojo procesno subjektiviteto, sodišče pa mora glede vsakega od sospornikov preveriti obstoj procesnih predpostavk.²⁷ Kljub uporabi instituta sosporništva se vzpostavi razmerje med vsakim sospornikom in nasprotno stranko, procesna razmerja pa kljub skupnemu odločanju obdržijo svojo identiteto.²⁸

V primeru množičnega oškodovanja bi prišlo v poštev aktivno sosporništvo, kar pomeni, da bi več tožnikov (oškodovancev) skupaj z eno tožbo tožilo enega toženca. Pri tem pa ne glede na vrsto sosporništva v pravnem postopku kot stranka nastopajo vsi oškodovanci, kar je v primeru množičnega oškodovanja neekonomično in neobvladljivo. Uporaba instituta sosporništva tako ni primerna za uporabo pri varovanju kolektivnih interesov.

1.2.3. Vzorčni postopek

Institut vzorčnega postopka je bil uveljavljen z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravnem postopku (ZPP-D)²⁹ v letu 2008. V 279.b členu ZPP tako omogoča, da sodišče po prejemu odgovorov na tožbe na podlagi ene tožbe izvede vzorčni postopek, preostale postopke pa prekine. Pri

---

²⁶ 191. člen ZPP določa: »Več oseb lahko toži oz. je lahko toženih z isto tožbo (sosporniki):

1. če so glede na sporni predmet v pravni skupnosti ali če se opirajo njihove pravice oz. obveznosti na isto dejansko in pravno podlago ter če gre za solidarne terjatve ali solidarne obveznosti;
2. če so predmet spora zahtevki oz. obveznosti iste vrste, ki se opirajo na bistveno istovrstno dejansko in pravno podlago, in velja stvarna in krajevna pristojnost istega sodišča za vsak zahtevek in za vsakega toženca;
3. če drug zakon tako določa«.

²⁷ Betetto v Ude, Galič in drugi, Pravdni postopek, Zakon s komentarjem, 2. knjiga, Uradni list RS, GV Založba, Ljubljana, 2006, str. 237.

²⁸ *Ibid.*, str. 237, 238.

²⁹ Ur. l. RS, št. 45/08. Več o noveli gl. Galič, Prve praktične izkušnje z novelo ZPP-D v postopku na prvi stopnji, Pravni letopis, 2009, str. 55–76; Galič, Novela Zakona o pravnem postopku (ZPP-D), Pravna praksa, 5. junij 2008, leto 27, št. 22, pril., str. II–VIII.

tem je pomembno, da se tožbeni zahtevki opirajo na enako ali podobno dejansko in isto pravno podlago. Pred izdajo sklepa o prekinitvi postopka sodišče strankam omogoči, da se izjavijo o prekinitvi postopka zaradi izvedbe vzorčnega postopka, tožeči stranki pa, da se izjavi o navedbah v odgovoru na tožbo. Zoper sklep o prekinitvi postopka zaradi izvedbe vzorčnega postopka ni dovoljena pritožba. Vzorčni postopek je prednosten.

Po pravnomočnosti sodbe, izdane v vzorčnem postopku, sodišče o prekinjenih postopkih, ki nimajo bistvenih posebnosti, odloči upošteva odločitev v vzorčnem primeru. Stranka, ki je imela možnost sodelovati v vzorčnem postopku, v prekinjenih postopkih ne more oporekati dejanskim in pravnim ugotovitvam in stališčem, ki jih je zavzelo sodišče v vzorčnem postopku.

Ob pripravi ZKoliT so bila v sodniških vrstah izražena stališča,³⁰ da je vzorčni postopek (predvsem v delovnopравnih sporih) uporaben institut, da pa ga bi bilo potrebno bolje zakonsko urediti oz. modificirati tako, da bi bolje ustrežal potrebam postopka (predlagana je bila uvedba rešitve s t. i. vodilnim spisom, ki ne bi terjala izdaj sklepov o prekinitvi preostalih postopkov). V ZPP je namreč urejen le v enem členu, ki ne daje odgovora na vsa vprašanja in dvome, ki se zastavljajo ob njegovi uporabi v praksi. Institut v praksi rednih pravdnih postopkov posledično zaradi podnormiranosti ni pogosto uporabljen. V sodni praksi ga je mogoče najti predvsem pred delovnimi sodišči. Tam je zaživel zaradi tradicije, ki ga je vzorčni postopek pred tem imel v Zakonu o delovnih in socialnih sodiščih³¹ (ZDSS-1). Pred sprejetjem novele ZPP-D je bil namreč institut v ZDSS-1 urejen posebej za individualne delovne zadeve in posebej za postopke v socialnih sporih. V ZDSS-1 je še vedno urejen institut vzorčnega postopka v postopkih v socialnih sporih,³² z dnem uveljavitve ZPP-D pa je prenehala veljati relevantna ureditev ZDSS-1 o vzorčnem postopku za individualne delovne spore. Za slednje se odtlej uporabljajo splošna pravila ZPP o vzorčnem postopku, katerega ureditev je praktično enaka kot jo je prej vseboval ZDSS-1. V primeru velikega števila delovnopравnih sporov, ki izhajajo iz istega dejanskega dogodka (npr. ene kršitve pravic delavcev), delovna sodišča tako pogosto uporabijo institut vzorčnega postopka.

Leta 2019 je npr. Delovno in socialno sodišče v Ljubljani obravnavalo 707 tožb v zvezi z množičnimi oškodovanji, ki so bile vse posredno vložene zoper Republiko Slovenijo. Od tega je bilo 415 sporov vojakov glede plačila nadur, 125 sporov vojakov glede nadomestila za neizkoriščen dan tedenskega počitka, 83 sporov policistov glede premestitve delovnega mesta in 29 sporov z vozniki avtobusov javnega podjetja za potniški promet mesta Ljubljana glede plačila prispevkov za pokojninsko zavarovanje. Vlaganje tožb v zvezi s tako množičnimi spori v individualnih delovnih sporih močno vpliva

---

³⁰ Dopolis Delovnega in socialnega Sodišča v Ljubljani, št. Su 272/2106-2 z dne 9. septembra 2016.

³¹ Ur. l. RS, št. 2/04 in nasl.

³² ZDSS-1 v 79. členu določa: »(1) Če je pri sodišču vloženi večje število tožb zoper upravne akte, v katerih se pravice ali obveznosti opirajo na enako ali podobno dejansko in isto pravno podlago, lahko sodišče po prejemu odgovorov na tožbe na podlagi ene tožbe izvede vzorčni postopek, ostale postopke pa prekine.

(2) Pred izdajo sklepa o prekinitvi postopka mora sodišče omogočiti tožeči stranki, da se izjavi o navedbah v odgovoru na tožbo in o prekinitvi postopka zaradi izvedbe vzorčnega postopka.

(3) Zoper sklep o prekinitvi postopka zaradi izvedbe vzorčnega postopka ni dovoljena pritožba.

(4) Po pravnomočnosti odločbe, izdane v vzorčnem postopku, sodišče o prekinjenih postopkih, ki nimajo bistvenih posebnosti, odloči upošteva odločitev v vzorčnem primeru.

(5) Stranka, ki je imela možnost sodelovati v vzorčnem postopku, v prekinjenih postopkih ne more oporekati dejanskim in pravnim ugotovitvam in stališčem, ki jih je zavzelo sodišče v vzorčnem postopku.

(6) Vzorčni postopek je prednosten.«

na obremenjenost delovnih sodišč. Skupno je bilo v letu 2019 na Delovnem in socialnem sodišču v Ljubljani začetih 1.684 sodnih postopkov, od tega je bilo 707 zahtevkov v zgoraj navedenih množičnih sporih. Tovrstni tožbeni postopki, katerih vložitev je za sodišča nepredvidljiva, močno vplivajo na letno obremenitev delovnih sodišč.³³ Za njihovo reševanje je mogoče uporabiti institut vzorčnega postopka, od veljavnosti ZKoliT dalje pa tudi kolektivno varstvo. Slednje pa se za uporabo v individualnih delovnih sporih doslej ni izkazalo kot najprimernejše. Med individualne delovne spore spada širok nabor različnih sporov,³⁴ pri čemer za nekatere od njih kolektivno varstvo ni primerno. Tako je predvsem v primerih, ko množične kršitve pravic delavcev niso realistične ali tipične. Pričakovati je mogoče, da bo mehanizem kolektivne tožbe najbolj ustrezen v primerih prenizkega plačila, kršitev pravice do odmora ali letnega dopusta, nadurnega dela in v primerih napačne razvrstitve statusa delavcev,³⁵ pa še to le, če ne bodo potrebni individualizirani dokazni postopki za ugotavljanje kršitve in škode.

V Sloveniji je bila prva kolektivna tožba tri mesece po začetku veljave ZKoliT vložena prav na področju delovnega prava. Na Delovno in socialno sodišče v Ljubljani jo je vložil Sindikat Ministrstva za obrambo proti Republiki Sloveniji. Predmet tožbenega zahtevka je bila zahteva do države, da zaposlenim na ministrstvu plača neplačano nadurno delo ob predaji izmen in nezagotovljen odmor za kosilo. Kot bo podrobneje obrazloženo *infra*, je bil glavni razlog za zavrnitev certifikacije ugotovitev sodišča, da v obravnavanem primeru dejanski in pravni položaji žrtev niso bili enaki ter da skupna pravna in dejanska vprašanja za celotno skupino niso prevladovala nad vprašanji, ki se nanašajo le na posamezne člane skupine. Edino skupno pravno vprašanje za člane prve podskupine je bilo vprašanje, ali ima vsak od delavcev pravico do odmora med delovnim časom in način zagotavljanja tega, medtem ko je dejstvo, da so vse žrtve ob predaji izmen delale preko polnega delovnega časa, edino skupno dejansko vprašanje članov druge skupine. Edino skupno dejansko vprašanje za vse žrtve v obeh podskupinah je bilo, da so zaposlene pri toženi stranki. Sodišče je menilo, da je razen tega položaj vsakega od oškodovancev v obeh podskupinah različen. Za odločitev, ali posameznik dejansko spada v eno od podskupin, bi morale sodišče za vsako osebo posebej izvesti dokazni postopek. Sodišče bi moralo za vsako od njih ugotoviti, kako je bilo organizirano njihovo delo, ali je bila pravica do odmora dejansko kršena, kolikokrat v petletnem obdobju se je to zgodilo v praksi in kako dolg naj bi bil odmor za kosilo oškodovanca na vsak posamezen dan.³⁶ Kolektivno varstvo se tako kaže kot neprimerno za uporabo v določenih vrstah delovnopравnih (in drugih) sporov, tj. v primerih, ko gre za specifične okoliščine vsakega posameznega delavca (oz. druge osebe), ki jih je potrebno ugotavljati in upoštevati pri odločitvi o njegovem oškodovanju.

---

³³ Povzeto po Vlahek, Pogorelčnik Vogrinc, *Collective actions in labour disputes in Europe*, Zeitschrift für ausländisches und internationales Arbeits- und Sozialrecht, 2020, jg. 34, heft 2, str. 264.

³⁴ ZDSS-1 v 5. členu določa, da so »individualni delovni spori« spori o : a) o sklenitvi, obstoju, trajanju in prenehanju delovnega razmerja; b) o pravicah, obveznostih in odgovornostih iz delovnega razmerja med delavcem in delodajalcem oz. njihovimi pravnimi nasledniki; c) o pravicah in obveznostih iz razmerij med delavcem in uporabnikom, h kateremu je delavec napoten na delo na podlagi dogovora med delodajalcem in uporabnikom; č) v zvezi s postopkom zaposlovanja delavca med delodajalcem in kandidatom; d) o pravicah in obveznostih iz industrijske lastnine, ki nastanejo med delavcem in delodajalcem na podlagi delovnega razmerja; e) o opravljanju del otrok, mlajših od 15 let, vajencev, dijakov in študentov; f) o kadroviski štipendiji med delodajalcem in dijakom ali študentom; g) o volonterskem opravljanju pripravništva; h) za katere tako določa zakon.

³⁵ Vlahek, Pogorelčnik Vogrinc, 2020, *op. cit.*, str. 266.

³⁶ Povzeto po Vlahek, Pogorelčnik Vogrinc, 2020, *op. cit.*, str. 280.

Uporaba instituta vzorčnega postopka splošno gledano ni povsem primerna v primeru množičnih oškodovanj, saj se lahko uporablja le v primeru, ko so posamezne tožbe že vložene (sodišče pa nato med njimi izbere eno za obravnavo v »vzorčnem postopku«).³⁷ To pomeni, da strošek sodne takse in plačila odvetnika za vložitev tožbe nastane vsakemu oškodovancu, ki kot stranka sodeluje v svojem sodnem postopku. Posamezni sodni postopki ostanejo ločeni, sodišče pa za vsak konkretni primer odloči, ali bo postopek prekinilo zaradi začetega vzorčnega postopka, ali ne. Slabost uporabe instituta v primeru množičnih oškodovanj je tudi potreba, da sodišče sklep o prekinitvi izda v vsakem posameznem sodnem postopku, kar lahko ob velikem številu odprtih (enakih oz. podobnih) zadev terja precej časa. Razen omenjenih slabosti je institut vzorčnega postopka mogoče uporabiti v primeru večjega števila oškodovancev, saj omogoča prihranek denarja, ko je v vzorčnem postopku izdana sodba, pa tudi hitro odločitev v ostalih prekinjenih postopkih.

1.3. Soočanje s primeri množičnega oškodovanja v praksi pred ZKOIT

V praksi so znani tudi primeri, ko sta potrošniška organizacija ali *ad hoc* ustanovljeno društvo za primer neuspešnih zunajsodnih aktivnosti koordinirala vlaganje posameznih tožb potrošnikov proti istemu tožencu glede iste zatrjevane kršitve, potrošnike k temu spodbujala in jim (tudi neodplačno ali v zameno za članstvo v organizaciji) zagotavljala istega odvetnika. V nekaterih primerih so se za vlaganje tožb odločali le v nekaj izbranih, včasih v praksi poimenovanih modelnih oz. testnih primerih, ki bi kasneje, če bi bili uspešni, služili kot model za vlaganje nadaljnjih posamičnih tožb, medtem ko so v nekaterih primerih organizirali pravo množično zbiranje pooblastil za vlaganje zahtevkov domnevnim kršiteljem in za morebitno kasnejše vlaganje tožb.

Tozadevno aktivna je bila, tako izhaja z njenih spletnih strani, vse od 90-ih let prejšnjega stoletja dalje, ko je začela delovati, tudi Zveza potrošnikov Slovenije (ZPS). Že leta 1990 so v t. i. aferi Grubelić odvetniki, ki jih je angažirala ZPS, na sodišču zastopali oškodovane kupce avtomobilov, ki so s podjetjem Trend sklenili lizing pogodbe, vozila pa jim niso bila izročena.³⁸ Leta 1991 se je ZPS angažirala v zvezi s stanovanjskimi kreditnimi pogodbami, sklenjenimi z SKB banko, in s ciljem reševanja problematike tisočih kupcev sodelovala pri oblikovanju stanovanjske zakonodaje, pa tudi organizirala vlaganje tožb izbranih kupcev proti banki.³⁹ V letih 1991-93 je ZPS organizirala vlaganje tožb zoper Cimos, ker kupcem niso bile priznane obresti za zneske predplačil za avtomobile, dobava katerih je zamujala več mesecev.⁴⁰ Leta 1993 je bilo v organizaciji ZPS (neuspešno) vloženih preko 400 tožb proti državi iz naslova jamčenja za hranilne vloge, pa tudi zoper gorenjske občine kot odgovorne za delo sodnika, ki je pri vpisu dejavnosti Les banke v sodni register dopustil, da se registrira tudi dejavnost zbiranja hranilnih vlog. Oškodovanih naj bi bilo več deset tisoč varčevalcev, ki so zaradi stečaja družbe

³⁷ Več o tem postopku gl. Betetto, *op. cit.*

³⁸ Potrošniki so dobili povrnjen del plačila. Gl. ZPS, 20 let na strani potrošnikov, 2010, dostopno na <https://www.zps.si/index.php/o-nas/zveza-potrošnikov-slovenije/582-kdo-smo-alias> (dostopano 15. oktobra 2021).

³⁹ Spor je bil sporazumno rešen leta 2002. Gl. ZPS, 20 let na strani potrošnikov, 2010, dostopno na <https://www.zps.si/index.php/o-nas/zveza-potrošnikov-slovenije/582-kdo-smo-alias> (dostopano 15. oktobra 2021).

⁴⁰ Podatka o epilogu teh postopkov ni. Gl. ZPS, 20 let na strani potrošnikov, 2010, dostopno na <https://www.zps.si/index.php/o-nas/zveza-potrošnikov-slovenije/582-kdo-smo-alias> (dostop 15. oktobra 2021).

ostali brez vseh prihrankov.⁴¹ Leta 1994 je bila prav tako v organizaciji ZPS zaradi spora o višini telefonskega računa zaradi sporne uporabe komercialnih številok vložena tožba zoper Telekom Slovenije – spor se je leta 2004 končal z zunajsodno poravnavo, aktivnosti ZPS pa naj bi pozitivno vplivale tudi na nadaljnje poslovanje Telekoma s ciljem, da do težav potrošnikov v bodoče ne bi več prihajalo.⁴² Več postopkov v različnih letih se je nanašalo na kršitve turističnih agencij. Leta 1995 so odvetniki ZPS v imenu 16 oškodovanih potnikov vložili tožbe proti agenciji Royal zaradi spremembe programa in povišanja cene. Po ugodilni sodbi sodišča je bil po prisilni izterjavi denar vrnjen oškodovancem. Leta 1998 je bila vložena tudi tožba proti Unistours zaradi zamude pri obveščanju potnikov o spremembi časa poleta, ki ji je sodišče v celoti ugodilo. Leta 2004 so bile vložene tri tožbe zoper turistično agencijo TAO in ena zoper agencijo Thallata zaradi slabe izvedbe potovanja, pri čemer se je spor s prvo končal s poravnavo, spor z drugo pa tako, da je morala povrniti polovico plačanega zneska.⁴³ ZPS je bila aktivna tudi v zvezi s številnimi zatrjevanimi množičnimi oškodovanji zaradi ravnanj slovenskih bank. Tako je npr. leta 2003 in leta 2005 organizirala vložitev tožbe zoper NLB zaradi škode, povzročene zaradi kraje bančne kartice – v enem primeru sta se stranki poravnali, v drugem pa je sodišče razsodilo v korist potrošnika.⁴⁴ Aktivnosti ZPS so med letoma 2007 in 2011 potekale tudi za varovanje interesov okoli 40.000 potrošnikov, ki so imeli pri dveh bankah varčevalne račune, banki pa jim nista plačevali dogovorjenih obresti (šlo je za zneske od 400 do 20.000 evrov na varčevalca). S pomočjo ZPS in njenih odvetnikov so se nekateri potrošniki poravnali z bankami (šlo naj bi za okoli 13 milijonov evrov), drugi pa so vložili individualne tožbe za celotne dolgovane zneske. Ko so sodišča ugotovila, da je do kršitve res prišlo, je tudi v večini teh primerov prišlo do poravnave.⁴⁵ ZPS je bila v zadnjih letih aktivna tudi v primeru domnevne protikonkurenčne vezave storitev enega od telekomunikacijskih podjetij. Skušala je doseči zunajsodno rešitev sporov s prostovoljnim vračilom zneskov za ISDN priključnino, ki so jih naročniki telekomunikacijskega podjetja plačali zaradi domnevno protikonkurenčnega ravnanja vezave ISDN in ADSL (šlo naj bi za okoli 105 evrov na naročnika) po tem, ko je organ za varstvo konkurence ugotovil, da je podjetje kršilo konkurenčno pravo. Podjetje naj bi predlog zavrnilo z utemeljitvijo, da so vložili zahtevo za revizijo postopka in da do zaključka pravnega postopka ne morejo sklepati izvensodnih ali kakršnihkoli drugih dogovorov. ZPS je nato v izogib zastaranju terjatev predlagala, naj podjetje pri notarju deponira izjavo, da bo v primeru zavrnitve zahteve za revizijo potrošnikom vrnil znesek priključnine. Ali so bile vložene kakšne individualne tožbe v okviru pobude ZPS, ni znano, velja pa omeniti, da odločba organa za varstvo konkurence v tej zadevi še vedno ni pravnomočna in je zadeva ponovno v odločanju na Agenciji za varstvo konkurence.⁴⁶

Poleg ZPS so bila v posameznih primerih množičnih oškodovanj aktivna ali celo posebej v ta namen, torej *ad hoc* ustanovljena društva oz. združenja. Društvo za vračilo preplačane elektrike (kasneje preimenovano v Društvo za pravno državo), ki je bilo ustanovljeno leta 2010 prav z namenom izvedbe

---

⁴¹ Gl. ZPS, 20 let na strani potrošnikov, 2010, dostopno na <https://www.zps.si/index.php/o-nas/zveza-potrošnikov-slovenije/582-kdo-smo-alias> (dostopano 15. oktobra 2021).

⁴² *Ibid.*

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ *Ibid.*

⁴⁵ *Ibid.*; <https://www.zps.si/osebne-finance-sp-1406526635/varevanja/4601-uspeen-zakljuek-akcije-modro-varevanje> (dostopano 20. oktobra 2021).

⁴⁶ Gl. Vlahek, Challenges of private enforcement of antitrust in Slovenia, v Kovač, Vandenberghe, Economic evidence in EU competition law, Intersentia, European studies in law and economics, 18, str. 381–383; Galič, Vlahek, Challenges in drafting and applying the New Slovenian Collective Actions Act, v Uzelac, Voet, Class actions in Europe: holy grail or a wrong trail?, Cham: Springer Nature, 2021, *Ius gentium*, vol. 89, str. 220–221.

aktivnosti za vračilo preplačane elektrike, je v primeru t. i. »elektrokartela« v svojo akcijo »vključilo« na deset tisoče slovenskih odjemalcev, oškodovanih zaradi usklajenega ravnanja več elektro podjetij potem, ko je organ za varstvo konkurenco ugotovil, da so kršila konkurenčno pravo (preplačil naj bi bilo skupaj za več kot 15 milijonov evrov). Zaslediti je bilo moč poročila, da so se družbe kršiteljice pod pritiski društva, z njim sodelujočega odvetnika (ki naj bi za vsak zahtevek za plačilo, ki ga je pripravil in naslovil na družbo, zahteval povračilo 75 evrov) in medijev odločile za prostovoljno povrnitev preplačil.⁴⁷ Čeprav so po uspešni akciji v društvu napovedali, da se bodo podobnih akcij lotevali tudi v prihodnje, se zdi, da je delo društva, ki sicer še vedno deluje, v tem smislu zamrlo.⁴⁸ Aktivno v t. i. primeru švicarskih frankov je Združenje frank, ki je prostovoljno, samostojno, nepridobitno društvo, ki so ga leta 2015 ustanovile fizične osebe z namenom uveljavljanja, zaščite in izboljšanja pravic potrošnikov, zlasti uporabnikov kreditnih in finančnih institucij. Ustanovljeno je bilo po detekciji težav množice kreditojemalcev v švicarskih frankih pri odplačevanju kreditov in je v zvezi s tem tudi najbolj aktivno.⁴⁹ Leta 2007 je bil za zaščito specifičnih interesov malih delničarjev ustanovljen Zavod Vseslovensko združenje malih delničarjev (VZMD), ki se je leta 2008 preimenoval v Vseslovensko združenje malih delničarjev, konec julija 2022 pa v Vseslovensko združenje malih deležnikov.⁵⁰ Leta 2009 je bilo prav tako za zaščito specifičnih interesov malih delničarjev ustanovljeno Društvo - Mali delničarji - Skupaj smo močnejši, ki se je nato leta 2011 preimenovalo v Društvo Mali delničarji Slovenije (Društvo MDS).⁵¹ Gotovo obstajajo tudi primeri, ko so oškodovance množičnih oškodovanj na sodiščih brez pobud ZPS, društev, združenj idr. oseb za varstvo specifičnih interesov zastopali odvetniki, ki pa niso bili toliko medijsko odmevni.

Vendar tudi zgoraj opisane aktivnosti ZPS, društev, združenj idr. niso zagotavljale optimalne učinkovitosti varstva pravic potrošnikov. Med drugim posameznemu potrošniku v takih primerih lahko ostaja stroškovno tveganje (povrnitev stroškov nasprotni stranki) v primeru, če pravda ni uspešna (morebitna zagotovljena neodplačnost odvetnika namreč velja le za stroške lastnega odvetnika, ne za odvetnika nasprotne stranke), ima položaj stranke v dolgotrajnem postopku, ki je zanj lahko stresen. Cilj takšnih pobud je bil v prvi vrsti spodbuditi (domnevne) kršitelje, da žrtvam povrnejo (domnevno) nastalo škodo, ne da bi bilo treba vlagati individualne tožbe po splošnih pravilih pravnega postopka. Za primer, da bi domnevni kršitelji zavrnil poravnavo ali povračilo škode, so pobudniki akcij ter odvetniki oz. odvetniške pisarne, s katerimi so sodelovali, zbirali tudi pooblastila oškodovancev za vložitev individualnih tožb. S tem so na (domnevne) kršitelje izvajali pritisk s ciljem pridobiti prostovoljno povračilo škode za oškodovance oz. skleniti zunajsodno poravnavo. To je imelo podoben učinek, kot ga ima sedaj ZKoliT. V kolikor pri tem niso bili uspešni, so v nekaterih primerih vlagali tožbe, vendar so bile to samostojne tožbe posameznih oškodovancev, le da so bile vložene v organizaciji ZPS oz. društva z morebitnim odpadom kritja stroškov za delo odvetnika, ki je bil angažiran s strani zveze oz. društva. Četudi smo v naši zakonodaji že od leta 1998 dalje poznali institut organizacijske tožbe za varstvo pravic potrošnikov, ga organizacije, ki so procesno upravičene imele (med njimi tudi ZPS), po naših podatkih do nedavnega niso uporabile. Res je, da se v okviru postopka s to tožbo ni dalo priti do povračila škode, za kar so bili na voljo zgolj individualni postopki, pa vendar bi potrošniške organizacije

⁴⁷ Gl. Vlahek, 2016, *op. cit.*, str. 381.

⁴⁸ Gl npr. <https://www.dnevnik.si/1042377509>, <https://old.delo.si/gospodarstvo/opravicilo-in-napoved-vracila-preplacane-elektrike.html> (dostopano 15. novembra 2021).

⁴⁹ <http://www.zdruzenje-frank.si/o-zdruzenju/> (dostopano 17. novembra 2021).

⁵⁰ Podatki s spletne strani AJPEŠ.

⁵¹ <http://www.skupaj.si/vsebina/uvodnik> (dostopano 17. novembra 2021).

tudi z vlaganjem takih tožb zaradi širokih učinkov ugodilnih sodb za potrošnike storile veliko (poleg vseh zunajsodnih aktivnosti, ki so jih nekatere organizacije izvajale in so gotovo vsaj v delu imele podobne učinke).

Drugačen način obravnave zatrjevanega množičnega oškodovanja je bil s strani ZPS uporabljen leta 2017 tik pred sprejetjem ZKoliT v zadevi Dieselgate – v odsotnosti mehanizma kolektivnega varstva in po neuspešnih poskusih zunajsodne rešitve spora se je ZPS odločila za kampanjo, v okviru katere je več kot 6000 slovenskih potrošnikov nemškemu podjetju *Financialright GmbH* množično odstopilo svoje terjatve, to pa je leta 2018 vložilo tožbo pred nemškim sodiščem.⁵² Dogovorjeno naj bi bilo, da gre v primeru uspeha najmanj 65 % nadomestila potrošnikom, iz preostanka pa se krije stroške postopka (stroške kampanje, odvetnikov in sodišč). Če bo tožba neuspešna (zadeva je še v teku), naj potrošniki ne bi nosili nobenih stroškov kampanje ali sodnega postopka.

V primeru nekaterih množičnih oškodovanj (ki so bodisi posledica enkratnega dogodka bodisi posledica več različnih po vsebini enakih oz. podobnih dogodkov, do katerih prihaja zelo pogosto) so oškodovancem (na podlagi nekega razmerja z izplačevalcem ali v odsotnosti takšnega razmerja) na voljo tudi sredstva različnih javnih ali zasebnih skladov, npr. škodni sklad avtomobilskega zavarovanja, skladi odškodninskih shem v zdravstvu ali državna sredstva za odpravo posledic suše, poplav ipd., zagotovljena v raznih interventnih zakonih.

1.4. Ureditev mehanizmov kolektivnega varstva v evropskem pravnem prostoru

Mehanizmi kolektivnega varstva so v zadnjih desetletjih tudi v evropskem pravnem prostoru vse bolj percipirani kot ena od značilnosti sodobnih pravnih sistemov.⁵³ So orodje za zagotavljanje dostopa do pravnega varstva v obliki zagotavljanja pravice do dostopa do sodišča in pravice do učinkovitega pravnega sredstva.⁵⁴ Ti dve pravici sta med drugim zaščiteni z Listino Evropske unije o temeljnih pravicah⁵⁵ (Listina EU o temeljnih pravicah) (člen 47) in Evropsko konvencijo o varstvu človekovih

---

⁵² V zvezi s tem gl. sodbi LG Braunschweig iz leta 2020 in OLG Braunschweig iz leta 2021 (11 O 3092/19 in 8 U 40/21), kot tudi vzorčno sodbo BGH z dne 13. junija 2022 (Via ZR 418/21) o aktivni legitimaciji. Več info na www.preVWara.si in <https://dejure.org/dienste/vernetzung/rechtsprechung?Gericht=BGH&Datum=13.06.2022&Aktenzeichen=Via%20ZR%20418/21> (dostopano 11. avgusta 2022).

⁵³ Tako tudi generalni pravobranilec Jacobs v C-195/98 *Österreichischer Gewerkschaftsbund*, ECLI:EU:C:2000:50, tč. 47: *Collective rights of action are an equally common feature of modern judicial systems. They are mostly encountered in areas such as consumer protection, labour law, unfair competition law or protection of the environment. The law grants associations or other representative bodies the right to bring cases either in the interest of persons which they represent or in the public interest. This furthers private enforcement of rules adopted in the public interest and supports individual complainants who are often badly equipped to face well organised and financially stronger opponents. The danger of abuse of such collective rights of action is again normally tackled by national procedural rules. Consequently, the Court has never objected to national rules providing for such collective rights of action and in practice often deals with questions referred in proceedings brought by interested associations.*«

⁵⁴ Gl. European Agency for Fundamental Rights, European Court of Human Rights, Council of Europe, Handbook on European law relating to access to justice (FRA and Council of Europe, Luxembourg, 2016), str. 16.

⁵⁵ 2012/C 326/02, OJ C 326, 26. oktober 2012, str. 391–407.

pravic⁵⁶ (člen 13 in, kar je še pomembneje, člen 6).⁵⁷ Navedena jamstva predstavljajo pomemben element pravne države, ki je ena od temeljnih vrednot tako Sveta Evrope kot EU.⁵⁸ Že dolgo so priznana tudi kot splošna načela prava EU, ki so skupna ustavnim tradicijam držav članic. Načelo učinkovitega uveljavljanja pravic iz prava EU je tudi odraz splošnega načela lojalnega sodelovanja iz tretjega odstavka 4. člena Pogodbe o Evropski uniji (PEU) in obveznosti držav članic iz 19. člena PEU, da vzpostavijo pravna sredstva, potrebna za zagotovitev učinkovitega pravnega varstva na področjih, ki jih ureja pravo EU.

Pravica do dostopa do sodišča in pravica do učinkovitega pravnega sredstva ostajata mrtva črka na papirju v vseh tistih primerih, kjer je žrtvam množičnih oškodovanj na voljo zgolj individualno pravno varstvo, zlasti če so v položaju šibkejše stranke, kot npr. potrošniki ali delavci. V takšnih primerih, ko je škoda običajno razpršena med številne posameznike, ki se zaradi višine stroškov postopka ne odločajo za vlaganje tožb (v takem primeru govorimo o t. i. posamično neizterljivih terjatvah), učinkovito uveljavljanje pravic zahteva drugačna pravila o procesnem upravičenju, financiranju, postopkovnih korakih idr. Dostopnost in učinkovitost do pravnega varstva sta v takih primerih najbolje zagotovljena z mehanizmom kolektivnih pravnih sredstev. Čeprav so individualna pravna sredstva po črki zakona žrtvam na voljo, lahko dejansko ovirajo njihov dostop do sodišča in jim tako ne omogočajo izvrševanja pravice. Kot je poudarjeno v pravu človekovih pravic, pravica do dostopa do sodišča ne sme obstajati samo v teoriji, ampak mora biti tudi učinkovita, omejitve, ki lahko veljajo zanjo, pa ne smejo omejevati njenega uresničevanja do te mere, da je prizadeto samo bistvo pravice.⁵⁹ Po vsebini še tako odlična ureditev pravic potrošnikov ali drugih oškodovancev nima učinka brez ustrezne postopkovne strukture, ki omogoča učinkovito uveljavljanje teh pravic. Brez ustreznega postopka skupna in običajno ogromna škoda, povzročena žrtvam kot razredu, ni poplačana, zaradi česar so žrtve trajno prikrajšane za pravico do odškodnine, medtem ko so osebe, ki kršijo pravice žrtev, lahko obogatene. Odpravljanje tovrstnih nepravilnosti s krepitvijo zasebnega uveljavljanja naj bi bilo tudi v javnem interesu zaradi specialne in generalne prevencije. Kolektivna pravna sredstva prispevajo tudi k učinkovitemu sojenju, saj zmanjšujejo število individualnih postopkov za uveljavljanje pravic iz istega množičnega oškodovanja in s tem odpravljajo zaostanke na sodiščih. Seveda pa mora biti v primeru uveljavitve kolektivnih postopkov za dobro delovanje pravnega sistema zagotovljeno tudi ustrezno varstvo pred morebitno zlorabo pravic tožnikov v škodo tožencev in članov razreda.

Vse večje poudarjanje pomena kolektivnih pravnih sredstev v EU gre tudi z roko v roki s povečevanjem pristojnosti EU na območju svobode, varnosti in pravice, kjer procesne pravice postajajo vse pomembnejše. Razvoj zakonodaje EU o kolektivnih pravnih sredstvih je doslej potekal v štirih fazah, pri čemer velja poudariti, da je bil ZKofT pripravljen in sprejet že v tretji fazi. V prvi fazi, ki je trajala nekje od sredine 80-ih let prejšnjega stoletja pa do leta 2005, je evropski zakonodajalec sprejel različne

---

⁵⁶ Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, spremenjena s Protokoli št. 11, 14 in 15 in dopolnjena s Protokoli št. 1, 4, 6, 7, 12, 13 in 16.

⁵⁷ Več o tem gl. Vlahek, 2019, *op. cit.*, str. 136, in tam navajane avtorje.

⁵⁸ Gl. C-362/14 *Schrems*, tč. 95, in tam navajano sodno prakso; Klamert, Kochenov, Lock v Kellerbauer, Klamert, Tomkin, *The EU Treaties and the Charter of Fundamental Rights, A Commentary*, Oxford University Press, 2019, str. 28; Lock, Martin v Kellerbauer, Klamert, Tomkin, *op. cit.*, str. 2215; prim. Harris, O'Boyle, Bates, Buckley, Harris, O'Boyle, Warbrick, *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, 2014, str. 399; White, Ovey, Jacobs, White, Ovey, *The European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, 2010, str. 242; Peers, Hervey, Kenner, Ward, *The EU Charter of Fundamental Rights, A Commentary*, Hart Publishing, 2014, str. 1197, 1211.

⁵⁹ White, Ovey, *op. cit.*, str. 255, 135 ff; Peers, Hervey, Kenner, Ward, *op. cit.*, str. 1214.

direktive za varstvo specifičnih interesov, predvsem potrošniških, ki so vsebovale tudi določila o kolektivnih opustitvenih in deklaratornih tožbah. Kot je bilo natančneje predstavljeno *supra* v poglavju 1.1., je šlo je za direktive, ki so urejale specifična vprašanja trgovinskih praks, npr. zavajajoče oglaševanje, nepošteno pogodbene prakse v B2C razmerjih, nepošteno pogodbene pogoje v potrošniških pogodbah, prodajo na daljavo, prodajo zdravil za uporabo v humani medicini, idr. Leta 1998 pa je bila sprejeta v poglavju 1.1. *supra* natančneje predstavljena splošna direktiva o opustitvenih tožbah za varstvo interesov potrošnikov (t. i. *Injunctions Directive*), ki jo je leta 2009 nadomestila istoimenska Direktiva 2009/22. V tej prvi fazi torej kolektivno kompenzatorno varstvo še ni bilo urejeno. V drugi fazi, ki je potekala od 2005 do 2013, je Evropska komisija na dveh področjih (konkurenčnega prava in prava varstva potrošnikov) poskušala s pripravo direktiv, ki bi zajemali tudi kolektivno kompenzatorno varstvo, a je oba projekta zaradi nasprotovanj določenim predvidenim rešitvam mehanizmov kolektivnega varstva ter predvsem tudi zaradi spremembe paradigme v samem pristopu urejanja kolektivnega varstva na ravni EU s sektorskega pristopa k horizontalnemu pristopu opustila.⁶⁰ Leta 2013 je Komisija izdala Priporočilo o skupnih načelih za mehanizme kolektivnih opustitvenih in odškodninskih tožb⁶¹ in s tem pričela tretjo fazo razvoja kolektivnega varstva v EU, ki temelji na nezavezujoči naravi državam članicam izdanih splošnih priporočil za urejanje nacionalnih mehanizmov kolektivnega varstva, in sicer na vseh relevantnih področjih, in tudi v vseh relevantnih oblikah – tako opustitvenih kot kompenzatornih tožb kot kolektivnih poravnav.⁶² V okviru te faze je Republika Slovenija leta 2016 pričela s pripravo predloga ZKOLT, ki je bil v Državnem zboru sprejet v septembru 2017. Komisija je v Priporočilu napovedala, da bo spremljala in ocenjevala ukrepe, ki so jih sprejele države članice, ter se do 26. junija 2017 odločila, ali so potrebni kakršni koli nadaljnji ukrepi, vključno z zakonodajnimi ukrepi, da bi zagotovili popolno izpolnitev ciljev Priporočila. Spričo nezadovoljstva z odzivi držav članic na Priporočilo ter ob upoštevanju vse bolj odmevnih primerov množičnih kršitev in množičnega oškodovanja potrošnikov v EU, se je Komisija leta 2017 odločila, da sprejme »nov dogovor za potrošnike« (»*New Deal for Consumers*«) - revizijo potrošniških direktiv, ki določajo vsebinska pravila za varstvo potrošnikov, ki bi jih dopolnjevala okrepljena postopkovna pravila za uveljavljanje pravic potrošnikov. S tem se je začela trenutno zadnja, četrta faza razvoja kolektivnega varstva v EU, ki se za razliko od nezavezujočega horizontalnega Priporočila osredinja zgolj na kolektivna sredstva za varstvo potrošnikov, urejena v zavezujočem sekundarnem aktu - direktivi.⁶³ Aprila 2018 je Komisija objavila predlog nove direktive o zastopniških tožbah za varstvo kolektivnih interesov potrošnikov, Direktiva 2020/1828⁶⁴ pa je bila nato s precej spremenjeno vsebino v primerjavi s tisto v predlogu direktive sprejeta 25. novembra 2020, v veljavo pa je stopila 24. decembra 2020. Rok za prenos njenih določil je 25. december 2022, prenosna zakonodaja pa se bo pričela uporabljati 25. junija 2023. Države članice so torej trenutno v fazi sprejema zakonov, ki bodo prenesli določila direktive, pri čemer nekatere države članice tovrstno zakonodajo (zunaj tiste, ki ureja kolektivne opustitvene tožbe za varstvo interesov potrošnikov, ki so jo že morale sprejeti zaradi direktiv iz prve zgoraj obravnavane faze) sprejemajo prvič, druge, ki že poznajo tudi določene oblike kolektivnega kompenzatornega

⁶⁰ Več o tej fazi gl. v Vlahek, 2019, *op. cit.*, str. 144–148.

⁶¹ Priporočilo Komisije z dne 11. junija 2013 o skupnih načelih za mehanizme kolektivnih opustitvenih in odškodninskih tožb v državah članicah v zvezi s kršitvami pravic iz prava Unije, 2013/396/EU, Ur. L. EU L 201, 26. julij 2013, str. 60–65.

⁶² Več o tej fazi gl. v Vlahek, 2019, *op. cit.*, str. 148–152.

⁶³ Več o tej fazi gl. v Vlahek, 2019, *op. cit.*, str. 152–167.

⁶⁴ Direktiva (EU) 2020/1828 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2020 o zastopniških tožbah za varstvo kolektivnih interesov potrošnikov in razveljavitvi Direktive 2009/22/ES (Besedilo velja za EGP), Ur. l. EU L 409, 4. december 2020, str. 1–27.

varstva, pa morajo preveriti, ali je njihova obstoječa zakonodaja skladna z direktivo ali ne, ter jo v slednjem primeru modificirati. Posebej zahtevno nalogo imajo države, kot je Republika Slovenija, ki so kompenzatorno varstvo uredile drugače in širše od tega, ki ga predvideva direktiva, ki se osredinja na varstvo interesov potrošnikov in ne tudi ostalih žrtev množičnih oškodovanj.

1.5. Analiza Zakona o kolektivnih tožbah in njegove uporabe v praksi

1.5.1. Odločitev za sprejem ZKoIT

Zdi se, da sta bila temeljna katalizatorja odločitve za pripravo ZKoIT Priporočilo Komisije iz 2013 o skupnih načelih za mehanizme kolektivnih opustitvenih in odškodninskih tožb ter vse bolj intenzivno zavedanje pravne stroke v Evropi in pri nas o pomenu kolektivnih pravnih sredstev za zagotavljanje A2J – *Access to Justice*. Prav okrepitev slednjega je bila tudi ena od zavez tedanje Vlade Republike Slovenije. Republika Slovenija je s pripravo predloga ZKoIT, ki je bil v Državnem zboru sprejet v septembru 2017, pričela leta 2016 v okviru skupine Ministrstva za pravosodje.⁶⁵

Priporočilo Komisije je predvidevalo, da ga bodo države članice prostovoljno »implementirale« najpozneje dve leti po njegovi objavi, to je do 26. junija 2015. Slovenija je to storila z več kot dveletno zamudo. Kljub temu pa je bila ena prvih (in redkih) držav članic, ki se je odzvala nanj.

Ker v času priprave in sprejema ZKoIT predlog direktive o zastopniških tožbah za varstvo kolektivnih interesov potrošnikov še ni bil na voljo, novosti predloga ob pripravi ZKoIT niso bile obravnavane in vključene v besedilo ZKoIT. ZKoIT je bil sprejet 26. septembra 2017, začel je veljati 21. oktobra 2017 in se začel uporabljati 21. aprila 2018, medtem ko je bil predlog direktive objavljen 11. aprila 2018, torej deset dni pred datumom začetka uporabe že mesece prej uveljavljenega ZKoIT, Direktiva 2020/1828 pa je bila nato končno sprejeta šele 25. novembra 2020. Direktiva v primerjavi s Priporočilom in tudi ZKoIT uvaja nekatere povsem nove pojme in predvideva tudi nekoliko drugačne rešitve, kar vse bo potrebno upoštevati pri njenem prenosu. Ta mora biti opravljen do 25. decembra 2022, medtem ko se bo morala prenosna zakonodaja pričeti uporabljati od 25. junija 2023 dalje. Kljub temu pri analizi določil ZKoIT v sledečih podpoglavjih poleg rešitev iz Priporočila Komisije iz 2013 omenjamo, kjer je primerno, tudi določila Direktive 2020/1828 in njenega predloga iz leta 2018. V zvezi z direktivo je treba posebej poudariti, da se nanaša le na kolektivno varstvo (v obliki opustitvenih in odškodninskih tožb ter kolektivnih poravnav, sklenjenih znotraj postopka s kolektivno odškodninsko tožbo) interesov potrošnikov, ki jih ščitijo materialnopravne direktive in uredbe, taksativno naštetje v Prilogi Direktive 2020/1828, in ne kolektivno varstvo drugih interesov (kot velja glede na njegov 2. člen npr. za ZKoIT).

Ob pripravi ZKoIT prav tako še ni bilo oblikovano besedilo Model European Rules of Civil Procedure,⁶⁶ ki sta ga ELI in UNIDROIT pripravila šele v letu 2020, uradno besedilo pa je izšlo v letu 2021. V poglavju IX (Part IX) vzorčna pravila urejajo kolektivne postopke s kolektivnimi opustitvenimi tožbami (Oddelek

⁶⁵ Člana skupine sta bila tudi prof. dr. Aleš Galič in izr. prof., izr. prof. dr. Ana Vlahek s Prave fakultete Univerze v Ljubljani.

⁶⁶ ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure, from transnational principles to European Rules of Civil Procedure, 2020.

1, Pravila 204-206), kolektivne postopke z odškodninskimi in ugotovitvenimi kolektivnimi tožbami ter potrjevanje kolektivnih poravnav, sklenjenih tekom postopka s kolektivno tožbo, in kolektivnih poravnav, sklenjenih zunaj postopka s kolektivno tožbo (Oddelek 2, Pravila 207-232), čezmejna vprašanja (Oddelek 3, Pravila 233-236) ter stroške in financiranje (Oddelek 4, Pravila 237-238). Tudi rešitve teh vzorčnih pravil omenjamo, kjer je primerno, pri analizi rešitev iz ZKoIT in pravnih aktov EU, saj naj bi predstavljale znanstveni, apolitični predlog za optimalno ureditev kolektivnih postopkov v Evropi. Tu je seveda treba poudariti, da gre za nezavezujoč akt, za modelni, vzorčni zakon po vzoru vzorčnih zakonov UNCITRAL, ki je na voljo, v pomoč državam, ki urejajo svojo zakonodajo o civilnih postopkih. Glede na to, da je bila v istem letu sprejeta Direktiva 2020/1828, ki je za države članice EU zavezujoča (resda le, kar se tiče urejanja kolektivnih postopkov na področjih prava varstva potrošnikov s seznama priloge k direktivi), je malo verjetno, da bodo države članice pri pripravi svoje zakonodaje o kolektivnih postopkih kombinirale rešitve iz obeh aktov tako, da bi potrošniške kolektivne postopke urejale po direktivi, ostale pa (če se bodo za širjenje področja uporabe sploh odločile) po vzorčnih pravilih ELI/UNIDROIT. Za zgled jih bodo morda bolj intenzivno vzela glede vprašanj, urejanje katerih direktiva izpušča oz. prepušča diskreciji držav članic.

1.5.2. Priprava ZKoIT

ZKoIT je bil pripravljen ob upoštevanju Priporočila Komisije iz 2013 o skupnih načelih za mehanizme kolektivnih opustitvenih in odškodninskih tožb ter zakonodajnih rešitev in praks iz različnih držav, predvsem Belgije, Nizozemske, Švedske in Združenega kraljestva.⁶⁷ Priprava zakona je bil velik izziv predvsem zato, ker mehanizmov kolektivnega varstva z izjemo v praksi neuporabljenih organizacijskih tožb za varstvo potrošnikov po ZVPot nismo poznali, pa tudi zaradi pomanjkanja izkušenj v zvezi s kolektivnimi tožbami v praksi v državah, kjer so bila taka pravna sredstva že urejena v zakonodaji. Še posebej so manjkale izkušnje z uporabo pravil o prisojanju in delitvi agregatne odškodnine, saj se je npr. v ZDA mnogo pravnih postopkov končalo s poravnavo ali pa tožba ni prestala certifikacije. Dodatna ovira so bile tudi precej splošne in včasih dvoumne določbe Priporočila. Dejstvo, da Komisija ni uspela v zadostni meri obravnavati vseh pomembnih vprašanj kolektivnih pravnih sredstev in ni predvidela vseh verjetnih težav, ki bi se pojavile med izvajanjem določb iz Priporočila v praksi, se odraža tudi v samem ZKoIT. Ta je glede nekaterih vprašanj domala *verbatim* prevzel določila iz Priporočila, a se kaže, da bi ta (in posledično tista v ZKoIT) lahko bila oblikovana bolje.

Namen Priporočila je bil olajšati dostop do sodnega varstva, ustaviti nezakonita ravnanja in oškodovancem omogočiti pridobitev nadomestila v primerih množičnega oškodovanja zaradi kršitev pravic iz prava EU, ob tem pa zagotoviti ustrezna procesna jamstva za preprečitev nepoštenega pravljanja. Vse države članice bi morale urediti mehanizme kolektivnih pravnih sredstev za opustitvene in odškodninske zahteve ob upoštevanju osnovnih načel iz Priporočila. Ta načela bi morala biti skupna v vsej EU, hkrati pa bi bilo treba upoštevati različne pravne tradicije držav članic. Države članice bi morale zagotoviti, da so postopki s kolektivnimi pravnimi sredstvi pošteni, pravični, pravočasni in ne pretirano dragi.

---

⁶⁷ Gl. Predlog ZKoIT, EVA 2016-2030-0007, str. 17–53.

V Priporočilu Komisije so določena naslednja temeljna načela za mehanizme kolektivnih tožb v državah članicah v zvezi s kršitvami pravic iz prava Unije.⁶⁸

- procesno upravičenje za vložitev kolektivne tožbe se podeli (i) dvema ali več fizičnim ali pravnim osebam (v primeru odškodninskih tožb so to oškodovanci), pri čemer ni jasno, ali Priporočilo tu meri zgolj na sosporništvo ali na razredne kolektivne tožbe ameriškega tipa (*class actions*), in (ii) subjektu, pooblaščenemu za vložitev zastopniške tožbe;
- pogoji za upravičenost zastopniških subjektov, da vlagajo kolektivne tožbe, morajo biti jasno opredeljeni in morajo zajemati vsaj sledeče: subjekt ima nepridobitno naravo, med glavnimi cilji subjekta in pravicami iz prava EU, ki naj bi bile kršene in v zvezi s katerimi se vlaga tožba, mora obstajati neposredna povezava, subjekt ima zadostno zmogljivost v smislu finančnih sredstev, človeških virov in pravnega znanja za zastopanje več tožnikov v njihovem najboljšem interesu;
- zastopniški subjekti naj bodo s strani države članice določeni vnaprej ali pa jih posebej za posamezno kolektivno tožbo potrdi sodišče ali drug nacionalni organ;
- procesno upravičenje za vložitev kolektivne tožbe naj imajo poleg vnaprej imenovanih zastopniških subjektov ter za posamičen primer posebej potrjenih subjektov tudi pooblaščen javni organi;
- države članice naj zagotovijo, da pri sporih, ki se nanašajo na fizične ali pravne osebe iz več držav članic, nacionalna pravila o dopustnosti ali procesnem upravičenju tujih skupin tožnikov ali zastopniških subjektov iz drugih nacionalnih pravnih sistemov ne preprečujejo skupne kolektivne tožbe pred enim sodiščem, in vsakemu zastopniškemu subjektu, ki mu je država članica predhodno uradno priznala procesno upravičenje za vložitev zastopniških tožb, dovolijo, da se obrne na sodišče v državi članici, ki ima pristojnost za odločanje v primeru množičnega oškodovanja;
- potrebna je zgodnja faza certificiranja, da bi se čim prej preverilo, ali so izpolnjeni pogoji za vložitev kolektivne tožbe, in preprečilo vlaganje očitno neutemeljenih tožb;
- zagotovi naj se, da lahko tožniki razširjajo informacije o zatrjevanih kršitvah in svojih namerah za vložitev kolektivnih tožb ter o tekočih postopkih, pri čemer naj se pri metodah razširjanja informacij upošteva posebne okoliščine primera, svobodo izražanja, pravico do obveščanja in pravico do varstva ugleda ali vrednosti podjetja toženca v času do izdaje sodbe;
- vzpostavi naj se brezplačen nacionalni register kolektivnih tožb;
- kot pravilo naj se določi sistem *opt-in*, torej sistem vključevanja oz. priključitve, kot mu pravi Priporočilo, kakršna koli izjema od tega načela pa naj bo ustrezno utemeljena z razlogi ustreznosti sodnega varstva; člani kolektiva naj bi imeli načeloma možnost vključitve ter nato tudi izstopa iz kolektiva kadarkoli pred izdajo sodbe oz. drugačne rešitve spora, ne da bi izgubili možnost individualnega varstva; toženec bi moral biti obveščen o sestavi kolektiva;
- kolektivna odškodnina ne sme biti višja od nadomestila, ki bi bilo dodeljeno, če bi se zahtevek uveljavljal z individualnimi tožbami; zlasti bi morale biti prepovedane kaznovalne odškodnine, ki bi pripeljale do previsokega nadomestila tožniku za utrpelo škodo;
- velja naj načelo »kdor izgubi, plača« (*»loser pays«*);
- od tožnika je treba na začetku postopka zahtevati prijavo izvora sredstev, ki jih bo uporabil za financiranje postopka;

⁶⁸ Več o vsebini priporočila gl. v Vlahek, 2019, *op. cit.*, str. 148–152.

- financiranje s strani tretjih oseb je dovoljeno, vendar naj bo strogo regulirano, da ne vodi do zlorabe mehanizma kolektivnega varstva ali do konflikta interesov, tako, da je sodišču dovoljeno, da postopek ustavi, če v primeru uporabe finančnih sredstev, ki jih zagotovi tretja oseba: obstaja navzkrižje interesov med tretjo osebo ter tožnikom in člani njegovega kolektiva, tretja oseba nima zadostnih sredstev za izpolnitev finančnih obveznosti do tožnika, ki je začel postopek s kolektivnim pravnim sredstvom, ali če tožnik nima zadostnih sredstev za poplačilo stroškov nasprotne stranke, če v postopku s kolektivno tožbo ne bi uspel, ter tako, da je v primerih, ko kolektivno tožbo financira tretja oseba, ki je oseba zasebnega prava, prepovedano, da bi takšna tretja oseba skušala odločilno vplivati na procesne odločitve tožnika, vključno z odločitvami za poravnavo, financirala kolektivno tožbo zoper tožnika, ki je konkurent financerja, ali zoper tožnika, od katerega je financer odvisen, ter da bi za zagotovljena finančna sredstva zaračunala previsoke obresti;
- odvetniške nagrade in metode, po katerih se izračunajo, ne smejo ustvarjati spodbud za sodne postopke, ki niso potrebni z vidika interesa katere koli od strank, kolikor pa katera država članica izjemoma dovoljuje takšne nagrade, mora zagotoviti ustrezno nacionalno ureditev navedenih nagrad v kolektivnih postopkih, pri čemer je treba upoštevati zlasti pravico članov razreda do polnega nadomestila;
- na pravnih področjih, na katerih je javni organ pristojen za sprejetje odločbe o kršitvi prava EU, naj se kolektivne tožbe praviloma začnejo šele po tem, ko so končani vsi postopki javnega organa, ki so se začeli pred vložitvijo zasebne tožbe (*follow-on* kolektivni postopki), če pa se začnejo prej in javni organ tekom postopka prične s postopkom, naj se sodišča izogibajo sprejetju odločitve v nasprotju z nameravano odločbo javnega organa in lahko v ta namen prekinejo postopek s kolektivno tožbo, za čas postopka pred javnim organom pa naj zastaranje terjatve ne teče;
- opustitveni zahtevki bi morali biti v kolektivnih postopkih obravnavani z zahtevano nujnostjo in po potrebi v okviru skrajšanega postopka, da se prepreči nadaljnje oškodovanje, za tožence, ki opustitvenih sodb ne bi upoštevali, pa bi bilo treba predvideti učinkovite sankcije, vključno s plačilom fiksne zneska za vsak dan zamude ali drugega zneska;
- zagotovljena bi mora biti spodbuda za zunajsodno rešitev spora v fazi pred in med začetkom postopka s kolektivno tožbo;
- mehanizme kolektivnih tožb naj bi spremljali mehanizmi kolektivnega alternativnega reševanja sporov, pri čemer bi moralo biti v času trajanja kolektivnih alternativnih postopkov zastaranje zadržano;
- zakonitost kolektivne poravnave bi morala preverjati sodišča.

Navedena priporočila se v veliki meri odražajo v ZKOLT. Že določba prvega odstavka 2. člena ZKOLT o namenu akta ustreza tistemu iz uvodne izjave 1 Priporočila: olajšati dostop do pravnega varstva, ustaviti in preprečiti nezakonita ravnanja ter omogočiti oškodovancem, da pridobijo odškodnino v primerih množične škode, povzročene s kršitvami pravic iz civilnih, gospodarskih in delovnih razmerij, pri čemer je treba zagotoviti ustrezna ustavno procesna jamstva za preprečitev zlorabe sodnih postopkov.

Eden od delov, kjer je Republika Slovenija delno odstopila od Priporočila, je opredelitev procesnega upravičenja. ZKOLT ne omogoča vlaganja kolektivnih tožb in sklepanja kolektivnih poravnav s strani samih članov razreda, ameriške razredne tožbe (*class actions*) torej pri nas (za razliko od nekaterih

drugih evropskih držav in potencialno Priporočila, ki v tem delu žal ni dovolj jasno) niso mogoče. ZKoIT za razliko od Priporočila ne zahteva in ne ureja vnaprejšnjega imenovanja subjektov kot zastopniških subjektov za vlaganje kolektivnih tožb in sklepanje kolektivnih poravnav, temveč je vedno sodišče tisto, ki v posameznem kolektivnem postopku presoja najprej procesno upravičenje in nato v fazi certifikacije še reprezentativnost tožnika (so pa pogoji iz ZKoIT zelo podobni (le širši) tem iz Priporočila). V skladu s Priporočilom ima aktivno legitimacijo tudi javni organ in sicer višji državni odvetnik (ne zoper državo).

Drugi odstop od Priporočila bi lahko detektirali pri ureditvi sistema vključevanja oz. izključevanja. Po ZKoIT je odločitev za en ali drug sistem v diskreciji sodišča z izjemo nekaj sklopov, kjer *opt-out* ni dovoljen, medtem ko Priporočilo na splošno favorizira *opt-in*, *opt-out* pa dovoljuje oz. priporoča zgolj kot izjemo, ki naj bo ustrezno utemeljena z razlogi ustreznosti sodnega varstva. Pravzaprav lahko kljub *prima facie* razlikovanju obeh ureditev sklenemo, da je naša ureditev z določitvijo primerov, kjer ne more biti na voljo *opt-out* sistema, rezultat ocene zakonodajalca o primernosti sodnega varstva v posameznih sklopih primerov, ki jo zahteva Priporočilo. Priporočilo je glede časovnega okvira za vključevanje članov razreda oz. kolektiva, kot mu pravi Priporočilo, bolj ohlapno od ZKoIT, saj priporoča, da se vključevanje (in nato izstop, če bi vključeni član tako želel) omogoči kadarkoli pred izdajo sodbe oz. drugačne rešitve spora.

Naslednji mehanizem, ki ne ustreza v celoti duhu priporočila, so nagrade v deležu od prisojenega, pri katerih je zakonodajalec dal prednost slovenski pravni tradiciji. Priporočilo nagrade v deležu od prisojenega načeloma zavrača, a ob zavedanju, da nekatere redke države članice takšne nagrade poznajo, dodaja, da morajo v primeru, ko so takšne nagrade dovoljene tudi v kolektivnih postopkih, zagotoviti ustrezno nacionalno ureditev takšnih nagrad v kolektivnih postopkih, pri čemer je treba upoštevati zlasti pravico članov razreda do polnega nadomestila. V slovenskem civilnem postopku so nagrade v deležu od prisojenega na splošno dovoljene in jih je ZKoIT dodatno uredil za primere kolektivnih postopkov, pri čemer je določil pomemben nadzorni mehanizem, tj. preverjanje razumnosti nagrade s strani sodišča v fazi certifikacije. Kot bo natančneje pojasnjeno spodaj, bi bilo koristno, da bi ZKoIT detajlneje uredil preverjanje tega pogoja za certifikacijo tako v smislu določitve temeljnih kriterijev za presojo razumnosti, kot tudi v smislu določitve postopanja sodišča v primeru, ko bi ocenilo, da ta ni izkazana. Prav tako bi veljalo nagrade podvreči dodatnim varovalkam za preprečevanje zlorab kolektivnih postopkov.

1.5.3. Zakonodajni postopek za ZKoIT

ZKoIT je bil v Državnem zboru sprejet 26. septembra 2017 in v uradnem listu objavljen 6. oktobra 2017. V skladu s 67. členom ZKoIT je začel veljati 21. oktobra 2017, uporabljati pa se je začel 21. aprila 2018. Besedilo končnega predloga zakona je Ministrstvo za pravosodje pripravilo ob upoštevanju nekaterih stališč zainteresirane javnosti⁶⁹ in drugih ministrstev ter glede na prispele komentarje Službe Vlade RS za zakonodajo in razpravo v okviru delovne skupine ministrstva, ki je pripravljala predlog. Vlada je 15.

⁶⁹ Svoja pisna stališča so poslali Vrhovno sodišče RS, Delovno in socialno sodišče v Ljubljani, Državno pravobranilstvo, Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, Odvetniška zbornica Slovenije, Trgovinska zbornica Slovenije, ZPS, Sindikat zdravstva in socialnega varstva Slovenije in Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC.

junija 2017 sprejela predlog zakona,⁷⁰ o katerem je glede nekaterih temeljnih rešitev intenzivno razpravljala Odbor Državnega zbora za pravosodje (področje uporabe; uporaba zakona za množična oškodovanja, do katerih je prišlo pred začetkom njegove veljavnosti; pristojnost sodišč), a je bil po uskladitvi stališč v Državnem zboru sprejet soglasno.⁷¹ Minister, pristojen za pravosodje, bi moral v skladu s 64. členom ZKoliT do 21. februarja 2018 izdati dva podzakonska predpisa, in sicer pravilnik o registru kolektivnih tožb (10. člen ZKoliT) in spremembe notarske tarife, v katerih se določijo pravila o povrnitvi stroškov in nadomestilu za opravila, ki jih mora notar opraviti kot upravitelj kolektivne odškodnine (43. člen ZKoliT). Pravilnik o registru kolektivnih tožb je minister izdal 16. aprila 2018 z začetkom veljave 21. aprila 2018, torej par dni po začetku uporabe ZKoliT.⁷² Tudi ureditev v Notarski tarifi je bila pripravljena z zamudo (ki pa zato, ker do tedaj v nobenem od postopkov s kolektivno tožbo ni prišlo do zadnje faze kolektivnega postopka, ni imela negativnega vpliva na že začete kolektivne postopke), in sicer je ministrica za pravosodje 20. septembra 2019 z začetkom veljavnosti 19. oktobra 2019 določila novo Notarsko tarifo,⁷³ v kateri je bila določena pristojbina za notarjeva opravila kot upravitelja kolektivne odškodnine (tarifna št. 16). 15. januarja 2021 z začetkom veljavnosti 22. januarja 2021 so bile sprejete še Spremembe in dopolnitev notarske tarife,⁷⁴ ki so se nanašale tudi na tarifno št. 16. Z dnem začetka veljavnosti ZKoliT so prenehale veljati določbe od 74. do 76. člena ZVPot, a so se zaradi zamika z začetkom uporabe ZKoliT za šest mesecev od začetka njegove veljavnosti uporabljale še teh šest mesecev.⁷⁵

1.5.4. Struktura ZKoliT

ZKoliT ima 67 členov in je razdeljen na šest poglavij. Prvo poglavje vsebuje splošne določbe (1. – 11. člen) o vsebini in namenu zakona, izrazih, uporabljenih v zakonu, o procesnem upravičenju in reprezentativnosti, pristojnosti sodišč, učinkih postopkov kolektivnega varstva na druge postopke in zastaralne roke, o nadaljnji kolektivni tožbi na področju konkurenčnega prava, o registru kolektivnih tožb in smiselni uporabi zakona o pravnem postopku.

Čeprav na to nakazuje naslov obravnavanega zakona, ZKoliT ne ureja le kolektivnih tožb, temveč v II. poglavju (členi 12 – 25) ureja tudi kolektivno poravnavo kot poseben institut sporazumnega reševanja sporov v korist oškodovancev v primerih množičnega oškodovanja. Uporablja se kot samostojen postopek ali v primeru, ko do sporazuma strank pride po vložitvi kolektivne odškodninske tožbe.

Bistvena oblika tožbe, ki jo ureja ZKoliT (III. poglavje, 26. – 46. člen), je kolektivna odškodninska (ali druga dajatvena) tožba. Njen namen je trojen: (1) izboljšati dostop do sodnega varstva in zagotoviti uresničitev pravic, ki so bile posameznikom kršene v primeru množičnega oškodovanja; (2) z

⁷⁰ <https://e-uprava.gov.si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=7418> (dostopano 10. septembra 2021).

⁷¹

https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/zakonodaja/izbranZakonAkt?uid=C1257A70003EE6A1C12581A70059374C&db=kon_zak&mandat=VII&tip=doc

(dostopano 10. septembra 2021).

⁷² Ur. l. RS, št. 26/18.

⁷³ Ur. l. RS, št. 59/19.

⁷⁴ Ur. l. RS, št. 9/21.

⁷⁵ 66. člen ZKoliT.

uveljavitev učinkovitega sistema povračil v primeru množičnih oškodovanj odvrata potencialne kršitelje od protipravnih ravnanj; (3) preprečiti, da bi posamezno sodišče zaradi prevelikega števila samostojnih tožb v primeru množičnih oškodovanj postalo preobremenjeno, saj veljavna ureditev dela sodišč ne omogoča hitrega odziva na nenadno in nesorazmerno povečani obseg pripada na sodišče.⁷⁶

Cilj zakona je tudi enotno urejanje kolektivnih opustitvenih tožb, ki so bile (na omejenem področju prava varstva potrošnikov) doslej urejene le v ZVPot. ZKoliT tako v IV. poglavju (47. – 57. člen) določa splošna pravila v zvezi s kolektivnimi opustitvenimi tožbami (ki so mogoče na vseh področjih s področja uporabe zakona), v dveh podpoglavjih pa se osredotoča na posebni ureditvi takih tožb na področju prava varstva potrošnikov in na področju varstva pred diskriminacijo.

V naslednjem, V. poglavju (58. – 63. člen), so določena pravila o vrednosti spornega predmeta, financiranju kolektivne tožbe s strani tretjih oseb, o povračilu stroškov postopka in njihovem plačilu in plačilu v deležu od prisojenega.

Zadnje, VI. poglavje (64. – 67. člen) vsebuje prehodne in končne določbe, kjer velja izpostaviti 65. člen o uporabi zakona, saj se ZKoliT uporablja tudi za primere množičnih oškodovanj, do katerih je prišlo pred začetkom njegove veljavnosti.

1.5.5. Glavne značilnosti ureditve v ZKoliT

a) Časovna veljavnost

Prvotna različica 65. člena ZKoliT je predvidevala uporabo zakona le za »nove« primere množičnih oškodovanj (za »stare« primere pa bi bilo seveda še naprej na voljo individualno varstvo), a so poslanci Odbora za pravosodje (pa tudi del zainteresirane javnosti, ki je na Predlog ZKoliT podala pripombe⁷⁷) argumentirano vztrajali pri uporabi zakona za vse primere množičnih oškodovanj in z dopolnilnimi predlogi dosegli spremembo besedila tako, da se ZKoliT uporablja tudi za primere množičnih oškodovanj, do katerih je prišlo pred začetkom njegove veljavnosti.⁷⁸

Večina skupinskih tožb, vloženih po ZKoliT, se nanaša na primere množičnih oškodovanj, do katerih je prišlo pred 21. oktobrom 2017, ko je začel veljati ZKoliT. Če se zakonodajalec ne bi bil odločil za retroaktivno uporabo zakona, bi bila oškodovancem v večini teh primerov na voljo le individualna pravna sredstva. Kot problematična se z vidika omejitev časovne veljavnosti nove zakonodaje o kolektivnih pravnih sredstvih na bodoče primere kršitev npr. omenja tudi nekdanja italijanska

⁷⁶ Gl. npr. SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ, „Evropskemu horizontalnemu okviru za kolektivna pravna sredstva naproti“, Strasbourg, 11. junij 2013 COM(2013) 401 final, str. 3.

⁷⁷ Npr. Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC v dopisu z dne 31. avgusta 2016.

⁷⁸ S podobnim vprašanjem se je ukvarjal tudi britanski Competition Appeal Tribunal v zadevi *Dorothy Gibson v Pride Mobility Products Limited*, Case number: 1257/7/7/16 (<https://www.catribunal.org.uk/cases/12577716-dorothy-gibson> (dostopano 12. oktobra 2021)), ki obravnava vprašanja retroaktivne uporabe novih pravil o kolektivnem varstvu. Več o tem Vlahek, 2017, *op. cit.*, str. 550; Vlahek, Razvoj kolektivnega varstva na področju antitrusta v Združenem kraljestvu, v Pavliha, Izzivi prava v življenjski resničnosti = Challenges of law in life reality : liber amicorum Marko Ilešič, Pravna fakulteta, 2017, str. 541–554.

zakonodaja iz leta 2010. Takšna omejitev naj bi bila eden od razlogov za relativno majhno število vloženih tožb.⁷⁹

Priporočilo Komisije iz 2013 o časovni veljavnosti nacionalnih aktov, sprejetih ob upoštevanju Priporočila, ne govori. Direktiva 2020/1828 v prvem odstavku 2. člena določa le, da se direktiva uporablja za notranje in čezmejne kršitve, tudi kadar so navedene kršitve prenehale, preden se je postopek z zastopniško tožbo začel, ali kadar so navedene kršitve prenehale, preden se je »zastopniška tožba končala«.⁸⁰ Ob tem uvodna izjava 20 pojasnjuje, da je smiselno, da se direktiva uporablja tudi za kršitve, ki so že prenehale, saj je morda kljub temu potrebno »preprečiti ponovitev prakse z njeno prepovedjo, ugotoviti, da je določena praksa pomenila kršitev ali potrošnikom olajšati povrnitev škode.« O tem, ali se rešitve iz direktive uporabljajo za primere kršitev, do katerih je prišlo pred uveljavitvijo rešitev iz direktive, ali samo za tiste, do katerih je prišlo zatem, direktiva ne govori, temveč v prehodnih določbah 22. člena določa le, da se rešitve iz direktive, torej zakonodaja, s katero se prenaša direktiva, uporablja za tožbe, vložene od 25. junija 2023 dalje, iz česar bi šlo razbrati, da to, kdaj je prišlo do kršitve, načeloma ni relevantno in da so izjema v tem smislu le določila direktive o zastaranju, glede katerih tretji odstavek 22. člena izrecno določa, da se določbe, ki ta člen prenašajo v zakonodajo, uporabljajo le za zahteve za povrnitev škode zaradi kršitev, storjenih od 25. junija 2023 dalje (s tem naj bi se zagotovila pravna varnost, kot pojasni uvodna izjava 66 preambule). Za tiste pred tem datumom pa se lahko uporablja morebitna obstoječa nacionalna zakonodaja o zastaranju oz. zadržanju/pretrganju zastaranja. Vsi kolektivni postopki, ki bodo v Sloveniji dne 25. junija 2023 še odprti, se bodo tako končali po trenutnih določilih ZKoliT in zanje ne bodo upoštevne spremembe zakona, do katerih bo prišlo na podlagi Direktive 2020/1828.⁸¹ Za postopke, začete po 25. juniju 2023 (če predvidevamo, da bo prenosna zakonodaja v skladu z direktivo pravočasno sprejeta in se bo lahko uporabljala od 25. junija 2023 dalje), pa se bo uporabljala nova zakonodaja (zdi se, da ne glede na to, kdaj je prišlo do kršitve, slednji trenutek bo relevanten le glede uporabe prenosne določbe za 16. člen direktive, vendar pa ZKoliT ustrezna pravila o zastaranju vsebuje že sedaj in se bodo uporabila za primere s kršitvami pred 25. junijem 2023).

b) Področje uporabe

Priporočilo Komisije iz 2013 je pri vprašanju področja uporabe ubralo horizontalen pristop v smislu, da se ni osredotočilo le na kolektivne postopke za varstvo pravic potrošnikov (kot velja za Direktivo 2020/1828, kot je natančneje pojasnjeno spodaj na koncu te točke), temveč ga omogoča za vse tipe kršitev, kjer prihaja do množičnih oškodovanj (glede na to, da gre za akt prava EU, seveda omenja le kršitve prava EU, ne drugih, torej tistih, ki jih pravo EU ne ureja). V odstavku 1 Priporočila je Komisija tako navedla, da je namen priporočila »...olajšati dostop do sodnega varstva, ustaviti nezakonita ravnanja in oškodovancem omogočiti pridobitev nadomestila v primerih množičnega oškodovanja zaradi kršitev pravic iz prava Unije...«, v preambuli priporočila pa je v 2. točki pojasnila, da se »v

⁷⁹ Silvestri, *Rebooting Italian Class Actions*, v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 203.

⁸⁰ Prvi odstavek 2. člena Direktive 2020/1828 v slovenski različici govori o končanju zastopniške tožbe, kar je po našem mnenju napačno. Besedilo bi bilo pravilneje, če bi govorili o končanju postopka glede/v zvezi z zastopniško tožbo.

⁸¹ V primeru ZPS proti Banka Sparkasse d.d. se je med postopkom prav tako spremenila zakonodaja o kolektivnih tožbah (ZKoliT namesto ZVPot), a je do spremembe v skladu s temeljnimi pravili o uporabi postopkovnih pravil, če pride do njihove spremembe, lahko prišlo. V tem primeru ZKoliT ni predstavljal zakonodaje za prenos direktive.

sodobnem gospodarstvu včasih zgodi, da je zaradi enakih nezakonitih ravnanj, s katerimi trgovec ali več trgovcev oz. drugih oseb krši pravice iz prava Unije, oškodovanih veliko ljudi («primer množičnega oškodovanja»), ter v 7. točki dodala: »Med področji, na katerih je dodatno zasebno uveljavljanje pravic iz prava Unije s kolektivnimi pravnimi sredstvi koristno, so varstvo potrošnikov, konkurenca, varstvo okolja, varstvo osebnih podatkov, zakonodaja o finančnih storitvah in varstvo vlagateljev. Načela iz tega priporočila bi bilo treba horizontalno in enotno uporabljati na navedenih področjih, pa tudi na vseh drugih področjih, na katerih bi bile ustrezne kolektivne opustitvene ali odškodninske tožbe v zvezi s kršitvami pravic, dodeljenih na podlagi prava Unije.«

Področje uporabe ZKolt je določeno v 2. členu zakona, v skladu s katerim se s kolektivno (dajatveno ali opustitveno) tožbo lahko uveljavljajo:

- zahtevki potrošnikov iz pogodbenih razmerij s podjetji, kot jih urejajo predpisi s področja varstva potrošnikov;
- zahtevki zaradi kršitev drugih pravic potrošnikov, ki jih zagotavlja zakon, ki ureja varstvo potrošnikov;
- zahtevki zaradi kršitev antitrusta (tj. določb o prepovedi omejevalnih ravnanj v obliki omejevalnih sporazumov podjetij, sklepov podjetniških združenj in usklajenih ravnanj iz 6. člena Zakona o preprečevanju omejevanja konkurence (ZPomK-1)⁸² oz. 101. člena Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU)⁸³ ter v obliki zlorab prevladujočega položaja iz 9. člena ZPomK-1 oz. 102. člena PDEU);
- zahtevki, ki se nanašajo na kršitev pravil trgovanja na organiziranih trgih in na prepovedana ravnanja zlorabe trga v skladu z zakonom, ki ureja trg finančnih instrumentov;
- zahtevki delavcev, ki se s samostojno tožbo uveljavljajo v individualnem delovnem sporu, kakor ga opredeljuje zakon, ki ureja postopek pred delovnimi sodišči; in
- zahtevki iz odškodninske odgovornosti zaradi povzročitve okoljske nesreče, kot jo določa zakon, ki ureja varstvo okolja.

Na vseh navedenih področjih je mogoče skleniti tudi kolektivno poravnavo iz II. poglavja ZKolt. Zakon poudarja še, da je na področju prava varstva pred diskriminacijo dopustna le kolektivna opustitvena tožba.⁸⁴ S kolektivno (opustitveno ali dajatveno) tožbo po ZKolt se torej lahko uveljavljajo zahtevki s pravnih področij, v katerih bi sicer odločala sodišča v civilnih, gospodarskih in delovnih sporih.

Ker je šlo za prvo celovito ureditev kolektivnih tožb v pravu Republike Slovenije, se je v okviru delovne skupine sprva izoblikovalo stališče, da v prvi fazi urejanja kolektivnega varstva ni najbolj smiselno omogočiti preširokih možnosti uveljavljanja odškodninskih zahtevkov. Horizontalen pristop po vzoru Priporočila Komisije se v začetni fazi uveljavljanja kolektivnih sredstev ni zdel optimalen. Po vzoru belgijske ureditve, ki je kolektivno varstvo sprva omogočila le za kršitve pravic potrošnikov iz taksativno naštetih zakonodaj (sicer ne zgolj striktno potrošniške, temveč tudi npr. konkurenčnopravne, kjer so

---

⁸² Ur. l. RS, št. 36/08 in nasl.

⁸³ Prečiščena različica Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU), Ur. l. EU C 326, 26. oktober 2012, str. 47–390.

⁸⁴ Pravno – informacijski center nevladnih organizacij – PIC je v razpravi o predlogu ZKolt predlagal, da ZKolt omogoči tudi kolektivno odškodninsko tožbo na področju diskriminacije. Menili so, da bi bilo po tem, ko bila kršitev ugotovljena s kolektivno opustitveno tožbo, tudi na tem področju odškodninske zahtevke kategorizirati po posameznih skupinah in skupnih značilnostih. Dopis PIC z dne 31. avgusta 2016.

seveda v primeru kršitev lahko oškodovani tudi potrošniki),⁸⁵ je bilo prvotno načrtovano, da so mehanizmi kolektivnega varstva najprej na voljo le na področju prava varstva potrošnikov kot na enem najbolj tipičnih področij, za katera je institut tudi realno najpogosteje uporaben zaradi visokih tveganj za množična tipska oškodovanja,⁸⁶ v primeru pozitivnih izkušenj z uporabo zakona na tem področju pa bi bilo moč njegovo področje uporabe kasneje smiselno razširiti.⁸⁷ Prav tako je bil izražen dvom v ustreznost uporabe mehanizmov kolektivnega varstva v primerih množičnih nesreč in okoljske škode (ZKoIT je odškodninske zahtevke zaradi povzročitve okoljske nesreče, kot jo določa zakon, ki ureja varstvo okolja, ob vztrajanju poslancev in dela zainteresirane javnosti vendarle omogočil), saj je pri teh sporih značilno, da so individualno utrpljene škode zelo različne glede na okoliščine, ki so lastne le posameznim oškodovancem in zahtevajo (v tem delu) individualno obravnavo ter individualni dokazni postopek. Enako se je v prvi kolektivni dajatveni tožbi po ZKoIT izkazalo tudi za področje delovnega prava, saj tožba prav zaradi prevelike individualiziranosti zahtevkov ni prestala certifikacije. Podobni razlogi so govorili proti uveljavitvi kolektivne odškodninske tožbe na področju prava varstva pred diskriminacijo. Je pa bilo na tem področju, kjer nedopustna ravnanja pogosto ogrožajo kolektivni interes določene skupine v celoti, ali pa še ni mogoče ugotoviti, katerim osebam so nastali zahtevki civilnega prava, smiselno dopustiti kolektivno opustitveno tožbo. Pogosto namreč določena nedopustna ravnanja diskriminirajo določeno celotno skupino oseb, pri čemer posameznih oškodovancev še ni mogoče določiti ali pa se ti ne želijo izpostaviti.⁸⁸

Kljub prvotni ideji, da se področje uporabe ZKoIT omeji le na potrošniške spore iz pogodbenih razmerij, se je področje uporabe ob pripravi besedila zakona vse bolj širilo že v okviru delovne skupine, dodatne širitve pa so bile predlagane (a niso bile vse sprejete) še v postopku v Državnem zboru (npr. širitev z zahtevki zoper državo, občine in nosilce javnih pooblastil na splošno (zunaj tistih, ki jih v okviru delovnopravnega področja že omogoča ZKoIT) oz. splošneje širitev z zahtevki v primeru škod iz okoljskih nesreč na vsakršne okoljske škode⁸⁹). Poleg kolektivnih dajatvenih tožb in kolektivnih poravn na področju potrošniških pogodbenih razmerij je končna različica tako zajela še številna druga področja, pa tudi opustitvene tožbe na teh področjih in na področju varstva pred diskriminacijo. Temu ustrezno so bile potrebne tudi spremembe prvotnega osnutka zakona in številnih njegovih določil.

---

⁸⁵ Predlog ZKoIT, str. 32 in nasl.; gl. tudi Voet, *Class Actions in Belgium: Evaluation and the Way Forward*, v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 133–134. V Belgiji npr. niso bili sprejeti predlogi za umestitev delničarskih sporov v področje uporabe nove zakonodaje, je pa bila leta 2018 zaradi zadeve Fipronil uporaba zakonodaje poleg B2C razmerij razširjena še na razmerja trgovcev z majhnimi in srednje velikimi podjetji (SME), kot jih definira Priporočilo Komisije z dne 6. maja 2003, četudi gre v teh primerih že za B2B razmerja.

⁸⁶ Galič, Vlahek, *Zakon o kolektivnih tožbah*, *Pravosodni bilten*, 2018, letn. 39, 2, str. 29–30. Tu lahko omenimo, da je bil tudi *Federal Rule 23* iz leta 1966 v ZDA oblikovan s ciljem omogočiti skupinsko uveljavljanje zahtevkov za zaščito interesov potrošnikov, delničarjev in okolja. Tudi v Izraelu so kolektivne tožbe najprej omogočili le v specifičnih sektorjih, najprej leta 1994 v potrošniški zakonodaji in leta 1998 v zakonodaji o vrednostnih papirjih, šele nato so ubrali horizontalen pristop. Gl. Kalajdžić, *The State of Reform in First and Second Generation Class Action Jurisdictions*, in Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 304–305.

⁸⁷ Gl. Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 133–134.

⁸⁸ *Ibid.*, str. 30.

⁸⁹ Gl. razpravo na Odboru za pravosodje, ki je (bila) objavljena na spletnih straneh Državnega zbora www.dr-rs.si. Širitev področja uporabe s področjem okolja je v okviru razprave o predlogu ZKoIT zagovarjal tudi Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC (dopis z dne 31. avgusta 2016), ki je napovedoval razmah tožb na tem področju z navajanjem primera obremenitve pomurske ceste ob izgradnji pomurske avtoceste ter primera škode na pridelkih zaradi onesnaževanja v Zasavju.

Izkušnja s prvo kolektivno dajatveno tožbo v Sloveniji v zadevi Sindikat Ministrstva za obrambo proti Republika Slovenija, Ministrstvo za obrambo (Pk 1/2018), kjer je bila tožba zavržena zaradi prevelike individualiziranosti zahtevkov in potrebe po dolgotrajnem dokazovanju za vsakega posameznega delavca tako za samo ugotavljanje kršitve zakona kot za višino nastale škode,⁹⁰ kaže, da mehanizmi kolektivnega varstva niso vedno primerni za delovne spore. Tudi sami predstavniki delovnih sodišč so v postopku priprave ZKoliT izrazili pomisleke o umeščanju kolektivnih postopkov v delovnih sporih v ZKoliT in poudarili, da se jim zdi v takšnih sporih nujno namesto dosedanjega vzorčnega postopka po ZPP, ki zahteva izdajanje množičnih sklepov o prekinitvi postopkov v ZDSS, urediti poseben, tem sporom primeren postopek, npr. postopek z vodilnim spisom.⁹¹ Izključitev delovnopravnih sporov iz dometa ZKoliT ali vsaj ustrezno prilagoditev določil o kolektivnem postopku v takih primerih je predlagalo tudi Državno pravobranilstvo.⁹² Ob tem se zastavlja vprašanje, ali je bilo koristno razširiti mehanizme kolektivne zaščite onkraj tipičnih, za obravnavo v kolektivnem postopku pogosto preprostih potrošniških in konkurenčnopravnih⁹³ sporov (kljub Priporočilu Komisije iz 2013 so kolektivne tožbe v nekaterih evropskih državah, ki poznajo kolektivne postopke, na voljo le na teh dveh področjih⁹⁴). Omejitve na ti dve področji je v postopku strokovne razprave npr. zagovarjalo tudi Državno pravobranilstvo.⁹⁵ Ena od odvetniških pisarn je v odziv na prvotni predlog ZKoliT, ki je v 2. členu področje uporabe definirala nekoliko drugače kot končna različica predloga, poudarila, da niti vsi zahtevki iz potrošniških sporov niso primerni za obravnavo v kolektivnem postopku, npr. zahtevki iz naslova odgovornosti za izdelek po II. poglavju ZVPot (predvsem tisti za povračilo škode za telesne poškodbe, smrt, okvaro zdravja), ki so bili v osnutku izrecno navedeni v drugi alineji 2. člena ZKoliT («zahtevki iz naslova odgovornosti proizvajalca za stvari z napako»)⁹⁶. Opozorila je, da takšni zahtevki terjajo obravnavo individualiziranih vprašanj, povezanih s posameznikom, o katerih ni mogoče odločati za celotno skupino, in da obravnava takšnih primerov v kolektivnem postopku obravnavanja takšnih zahtevkov ne bo pospešila, saj bodo morala sodišča obravnavati individualna vprašanja tako glede dejanskega stanja, kot tudi pravna vprašanja za vsakega posameznega tožnika posebej. Druga alineja 2. člena ZKoliT je bila kasneje modificirana tako, da v področje uporabe uvršča »zahtevke zaradi kršitev drugih pravic potrošnikov, ki jih zagotavlja zakon, ki ureja varstvo potrošnikov« – ta dikcija je širša od prejšnje in prav tako vključuje zahtevke iz naslova odgovornosti proizvajalca za stvari z napako, zato bo sodišče tisto, ki bo moralo v takšnih primerih v fazi certifikacije presoditi, ali so zahtevki primerni za obravnavo v kolektivnem postopku ali ne (kot je storilo tudi v prvem postopku s kolektivno dajatveno tožbo Delovno in socialno sodišče v Ljubljani v zadevi Pk 1/2018).⁹⁷ V zvezi s področjem okolja pa je ravno obratno Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC pojasnjeval, da bi se kljub temu, da je škoda zaradi onesnaževanja okolja od posameznika do posameznika različna, lahko določile kategorije odškodnine oz. velikostni razredi glede na različne tipe in intenziteto škode (tako kot velja

⁹⁰ Gl. Klemenčič, Uporaba Zakona o kolektivnih tožbah v praksi, Dnevi civilnega in gospodarskega prava, IPP-PF, 2022, str. 7–10; Vlahek, Pogorelčnik Vogrinc, 2020, *op. cit.*, str. 278–282.

⁹¹ Gl. dopis Delovnega in socialnega sodišča v Ljubljani, št. Su 272/2106-2 z dne 9. septembra 2016. Gl. tudi Vlahek, Pogorelčnik Vogrinc, 2020, *op. cit.*, str. 265.

⁹² Dopis Državnega pravobranilstva št. DP-A01-58/2016 z dne 5. septembra 2016.

⁹³ Prim. Elhauge, Disgorgement as an Antitrust Remedy, *Antitrust Law Journal*, Vol. 76, 2009, str. 83–84.

⁹⁴ Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 147.

⁹⁵ *Ibid.*

⁹⁶ Dopis Odvetniške pisarne Janežič & Jarkovič z dne 1. septembra 2016.

⁹⁷ Zanimivo pa so npr. v kanadski provinci Ontario prav primeri produktne odgovornosti izjemno pogosto predmet kolektivnih postopkov. Gl. npr. Piché, Empirical Data and the Powerful Lessons Learnt About Class Actions in Quebec, v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 330.

ne glede na individualne značilnosti oškodovancev v zavarovalniški in sodni praksi oblikovano tarifo za škodo zaradi prometne nesreče).⁹⁸

Vsi tekoči postopki s kolektivnimi tožbami pri nas po ZKoliT, razen enega, kot tudi zaključen postopek s kolektivno opustitveno tožbo spadajo na področje potrošniškega pogodbenega prava, medtem ko bo morebitna tožba v zadevi *Guess t. i. follow-on* (nadaljnja) tožba po ugotovitvi kršitve pravil konkurence s strani Evropske komisije. Zgolj druga kompenzatorna tožba, vložena po ZKoliT s strani Zavoda za iskanje pravice ogoljufanih vlagateljev, obravnava zahtevke zunaj teh dveh področij (pa še to morda le do neke mere – tožba namreč v Registru kolektivnih tožb še ni objavljena in morda, vsaj v delu, prav tako sodi na področje prava varstva potrošnikov).

Za primerjavo lahko vzamemo podatke iz projektne analize z izkušnjami uporabe mehanizmov kolektivnega varstva v letih 1993 – 2018 za Québec in Ontario, ki sta bili prvi kanadski provinci z urejenimi kolektivnimi postopki.⁹⁹ Ti kažejo, da so bile kolektivne tožbe v teh dveh jurisdikcijah v analiziranih 25 letih vložene na področjih potrošniškega prava, odgovornosti države, produktne odgovornosti, pogodbenega prava, konkurence, okolja, vrednostnih papirjev, idr.¹⁰⁰ V Ontariu prevladujejo področja vrednostnih papirjev (saj je Ontario finančno središče Kanade), varstva potrošnikov, produktne odgovornosti, zaposlovanja in pokojnin (na tem področju je v Québecu primerov bistveno manj verjetno zato, ker je predvidena obvezna predhodna arbitražna), ki jim sledi področje konkurence, nato pa področja: zavarovanja, odgovornost države, množične nepremoženjske škode, okolje, zasebnost.¹⁰¹ Že na primeru različnih provinc Kanade lahko vidimo, da na to, na katerih področjih se kolektivni postopki bolj uporabljajo, vplivajo različni dejavniki, specifične pravne in ekonomske okolje. V Evropi so kolektivne tožbe v največjem obsegu na voljo na področju prava varstva potrošnikov (od konca 90-ih let dalje že zaradi direktive o opustitvenih tožbah, v državah, kjer poznajo kolektivno odškodninsko varstvo, pa tudi pogosto samo na tem ali predvsem na tem področju). Najdlje so kolektivne tožbe razvite v Združenem kraljestvu, kjer poleg splošnih mehanizmov kolektivnega varstva, ki so se razvili že v 19. stoletju, od leta 2002 poznajo tudi specialne kolektivne odškodninske tožbe na področju konkurenčnega prava.¹⁰² V kontinentalnem pravem krogu je bila prva država, ki je uvedla kolektivno tožbo za uveljavljanje denarnih zahtevkov v primeru množičnih oškodovanj, Švedska leta 2003. Uporaba švedske zakonodaje o kolektivnih tožbah sektorsko ni omejena.¹⁰³ Na Nizozemskem so kolektivne odškodninske tožbe na voljo od leta 2020 na vseh pravnih področjih.¹⁰⁴ Tudi kolektivne poravnave, ki so jih na Nizozemskem omogočili že leta 2005, se lahko sklepajo na kateremkoli področju. Ob sprejemu zakona o kolektivnih poravnava se je sicer pričakovalo, da bo večina primerov v povezavi z okvarami zdravja in poškodbami, vendar so v praksi

⁹⁸ Dopis PIC z dne 31. avgusta 2016.

⁹⁹ Québec od leta 1979 (po ZDA leta 1966 je Québec drugi na svetu sprejel zakonodajo o kolektivnih tožbah), Ontario od 1992. Danes so kolektivni postopki na voljo v vseh provincah z izjemo Otoka Princa Edwarda. Piché v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 322.

¹⁰⁰ *Ibid.*, str. 329.

¹⁰¹ *Ibid.*, str. 329–330.

¹⁰² Med letoma 2002 in 2015, ko je bil režim kolektivnih tožb na področju antirusta reformiran (med drugim tako, da je bil omogočen *opt-out* sistem), je bila vložena le ena kolektivna *opt-in* odškodninska tožba, ki zaradi majhnega števila vključenih potrošnikov ni dala pomembnejšega rezultata. Več o tem gl. Vlahek, 2017, *op. cit.*

¹⁰³ Gl. Predlog ZKoliT, str. 48.

¹⁰⁴ Tzankova, Kramer, From Injunction and Settlement to Action: Collective Redress and Funding in the Netherlands, v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 105.

takšni primeri redki (škoda zaradi uporabe zdravila), ostali primeri pa so se nanašali na trgovanje s finančnimi instrumenti, zavajajoče prospekte vrednostnih papirjev ipd.¹⁰⁵ Na Finskem so od leta 2007 na voljo le skupinske potrošniške tožbe, ki jih vlaga potrošniški ombudsman, in zaradi njihove neuporabe v praksi razmišljajo o širitvi področja uporabe.¹⁰⁶ Na Poljskem so kolektivne odškodninske tožbe na voljo že od leta 2010, in sicer so vsebinsko omejene na tri kategorije sporov: potrošniške spore, spore na temelju odškodninske odgovornosti za nevaren izdelek in spore iz naslova neposlovne odškodninske odgovornosti, z izjemo zahtevkov za varstvo osebnih interesov (komentatorji to razlagajo kot varstvo osebnostnih pravic). V praksi se veliko uporabljajo, pogoste so v potrošniških sporih napram bankam in zavarovalnicam, večinoma pa je toženec država. Zaživele so takoj po uveljavitvi zakonodaje, saj študije ugotavljajo, da je bilo v prvem letu vloženih kar 40 skupinskih tožb. Uvozniki avtomobilov so npr. tožili državo zaradi nepravilno obračunanega davka, žrtve poplav zaradi neprimerne oskrbe protipoplavne infrastrukture, občine zaradi nesprejema uredbe, ki bi jim omogočala pobiranje taks za registracijo avtomobilov, bolniki s hepatitisom B zaradi malomarnosti države kot lastnika bolnišnice, kjer so bili oskrbovani, itd.¹⁰⁷ V Belgiji je od 2014 dalje kolektivna odškodninska tožba na voljo le v primeru kršitev taksativno naštete zakonodaje, ki varuje (tudi) interese potrošnikov, pri čemer je nabor relevantnih aktov precej širok.¹⁰⁸ V dosedanjih kolektivnih postopkih je šlo za primere zaradi zamude letala, zamude vlaka, zavajajočih podatkov glede dekoderjev, poškodovane embalaže z blagom, VW škandala z izpusti, nezakonite preprodaje koncertnih vstopnic, Facebook-ove kršitve varstva podatkov, Ryanair-ove stavke poleti 2018 in nepoštenih pristopnin več energetske družbe.¹⁰⁹ Vprašanje primernosti belgijske ureditve, ki kolektivne tožbe dopušča le v primeru kršitev prava varstva potrošnikov, je obravnavalo celo belgijsko ustavno sodišče, ki je leta 2016 odločilo, da omejeno področje uporabe zakonodaje o kolektivnih tožbah ni protiustavno.¹¹⁰ Menilo je, da do množičnih oškodovanj v Belgiji najpogosteje prihaja na področju prava varstva potrošnikov, da je področje uporabe zakonodaje vendarle precej široko ter da je bila namera zakonodajalca, da zaradi novosti in kompleksnosti ureditve kolektivnega varstva to varstvo sprva omogoči v omejenih primerih, utemeljena.¹¹¹ Nekateri komentatorji belgijsko omejevanje področja uporabe sicer kritizirajo.¹¹² Kolektivne dajatvene tožbe v pravem pomenu besede so od leta 2014 na voljo tudi v Franciji, a sprva le na področju prava varstva potrošnikov in konkurence, kasneje pa še na področju zdravja, okolja, diskriminacije, zasebnosti in varstva podatkov.¹¹³ Ureditev po področjih se razlikuje tudi po tem, kakšne vrste ukrepov so na voljo, potrošniki lahko npr. dobijo odškodnino le za premoženjsko škodo, medtem ko se s kolektivnimi tožbami na področju zdravja lahko uveljavlja povračilo za telesne poškodbe, na področju podatkov in okolja pa za duševno škodo. Širitev področij je v teoriji kritizirana kot prehitra in brez upoštevanja predhodnih izkušenj s kolektivnimi tožbami v praksi.¹¹⁴ V Italiji so bila prva določila o kolektivnih odškodninskih tožbah leta 2010 vključena

¹⁰⁵ Krans, The Dutch Act on Collective Settlement of Mass Damages, *Pacific McGeorge Global Business&Development Law Journal*, 2014, Vol. 21, št. 2, str. 287 in 291.

¹⁰⁶ Ervo, Group Actions in East-Nordic Legal Culture v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 177.

¹⁰⁷ Gl. Predlog ZKotI, str. 51–52.

¹⁰⁸ *Ibid.*, str. 35–40; Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 131–163.

¹⁰⁹ Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 143–147.

¹¹⁰ Zadeva 41/2016 z dne 17. marca 2016, dostopno na <https://www.const-court.be/en/judgments?year=2016> (dostopano 10. januarja 2022).

¹¹¹ *Ibid.*; Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 147–150.

¹¹² Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 148.

¹¹³ Azar-Baud, Biard, The Dawn of Collective Redress 3.0 in France? v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 73, 79–80.

¹¹⁴ *Ibid.*, str. 80.

v zakon o varstvu potrošnikov, a so bila leta 2019 na novo in na splošno brez omejitve področja uporabe urejena v zakonu o pravnem postopku. Komentatorji poudarjajo, da je bil eden od razlogov za majhno število kolektivnih postopkov med drugim tudi ozko področje uporabe.¹¹⁵

V zvezi z Direktivo 2020/1828, ki jo je potrebno v naš pravni red prenesti do 25. decembra letos, je potrebno posebej poudariti, da ureja le določila v zvezi s kolektivnimi postopki v potrošniških sporih, pa še to (le) v primeru kršitev določb, namenjenih varstvu potrošnikov, ki so v tistih aktih prava EU, ki jih taksativno našteva Priloga I k direktivi (uredbe in direktive), ter akti nacionalnega prava, s katerimi so države članice akte s seznama (direktive) prenesle v svoje pravne rede. V uvodni izjavi 16 direktive je pojasnjeno, da bi bilo treba v izogib dvomu področje uporabe direktive določiti čim bolj natančno v Prilogi I. Vzor za tak sistem določanja področja uporabe sta bili gotovo obe direktivi o potrošniških opustitvenih tožbah (Direktiva 98/27 in Direktiva 2009/22), ki sta v prilogah prav tako naštevati relevantne materialnopravne akte, ob kršitvi katerih se je lahko aktiviralo kolektivno varstvo iz obeh direktiv. Trenutno je na seznamu Priloge I Direktive 2020/1828 66 uredb in direktiv, vendar sama direktiva predvideva, da se bo seznam zato, da bodo iz področja uporabe razvidni zadnji trendi na področju varstva potrošnikov, po potrebi dopolnjeval, tj. če se bodo na ravni EU sprejemali novi za varstvo potrošnikov relevantni zavezujoči sekundarni akti (že v zakonodajnem postopku od predloga Evropske komisije do vlaganja amandmajev v Svetu se je ta seznam spreminjal).¹¹⁶ Direktiva v uvodnih izjavah 13 in 14 v zvezi s področjem uporabe pojasni tudi, da potrošniki zdaj delujejo na širšem in čedalje bolj digitaliziranem trgu in bi morala zato direktiva zaradi doseganja visoke stopnje varstva potrošnikov ob splošnem potrošniškem pravu zajemati tudi področja, kot so varstvo podatkov, finančne storitve, potovanja in turizem, energija in telekomunikacije. Dodaja, da je zlasti pomembno izboljšati izvrševanje potrošniškega prava na področjih finančnih in investicijskih storitev, kjer se povpraševanje potrošnikov povečuje, ter da se potrošniški trg spreminja tudi na področju digitalnih storitev, zaradi česar je učinkovitejše izvrševanje potrošniškega prava, vključno z varstvom podatkov, še nujnejše. S tem je evropski zakonodajalec dal vedeti, da je potrebno pod področje uporabe rešitev iz direktive umestiti širok krog zahtevkov potrošnikov ne glede na to, ali se nanašajo na kršitve določil, ki varujejo le potrošnike ali tudi druge osebe, in ne glede na to, kako osebe, ki veljajo za potrošnike v smislu te direktive, posamezni akt imenuje (potrošnik, potnik, uporabnik, stranka, vlagatelj, posameznik,...). V uvodni izjavi 16 direktive je pojasnjeno tudi, da bi se morala Priloga I v primeru, ko pravni akti iz Priloge I vsebujejo določbe, ki se ne nanašajo na varstvo potrošnikov, sklicevati na specifične določbe, ki varujejo interese potrošnikov, vendar zaradi strukture nekaterih pravnih aktov taka sklicevanja niso vedno izvedljiva, zlasti na področju finančnih storitev, vključno s področjem investicijskih storitev. Pri tem je zanimivo, da kršitev evropskega konkurenčnega prava (101. in 102. člen PDEU), četudi z njegovo kršitvijo nastaja tudi (pogosto masovna) škoda za potrošnike, ni na seznamu.¹¹⁷

---

¹¹⁵ Silvestri v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 205–206.

¹¹⁶ Gl. uvodno izjavo 17 direktive.

¹¹⁷ Razlog za to je morda v tem, da konkurenčno pravo ni obravnavano kot del prava varstva potrošnikov. Če je razlog morebiti res v tem, se lahko zastavi vprašanje, ali imajo v konkurenčnopravnih zadevah potrošniške organizacije sploh aktivno legitimacijo za vložitev kolektivne potrošniške tožbe. To bi bilo glede na cilje konkurenčnega prava in dejstvo, da so (tudi) prav potrošniki pogosto žrtve protikonkurenčnih ravnanj (ter da so bile v primerih iz tujine prav potrošniške organizacije tiste, ki so na tem področju vlagale kolektivne tožbe), zelo nenavadno. Bolj verjetno je, da je bilo to področje zgolj spregledano, morda zato, ker je določeno v PDEU in ne v kakšni direktivi ali uredbi (le te vrste aktov so na seznamu Priloge I).

Pristop taksativnega naštevanja aktov je ob urejanju kolektivnih (potrošniških) dajatvenih tožb ubral tudi belgijski zakonodajalec (taksativno našteva relevantne akte prava, v primeru kršitve katerih so na voljo kolektivne tožbe), a je bil kritiziran kot preveč tog. Pri prenosu direktive bo tako v prvi vrsti potrebno ugotoviti, ali področje uporabe iz 2. člena ZKoIT, ki zadeva področje varstva potrošnikov, sovпада s področji s seznama Priloge I direktive, ter se odločiti, kako 2. člen Direktive 2020/1828 v povezavi s Prilogo I sploh prenesti v našo zakonodajo – naštevati vse relevantne kršitve in/ali zakone v 2. členu ZKoIT ali tam po vzoru direktive navesti le sklic na seznam relevantnih aktov (v 2. členu ZKoIT pa v preostalem delu navesti ostala področja uporabe ZKoIT)? Odgovor na to vprašanje bo morda odvisen tudi od tega, kakšna bo inicialna odločitev za umestitev implementacijskih določb v ZKoIT (ali se bodo spremembe, potrebne zaradi prenosa direktive, uporabljale na splošno, za vse postopke po ZKoIT, ali pa le za postopke s kolektivnimi potrošniškimi tožbami). Vsekakor pa to, da se Direktiva 2020/1828 omejuje le na kršitve pravic potrošnikov iz aktov s seznama priloge, ne pomeni, da bi morali zgolj iz tega razloga kakorkoli omejiti tudi področje uporabe ZKoIT.¹¹⁸ Temeljni razlog, da je področje direktive (tako Direktive 2020/1828 kot tudi njenih predhodnic, ki sta urejali zgolj potrošniške opustitvene kolektivne tožbe) omejen, je zelo verjetno v pravni podlagi (in s tem pristojnosti evropskega zakonodajalca za sprejem sekundarne zakonodaje), ki jo je na področju prava varstva potrošnikov lažje utemeljiti kot na drugih področjih. Dodaten je razlog je bil morda tudi ta, da je največ množičnih oškodovanj, ki terjajo razpoložljivost kolektivnih opustitvenih in dajatvenih tožb, v praksi vendarle v razmerjih s potrošniki.

Tabela: Področje uporabe v relevantnih pravnih aktih

Priporočilo EK (2013) – uvodna izjava 7	ZKoIT (2017) – 2. člen	DIR 2020/1828 – 2. člen
<p>Med področji, na katerih je dodatno zasebno uveljavljanje pravic iz prava Unije s kolektivnimi pravnimi sredstvi koristno, so varstvo potrošnikov, konkurenca, varstvo okolja, varstvo osebnih podatkov, zakonodaja o finančnih storitvah in varstvo vlagatelj. Načela iz tega priporočila bi bilo treba horizontalno in enotno uporabljati na navedenih področjih, pa tudi na vseh drugih področjih, na katerih bi bile ustrezne kolektivne opustitvene ali odškodninske tožbe v zvezi s kršitvami pravic, dodeljenih na podlagi prava Unije.</p>	<p>1) S kolektivno tožbo se lahko uveljavljajo:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. zahtevki potrošnic in potrošnikov iz pogodbenih razmerij s podjetji, kot jih urejajo predpisi s področja varstva potrošnikov; 2. zahtevki zaradi kršitev drugih pravic potrošnikov, ki jih zagotavlja zakon, ki ureja varstvo potrošnikov; 3. zahtevki zaradi kršitev določb o prepovedi omejevalnih ravnanj iz 6. in 9. člena Zakona o preprečevanju omejevanja konkurence ter 101. in 102. člena Pogodbe o delovanju Evropske unije; 4. zahtevki, ki se nanašajo na kršitev pravil trgovanja na organiziranih trgih in na prepovedana ravnanja zlorabe trga v skladu z zakonom, ki ureja trg finančnih instrumentov; 5. zahtevki delavcev, ki se samostojno tožbo uveljavljajo v individualnem delovnem sporu, kakor ga opredeljuje zakon, ki	<p>Ta direktiva se uporablja za zastopniške tožbe, vložene proti trgovcem zaradi kršitev določb prava Unije iz Priloge I, vključno tistih določb, ki so prenesene v nacionalno pravo, ki škodijo ali bi lahko škodile kolektivnim interesom potrošnikov.</p> <p>PRILOGA I = SEZNAM DOLOČB PRAVA UNIJE IZ ČLENA 2(1) (gl. spodaj), ki se bo po potrebi spreminjal</p>

¹¹⁸ To pojasni tudi sama direktiva v uvodni izjavi 18 in v drugem odstavku 1. člena.

	<p>ureja postopek pred delovnimi sodišči;</p> <p>6. zahtevki iz naslova odškodninske odgovornosti zaradi povzročitve okoljske nesreče, kot jo določa zakon, ki ureja varstvo okolja.</p> <p>(2) Na področju prava varstva pred diskriminacijo je dopustna le kolektivna opustitvena tožba.</p> <p>(3) S tem zakonom se ureja tudi kolektivna poravnava v sporih, v katerih je lahko vložena kolektivna tožba iz prvega odstavka tega člena.</p>	
--	---	--

Tabela: Priloga I – Seznam določb prava EU iz člena 2(1)

<p>(1) Direktiva Sveta 85/374/EGS z dne 25. julija 1985 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic v zvezi z odgovornostjo za proizvode z napako (UL L 210, 7.8.1985, str. 29).</p> <p>(2) Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL L 95, 21.4.1993, str. 29).</p> <p>(3) Uredba Sveta (ES) št. 2027/97 Sveta z dne 9. oktobra 1997 o odgovornosti letalskih prevoznikov v zvezi z letalskim prevozom potnikov in njihove prtljage (UL L 285, 17.10.1997, str. 1).</p> <p>(4) Direktiva 98/6/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. februarja 1998 o varstvu potrošnikov pri označevanju cen potrošnikom ponujenih proizvodov (UL L 80, 18.3.1998, str. 27).</p> <p>(5) Direktiva 1999/44/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. maja 1999 o nekaterih vidikih prodaje potrošniškega blaga in z njim povezanih garancij (UL L 171, 7.7.1999, str. 12).</p> <p>(6) Direktiva 2000/31/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 8. junija 2000 o nekaterih pravnih vidikih storitev informacijske družbe, zlasti elektronskega poslovanja na notranjem trgu (Direktiva o elektronskem poslovanju) (UL L 178, 17.7.2000, str. 1): členi 5–7, 10 in 11.</p> <p>(7) Direktiva 2001/83/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. novembra 2001 o zakoniku Skupnosti o zdravilih za uporabo v humani medicini (UL L 311, 28.11.2001, str. 67): členi 86–90, 98 in 100.</p> <p>(8) Direktiva 2001/95/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 3. decembra 2001 o splošni varnosti proizvodov (UL L 11, 15.1.2002, str. 4): člena 3 in 5.</p> <p>(9) Direktiva 2002/22/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o univerzalni storitvi in pravicah uporabnikov v zvezi z elektronskimi komunikacijskimi omrežji in storitvami (Direktiva o univerzalnih storitvah) (UL L 108, 24.4.2002, str. 51): člen 10 in poglavje IV.</p> <p>(10) Direktiva 2002/58/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. julija 2002 o obdelavi osebnih podatkov in varstvu zasebnosti na področju elektronskih komunikacij (Direktiva o zasebnosti in elektronskih komunikacijah) (UL L 201, 31.7.2002, str. 37): členi 4–8 in 13.</p> <p>(11) Direktiva 2002/65/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. septembra 2002 o trženju finančnih storitev potrošnikom na daljavo in o spremembi Direktive Sveta 90/619/EGS ter direktiv 97/7/ES in 98/27/ES (UL L 271, 9.10.2002, str. 16).</p> <p>(12) Uredba (ES) št. 178/2002 Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 28. januarja 2002 o določitvi splošnih načel in zahtevah živilske zakonodaje, ustanovitvi Evropske agencije za varnost hrane in postopkih, ki zadevajo varnost hrane (UL L 31, 1.2.2002, str. 1).</p>
--

- (13) Uredba (ES) št. 261/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. februarja 2004 o določitvi skupnih pravil glede odškodnine in pomoči potnikom v primerih zavrnitve vkrcanja, odpovedi ali velike zamude letov ter o razveljavitvi Uredbe (EGS) št. 295/91 (UL L 46, 17.2.2004, str. 1).
- (14) Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/29/ES z dne 11. maja 2005 o nepoštenih poslovnih praksah podjetij v razmerju do potrošnikov na notranjem trgu ter o spremembi Direktive Sveta 84/450/EGS, direktiv Evropskega parlamenta in Sveta 97/7/ES, 98/27/ES in 2002/65/ES ter Uredbe (ES) št. 2006/2004 Evropskega parlamenta in Sveta (Direktiva o nepoštenih poslovnih praksah) (UL L 149, 11.6.2005, str. 22).
- (15) Direktiva 2006/114/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o zavajajočem in primerjalnem oglaševanju (UL L 376, 27.12.2006, str. 21).
- (16) Direktiva 2006/123/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o storitvah na notranjem trgu (UL L 376, 27.12.2006, str. 36): člena 20 in 22.
- (17) Uredba (ES) št. 1107/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. julija 2006 o pravicah invalidnih oseb in oseb z omejeno mobilnostjo v zračnem prevozu (UL L 204, 26.7.2006, str. 1).
- (18) Uredba (ES) št. 1371/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2007 o pravicah in obveznostih potnikov v železniškem prometu (UL L 315, 3.12.2007, str. 14).
- (19) Direktiva 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS (UL L 133, 22.5.2008, str. 66).
- (20) Direktiva 2008/122/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. januarja 2009 o varstvu potrošnikov v zvezi z nekaterimi vidiki pogodb časovnega zakupa, dolgoročnih počitniških proizvodov, nadaljnje prodaje in zamenjave (UL L 33, 3.2.2009, str. 10).
- (21) Uredba (ES) št. 1008/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. septembra 2008 o skupnih pravilih za opravljanje zračnih prevozov v Skupnosti (UL L 293, 31.10.2008, str. 3): člen 23.
- (22) Uredba (ES) št. 1272/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2008 o razvrščanju, označevanju in pakiranju snovi ter zmesi, o spremembi in razveljavitvi direktiv 67/548/EGS in 1999/45/ES ter spremembi Uredbe (ES) št. 1907/2006 (UL L 353, 31.12.2008, str. 1): členi 1–35.
- (23) Direktiva 2009/65/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o usklajevanju zakonov in drugih predpisov o kolektivnih naložbenih podjetjih za vlaganja v prenosljive vrednostne papirje (KNPVP) (UL L 302, 17.11.2009, str. 32).
- (24) Direktiva 2009/72/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo in o razveljavitvi Direktive 2003/54/ES (UL L 211, 14.8.2009, str. 55): člen 3 in Priloga I.
- (25) Direktiva 2009/73/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom in o razveljavitvi Direktive 2003/55/ES (UL L 211, 14.8.2009, str. 94): člen 3 in Priloga I.
- (26) Direktiva 2009/110/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. septembra 2009 o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti ter nadzoru skrbnega in varnega poslovanja institucij za izdajo elektronskega denarja ter o spremembah direktiv 2005/60/ES in 2006/48/ES in razveljavitvi Direktive 2000/46/ES (UL L 267, 10.10.2009, str. 7).
- (27) Direktiva 2009/125/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. oktobra 2009 o vzpostavitvi okvira za določanje zahtev za okoljsko primerno zasnovane izdelke, povezanih z energijo (UL L 285, 31.10.2009, str. 10): člen 14 in Priloga I.
- (28) Direktiva 2009/138/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2009 o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti zavarovanja in pozavarovanja (Solventnost II) (UL L 335, 17.12.2009, str. 1): členi 183–186.
- (29) Uredba (ES) št. 392/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2009 o odgovornosti prevoznikov potnikov po morju v primeru nesreč (UL L 131, 28.5.2009, str. 24).
- (30) Uredba (ES) št. 924/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. septembra 2009 o čezmejnih plačilih v Skupnosti in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 2560/2001 (UL L 266, 9.10.2009, str. 11).
- (31) Uredba (ES) št. 1222/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2009 o označevanju pnevmatik glede na izkoristek goriva in druge bistvene parametre (UL L 342, 22.12.2009, str. 46): členi 4–6.

(32) Uredba (ES) št. 1223/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o kozmetičnih izdelkih (UL L 342, 22.12.2009, str. 59): člani 3–8 in 19–21.

(33) Direktiva 2010/13/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. marca 2010 o usklajevanju nekaterih zakonov in drugih predpisov držav članic o opravljanju avdiovizualnih medijskih storitev (Direktiva o avdiovizualnih medijskih storitvah) (UL L 95, 15.4.2010, str. 1): člani 9–11, 19–26 in 28b.

(34) Uredba (ES) št. 66/2010 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2009 o znaku EU za okolje (UL L 27, 30.1.2010, str. 1): člena 9 in 10.

(35) Uredba (EU) št. 1177/2010 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. novembra 2010 o pravicah potnikov med potovanjem po morju in celinskih plovnih poteh ter spremembi Uredbe (ES) št. 2006/2004 (UL L 334, 17.12.2010, str. 1).

(36) Direktiva 2011/61/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 8. junija 2011 o upraviteljih alternativnih investicijskih skladov in spremembah direktiv 2003/41/ES in 2009/65/ES ter uredb (ES) št. 1060/2009 in (EU) št. 1095/2010 (UL L 174, 1.7.2011, str. 1).

(37) Direktiva 2011/83/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2011 o pravicah potrošnikov, spremembi Direktive Sveta 93/13/EGS in Direktive 1999/44/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Direktive Sveta 85/577/EGS in Direktive 97/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta (UL L 304, 22.11.2011, str. 64).

(38) Uredba (EU) št. 181/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. februarja 2011 o pravicah potnikov v avtobusnem prevozu in spremembi Uredbe (ES) št. 2006/2004 (UL L 55, 28.2.2011, str. 1).

(39) Uredba (EU) št. 1169/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2011 o zagotavljanju informacij o živilih potrošnikom, spremembah uredb (ES) št. 1924/2006 in (ES) št. 1925/2006 Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Direktive Komisije 87/250/EGS, Direktive Sveta 90/496/EGS, Direktive Komisije 1999/10/ES, Direktive 2000/13/ES Evropskega parlamenta in Sveta, direktiv Komisije 2002/67/ES in 2008/5/ES in Uredbe Komisije (ES) št. 608/2004 (UL L 304, 22.11.2011, str. 18).

(40) Direktiva 2012/27/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o energetski učinkovitosti, spremembi direktiv 2009/125/ES in 2010/30/EU ter razveljavitvi direktiv 2004/8/ES in 2006/32/ES (UL L 315, 14.11.2012, str. 1): člani 9–11a.

(41) Uredba (EU) št. 260/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. marca 2012 o uvajanju tehničnih in poslovnih zahtev za kreditne prenose in direktne bremenitve v eurih in o spremembi Uredbe (ES) št. 924/2009 (UL L 94, 30.3.2012, str. 22).

(42) Uredba (EU) št. 531/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2012 o gostovanju v javnih mobilnih komunikacijskih omrežjih v Uniji (UL L 172, 30.6.2012, str. 10).

(43) Direktiva 2013/11/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. maja 2013 o alternativnem reševanju potrošniških sporov ter spremembi Uredbe (ES) št. 2006/2004 in Direktive 2009/22/ES (Direktiva o alternativnem reševanju potrošniških sporov) (UL L 165, 18.6.2013, str. 63): člen 13.

(44) Uredba (EU) št. 524/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. maja 2013 o spletnem reševanju potrošniških sporov ter spremembi Uredbe (ES) št. 2006/2004 in Direktive 2009/22/ES (Uredba o spletnem reševanju potrošniških sporov) (UL L 165, 18.6.2013, str. 1): člen 14.

(45) Direktiva 2014/17/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. februarja 2014 o potrošniških kreditnih pogodbah za stanovanjske nepremičnine in spremembi direktiv 2008/48/ES in 2013/36/EU ter Uredbe (EU) št. 1093/2010 (UL L 60, 28.2.2014, str. 34).

(46) Direktiva 2014/31/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. februarja 2014 o harmonizaciji zakonodaj držav članic v zvezi z omogočanjem dostopnosti neavtomatskih tehtnic na trgu (UL L 96, 29.3.2014, str. 107).

(47) Direktiva 2014/35/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. februarja 2014 o harmonizaciji zakonodaj držav članic v zvezi z omogočanjem dostopnosti na trgu električne opreme, ki je načrtovana za uporabo znotraj določenih napetostnih mej (UL L 96, 29.3.2014, str. 357).

(48) Direktiva 2014/65/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. maja 2014 o trgih finančnih instrumentov ter spremembi Direktive 2002/92/ES in Direktive 2011/61/EU (UL L 173, 12.6.2014, str. 349): člani 23–29.

- (49) Direktiva 2014/92/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. julija 2014 o primerljivosti nadomestil, povezanih s plačilnimi računi, zamenjavi plačilnih računov in dostopu do osnovnih plačilnih računov (UL L 257, 28.8.2014, str. 214).
- (50) Uredba (EU) št. 1286/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. novembra 2014 o dokumentih s ključnimi informacijami o paketnih naložbenih produktih za male vlagatelje in zavarovalnih naložbenih produktih (PRIIP) (UL L 352, 9.12.2014, str. 1).
- (51) Uredba (EU) 2015/760 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2015 o evropskih dolgoročnih investicijskih skladih (UL L 123, 19.5.2015, str. 98).
- (52) Uredba (EU) 2015/2120 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2015 o določitvi ukrepov v zvezi z dostopom do odprtega interneta in v zvezi z maloprodajnimi cenami za regulirane komunikacije znotraj EU ter spremembi Direktive 2002/22/ES ter Uredbe (EU) št. 531/2012 (UL L 310, 26.11.2015, str. 1).
- (53) Direktiva (EU) 2015/2302 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2015 o paketnih potovanjih in povezanih potovalnih aranžmajih, spremembi Uredbe (ES) št. 2006/2004 in Direktive 2011/83/EU Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Direktive Sveta 90/314/EGS (UL L 326, 11.12.2015, str. 1).
- (54) Direktiva (EU) 2015/2366 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2015 o plačilnih storitvah na notranjem trgu, spremembah direktiv 2002/65/ES, 2009/110/ES ter 2013/36/EU in Uredbe (EU) št. 1093/2010 ter razveljavitvi Direktive 2007/64/ES (UL L 337, 23.12.2015, str. 35).
- (55) Direktiva (EU) 2016/97 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. januarja 2016 o distribuciji zavarovalnih produktov (UL L 26, 2.2.2016, str. 19): členi 17–24 in 28–30.
- (56) Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES (Splošna uredba o varstvu podatkov) (UL L 119, 4.5.2016, str. 1).
- (57) Uredba (EU) 2017/745 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2017 o medicinskih pripomočkih, spremembi Direktive 2001/83/ES, Uredbe (ES) št. 178/2002 in Uredbe (ES) št. 1223/2009 ter razveljavitvi direktiv Sveta 90/385/EGS in 93/42/EGS (UL L 117, 5.5.2017, str. 1): poglavje II.
- (58) Uredba (EU) 2017/746 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2017 o in vitro diagnostičnih medicinskih pripomočkih ter razveljavitvi Direktive 98/79/ES in Sklepa Komisije 2010/227/EU (UL L 117, 5.5.2017, str. 176): poglavje II.
- (59) Uredba (EU) 2017/1128 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junija 2017 o čezmejni prenosljivosti storitev spletnih vsebin na notranjem trgu (UL L 168, 30.6.2017, str. 1).
- (60) Uredba (EU) 2017/1129 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junija 2017 o prospektu, ki se objavi ob ponudbi vrednostnih papirjev javnosti ali njihovi uvrstitvi v trgovanje na reguliranem trgu, in razveljavitvi Direktive 2003/71/ES (UL L 168, 30.6.2017, str. 12).
- (61) Uredba (EU) 2017/1131 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junija 2017 o skladih denarnega trga (UL L 169, 30.6.2017, str. 8).
- (62) Uredba (EU) 2017/1369 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2017 o vzpostavitvi okvira za označevanje z energijskimi nalepkami in razveljavitvi Direktive 2010/30/EU (UL L 198, 28.7.2017, str. 1): členi 3–6.
- (63) Uredba (EU) 2018/302 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. februarja 2018 o naslovitvi neupravičenega geografskega blokiranja in drugih oblik diskriminacije na podlagi državljanstva, kraja prebivališča ali kraja sedeža strank na notranjem trgu ter o spremembi uredb (ES) št. 2006/2004 in (EU) 2017/2394 ter Direktive 2009/22/ES (UL L 60I, 2.3.2018, str. 1): členi 3–5.
- (64) Direktiva (EU) 2018/1972 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2018 o Evropskem zakoniku o elektronskih komunikacijah (UL L 321, 17.12.2018, str. 36): členi 88 in 98–116 ter prilogi VI in VIII.
- (65) Direktiva (EU) 2019/770 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 2019 o nekaterih vidikih pogodb o dobavi digitalne vsebine in digitalnih storitev (UL L 136, 22.5.2019, str. 1).
- (66) Direktiva (EU) 2019/771 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 2019 o nekaterih vidikih pogodb za prodajo blaga, spremembi Uredbe (EU) 2017/2394 in Direktive 2009/22/ES ter razveljavitvi Direktive 1999/44/ES (UL L 136, 22.5.2019, str. 28).

c) Pristojnost za odločanje v kolektivnih postopkih

(i) *Stvarna in krajevna pristojnost*

Splošno pravilo iz 6. člena ZKOLT je, da so za odločanje o kolektivni tožbi in predlogu za potrditev kolektivne poravnave pristojna okrožna sodišča na sedežu višjih sodišč, torej Okrožno sodišče v Ljubljani, Okrožno sodišče v Mariboru, Okrožno sodišče v Celju in Okrožno sodišče v Kopru. Za te primere ZKOLT (po vzoru spremenjenega ZPP) določa, da lahko v primerih kolektivnih postopkov, kjer na prvi stopnji odloča sodnik posameznik, sodnik posameznik izjemoma predlaga predsedniku višjega sodišča, da se zadeva odstopi v odločitev senatu treh sodnikov, če gre za zapleteno zadevo glede pravnih ali dejanskih vprašanj. O predlogu sodnika posameznika odloči predsednik višjega sodišča s sklepom, zoper katerega ni pritožbe. Preostala člana senata se izbereta na podlagi pravil sodnega reda o dodelitvi zadev na dan, ko sodišče prve stopnje prejme odločitev predsednika višjega sodišča, da je predlogu ugodil.

Drugačna pristojnost je določena za odločanje o kolektivni tožbi in predlogu za potrditev kolektivne poravnave v zadevi, v kateri bi bilo za samostojno tožbo pristojno sodišče v individualnem delovnem sporu. ZKOLT za te primere določa pristojnost delovnega sodišča na sedežu sodišča, torej prav tako v Ljubljani, Mariboru, Celju oz. Kopru. V teh primerih odloča sodišče prve stopnje v senatu, ki je sestavljen v skladu z določbami zakona, ki ureja delovna in socialna sodišča.

V okviru delovne skupine je bilo ugotovljeno, da so kolektivni postopki praviloma zapleteni in zajemajo vrsto zahtevnih procesnopравnih in materialnopравnih vprašanj ter da je za vodenje takih postopkov potrebno specifično pravno znanje, ki ga je mogoče pridobiti le z ustreznimi izkušnjami in dodatnim intenzivnim izobraževanjem.¹¹⁹ Upoštevati je bilo treba tudi, da bo v daljšem časovnem obdobju le peščica takšnih zadev. Članom delovne skupine se je zato zdela najprimernejša rešitev izključna pristojnost enega splošnega (okrožnega) in enega delovnega sodišča.¹²⁰ Namen takšne rešitve je bil zagotoviti tako čim večjo specializacijo sodnikov kot tudi enotnost sodne prakse, tako na prvi kot na drugi stopnji. Takšna rešitev je bila podprta tudi s sklicevanjem na primerjalno pravo, in sicer na belgijsko, švedsko in nizozemsko ureditev.¹²¹ Tudi v Québecu, ki ima v Kanadi in za ZDA nasploh najstarejšo tradicijo kolektivnih tožb, je za odločanje v kolektivnih tožbah pristojno le eno sodišče.¹²² Pripravljavci ZKOLT so se v zaključni fazi priprave predloga odločili za Okrožno sodišče v Ljubljani (in s tem Višje sodišče v Ljubljani kot drugostopenjsko sodišče) ter za Delovno in socialno sodišče v Ljubljani. Ti dve sodišči sta se kazali tudi kot najbolj verjetni pristojni sodišči glede na sedež morebitnih strank. Delovno in socialno sodišče je glede izbire krajevno pristojnega delovnega sodišča (predlog je predvideval izključno pristojnost enega) npr. pojasnilo, da je odločitev za pristojnost Delovnega in socialnega sodišča v Ljubljani najbolj ekonomična, saj je to sodišče najprimernejše iz razloga časovne oddaljenosti do vseh krajev v Sloveniji, obstoječih prometnih povezav in razpoložljivega javnega prevoza. Prav tako se jim je zdela izbira tega sodišča v delovnopравnih sporih najbolj smotrna, ker se skoraj vsi množični delovni spori vodijo zoper državo, večina državnih organov pa je v Ljubljani, kjer je

¹¹⁹ Galič, Vlahek, 2018, *op. cit.*, str. 34.

¹²⁰ Predlog ZKOLT, str. 90.

¹²¹ *Ibid.*, str. 36, 46, 48. Gl. npr. Tzankova, Kramer v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 101, 109–111; Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 137.

¹²² Piché v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 323.

tudi sedež Državnega pravobranilstva, ki zastopa državo, ter sedež večine sindikalnih organizacij.¹²³ V zadnji fazi zakonodajnega postopka pa je bila predlagana rešitev spremenjena in so bila kot pristojna določena štiri največja okrožna sodišča splošne pristojnosti (in s tem štiri višja sodišča), za reševanje delovnih sporov pa štiri delovna sodišča.¹²⁴ Utemeljitev amandmaja je bilo sklicevanje na splošno potrebo po decentralizaciji Slovenije, vključno s podelitvijo izključne pristojnosti, kadar je to potrebno, ne le Okrožnemu sodišču v Ljubljani, temveč tudi drugim sodiščem. S tem naj bi po eni strani pokazali, da so tudi sodniki zunaj prestolnice sposobni reševati zahtevna pravna vprašanja, po drugi strani pa zagotavljali delovanje in razvoj manjših slovenskih sodišč.¹²⁵ Nekateri poslanci so poudarili tudi, da bi podelitev pristojnosti več sodiščem lahko pripomogla k razvoju sodne prakse.¹²⁶

Ne glede na to, koliko sodišč je pristojnih v kolektivnih postopkih, je potrebna specializacija sodnikov za vodenje takih postopkov.¹²⁷ Tudi podelitev izključne pristojnosti le enemu sodišču ne zadošča, če sodniki na tem sodišču niso specializirani za obravnavanje primerov kolektivnih tožb. V Belgiji, kjer imajo s kolektivnimi tožbami izkušnje od leta 2014, strokovnjaki za kolektivne postopke ugotavljajo, da je bila odločitev za določitev izključne pristojnosti Trgovinskega sodišča v Bruslju (s pritožbo na bruseljsko prizivno sodišče)¹²⁸ v kolektivnih postopkih pravilna. Voet tako npr. pojasnjuje, da lahko izključna pristojnost enega sodišča zagotovi oblikovanje specializiranega in izkušenega sodišča, ki bo lahko sčasoma zagotovilo učinkovito obravnavo kolektivnih postopkov in razvilo poenoteno in predvidljivo sodno prakso ter zagotovilo hiter in nemoten potek kolektivnih postopkov. Po njegovem mnenju bi bilo v evropskem pravnem okolju, kjer je tudi v s kolektivnim varstvom razvitejših jurisdikcijah število kolektivnih postopkov nizko, neučinkovito dajati pristojnost več sodiščem, kar še posebej velja za majhne države, kot je Belgija. Če ima pristojnost le eno sodišče, se izognemo tudi zamudnim sporom o pristojnosti, pa tudi slabostim »forum shoppinga«.¹²⁹

Vsi razen dveh od petnajstih tekočih kolektivnih postopkov se odvijajo pred Okrožnim sodiščem v Ljubljani, izjema je en postopek na Okrožnem sodišču v Mariboru in ena na Okrožnem sodišču v Kopru. Tudi že zaključen postopek s kolektivno opustitveno tožbo je potekal pred Okrožnim sodiščem v Ljubljani s pritožbo na Višjem sodišču v Ljubljani, že zaključen postopek delovnega spora pa je potekal pred Delovnim in socialnim sodiščem v Ljubljani s pritožbo na Višjem delovnem in socialnem sodišču v Ljubljani. Neposredna posledica odločitve za razpršitev pristojnosti med štiri okrožna sodišča je med drugim ta, da je enajst od trinajstih tožb v zvezi z EURIBOR, ki so bile vložene proti trinajstim bankam v letu 2022, v presoji Okrožnega sodišča v Ljubljani, ena v presoji Okrožnega sodišča v Mariboru in ena Okrožnega sodišča v Kopru, saj sta Maribor in Koper sedeža obeh toženih bank. V primeru pritožb (ki bodo zagotovo sledile odločitvam prvostopenjskih sodišč) bodo tako tri višja sodišča obravnavala ista pravna vprašanja glede uporabe ZKoIT. Poleg tega lahko celo na istem okrožnem sodišču in istem višjem sodišču zadeve obravnavajo različni (večinoma kar vsi) sodniki in ne le izbrani sodniki, ki bi bili specializirani za postopke s kolektivnimi tožbami.

¹²³ Dopis Delovnega in socialnega Sodišča v Ljubljani, št. Su 272/2106-2 z dne 9. septembra 2016.

¹²⁴ Gl. Predlog ZKoIT, str. 6, 90; Galič, Vlahek, 2018, *op. cit.*, str. 34; Galič, Vlahek v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 229.

¹²⁵ Galič, Vlahek v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 229.

¹²⁶ *Ibid.*

¹²⁷ *Ibid.*

¹²⁸ Tu je treba omeniti, da se v primeru uspešne pritožbe zoper sklep o certifikaciji, ki ga je izdalo prvostopenjsko sodišče, primer ne vrne v reševanje prvostopenjskemu sodišču, pač pa o njem meritorno odloči prizivno sodišče (prvostopenjsko pa v tem primeru odloča le o certifikaciji). Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 153.

¹²⁹ Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 152–153.

Iz letnih razporedov del na sodiščih za leto 2022 izhaja, da v kolektivnih postopkih sodi vseh 23 sodnikov civilnega oddelka, medtem ko v konkurenčnopравnih kolektivnih tožbah, ki jih pokrivajo sodniki gospodarskega oddelka Okrožnega sodišča v Ljubljani, sodi pet od 21 sodnikov tega oddelka. Zaenkrat so glede na področje uporabe vsi kolektivni postopki na Okrožnem sodišču v Ljubljani na civilnem oddelku. Na Okrožnem sodišču v Celju v vseh kolektivnih postopkih sodijo vsi sodniki civilnega oddelka. Na Okrožnem sodišču v Kopru v kolektivnih postopkih sodi šest od desetih sodnikov civilnega oddelka in trije od štirih sodnikov gospodarskega oddelka, medtem ko na Okrožnem sodišču v Mariboru v kolektivnih postopkih sodi vseh šest sodnikov civilnega in štirje od devetih sodnikov gospodarskega oddelka. Na delovnih sodiščih ni posebne specializacije za kolektivne postopke po ZKolT. Enako velja za višja sodišča, pri čemer je treba dodati, da na Višjem sodišču v Ljubljani v konkurenčnopравnih zadevah, kamor bodo sodile tudi kolektivne tožbe na področju konkurenčnega prava, sodita dva senata.¹³⁰

(ii) *Mednarodna pristojnost*

ZKolT ne določa posebnih pravil o mednarodni pristojnosti, sklicuje se le na splošno veljavna pravila.¹³¹ Pri tem je potrebno opozoriti, da tudi Priporočilo Komisije iz 2013 in Direktiva 2020/1828 ne določata pravil o mednarodni pristojnosti sodišč. Direktiva 2020/1828 v tretjem odstavku 2. člena¹³² tako izrecno navaja, da »... ne posega v pravila Unije o mednarodnem zasebnem pravu, zlasti v pravila o pristojnosti sodišč, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah ter pravila o pravu, ki se uporablja za pogodbene in nepogodbene obveznosti.« Potemtakem je mogoče sklepati, da se v primeru tožencev s sedežem v EU za določitev mednarodne pristojnosti uporabljajo relevantne določbe Uredbe 1215/2012,¹³³ za zahtevke zoper tožence, ki nimajo sedeža v EU, pa pravila o pristojnosti Zakona o mednarodnem zasebnem pravu in postopku (ZMZPP)¹³⁴.¹³⁵

Pri tem je potrebno opozoriti, da noben od omenjenih instrumentov (torej niti Uredba 1215/2012 niti ZMZPP) ne vsebuje posebnih pravil o pristojnosti za kolektivne spore. Pomanjkljivosti ureditve o mednarodni pristojnosti za kolektivne spore na evropski ravni se zaveda tudi Evropski parlament, ki je v svoji študiji izrecno izpostavil, da pravila o pristojnosti v Uredbi 1215/2012 niso prilagojena kolektivnemu varstvu.¹³⁶ Ob odsotnosti drugih relevantnih evropskih določil za kolektivno varstvo na

---

¹³⁰ Vsi podatki so bili pridobljeni na spletni strani www.sodisce.si (dostopano 27. julija 2022), pri čemer dopuščamo možnost, da smo pri številu naredili kakšno napako oz. spregledali kakšno podrobnost, kar pa na splošen sklep na podlagi zbranih podatkov ne vpliva.

¹³¹ Tretji odstavek 6. člena ZKolT določa: »Določbe tega zakona ne posegajo v določbe predpisov, ki določajo pristojnost sodišč Republike Slovenije v sporih z mednarodnim elementom, in določanje prava, ki ga je treba uporabiti v sporih z mednarodnim elementom.«

¹³² Gl. tudi uvodno določbo 21.

¹³³ Uredba (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (prenovitev), Ur. l. EU L 351, 20. december 2012, str. 1–32.

¹³⁴ Ur. l. RS, št. 56/99, in nasl.

¹³⁵ Tako rešitev predvideva tudi zakonodajalec v poročevalcu št. 007-278/2016/50 z dne 12. junija 2017, str. 104 (dostopen na: [http://vrs-3.vlada.si/MANDAT14/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/47b75b5194beaddcc125813d0041d04e/\\$FILE/ZKolT_NG_2.pdf](http://vrs-3.vlada.si/MANDAT14/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/47b75b5194beaddcc125813d0041d04e/$FILE/ZKolT_NG_2.pdf) (dostopano 15. avgusta 2022)).

¹³⁶ Collective redress in the Member States of the European Union, Study, Policy Department for Citizens' Right and Constitutional Affairs, Directorate General for Internal Policies of the Union, PE 608.928, 2018,

tem področju je po mnenju Evropskega parlamenta ureditev prepuščena nacionalnim ureditvami, ki pa v večini ne urejajo mednarodne razsežnosti kolektivnih pravnih sredstev oz. le v zelo omejenem obsegu.¹³⁷ Države članice tako praviloma ne urejajo mednarodne pristojnosti za kolektivne spore, ter napotujejo na uporabo določb Uredbe 1215/2012.

Nesporno je, da je stalno prebivališče tožene stranke splošno uporabljena navezna okoliščina za določitev pristojnosti.¹³⁸

V drugem odstavku 7. člena Uredba 1215/2012 določa posebno pristojnost v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti. V skladu s tem je v teh zadevah oseba s stalnim prebivališčem v državi članici lahko tožena v drugi državi članici pred sodišči v kraju, kjer je prišlo ali lahko pride do škodnega dogodka. Nedvomno je, da je za zadeve v zvezi z delikti pristojnost slovenskih sodišč na voljo, če je kraj dogodka, zaradi katerega je nastala škoda, Slovenija, pa tudi če so vsi člani skupine utrpeli škodo v Sloveniji (pojem kraja, kjer je nastal škodni dogodek, zajema oba pojma). Nadalje pa je Sodišče Evropske unije (SEU) v zadevi C-343/19 *Verein für Konsumenteninformation proti Volkswagen AG*¹³⁹ odgovorilo na vprašanje o razlagi omenjenega člena. Združenje za informiranje potrošnikov je namreč v aferi Dieseltgate tožilo Volkswagen AG pred avstrijskim sodiščem, pri čemer se je zastavilo vprašanje, »ali je treba člen 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 razlagati tako, da je, kadar je vozila v neki državi članici njihov proizvajalec nezakonito opremil s programsko opremo, s katero se manipulirajo podatki o izpušnih izpušnih plinov, preden jih je tretja oseba pridobila v drugi državi članici, kraj nastanka škode v zadnjenavedeni državi članici?« Kot je SEU že večkrat razsodilo, se »kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka«, nanaša tako na kraj nastanka škode kot na kraj vzročnega dogodka, zaradi katerega je ta škoda nastala. Tako je lahko tožena stranka po izbiri tožnika tožena pred sodiščem enega ali drugega kraja.¹⁴⁰ V konkretnem primeru je Sodišče opozorilo, da lahko proizvajalec avtomobilov s sedežem v neki državi članici, ki izvaja protipravne manipulacije na vozilih, ki se tržijo v drugih državah članicah, razumno pričakuje, da bo tožen pred sodišči teh držav¹⁴¹ (kar je mogoče smiselno prenesti tudi na druge podobne situacije v primeru kolektivnega oškodovanja), in da mora proizvajalec, ki naklepno krši pravne predpise, ki veljajo zanj, pričakovati, da bo škoda nastala v kraju, kjer je zadevno vozilo pridobila oseba, ki je lahko upravičeno menila, da je to vozilo v skladu s temi predpisi, in je nato ugotovila, da ima v lasti blago z napako in manjše vrednosti.¹⁴² Nacionalno sodišče bo tako najbrž za določitev vrednosti nastale škode moralo oceniti tržne razmere v državi članici, na ozemlju katere je bilo navedeno vozilo kupljeno,¹⁴³ pri tem pa ima tovrstno sodišče najverjetneje tudi najlažji dostop do

---

[www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608829/IPOL_STU\(2018\)608829_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608829/IPOL_STU(2018)608829_EN.pdf) (dostopano 15. avgusta 2022), str. 93.

¹³⁷ *Ibid.*, str. 94 in 98.

¹³⁸ Uredba 1215/2012 splošno pristojnost pred sodišči države članice stalnega prebivališča tožene stranke določa v 4. členu, vendar Evropski parlament poudarja, da to ne bi smela biti edina možnost za določitev mednarodne pristojnosti v kolektivnih sporih. Gl. Collective redress in the Member States of the European Union, PE 608.829, str. 93, dostopna na: [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608829/IPOL_STU\(2018\)608829_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608829/IPOL_STU(2018)608829_EN.pdf) (dostopano 15. avgusta 2022).

¹³⁹ Sodba z dne 9. julija 2020 *Verein für Konsumenteninformation proti Volkswagen AG*, C-343/19, ECLI:EU:C:2020:534.

¹⁴⁰ *Ibid.*, točka 23; sodba z dne 16. julija 2009, *Zuid-Chemie*, C-189/08, EU:C:2009:475, točka 23; sodba z dne 29. julija 2019, *Tibor-Trans*, C-451/18, EU:C:2019:635, točka 25.

¹⁴¹ Sodba z dne 9. julija, 2020 *Verein für Konsumenteninformation proti Volkswagen AG*, C-343/19, ECLI:EU:C:2020:53, točka 36.

¹⁴² *Ibid.*, točka 37.

¹⁴³ *Ibid.*, točka 38.

dokazov, potrebnih za izvedbo teh ocen. Tako je treba drugi odstavek 7. člena Uredbe 1215/2012 razlagati tako, da je »kadar je vozila v neki državi članici njihov proizvajalec nezakonito opremil s programsko opremo, s katero se manipulirajo podatki o izpušnih izpušnih plinov, preden jih je tretja oseba pridobila v drugi državi članici, kraj nastanka škode v zadnjenavedeni državi članici.«¹⁴⁴ Odločitev bo relevantna tudi za morebitne druge primere kolektivnega oškodovanja, v katerih bi do izvirnega protipravnega ravnanja prišlo v drugi državi članici kot je država članica, v kateri je tretja oseba predmet pridobila.

Pri tem pa še vedno ostaja nedorečeno, ali je pristojnost slovenskih sodišč mogoče določiti na podlagi tega, da so le nekateri člani razreda utrpeli škodo v Sloveniji ali - v primeru pogodbenih obveznosti - da je bil kraj izpolnitve pogodbene obveznosti Slovenija, vendar le za nekatere in ne za vse člane razreda. Po drugi strani je mogoče domnevati, da je mogoče uporabiti pristojnost v primeru več tožencev, če so izpolnjeni nekateri pogoji (npr. iz 8. člena) Uredbe 1215/2012.

Ob tem je potrebno poudariti še, da določila 18. člena Uredbe 1215/2012, ki urejajo potrošniku naklonjena pravila glede pristojnosti, ne morejo biti uporabljena v primeru kolektivnega varstva,¹⁴⁵ prav tako obstaja nevarnost vzporednih postopkov ob določitvi mednarodne pristojnosti za pogodbene in nepogodbene zadeve po zgoraj omenjenem 7. členu o posebnih pristojnostih.¹⁴⁶

Ob tem zaenkrat še ni na voljo sodne prakse, ki bi obravnavala zgornja vprašanja in druge čezmejne vidike kolektivnih tožb. V slovenski sodni praksi so doslej začete tri zadeve s čezmejnimi elementi. V eni od nerešenih zadev je tožena banka avstrijska družba s hčerinsko družbo v Sloveniji, kjer so se sklepale potrošniške kreditne pogodbe. V primeru domnevne investicijske goljufije je na toženi strani več tujih pravnih in fizičnih oseb, v primeru »Apple« pa je tožena stranka ameriška družba. V tožbah s čezmejnimi elementi, ki so dostopne na spletu, tožnik posebej ne razjasnjuje čezmejnega elementa in se ne opredeljuje do posledične mednarodne pristojnosti slovenskih sodišč.

d) Vloga sodnikov v kolektivnih postopkih

Kolektivni postopki so kompleksni in so tako za tožnika, torej za reprezentativno osebo ali višjega državnega odvetnika, kot za toženca in njune odvetnike ter sodišče zahteven projekt. Urejeni morajo biti natančno, vendar morajo sodiščem hkrati dajati široko diskrecijo in terjati »vodstveni« pristop in suverenost sodnika.¹⁴⁷

Sodišča morajo biti v kolektivnih postopkih aktivna. Kolektivna odškodninska tožba je vložena v korist individualnih oškodovancev, vendar ti niso stranke postopka. Zato je nujno, da sodišče z ustrezno aktivnostjo zagotovi, da bodo interesi teh oseb ustrezno zavarovani v postopku. Sodišče mora zato v

---

¹⁴⁴ *Ibid.*, točka 40.

¹⁴⁵ Evropski parlament ob tem opozarja na nevarnost vzporednih postopkov. Collective redress in the Member States of the European Union, PE 608.829, str. 100, [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608829/IPOL_STU\(2018\)608829_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608829/IPOL_STU(2018)608829_EN.pdf) (dostopano 15. avgusta 2022).

¹⁴⁶ *Ibid.*, str. 93.

¹⁴⁷ Galič, Vlahek, 2018, *op. cit.*, str. 34.

primeru kolektivne odškodninske tožbe nadzirati, ali tožnik v pravdi ustrezno zastopa interese oškodovancev (gl. splošni 35. člen ZKotI in vrsto drugih členov, iz katerih to izhaja). Vsebinsko mora preveriti ustreznost predlagane kolektivne poravnave in drugih dispozitivnih ravnanj tožnika (odpoved zahtevku, umik tožbe, priznanje dejstev). Drugi razlog za uveljavitev načela aktivne vloge sodišča pa je v tem, da so številne pravde po kolektivnih odškodninskih tožbah izjemno kompleksne in zapletene tako glede dejanskih kot materialno- in procesnopравnih vprašanj. Sodišče mora aktivno z materialnim in formalnim procesnim vodstvom zagotoviti ustrezno načrtovanje teka postopka in oprave procesnih dejanj.¹⁴⁸

Značilnost sodobnega razvoja kolektivnih tožb je tudi, da se sodišču prepušča možnost prilagoditve postopka značilnostim in potrebam konkretnega primera. Možnost sodnikove izbire in prilagoditve ter diskrecije je lahko zagotovljena s tem, da zakon daje več možnosti, sodnik pa se med njimi odloči za tisto, ki je za konkretni primer najustreznejša. Treba je namreč upoštevati, da so npr. primeri množičnega oškodovanja zelo različni, npr. po vrednosti zahtevkov, velikosti razreda, kompleksnosti dejanskih in pravnih vprašanj, okoliščini, ali so položaji posameznih oškodovancev istovrstni le glede temelja obveznosti ali tudi glede višine odškodnine, ali okoliščini enostavnosti dokazljivosti zahtevkov posameznika. Načelo prožnosti postopka se izraža npr. v moči sodnika, da odloča o sistemu *opt-in* ali *opt-out* (razen v primerih, za katere zakon zahteva *opt-in*), o dodelitvi individualne odškodnine ali agregatne odškodnine, o osebni vročitvi pošte ali objavi informacij v medijih, o varščini za stroške postopka, itd. To vrsto diskrecijske pravice je mogoče najti tudi v tujih zakonodajah. V Belgiji ima npr. sodnik diskrecijsko pravico, da se odloči, ali bo uporabil sistem *opt-in* ali *opt-out*; v Franciji ima pravico odločati o varščini za stroške postopka; na Poljskem pa lahko sodišče po lastni presoji razsodi znesek v korist posameznega člana skupine, če višine terjatve ni mogoče natančno dokazati.¹⁴⁹

Pomen vloge sodnikov v kolektivnih postopkih poudarja že Priporočilo Komisije iz 2013, ki v 21. točki preambule zapiše, da bi morala imeti sodišča ključno vlogo pri varovanju pravic in interesov vseh strank, udeleženih v kolektivnih tožbah, pa tudi pri učinkovitem vodenju postopkov s kolektivnimi tožbami. Aktivna vloga sodišč se iz Priporočila kaže tudi npr. iz odstavka 9, po katerem naj sodišča na lastno pobudo čim prej v postopku izvajajo preverjanje, ali primeri izpolnjujejo pogoje za kolektivne tožbe in ali niso očitno neutemeljeni. Pomembno nalogo imajo tudi pri obravnavi vprašanj financiranja kolektivnih postopkov, presoje kolektivnih poravnav itd. Direktiva 2020/1828 posebne vloge sodišč v kolektivnih postopkih na splošno ne opisuje, izhaja pa seveda iz njenih posameznih določil, ki določajo pristojnosti sodišč v posameznih postopkih in podrobnosti le-teh. Zanimivo z vidika poudarjanja pomena sodnikov v kolektivnih postopkih je Pravilo 218 ELI - UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure z naslovom »*Case management powers*« v poglavju »*Case Management of Collective Proceedings*«, kjer je določeno, da ima sodišče v kolektivnem postopku dodatne pristojnosti »managiranja« primera, ki jih v nadaljevanju primeroma našteva. V komentarju tega pravila je pojasnjeno, da takšna vloga kljub temu, da odstopa od običajne vloge sodnikov v individualnih postopkih, ne nasprotuje zahtevi po nepristranskem in neodvisnem sodniku, in da večjo aktivnost, večji angažma sodnika v kolektivnem postopku zahtevajo interesi članov razreda, ki niso stranka postopka in v njem tudi sicer ne sodelujejo, kar se med drugim kaže v tem, da sodnik (namesto članov razreda)

¹⁴⁸ *Ibid.*

¹⁴⁹ Collective redress in the Member States of the European Union, PE 608.928, 2018, [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608829/IPOL_STU\(2018\)608829_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608829/IPOL_STU(2018)608829_EN.pdf) (dostopano 15. avgusta 2022), str. 134, 158, 211.

nadzira delovanje kvalificiranega subjekta, torej tožnika, ter po potrebi ustrezno ukrepa (mu, če ne izpolnjuje več pogojev ali ne deluje v interesu članov razreda, odvzame procesno upravičenje in ga zamenja z drugim, če se drug subjekt s tem strinja).

Aktivno vlogo sodišč v kolektivnih postopkih so prepoznala tudi naša sodišča sama. Pri presoji pritožbe zoper opustitveno sodbo v zadevi »EURIBOR« (ZPS proti Banka Sparkasse d.d.) je npr. Višje sodišče v Ljubljani nedavno pojasnilo vlogo sodišč pri presoji določbe drugega odstavka 49. člena ZKoliT, ki pravi, da lahko sodišče v okviru tožbenega zahtevka odloči, da se sodba objavi na stroške tožene stranke ali da se objavi popravek nedopustnega oglaševanja, če oceni, da se s tem prispeva k ublažitvi ali odstranitvi škodnih posledic kršitev. Tožnik je v tej zadevi sicer zahteval objavo sodbe, ni pa (po stališču sodišča) podal (vseh) relevantnih navedb o pozitivnem vplivu objave na škodljive posledice kršitve. Razlog za to je morda v tem, da je bila tožba vložena še po 74. členu ZVPot, ki tega pogoja za objavo sodbe ni zahteval,¹⁵⁰ a je bila tožba tekom postopka spremenjena tako, da se je uporabljal ZKoliT, ki pa določa ta pogoj. Prvostopenjsko sodišče je zapisalo le, da lahko na podlagi 2. odstavka 49. člena ZKoliT samo oceni, ali bo objava sodbe prispevala k ublažitvi ali odstranitvi škodnih posledic kršitev, in v nadaljevanju pojasnilo, zakaj meni, da bo v tem primeru tako.¹⁵¹ Višje sodišče pa je v svoji odločitvi (ob tem, da je sicer menilo, da pritožbeni očitke o odsotnosti ustrezne trditvene podlage v tem delu ni utemeljen, saj je tožnica v dejanski podlagi tožbe izpostavila, da je toženka tovrstne pogodbe množično sklepala s kreditorejmalci v Sloveniji, kar – tako sodišče – že samo po sebi pomeni, da je toženka velikemu številu kreditorejmalcev obračunavala negativno obrestno mero EURIBOR v vrednosti 0%, to pa v njihovo škodo, kot je bilo ugotovljeno v postopku) poudarilo, da je ne glede na to, da tožnik v zvezi s tem ni navajal (vseh) relevantnih dejstev, prvostopenjsko sodišče upravičeno »samo odločiti o objavi sodbe«. Pri tem se je sklicevalo na aktivno vlogo sodišča in odgovornost varovanja javnega interesa, katerega odraz je po mnenju sodišča v tem primeru varstvo interesov potrošnikov s kolektivno tožbo.¹⁵² Vsekakor se je mogoče strinjati, da ima sodišče pri uporabi ZKoliT aktivno vlogo, vendar bi se v konkretnem primeru lahko vprašali, ali je šlo sodišče predaleč. Eno izmed temeljnih načel slovenskega civilnega procesnega prava je razpravno načelo, po katerem mora vsaka stranka navesti vsa dejstva, na katera opira svoj zahtevek, in predlagati dokaze, s katerimi se ta dejstva dokazujejo, in s katerimi izpodbija dejstva in dokaze nasprotne stranke.¹⁵³ Če stranka ne poda navedb o relevantnih dejstvih ali če izvedeni dokazi o določenem dejstvu ne zagotovijo zadostne stopnje prepričljivosti, sodišče o tem dejstvu odloči na podlagi pravila o dokaznem bremenu.¹⁵⁴ Posledično sodišče ne more ugotavljati dejstev, ki jih nobena stranka ni navajala, in izvajati dokazov, ki jih nobena stranka ni predlagala.¹⁵⁵ V konkretnem primeru pa je (višje) sodišče poudarilo, da je: »na podlagi drugega

---

¹⁵⁰ ZVPot je v drugem odstavku 74. člena določal: »Sodišče lahko v okviru tožbenega zahtevka odloči, da se na stroške podjetja sodba objavi. Sodišče ob tem odloči, v kakšnem obsegu je potrebno objaviti obrazložitev sodbe.« Določba je bila torej identična besedilu drugega odstavka 49. člena ZKoliT, z izjemo zahteve po oceni sodišča, da se s tem prispeva k ublažitvi ali odstranitvi škodnih posledic kršitev.

¹⁵¹ Odstavka 47 in 48 sodbe Okrožnega sodišča v Ljubljani v zadevi I Pk 3/2019.

¹⁵² Odstavek 11 sodbe Višjega sodišča v Ljubljani v zadevi I Pk 3/2019.

¹⁵³ 212. člen ZPP, gl. tudi prvi odstavek 7. člena ZPP.

¹⁵⁴ 215. člen ZPP. Gl. Zobec v Ude, Galič, Zakon o pravnem postopku, komentar, knjiga 2, Uradni list, GV Založba, str. 343 ff.

¹⁵⁵ Izjema od tega pravila, ki se v tem konkretnem primeru ni mogla uporabiti, je določena v drugem odstavku 7. člena ZPP (»Sodišče sme ugotoviti dejstva, ki jih stranke niso navajale, in izvajati dokaze, ki jih stranke niso predlagale, če izhajajo iz obravnave in dokazovanja, da imajo stranke namen razpolagati z zahtevki, s katerimi ne morejo razpolagati (tretji odstavek 3. člena), vendar svoje odločbe ne sme opreti na dejstva, glede katerih strankam ni bila dana možnost, da se o njih izjavijo.«).

odstavka 49. člena ZKoliT sodišče upravičeno tudi samo presojati o objavi sodbe (tudi če tožeča stranka ne poda (vseh) relevantnih navedb;...).

ZKoliT uporablja tudi številne pravne standarde in bolj abstraktne vsebine tudi v procesnih normah, npr. da bo zastopnik deloval »pošteno in primerno«,¹⁵⁶ da zahtevki zadevajo »podobna ali povezana dejanska ali pravna vprašanja«, da je dogovor z odvetnikom o nagradi v deležu od prisojenega »razumen«, da je skupina »tako številčna«, da bi bila vložitev individualnih tožb manj učinkovita.¹⁵⁷ Njihovo vsebino je treba razlagati v vsakem posameznem primeru. Čeprav je pravne standarde mogoče najti v drugih materialnih zakonih, so ti, ki jih določa ZKoliT, precej številni in razmeroma novi v slovenskem pravnem prostoru. Naša sodišča se z njimi šele spoznavajo. Glede na to, da sta bila do sedaj končana le dva kolektivna postopka po ZKoliT, je težko podati splošno oceno uspešnosti naših sodišč pri soočanju z njihovo uporabo. Sodniki, ki odločajo v prvih kolektivnih postopkih po ZKoliT, imajo izjemno pomembno vlogo, saj so prvi, ki razlagajo pravne standarde, jih napolnjujejo z vsebino in tako začitujejo smer razvoja sodne prakse na tem pravnem področju. Četudi morda novih diskrecijskih pooblastil iz ZKoliT vsi sodniki ne bodo sprejeli z največjo naklonjenostjo, saj se morda počutijo bolj varne v sistemu, ki predpisuje natančen postopek in jim ne daje preveč maneverskega prostora in svobode v procesu odločanja, menimo, da je treba pozdraviti diskrecijsko pravico in aktivno vlogo sodnikov, predvideno v ZKoliT, saj omogoča prilagoditev postopka posebnostim vsakega posameznega primera in – kot je poudarjeno tudi v Priporočilu Komisije iz leta 2013 – učinkovito vodenje kolektivnega postopka.¹⁵⁸

Pomembno je, da diskrecijska pravica iz ZKoliT ostane pri sodniku in da stranke pri njenem izvajanju ne nadomeščajo sodnika. Po ZKoliT lahko stranke dajejo določene predloge glede odločitev, ki so v presoji sodnika, vendar je sodnik tisti, ki na koncu sprejme odločitev, ki se lahko razlikuje od tožnikovega predloga. Pozorni sodniki ne smejo slepo slediti predlogom strank in morajo odgovorno izbrati najboljšo možnost, ki jim jo daje ZKoliT. ZKoliT npr. navaja, da notarja za upravitelja kolektivne odškodnine imenuje sodišče v kolektivni odškodninski sodbi, pri čemer mora dati pred njegovim imenovanjem strankam možnost, da se izjavijo o okoliščinah, ki naj se upoštevajo pri izbiri notarja, ali pa podajo predlog o izbranem notarju, ki naj bo imenovan.¹⁵⁹ Ključno je, da je notar kot upravitelj kolektivne odškodnine nevtralen, neodvisen in deluje z distanco do strank. S tega vidika je zanimivo, da je v nekaterih nerešenih kolektivnih postopkih tožnik npr. podal predlog (oz. kar zahtevk) o imenovanju notarja že v sami tožbi.

Sojenje v prvem postopku s kolektivno odškodninsko tožbo pri nas je dokazalo, da je s proaktivno obravnavo in uporabo novih standardov in pravil (čeprav so nekatera dvoumna in zahtevajo razlago),¹⁶⁰ kot tudi z udeležbo na izobraževanjih in usposabljanjih sodnikov o ZKoliT ter z intenzivnim proučevanjem pripravljanih del za ZKoliT, relevantne domače in tuje literature ter tuje sodne prakse

¹⁵⁶ Drugi odstavek 5. člena ZKoliT.

¹⁵⁷ Četrty odstavek 28. člena ZKoliT.

¹⁵⁸ Gl. 21. uvodno izjavo Priporočila.

¹⁵⁹ Drugi odstavek 43. člena ZKoliT.

¹⁶⁰ Tako se je v prvi slovenski zadevi po ZKoliT sodišče npr. soočilo z vprašanjem, ali je lahko drug sindikat stranski intervenient v kolektivnem postopku, kako reagirati v primeru, ko iz besedila tožbe izhaja, da je podskupin oškodovancev več, tožnik pa v zahtevku navaja le eno, ter kako v primeru, ko tožnik ni podal vseh podatkov o stroških postopka, ki so potrebni za certifikacijo tožbe. Gl. Klemenčič, 2022, *op. cit.*, str. 3–6.

lahko sojenje v kolektivnih postopkih učinkovito in strokovno. Upati gre, da bo kljub odsotnosti najvišje možne stopnje specializacije sodnikov to trend tudi v bodoče. Pomembno orodje za zagotavljanje pravilne obravnave kolektivnih postopkov na štirih okrožnih sodiščih bi bilo lahko tudi pravilo ZKoliT, ki okrožnemu sodniku posamezniku, ki bi sicer sam obravnaval primer s kolektivno tožbo, omogoča, da izjemoma predlaga predsedniku višjega sodišča, da se zadeva odstopi v odločitev senatu treh sodnikov, če gre za zapleteno zadevo glede pravnih ali dejanskih vprašanj. O predlogu sodnika posameznika odloči predsednik višjega sodišča s sklepom, zoper katerega ni pritožbe. Preostala člana senata se izbereta na podlagi pravil sodnega reda o dodelitvi zadev na dan, ko sodišče prve stopnje prejme odločitev predsednika višjega sodišča, da je predlogu ugodil. Iz javno dostopnih podatkov ne izhaja, da bi kdo od sodnikov, ki sodijo v postopkih s kolektivno tožbo, to predlagal.

e) Vzporednost sodnih postopkov zaradi istega množičnega oškodovanja

V primeru množičnega oškodovanja se lahko zgodi, da en ali več oškodovancev vloži individualne (odškodninske) tožbe, ena ali več oseb s procesnim upravičenjem po 4. členu ZKoliT pa eno ali več kolektivnih (odškodninskih) tožb. Zakon je zaradi zagotovitve učinkovitost sodnega sistema uredil učinke kolektivnega postopka na morebitne individualne postopke, pa tudi predvidel možnosti za vložitev več kolektivnih odškodninskih tožb ter ravnanje sodišča v primeru vložitve več takih tožb.

Slednje ureja prvi odstavek 7. člena ZKoliT, ki določa, da po odobritvi kolektivne (odškodninske) tožbe ali po potrditvi kolektivne poravnave glede istega primera množičnega oškodovanja ni dopustno začeti postopka z drugo kolektivno tožbo ali predlogom za potrditev kolektivne poravnave. To pomeni, da je v primeru istega množičnega oškodovanja vse do certifikacije ene od njih mogoče vložiti več kolektivnih tožb oz. predložiti več predlogov kolektivnih poravnav. V takem primeru sodišče v skladu s kriteriji iz 17. (v primeru poravnave) oz. 28. člena ZKoliT (v primeru tožbe) presodi, katero izmed več kolektivnih tožb oz. kolektivnih poravnav bo odobrilo oz. potrdilo. Pri tem se lahko zastavi vprašanje, kako to določilo uporabiti, če v zadevah ne odloča isti sodnik oz. senat (ali morda celo isto sodišče). Odgovor v delu najdemo v členu 162. členu Sodnega reda¹⁶¹ o dodeljevanju množičnih sporov, kjer je navedeno, da se v primeru, ko je v krajšem časovnem obdobju vloženo večje število procesnih aktov z bistveno enakim dejanskim in pravnim stanjem, po časovnem zaporedju vložitve procesnega akta prva zadeva dodeli sodniku, upošteva abecedni red začetnic priimkov sodnikov v vpisniku, ostale zadeve pa se posebej označijo in dodelijo istemu sodniku. Sodišče bo torej v primeru izpolnjevanja pogojev za certifikacijo certificiralo tisto tožbo, ki bo za to bolj primerna (tu bo v primeru, ko bi več tožb izpolnjevalo pogoje, gotovo relevantno vprašanje, katera je ugodnejša za člane razreda). Zelo zanimivo bo, kako bodo to določilo uporabila naša sodišča oz. sodniki Okrožnega sodišča v Ljubljani v zadevi »EURIBOR«, kjer je – zdi se, da v (vsaj v delu) istem primeru zatrjevanega množičnega oškodovanja¹⁶² – eno kolektivno odškodninsko tožbo (po tem, ko je bila uspešna s kolektivno opustitveno tožbo) vložila ZPS (31. maja 2022, I Pk 7/2022), nato pa še Zavod Kolektiv 99 (15. julija 2022, I Pk 11/2022). V kolikor gre za isti primer množičnega oškodovanja, po prvem odstavku 7. člena ZKoliT ne bo relevanten trenutek vložitve tožbe v smislu *first come first served*, tj. da bi drugo tožbo zavrgli zato, ker je bila pred

¹⁶¹ Ur. l. RS, št. 87/16 in nasl.

¹⁶² Tožba ZPS proti Sparkasse d.d. še ni javno dostopna (ne v Registru kolektivnih tožb ne drugje na spletu), medtem ko so tožbe Kolektiva 99 zaenkrat dostopne na spletnih straneh tožnika oz. tam objavljeni povezavi (<https://kolektiv99.si/zadeva-floor/> (dostopano 16. avgusta 2022)), ne pa še (vsaj ne vse) v registru kolektivnih tožb.

njo v istem primeru množičnega oškodovanja že vložena kolektivna tožba. Ker je bila druga tožba vložena preden je/bi bila certificirana prva tožba, bo sodišče glede na kriterije za certifikacijo presojalo, katera od obeh tožb jih (če jih) bolje izpolnjuje. Morebiti se bo (odvisno od vsebine tožb, ki je še ne moremo primerjati) porodilo tudi vprašanje, kako obravnavati dve kolektivni tožbi, v katerih se očitki o kršitvah ter obsega oškodovancev ujemajo/ta le deloma.

V zvezi s to rešitvijo za primerjavo lahko kot zanimivost omenimo Pravilo 211 ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure, po katerem mora sodišče po registraciji zahtevka za kolektivno tožbo (*»collective proceedings statement of claim«*), ki se objavi v javno dostopnem elektronskem registru, zavreči vsako nadaljnjo tožbo v tej zadevi zoper istega toženca glede istega primera množičnega oškodovanja. Cilj take ureditve je preprečiti paralelne kolektivne postopke, do katerih bi lahko prihajalo po splošnih pravilih pravnega postopka in so bili kot težava detektirani na Nizozemskem.¹⁶³ Vendar je treba dodati, da takšna posebna ureditev pravil ELI – UNIDROIT zaradi posebne ureditve kolektivnega postopka v Pravilih 212-213 ne pomeni, da bodo ostali za vložitev kolektivne tožbe zainteresirani subjekti zgolj zato, ker je že nek drug subjekt vložil kolektivno tožbo, prekludirani, ne velja torej pravilo *first come first served*. Pravila namreč določajo, da sodišče pred izdajo sklepa o odobritvi kolektivne tožbe (*»Collective Proceedings Order«*) objavi osnutek sklepa in določi rok, v katerem lahko v tej zadevi kolektivno tožbo vložijo tudi drugi kvalificirani tožniki, nato pa sodišče ob upoštevanju pogojev za procesno upravičenje in drugih kriterijev odloči, kdo od več (če sploh) kvalificiranih subjektov bo tožnik, v primeru, da se odloči za več njih, pa morajo nastopati skupno.¹⁶⁴ Tako kot po ZKOLT v končni posledici tudi po Pravilih ELI – UNIDROIT ni bistveno, kdo prej pride, temveč kdo je bolj primeren, le da so postopkovni koraki v obeh aktih nekoliko drugačni.

V drugem, tretjem in četrtem odstavku 7. člena ZKOLT je podana rešitev za primer, da je bila pred vložitvijo kolektivne (odškodninske) tožbe oz. predloga za kolektivno poravnavo glede istega primera množičnega oškodovanja že vložena individualna, torej samostojna tožba enega od oškodovancev. V takem primeru se postopki, začeti s samostojnimi tožbami, prekinejo. Pri tem pa je nujna predhodna ugotovitev, da gre za isti primer množičnega oškodovanja, za kar je nujno poznavanje vsebine obeh tožb.

Taka je bila situacija v primeru I Pk 2/2019, kjer je tožnica leta 2017 vložila tožbo, s katero je od toženih strank zahtevala plačilo določenega zneska, leta 2019 pa je obvestila sodišče, da je bila zoper toženca v isti zadevi vložena kolektivna tožba, zaradi česar je predlagala prekinitev postopka. Pri tem je priložila prvo stran vložene kolektivne tožbe in potrdilo o oddaji in predlagala vpogled spisa, ki se vodi na podlagi vložene kolektivne tožbe. Sodišče prve stopnje je pravdni postopek prekinilo do pravnomočnega končanja postopka glede kolektivne tožbe, zoper kar so se pritožile tri tožene stranke, ki so (med drugim) zatrjevale, da je odločitev o prekinitvi postopka preuranjena, saj tožbe še niso dobile, priložena zgolj prva stran tožbe ne omogoča preveritve istovrstnosti obeh zadev, prav tako pa tožba (še) ni javno objavljena v registru. Višje sodišče je navedenim pritožbenim razlogom pritrnilo. Strinjalo se je, da se pritožniki z vsebino tožbe še niso mogli seznaniti, posledično pa se pred prekinitvijo postopka tudi niso mogli vsebinsko opredeliti do trditev, da gre za isti primer množičnega oškodovanja. S tem je bilo poseženo v njihovo pravico do izjave (8. točka drugega odstavka 339. člena ZPP).¹⁶⁵

¹⁶³ ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure, str. 378 in 382.

¹⁶⁴ *Ibid.*, str. 381–382.

¹⁶⁵ Sklep VSL II Cp 1810/2019 z dne 11. decembra 2019.

Enaka rešitev, ki je ZKoliT sicer posebej ne ureja, bo tudi v primeru, če je bila najprej vložena kolektivna tožba in nato individualna tožba glede istega primera množičnega oškodovanja.

Tretji odstavek 7. člena ZKoliT določa, da se prekinjeni postopki nadaljujejo, ko je postopek s predlogom za potrditev kolektivne poravnave ali s kolektivno odškodninsko tožbo pravomočno končan brez vsebinske odločitve o zahtevku (če je bila npr. kolektivna tožba zavržena zaradi neizpolnjevanja pogojev za certifikacijo), oz. za osebe, za katere kolektivna odškodninska sodba ali kolektivna poravnava ne bo učinkovala, ko poteče rok iz 4. točke drugega odstavka 29. člena (tj. rok za vključitev oz. izključitev, ki ga sodišče v skladu z omejitvami iz ZKoliT določi v sklepu o odobritvi kolektivne tožbe) oz. drugega odstavka 18. člena ZKoliT (tj. rok za vključitev v oz. izključitev iz učinka kolektivne poravnave, ki ga sodišče določi v sklepu o potrditvi kolektivne poravnave), oz. ko je bila zavržena njihova uvrstitev na seznam oškodovancev iz 45. člena ZKoliT (osnutek seznama pripravi upravitelj kolektivne odškodnine in ga predloži sodišču, ki razpiše narok za obravnavo seznama, na katerega povabi upravitelja kolektivne odškodnine, tožečo in toženo stranko, osebe, za katere je upravitelj kolektivne odškodnine ocenil, da ne izpolnjujejo pogojev za uvrstitev na seznam oškodovancev, in osebe, katerih uvrstitev na seznam je bila prerekana, po izvedenem naroku pa s sklepom določi dokončni seznam oškodovancev in zneskov oz. drugih dajatev, do katerih so upravičeni).¹⁶⁶ Peti odstavek 7. člena ZKoliT dodaja, da se iz posebej utemeljenih razlogov, npr. če kolektivni postopek traja nerazumno dolgo ali če so v postopku, začetem s samostojno tožbo, preden je bil prekinjen, že bili izvedeni bistveni dokazi, se lahko prekinjeni postopek na predlog stranke nadaljuje tudi pred nastopom okoliščin iz tretjega odstavka 7. člena.

Četrty odstavek 7. člena ZKoliT določa, da se v primeru, ko je oseba, ki je vložila samostojno tožbo, vključena v postopek na podlagi kolektivne odškodninske tožbe na podlagi vključitve ali neizključitve v skladu z določbami 33. člena ZKoliT, postopek s samostojno tožbo ustavi (pri čemer pa, kot je bilo pojasnjeno zgoraj, tretji odstavek 7. člena ZKoliT določa, da se prekinjeni postopek nadaljuje, če (vključena ali neizključena oseba) ni uvrščena na seznam oškodovancev, zaradi česar se zastavlja vprašanje, kako se individualni postopek lahko v tem primeru nadaljuje, če je bil prej ustavljen.

Direktiva 2020/1828 v četrtem odstavku 9. člena na prvi pogled nekoliko nejasno določa, da »države članice določijo pravila, s katerimi zagotovijo, da potrošniki, ki so izrecno ali tiho izrazili voljo, da so zastopani v okviru zastopniške tožbe, ne morejo biti zastopani v drugih zastopniških tožbah z istim tožbenim temeljem in proti istemu trgovcu ter ne morejo vložiti tožbe individualno z istim tožbenim temeljem in proti istemu trgovcu« in da »države članice določijo tudi pravila, s katerimi zagotovijo, da potrošniki v primeru istega tožbenega temelja proti istemu trgovcu ne prejmejo odškodnine več kot enkrat.« Enako daje tudi uvodna izjava 46 preambule direktive sklepati, da se z istim tožbenim temeljem in proti istemu trgovcu lahko (tudi po certifikaciji) vodi več kolektivnih postopkov, kar je nekoliko nenavadno. Več kot toliko določila direktive žal ne pojasnijo.

---

¹⁶⁶ V slednjem primeru (ko torej oseba ne bo uvrščena na seznam oškodovancev) praviloma niti ne bo šlo za isti primer množičnega oškodovanja. Vprašanje je, kako bo v primeru, ko na seznam npr. ne bi bila uvrščena zaradi nepredložitve zahtevanih dokazil. Do tega bi morda v praksi lahko prišlo tudi zato, ker član ne bi bil zadovoljen s prisojenim zneskom oziroma višino agregatne odškodnine (v praksi bo to sicer predvidoma redko), kar bi pomenilo, da bi se ob upoštevanju 3. odstavka 7. člena lahko izognil učinkom kolektivne sodbe, kar ni skladno s ciljem ureditve kolektivnega postopka.

ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure v Pravilu 217 določajo, da člani, ki so se vključili v kolektivni postopek, ali člani, ki se iz njega niso izključili, ne morejo vlagati individualnih tožb zoper istega toženca glede istega primera množičnega oškodovanja. Zanimivo je tudi določilo, da se v primeru *opt-out* sistema šteje, da se je član izključil iz kolektivnega postopka, če je v času za izključevanje iz kolektivnega postopka proti istemu tožencu glede istega primera množičnega oškodovanja vložil samostojno tožbo.

Dodati velja, da ZKolT ne obravnava vprašanja razmerja med postopki s kolektivno opustitveno tožbo in kolektivno odškodninsko tožbo (slednjo lahko vloži isti ali drug tožnik od tistega, ki je vložil kolektivno opustitveno tožbo) niti (z izjemo 55. člena ZKolT) razmerja med kolektivno opustitveno tožbo in samostojnimi odškodninskimi tožbami oškodovancev. 55. člen ZKolT določa, da pravnomočna sodba (v postopku s kolektivno opustitveno tožbo (le) za varstvo pravic potrošnikov), s katero sodišče zahtevku ugodi, glede protipravnosti ravnanja podjetja zavezuje druga sodišča v postopkih po tožbah, ki jih posamezni potrošniki vložijo za varstvo svojih pravic iz razmerij z istim podjetjem. Verjetno bi bilo smiselno, da se ta razmerja med postopki oz. učinke posameznih vrst sodb glede istega ravnanja kršitelja ZKolT ustrezno naslovi.

f) Učinek kolektivnih postopkov na zastaralne roke

Zaradi morebitnega prepleta postopka s kolektivno odškodninsko tožbo ali kolektivno poravnavo na eni in individualnih odškodninskih postopkov na drugi strani ter dejstva, da bi v času kolektivnega odškodninskega postopka terjatev za določene, v kolektivnem postopku udeležene osebe zastarala in je zato, ker so čakali na razplet kolektivnega postopka, kar zadeva njihovo udeležbo v njem oz. njihovo upravičenje do prisojene odškodnine, ne bi mogle več uveljavljati s samostojno tožbo, ZKolT v 8. členu določa, da zastaranje zahtevka, ki je predmet kolektivne odškodninske tožbe ali predloga za potrditev kolektivne poravnave, med trajanjem postopka ne teče in se nadaljuje od trenutka, ko je bil postopek pravnomočno končan brez vsebinske odločitve o zahtevku (če je bila kolektivna tožba npr. zavrnjena zaradi neizpolnjevanja pogojev za certifikacijo), oz. za osebe, za katere kolektivna odškodninska sodba ali kolektivna poravnava ne učinkuje, ko poteče rok iz drugega odstavka 18. člena ZKolT (tj. rok za vključitev oz. izključitev iz učinka poravnave) oz. 4. točke drugega odstavka 29. člena ZKolT (tj. rok za vključitev ali izključitev iz učinka sodbe) oz. ko je bila zavrnjena njihova uvrstitev na seznam iz 45. člena ZKolT (kar pomeni, da do odmene niso upravičeni). Čas, ki je pretekel pred začetkom kolektivnega postopka, se všteje v zastaralni rok, ki ga določa zakon. Če je s posebnim predpisom določen rok za vložitev tožbe, se ta rok v zvezi z zahtevkom, ki je predmet kolektivnega postopka, ne izteče prej kot 30 dni po koncu kolektivnega postopka.

Zastaralne roke (zaradi dajanje določene diskrecije državam članicam pri urejanju tega vprašanja bistveno bolj ohlapno kot ZKolT) obravnava tudi 16. člen Direktive 2020/1828, ki od držav članic zahteva, da v skladu z nacionalnim pravom zagotovijo, da je učinek tekoče zastopniške tožbe po direktivi zadržanje ali pretrganje zastaranja za potrošnike, ki jih zastopniška tožba (opustitvena ali odškodninska) zadeva. Tu velja omeniti prehodno določbo tretjega odstavka 22. člena Direktive 2020/1828, ki določa, da morajo države članice zagotoviti, da se njihovi zakoni in drugi predpisi o zadržanju ali pretrganju zastaranja, ki veljajo za prenos zgoraj predstavljenega člena 16, uporabljajo samo za zahtevke za povrnitev škode zaradi kršitev, ki so storjene 25. junija 2023 ali po tem datumu,

a dodaja, da to ne preprečuje uporabe nacionalnih določb o zadržanju ali pretrganju zastaranja, ki so se uporabljale pred 25. junijem 2023 (tj. pred začetkom uporabe določbe, ki prenaša 16. člen direktive, kot je npr. naš 8. člen ZKoliT) za zahtevke za povrnitev škode, ki temeljijo na kršitvah, ki so bile/bodo storjene pred 25. junijem 2023.

ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure se tega vprašanja dotika v tretjem odstavku Pravila 217 tako, da določa zadržanje zastaranja v času od začetka kolektivnega postopka do njegovega zaključka z umikom tožbe ali njenim zavrženjem oz. do izključitve v primeru sistema *opt-out*. Preostanek zastaralnega roka teči šele šest mesecev po zaključku kolektivnega postopka oz. izključitvi iz njega.

8. člen ZKoliT se nanaša le na zahtevke, ki so predmet kolektivne odškodninske tožbe in kolektivne poravnave, ne tudi na tiste iz kolektivne opustitvene tožbe.

g) Kolektivne nadaljnje (t. i. *follow-on*) tožbe

Priporočilo Komisije iz 2013 v uvodni izjavi 22 določa, da je treba na pravnih področjih, na katerih je javni organ pristojen za sprejetje odločbe o ugotovitvi kršitve prava EU, zagotoviti doslednost med končno odločbo o navedeni kršitvi in izidom kolektivne tožbe, in dodaja, da se v primeru kolektivnih tožb, vloženih po odločitvi javnega organa, lahko domneva, da je javni interes in potrebo po preprečitvi zlorab, kar zadeva ugotovitev kršitve prava EU, upošteval že javni organ. V skladu s tem Priporočilo v 34. točki določa, da bi morale države članice na pravnih področjih, na katerih je javni organ pristojen za sprejetje odločbe o kršitvi prava EU, zagotoviti, da se kolektivne tožbe praviloma začnejo šele po tem, ko so končani vsi postopki javnega organa, ki so se začeli pred vložitvijo zasebne tožbe. Če se postopek javnega organa začne po vložitvi kolektivne tožbe, bi se moralo sodišče izogibati sprejetju odločitve v nasprotju z odločbo, ki jo namerava sprejeti javni organ, in lahko v ta namen prekine postopek s kolektivno tožbo, dokler ni končan postopek javnega organa. V 35. točki Priporočilo dodaja, da bi morale države članice zagotoviti tudi, da v zadevi na podlagi kolektivne nadaljnje tožbe osebe, ki trdijo, da so bile oškodovane, zaradi izteka prekluzivnih ali zastaralnih rokov ne izgubijo možnosti uveljavljanja odškodninskih zahtevkov pred koncem postopka javnega organa.

V skladu z navedenim za konkurenčnopravne primere, ki je tipičen zgoraj opisani položaj in kjer se tudi v praksi tožbe vlagajo kot *follow-on* tožbe po tem, ko Agencija za varstvo konkurence ugotovi kršitev, 9. člen ZKoliT določa, da je v primeru, da pred organom, pristojnim za varstvo konkurence, teče postopek glede ugotovitve kršitev določb slovenskega oz. evropskega antitrusta (tj. določb iz 3. točke prvega odstavka 2. člena ZKoliT), kolektivna tožba dopustna šele, ko je postopek pred organom, pristojnim za varstvo konkurence, pravnomočno končan. Kolikor pa organ, pristojen za varstvo konkurence, začne postopek po vložitvi kolektivne tožbe, sodišče prekine postopek s kolektivno tožbo, dokler postopek pred organom, pristojnim za varstvo konkurence, ni pravnomočno končan. T. i. *stand alone* kolektivne odškodninske tožbe na področju prava varstva konkurence torej po trenutno veljavnih določbah ZKoliT v primeru, ko je postopek pred agencijo že v teku, sploh niso dopustne, če pa je bila *stand-alone* kolektivna tožba že vložena in se je šele kasneje začel postopek pred agencijo, pride do prekinitve in prav tako čakanja na pravnomočno končanje postopka javnopravnega varstva. Če javnopravnega varstva do končanja postopka s *stand-alone* tožbo ni, bo sodišče v kolektivnem

postopku lahko samo presojalo tudi obstoj kršitve konkurenčnega prava. ZKOLT v skladu z navedenim v 26. členu med sestavinami kolektivne odškodninske tožbe navaja tudi podatek o tem, ali je organ, pristojen za varstvo konkurence, že izdal odločbo o kršitvi in ali je že pravnomočna, tožbi pa mora biti priložena kopija morebitne odločbe o kršitvi.

Leta 2021 je Zavod Kolektiv 99 napovedal vložitev svoje druge kolektivne tožbe, in sicer proti korporaciji Guess za okoli 1,5 milijona evrov odškodnine zaradi omejevanja konkurence pri prodaji oblačil in dodatkov, zaradi česar naj bi bili slovenski potrošniki prisiljeni kupovati izdelke Guess po 5–10 % višjih cenah v primerjavi s cenami »*but for the infringement*«. Tožba zaenkrat še ni bila vložena, bi pa to bila oz. bo to nadaljnja tožba (*follow on* tožba), vložena po tem, ko je Evropska komisija leta 2018 že ugotovila, da so Guess?, Inc., Guess? Europe, B.V. in Guess Europe Sagl kršile 101. člen PDEU in 53. člen Sporazuma o Evropskem pravnem prostoru (Sporazum o EGP) s tem, da so med 1. januarjem 2014 do 31. oktobrom 2017 sodelovale v enotni in trajajoči kršitvi v obliki praks, ki so na različne načine omejevale pooblaščenec distributerje v sistemu selektivne distribucije.¹⁶⁷

Direktiva 2020/1828 v osmem odstavku 9. člena določa, da države članice zagotovijo, da lahko kvalificirani subjekti vložijo zastopniške tožbe za ukrepe za povrnitev škode, ne da bi moralo sodišče ali upravni organ prej v ločenem postopku ugotoviti kršitev. S tem je verjetno mišljeno le, da morajo biti kolektivne odškodninske tožbe (s področja direktive, ki prava varstva konkurence, ki je predmet urejanja 9. člena ZKOLT, sicer ne zajema) na voljo tudi kot *stand-alone* tožbe. V tem primeru v praksi ne gre pričakovati, da se bodo tedaj, ko sicer običajno o obstoju kršitve odloča za to pristojni upravni organ (npr. Agencija za varstvo konkurence pi nas v primeru kršitev antitrusta ali Center za varstvo pravic potrošnikov v Latviji) in se tožbe v praksi vlagajo še po pravnomočnosti njegove odločitve, kvalificirani subjekti odločali za *stand-alone* tožbe (to bi bilo nesmiselno z vidika tveganja, stroškov, še posebej, če je v nacionalnih zakonodajah določeno npr., da med upravnim postopkom zastaralni roki ne tečejo).¹⁶⁸ Poleg tega bodo v skladu z nacionalnimi (v delu tudi evropskimi) pravili v takih primerih sodniki morda prekinili pravdni postopek in počakali na odločitev upravnega organa. Prenos osmega odstavka 9. člena direktive v naš pravni red torej pomeni, da morajo biti vsaj na področju prava varstva potrošnikov kolektivne tožbe na voljo kot *stand-alone* tožbe. Ali je potrebno zgolj zaradi direktive črtati ali modificirati 9. člen ZKOLT, ki vlaganje kolektivnih *stand-alone* tožb na področju antitrusta omejuje, je odvisno od tega, ali je to področje na seznamu Priloge I direktive. Kot je že bilo omenjeno *supra* pri obravnavi področja uporabe direktive, velja ugotoviti, da ni (na njem so le direktive in uredbe, kršitve konkurenčnega prava na ravni EU pa so v PDEU, zaradi česar je mogoče, da je evropski zakonodajalec na to področje (ki se je sicer vedno omenjalo kot tipično področje množičnih oškodovanj – tudi potrošnikov) preprosto pozabil). Glede na to, da se bo seznam Priloge I direktive v prihodnje po potrebi dopolnjeval, bo nanj morda kdaj v prihodnosti umeščeno tudi področje prava varstva konkurence (tipični oškodovanci v primeru množičnega oškodovanja so tu prav potrošniki, čeprav ne gre za striktno potrošniško zakonodajo). Dokler ni, člen 9 ZKOLT ni v nasprotju z direktivo in pragmatično ter učinkovito rešuje situacije razmerij med javnopravnim in zasebnopravnim uveljavljanjem konkurenčnega prava. Vseeno pa v praksi ne gre pričakovati, da bi se na tem področju *stand-alone* tožbe res vlagale oz.

---

¹⁶⁷ AT.40428.

¹⁶⁸ Več o tem gl. npr. Vlahek, Podobnik, Provisions of the damages directive on limitation periods and their implementation in CEE countries, *Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies*, 2017, 10, 15, str. 147-175.

zaključevale pred pravnomočnim zaključkom upravnega postopka pred AVK.¹⁶⁹ Tudi če bi se vlagale (v skladu z direktivo to ne sme biti onemogočeno), bi v praksi prihajalo do prekinitev postopkov do končanja postopkov javnopravnega varstva (česar pa direktiva ne ureja).

h) Aktivna legitimacija in reprezentativnost tožnika

V postopku s kolektivno tožbo posamezni oškodovanci (drugače kot v primeru sosporništva ali združitve pravnih v pravnem postopku) niso stranke postopka, je pa tožba vložena v njihovo korist. Zato je bistveno, kako se določi procesno upravičenje (procesna legitimacija) za vložitev kolektivne tožbe.

Drugače kot v modelu razredne tožbe v Združenih državah Amerike (ZDA) (t. i. *class action*)¹⁷⁰ po ZKoliT posamezni oškodovanec ne more vložiti kolektivne tožbe v korist vseh oškodovancev. Kot je že bilo omenjeno, določila Priporočila Komisije iz 2013 o procesnem upravičenju za vložitev kolektivnih tožb niso najbolj jasna prav v delu, ki procesno upravičenje dajejo samim članom razreda (ni jasno, ali je bila v tem delu mišljena razredna tožba po ameriškem vzoru ali zgolj sosporništvo). Zato je v tem delu težko oceniti, ali je ZKoliT sledil Priporočilu ali ne. Ocena pripravljavcev ZKoliT je bila, da zahteva po obstoju določene neprofitne organizacije namesto možnosti pravih razrednih tožb, ki bi jih vlagali posamezniki brez vsakršne stopnje organiziranosti, zmanjšuje nevarnost konflikta interesov (med samimi člani razreda), prav tako pa zagotavlja večjo transparentnost priprav na vložitev tožbe in samega postopka.¹⁷¹ Tudi Direktiva 2020/1828 klasičnih razrednih tožb ameriškega tipa ne dopušča. Drugačno rešitev predvidevajo ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure, ki v Pravilu 208 poleg (i) za vlaganje kolektivnih tožb vnaprej avtoriziranim organizacijam in javnim organom z relevantnega področja delovanja ter (ii) *ad hoc* imenovanim pravnim osebam, ki izpolnjujejo pogoje iz Pravila 209, procesno upravičenje dajejo tudi (iii) osebi, ki je član oškodovanega razreda, če izpolnjuje v Pravilu 209 predpisane pogoje.¹⁷² Pravila ELI – UNIDROIT torej predvidevajo tudi pravo razredno tožbo ameriškega tipa. Komentar teh določil pojasnjuje, da je možnost vlaganja razrednih tožb pomembna v jurisdikcijah, kjer je ustanavljanje *ad hoc* pravnih oseb težko.¹⁷³

Bolj jasna so določila Priporočila Komisije v delu, ki govori o procesnem upravičenju javnega organa in zastopniške organizacije. Priporočilo določa, da morajo biti pogoji za upravičenost zastopniških subjektov, da vlagajo kolektivne tožbe, jasno opredeljeni in morajo zajemati vsaj sledeče: subjekt ima

¹⁶⁹ Gl. določila Zakona o preprečevanju omejevanja konkurence (ZPOmK-1), Ur. l. RS, št. 36/08 in nasl., in Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov 81 in 82 Pogodbe, Besedilo velja za EGP, Ur. l. EU L 1, 4. januar 2003, str. 1–25. Gl. tudi Sever, *Vezanost nacionalnega sodišča na odločbe Evropske komisije in Urada za varstvo konkurence*, Pravni letopis, IPP-PF, 2009; Vlahek, *Novosti na področju odškodninskih tožb zaradi kršitev evropskega antitrusta*, Pravnik, 2016, letn. 71, št. 7/8; Vlahek, *Amicus curiae, sodelovanje med slovenskimi sodišči, UVK in Evropsko komisijo v konkurenčnopravnih zadevah*, Pravosodni bilten, 2009, letn. 30; Vlahek, *Podobnik, Provisions of the damages directive on limitation periods and their implementation in CEE countries*, Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies, 2017, 10, 15; Vlahek, *Podobnik, Slovenia*, v Piszcz (ur.), *Implementation of the EU damages directive in Central and Eastern European countries*, University of Warsaw, Faculty of Management Press, 2017, str. 263–296; Fatur, *Podobnik, Vlahek, Competition law in Slovenia*, Wolters Kluwer, 2020, str. 114–115.

¹⁷⁰ Več o sistemu v ZDA (pred reformami) gl. Galič, *Pravna ureditev tožbe za varstvo skupinskih interesov potrošnikov v ZDA in v Avstriji*, Podjetje in delo, 1993, št. 7, str. 87–88.; Lindblom, *op. cit.*, str. 15; gl. tudi Predlog ZKoliT, str. 22.

¹⁷¹ Predlog ZKoliT, str. 89.

¹⁷² ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure, str. 371–374.

¹⁷³ *Ibid.*, str. 372.

nepridobitno naravo, med glavnimi cilji subjekta in pravicami iz prava EU, ki naj bi bile kršene in v zvezi s katerimi se vlaga tožba, mora obstajati neposredna povezava, subjekt ima zadostno zmogljivost v smislu finančnih sredstev, človeških virov in pravnega znanja za zastopanje več tožnikov v njihovem najboljšem interesu. Zastopniški subjekti naj bodo s strani države članice določeni vnaprej ali pa jih posebej za posamezno kolektivno tožbo potrdi sodišče ali drug nacionalni organ. Procesno upravičenje za vložitev kolektivne tožbe naj imajo poleg vnaprej imenovanih zastopniških subjektov ter za posamičen primer posebej potrjenih subjektov tudi pooblaščen javni organi.

Za podelitev procesnega upravičenja obema sklopoma oseb se je odločil tudi slovenski zakonodajalec. V skladu s 4. členom ZKoliT lahko kolektivno tožbo vloži (i) višji državni odvetnik in (ii) pravna oseba zasebnega prava, ki opravlja nepridobitno dejavnost in pri kateri obstaja neposredna povezava med njenimi glavnimi cilji delovanja in pravicami, ki naj bi bile kršene in v zvezi s katerimi se vlaga tožba.

V skladu s Priporočilom Komisije je za vložitev kolektivne odškodninske tožbe po ZKoliT kot upravičen posebej določen javni organ – višji državni odvetnik (pri čemer, jasno, slednji ne more vložiti kolektivne tožbe ali predlagati kolektivne poravnave v postopku, v katerem kot nasprotna stranka nastopa država). V tem delu torej ZKoliT omogoča t. i. tožbo *parens patriae* (*public action*).¹⁷⁴ Primeri množičnih kršitev ogrožajo javni interes predvsem zato, ker pogosto ni realno pričakovati, da bodo posamezne prizadete osebe vložile individualne tožbe v pravnem postopku in da bo s tem civilno sodno varstvo ustrezno uresničilo preventivni namen odvratanja od prihodnjih kršitev in zagotavljanja spoštovanja pravil pri ravnanju na trgu.¹⁷⁵ Podelitev aktivne legitimacije javnemu organu ni relik nekdanjega družbenega sistema v smislu, da država, in ne državljani sami, skrbi za varstvo njihovih pravic, temveč po eni strani posledica dejstva, da to možnost predvideva (glede na dikcijo Priporočila št. 7 celo zahteva¹⁷⁶) samo Priporočilo Komisije (tudi Direktiva 2020/1828 ga navaja kot možnost), po drugi strani pa (kar je najbrž tudi razlog za tako možnost v Priporočilu) zgledovanja po tujih ureditvah z daljšo tradicijo kolektivnih postopkov, kjer osrednjo vlogo v teh postopkih opravljajo ombudsmeni in drugi javni organi, seveda pa tudi želje po široko definiranem procesnem upravičenju zaradi slabih izkušenj z uporabo kolektivnih opustitvenih tožb v preteklosti. Odločitev, da bo javni organ s procesnim upravičenjem za vložitev kolektivne tožbe ali sklenitev kolektivne poravnave državni odvetnik, ni bila samoumevna, kot možnosti sta se v fazi priprave ZKoliT omenjali tudi ombudsman (po vzoru nekaterih drugih držav, ki pa poznajo posebne potrošniške ombudsmane (npr. v Belgiji, na Švedskem in na Poljskem),¹⁷⁷ ki jih pri nas ni) in državni tožilec (prav tako po vzoru nekaterih držav, npr. Poljske,¹⁷⁸ za vlaganje posebnega tipa kolektivne tožbe v javnem interesu državnemu tožilcu (javni prokurator) pristojnost daje tudi kitajsko pravo¹⁷⁹), a je bil na koncu kot najprimernejši organ s splošnim procesnim upravičenjem izbran višji državni odvetnik. V odziv na predlagano rešitev je Državno pravobranilstvo zapisalo, da ocenjuje, da je nova pristojnost sistemsko pravilno umeščena med pristojnosti državnega pravobranilca kot zastopnika javnega interesa, upošteva določene pomisleke – pojasnili so, da bi

¹⁷⁴ Galič, 2011, *op. cit.*, str. 216; Howells, Ramsay, Wilhelmsson, Kraft, *Consumer Protection Law*, Ashgate Publishing, 2005, str. 126, 545, 546; Graver, *The consumer ombud scheme*, v Bourgoignie, *Group Actions and Consumer Protection*, Louvain la Neuve: CdC, 1992, str. 45–50; Edling, *op. cit.*, str. 51–55; Hodges, *Collective Redress in Europe: The New Model*, *Civil Justice Quarterly*, (29) št. 3/2010, str. 381.

¹⁷⁵ Galič, Vlahek, 2018, *op. cit.*, str. 31.

¹⁷⁶ »Države članice bi morale poleg tega oz. kot drugo možnost za vlaganje zastopniških tožb pooblastiti javne organe.«

¹⁷⁷ Gl. Predlog ZKoliT, str. 35, 48, 51.

¹⁷⁸ *Ibid.*, str. 51.

¹⁷⁹ Fu, *Class Actions and Public Interest Litigation in China*, v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 370.

morali imeti državni pravobranilci procesno upravičenje le za vlaganje kolektivnih opustitvenih in ne tudi kolektivnih odškodninskih tožb, ki naj po njihovem mnenju ne bi bile v javnem interesu, razen če bi bila oškodovanec država in njeni organi, ali v primeru, če bi bilo določeno, da se povzročitelju odvzame celotna premoženjska korist. Ti pomisleki niso bili upoštevani in višji državni odvetnik ima po ZKolT splošno procesno upravičenje z izjemo primerov, kjer je toženec država, ter primerov nekaterih kolektivnih opustitvenih tožb (potrošniške, varstvo pred diskriminacijo, kjer je določena posebna ureditev). V fazi obravnave prvotnega predloga ZKolT je rešitev, da bi državni pravobranilci vlagali le kolektivne opustitvene tožbe, predlagala tudi ena od odvetniških pisarn.¹⁸⁰ Zaenkrat višji državni odvetniki niso vložili še nobene kolektivne tožbe ali sodelovali pri pripravi kolektivne poravnave, ki bi bila predložena sodišču v potrditev (vsaj iz registra to ni razvidno), kar morda nakazuje, da na tem področju ne bodo zelo aktivni. Zaenkrat je bilo sicer vloženi 17 tožb - od tega jih 13, zdi se, zadeva isto (ali vsaj v delu isto) množično oškodovanje, z njim pa je bila povezana tudi edina kolektivna opustitvena tožba, zato bi lahko govorili o štirih sklopih množičnih oškodovanj, v zvezi s katerimi so bile zaenkrat vložene tožbe. Čas bo pokazal, ali se bodo višji državni odvetniki odzivali na množične kršitve in začeli z aktivnostmi v smislu kolektivnih postopkov, ali pa bo pobuda za to ostala v zasebnih rokah in bodo še naprej pravne osebe zasebnega prava tiste, ki bodo najbolj aktivne.

4. člen ZKolT pravni osebi zasebnega prava daje procesno upravičenje, če (i) opravlja nepridobitno dejavnost in (ii) pri njej obstaja neposredna povezava med njenimi glavnimi cilji delovanja in pravicami, ki naj bi bile kršene in v zvezi s katerimi se vlaga tožba. Med pogoji procesnega upravičenja ne naštevajo vseh pogojev iz Priporočila, saj nepridobitni naravi in povezavi med glavnimi cilji delovanja in kršenimi pravicami ne dodajajo pogoja, da ima subjekt zadostno zmogljivost v smislu finančnih sredstev, človeških virov in pravnega znanja za zastopanje več tožnikov v njihovem najboljšem interesu. ZKolT ta slednji pogoj umešča pod kriterij reprezentativnosti iz 5. člena, ki je eden od pogojev za odobritev kolektivne tožbe, in torej ne eden od pogojev za priznanje aktivne legitimacije.

V primeru pravne osebe zasebnega prava, ki ima po 4. členu ZKolT procesno upravičenje, gre lahko za organizacijo, ki je nastala neodvisno od konkretnega primera množičnega oškodovanja (npr. potrošniške organizacije, ki so za varstvo interesov potrošnikov ustanovljene že leta pred zadevnim primerom, ali za področje delovnih sporov sindikat), ali za priložnostno (*ad hoc*) organizacijo, ustanovitev katere je neposredno povezana z organiziranjem oškodovancev v konkretnem primeru množičnega oškodovanja in torej v praksi nastane šele po zadevnem množičnem oškodovanju. Organiziranje v okviru takšne *ad hoc* ustanovljene organizacije se dejansko zelo približa sistemu razredne tožbe, le da zahteva nekoliko večje integriranje, povezovanje, npr. ustanovitev društva, zavoda ipd. Procesno upravičenje po ZKolT je torej v prvi točki prvega odstavka 4. člena opredeljeno precej široko, izvzeti so pravzaprav le oškodovanci sami, torej niso na voljo zgolj prave razredne tožbe po ameriškem vzoru. Negativne izkušnje z (ne)uporabo instituta kolektivnih opustitvenih tožb po ZVPot so ob pripravi ZKolT namreč izkazovale, da potrošniškim organizacijam ni upravičeno dati monopola za vlaganje kolektivnih tožb.¹⁸¹ Poudariti velja, da 4. člen ZKolT (vsaj zaenkrat – vsaj v delu bo drugače po prenosu Direktive 2020/1828, o čemer bo več govora spodaj) ne zahteva kakršne koli registracije, vnaprejšnjega imenovanja pravnih oseb zasebnega prava kot kvalificiranih subjektov s strani državnega organa za pridobitev aktivne legitimacije, izpolnjena morata biti le zgoraj navedena pogoja iz 4. člena

¹⁸⁰ Dopis Odvetniške pisarne Janežič & Jarkovič z dne 1. septembra 2016.

¹⁸¹ Galič, Vlahek, 2018, *op. cit.*, str. 31.

ZKolT. Poleg tega je bilo treba upoštevati, da na določenih področjih, kjer je kolektivna tožba glede na 2. člen ZKolT (področje uporabe) dopustna, trajnih organizacij zasebnega prava, namenjenih varstvu določenih interesov ali skupin (kot to velja npr. za organizacije za varstvo interesov potrošnikov), ni.¹⁸² Edina možnost je bila torej dopustitev upravičenosti tudi *ad hoc* nastalim organizacijam v obliki samoorganiziranja oškodovancev, npr. v obliki društva ali zavoda. Ni se pa zakonodajalec odločil, da bi v izogib ustanavljanju pravnih oseb zgolj za namen vložitve tožbe oz. vlaganja tožb (morda zaradi obetavnih zneskov za odvetnike ali druge financerje, morda na podlagi prikritih dogovorov celo za tožnike same) brez obstoja resnične baze članov, varovanju interesov katerih naj bi bilo delovanje pravne osebe namenjeno, npr. določil pogoj vsaj enoletnega dejanskega delovanja take pravne osebe v korist njenih članov (kot je določil že za kolektivne opustitvene tožbe po ZVPot) in druge primerne pogoje. Takšno rešitev je v fazi obravnave prvotnega predloga ZKolT predlagala ena od odvetniških pisarn¹⁸³ in takšna je pravzaprav tudi rešitev aktualne Direktive 2020/1828 vsaj za t. i. čezmejne zastopniške tožbe. Naslednja razlika med Priporočilom (in še bolj Direktivo 2020/1828) na eni strani in ZKolT na drugi strani je, da ZKolT, kot je že bilo omenjeno, ne predvideva predhodnega, vnaprejšnjega imenovanja zastopniških organizacij za vlaganje kolektivnih tožb in se procesno upravičenje vedno presoja v vsakem posamičnem primeru na sodišču, medtem ko Priporočilo omogoča obe možnosti (predhodno imenovanje s strani države in imenovanje s strani države ali sodišča za posamezen postopek), Direktiva 2020/1828 pa za t. i. čezmejne zastopniške tožbe zahteva vnaprejšnje imenovanje s strani države in le za t. i. notranje zastopniške tožbe omogoča tudi (ali zgolj) *ad hoc* imenovanje s strani države članice za namene vložitve določene tožbe, če izpolnjuje sicer v nacionalnem pravu določene kriterije za kvalificiran subjekt. Iz preambule direktive (žal pa ne nedvoumno tudi iz njenega normativnega dela) izhaja, da se glede notranjih tožb države članice same odločijo, ali bodo kvalificirani subjekti za vlaganje notranjih tožb imenovani le vnaprej (in ali morajo izpolnjevati enaka merila, kot jih direktiva taksativno določa za vlaganje čezmejnih tožb, ali merila iz seta meril, ki je drugačen od tega za čezmejne tožbe, a še vedno zagotavlja uspešno in učinkovito delovanje mehanizma kolektivnih tožb) ali le *ad hoc* ali na oba načina. Slovenski zakonodajalec bo moral pri prenosu 4. člena direktive skrbno pretehtati, katera od navedenih rešitev je v našem pravnem okolju najprimernejša. Odločiti se bo moral, ali bodo kvalificirani subjekti za vlaganje notranjih tožb imenovanju vnaprej (tako kot kvalificirani subjekti za vlaganje čezmejnih tožb) ali *ad hoc* ali na oba načina, kako bo potekalo njihovo imenovanje v teh primerih in kakšna merila bodo morali izpolnjevati (enako kot jih direktiva zahteva za čezmejne tožbe ali drugačna, pod pogojem, da so v skladu s cilji direktive). Od tega bo odvisno tudi, kako intenziven bo poseg v obstoječi 4. člen ZKolT.

ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure v Pravilu 209 določa štiri pogoje za *ad hoc* ustanovljene pravne osebe, da jih sodišče imenuje za kvalificirane tožnike (obstoječe zasebne organizacije ali javni organi so, drugače, že vnaprej imenovani za vlaganje kolektivnih postopkov in se preverja le, ali delujejo na področju, na katerem je prišlo do množičnega oškodovanja). Ti pogoji so namenjeni preprečevanju zlorab kolektivnih postopkov in zavarovanju interesov članov razreda in tožencev: (i) z nobenim članom razreda niso v konfliktu interesov, (ii) imajo zadostne zmožnosti za sodelovanje v kolektivnem postopku upoštevajoč njihove finančne, človeške in druge vire (po potrebi pa lahko sodišče od njih zahteva plačilo varščine za stroške), (iii) jih nekdo pravno zastopa, saj so, kot je pojasnjeno v komentarju, kolektivni postopki vedno povezani s kompleksnimi pravnimi vprašanji,

¹⁸² Iz enakega razloga je široko procesno upravičenje določeno v Pravilu 2018 ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure. Gl. str. 371–372 Pravil.

¹⁸³ Dopis Odvetniške pisarne Janežič & Jarkovič z dne 1. septembra 2016.

(iv) da se kolektivni postopki ne bi začeli na pobudo pravnikov in s ciljem zasledovanja njihovega dobička v teh postopkih, kvalificirani subjekti ne smejo biti odvetniki in ne smejo delati v nobenem pravniškem poklicu (notarji, sodniki idr., ne pa tudi pravni akademiki in drugi pravni raziskovalci). Z izjemo zadnjega veljajo ti pogoji tudi v primeru razrednih tožb, torej tedaj, ko je tožnik sam član razreda. Omeniti velja tudi, da med pogoji za kvalificirane subjekte v Pravilu 209 namenoma ni navedene njihove nepridobitne narave, saj naj ob vsakršni odsotnosti finančne spodbude kvalificirani subjekti kolektivnih tožb ne bi vlagali v zadostni meri.¹⁸⁴ Pravila ELI – UNIDROIT s ciljem preprečiti navzkrižje interesov med tožnikom in člani razreda še v posebnem Pravilu 214 (podobno najdemo tudi v 35. členu ZKoIT) določajo, da mora kvalificirani subjekt ves čas delovati v najboljšem interesu članov razreda, ter sodišču omogočajo sankcioniranje v primeru kršitve te dolžnosti ter celo zamenjavo kvalificiranega subjekta z drugim.¹⁸⁵ V Section 3 o čezmejnih vprašanih Pravilo 233 določa, da priznanje statusa kvalificiranega subjekta v sklepu sodišča zavezuje vsa ostala sodišča v EU.

Skladno s prvim odstavkom 4. člena ZKoIT ni izključeno, da bi kot upravičena organizacija nastopala tudi tuja pravna oseba. Zaradi pogoja reprezentativnosti 5. člena bi to prišlo v poštev v primerih, ko je prizadet kolektivni interes skupine v tujini.¹⁸⁶ V doslej začelih kolektivnih postopkih po ZKoIT tuja organizacija ne nastopa kot tožnik.

Tabela: Procesno upravičenje za vložitev kolektivne odškodninske tožbe v relevantnih pravnih aktih

Priporočilo EK (2013) – načela 4-7 in 17-18 »zastopniški subjekt«	ZKoIT (2017) – 4. člen	DIR 2020/1828 – 4. in 6. člen
<p>subjekt nepridobitne narave z neposredno povezavo med glavnimi cilji subjekta in pravicami iz prava Unije, ki naj bi bile kršene in v zvezi s katerimi se vlaga tožba, in z zadostno zmogljivostjo v smislu finančnih sredstev, človeških virov in pravnega znanja za zastopanje več tožnikov v njihovem najboljšem interesu</p>	<p>- pravna oseba zasebnega prava, ki opravlja nepridobitno dejavnost in pri kateri obstaja neposredna povezava med njenimi glavnimi cilji delovanja in pravicami, ki naj bi bile kršene in v zvezi s katerimi se vlaga tožba</p>	<p>DČ imenuje subjekt, ki vloži zahtevo za imenovanje, kot kvalificirani subjekt za namene vlaganja čezmejnih ZT, če izpolnjuje:</p>
<p>le subjekt, ki je: predhodno uradno imenovan ali subjekt, ki ga nacionalni organi DČ ali sodišča posebej potrdijo za posamezno zastopniško tožbo</p>	<p>-višji državni odvetnik.</p>	<p>- je pravna oseba, ki je ustanovljena v skladu z nacionalnim pravom države članice, ki subjekt imenuje, in lahko izkaže 12- mesečno dejansko javno dejavnost na področju varstva interesov potrošnikov pred vložitvijo zahteve za imenovanje glede na svoj ustanovni namen lahko izkaže legitimen interes za varstvo interesov potrošnikov, kot je določeno v določbah prava EU iz Priloge</p>
<p>+</p>		<p>- je neprofitnega značaja - ni v insolvenčnem postopku in ni razglašen za insolventnega - je neodvisen in ni pod vplivom oseb, ki niso potrošniki, zlasti ni pod vplivom trgovcev, in ki imajo ekonomski interes za vložitev morebitne zastopniške tožbe tudi v primeru financiranja s strani tretjih oseb, in ima v ta namen vzpostavljene postopke, ki preprečujejo tako vplivanje in nasprotje med lastnimi interesi, interesi njegovih ponudnikov financiranja ter interesi potrošnikov - prek vseh ustreznih sredstev v enostavnem in razumljivem jeziku, zlasti na svojem spletnem mestu, objavlja informacije, ki dokazujejo, da subjekt izpolnjuje merila iz točk (a) do (e), ter informacije o virih svojega financiranja na splošno,</p>
<p>za to pooblaščen javni organ</p>		

¹⁸⁴ ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure, ki v Pravilu 208, str. 373.

¹⁸⁵ *Ibid.*, str. 383.

¹⁸⁶ Predlog ZKoIT, str. 90.

DČ bi morale zagotoviti, da pri sporih, ki se nanašajo na fizične ali pravne osebe iz več DČ, nacionalna pravila o procesnem upravičenju tujih skupin tožnikov ali zastopniških subjektov iz drugih nacionalnih pravnih sistemov ne preprečujejo skupne kolektivne tožbe pred enim sodiščem

Vsakemu zastopniškemu subjektu, ki mu je DČ predhodno uradno priznala procesno upravičenje za vložitev zastopniških tožb, bi moralo biti dovoljeno, da se obrne na sodišče v DČ, ki ima pristojnost za odločanje v primeru množičnega oškodovanja

svoji organizacijski in upravni strukturi, strukturi članstva, ustanovnem namenu in dejavnostih

DČ zagotovijo, da so merila, ki jih uporabljajo pri imenovanju subjekta za kvalificiranega za namene vlaganja **notranjih ZT**, skladna s cilji te direktive, da bi mehanizem takih zastopniških tožb deloval uspešno in učinkovito, lahko pa se DČ odločijo, da bodo tudi za notranje ZT določile iste pogoje kot za čezmejne ZT. DČ lahko na njegovo zahtevo imenujejo subjekt kot kvalificirani subjekt *ad hoc* za namene vložitve določene notranje ZT, če izpolnjuje merila za imenovanje za kvalificiran subjekt, določena v nacionalnem pravu

Ne glede na odstavka 3 in 4 **lahko** DČ za kvalificirane subjekte za namene vlaganja ZT **imenujejo javne organe**

DČ zagotovijo, da lahko čezmejne ZT pri njihovih sodiščih ali upravnih organih vlagajo tudi **kvalificirani subjekti, ki so bili vnaprej imenovani v drugi DČ za namen vlaganja takšnih čezmejnih ZT.**

DČ zagotovijo, da lahko v primeru, ko domnevna kršitev prava EU iz člena 2(1) prizadene ali bi lahko prizadela potrošnike v različnih DČ, ZT za namene varstva kolektivnih interesov potrošnikov v različnih DČ pri sodišču ali upravnem organu ene od DČ vložijo več kvalificiranih subjektov iz različnih DČ

Sodišča in upravni organi priznavajo seznam iz člena 5(1) kot dokaz pravne sposobnosti kvalificiranega subjekta za vložitev čezmejne ZT, kar ne posega v pravico sodišč ali upravnih organov, ki so začela postopek, da preverijo, ali ustanovni namen kvalificiranega subjekta v posameznem primeru upravičuje vložitev tožbe

DČ lahko uvedejo določbe v svoje nacionalno pravo ali ohranijo določbe nacionalnega prava na podlagi katerih lahko kvalificirani subjekt zahteva opustitvene ukrepe iz točke (b) odstavka 1 šele potem, ko se je posvetoval z zadevnim trgovcem z namenom doseči da trgovec preneha s kršitvijo, kot je določena v členu 2(1). Če trgovec v dveh tednih po prejemu zahteve za posvetovanje ne preneha s kršitvijo, lahko kvalificirani subjekt nemudoma vložijo zastopniško tožbo za opustitveni ukrep. DČ obvestijo EK o vseh takšnih določbah nacionalnega prava. Komisija zagotovi, da so te informacije javno dostopne

Posebna določila glede procesnega upravičenja so določena za kolektivne opustitvene tožbe. Poudariti velja, da ZKolt ne omogoča le kolektivnih opustitvenih tožb za varstvo interesov potrošnikov, kot je veljalo za določila 74. do 76. člena ZVPot, temveč omogoča kolektivne opustitvene tožbe na vseh področjih iz alinej 2. člena ZKolt ter na področju varstva pred diskriminacijo. Za slednje področje in za področje prava varstva potrošnikov ima v posebnih podglavjih posebna določila o procesni legitimaciji, za vse ostale kolektivne opustitvene tožbe pa se (kolikor ni z drugim zakonom za določeno področje posebej urejena tožba za opustitev ravnanja, s katerim se ogroža ali krši skupni interes na tem področju) uporablja splošno pravilo o procesnem upravičenju iz 4. člena ZKolt (velja torej enako

pravilo kot za kolektivne odškodninske tožbe in kolektivne poravnave), v drugem odstavku 47. člena ZKotT pa je dodatno določeno še, da lahko tožbo vloži tudi za zagotavljanje posebnega varstva določenih skupin ali interesov ustanovljen državni organ. Po vzoru ureditve kolektivnih opustitvenih tožb za varstvo interesov potrošnikov v obeh direktivah in ZVPot tudi ZKotT v 48. členu na splošno za vse kolektivne opustitvene tožbe določa tudi predhodni posvetovalni postopek: pred vložitvijo tožbe mora upravičena oseba osebo, ki jo namerava tožiti, pisno opozoriti o tem, da bo vložila kolektivno opustitveno tožbo, če ta oseba ne bo prenehala z nedopustnim ravnanjem, pri čemer tožbe ni dopustno vložiti pred potekom 15 dni od prejema takega opozorila, kar pa ne posega v možnost izdaje začasne odredbe pred vložitvijo kolektivne opustitvene tožbe.

Posebnosti glede upravičenega tožnika so, kot rečeno, določene na obeh, v IV. poglavju ZKotT posebej urejenih področjih kolektivnih opustitvenih tožb, tj. na področju prava varstva potrošnikov in na področju varstva pred diskriminacijo.

Na področju prava varstva potrošnikov je po ZKotT za vložitev kolektivne opustitvene tožbe upravičena organizacija le tista, ki je pravna oseba, ustanovljena za varovanje pravic in interesov potrošnikov, ter zbornica ali poslovno združenje, član katerega je toženo podjetje (slednjih subjektov direktive ne omenjajo), pri čemer ministrstvo, pristojno za gospodarstvo, Evropski komisiji sporoči seznam oseb, ki so upravičene za vložitev takšne tožbe (52. člen ZKotT). Pri organizaciji, ustanovljeni za varovanje pravic in interesov potrošnikov, ni določenega pogoja, ki se večkrat pojavlja med pogoji za pridobitev statusa kvalificiranega subjekta, tj. da je od njene ustanovitve do vložitve tožbe že preteklo najmanj eno leto¹⁸⁷ in da dejansko deluje. Tega pogoja sicer v obeh direktivah o potrošniških opustitvenih tožbah ni bilo, je bil pa določen v 75. členu ZVPot (novela ZVPot-C ga je leta 2007¹⁸⁸ iz tretjega odstavka 75. člena glede subjektov iz drugih držav članic), pa tudi (med 2003 in 2012) v spodaj obravnavanem Pravilniku o načinu in drugih pogojih za vpis potrošniških organizacij v register, ki je med pogoji za vpis v Register potrošniških organizacij zahteval, da mora organizacija izvajati dejavnost na področju varstva potrošnikov že najmanj eno leto ter delovati izključno v korist potrošnikov.

ZVPot za razliko od ZKotT sprva (do novele ZVPot-E leta 2011¹⁸⁹) ni določal, da bi pristojno ministrstvo Evropski komisiji sporočalo seznam oseb s procesnim upravičenjem, četudi sta to (vsaj za namene kršitev znotraj Skupnosti in le na zahtevo kvalificiranega subjekta) zahtevali direktivi o potrošniških opustitvenih tožbah. Pri tem se zastavlja vprašanje, po kakšnem postopku, na kakšen način ministrstvo oblikuje takšen seznam, ter s tem v zvezi tudi, ali se kot »organizacija, ki je pravna oseba, ustanovljena za varovanje pravic in interesov potrošnikov« (75. člen ZVPot) oz. »pravna oseba, ustanovljena za varovanje pravic in interesov potrošnikov« (52. člen ZKotT) lahko razume le »organizacija potrošnikov« iz 63. člena ZVPot.

Ta določa, da se za organizacije potrošnikov štejejo organizacije, registrirane kot društva ali zavodi ali druge organizacije, ki ne opravljajo pridobitne dejavnosti in jih ustanovijo potrošniki zaradi varstva svojih pravic ter so vpisane v Register potrošniških organizacij pri Uradu za varstvo potrošnikov (urad sicer ne obstaja več, zato ga tudi najnovejši spodaj obravnavani Pravilnik o načinu in drugih pogojih za

¹⁸⁷ Tu kot primer lahko navedemo francosko ureditev kolektivnih tožb iz 2014, ki za potrošniške kolektivne tožbe med drugim zahteva, da organizacije, ki jih vlagajo, delujejo vsaj eno leto. Azur-Baud, Biard v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 78.

¹⁸⁸ Ur. l. RS, št. 126/2007, diktija se je glasila »od katere ustanovitve do vložitve tožbe je preteklo že najmanj eno leto in dejansko deluje«.

¹⁸⁹ Ur. l. RS, št. 78/2011.

vpis potrošniških organizacij v register ne omenja več). Pogoj za vpis v Register potrošniških organizacij je nevtralnost in neodvisnost organizacije od interesov ponudnikov blaga in storitev, kar pomeni, da organizacija ne sme pridobivati sredstev od ponudnikov blaga in storitev. Potrošniške organizacije, registrirane pri uradu, se lahko povezujejo v zvezo potrošniških organizacij z namenom aktivno podpirati in krepiti interese potrošniških organizacij na državnem in mednarodnem nivoju. Pristojni minister je v skladu z zahtevo 63. člena takoj leta 1998 predpisal pravilnik o načinu in drugih pogojih za vpis potrošniških organizacij v register¹⁹⁰ in ga spremenil in dopolnil leta 2003, med drugim tako, da je določil vsaj enoletno predhodno delovanje organizacije kot pogoj za vpis, kar je z novim, istoimenskim pravilnikom leta 2012¹⁹¹ odpadlo iz določbe (a je ostalo v 75. členu ZVPot kot pogoj za procesno upravičenje za vlaganje kolektivnih tožb s strani domačih subjektov). Novi pravilnik iz 2012 določa, da register vodi ministrstvo, pristojno za gospodarstvo. V njem vodi evidenco potrošniških organizacij. Podatki, vpisani v register, so javni. Potrošniška organizacija mora za vpis v register izpolnjevati naslednje pogoje: je registrirana kot društvo ali zavod ali druga organizacija, ki ne opravlja pridobitne dejavnosti in so jo ustanovili potrošniki zaradi varstva svojih pravic; je nevtralna ter neodvisna od interesov ponudnikov blaga in storitev; razpolaga z ustrezno opremljenimi poslovnimi prostori, pri čemer se stanovanje ne šteje kot poslovni prostor; ob vходу v poslovni prostor mora imeti na vidnem mestu napis z navedbo imena organizacije in uradnih ur; ima vzpostavljeno delujočo spletno stran; v okviru svojega dela ima določene uradne ure ter opredeljene načine in poti komuniciranja s potrošniki; in potrošniku zagotavlja varstvo njegovih osebnih podatkov. Potrošniška organizacija vloži vlogo za vpis v register (ta mora vsebovati v pravilniku določene vsebine in priloge) pri ministrstvu, ki v primeru izpolnjenosti pogojev za vpis v register izda odločbo v skladu s predpisi, ki urejajo splošni upravni postopek, in na podlagi odločbe opravi vpis v register. V evidenco se vpišejo naslednji podatki: datum in zaporedna številka vpisa; datum in številka odločbe, na podlagi katere je bil vpis opravljen; ime potrošniške organizacije; podatki o registraciji društva, zavoda ali druge organizacije; sedež organizacije; temeljni akt društva, zavoda ali druge organizacije (datum, številka); številka in datum odločbe, na podlagi katere je bil opravljen izbris organizacije. O vsaki spremembi podatkov mora vpisana potrošniška organizacija obvestiti ministrstvo najpozneje v tridesetih dneh od uveljavitve spremembe. Spremembe podatkov in datum sprememb se vpišejo v evidenco. Register je trenutno objavljen na spletni strani <https://www.gov.si/teme/varstvo-potrosnikov/> tako, da so navedene potrošniške organizacije z nekaj temeljnimi podatki (naslov in kontakti) in povezavami na njihove spletne (ali Facebook) strani. Trenutno je navedenih pet potrošniških organizacij: ZPS, Mednarodni inštitut za potrošniške raziskave, Združenje potrošnikov Gorenjske Kranj, Društvo za razvoj slovenskega konjeništv in (nedavno) Zavod Kolektiv 99.

Če je definicija potrošniške organizacije iz 63. člena ZVPot relevantna tudi za ugotavljanje procesnega upravičenja, se seveda zastavlja tudi vprašanje, ali so tudi za vlaganje kolektivnih odškodninskih tožb za varstvo interesov potrošnikov po ZKoliT upravičene le v register vpisane organizacije. Iz ZKoliT to sicer ne izhaja in se procesno upravičenje presoja po 4. členu ZKoliT, gotovo pa bo organizacijam, ki so vpisane v register, v primeru kršitev pravic potrošnikov to, da so vpisane v registru potrošniških organizacij, koristilo pri presoji obstoja neposredne povezave med glavnimi cilji delovanja in kršenimi pravicami potrošnikov, zaradi katerih se vlaga tožba. To potrjuje tudi sodba v postopku s kolektivno opustitveno tožbo ZPS proti Sparkasse (I Pk 3/2019), kjer se je sicer presojalo izpolnjevanje procesnega

¹⁹⁰ Pravilnik o načinu in pogojih za vpis potrošniških organizacij v register, Ur. l. RS, št. 46/98 in nasl.

¹⁹¹ Pravilnik o načinu vpisa in pogojih za vpis potrošniških organizacij v register, Ur. l. RS, št. 8/12.

upravičenja po prvem odstavku 52. člena ZKoIT, da je torej ustanovljena za varovanje pravic in interesov potrošnikov. Predvideti gre, da se bodo v obstoječem sistemu, ko ni jasnega razmerja med 4. členom ZKoIT in 63. členom ZVPot, tudi iz previdnosti v register potrošniških organizacij skušale vpisati novo nastale organizacije za (trajnejše) vlaganje kolektivnih tožb.

ZVPot (tudi po vstopu Slovenije v EU) za razliko od direktiv ni določal, da sodišča sprejmejo seznam Evropske komisije kot dokaz pravne sposobnosti kvalificiranega subjekta brez poseganja v njihovo pravico, da preverijo, ali namen kvalificiranega subjekta v posebnem primeru upravičuje vložitev tožbe. Slednjega tudi ZKoIT ne določa, temveč določa le, da lahko v primeru, ko lahko ravnanje podjetja, njegove enote ali podružnice ali skupine podjetij s sedežem v Republiki Sloveniji ali ravnanje, ki izvira iz Republike Slovenije, prizadene položaj in pravice potrošnikov v drugi državi članici EU, kolektivno opustitveno tožbo vložiti tudi organizacija ali neodvisni javni organ, ki je po predpisih tiste države ustanovljen za varovanje pravic in interesov potrošnikov v tisti državi, pogoj za to pa je, da je uvrščen na seznam oseb, upravičenih za vložitev kolektivnih opustitvenih tožb, objavljen v Uradnem listu EU, pri čemer morajo tožbi priložiti kopijo uradnega lista ali navesti njegovo številko (56. člen ZKoIT).

Tabela: Procesno upravičenje za vložitev kolektivne opustitvene tožbe za varstvo interesov potrošnikov v relevantnih pravnih aktih

DIR 98/27 – člena 3 in 4	ZVPot (1998+2002) – 75. člen	DIR 2009/22 – člena 3 in 4	Priporočilo EK (2013) – načela 4-7 in 17-18	ZKoIT (2017) – 52 in 56. člen	DIR 2020/1828 – 4., 6. in 8. člen
»kvalificirani subjekt«		»kvalificirani subjekt«	»zastopniški subjekt«		»kvalificirani subjekt«
vsak organ ali organizacija, ustanovljena v skladu s pravom DČ, ki ima zakoniti interes, da zagotovi spoštovanje določb, navedenih v členu 1, zlasti:	vsaka organizacija , ki je pravna oseba, ustanovljena za varovanje pravic in interesov potrošnikov, od katere ustanovitve je do trenutka vložitve tožbe že preteklo najmanj eno leto in dejansko deluje	vsak organ ali organizacija, ustanovljena v skladu s pravom DČ, ki ima zakoniti interes, da zagotovi spoštovanje določb, navedenih v členu 1, zlasti:	subjekt nepridobitne narave z neposredno povezavo med glavnimi cilji subjekta in pravicami iz prava Unije, ki naj bi bile kršene in v zvezi s katerimi se vlaga tožba, in z zadostno zmogljivostjo v smislu finančnih sredstev, človeških virov in pravnega znanja za zastopanje več tožnikov v njihovem najboljšem interesu	pravna oseba , ustanovljen a za varovanje pravic in interesov potrošnikov, + zbornica ali poslovno združenje, član katerega je toženo podjetje	DČ imenuje subjekt , ki vložiti zahtevo za imenovanje, kot kvalificirani subjekt za namene vlaganja čezmejnih ZT , če izpolnjuje: - je pravna oseba, ki je ustanovljena v skladu z nacionalnim pravom države članice, ki subjekt imenuje, in lahko izkaže 12-mesečno dejansko javno dejavnost na področju varstva interesov potrošnikov pred vložitvijo zahteve za imenovanje glede na svoj ustanovni namen lahko izkaže legitimen interes za varstvo interesov potrošnikov, kot je določeno v določbah prava EU iz Priloge - je neprofitnega značaja
v DČ, v katerih obstajajo ti organi, en neodvisni javni organ ali več, posebej pristojen za varstvo interesov, navedenih v členu 1,		v DČ, v katerih obstajajo ti organi, en neodvisni javni organ ali več, posebej pristojen za varstvo interesov, navedenih v členu 1		ministrstvo, pristojno za gospodarstvo, EK sporoči seznam oseb, ki so upravičene za vložitev takšne tožbe	
in/ali	+	in/ali			
organizacije , katerih cilj je varstvo interesov, navedenih v členu 1, v skladu z merili, ki jih določa nacionalno pravo	zbornica ali poslovno združenje, katerega član je podjetje	organizacije , katerih cilj je varstvo interesov, navedenih v členu 1, v skladu z merili, ki jih določa nacionalno pravo			
		DČ lahko zagotovijo še širše varstvo	le subjekt, ki je:		

DČ lahko zagotovijo še širše varstvo

predhodno uradno imenovan ali subjekt, ki ga nacionalni organi DČ ali sodišča posebej potrdijo za posamezno zastopniško tožbo

+

za to pooblaščen javni organ

- ni v insolvenčnem postopku in ni razglašen za insolventnega
- je neodvisen in ni pod vplivom oseb, ki niso potrošniki, zlasti ni pod vplivom trgovcev, in ki imajo ekonomski interes za vložitev morebitne zastopniške tožbe tudi v primeru financiranja s strani tretjih oseb, in ima v ta namen **vzpostavljene postopke, ki preprečujejo tako vplivanje in nasprotje med lastnimi interesi, interesi njegovih ponudnikov financiranja ter interesi potrošnikov**
- prek vseh ustreznih sredstev v enostavnem in razumljivem jeziku, zlasti na svojem spletnem mestu, **objavlja informacije**, ki dokazujejo, da subjekt izpolnjuje merila iz točk (a) do (e), ter informacije o virih svojega financiranja na splošno, svoji organizacijski in upravni strukturi, strukturi članstva, ustanovnem namenu in dejavnostih.

DČ zagotovijo, da so merila, ki jih uporabljajo pri imenovanju subjekta za kvalificiranega za namene vlaganja **notranjih ZT**, skladna s cilji te direktive, da bi mehanizem takih zastopniških tožb deloval uspešno in učinkovito, lahko pa se DČ odločijo, da bodo tudi za notranje ZT določile iste pogoje kot za čezmejne ZT. DČ lahko na njegovo zahtevo imenujejo subjekt kot

<p>kvalificiran subjekt iz druge države članice</p> <p>tožbi mora predložiti seznam (za namene kršitev znotraj Skupnosti in brez poseganja v pravice, ki jih nacionalna zakonodaja priznava drugim subjektom, DČ na zahtevo njihovih kvalificiranih subjektov sporočijo EK, da so ti subjekti upravičeni za vložitev tožb DČ sporočijo EK ime in namen teh kvalificiranih subjektov, EK sestavi seznam, ki se objavi v Ur. l. EU, spremembe se nemudoma objavijo, posodobljeni seznam se objavi vsakih šest mesecev)</p> <p>sodišča ali upravni organi sprejmejo ta seznam kot dokaz pravne sposobnosti kvalificiranega subjekta brez poseganja v njihovo pravico da preverijo, ali namen kvalificiranega subjekta v posebnem primeru</p>	<p>organizacija ali neodvisen javni organ (npr. potrošniški ombudsman), ki je po predpisih DČ EU ustanovljen za varovanje pravic in interesov potrošnikov v tisti DČ ~~ter od katere ustanovitve do vložitve tožbe je preteklo že najmanj eno leto in dejansko deluje~~ (črta ZVPot-C 2007)</p>	<p>kvalificiran subjekt iz druge države članice</p> <p>tožbi mora predložiti seznam (za namene kršitev znotraj Skupnosti in brez poseganja v pravice, ki jih nacionalna zakonodaja priznava drugim subjektom, DČ na zahtevo njihovih kvalificiranih subjektov sporočijo EK, da so ti subjekti upravičeni za vložitev tožb DČ sporočijo EK ime in namen teh kvalificiranih subjektov, EK sestavi seznam, ki se objavi v Ur. l. EU, spremembe se nemudoma objavijo, posodobljeni seznam se objavi vsakih šest mesecev)</p> <p>sodišča ali upravni organi sprejmejo ta seznam kot dokaz pravne sposobnosti kvalificiranega subjekta brez poseganja v njihovo pravico, da preverijo, ali namen kvalificiranega subjekta v posebnem primeru</p>	<p>DČ bi morale zagotoviti, da pri sporih, ki se nanašajo na fizične ali pravne osebe iz več DČ, nacionalna pravila o procesnem upravičenju tujih skupin tožnikov ali zastopniških subjektov iz drugih nacionalnih pravnih sistemov ne preprečujejo skupne kolektivne tožbe pred enim sodiščem</p> <p>Vsakemu zastopniškemu subjektu, ki mu je DČ predhodno uradno priznala procesno upravičenje za vložitev zastopniških tožb, bi moralo biti dovoljeno, da se obrne na sodišče v DČ, ki ima</p>	<p>organizacija ali neodvisni javni organ, ki je po predpisih druge DČ ustanovljen za varovanje pravic in interesov potrošnikov v tisti DČ pod pogojem, da je uvrščen na seznam oseb, upravičenih za vložitev kolektivnih opustitvenih tožb, objavljen v Ur. l. EU, pri čemer morajo tožbi priložiti kopijo Ur. l. ali navesti njegovo št.</p>	<p>kvalificirani subjekt <i>ad hoc</i> za namene vložitve določene notranje ZT, če izpolnjuje merila za imenovanje za kvalificiran subjekt, določena v nacionalnem pravu.</p> <p>Ne glede na odstavka 3 in 4 lahko DČ za kvalificirane subjekte za namene vlaganja ZT imenujejo javne organe.</p> <p>DČ zagotovijo, da lahko čezmejne ZT pri njihovih sodiščih ali upravnih organih vlagajo tudi kvalificirani subjekti, ki so bili vnaprej imenovani v drugi DČ za namen vlaganja takšnih čezmejnih ZT.</p> <p>DČ zagotovijo, da lahko v primeru, ko domnevna kršitev prava EU iz člena 2(1) prizadela ali bi lahko prizadela potrošnike v različnih DČ, ZT za namene varstva kolektivnih interesov potrošnikov v različnih DČ pri sodišču ali upravnem organu ene od DČ vložijo več kvalificiranih subjektov iz različnih DČ.</p> <p>Sodišča in upravni organi priznavajo seznam iz člena 5(1) kot dokaz pravne sposobnosti kvalificiranega subjekta za vložitev čezmejne ZT, kar ne posega v pravico sodišč ali upravnih organov, ki so začela postopek, da preverijo, ali ustanovni namen kvalificiranega</p>
---	--	--	---	--	--

<p>upravičuje vložitev tožbe</p> <p>DČ lahko uvedejo ali ohranijo določbe o predhodnem posvetovanju ... Če se prenehanje kršitve ne doseže v dveh tednih po prejemu zahteve po posvetovanju, lahko zadevna stranka brez odlašanja vloži opustitveno tožbo. Podrobnosti, ki urejajo predhodno posvetovanje in ki jih sprejmejo DČ, se uradno sporočijo EK in se objavijo v ur. l. EU.</p>	<p>~~lahko vloži tožbo šele po posvetovanju z državnim organom, pristojnim za varstvo potrošnikov, oziroma neposredno, če organ za varstvo potrošnikov v 14 dneh ne odgovori na zahtevo za posvetovanje~~</p> <p>ZVPot-E 2011 spremeni 4. odstavek 75. člena in ga uskladi z direktivo tako, da zapiše: »Na zahtevo osebe iz prvega in drugega odstavka tega člena ministrstvo, pristojno za gospodarstvo, Evropski komisiji sporoči seznam oseb, ki so upravičene za vložitev tožbe iz prvega odstavka tega člena.«</p>	<p>upravičuje vložitev tožbe</p> <p>DČ lahko uvedejo ali ohranijo določbe o predhodnem posvetovanju ... Če se prenehanje kršitve ne doseže v dveh tednih po prejemu zahteve po posvetovanju, lahko zadevna stranka brez odlašanja vloži opustitveno tožbo. Podrobnosti, ki urejajo predhodno posvetovanje in ki jih sprejmejo DČ, se uradno sporočijo EK in se objavijo v ur. l. EU.</p>	<p>pristojnost za odločanje v primeru množičnega oškodovanja</p>	<p>subjekta v posameznem primeru upravičuje vložitev tožbe</p> <p>DČ lahko uvedejo določbe v svoje nacionalno pravo ali ohranijo določbe nacionalnega prava na podlagi katerih lahko kvalificirani subjekt zahteva opustitvene ukrepe iz točke (b) odstavka 1 šele potem, ko se je posvetoval z zadevnim trgovcem z namenom doseči da trgovec preneha s kršitvijo, kot je določena v členu 2(1). Če trgovec v dveh tednih po prejemu zahteve za posvetovanje ne preneha s kršitvijo, lahko kvalificirani subjekt nemudoma vloži zastopniško tožbo za opustitveni ukrep</p> <p>DČ obvestijo EK o vseh takšnih določbah nacionalnega prava. Komisija zagotovi, da so te informacije javno dostopne</p>
--	---	--	--	--

Organizacija, upravičena za vložitev kolektivne opustitvene tožbe na področju varstva pred diskriminacijo, je v skladu s 57. členom ZKolt bodisi zagovornik načela enakosti bodisi nevladna organizacija, ki ima priznan status delovanja v javnem interesu na področju varstva pred diskriminacijo ali varstva človekovih pravic v skladu z Zakonom o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD).¹⁹²

Od vprašanja procesne legitimacije je, ko gre za zasebnopravne subjekte, treba (vsaj po ZKolt in po belgijskem pravu, ki je bil pri tem vprašanju zgled za ZKolt,¹⁹³ medtem ko je meja med tema dvema pojmomoma po Direktivi 2020/1828, pa tudi po ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure zabrisana) ločiti vprašanje reprezentativnosti tožnika, ki se presoja (še) v fazi certifikacije. Slednje

¹⁹² Ur. l. RS, št. 33/16.

¹⁹³ Gl. Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 136.

pomeni, da je glede na okoliščine konkretnega primera organizacijo, ki sicer po splošnih pravilih ZKoliT ima procesno legitimacijo za vložitev kolektivne tožbe ali predloga za potrditev kolektivne poravnave, mogoče šteti za ustreznega in resničnega zastopnika interesov skupine. 5. člen ZKoliT določa, da sodišče pri ugotavljanju reprezentativnosti presoja, ali bo upravičena oseba ustrezen zastopnik skupine, ki bo deloval pošteno in primerno ter v najboljšem interesu njenih članov, pri čemer upošteva zlasti finančna sredstva, človeške vire in pravno znanje za zastopanje skupine, aktivnosti, ki jih je upravičena oseba že opravila glede priprave kolektivne poravnave ali kolektivne tožbe ter glede organiziranja oškodovancev in komuniciranja z njimi, število oškodovancev, ki je podprlo njene aktivnosti glede konkretnega primera množičnega oškodovanja, njeno medijsko nastopanje in prisotnost ter razširjanje informacij o zatrjevani kršitvi pravic in svoji nameri, da vloži kolektivno odškodninsko tožbo, morebitna nasprotja med posameznimi podskupinami v okviru skupine, obstoj in aktivnosti drugih upravičenih oseb ter morebitne izkušnje pri uveljavljanju kolektivnih zahtevkov. Posebej je treba poudariti – in to tudi izrecno določa ZKoliT v prvem odstavku 35. člena – da je tožeča stranka dolžna varovati interese vseh članov skupine. Biti mora resnični, ne le navidezni zastopnik interesov skupine, ki bi v svojih aktih in objavah npr. deklariral delovanje v interesu določene skupine, v resnici pa bi aktivnosti izvajal zgolj zaradi (morebiti prikritega) zaslужka z vlaganjem kolektivnih tožb, zaradi katerega bi bili interesi, ki naj bi jih varoval, prikrajšani. Zato je pomembna tudi določba četrtega odstavka 35. člena ZKoliT, v skladu s katero lahko sodišče, če oceni, da tožeča stranka huje krši interese skupine ali je ni več mogoče šteti za reprezentativno, na predlog člana skupine ali druge upravičene osebe izda sklep, da se tožeča stranka zamenja z drugo upravičeno osebo, če je pripravljena vstopiti v postopek. Prvotna tožeča stranka ne glede na to ostane odgovorna za plačilo vseh stroškov postopka v zvezi s procesnimi dejanji, opravljenimi do trenutka spremembe tožeče stranke. Če takšna zamenjava tožeče stranke ni mogoča, sodišče v Registru kolektivnih tožb objavi namero, da bo izdalo sklep o ustavitvi postopka s kolektivno odškodninsko tožbo, in rok, v katerem se lahko predlaga zamenjava tožeče stranke. Če sodišče po poteku tega roka ugotovi, da zamenjava tožeče stranke ni mogoča, izda sklep o ustavitvi postopka s kolektivno odškodninsko tožbo. Posebnost postopka zaradi varstva interesov članov razreda, ki jim mora biti postopek tudi namenjen, je tudi ta, da priznanje dejstev, umik tožbe, spremembo tožbe ali odpoved zahtevku tožeče stranke sodišče dopusti le, če oceni, da to ni v nasprotju z interesi skupine (tretji odstavek 35. člena ZKoliT).

Presoja procesnega upravičenja in reprezentativnosti v prvih dveh kolektivnih tožbah ni bila problematična. Prvo kolektivno kompenzatorno tožbo po ZKoliT je vložil sindikat delavcev Ministrstva za obrambo, ki je za zastopanje v postopku pooblastil eno od odvetniških pisarn (zadeva Pk 1/2018). Kot je pojasnilo tudi sodišče v sklepu o zavrženju kolektivne tožbe, je sindikat nedvomno izpolnjeval tako pogoje procesnega upravičenja kot pogoj reprezentativnosti.¹⁹⁴ V okviru priprave predloga ZKoliT je bilo izraženo tudi stališče, da ni primerno, da bodo v primeru množičnih kršitev pravic delavcev s strani države lahko *de facto* tožniki le sindikati (saj ne gre pričakovati, da se bodo delavci samoorganizirali v društva ipd.), saj naj predstavniki sindikatov ne bi bili pravni strokovnjaki, kot je državni pravobranilec.¹⁹⁵ Sindikat zdravstva in socialnega varstva pa je predlagal, da se za kolektivne postopke določi pravica do povračila stroškov in do nagrade tudi po pooblaščenju, ki ima opravljen pravniški državni izpit in je zaposlen pri tožniku, ni pa odvetnik.¹⁹⁶

¹⁹⁴ Odstavek 7 sklepa, objavljenega v Registru kolektivnih tožb. Več o tem gl. Vlahek, Pogorelčnik Vogrinc, 2020, *op. cit.*, str. 271–272, in Klemenčič, 2022, *op. cit.*, str. 7.

¹⁹⁵ Dopis Delovnega in socialnega sodišča v Ljubljani, št. Su 272/2106-2 z dne 9. septembra 2016.

¹⁹⁶ Dopis št. 05-328/16 z dne 5. septembra 2016.

Drugi že (verjetno) zaključeni kolektivni postopek, tj. postopek v zadevi I Pk 3/2019 pred Okrožnim sodiščem v Ljubljani, je bil začet še po določitih ZVPot – ZPS je zoper banko Sparkasse d.d. vložila organizacijsko tožbo po 74. členu ZVPot. Opustitveno tožbo po 74. členu je v skladu s 75. členom ZVPot lahko vložila vsaka organizacija, ki je bila pravna oseba, ustanovljena za varovanje pravic in interesov potrošnikov, od katere ustanovitve je do trenutka vložitve tožbe že preteklo najmanj eno leto in je dejansko delovala (slednje v primeru, ko je šlo za domačo organizacijo), ter zbornica ali poslovno združenje, katerega član je toženo podjetje. ZPS je, kot je navedeno na njenih spletnih straneh, neodvisna, neprofitna, mednarodno priznana nevladna organizacija, ki že od leta 1990 dalje varuje in zastopa izključno interese potrošnikov.¹⁹⁷ Vpisana je tudi v Register potrošniških organizacij, kar je Okrožno sodišče v Ljubljani izrecno opredelilo kot relevantno za presojo procesnega upravičenja po 52. členu ZKoliT in tam določenega pogoja, da gre za »pravno osebo, ki je ustanovljena z namenom varovanja pravic in interesov potrošnikov«: »Sodišče tudi ugotavlja, da je tožeča stranka upravičena za vložitev predmetne tožbe po 52. členu ZKoliT, saj gre za pravno osebo, ki je ustanovljena z namenom varovanja pravic in interesov potrošnikov. Tožnica je bila namreč z Odločbo Urada za varstvo potrošnikov z dne 22. 7. 1998 vpisana v Register potrošniških organizacij (priloga A2) in še danes aktivno deluje.«¹⁹⁸ V tožbi je ZPS navedla, da ima aktivno legitimacijo na podlagi 75. člena ZVPot, ki ga je citirala in nato pojasnila, da je potrošniška organizacija, ki je vpisana v Register potrošniških organizacij pri ministrstvu dne 22. julija 1998 in dejansko deluje. Kot dokaz dejanskega delovanja je priložila kopijo naslovnice ene od svojih revij in predlagala vpogled v Register potrošniških organizacij.¹⁹⁹

i) Certifikacija

Določitev faze certifikacije v ZKoliT v začetnem delu kolektivnega postopka sledi točki 8 Priporočila Komisije, po katerem bi morale države članice čim prej v postopku zagotoviti preverjanje, ali tožbe izpolnjujejo pogoje za kolektivne tožbe in ali ne gre za očitno neutemeljene tožbe. Tudi uvodna izjava 20 Priporočila pojasnjuje, da bi morale biti za preprečitev zlorabe sistema in v interesu ustreznosti sodnega varstva kolektivne tožbe dovoljene samo, če so izpolnjeni zakonsko določeni pogoji za dopustnost, pri čemer je treba opozoriti, da Priporočilo tu izraz dopustnost uporablja širše od ZKoliT, saj ZKoliT izraz dopustnost uporablja v smislu procesnega upravičenja in področja uporabe (14. člen za kolektivno poravnavo in 27. člen za kolektivno tožbo), pa tudi v smislu očitne nedopustnosti (slednje se sicer preverja kasneje v fazi certifikacije), medtem ko preverjanja pogojev za odobritev kolektivne tožbe ali poravnave ne umešča v preverjanje njunih »dopustnosti«, ki se odvije že prej v kolektivnem postopku.

Faza certifikacije po ZKoliT torej šele sledi preverjanju popolnosti in dopustnosti kolektivne tožbe oz. kolektivne poravnave, še vedno pa je na časovnici kolektivnega postopka umeščena bolj v njegov začetni del. Namenjena je temu, da sodišče presodi, ali je treba tožbo odobriti oz. poravnavo potrditi, torej, ali je primerno, da se tožba presoja v kolektivnem postopku oz. da se tožnik za račun članov razreda poravnava z drugo stranko kolektivne poravnave.

¹⁹⁷ Gl. npr. <https://www.zps.si/index.php/o-nas/zveza-potrošnikov-slovenije/582-kdo-smo-alias> (dostopano 15. oktobra 2021).

¹⁹⁸ 20. odstavek sodbe, objavljene v Registru kolektivnih tožb.

¹⁹⁹ Odsek I. tožbe, objavljene v Registru kolektivnih tožb.

Ko sodišče ugotovi, da tožba spada v področje uporabe ZKoliT iz 2. člena ZKoliT (dopustnost kolektivne tožbe), da vsebuje vse zahtevane elemente (popolnost kolektivne tožbe) in da ima oseba, ki jo je vložila, procesno sposobnost po 4. členu ZKoliT (dopustnost kolektivne tožbe), sodišče tožbo pošlje toženi stranki, ki mora nanjo odgovoriti glede obstoja pogojev za njeno odobritev, ne pa še glede vsebine zadeve (to bo seveda vendarle obravnava npr. v sklopu zatrjevanja, da je tožbeni zahtevek očitno neutemeljen).²⁰⁰ Po prejemu odgovora na tožbo (oz. po poteku roka za odgovor) sodišče razpiše narok, na katerem odloči, ali bo kolektivno tožbo certificiralo, torej odobrilo ali ne.

Četrty odstavek 28. člena ZKoliT določa sedem pogojev za certifikacijo kolektivne odškodninske tožbe:

1. z njo se uveljavljajo istovrstni zahtevki, postavljeni v imenu določljive skupine oseb, ki zadevajo ista, podobna ali povezana dejanska ali pravna vprašanja, se nanašajo na isti primer množičnega oškodovanja in so primerni za obravnavo v kolektivnem postopku;
2. skupna pravna in dejanska vprašanja za celotno skupino prevladujejo nad vprašanji, ki se nanašajo samo na posamezne člane skupine (t. i. kriterij superiornosti²⁰¹);
3. skupina je tako številna, da bi bilo uveljavljanje zahtevkov s samostojnimi tožbami ali drugačna oblika združitve njenih članov, npr. sosporništvo ali združitev pravnih, manj učinkovito kot vložitev kolektivne odškodninske tožbe;
4. tožnik izpolnjuje pogoje glede reprezentativnosti po 5. členu ZKoliT;
5. zahtevek kolektivne odškodninske tožbe ni očitno neutemeljen;
6. so izpolnjeni pogoji iz 59. člena ZKoliT glede dogovorov o stroških in financiranju postopka;
7. sodišče oceni, da je morebitni dogovor z odvetnikom o plačilu po deležu iz prisojenega zneska po 61. členu ZKoliT razumen.

Do danes je le ena od šestnajstih vloženih kolektivnih odškodninskih tožb (zadeva Pk 1/2018, Delovno in socialno sodišče v Ljubljani) prišla do faze certifikacije (in je ni prestala, pri čemer je bil fokus na prvih treh pogojih iz četrtega odstavka 28. člena ZKoliT, o čemer bo govora spodaj pri analizi tega primera), vse ostali postopki pa so v tem trenutku še v začetni, predcertifikacijski fazi, pri čemer je v enem od njih (zadeva »Apple«) datum naroka za certifikacijo določen za 23. november 2022 (prestavljen s sprva razpisanega 14. septembra 2022, kar iz Registra kolektivnih tožb dva dni pred razpisanim narokom (še) ni razvidno²⁰²). Merila za certifikacijo, kot jih določa ZKoliT, doslej niso bila izpodbijana kot prestroga ali preohlapna. V naslednjih odstavkih se bomo osredotočili na kriterije certificiranja, ki so se izkazali za najbolj problematične v zaključenih zadevah ali pa bodo morda sicer v središču obravnave v kolektivnih postopkih.

Tudi v primeru kolektivne poravnave faza certifikacije sledi preverjanju popolnosti in dopustnosti kolektivne poravnave. Za razliko od postopka s kolektivno tožbo je tu po nizozemskem vzoru podana možnost, da sodišče, če oceni, da predlog za potrditev kolektivne poravnave ni očitno nedopusten, razpiše (predobravnalni) narok, na katerem strankam svetuje in po potrebi pomaga oblikovati ustrezno besedilo kolektivne poravnave.²⁰³ V primeru kolektivne poravnave se (drugače kot v postopku s

---

²⁰⁰ Za razliko od običajnih pravnih bo v tej fazi v številnih primerih, še posebej tam, kjer bodo tožbe vlagali »netipični« tožniki, pri katerih ne bo jasno, kaj so cilji njihovega delovanja, osrednja tudi obravnava izpolnjevanja kriterijev iz 4. člena ZKoliT o procesnem upravičenju.

²⁰¹ Gl. Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 136.

²⁰² <https://kolektiv99.si/en/apple-kolektivka/prestavljen-narok-v-zadevi-apple/> (dostopano 12. septembra 2022).

²⁰³ Predlog ZKoliT, str. 95.

kolektivno tožbo) presoja očitne nedopustnosti ne izvede v okviru potrjevanja kolektivne poravnave, temveč že prej.

V skladu s 17. členom ZKOLT sodišče zavrne kolektivno poravnavo (je torej ne certificira), če:

1. upravičena oseba ni reprezentativna za varstvo interesov oseb, na račun katerih je sklenila kolektivno poravnavo;
2. višina odškodnine, bodisi skupna bodisi za posamezne podskupine ali oškodovance, ni razumna oz. primerna, pri čemer se upoštevajo dejanski obseg škode, relativna enostavnost in hitrost poplačila, vzroki in odgovornost za nastanek škode, ob hkratnem upoštevanju dejstva, da se poravnava sklepa z medsebojnim popuščanjem, siceršnje negotovosti ter stroškov sodnega postopka;
3. je rok, v katerem je treba uveljavljati individualne zahtevke za izplačilo, očitno nerazumen;
4. stroški, ki naj bi jih zavezanec plačal nasprotni stranki, presegajo resnične stroške, ki jih je ta stranka utrpela;
5. ni zadostnega jamstva, da bo dogovorjena vsota zadoščala za povrnitev škode vsem oškodovancem;
6. sporazum ne vsebuje neodvisnega ustreznega mehanizma za ugotavljanje upravičenosti zahtevkov za izplačila v skladu s sporazumom, vključno z od strank neodvisnim mehanizmom izvensodnega reševanja sporov v zvezi s tem;
7. interesi oseb, na račun katerih je bil sporazum sklenjen, niso dovolj zavarovani.

Za razliko od postopka s kolektivno tožbo ima v primeru kolektivne poravnave sodišče možnost, da da pred zavrnitvijo potrditve kolektivne poravnave strankam možnost, da jo popravijo oz. spremenijo, ter jim pri tem svetuje in po potrebi pomaga. To je pomembno določilo, ki stremi k temu, da se vendarle oblikuje ustrezno besedilo kolektivne poravnave, tudi če bi prvotno predloženo besedilo zahtevalo njeno zavrnitev. Aktivnost sodišča in strank tu stremi k temu, da se spor reši sporazumno in po vsebini primerno za zavarovanje interesov oseb, na račun katerih se poravnava sklepa.

Direktiva 2020/1828 vprašanja certifikacije ne naslavlja podrobno, temveč v tretjem odstavku 7. člena zgolj določa, da sodišča oz. upravni organi preučijo dopustnost določene zastopniške tožbe v skladu z direktivo in nacionalnim pravom, potem pa na različnih mestih določa, kakšna vse ne sme oz. mora biti kolektivna tožba (sedmi odstavek istega člena npr. določa, da države članice zagotovijo, da lahko sodišča oz. upravni organi v čim zgodnejši fazi postopka v skladu z nacionalnim pravom zavrnejo očitno neutemeljene zadeve).

ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure pogoje za certifikacijo (*»Admissibility of Collective Proceedings«*) določajo v Pravilu 212. Sodišče »sprejme« kolektivni postopek, torej odobri kolektivno tožbo, (i) če se bo v kolektivnem postopku spor rešil bolj učinkovito kot »združevanje posamičnih zahtevkov članov razreda«, (ii) če vsi zahtevki izvirajo iz istega dogodka ali serije povezanih dogodkov, ki povzročijo množično oškodovanje, (iii) če zahtevki zadevajo podobna dejanska in pravna vprašanja, in (iv) če je dal (razen v nujnih primerih) kvalificiran subjekt tožencu/em vsaj tri mesece časa za odgovor na predlog za poravnavo. Izpolnjevanje teh kriterijev bo sodišče lahko ugotavljalo na podlagi podatkov, ki jo bo vsebovala tožba oz. *»statement of claim«*. Te našteva Pravilo 210: dogodek množičnega oškodovanja, skupina oz. razred (če so člani poznani, se navede njihova imena in naslove, sicer pa le čim bolj natančno opiše skupino), vzročna zveza med dogodkom in škodo članov razreda, podobnost dejanskih in pravnih vprašanj glede zahtevkov, kakšno kolektivno varstvo se uveljavlja

(odškodninska, druga dajatvena, opustitvena, ugotovitvena tožba, kombinacija le-teh), finančni in drugi viri, ki jih ima na voljo kvalificirani subjekt za udeležbo v kolektivnem postopku, ter dokaz, da je kvalificirani subjekt poskusil skleniti poravnavo v tej zadevi, kar naj bi preprečevalo »*race to the courthouse*« in vlaganje nepotrebnih tožb. Zaradi zahteve po predhodnem poskusu zunajsodne rešitve spora, ki potencialne tožence seznanja z možnostjo vložitve kolektivne tožbe zoper njih, naj bi bilo več možnosti za t. i. »torpedo ugotovitvene tožbe« tožencev, zato Pravila omogočajo sodišču, da na predlog kvalificiranega subjekta izda ukrep za prepoved vložitve take tožbe.²⁰⁴ Zoper odločitev o certifikaciji je na voljo pritožba.

j) Vključevanje članov razreda

Institut kolektivne tožbe sicer temelji na izhodišču, da je pogosto nerealno pričakovati, da bo posameznik lahko sam učinkovito uveljavil svoje pravice pred sodiščem. Kljub temu pa ureditev kolektivne tožbe ne sme zanemariti načela avtonomije posameznika in njegove svobodne izbire, ali želi uveljavljati svoje pravice pred sodiščem (smiselno enako velja tudi za kolektivno poravnavo). Upoštevati je treba, da izid kolektivne odškodninske tožbe posamezniku ne gre nujno le v korist, pač pa mu gre lahko tudi – če kolektivna odškodninska tožba ni uspešna – v škodo. Prav tako je treba upoštevati, da je v kolektivni tožbi pravica vsakega posameznika, da se izjavi pred sodiščem in s tem vpliva na tek in izid postopka, nujno omejena, drugače kot v individualni pravdi. Zaradi ustavnih zahtev (pravica do izjavljanja po 22. členu Ustave RS) ni dopustno, da bi bil izid pravde v škodo osebi, ki v pravdi sploh ni mogla sodelovati oz. ki ni mogla doseči, da se izloči iz učinka pravde, v kateri ne more sodelovati. Zato takšna razširitev učinkov, ko bi bil izid pravde za posameznike v vsakem primeru zavezujoč, torej ne le v primeru uspešne, pač pa tudi v primeru neuspešne pravde, zahteva natančno ureditev, da ne pride do kršitve pravice do izjavljanja in avtonomije strank. Posamezniku je zato ob vložitvi kolektivne odškodninske tožbe treba zagotoviti, da lahko doseže, da ga izid kolektivne odškodninske tožbe – ne negativen, ne pozitiven – ne bo vezal in da mu ostane zagotovljena pravica do sodnega varstva v individualni pravdi z vložitvijo individualne, samostojne tožbe.²⁰⁵

To je mogoče doseči na dva načina: pravnomočna sodba, izdana v postopku s kolektivno odškodninsko tožbo, zavezuje vse člane razreda, razen tistih, ki izjavijo, da ne želijo biti vezani (načelo oz. sistem izključitve oz. *opt-out*), ali samo tiste člane razreda, ki izjavijo, da želijo biti vključeni v zavezujoči učinek kolektivne odškodninske tožbe (načelo oz. sistem vključitve oz. *opt-in*).²⁰⁶ V primeru neuspeha kolektivne odškodninske tožbe v isti stvari morebitna samostojna tožba na en ali na drug način z učinki sodbe zajetih članov v pravnem postopku ne bi bila dopustna. Prednost načela vključitve je v tem, da v celoti zagotavlja, da sodba ne bo zavezovala oseb, ki za kolektivno odškodninsko tožbo sploh niso vedele in zato tudi niso mogle učinkovito uresničiti pravice do izključitve. Ob tem tudi zagotavlja, da je krog oseb, ki jih bo sodba zavezovala, od določenega trenutka kolektivnega postopka dalje določen in pregleden. Po drugi strani pa praktične izkušnje iz tujine izkazujejo, da sistem vključitve zmanjšuje moč kolektivnega postopka tako glede reparacijskega kot glede preventijskega učinka. Posebej pri oškodovanih nižjih vrednosti se namreč izkaže, da prevlada nevednosti, inercije ali apatije oškodovancev povzroči, da številni med njimi ne izkažejo niti toliko aktivnosti, da bi sodišču sporočili

²⁰⁴ ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure, str. 376–377.

²⁰⁵ Galič, Vlahek, 2018, *op. cit.*, str. 38–39.

²⁰⁶ 41. člen ZKolT.

odločitev o vključitvi, kar pomeni, da zaradi te neaktivnosti ne bodo mogli participirati na morebiti prisojeni odškodnini. Bistveno bolj je zato učinkovit sistem izključitve, kar potrjujejo tudi izkušnje v tujini (npr. na področju antitrusta v Združenem kraljestvu, kjer so zaradi slabih izkušenj s sistemom vključitve vzpostavili tudi možnost sistema izključitve²⁰⁷). Po eni strani sistem *opt-out* zagotavlja bistveno višje število oškodovancev, zajetih s kolektivno tožbo. Čeprav na prvi pogled kaže drugače, pa je sistem lahko ugodnejši tudi z vidika zavezanca. Ker je praviloma število oškodovancev, ki izkoristijo pravico, da se izključijo, majhno (pa še med temi nato ni veliko takih, ki vložijo individualne tožbe), je v praktični posledici za podjetje bistveno bolj predvidljivo, kakšen je celotni obseg odškodnine oz. drugačnega povračila, ki ga mora zagotoviti zaradi določenega protipravnega dejanja. S tem se tudi podjetju omogoči, da se izogne tveganju nepredvidljivosti in visokih stroškov, povezanih z obrambo v individualnih pravnih, ter da lahko dovolj zanesljivo oceni celotno ekonomsko izgubo zaradi obveznosti plačila odškodnine.²⁰⁸

Priporočilo Evropske komisije daje prednost sistemu vključitve, vendar dopušča tudi sistem izključitve, če za to obstajajo resni in utemeljeni razlogi. Vedno več je zato tudi v EU držav, ki vsaj delno omogočajo tudi sistem izključitve (Belgija, Združeno kraljestvo, Portugalska, Bolgarija, Nizozemska).²⁰⁹ Ta naj bi bil bolj učinkovit, saj se zaradi nevednosti, apatije ali nezainteresiranosti praviloma majhen delež resnično prizadetih oseb odloči aktivno vključiti v postopek (četudi aktivnost vključitve v sistemu *opt-in* pomeni le, da morajo prijaviti udeležbo in predložiti zahtevana dokazila). Primerno je, da se dokončna odločitev za en ali drug sistem prepusti sodišču glede na okoliščine konkretnega primera. Predvsem v primeru, ko so individualni zahtevki nizki, je primerno, da se da prednost sistemu izključitve. Razlogi v prid sistemu izključitve enako veljajo tudi za postopek s kolektivno poravnavo.²¹⁰

ZKoliT v skladu z navedenim in trendi v primerjalnem pravu v 30. členu določa, da sodišče pri odločanju, ali se bo v postopku uporabilo načelo vključitve ali načelo izključitve, upošteva vse okoliščine konkretnega primera, predvsem vrednost posameznih zahtevkov članov skupine in okoliščine, ki so bistvene za odobritev kolektivne odškodninske tožbe. Če se vsaj eden od zahtevkov v kolektivni odškodninski tožbi nanaša na plačilo odškodnine za nepremoženjsko škodo ali če po oceni, vsebovani v tožbi, vsaj deset odstotkov članov skupine uveljavlja plačilo, ki presega 2.000 evrov, se lahko uporabi le načelo vključitve. Za osebe, ki ob izdaji sklepa o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe nimajo stalnega prebivališča oz. sedeža v Republiki Sloveniji, pa se (zaradi zagotovitve, da taka oseba, ki najverjetneje ni v Sloveniji, sprejme informirano odločitev o tem, da jo bo sodba vezala) vedno uporabi načelo vključitve (takšna je tudi ureditev v Združenem kraljestvu in Belgiji).²¹¹ V slednjih primerih ni razloga, da bi bil uporabljen hibridni sistem, torej kombinacija *opt-in* (za osebe brez stalnega prebivališča v Sloveniji) in *opt-out* sistem (za ostale), če bi bilo tako primerno. Za ureditev v ZKoliT bi torej lahko rekli, da dopušča oba sistema z izjemo nekaterih primerov, kjer je na voljo le *opt-in*. V fazi priprave zakona je npr. Državno pravobranilstvo menilo, da bi moral biti *opt-out* po vzoru Priporočila

---

²⁰⁷ Gl. Vlahek, 2017, *op. cit.*

²⁰⁸ Galič, Vlahek, 2018, *op. cit.*, str. 38–39.

²⁰⁹ Za primerjalnopravno ureditev gl. npr. Ashton, Henry, *Competition Damages Actions in the EU*, Edward Elgar, 2013; Karlsgodt (ur.), *World Class Actions*, Oxford University Press, 2012; Vlahek, 2017, *op. cit.* Gl. tudi Predlog ZKoliT, str. 17 in nasl.

²¹⁰ Galič, Vlahek, 2018, *op. cit.*, str. 38–39.

²¹¹ *Ibid.*

Komisije določen kot izjema, ki bi bila na splošno lahko dovoljena le v izjemnih, posebej utemeljenih primerih.²¹²

Direktiva 2020/1828 način vključevanja potrošnikov v učinke kolektivne odškodninske sodbe ureja v drugem odstavku 9. člena zgolj tako, da na nekoliko nejasen način od držav članic zahteva, da določijo pravila o tem, kako in v kateri fazi postopka lahko potrošniki, ki jih tožba zadeva, v ustreznem roku po njeni vložitvi »izrecno ali tiho izrazijo voljo, da jih v tej tožbi zastopa oz. ne zastopa kvalificirani subjekt in da jih izid tožbe zavezuje oz. ne zavezuje«, ter da v tretjem odstavku istega člena dodaja, da je za potrošnike brez »običajnega prebivališča« v državi članici, v kateri poteka kolektivni postopek, na voljo le *opt-in* sistem. Glede na dikcijo drugega odstavka bi (kljub vezniku »ali«) sicer lahko sklepali, da države članice diskrecije pri odločanju za en ali drug sistem (direktiva jima reče mehanizem privolitve in mehanizem odklonitve) nimajo in da morajo omogočiti oba, za osebe z običajnim prebivališčem v tujini pa je obvezen *opt-in* sistem, vendar uvodna izjava 43 preambule direktive navaja, da bi države članice, da bi kar najbolje upoštevale svoje pravne tradicije, »morale zagotoviti mehanizem privolitve ali odklonitve ali kombinacijo obeh«. Preambula nadalje v uvodni izjavi 44 nekoliko presenetljivo dodaja (tega v normativnem delu direktive ni), da bi morale imeti države, ki zagotovijo *opt-in* sistem, možnost zahtevati, da nekateri potrošniki privolijo v sodelovanje pri zastopniški tožbi za ukrepe za povrnitev škode še pred vložitvijo zastopniške tožbe, če imajo drugi potrošniki priložnost za takšno privolitev tudi po vložitvi zastopniške tožbe, kar bi pomenilo, da v primeru, da bi se država odločila za tako normiranje, kvalificirani subjekt brez predhodne »aktivacije« oz. zbiranja oškodovanih potrošnikov tožbe sploh ne bi mogel vložiti. Tudi pojasnila v uvodni izjavi 46 vnašajo nekoliko zmede v razumevanje delovanja kolektivnega postopka po direktivi, saj dajejo sklepati, da se z istim tožbenim temeljem in proti istemu trgovcu lahko (tudi po certifikaciji) vodi več kolektivnih postopkov (da pa isti potrošnik ne more sodelovati v več postopkih). Poleg tega navajajo, da se lahko potrošnik, ki se je že odločil za vključitev oz. sodelovanje v postopku s kolektivno tožbo oz. učinkih kolektivne sodbe, v skladu z nacionalnim pravom kasneje odloči odkloniti sodelovanje tako, da npr. zavrne, da bi ga poravnava zavezovala. Slednje izhaja tudi iz 11. člena direktive, ne pa tudi iz ZKOIT.

ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure v Pravilu 215 kot pravilo določajo sistem *opt-in*, sodišče pa se lahko odloči za sistem *opt-out*, če ugotovi, da (i) so zahtevki članov razred tako majhni, da se jih ne da uveljavljati z individualnimi tožbami, in da (ii) se v primeru *opt-in* sistema pomembno število članov razreda (zaradi racionalne apatije, kot pojasnjuje komentar) ne bi »vključilo v postopek«. To možnost se kljub neaktivnosti članov razreda omogoča zaradi učinkovitega uveljavljanja odgovornosti kršiteljev, ki je v javnem interesu in v interesu delovanja pravosodja. Je tudi stroškovno najbolj učinkovit način oblikovanja skupine, ki zbere bistveno večje število njenih članov kot sistem *opt-in*. Komentar v odgovor na pogost argument proti možnosti *opt-out* sistema, da omogoča večje možnosti za zlorabo postopka, navaja, da v evropskih jurisdikcijah, ki dovoljujejo *opt-out* sistem, kot so Danska, Norveška, Belgija, Bolgarija in Portugalska, ne zaznavajo večjega števila tozadevno problematičnih primerov tožb. V zvezi s tem pojasni tudi, da v primeru obstoja ustreznih varovalk, kot so odobritev kvalificiranega subjekta in kolektivne tožbe s strani sodišča, učinkovito »managiranje« zadeve s strani sodišča in pravilo kdor izgubi, plača, tudi v sistemu *opt-out* ne gre pričakovati prevelikega števila neutemeljenih kolektivnih tožb. Pravilo 215 še dodaja, da mora v primeru *opt-out* sistema sodišče v sklepu o izbiri sistema določiti tudi rok za obvestitev sodišča o izključitvi (sodišče

---

²¹² Dopis Državnega pravobranilstva št. DP-A01-58/2016 z dne 5. septembra 2016.

samo izbere, kako se ta obvestitev izvede), v izjemnih primerih pa izključitev lahko omogoči tudi po poteku tega roka, medtem ko je način vključevanja v primeru *opt-in* sistema urejen v drugih določilih.

Tabela: Določitev sistema vključevanja članov razreda v postopkih s kolektivno tožbo v relevantnih pravnih aktih

Priporočilo EK (2013) – načela 21-24	ZKoliT (2017) – 30. in 29. člen	DIR 2020/1828 – 9. člen, uvodne izjave 44-46
<p>Kolektiv tožnika bi moral biti sestavljen na podlagi izrecnega soglasja fizičnih ali pravnih oseb, ki trdijo, da so bile oškodovane (načelo »privolitve«).</p> <p>Vsako izjemo od tega pravila, na podlagi zakona ali po odredbi sodišča, morajo upravičevati razlogi ustreznosti sodnega varstva.</p> <p>Član kolektiva tožnika bi moral imeti možnost, da tožnika zapusti kadar koli pred izrekom dokončne sodbe ali drugačne rešitve zadeve, pod enakimi pogoji, kot veljajo za umik individualnih tožb, ne da bi izgubil možnost, da svoje zahtevke uveljavlja v drugačni obliki, če to ne slabi ustreznosti sodnega varstva.</p> <p>Fizičnim ali pravnim osebam, ki trdijo, da so bile oškodovane v istem primeru množičnega oškodovanja, bi bilo treba omogočiti, da se tožniku pridružijo kadar koli pred izrekom sodbe ali drugačno rešitvijo zadeve, če to ne slabi ustreznosti sodnega varstva.</p> <p>Toženec bi moral biti obveščen o sestavi kolektiva tožnika in vseh spremembah te sestave.</p>	<p>Diskrecija sodišča <i>opt- in ali opt-out</i> z upoštevanjem vseh okoliščin konkretnega primera, predvsem vrednost posameznih zahtevkov članov skupine in okoliščine, ki so bistvene za odobritev kolektivne odškodninske tožbe</p> <p>Le <i>opt-in</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> - če min 1 zahtevek za NPR škodo - če po oceni, vsebovani v tožbi, min 10% članov zahteva > 2.000 eurov - za osebe brez SP v RS <p>Sodišče v sklepu o odobritvi KT določi <i>opt-in</i> oz. <i>opt-out</i> in rok, ki ne sme biti krajši od 30 dni in daljši od 90 dni, v katerem morajo člani skupine podati izjavo o vključitvi oz. izključitvi.</p>	<p>DČ določijo pravila o tem, kako in v kateri fazi zastopniške tožbe za ukrepe za povrnitev škode lahko posamezni potrošniki, ki jih zastopniška tožba zadeva, v ustreznem roku po vložitvi zadevne zastopniške tožbe izrecno ali tiho izrazijo voljo, da jih v tej zastopniški tožbi zastopa oz. ne zastopa kvalificirani subjekt in da jih izid zastopniške tožbe zavezuje oz. ne zavezuje.</p> <p>Ne glede na to DČ zagotovijo, da posamezni potrošniki, ki nimajo običajnega prebivališča v DČ, sodišča ali upravnega organa, pri katerem je bila ZT vložena, izrecno izrazijo voljo, da so zastopani v zadevni ZT, da bi te potrošnike izid te ZT zavezoval.</p>

Ker še nobena od kolektivnih odškodninskih tožb v Sloveniji ni bila certificirana (do te faze je do sedaj prišla le ena tožba v delovnopravni zadevi, ki pa ni prestala certifikacije, medtem ko so vse ostale zadeve še v fazah pred certifikacijo), izkušenj z določanjem sistema vključevanja članov razreda v učinek kolektivne sodbe še nimamo. V prvi, delovnopravni zadevi je tožnik predlagal *opt-in* sistem. *Opt-in* je predlagan tudi v kolektivnih odškodninskih tožbah v zadevi »EURIBOR« proti bankam. V teh tožnik predlagani sistem vključitve predlaga glede na vsebino drugega odstavka 30. člena ZKoliT, ki določa: »Če se najmanj eden izmed zahtevkov v kolektivni odškodninski tožbi nanaša na izplačilo odškodnine za nepremoženjsko škodo ali če po oceni, vsebovani v tožbi, najmanj deset odstotkov članov skupine uveljavlja izplačilo, ki presega 2.000 evrov, se lahko uporabi le sistem vključitve.« Ker v vseh tožbah v zadevi »EURIBOR« tožnik predvideva, da bi zelo verjetno najmanj 10 % oškodovancev lahko uveljavljalo izplačilo, ki presega 2.000 evrov, je v tožbah predlagan sistem vključitve. Drugače je v primeru »Apple« predlagan *opt-out* sistem. Pri slednjem tožnik predlagani sistem izključitve

utemeljuje s tem, da bi v nasprotnem primeru sodišče moralo tekom sodnega postopka prejeti in evidentirati več 10.000 ali celo preko 100.000 izjav oškodovancev, pri čemer bi šlo za »pretirano, nesmiselno in neekonomično obremenitev sodišča, ki bi bila v nasprotju z načelom ekonomičnosti pravnega postopka in bi po presoji tožeče stranke v primeru tako številne skupine (po oceni šteje 150.000 članov), katere člani imajo tako nizke individualne zahtevke, tudi nasprotovala samemu namenu kolektivnih odškodninskih tožb« (točka 65 tožbe). Seveda se bodo morali tudi v sistemu *opt-out* oškodovanci, ki bodo želeli priti do odškodnine, evidentirati (sicer pri notarju).

Učinek kolektivnih opustitvenih tožb je omejen na opustitev nezakonitega ravnanja in torej varuje kolektivne interese le za prihodnost. Sodba (razen glede prenehanja trajajočega ravnanja in prepovedi ravnanja v prihodnosti ter ugotovitve njegove nezakonitosti) ne koristi osebam, ki so že bile žrtev nezakonitega ravnanja, v smislu, da bi jim nudila kompenzacijo (npr. odškodnino). Kolektivna opustitvena tožba tako ne more učinkovito in vseobsežno zavarovati, prav tako pa (v primeru zavrnitve zahtevka) negativno poseči v položaj posameznih oškodovancev. Zato pri teh tožbah ni treba vzpostaviti sistema vključevanja ali izključevanja posameznih oškodovancev.²¹³

Tudi kolektivna poravnava temelji na sistemu vključitve oz. izključitve. V skladu s 13. členom ZKoliT mora kolektivna poravnava, ki jo stranki predložita sodišču v potrditev, vsebovati tudi opredelitev, ali se sklepa po sistemu vključitve ali izključitve, ter razloge za to izbiro. Če se uporabi načelo vključitve, bo celotna skupina razvidna iz prijav o vključitvi, ki jim je treba priložiti dokazila. Če pa se kolektivna poravnava sklepa po sistemu izključitve, mora vsebovati rok, v katerem morajo člani skupine, ki bodo zajeti z učinkom kolektivne poravnave, uveljavljati zahtevek za izplačilo. Tu velja poudariti, da je ustreznost odločitve za načelo vključitve ali načelo izključitve v kolektivni poravnavi del celotne presoje, ki jo sodišče opravi pred potrditvijo kolektivne poravnave, in da določba o omejitvi možnosti uporabe načela izključitve po vrednosti zahtevkov, ki sicer velja za kolektivno odškodninsko tožbo, za kolektivno poravnavo ne velja. Za oškodovance, ki imajo stalno prebivališče oz. sedež v tujini, se lahko uporabi le načelo vključitve, kar je nujno tako iz razloga povečanega rizika, da teh oškodovancev obvestila dejansko ne dosežejo, kot tudi iz razloga predvidljivosti za zavezanca.²¹⁴ Če sodišče predloga ne zavrne, izda sklep o potrditvi kolektivne poravnave. Če sodišče kolektivno poravnavo potrdi, v sklepu o potrditvi določi rok, ki ne sme biti krajši od 30 dni in ne daljši od 90 dni, v katerem lahko oškodovanec sodišču sporoči, da se vključuje v učinek kolektivne poravnave oz. izključuje iz njega. Učinek potrjene kolektivne poravnave je določen v 20. členu ZKoliT: kolektivna poravnava, ki jo potrdi sodišče, zavezuje, če je sklenjena po sistemu izključitve, vse oškodovance, razen tistih, ki so v roku iz drugega odstavka 18. člena tega zakona sporočili, da se iz učinka poravnave izključujejo, in tistih, ki nimajo stalnega prebivališča oz. sedeža v Republiki Sloveniji ter sodišču niso sporočili, da se v učinek poravnave vključujejo, če je sklenjena po sistemu vključitve, pa vse oškodovance, ki so v tem roku sporočili, da se v učinek poravnave vključujejo. Ne glede na to pa se oseba, ki v času potrditve kolektivne poravnave ni vedela in ni mogla vedeti, da ji je nastala škoda, potem ko izve, da ji je nastala škoda, lahko izloči iz kolektivne poravnave, ki je bila sklenjena po sistemu izključitve, pri čemer lahko oseba, ki se je zavezala plačati odškodnino, takemu oškodovancu postavi rok najmanj šestih mesecev, v katerih mora sprejeti odločitev. V zvezi s kolektivno poravnavo velja opozoriti še na tretji odstavek 21. člena ZKoliT, po katerem se lahko v kolektivni poravnavi določi, da sme katera koli stranka

²¹³ Galič, Vlahek, 2018, *op. cit.*, str. 38–39.

²¹⁴ Predlog ZKoliT, str. 97.

kolektivno poravnavo v roku, ki ne sme biti daljši od 30 dni od poteka roka za vključitev oz. izključitev, odpovedati, če bo, kadar je bila poravnava sklenjena po sistemu izključitve, več kot določeno število članov skupine izjavilo, da se izključujejo iz učinka poravnave, ali če bo, kadar je bila poravnava sklenjena po sistemu vključitve, manj kot določeno število članov skupine izjavilo, da se v učinek poravnave vključujejo.

k) Odmera in črpanje odškodnine

ZKoIT omogoča dva temeljna načina odmere odškodnine v kolektivni odškodninski sodbi: klasična, individualna odmera odškodnine, kjer se v izreku sodbe poimensko navedejo vsi oškodovanci in zneski, ki morajo biti izplačani vsakemu od njih (39. člen), in t. i. neindividualna odmera odškodnine, ki je določena bodisi kot skupna (agregatna) odškodnina bodisi kot znesek na člana ali druga vrednost ali obveznost, ki jo je treba izpolniti vsakemu (še ne določenemu) članu razreda (40. člen). V prvem primeru je kolektivna sodba izvršilni naslov za vsakega posameznega oškodovanca. Takšna klasična dodelitev odškodnine v kolektivnih postopkih pogosto ni mogoča ne le zaradi prevelikega ali (v primeru *opt-out*) še ne poimensko določenega števila oškodovancev, pač pa, ker bi to zahtevalo obravnavo posameznih vprašanj glede tega, ali sploh gre za resničnega oškodovanca, in glede višine njegovega zahtevka. Temeljni smisel izvedbe kolektivnega postopka je prav specifičnost načina dodelitve odškodnine v kolektivni sodbi, tj. na neindividualiziran način. Tu sta mogoči dve možnosti, tako v primeru sistema *opt-in* (in je torej celotna skupina, na katero se sodba nanaša, že znana), kot v primeru sistema *opt-out*. Prva možnost je, da sodišče, kadar je to na podlagi dokazov mogoče dovolj zanesljivo oceniti, določi skupno (t. i. agregatno) odškodnino, torej celotni znesek odškodnine, ki ga mora zaradi določenega primera množičnega oškodovanja plačati toženec. Ob tem mora sodišče določiti merila, ki omogočajo presojo, kakšen znesek pripada oškodovancem ali posameznim vrstam oškodovancev (razvrstitev škod po podskupinah), in, če je bil določen sistem izključitve, kako in v kakšnem roku (med 90 dni in šest mesecev) naj oseba, ki želi doseči izplačilo, uveljavlja zahtevek za izplačilo in na podlagi kakšnih dokazil se presoja utemeljenost zahtevka (npr. s predložitvijo računov ali pogodbe). Skupno odškodnino mora toženec plačati na skrbniški račun notarja, ki ga je v kolektivni sodbi sodišče določilo za upravitelja kolektivne odškodnine. Druga možnost pa je, da sodišče v sodbi ne navede celotnega zneska, ki ga mora plačati toženec, pač pa le znesek, ki ga mora plačati vsakemu oškodovancu, ki izkaže, da izpolnjuje merila, določena v sodbi (po potrebi z razvrstitvijo škod po podskupinah), pri čemer pa sodišče oceni tudi pričakovano skupno vsoto obveznosti, ki jo mora izpolniti tožena stranka. To vsoto (neke vrste ocenjeno skupno odškodnino) mora toženec prav tako plačati na skrbniški račun upravitelja kolektivne odškodnine. Izvršbo te obveznosti lahko zahteva tožeča stranka ali upravitelj kolektivne odškodnine.²¹⁵

ZKoIT se vprašanja ugotavljanja višine odškodnine oz. drugega nadomestila ne dotika in se glede tega uporabljajo splošna pravila OZ in ZPP. ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure v Pravilu 228 npr. določajo, da sodišče v primeru, ko je natančen izračun nadomestila nemogoč ali

---

²¹⁵ Po ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure izvršbo lahko zahteva tožnik, če pa je ta ne zahteva v razumnem roku, lahko to z dovoljenjem sodišča stori član razreda za račun celotne skupine ali le za svoj račun (Pravilo 227(3)). Četudi Pravila omogočajo tudi imenovanje upravitelja kolektivne odškodnine (sodišče ima diskrecijo za določitev kriterijev za distribucijo odškodnine članom razreda in načina upravljanja odškodnine), mu možnosti zahtevati izvršbo obveznosti iz kolektivne sodbe ne dajejo.

izjemno težak, ta znesek oceni. Po ELI – UNIDROIT pravilih ima sodišče diskrecijo za določitev kriterijev za distribucijo odškodnine članom razreda in načina upravljanja odškodnine. Lahko imenuje upravitelja kolektivne odškodnine (*»compensation fund«*) in določi pogoje za njegovo delovanje ter nadzor njegovega delovanja.

Porazdelitev prisojene neindividualne odškodnine opravi upravitelj v fazi po pravnomočnosti kolektivne sodbe. Postopek poteka tako, da morajo osebe, ki želijo izplačilo, v primeru sistema izključitve svoj zahtevek z dokazili v roku, ki ga v sodbi določi sodišče, prijaviti upravitelju kolektivne odškodnine, medtem ko v primeru sistema vključitve to ni potrebno, saj to vsebujejo že predhodno, tj. pred izdajo kolektivne sodbe podane izjave o vključitvi. Upravitelj kolektivne odškodnine upravičenost zahtevkov (tako v primeru *opt-in* kot *opt-out*) presoja po merilih in v postopku, ki ga je v kolektivni sodbi določilo sodišče. Na podlagi vseh prijav v roku, ki ga določa 44. člen ZKoliT, sestavi osnutek seznama oškodovancev in seznam oseb, zahtevke katerih je zavrnil. V osnutku seznama mora upravitelj kolektivne odškodnine posebej navesti osebe, ki so sicer podale izjavo o vključitvi oz. so prijavile zahtevek za izplačilo v primeru sistema izključitve, vendar je upravitelj kolektivne odškodnine ocenil, da ne izpolnjujejo pogojev za uvrstitev na seznam oškodovancev ali za uvrstitev v podskupino, v katero so želele biti vključene, s kratko obrazložitvijo razlogov za zavrnitev. Pred sestavo osnutka seznama lahko upravitelj od oseb, ki uveljavljajo izplačilo, zahteva dodatna dokazila ali pojasnila. Osnutek seznama upravitelj vroči sodišču, strankama ter osebam, za katere je ocenil, da ne izpolnjujejo pogojev za uvrstitev na seznam oškodovancev ali za uvrstitev v podskupino, v katero so želele biti vključene. Tožeča in tožena stranka lahko v roku 30 dni lahko pri sodišču prerekata uvrstitev določenih oseb na seznam, pri čemer morata navesti dejstva, in če je mogoče, predložiti dokaze, s katerimi utemeljujeta svoj ugovor. Ta se vroči upravitelju kolektivne odškodnine, nasprotni stranki in osebam, katerih uvrstitev na seznam je bila prerekana. Sodišče nato v skladu s 45. členom ZKoliT razpiše narok za obravnavo seznama oškodovancev, na katerega povabi upravitelja kolektivne odškodnine, stranki postopka in osebe, za katere je upravitelj ocenil, da ne izpolnjujejo pogojev za uvrstitev na seznam oškodovancev, ter osebe, katerih uvrstitev na seznam je bila prerekana. Po izvedenem naroku sodišče s sklepom, zoper katerega ni pritožbe, določi dokončni seznam oškodovancev in zneskov oz. druge datjave, do katerih so upravičeni. Oseba, uvrstitev katere na seznam je bil zavrjnena, se ne šteje za člana skupine in ni zajeta z učinkom kolektivne odškodninske sodbe. Zato lahko svoje zahtevke uveljavlja v ločeni, samostojni pravdi. V primeru, da se ob sestavi seznama izkaže, da agregatna odškodnina (iz 1. točke prvega odstavka 40. člena ZKoliT) ne zadošča za polno poplačilo vseh članov razreda, se zneski, do katerih so ti upravičeni, sorazmerno znižajo. Take rešitve ZKoliT glede na določilo petega odstavka 45. člena ne predvideva za primer določitve odškodnine po 2. točki prvega odstavka 40. člena ZKoliT, ne pove pa, kako se v tem primeru postopa.

Po izdaji sklepa z dokončnim seznamom oškodovancev po drugem odstavku 45. člena ZKoliT poteka izplačevanje oškodovancev v skladu s 46. členom ZKoliT. Morebitni preostali, torej nerazdeljeni oz. nepočrpani znesek skupne odškodnine se vrne toženi stranki, ko so člani poplačani²¹⁶ (tako tudi npr. v nizozemski ureditvi poravnave²¹⁷), in se ne usmeri v noben sklad, ki bi služil za financiranje drugih

---

²¹⁶ Tretji odstavek 46. člena ZKoliT.

²¹⁷ Gl. predstavitev nizozemske ureditve v Predlogu ZKoliT, str. 37 in nasl. Gl. tudi Van der Heijden, *Class Actions/Les actions collectives*, Nederlandse Vereniging voor Rechtsvergelijking, *Electronic Journal of Comparative Law*, Vol. 14.3 (December 2010); Krans, *op. cit.*; Arons, Van Boom, *Beyond Tulips and Cheese: Exporting Mass Securities Claim Settlements from the Netherlands*, *European Business Law Review*, Vol. 21, No. 6, 2010.

kolektivnih tožb, ali v druge namene v povezavi z interesi, ki jih štiti kršeno pravilo, ali na splošno za namene spodbujanja *access to justice*, kot je značilno v ZDA in nekaterih drugih jurisdikcijah (npr. *cy près* v kanadski Britanski Kolumbiji, kjer se 50% nepočrpanega zneska nameni neprofitni organizaciji *Law Foundation*, ki podpira različne projekte za dostop do pravnega varstva,²¹⁸ ali v Québecu, kjer se v primerih, ko je toženec država, preostanek plača sklada *Access to Justice Fund*,²¹⁹ v Izraelu, kjer deluje javni sklad za upravljanje in razdeljevanje *cy près* naloženih zneskov in nerazdeljene odškodnine,²²⁰ v Belgiji, kjer se nepočrpani del po presoji sodišča bodisi vrne tožencu bodisi se tožencu naloži, da ustanovi *cy près* sklad za npr. popuste na svojih računih, razdelitev kuponov ali brezplačnih izdelkov²²¹). Prav tako ne poznamo rešitve iz nekaterih drugih ureditev (npr. Ontario in Québeca), da bi se kolektivna odškodnina namesto samim članom razreda plačala drugim prejemnikom po nalogu sodišča, če plačevanje članov kljub najboljšim razumnim prizadevanjem ne bi bilo praktično ali mogoče ali bi bilo predrago.²²²

V okviru razprave o predlogu ZKOLT je Državno pravobranilstvo poudarilo, da v kolektivnih postopkih ne bi smelo prihajati do položajev, da odmerjena odškodnina ne bi zadoščala za popolno poplačilo članov razreda, in da bi moral toženec v takem primeru zagotoviti dodatna sredstva, saj se tudi morebitni presežek sredstev vrača tožencu – v nasprotnem primeru naj se presežek nakaže v proračun države, saj javni interes zahteva, da se tožencu takšna sredstva odvzamejo. Predlagalo je, da se rešitev uredi po vzoru odvzema premoženjske koristi v kazenskem postopku.²²³ Priporočilo Komisije iz 2013 o tem vprašanju molči, medtem ko Direktiva 2020/1828 v sedmem odstavku 9. člena določa, da lahko države članice določijo pravila o namenskosti morebitnih preostalih finančnih sredstev za povrnitev škode, ki niso bila izterjana v za to določenih rokih. ZPS je v razpravi pojasnila, da imajo organizacije z obveščanjem in osveščanjem oškodovancev ter sicer s pripravo kolektivne tožbe velike stroške, ki jih brez zunanjega financiranja težko krijejo, in izrazila prepričanje, da je zaradi zagotovitve uveljavljanja ZKOLT v praksi v Sloveniji treba nujno ustanoviti nacionalni sklad za financiranje kolektivnih sporov, katerega glavni vir sredstev naj predstavljajo globe, ki jih plačajo kršitelji konkurenčnopravne zakonodaje,²²⁴ ter neizplačani deli prisojenih kolektivnih odškodnin. Razmisliti velja, ali je v začetni fazi uporabe ZKOLT kot povsem novega postopkovnega mehanizma z novim načinom odločanja (predvsem tudi kar zadeva način odmere odškodnine) morda primernejše ohraniti obstoječe pravilo glede vračila preostanka zneska tožencu oz. vsaj ne določiti, da se celoten nepočrpan oz. nerazdeljen znesek ne vrne tožencu, da se najprej pridobijo izkušnje z določanjem skupnih zneskov odškodnine in da ne bi zaradi pomanjkanja izkušenj s prisojanjem takih zneskov prihajalo do naložitev kaznovalnih odškodnin, ki jih pravo EU zavrača. Takšna rešitev seveda ne pomeni, da ne bi mogli biti že takoj vzpostavljeni javni skladi za financiranje kolektivnih tožb (le da vir ne bi bil (v celoti) iz nerazdeljenih sredstev, ampak (tudi) drugje). Tudi v Belgiji, kjer lahko sodišče sicer poleg vračila tožencu le-temu naloži tudi vzpostavitev

²¹⁸ Gl. Kalajdžić v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 314.

²¹⁹ Člen 597 Zakona o pravdnem postopku.

²²⁰ *Ibid.*, str. 313–314. *Cy près* sistem je bil v Izraelu leta 2016 reformiran, saj je bilo ugotovljeno, da takšne vrste naložitev nimajo odvrčilnega učinka in toženci z njimi celo pridobivajo na ugledu, ter da tudi ne dosega kompenzacijskega namena, če ni povezave med prejemniki *cy près* sredstev in člani razreda oz. oškodovanci.

²²¹ Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 141.

²²² Kalajdžić v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 315. Gl. člen 597 québeškega Zakona o pravdnem postopku, ki zahteva, da sodišče pred tako odločitvijo pridobi mnenje strank, *Class Action Assistance Fund* in katerekoli druge osebe, za katero sodišče meni, da mu bo njeno mnenje koristilo.

²²³ Dopis Državnega pravobranilstva št. DP-A01-58/2016 z dne 5. septembra 2016.

²²⁴ Zgolj na te globe se je zveza verjetno fokusirala zato, ker so bistveno višje od glob, določenih v potrošniški zakonodaji.

sklada za namene obračuna popustov, izdaje kuponov ipd., je poudarjeno, da je vodilno načelo pri tem popolna in enkratna odškodnina, nikakor pa ne kaznovalna odškodnina ali prekomerno odškodovanje oškodovancev. Morda bi lahko v prvi fazi uvajanja sistema *cy prês* prevzeli predstavljeno belgijsko ureditev. Latvijski predlog za prenos Direktive 2020/1828 pa npr. določa, da se nerazdeljena odškodnina plača v proračun potrošniške organizacije, ki je vložila tožbo (in tudi – drugače kot pri nas – vodila fazo razdeljevanja odškodnine, saj instituta upravitelja kolektivne odškodnine ne uvajajo, temveč z zakonom urejajo poseben predhodni, predsodni postopek pri kvalificiranem subjektu, ki je namenjen »zbiranju« oškodovanih potrošnikov).²²⁵

Ko so končana vsa opravila v zvezi z izplačili, upravitelj sestavi zaključno poročilo s seznamom vseh izplačil in ga predloži v potrditev sodišču. Postopek s kolektivno tožbo se konča s sklepom o potrditvi zaključnega poročila, ki ga izda sodišče (46. člen ZKoliT).

Priporočilo Komisije iz 2013 detajlov glede odmere in črpanja prisojene skupne odškodnine ne vsebuje, vse, kar pove, je, da nadomestilo, dodeljeno fizičnim ali pravnim osebam, oškodovanim v primeru množičnega oškodovanja, ne bi smelo biti višje od nadomestila, ki bi bilo dodeljeno, če bi se zahtevek uveljavljal z individualnimi tožbami, in da bi morali biti prepovedane zlasti kaznovalne odškodnine, ki bi pripeljale do previsokega nadomestila tožniku za utrpelo škodo.²²⁶ Vsa vprašanja v zvezi s tem je torej domala v celoti prepustilo urejanju v državah članicah, kar je morda odraz želje, da vsaka država članica ta vprašanja uredi v skladu s svojimi pravnimi tradicijami, morda pa odraz tega, da je Komisija spregledala pomen in težavnost njihovega urejanja za učinkovitost postopkov s kolektivnimi tožbami. Na kakšen način se odmerja kolektivna odškodnina in kako se jo črpa, sta prav tako osrednji vprašanji delovanja kolektivnih pravnih sredstev, ki pa sta v pravnih aktih EU (ki se osredinjajo pretežno na vprašanje procesnega upravičenja, področja uporabe, informiranja potrošnikov in do neke mere financiranja kolektivnih postopkov) zanemarjeni. Nekoliko bolj natančna glede teh vprašanj je Direktiva 2020/1828, ki v 9. členu določa, da v primeru, ko ukrep za povrnitev škode potrošnikov, upravičenih do sredstev za povrnitev škode, ne navaja posamično, ta vsebuje vsaj opis skupine potrošnikov, ki je upravičena do sredstev za povrnitev škode. Določa tudi, da morajo države članice zagotoviti, da so potrošniki na podlagi ukrepa za povrnitev škode upravičeni do sredstev za povrnitev škode, ki jih predvideva ukrep za povrnitev škode, ne da bi morali vložiti ločeno tožbo, ter določiti ali ohraniti pravila o rokih, v katerih so posamezni potrošniki upravičeni do ukrepov za povrnitev škode. Kot je že bilo omenjeno, direktiva določa tudi, da lahko države članice določijo pravila o namenskosti morebitnih preostalih finančnih sredstev za povrnitev škode, ki niso bila izterjana v določenih rokih.²²⁷

Kot je že bilo omenjeno, vlogo upravitelja kolektivne odškodnine v skladu s 43. členom ZKoliT opravlja notar. Kot možnosti za vlogo upravitelja kolektivne odškodnine sta se v okviru priprave ZKoliT omenjali predvsem odvetnik in notar, obravnavana je bila tudi možnost vzpostavitve seznama upraviteljev kolektivne odškodnine pri sodišču po vzoru postopkov zaradi insolventnosti (tak sistem je uveljavljen npr. v Belgiji, kjer »generalna skupščina« Prizivnega sodišča v Bruslju oblikuje seznam upraviteljev kolektivne odškodnine, na katerega so lahko uvrščeni (brez da bi bili določeni natančni kriteriji za presojo upravičenosti za uvrstitev na seznam) odvetniki, javni uslužbenci ministrstev ali pravni

²²⁵ Več gl. *infra* v delu o implementaciji Direktive 2020/1828 v drugih državah članicah EU.

²²⁶ Odstavek 31 Priporočila.

²²⁷ Odstavki 5-7 9. člena Direktive 2020/1828.

zastopniki, ki imajo upravičenje za sklepanje poravnav²²⁸). Predlog našega Državnega pravobranilstva glede tega, kdo naj opravlja vlogo upravitelja kolektivne odškodnine, je bil, da bi v delovnopravnih sporih, kjer je tožena država, to vlogo bolje opravljal bodisi Državno pravobranilstvo v sodelovanju z organom, na katerega se nanaša spor, ali Ministrstvo za finance v sodelovanju z organom, zaradi ravnanja katerega je bila Republika Slovenija tožena.²²⁹ Po mnenju pravobranilstva so ti organi najbolj strokovno in tehnično usposobljeni za določitev posameznih zneskov upravičencev, saj so ti v delovnopravnih razmerjih vezani na višino plače posameznega javnega uslužbenca (to je bil sicer tudi argument pravobranilstva za izvzem delovnopravnih sporov iz dometa ZKolT oz. za poseben način reševanja teh sporov v kolektivnih postopkih). ZPS je predlagala, da se za upravitelja kolektivne odškodnine lahko imenuje tudi potrošniška organizacija, ki je vodila kolektivni spor.²³⁰ V Québecu lahko npr. po določitvi skupnega zneska sodišče odredi, da se ta v celoti ali v skladu s pogoji, ki jih določi, deponira pri finančni ustanovi, ki posluje v Québecu,²³¹ za distribucijo odškodnine med člane razreda pa sodišče določi osebo in ji da potrebna navodila, vključno z navodili glede dokazovanja in postopka črpanja odškodnine, ter določi plačilo zanjo.²³²

ZKolT določa, da notarja kot upravitelja kolektivne odškodnine določi sodišče v kolektivni odškodninski sodbi, pri čemer sodišče pred imenovanjem upravitelja kolektivne odškodnine v kolektivni odškodninski sodbi strankam omogoči, da se izjavijo o okoliščinah, ki naj se upoštevajo pri izbiri notarja, ali pa podajo predlog o izbranem notarju, ki naj bo imenovan. Upravitelj kolektivne odškodnine mora biti nevtralen, neodvisen in delovati z distanco do strank, saj inicialno presoja, kdo od prijaviteljev bo na seznamu oškodovancev in s tem o vseh s tem povezanih pomembnih posledicah. Po konceptu ZKolT notar ne more biti »podaljšana roka tožnika«, temveč deluje kot sodelavec sodišča, kot neke vrste »surogat sodišča«. Zato si ne more tožnik izbrati notarja. Bil bi resen konflikt interesov, če bi tožniki našli svoje notarje, za katere bi izvedba opravil v vlogi upravitelja kolektivne odškodnine pomenila dobro poslovno priložnost in bi zaradi povezave s tožnikom delovali v njegovo korist.

ZKolT v 43. členu določa, da je upravitelj kolektivne odškodnine upravičen do povračila stroškov in nadomestila za opravila, ki jih je dolžan opraviti. 19. oktobra 2019 je začela veljati nova Notarska tarifa,²³³ v kateri je bila v tarifni št. 16 določena pristojbina za notarjeva opravila v vlogi upravitelja kolektivne odškodnine. 15. januarja 2021 z začetkom veljavnosti 22. januarja 2021 so bile sprejete še Spremembe in dopolnitev notarske tarife,²³⁴ ki so se nanašale tudi na tarifno št. 16, in sicer je bila v njenem prvem odstavku vsebovana preglednica pristojbin glede na število pravočasno prijavljenih terjatev nadomeščena z novo preglednico, v kateri sta bili v primerjavi s prejšnjo spremenjeni dve številki (pravzaprav sta bili popravljeni, saj v prejšnji različici nista imeli smisla). Po trenutni preglednici znaša v primeru sistema vključitve pristojbina:

---

²²⁸ Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 141.

²²⁹ Dopis Državnega pravobranilstva št. DP-A01-58/2016 z dne 5. septembra 2016.

²³⁰ Dopis ZPS dne 9. septembra 2016.

²³¹ Člen 595 Zakona o pravnem postopku.

²³² Člen 596 Zakona o pravnem postopku.

²³³ Ur. l. RS, št. 59/19.

²³⁴ Ur. l. RS, št. 9/21.

Tabela: Izračun pristojbine upravitelja kolektivne odškodnine

Št. pravočasno prijavljenih terjatev	Pristojbina
do 25	710 EUR
nad 25 do 50	710 EUR + 40 EUR za vsako terjatev nad 25 pravočasno prijavljenih terjatev
nad 50 do 100	2604 EUR + 25 EUR za vsako terjatev nad 50 pravočasno prijavljenih terjatev
nad 100 do 2500	3788 EUR + 10 EUR za vsako terjatev nad 100 pravočasno prijavljenih terjatev
nad 2500	4972 EUR + 2,5 EUR za vsako terjatev nad 2500 pravočasno prijavljenih terjatev, vendar največ 25.000 EUR

Tarifa določa, da se v primeru sistema izključitve zgoraj določena pristojbina zviša za 20 %. Višina pristojbine je torej odvisna od števila pravočasno prijavljenih terjatev. Vendar pa se v primeru, da je prisojena odškodnina višja od 1 milijona evrov in je število oškodovancev manjše od 100, po zgornji tabeli določena pristojbina dodatno poveča za 20 %, kar pomeni, da se zneski iz prvih treh vrstic zgornje tabele v takem primeru (določena kombinacija števila pravočasnih prijav in višine odškodnine) povečajo za 20%.

V nekaterih kolektivnih postopkih po ZKoliT tožnik v tožbi zahteva, da se izbranemu notarju izplača fiksni znesek kot »pavšalni strošek« za vsakega na dokončni seznam uvrščenega oškodovanca (nekje 5 evrov, drugje 40 evrov na upravičenca).²³⁵ Notarska tarifa v št. 16 sicer določa posebno »pristojbino« za upravitelja kolektivne odškodnine in v 10. členu izrecno določa neveljavnost dogovora o višini pristojbine, ki bi bil sklenjen v nasprotju z določili tarife, medtem ko posebnih določil o stroških za upravitelja kolektivne odškodnine ne vsebuje in bi se lahko uporabila splošna pravila tarife o njih.

Za primerjavo ureditve nagrade za delo upravitelja kolektivne odškodnine (*liquidateur*) lahko navedemo belgijsko ureditev (v ta namen so sprejeli poseben akt). Nagrada se določa po urni postavki, ki je omejena na 140 evrov (le v izjemnih primerih, če gre za zahteven primer, lahko sodišče po zaslišanju upravitelja in toženca odobri višjo postavko). Upravitelj mora svoje stroške in nagrado utemeljiti, z namenom znižanja stroškov pa se mora v največji možni meri posluževati uporabe elektronskih sredstev.²³⁶

Glede na to, da še noben od kolektivnih postopkov po ZKoliT še ni v post-certifikacijskih fazah, seveda še v nobenem od njih ni moglo priti do imenovanja notarja in razdeljevanja prisojenih odškodnin. Sodišča se tako še niso soočila s to nalogo. Tozadevno bo zanimivo spremljati (če bodo tožbe certificirane in nato zahtevkom ugodno), kako se bodo sodišča s tem soočila v primerih, kjer je tožnik postavil zahtevke glede izbire notarja in plačila »pavšalnega stroška« za notarja v obliki zneska za vsakega na seznam uvrščenega oškodovanca.

Nekatera posebna pravila glede črpanja odškodnine določa ZKoliT v II. poglavju o kolektivni poravnavi. 13. člen ZKoliT določa, da mora kolektivna poravnava vsebovati natančna pravila o tem, kako se

²³⁵ V različnih tožbah je predlagan različen fiksni znesek kot »pavšalni strošek« za vsakega obravnavanega oškodovanca, ki je vključen v dokončni seznam oškodovancev (v zadevi »Apple« tožnik v tožbi zahteva 5 evrov »pavšalnega stroška« za vsakega člana razreda na končnem seznamu upravičencev, v sklopu tožb proti bankam v zadevi »EURIBOR« pa 40 evrov na takega člana), pri čemer ni obrazloženo, kako je v vsakem od teh primerov določen zahtevani znesek oz. na podlagi česa je utemeljen in kaj sploh pomeni (pristojbino, pristojbino s stroški, stroške brez (poleg) pristojbine, ki bo šele določena, ...).

²³⁶ Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 142–143.

uveljavlja zahtevek za izplačilo, kako se presoja utemeljenost tega zahtevka in mehanizem izvensodnega reševanja sporov glede zavrnitve zahtevka za izplačilo (v primeru odsotnosti te vsebine bo sodišče v skladu s 17. členom ZKoliT kolektivno poravnalo zavrnilo, razen če bo strankama pred tem dalo možnost, da jo popravita oz. spremenita), ter tudi zavezo, da bo, kadar je dogovorjeno plačilo skupne, neindividualne odškodnine, celotni znesek v določenem roku vplačan na skrbniški račun pri notarju. 17. člen ZKoliT določa, da sodišče kolektivno poravnalo zavrne tudi, če višina odškodnine, bodisi skupna bodisi za posamezne podskupine ali oškodovance, ni razumna oz. primerna, pri čemer se upoštevajo dejanski obseg škode, relativna enostavnost in hitrost poplačila, vzroki in odgovornost za nastanek škode, ob hkratnem upoštevanju dejstva, da se poravnava sklepa z medsebojnim popuščanjem, siceršnje negotovosti ter stroškov sodnega postopka, pa tudi, če ni zadostnega jamstva, da bo dogovorjena vsota zadoščala za povrnitev škode vsem oškodovancem. Tu velja poudariti, da ni nujno, da bi bila oškodovancem zagotovljena polna odškodnina oz. znesek, ki bi ga dobili, če bi v celoti uspeli s samostojno ali kolektivno odškodninsko tožbo, saj je smisel vsake poravnave, tudi kolektivne poravnave, medsebojno popuščanje. Po drugi strani pa se s poravnavo doseže hitro poplačilo, stranka se izogne dolgotrajnosti sodnega postopka ter negotovosti njegovega izida ter s tem povezanimi stroškovnimi riziki.²³⁷ Ko sodišče potrди kolektivno poravnalo, o tem obvesti oškodovance, pri čemer mora v skladu s 19. členom ZKoliT navesti tudi, kako in v kakšnem roku je mogoče uveljaviti pravico do izplačila odškodnine. V kolektivni poravnavi se lahko določi, da sme upravičena oseba odstopiti od nje, če agregatna odškodnina ni plačana, kot je bilo dogovorjeno. Lahko se določi tudi, da sme katera koli stranka kolektivno poravnalo v roku, ki ne sme biti daljši od 30 dni od poteka roka za vključitev oz. izključitev, odpovedati, če bo, kadar je bila poravnava sklenjena po sistemu izključitve, več kot določeno število članov skupine izjavilo, da se izključujejo iz učinka poravnave, ali če bo, kadar je bila poravnava sklenjena po sistemu vključitve, manj kot določeno število članov skupine izjavilo, da se v učinek poravnave vključujejo. Tu velja pojasniti, da je treba upoštevati možnost, da je bil zavezanec pripravljen sprejeti neugodno poravnalo z željo, da bo spor zanj v čim večji meri zaključen, ta cilj pa se lahko v celoti izjalovi, če bo število oškodovancev, ki v poravnalo ne bodo vključeni zaradi prevelikega števila izključitev ali premajhnega števila vključitev, majhno.²³⁸ Prav tako je dopustno določiti, da izplačila odškodnine v skladu s poravnalo ni več mogoče zahtevati, če je preteklo več kot leto dni, odkar je oškodovanec izvedel za pravico, da zahteva izplačilo. 22. člen ZKoliT ureja izplačilo odškodnin: določa, da mora kolektivna poravnala opredeliti, s katerimi dejstvi in dokazi oseba, ki bo zahtevala poplačilo iz agregatne odškodnine v skladu s kategorizacijo škod, ali odškodnino, določeno na drugačen način brez opredelitve identitete posameznih upravičencev, izkazuje, da je resnično upravičena do izplačila, določiti osebo ali telo, ki odloča o zahtevkih za izplačilo (to torej ni nujno notar, kot velja za postopke s kolektivno odškodninsko tožbo, se pa glede na določilo 13. člena agregatna odškodnina nakaže notarju),²³⁹ ter določiti izvensodni mehanizem reševanja morebitnih sporov.²⁴⁰ Ko je kolektivna poravnala potrjena, lahko izplačilo v korist posameznih oškodovancev, razen tistih, ki temu izrecno nasprotujejo, zahteva tudi upravičena oseba, ki je stranka kolektivne poravnave. Če se k izplačilu

²³⁷ Predlog ZKoliT, str. 95–96.

²³⁸ *Ibid.*, str. 97–98.

²³⁹ Enako rešitev, torej preusmeritev diskrecije glede določitve pravil upravljanja kolektivne odškodnine s sodišča na stranki, omogočajo tudi Pravila ELI – UNIDROIT. Gl. ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure, str. 400. Tudi Zakon o kolektivnih tožbah v kanadski provinci Ontario predvideva imenovanje t. i. upravitelja zahtevkov (*claims administrator*), pri čemer je bilo v okviru reforme predlagano, da upravitelja predlagati stranki in da morajo upravitelji ravnati odgovorno in skrbno.

²⁴⁰ Drugi odstavek 22. člena ZKoliT določa, da je določitev izvensodnega mehanizma reševanja morebitnih sporov dokončna in izvršljiva. Za njeno izpodbijanje se uporabljajo pravila, ki veljajo za izpodbijanje arbitražnih odločb.

zaveže več oseb, je njihova odgovornost solidarna, če ni v kolektivni poravnavi določeno drugače. Poseben člen je namenjen tudi vprašanju nezadostnosti agregatne odškodnine in ravnanju z nerazdeljenimi sredstvi. 23. člen ZKoIT določa, da se v primeru *opt-out* izplačilo posameznim upravičencem do agregatne odškodnine zadrži do poteka roka za uveljavljanje zahtevka za izplačilo, saj je šele nato jasno, koliko sredstev bo treba izplačati.²⁴¹ Če se po poteku tega roka izkaže, da agregatna odškodnina ne zadošča za poplačilo vseh oškodovancev, se zneski, ki se jim izplačajo, sorazmerno znižajo, če v kolektivni poravnavi ni določen drugačen mehanizem, za katerega sodišče oceni, da ustrezno varuje pravice oškodovancev. Rešitev sorazmernega zmanjšanja posameznih zneskov je smiselna, saj ni realno pričakovati, da bo zavezanec želel skleniti poravnavo na način agregatne odškodnine, če ne bo dovolj velikih jamstev, da je to celoten znesek odškodnine, ki jo bo moral plačati na podlagi poravnave. Ni pa ovire, da se stranke kolektivne poravnave dogovorijo tudi za kakšen drug, za oškodovance bolj ugoden način rešitve težave preniklega zneska agregatne odškodnine – ocena ustreznosti agregatne odškodnine za poplačilo vseh oškodovancev je že sama po sebi del presoje sodišča pri odločitvi, ali bo kolektivno poravnavo potrdilo ali ne.²⁴² Smiselno enako, kot velja za postopek s kolektivno odškodninsko tožbo, in po vzoru nizozemske in belgijske ureditve tudi tukaj ZKoIT določa, da se del agregatne odškodnine, ki v roku, dogovorjenem v kolektivni poravnavi, ni izplačan posameznim oškodovancem (do česar lahko pride zaradi težav pri dokazovanju upravičenosti ali zaradi pasivnosti oškodovancev), vrne zavezancu, vendar dodaja, da lahko oškodovanci, ki izkažejo, da v roku niso mogli uveljavljati izplačila, od zavezanca zahtevajo izplačilo iz sredstev, ki so/bodo zavezancu vrnjena.

l) Stroški postopka

ZKoIT v 60. členu v skladu z evropsko pravno tradicijo ter pravnimi akti EU na področju kolektivnega varstva (točka 13 Priporočila Komisije, prvi odstavek 12. člen Direktive 2020/1828) glede stroškov uvaja načelo »*loser pays*« – »kdor izgubi, plača«, ki je tudi temeljno načelo našega pravnega postopka.²⁴³ Bilo bi pretirano in neutemeljeno breme za gospodarske subjekte, če bi morali sami plačati stroške za obrambo tudi pred neutemeljenimi zahtevki. ZPS je v okviru razprave o predlogu ZKoIT zaradi pomanjkanja finančnih sredstev zastopniških organizacij predlagala omejitev povračila stroškov tožnika tožencu v primeru neuspele pravde. Iz enakega razloga je predlagala tudi rešitev, da se tožnikom v kolektivnih postopkih plačila varščine za stroške ne bi določalo.

Drugo pomembno in prav tako splošno sprejeto načelo kolektivnih postopkov (določeno tudi v drugem in tretjem odstavku 12. člena Direktive 2020/1828, medtem ko Priporočilo Komisije tega ne obravnava) je, da člani razreda, ki jih zadeva kolektivna odškodninska tožba, ne plačajo stroškov postopka, da pa se lahko v izjemnih okoliščinah posameznemu članu razreda naloži plačilo stroškov

²⁴¹ Predlog ZKoIT, str. 98.

²⁴² *Ibid.*

²⁴³ To načelo se opisuje tudi »angleško pravilo« in obstaja v polovici kanadskih provinc, Izraelu in Avstraliji, medtem ko v štirih kanadskih provincah in v ZDA velja pravilo, da vsaka stranka krije svoje stroške ne glede na uspeh, pri čemer mora v nekaterih jurisdikcijah stranka, ki izgubi, kriti stroške nasprotne stranke le, če gre za očitno neutemeljen zahtevek. V prvih letih izvajanja kolektivnih postopkov so kanadska sodišča ob zavedanju pomena kolektivnih postopkov za zagotavljanje dostopa do sodišča v primeru tožnikovega neuspeha pogosto omejevala stroške, ki jih je moral tožnik povrniti tožencu, a se je ta praksa v zadnjih letih spremenila. Gl. Kalajdžić v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 306; Law Commission of Ontario, *Class Actions: Objectives, Experiences and Reforms: Final Report*, str. 78.

postopka, ki so nastali kot posledica njegovega namernega ali malomarnega ravnanja (uvodna izjava direktive 38 navaja primer podaljšanja postopka zaradi nezakonitega ravnanja potrošnika). Enako pravilo je določeno v 62. členu ZKotT. Ker člani razreda niso dolžni sodelovati v kolektivnih postopkih, ne krijejo stroškov postopka – ne glede na izid primera. Če pa se odločijo za sodelovanje, krijejo svoje stroške sodelovanja in odgovarjajo za stroške, ki nastanejo po njihovi krivdi. Skupna značilnost vseh sistemov kolektivnih tožb (ko toži »eden«, bodisi potrošniška organizacija, član razreda, priložnostno združenje, državni organ ipd., vendar pa sodba učinkuje za vse člane skupine), je namreč to, da člani skupine nimajo stroškovnega tveganja pravde (drugo vprašanje je, če se oškodovanci organizirajo tako, da se sami odločijo prispevati za kolektivno tožbo). Načeloma se pričakuje, da v pravdi ne bodo aktivno sodelovali (ni jim treba, zato – če želijo – nosijo stroške svoje udeležbe), saj je dovolj, da se prijavijo (oz. ne izključijo) in nato, preprosto rečeno, čakajo na izid. Kolektivna tožba je privlačen institut za oškodovance prav zato, ker je brez stroškovnega tveganja, v nasprotnem primeru bo mrtva črka na papirju.²⁴⁴ V primeru neuspeha torej stroškovno tveganje nosi tožnik, ne pa člani skupine, v korist katerih je bila vložena tožba. Vprašanje je, kako lahko tožnik to tveganje pokrije (npr. z dogovorom z odvetnikom za plačilo po uspehu, z drugim financerjem, iz proračuna, s prispevki članov). V primeru uspeha pa bodo vsaj v nekaterih primerih člani razreda strošek postopka (nagrado odvetnika, če bo dogovorjena v deležu od prisojenega zneska, v delu, ki ga ne bo krila tožena stranka) vendarle nosili tako, da ne bodo prejeli celotne odškodnine.

Vendar pa ne gre prezreti tretjega odstavka 20. člena Direktive 2020/1828, ki med mehanizmi za pomoč kvalificiranemu subjektu po direktivi določa, da lahko države članice določijo pravila, v skladu s katerimi je kvalificiranemu subjektu dovoljeno, da od potrošnikov, ki so izrazili voljo, da jih v okviru posamezne zastopniške odškodninske tožbe zastopa kvalificirani subjekt, zahtevajo skromno pristopnino ali podobno takso za sodelovanje v zastopniški tožbi. Takšno določilo je sicer unikum v ureditvah kolektivnih postopkov, ni pa po učinku daleč od prakse nekaterih potrošniških organizacij, ki so tudi zunaj kolektivnih postopkov oz. priprav nanje aktivnosti za zaščito potrošnikov pogojevale npr. s članstvom v organizaciji (in torej plačilom članarine) ali z naročilom na njihovo revijo (in plačilom naročnine nanjo). Uvodna izjava 52 direktive v zvezi s tem (nanašajoč se na 10. člen direktive o zunanjem financiranju kolektivnih tožb) sicer pojasni, da bi se moralo »posredno financiranje zastopniške tožbe s strani organizacij, ki se financirajo z enakimi prispevki svojih članov ali z donacijami, med drugim z donacijami trgovcev v okviru pobud za družbeno odgovornost gospodarskih družb, ali z množičnim financiranjem, ... smatrati za sprejemljivo kot financiranje s strani tretjih oseb, če financiranje s strani tretjih oseb izpolnjuje zahteve glede preglednosti, neodvisnosti in odsotnosti nasprotja interesov.« Ob tem se zastavlja vprašanje, ali se v primeru takšne ureditve učinki kolektivne odškodninske sodbe na potrošnike, ki tega plačila organizaciji niso izvedli, ne morejo raztezati – se ne bi mogli vključiti v razred oz. ne bi mogli črpati odškodnine, če bi sicer bili del razreda, a tožniku ne bi plačali pristopnine oz. druge takse? Po predlagani latvijski ureditvi kolektivnih postopkov za varstvo interesov potrošnikov, ki je sicer na splošno specifična in odstopa od običajnih ureditev postopka s kolektivno tožbo, se potrošniki »zbirajo« pri kvalificiranem subjektu (»zbrati« jih mora najmanj pet), ki jih proti plačilu vpisnine kasneje »zastopa« v kolektivnem postopku (za kar ga tudi pooblastijo) in razdeljuje kolektivno odškodnino.

---

²⁴⁴ Galič, Vlahek, 2018, *op. cit.*, str. 45.

Poleg tega 20. člen Direktive 2020/1828 v skladu s pojasnili v uvodni izjavi 70 določa, da države članice (ob upoštevanju dejstva, da so zastopniške tožbe v javnem interesu, saj so namenjene varstvu kolektivnih interesov potrošnikov) sprejmejo ukrepe, s katerimi zagotovijo, da stroški postopka, povezani z zastopniškimi tožbami, kvalificiranim subjektom ne preprečujejo učinkovitega uveljavljanja njihove pravice do vlaganja kolektivnih tožb. Takšni ukrepi so lahko npr. v obliki javnega financiranja, vključno s strukturno podporo za kvalificirane subjekte, omejitve veljavnih sodnih ali upravnih taks ali zagotovitve dostopa do pravne pomoči. Pomoč kvalificiranim subjektom morajo države članice in Komisija zagotavljati tudi v obliki podpiranja in omogočanja sodelovanja med kvalificiranimi subjekti ter izmenjave in razširjanja njihovih najboljših praks in izkušenj pri obravnavi kršitev. Uvodna izjava 70 dodaja (tega v normativnem delu direktive ni), da se od držav članic ne bi smelo zahtevati, da financirajo zastopniške tožbe. Finančna pomoč kvalificiranim subjektom s strani države je po Direktivi 2020/1828 torej prostovoljna, ne obvezna.

Tudi ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure določajo pravila o stroških kolektivnega postopka. Pravilo 238 določa, da je v primeru neuspeha za stroške odgovoren le tožnik (in ne člani razreda), v primeru uspeha pa se vsi stroški krijejo iz odškodninskega fonda, torej kolektivne odškodnine (kolikor jih ne bo pokrila tožena stranka), in sicer preden se ta razdeli med člane razreda. Vsakršni aranžmaji o financiranju kolektivne tožbe, ki v končni posledici vplivajo na višino fonda za člane razreda, so podvrženi presoji poštenosti s strani sodišča.²⁴⁵

ZKoIT že predvideva nekatere ukrepe za ublažitev finančnega bremena kolektivnih tožb. Vendar pa v nasprotju z nekaterimi drugimi jurisdikcijami (kot npr. Québec, kjer deluje Javni sklad za pomoč pri kolektivnih tožbah (*Fonds D'aide Aux Actions Collectives*),²⁴⁶ Ontario, kjer deluje podoben Sklad za kolektivne postopke, in Izrael, kjer deluje javni sklad za upravljanje in razdeljevanje *cy près* naloženih zneskov in nerazdeljene odškodnine), Slovenija ne pozna javnih skladov za financiranje kolektivnih tožb. Ker je po ZKoIT morebitni nerazdeljeni del skupne odškodnine treba vrniti toženi stranki, financiranje iz tega naslova (brez spremembe tretjega odstavka 46. člena ZKoIT) niti ne bi bilo mogoče, seveda pa bi se lahko tak sklad financiral tudi iz drugih virov. V kolikor bi se v prihodnosti naš zakonodajalec odločil za oblikovanje sklada za financiranje kolektivnih tožb, bi bila lahko za zgled pri urejanju v praksi dobro delujoča québeška ureditev.²⁴⁷ Québeški javni sklad je financiran iz treh virov: prve vladne injekcije, določenega odstotka prisojene oz. v poravnavi dogovorjene odškodnine (neke vrste taksa za financiranje postopka v višini 2 – 10 % glede na višino pripadajočega zneska oškodovanca) ter določenega odstotka s strani članov razreda nerazdeljene odškodnine, ki se v preostanku (ob upoštevanju, med drugim, interesov članov razreda) nameni kot *cy près* (50 – 90 % glede na višino ostanka sredstev gre skladu), oz. določenega odstotka odškodnine, ki se namesto članom razreda (ker slednje ne bi bilo primerno, praktično ali bi bilo predrago) nameni drugim prejemnikom (30 – 70 % sredstev gre skladu).²⁴⁸ Če je toženec država, gredo vsa nerazdeljena sredstva skladu. Tožnik lahko zaprosi sklad za financiranje točno določenih stroškovnih postavk, o čemer na podlagi predpisanih kriterijev odločajo trije upravitelji sklada, ki jih imenuje vlada (sredstva se prosilcem odobrijo v približno 45 % primerov), zoper njihovo odločitev pa je na voljo pritožba na

²⁴⁵ ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure, str. 410–411.

²⁴⁶ www.faac.justice.gouv.qc.ca/ (dostopano 15. decembra 2021).

²⁴⁷ Gl. Piche v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 341.

²⁴⁸ Gl. člena 596 in 597 québeškega zakona o civilnem postopku in www.legisquebec.gouv.qc.ca/fr/pdf/cs/F-3.2.0.1.1.pdf in www.legisquebec.gouv.qc.ca/en/document/cr/F-3.2.0.1.1,%20r.%202 (dostopano 15. decembra 2021).

upravno sodišče. Financirana je približno tretjina vseh kolektivnih postopkov.²⁴⁹ Posebnost québeške ureditve je tudi, da se lahko v primeru neuspeha tožnika na prvi stopnji le-ta odpove pritožbi, toženec pa v zameno za to sam krije svoje stroške postopka.²⁵⁰ Podobno kot v Québecu tudi v Ontariu deluje Sklad za kolektivne postopke, ki financira obetavne, ne očitno neutemeljene kolektivne postopke, ki se sicer zaradi pravila »kdor izgubi, plača« in posledičnega kritja stroškov nasprotne stranke v primeru neuspeha ne bi niti začeli.²⁵¹ Od vsakega uspešnega financiranega primera prejme dajatev v višini 10 % prisojenega zneska oz. zneska poravnave. V zadnjih letih financira okoli 10 % vseh kolektivnih postopkov,²⁵² je pa bilo tudi delovanje sklada predmet razprav v okviru zadnje reforme ontarijskega sistema kolektivnih postopkov.²⁵³

Voet navaja, da se zdi najbolj vzdržna rešitev za financiranje kombinacija različnih možnosti financiranja - financiranje s strani samega tožnika, javni sklad za financiranje kolektivnih tožb, kolektivnim postopkom prirejena pravna pomoč, zavarovanje stroškov, regulirano financiranje s strani tretjih in prirejeno pravilo »*loser pays*«, ki bi delovalo le v smeri toženec-tožnik, in ne obratno (če bi torej tožnik izgubil, tožencu njegovih stroškov ne bi povrnili).²⁵⁴

Javna, državna pomoč tožnikom v smislu morebitnega znižanja stroškov za vlaganje kolektivnih tožb in s tem večjo dostopnosti kolektivnih pravnih sredstev je pri nas – glede na trenutno ureditev v ZKoIT – v obliki omejitve vrednosti spornega predmeta, kar lahko vpliva na višino sodne takse in povrnitve stroškov odvetnika stranki, ki v postopku uspe. ZKoIT namreč v 58. členu določa, da v postopku s kolektivno opustitveno tožbo vrednost spornega predmeta ne glede na dejanski ekonomski pomen spora ne sme presegati 10.000 evrov (pri določitvi te vrednosti mora sodišče upoštevati zapletenost in pomen zadeve z vidika tožene stranke, kolektivnih pravic in javnega interesa), medtem ko se v kolektivnih odškodninskih tožbah sporni znesek določi v znesku na 20 % ocenjene vrednosti zneskov vseh članov skupine oz. 20 % zahtevka za plačilo agregatne odškodnine. Namen takšnih določb je olajšati dostop do kolektivnega varstva z znižanjem sodnih taks in s tem (vsaj v primerih z nižjimi vtoževanimi zneski) zmanjšati stroške kolektivnih postopkov. Treba je upoštevati, da kolektivna odškodninska tožba upošteva tudi javni interes, zato je upravičeno, da se določitev vrednosti spora (od katere se računajo sodne takse) določi pod resnično ekonomsko vrednostjo spora. V zadevi »Apple« npr. je bila glede na navedeno pravilo ob zahtevku v višini 27.535,617,07 evrov vrednost spornega predmeta določena na 5.507,123,41 evrov, vendar sodna taksa zaradi višine vrednosti spornega predmeta ni bila nič nižja kot če bi se za njen izračun upoštevala neznižana vrednost zahtevka.²⁵⁵ V kolektivni opustitveni tožbi ZPS proti Banki Sparkasse d.d. je bila taksa 180 evrov (vrednost spornega predmeta 2.400 evrov).

²⁴⁹ Piché, Saumier, Consumer Collective Redress in Canada, *Japanese Yearbook of International Law* Vol. 61 (2018), str. 243, medtem ko v Piché v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 341 navaja 45 %.

²⁵⁰ Carson, Harding, Guide des actions collectives au Canada à l'intention des Américains, 2018, <https://www.osler.com/fr/ressources/reglements/2018/guide-des-actions-collectives-au-canada-a-l-intention-des-americains> (dostopano 20. decembra 2021).

²⁵¹ Law Commission of Ontario, Class Actions: Objectives, Experiences and Reforms: Final Report, str. 78.

²⁵² *Ibid.*, str. 80.

²⁵³ *Ibid.*, str. 87–88.

²⁵⁴ Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 152. Nagrad odvetnikov iz prisojenega zneska seveda ni na njegovem seznamu, ker dogovori o takih nagradah v Belgiji (in večini drugih evropskih držav) niso dovoljeni.

²⁵⁵ Gl. Prilogo 1: Višina taks s količnikom 1,0 po tabeli iz 16. člena tega zakona, ter opombo 1.1 pri tabeli 1.1, ki ureja tarifne številke 1.1.1, 1.1.2 in 1.1.3.

Poleg tega je bila razširjena opredelitev stroškov, ki jih v primeru uspeha lahko zahteva tožnik, saj drugi odstavek 60. člena ZKoliT določa, da se za stroške postopka štejejo tudi nujni stroški, ki jih je tožeča stranka imela pred vložitvijo tožbe z aktivnostmi glede organiziranja in obveščanja članov skupine o nameri vložitve kolektivne tožbe. Tudi Direktiva 2020/1828 v petem odstavku 13. člena določa, da države članice zagotovijo, da uspešna stranka lahko dobi povrnjene stroške, povezane z obveščanjem potrošnikov v okviru zastopniške tožbe (obveznosti v zvezi z obveščanjem urejajo predhodni odstavki 13. člena direktive), v skladu s prvim odstavkom 12. člena direktive. Trgovinska zbornica Slovenije je v odziv na predlog drugega odstavka 60. člena ZKoliT poudarila, da lahko predstavlja podlago za neupravičeno in prekomerno širitev obsega stroškov in s tem njihovega neutemeljenega povečevanja, zato je predlagala, da se razmisli o morebitnih dodatnih omejitvah oz. pogojih, pod katerimi se taki stroški lahko povrnejo.²⁵⁶ Natančnejšo ureditev te določbe je predlagala tudi ZPS s pojasnilom, da gre za pomembno vprašanje financiranja kolektivnih sporov.²⁵⁷ Vsekakor bo moralo v primeru uveljavljanja te vrste stroškov sodišče opredeliti do nujnosti takega stroška.

Poleg ozkega obsega javnega financiranja kolektivnih postopkov sta v našem pravnem prostoru na voljo še možnost financiranja postopka s strani tretjih oseb in možnost sklepanja dogovorov z odvetniki o plačilu v deležu od prisojenega zneska. Čeprav zunanje financiranje oškodovancem lahko zagotavlja lažji dostop do pravnega varstva, je to lahko problematično, kadar odvetniki (ali drugi financerji) skupaj s tožniki zasledujejo predvsem svoje cilje na rovaš oškodovancev, katerih interese naj bi ščitili. Z namenom zagotovitve, da glavni namen kolektivne odškodninske tožbe ostaja povračilo in s tem korist oškodovancev, ne pa vzpodbujanje industrije pravdanja,²⁵⁸ morajo biti vzpostavljeni visoki etični standardi in transparentna ureditev financiranja za zaščito interesov strank in članov razreda, o čemer bo več govora v nadaljevanju.

m) Financiranje kolektivnega postopka s strani tretjih oseb

Institut financiranja s strani tretjih oseb (*third party funding - TPF, third party litigation funding - TPLF*)²⁵⁹ je ena od oblik finančne udeležbe tretjih oseb v pravdi z namenom razbremenitve finančnega bremena tožeče stranke. Sprva so stranke financiranje pravnih postopkov reševale z uporabo klasičnih dolžniških instrumentov – najemanjem bančnih posojil, kjer mora financirana stranka posojilodajalcu, ki mu za posojilo plača, posojilo vrniti ne glede na uspeh v pravdi. Nato so se v drugi polovici 20. stoletja z globalizacijo pravnih storitev in povečevanjem kompleksnosti pravnih sporov in višanjem pravnih stroškov razvile različne oblike dogovorov o plačilu odvetnikov glede na uspeh v pravdi (t. i. *conditional fees* in t. i. *contingency fees*), ki so vsaj v začetnem delu pravnih postopkov znižale stroške v delu, ki se nanaša na plačilo strankinih odvetnikov. Temeljna značilnost *conditional fee*, ki poleg zavarovanj sodijo med instrumente za omejevanje tveganj, saj porazdeljujejo tveganje med stranko in odvetnika, je, da odvetnik v primeru neuspeha ne prejme celotne nagrade, temveč le njen del, v primeru uspeha pa prejme poleg običajne nagrade še dodatno nagrado za uspeh. V primeru *contingency fee* pa stranka

²⁵⁶ Dokument št. 2194/2016 – BG z dne 9. septembra 2016.

²⁵⁷ Dopis ZPS z dne 9. septembra 2016.

²⁵⁸ Predlog ZKoliT, str. 8.

²⁵⁹ Za razlago definicije in delovanja TPLF gl. Vlahek, Djinić, Uncharted waters: analysis of TPLF funding in European collective redress, U.S. Chamber, Institute for Legal Reform, Washington, 2019, str. 11–21; Tzankova, Kramer v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 111–113.

riziko neuspeha prenese na odvetnika (vsaj kar zadeva plačilo za njegovo zastopanje), saj odvetnik v primeru neuspeha ne prejme plačila, v primeru uspeha pa mu gre nagrada v dogovorjenem deležu od prisojenega zneska. Obenem so se začeli uveljavljati tudi zavarovalni inštrumenti za izognitev tveganju plačila pravnih stroškov (svojih in od nasprotne stranke) v obliki »*after-the-event*« (t. i. ATE) in »*before-the-event*« (t. i. BTE) zavarovanj. Kot zadnja oblika financiranja pravnih pa se je razvilo financiranje pravnih s strani tretjih oseb, specializiranih financerjev - t. i. »pravo« financiranje pravnih oz. TPLF v ožjem smislu, ki je predmet obravnave v tem pod poglavju. V osnovi gre za to, da zunanji financer krije stroške ali del stroškov pravde v zameno za plačilo v primeru uspešne pravde (lahko v obliki deleža iz prisojenega zneska, lahko drugače). Tako *contingency fee* kot TPLF sta t. i. lastniška inštrumenta financiranja, saj pravzaprav investirata v tuj zahtevek, razlikujeta pa se po tem, da v prvem primeru financer v pravdo investira svojo storitev, v drugem pa svoj kapital.²⁶⁰

Institut TPLF je najbolj poznan v Avstraliji, pa tudi v Kanadi, Singapurju in Hong Kongu ter ZDA.²⁶¹ V teh vodilnih TPLF jurisdikcijah že obstaja tudi določena stopnja nadzora TPLF, večinoma sodnega. Regulacija TPLF se je v zadnjih letih najbolj okrepila v Avstraliji, kjer je TPLF tudi najbolj razvit. V večini Evrope je TPLF precej nepoznan in nerazvit koncept tako v smislu zakonodajnih ureditev kot sodne prakse. Izjema sta Anglija in Wales ter v omejenem obsegu tudi Nemčija, Nizozemska in Švica.²⁶² Le nekaj držav članic EU ima posebno ureditev TPLF v zakonodajnih ali nezakonodajnih aktih, pri čemer velja izpostaviti, da je bila Slovenija prva evropska država, ki je TPLF (sicer le za kolektivne postopke) uredila v zakonodaji. Nizozemska kot druga država članica z le omejeno urejenim TPLF je najprej sprejela akte mehkega prava z načeli za zunanje financiranje *ad hoc* ustanov (t. i. *Claim Code* iz 2011 in *Claim Code* iz 2019), šele nato leta 2019 tudi zavezujoča pravila o TPLF v kolektivnih odškodninskih tožbah v novem WAMCA – Zakonu o kolektivnih odškodninskih tožbah.²⁶³ V zadnjem času se je industrija TPLF v EU (predvsem to velja za Nizozemsko) začela hitro razvijati,²⁶⁴ zato je pomembno, da ureditev tega mehanizma obravnava izzive, zaznane v praksi, in ne zaostaja za dejanskim razvojem. Ponuditi mora rešitve za zagotavljanje dostopnih, učinkovitih, poštenih in zaupanja vrednih pravnih postopkov. Sistem TPLF mora biti predvidljiv in pregleden ter ne sme spodbujati sodnih sporov s cilji, ki so v nasprotju s tistimi, ki jih navidezno poskuša doseči. Tako kot pri finančnih in pravnih storitvah morajo biti visoki etični standardi in pregledna ureditev vzpostavljeni tudi za financiranje pravnih, da se zaščitijo interesi strank, ki jih uporabljajo za uveljavljanje svojih pravic. Nadzor nad pravičnostjo ureditve financiranja je še posebej pomemben v postopkih kolektivnih tožb, kjer je odločanje distancirano od članov razreda in je skoncentrirano pri tožniku in njegovem pooblaščenču (ki je lahko zgolj v vlogi zastopnika, lahko pa tudi v takšni ali drugačni vlogi financerja tam, kjer ureditve dopuščajo običajne ali posebne oblike (*sui generis*) dogovorov o nagradi iz prisojenega zneska). Zunanje financiranje pravnih je povezano s pomembnimi etičnimi vprašanji in vidiki javnega reda, ki jih je treba ustrezno obravnavati, da bi se izognili izkoriščanju sodnih postopkov za zasledovanje finančnih interesov financerjev in/ali odvetnikov ter v primeru kolektivnih tožb njihovih strank pod pretvezo

²⁶⁰ Povzeto po Vlahek, Djinić, 2019, *op. cit.*, str. 11–14.

²⁶¹ Več o teh ureditvah gl. Vlahek, Djinić, 2019, *op. cit.*, str. 8–10 in 22–37.

²⁶² *Ibid.*, str. 38–56.

²⁶³ Wet afwikkeling massaschade in collectieve acties (Stb. 2019, 130), ki je začel veljati 1. januarja 2020. Od leta 1994 so na Nizozemskem sicer urejene že kolektivne opustitvene in deklaratorne tožbe (WCA - *Wet collectieve actie* (Stb. 1994, 269)), od leta 2005 pa kolektivne poravnave (WCAM - *Wet collectieve afwikkeling massaschade* (Stb. 2005, 340)). Gl. Tzankova, Kramer v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 111–118; van Boom, WCA → WCAM → WAMCA, *Tijdschrift voor Consumentenrecht en handelspraktijken* 2019-4.

²⁶⁴ Tzankova, Kramer v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 111.

zaščite interesov oškodovancev. Poleg varovanja interesov financiranih strank nasproti njihovim financerjem ali – v primeru kolektivnih tožb – članov razreda nasproti samemu tožniku in njegovemu financerju, mora ureditev TPFL upoštevati tudi interese toženih strank, pa tudi pravosodnega sistema kot takega.

Institut financiranja s strani tretjih oseb se je na ravni EU pričel intenzivneje omenjati šele v tretji fazi razvoja sredstev kolektivnega varstva, torej v okviru Priporočila Komisije iz 2013. Obravnava ga v točkah 14 do 16 in 32. Določa, da bi bilo treba od tožnika na začetku postopka zahtevati, da sodišču prijavi izvor sredstev, ki jih bo uporabil za financiranje sodnega postopka (točka 14). Sodišču bi moralo biti dovoljeno, da postopek ustavi, če v primeru uporabe finančnih sredstev, ki jih zagotovi tretja oseba: (a) obstaja navzkrižje interesov med tretjo osebo ter tožnikom in člani njegovega kolektiva; (b) tretja oseba nima zadostnih sredstev za izpolnitev finančnih obveznosti do tožnika; (c) tožnik nima zadostnih sredstev za poplačilo stroškov nasprotne stranke, če v postopku s kolektivno tožbo ne bi uspel (točka 15). Države članice bi morale zagotoviti, da je v primerih, ko kolektivno tožbo financira tretja oseba, ki je oseba zasebnega prava, prepovedano, da bi takšna tretja oseba: (a) skušala odločilno vplivati na procesne odločitve tožnika, vključno z odločitvami za poravnavo; (b) financirala kolektivno tožbo zoper tožnika, ki je konkurent financerja, ali zoper tožnika, od katerega je financer odvisen; (c) za zagotovljena finančna sredstva zaračunala previsoke obresti (točka 16). V točki 32 Priporočila dodaja, da bi morale države članice, kadar kolektivne odškodninske tožbe financira tretja oseba, ki je oseba zasebnega prava, zagotoviti, da je poleg splošnih načel financiranja prepovedano, da bi bili plačilo financerju ali obresti, ki jih ta zaračuna, odvisni od zneska dosežene poravnave ali dodeljenega nadomestila, razen če tako ureditev financiranja nadzoruje javni organ, da se zavarujejo interesi strank.

Kot je že bilo omenjeno, je bila Republika Slovenija prva država članica EU, ki je financiranje s strani tretjih (v kolektivnih postopkih) uredila v zakonodaji (ga pa ni definirala, kar bi bilo gotovo koristno zaradi razmejitve z drugimi inštrumenti). ZKOLT je domala v celoti prevzel (precej neposrečene) rešitve iz Priporočila. Poleg tega je v drugi povedi prvega odstavka 61. člena omogočil in uredil tudi *sui generis* TPLF s strani odvetnikov, ki predstavlja unikum v primerjalnem pravu.

V 59. členu ZKOLT določa, da mora tožeča stranka javno razkriti in sodišču prijaviti izvor sredstev, ki jih bo uporabila za financiranje sodnega postopka. Sodišče kolektivne tožbe ne odobri, če v primeru uporabe finančnih sredstev, ki jih zagotovi tretja oseba, ne glede na to, ali zasleduje pridobitni ali nepridobitni namen, obstaja navzkrižje interesov med tretjo osebo ter tožečo stranko in člani njenega kolektiva; če tretja oseba nima zadostnih sredstev za izpolnitev finančnih obveznosti do tožeče stranke, ki je začela postopek s kolektivno tožbo; ali če tožeča stranka ne izkaže, da ima zadostna sredstva ali ustrezna zavarovanja za poplačilo stroškov nasprotne stranke, če v postopku s kolektivno tožbo ne bi uspela. Kadar kolektivno tožbo financira tretja oseba, ki je oseba zasebnega prava, ni dopustno, da skuša taka tretja oseba odločilno vplivati na procesne odločitve tožeče stranke, vključno z odločitvami za poravnavo; da financira kolektivno tožbo zoper toženo stranko, ki je konkurent financerja, ali zoper toženo stranko, od katere je financer odvisen; ali da za zagotovljena finančna sredstva zaračuna obresti po obrestni meri, ki presega z zakonom določeno obrestno mero. Slednje določilo je za financerje seveda nepriljučno (Priporočilo govori o previsokih obrestih) in poleg tega ne ustreza definiciji TPLF v ožjem pomenu besede.

Iz javno dostopnih dokumentov izhaja, da je bilo pri nas v zvezi s precej kolektivnimi tožbami dogovorjeno plačilo v deležu od prisojenega po drugi povedi drugega odstavka 61. člena ZKoIT (odvetniški TPLF), medtem ko TPLF s strani tretjih oseb, ki niso odvetniki (vsaj iz v Registru kolektivnih tožb dostopnih podatkov) zaenkrat ni bil uporabljen. Prav tako niso bile dogovorjene klasične nagrade v deležu od prisojenega, ki jih omogoča prva poved prvega odstavka 61. člena ZKoIT.

Izkušnja z Nizozemske, kjer se je klasični TPLF zelo razvil (klasičnih *contingency fees* na splošno (in tudi ne v kolektivnih postopkih) nizozemsko pravo ne dopušča),²⁶⁵ kaže, da so se tudi v odsotnosti pravil o TPLF v zakonodaji (še pred WAMCA iz 2019) s sklicevanjem na temeljna načela in namen kolektivnih postopkov sodišča s svojo aktivno vlogo v kolektivnih postopkih uspešno spopadala z vprašanji TPLF. Presojala so npr., ali je zadevni TPLF aranžma skladen s splošno zahtevo, da so interesi skupine dovolj zaščiteni. V postopkih s kolektivno poravnavo po WCAM iz 2005 so npr. razvila pragmatičen pristop glede presoje procesnega upravičenja in nasprotja interesov, po katerem npr. to, da ima stranka nepridobitno naravo, samo po sebi ne pomeni, da pri njej ne more iti za nasprotje interesov. Prav tako so sodišča poudarila, da morajo biti dogovorjene nagrade financierjem vedno predmet presoje sodišča pri potrjevanju kolektivne poravnave ne glede na to, ali so razvidne iz predložene poravnave ali ne (WAMCA sedaj za kolektivne odškodninske tožbe določa splošen kriterij poštenosti, medtem ko natančnejših kriterijev za oceno primernosti, poštenosti nagrade ne določa). Sodišča naj bi se v nekaterih primerih za potrebe seznanitve s sprejemljivimi praksami financiranja in dogovorjenimi nagradami glede na uspeh ter posledično presoje TPLF v posamičnih postopkih posvetovala z zunanjimi strokovnjaki.²⁶⁶

Direktiva 2020/1828 financiranje s strani tretjih ureja v 10. členu in pojasnjuje v uvodni izjavi 52 preambule. Primerjava z ureditvijo (mestoma prav tako neprimerno in pomanjkljivo urejenega) Priporočila Komisije iz 2013 (in s tem tudi našega ZKoIT, ki je povzet po njem) pokaže, da se je evropski zakonodajalec urejanja instituta financiranja kolektivnih tožb s strani tretjih (ki ga niti ne definira) lotil v segmentih nekoliko drugače – manj oprijemljivo, bolj opisno in celo z manj omejitvami zunanjega financiranja za preprečevanje zlorab kolektivnih postopkov.

Tabela: Ureditev TPF v relevantnih pravnih aktih

Priporočilo EK (2013) – točka 19 preambule in načela 14-16 in 32

19. Razpoložljivost sredstev za financiranje postopkov s kolektivnimi pravnimi sredstvi bi morala biti urejena tako, da ne more omogočiti zlorabe sistema ali povzročiti navzkrižja interesov.

ZKoIT (2017) – 59. člen

DIR 2020/1828 – uvodna izjava 52 in 10. člen

(52) Kvalificirani subjekti bi morali sodišču ali upravnemu organu zagotoviti popolno preglednost glede virov financiranja njihovih dejavnosti na splošno in glede izvira sredstev, s katerimi se financira določena zastopniška tožba za ukrepe za povrnitev škode. To je potrebno, da se sodiščem ali upravnim organom omogoči, da lahko presodijo, ali je financiranje s strani tretje osebe, kolikor to dopušča nacionalno pravo, skladno s pogoji iz te direktive, ali bi med tretjo osebo, ki zagotavlja sredstva, in kvalificiranim subjektom lahko obstajalo nasprotje interesov, ki bi predstavljalo nevarnost zlorabe pravnih postopkov, ter ali financiranje s strani tretje osebe, ki ima ekonomski interes za vložitev

²⁶⁵ *Ibid.*, str. 111.

²⁶⁶ *Ibid.*, str. 115–116.

14. Od tožnika bi bilo treba na začetku postopka zahtevati, **da sodišču prijavi izvor sredstev**, ki jih bo uporabil za financiranje.

15. **Sodišču bi moralo biti dovoljeno, da postopek ustavi**, če v primeru TPF:

(a) obstaja navzkrižje interesov med tretjo osebo ter tožnikom in člani njegovega kolektiva;

(b) tretja oseba nima zadostnih sredstev za izpolnitev finančnih obveznosti do tožnika;

(c) tožnik nima zadostnih sredstev za poplačilo stroškov nasprotne stranke, če v postopku s kolektivno tožbo ne bi uspel.

59 (1) Tožeča stranka **mora javno razkriti in sodišču prijaviti izvor sredstev**, ki jih bo uporabila za financiranje sodnega postopka.

59 (2) **Sodišče kolektivne tožbe ne odobri**, če v primeru uporabe finančnih sredstev, ki jih zagotovi tretja oseba, ne glede na to, ali zasleduje pridobitni ali nepridobitni namen,
- obstaja navzkrižje interesov med tretjo osebo ter tožečo stranko in člani njenega kolektiva;

zastopniške tožbe za ukrepe za povrnitev škode ali njen izid, ne bi preusmerilo pozornosti z varstva kolektivnih interesov potrošnikov. Informacije, ki jih kvalificirani subjekt predloži sodišču ali upravnemu organu, bi morale sodišču ali upravnemu organu omogočiti presojo, ali bi lahko tretja oseba neupravičeno vplivala na postopkovne odločitve kvalificiranega subjekta v okviru zastopniške tožbe, vključno z odločitvami o poravnavi, na način, ki bi škodoval kolektivnim interesom zadevnih potrošnikov, in presojo ali tretja oseba zagotavlja financiranje zastopniške tožbe za ukrepe za povrnitev škode proti toženi stranki, ki je njen konkurent, ali proti toženi stranki, od katere je tretja oseba odvisna. Neposredno financiranje določene zastopniške tožbe trgovca, ki posluje na istem trgu kot tožena stranka, bi bilo treba obravnavati, kot da pomeni nasprotje interesov, saj bi konkurent lahko imel ekonomski interes za izid zastopniške tožbe, ki ne bi bil isti kot interes potrošnikov.

Posredno financiranje zastopniške tožbe s strani organizacij, ki se financirajo z enakimi prispevki svojih članov ali z donacijami, med drugim z donacijami trgovcev v okviru pobud za družbeno odgovornost gospodarskih družb, ali z množičnim financiranjem, bi se moralo smatrati za sprejemljivo kot financiranje s strani tretjih oseb, če financiranje s strani tretjih oseb izpolnjuje zahteve glede preglednosti, neodvisnosti in odsotnosti nasprotja interesov. Sodišče ali upravni organ bi moral biti v primeru potrjenega nasprotja interesov pooblaščen, da sprejme ustrezne ukrepe, na primer da od kvalificiranega subjekta zahteva, da zavrne ali spremeni zadevno financiranje, in da po potrebi zavrne pravno sposobnost kvalificiranega subjekta ali da določeno zastopniško tožbo za ukrepe za povrnitev škode zavrže kot nedopustno. Taka zavrnitev ali zavržba ne bi smela vplivati na pravice potrošnikov, ki jih zastopniška tožba zadeva.

10 (3) Države članice zagotovijo, da so sodišča ali upravni organi v zastopniških tožbah za ukrepe za povrnitev škode pooblaščen za ocenjevanje skladnosti z odstavkoma 1 in 2, **kadar se v zvezi s tako skladnostjo pojavijo utemeljeni dvomi**. Kvalificirani subjekti v ta namen sodišču ali upravnemu organu **razkrijejo finančni pregled, v katerem so navedeni viri sredstev, ki se uporabljajo za financiranje zastopniške tožbe**.

10 (1) Države članice zagotovijo, da se v primerih, ko zastopniško tožbo za ukrepe za povrnitev škode financira tretja oseba, kolikor to dopušča nacionalno pravo, **prepreči nasprotje interesov** in da financiranje s strani tretjih oseb, ki imajo ekonomski interes za vložitev zastopniške tožbe za ukrepe za povrnitev škode ali njen izid, ne preusmeri pozornosti z varstva kolektivnih interesov potrošnikov.

10 (4) Države članice zagotovijo, da so za namene odstavkov 1 in 2 sodišča ali upravni organi, **pooblaščen, da sprejmejo ustrezne**

16. DČ bi morale zagotoviti, da je v primerih, ko kolektivno tožbo financira tretja oseba, ki je oseba zasebnega prava, **prepovedano, da bi takšna tretja oseba:**

- (a) skušala odločilno vplivati na procesne odločitve tožnika, vključno z odločitvami za poravnavo;
- (b) financirala kolektivno tožbo zoper tožnika, ki je konkurent financerja, ali zoper tožnika, od katerega je financer odvisen;
- (c) za zagotovljena finančna sredstva zaračunala **previsoke obresti**.

32. Kadar kolektivne odškodninske tožbe financira tretja oseba, ki je oseba zasebnega prava, bi morale DČ zagotoviti, da je poleg splošnih načel financiranja prepovedano, da bi bili plačilo financerju ali obresti, ki jih ta zaračuna, odvisni od zneska dosežene poravnave ali dodeljenega nadomestila, razen če tako ureditev financiranja nadzoruje javni organ, da se zavarujejo interesi strank.

- tretja oseba nima zadostnih sredstev za izpolnitev finančnih obveznosti do tožeče stranke, ki je začela postopek s kolektivno tožbo;

- tožeča stranka ne izkaže, da ima zadostna sredstva ali ustrezna zavarovanja za poplačilo stroškov nasprotne stranke, če v postopku s kolektivno tožbo ne bi uspela.

59 (3) Kadar kolektivno tožbo financira tretja oseba, ki je oseba zasebnega prava, **ni dopustno,**

- da skuša odločilno vplivati na procesne odločitve tožeče stranke, vključno z odločitvami za poravnavo;
- da financira kolektivno tožbo zoper toženo stranko, ki je konkurent financerja, ali zoper toženo stranko, od katere je financer odvisen;
- da za zagotovljena finančna sredstva zaračuna **obresti po obrestni meri, ki presega z zakonom določeno obrestno mero.**

ukrepe, na primer od kvalificiranega subjekta zahtevajo, da zavrne ali spremeni zadevno financiranje, in da po potrebi zavrnejo pravno sposobnost kvalificiranega subjekta v okviru specifične zastopniške tožbe. Če je pravna sposobnost kvalificiranega subjekta v okviru specifične zastopniške tožbe zavrnjena, taka zavrnitev ne vpliva na pravice potrošnikov, ki jih navedena zastopniška tožba zadeva.

10 (2) Za namene odstavka 1, države članice **zlasti zagotovijo, da**

(a) tretja oseba ne vpliva neupravičeno na odločitve kvalificiranih subjektov v okviru zastopniške tožbe, vključno z odločitvami o poravnavi, na način, ki bi škodoval kolektivnim interesom potrošnikov, ki jih zastopniška tožba zadeva

(b) zastopniška tožba ni vložena zoper toženo stranko, ki je konkurent ponudnika financiranja, ali zoper toženo stranko, od katere je ponudnik financiranja odvisen.

Čeprav tako Priporočilo Komisije kot Direktiva 2020/1828 priznavata pomen zunanjega financiranja kolektivnih tožb za zagotavljanje dostopa do pravnega varstva v primerih množičnih oškodovanj, pa tudi potrebo po določitvi pravil zunanjega financiranja, ki ščitijo interese obeh strank v kolektivnih postopkih ter seveda interese članov razreda, žal nista bila zelo ambiciozna pri obravnavanju nekaterih osrednjih točk ureditve tega instituta. Čeprav so bile določbe o TPLF v končnem besedilu Direktive 2020/1828 v primerjavi s tistimi iz predloga direktive, ki ga je Komisija pripravila leta 2018, večinoma izboljšane, izpuščajo nekatere zaščitne ukrepe pred morebitnimi zlorabami pravnih postopkov, ki so bili vključeni celo že v (v tem delu prav tako suboptimalno pripravljeno) Priporočilo Komisije iz leta 2013.

Direktiva v 2020/1828 v bistvu obravnava dva regulativna vidika TPLF v kolektivnih postopkih: (i) razkritje »finančnega pregleda, v katerem so navedeni viri sredstev, ki se uporabljajo za financiranje zastopniške tožbe«, in (ii) navzkrižje interesov (ki je v splošnem sicer bolj natančno in jasno definirano kot v ZKOLT), medtem ko se nekaterih ključnih vprašanj ureditve zunanjega financiranja, kot so

razumnost in morebitna omejitev (*capping*) plačila financerja, sodni nadzor dogovorov o financiranju, licenciranje financerjev, fiduciarne obveznosti financerjev, prepoved odstopa financerja od pogodbe o financiranju brez jasne utemeljitve, kapitalska ustreznost financerjev, odgovornost financerjev za izpolnjevanje finančne zaveze idr., ne dotika oz. ne dotika bolj kot na deklaratorni in zelo splošni ravni. Še več, TPFL tudi v določbah, ki jih vsebuje, ureja na precej omejen in površen način ter brez jasnih utemeljitev izbranih rešitev in pojasnil, kako bodo le-te delovale v praksi. Zaradi tega Direktiva (in posledično nacionalne ureditve) morda ne bo mogla doseči enega od svojih izraženih ciljev, tj. vzpostaviti ravnovesje med olajšanjem dostopa do pravnega varstva za potrošnike in zagotavljanjem ustreznih zaščitnih ukrepov pred zlorabami sodnih postopkov. Nejasne določbe direktive bodo lahko povzročile težave pri njihovem prenosu v nacionalne pravne rede držav članic, pa tudi pri njihovi uporabi v praksi. Poleg tega Direktiva 2020/1828, ki ima ozko področje uporabe, zajema le specificirane kolektivne tožbe potrošnikov in torej ne zadeva kolektivnih tožb na drugih področjih, glede katerih se bodo morale države članice, ki poznajo ali se bodo odločile za širše področje uporabe zakonodaje o kolektivnih postopkih, odločiti, ali bodo in kakšno zunanje financiranje bodo omogočile zunaj potrošniških sporov. Glede na to, da imajo države članice diskrecijo pri odločanju, ali bodo sploh omogočile TPLF v kolektivnih potrošniških tožbah (in s tem, ali bodo prenesle 10. člen direktive v svojo zakonodajo), gre pričakovati, da bodo, če se za to odločijo, TPLF uredile poenoteno za vsa področja, na katerih omogočajo kolektivne postopke.

S ciljem priprave bolj natančne in celovite ureditve TPLF v EU, ki bi se uporabljala horizontalno ne glede na vrsto tožbe in področje spora, je junija 2021 Odbor Evropskega parlamenta za pravne zadeve (JURI) po tem, ko je marca 2021 objavil študijo z naslovom »Odgovorno financiranje pravnih s strani tretjih«, ²⁶⁷ predstavil Osnutek Poročila s priporočili Komisiji o odgovornem zasebnem financiranju sodnih postopkov (t. i. »Vossovo poročilo« po poročevalcu odbora, poslancu Evropskega parlamenta), ki vsebuje tudi predlog nove direktive o TPF. ²⁶⁸ Namen poročila je predstaviti različne pomembne vidike TPLF, in sicer standarde korporativnega upravljanja za financerje, licenciranje financerjev s strani nadzornih organov in postopkovne varovalke pred zlorabo sodnih postopkov, ter dati Komisiji pobudo, da bi se odločila za pripravo predloga zavezujočega sekundarnega akta – direktive, ki bi naslovlila vsa ta vprašanja. Poleg tega, da poskuša poročilo s svojimi predlogi odpraviti pomanjkljivosti 10. člena Direktive 2020/1828, želi zajeti širši spekter tožb kot Direktiva 1828/2020, ki se glede na njeno področje uporabe osredotoča samo na TPLF v kolektivnih tožbah za varstvo interesov potrošnikov. Poročilo je ubralo t. i. »*umbrella*« pristop, v skladu s katerim TPLF ne ureja ne le za vse vrste sodnih sporov, temveč tudi arbitražne postopke. Vsekakor bo moral tudi naš zakonodajalec pozorno spremljati razvoj tega instituta na ravni EU (ter primerjalne in regulatorne trende), še posebej, če se bo evropski zakonodajalec odločil za sprejem nove direktive o TPLF. Trenutno predloga zanjo na podlagi Vossovega poročila Komisija še ni pripravila.

Na drugi strani seveda ne gre spregledati stališč, ki (pretiranemu) urejanju TPLF v zakonodaji in drugih aktih ter prekomernemu razkrivanju dogovorov o financiranju (sploh zunaj kolektivnih postopkov) niso preveč naklonjena. Zanimivo je npr. Pravilo 245 ELI/UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure, ki za individualne pravde sicer predvideva razkritje obstoja financiranja in imena financerja, ne pa tudi podrobnosti dogovora o financiranju, za kolektivne postopke pa v pravilu 237 odstopa od

²⁶⁷ Responsible private funding of litigation, European added value assessment, STUDY, European Parliamentary Research Service, March 2021.

²⁶⁸ 2020/2130(INL).

tega splošnega pravila 245 in določa, da sodišče lahko zahteva, da tožnik sodišču in, če je primerno, tudi nasprotni stranki, razkrije podrobnosti dogovora. Tudi za individualne pravde pa je vendarle določeno, da mora biti plačilo financierju skladno z merodajnim pravom in ne sme biti neprimerno, previsoko (»*inadequate*«) ter da financier ne sme imeti neprimerne vpliva na postopek. Dovoljeni so dogovori s financierji in odvetniki o nagradah glede na uspeh, a morajo biti skladne z merodajnim pravom ter zagotavljati dostop stranke do poštenega pravnega zastopanja in integriteto postopka. Zanimiva je tudi rešitev za primer kršitev zgoraj navedenih pravil: te namreč ne vplivajo na samo presojo zahtevka (pripravljavci besedila so bili mnenja, da bi to omogočalo zlorabe s strani tožencev), vendar lahko sodišče po meritorni odločitvi o zahtevku (v primeru individualnih pravnih, ko do tega prej ne pride) zahteva razkritje podrobnosti in se po posvetovanju s strankami pri presoji, katere stroške bo tožnik dobil povrnjene, odloči, ali dogovorjeni aranžma krši merodajno pravo oz. ni dovolj pošten.

Brez dvoma velja ob prenosu 10. člena direktive v 59. člen ZKoliT vsebino člena izboljšati. V prvi vrsti bi bilo treba v ZKoliT dodati definicijo financiranja s strani tretjih, da bo jasno, kaj sploh ureja 59. člen ZKoliT, saj iz obstoječih določil to ni jasno (omenjene so obresti za zagotovljena finančna sredstva, kar ne ustreza klasičnemu TPFL). Zunanje financiranje, ki bi moralo biti v fokusu 59. člena, bi moralo biti klasični, pravi TPLF, ne dolžniški instrument. Nadalje bi veljalo z namenom preprečevanja zlorab kolektivnih postopkov klasični TPLF urediti (še) natančneje (širše razkritje, razumnost ali omejitve premije itd.). Ureditvi po 59. členu bi veljalo podvreči tudi *sui generis* odvetniške nagrade v deležu iz prisojenega iz druge povedi prvega odstavka 61. člena ZKoliT, nekatere varovalke pred navzkrižjem interesov pa bi se lahko (poleg že določene razumnosti nagrade) določile tudi za klasični *contingency fee* iz prve povedi prvega odstavka 61. člena ZKoliT.

n) Dogovor o plačilu odvetniku v deležu od prisojenega

Klasični dogovori o plačilu odvetniku v deležu od prisojenega (*contingency fees*) so v kolektivnih tožbah dovoljeni v ZDA, Kanadi in Izraelu, medtem ko so v Avstraliji (zaenkrat) prepovedani, zaradi česar se je tam močno razvila industrija zunanjega financiranja kolektivnih tožb.²⁶⁹ Tudi velika večina evropskih ureditev take dogovore odklanja kot neskladne z evropsko pravno tradicijo, kar bolj ali manj omenjajo tudi pravni akti institucij EU, ki obravnavajo kolektivna pravna sredstva.

Dogovori o plačilu odvetniku v deležu od prisojenega (klasični *contingency fee*) so v Sloveniji kljub temu, da je naš pravdni postopek v tem delu precejšen unikum v Evropi, na splošno dovoljeni. Po Zakonu o odvetništvu²⁷⁰ se namreč lahko določijo do 15 % prisojenega zneska. Enako splošno pravilo je v prvi povedi prvega odstavka 61. člena ZKoliT določeno tudi za kolektivne tožbe. Tak, klasičen dogovor za plačilo odvetniku po deležu iz prisojenega sicer zmanjša tožnikovo tveganje zaradi neuspešne pravde, ne izključi pa tveganja za plačilo stroškov nasprotne stranke v primeru neuspeha v pravdi. Zaradi stroškovnega tveganja se je tudi ob pripravi ZKoliT zastavljalo vprašanje, ali bodo upravičene organizacije ob zgolj klasični ureditvi dogovorov za plačilo odvetniku od prisojenega želele vlagati kolektivne odškodninske tožbe. Te niso enostaven, poceni in hiter postopek in so za tožnika v odsotnosti zunanjega financiranja hudo finančno breme.

²⁶⁹ Kalajdžić v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 305–306.

²⁷⁰ Ur. l. RS, št. 18/93 in nasl.

Zato se je zdela smiselna določitev dodatne možnosti v ZKOLT (ki je zapisana v drugi povedi prvega odstavka 61. člena ZKOLT), za katero se stranki lahko sporazumno dogovorita, tj. da dogovor za plačilo odvetniku po deležu iz prisojenega lahko tudi presega sicer po Zakonu o odvetništvu in prvi povedi prvega odstavka 61. člena ZKOLT dovoljenih 15 % (vse do 30 %), vendar le, če se odvetnik hkrati zaveže prevzeti tudi tveganje za neuspeh v pravdi, ki presega le tveganje za izgubo lastnega honorarja. Ta edinstvena določba, ki aranžma z odvetniki odmika od klasičnega *contingency fee* aranžmaja, in ga po vsebini umešča med TPLF aranžmaje, je bila označena kot »*sui generis* financiranje s strani tretjih oseb - odvetnikov«. ²⁷¹ Glede na navedeno bi veljalo to vrsto financiranja pravnih pravnih s strani odvetnikov ustrezno umestiti pod določbe, ki urejajo TPLF (te pa ustrezno revidirati).

Za primere kolektivnih postopkov z *opt-out* sistemom, torej sistemom izključitve, ZKOLT odvetnikom zagotavlja varovalo v primeru, da bi le majhno število članov razreda na koncu postopka počrpalo prisojeno odškodnino: tudi v tem primeru se delež od prisojenega zneska računa od zneska, ki mora biti izplačan članom skupine, ki so izplačilo dejansko uveljavljali, pri čemer pa ta znesek ne sme biti nižji od 30 % zneska, do katerega bi bil odvetnik upravičen, če bi bila počrpana celotna odškodnina. Ta določba zagotavlja, da odvetniki prejmejo določene honorarje neodvisno od tega, kakšno bo dejansko črpanje (obseg tega je pri *opt-out* vnaprej manj predvidljiv, zato je ta rešitev določena le za primere *opt-out*), vendar naj bi poskušala preprečiti, da bi bili ti prekomerni in v celoti neodvisni od učinkov sodbe na interese, ki jih je tožnik z njo zastopal. Za take primere je določeno, da se odvetniku znesek, do katerega je upravičen ne glede na število članov razreda, ki dejansko uveljavljajo izplačilo, izplača takoj, morebiten preostanek pa po poteku roka za uveljavljanje izplačil, ki ga sodišče določi v kolektivni odškodninski sodbi. Pri tem velja opozoriti na to, kako se glede na drugi odstavek 61. člena ZKOLT pravilno računa delež: računa se od zneska, ki mora biti izplačan članom skupine, ki so izplačilo dejansko uveljavljali (ne torej od celotne agregatne odškodnine ali ocenjene pričakovane skupne vsote obveznosti (kot bi veljalo v primeru *opt-in*), temveč od dejansko počrpanega zneska), ne glede na ta znesek pa nagrada ne more biti nižja od 30 % zneska, do katerega bi bil odvetnik upravičen, če bi bila oškodovancem izplačana celotna odškodnina iz 40. člena ZKOLT. Slednje ne pomeni, da je minimalni prag postavljen na 30 % celotne vtoževane odškodnine, temveč na 30 % nagrade, do katere bi bil odvetnik upravičen, če se ta ne bi računala od dejanskega počrpanega zneska, pač pa od vtoževane odškodnine. Razlika je v primeru napačnega izračuna po tem členu lahko velika, kar je še posebej pomembno zato, ker ta znesek (če bi bil večji od tistega, izračunanega na podlagi dejanskega črpanja) »najeda« odškodninski fond za člane razreda.

Priporočilo Komisije določanje nagrade odvetniku po deležu iz prisojenega kot evropskemu pravnemu prostoru tuj institut v načelu odklanja. ²⁷² V točki 29 najprej na splošno glede nagrad odvetnikom določa, da bi morale države članice zagotoviti, da odvetniške nagrade in metoda, po kateri se izračunajo, ne spodbujajo sodnih sporov, ki z vidika interesov katere koli od strank niso nujni, v točki 30 pa dodaja, da države članice ne bi smele dovoliti odvetniških nagrad, vezanih na višino odškodnine, ki bi lahko povzročile take spodbude. Države članice, ki izjemoma dovoljujejo takšne nagrade, bi morale zagotoviti ustrezno nacionalno ureditev navedenih nagrad v zadevah na podlagi kolektivnih pravnih sredstev, pri čemer bi bilo treba zlasti upoštevati pravico članov kolektiva tožnika do polnega nadomestila.

²⁷¹ Djinović, Vlahek, 2019, *op. cit.*, str. 73.

²⁷² The Council of Bars and Law Societies of Europe (CCBE) jih npr. izrecno prepoveduje.

Direktiva 2020/1828 odvetniških nagrad in dogovorov z odvetnikom o deležu iz prisojenega zneska izrecno ne obravnava. V uvodni izjavi 38 med stroški postopka zgolj omenja stroške, ki nastanejo zaradi dejstva, da je katero od strank zastopal odvetnik ali kak drug pravni strokovnjak, vendar na več mestih poudarja, da mora biti namen vlaganja kolektivnih tožb varovanje interesov potrošnikov. V uvodni izjavi 25 tako v zvezi s kriteriji za kvalificirane subjekte pojasnjuje, da bi morali biti ti subjekti neodvisni in ne bi smeli biti pod vplivom oseb, ki niso potrošniki in imajo ekonomski interes za vložitev morebitne zastopniške tožbe, predvsem trgovcev ali *hedge* skladov, tudi v primeru financiranja s strani tretjih oseb, in da bi morali imeti kvalificirani subjekti v ta namen vzpostavljene postopke, ki bi preprečevali tako vplivanje, pa tudi nasprotje med lastnimi interesi, interesi njihovih ponudnikov financiranja ter interesi potrošnikov. Nadalje v okviru obravnave zunanjega financiranja direktiva v uvodni izjavi 52 poudarja, da je zahtevana transparentnost glede financiranja potrebna, da se sodiščem ali upravnim organom omogoči, da lahko presodijo, ali je financiranje s strani tretje osebe, kolikor to dopušča nacionalno pravo, skladno s pogoji iz te direktive, ali bi med tretjo osebo, ki zagotavlja sredstva, in kvalificiranim subjektom lahko obstajalo nasprotje interesov, ki bi predstavljalo nevarnost zlorabe pravnih postopkov, ter ali financiranje s strani tretje osebe, ki ima ekonomski interes za vložitev zastopniške tožbe za ukrepe za povrnitev škode ali njen izid, ne bi preusmerilo pozornosti z varstva kolektivnih interesov potrošnikov.

Tabela: Dogovori o nagradi odvetniku (v odstotku od prisojenega zneska)

Priporočilo EK (2013) – načeli 29 in 30	ZKoIT (2017) – 61. člen	DIR 2020/1828 - /
<p>29. Države članice bi morale zagotoviti, da odvetniške nagrade in metoda, po kateri se izračunajo, ne spodbujajo sodnih sporov, ki z vidika interesov katere koli od strank niso nujni.</p> <p>30. Države članice ne bi smele dovoliti odvetniških nagrad, vezanih na višino odškodnine, ki bi lahko povzročile take spodbude. Države članice, ki izjemoma dovoljujejo takšne nagrade, bi morale zagotoviti ustrezno nacionalno ureditev navedenih nagrad v zadevah na podlagi kolektivnih pravnih sredstev, pri čemer bi bilo treba zlasti upoštevati pravico članov kolektiva tožnika do polnega nadomestila.</p>	<p>- na splošno dovoljene do 15% (kot po ZOdv)</p> <p>- lahko do 30%, če se odvetnik ob tem zaveže, da bo v primeru neuspeha v pravdi sam nosil vse stroške postopka (za primer <i>opt-out</i> je določeno pravilo za izračun zneska in časovnica za upravičenost do nagrade)</p> <p>- če odvetniku plačila <i>contingency fee</i>-ja ni mogoče zagotoviti iz stroškov postopka, ki jih je za povrnitev stroškov nagrade odvetnika tožeči stranki morala povrniti nasprotna stranka, se posamezni zneski izplačil, do katerih so upravičeni člani skupine, ustrezno znižajo</p>	

Z dopustitvijo dogovorov z odvetniki za plačilo po deležu iz prisojenega se ZKoIT sicer odmika od Priporočila Komisije, vendar je bilo po oceni pripravljavcev predloga ZKoIT v odsotnosti drugačnega zunanjega financiranja (npr. iz proračuna) takšno financiranje ekonomska nujnost. Omejevanje višine deleža iz prisojenega naj bi do neke mere omililo odstop ZKoIT od evropske pravne tradicije. Poleg tega mora sodišče pri certifikaciji oceniti, ali je tak dogovor ustrezen (7. točka četrtega odstavka 28. člena ZKoIT), ter s tem (kar pravzaprav vsaj implicitno zahteva tudi Direktiva 2020/1828) preprečiti, da bi odvetniške nagrade namesto resničnega varstva pravic oškodovancev postale glavni namen vlaganja

kolektivnih odškodninskih tožb. Pri tem je treba opozoriti tudi na izrecno določilo prvega odstavka 35. člena ZKoliT, da je tožeča stranka dolžna varovati interese vseh članov skupine, kar se seveda nanaša tudi na skrb za ustrezno poplačilo članov. Trgovinska zbornica Slovenije je glede predlaganega člena v ZKoliT glede plačila v deležu od prisojenega predlagala, da se plačilo omeji neodvisno od prisojenega zneska.²⁷³ Odvetniška zbornica Slovenije pa je zapisala, bi bilo treba 7. točko četrtega odstavka 28. člena ZKoliT črtati, saj sodišče ne bi smelo imeti pristojnosti ocenjevati dogovorov z odvetniki o nagradi, ter da predmetna določba nasprotuje ureditvi pravosodnega sistema, v katerem je odvetništvo kot del pravosodja samostojno in neodvisno, zaradi česar ji absolutno nasprotujejo.²⁷⁴

V skladu s pričakovanji²⁷⁵ so, kot je že bilo omenjeno, v kolektivnih postopkih v Sloveniji dogovori za plačilo odvetniku po deležu iz prisojenega (ne v klasični obliki, pač pa po drugi povedi prvega odstavka 61. člena, kjer gre za *sui generis* odvetniški TPLF) postali priljubljeni. Očitno je ta možnost za odvetnike atraktivna, kar glede na relativno nizek stroškovni riziko v našem pravnem okolju za primer neuspeha v pravdi (in na drugi strani glede na to visok najvišji odstotek nagrade od prisojenega) ni presenetljivo.

V več v zadnjih letih začetih kolektivnih postopkih pri nas je odvetniška pisarna tožnika prevzela tveganje kritja vseh stroškov in se dogovorila za najvišji možen honorar (30%). Pri tem se zastavlja vprašanje, ali se je za najvišji možen odstotek dogovoriti ne glede na okoliščine primera. ZKoliT sicer ne navaja okoliščin, na podlagi katerih bi sodišče presojalo razumnost dogovorjenega odstotka, temveč določa le, da mora kolektivna odškodninska tožba vključevati podrobnosti o stroških postopka in morebitnem financiranju pravnega postopka s strani tretjih oseb, ter da sodišče v fazi potrjevanja (certificiranja) kolektivne odškodninske tožbe preveri, ali je dogovor z odvetnikom o plačilu po deležu iz prisojenega razumen. Če sodnik meni, da dogovor ni razumen, kolektivne tožbe ne sme certificirati (7. točka četrtega odstavka 28. člena ZKoliT).

Naša sodišča bodo imela v primerih, kjer je tožnik z odvetniško pisarno sklenil tak dogovor, izjemno pomembno vlogo. V fazi certificiranja kolektivnih odškodninskih tožb se bodo morali sodniki odločiti, ali je pogodba o 30 % deležu razumna, ne da bi jih ZKoliT za to presojo dajal kakršnekoli usmeritve. ZKoliT določa razpon deleža »do 30 %«. Čeprav ne določa nobenih kriterijev za presojo razumnosti, besedilo ZKoliT jasno kaže, da delež ni nujno v vseh primerih določen pri najvišji vrednosti (tj. 30 %). Menimo, da bi morala sodišča kljub odsotnosti relevantnih kriterijev pri presoji razumnosti deleža (tako v primeru klasičnega *contingency fee* po prvi povedi prvega odstavka 61. člena, kot v primeru *sui generis* odvetniškega TPLF po drugi povedi prvega odstavka 61. člena) upoštevati vse relevantne okoliščine primera. To so lahko med drugim kompleksnost primera in pravnega področja, na katerega primer sodi, tveganje, ki ga prevzemajo odvetniki, čas, porabljen za primer, in kakovost dela odvetnikov. V zadevah, ki jih tožniki z odvetniki izberejo zaradi nezapletenosti primera ter dokaj gotovega uspeha (ko je npr. kršitev že ugotovil organ, pristojen za konkurenco, in je tako kolektivna tožba *follow-on* tožba, pri čemer je večina relevantnih podatkov dostopnih že iz odločbe organa, ali kjer so bile v tujini že vložene praktično enake kolektivne tožbe in v teh postopkih že izdane sodbe), bo določitev najvišjega mogočega odstotka najbrž težko razumna. Glede na relativno nizek stroškovni riziko pri nas je tudi sicer 30 % delež visok.

²⁷³ Dokument št. 2194/2016 – BG z dne 9. septembra 2016.

²⁷⁴ Dopis št. 1567/2016 z dne 7. septembra 2016.

²⁷⁵ Gl. Vlahek, Djinović, *op. cit.*, str. 74.

Pri presojanju razumnosti dogovora bi se sodniki morda lahko sklicevali na režim iz ZDA, kjer so kriteriji za ocenjevanje (klasičnih) *contingency fees* obravnavani tako v zakonodajnih in drugih pravni aktih kot sodni praksi (kjer sodišča sklenjene kolektivne poravnave pogosto presojujejo prav zaradi zatrjevanih nerazumnih dogovorov o plačilu iz prisojenega). Class Action Fairness Act²⁷⁶ iz leta 2005 določa, da morajo honorarji in stroški za delo odvetnikov v zvezi s kolektivno poravnavo primerno odražati obseg, v katerem je odvetniku uspelo doseči popolno odškodnino za zatrjevana oškodovanja, ter čas, stroške in tveganje odvetnika v zvezi z zadevnim postopkom.²⁷⁷ Ameriška odvetniška zbornica (*American Bar Association*) v svojih vzorčnih pravilih poklicnega vedenja (*Model Rules of Professional Conduct*)²⁷⁸ izrecno zahteva, da odvetnik ne sme skleniti dogovora o, zaračunati ali sprejeti nerazumne nagrade ali nerazumnega zneska za stroške,²⁷⁹ in določa dejavnike, ki jih je treba upoštevati pri ocenjevanju razumnosti nagrade. Med drugim so navedeni: potrebni čas in delo, novost in težavnost obravnavanih vprašanj, višina zahtevka in rezultat v postopku ter pristojbina, ki se običajno zaračunava v tistem prostoru za podobne pravne storitve. Slednji dejavnik kaže na pomembno vlogo tradicije in sodne prakse tudi pri določanju višine *contingency fees*. Zato je treba poudariti pomembno vlogo slovenskih sodišč v zadevah s takimi dogovori, v katerih bodo ugotavljala razumnost dogovorjene nagrade v kolektivnih postopkih. Pri tej zahtevni nalogi bi jim lahko pomagala tudi ocena razumnosti takšnega dogovora, ki ga je opravilo Prizivno sodišče v Amsterdamu v primeru kolektivne poravnave v zadevi *Converium*,²⁸⁰ ter ameriška empirična študija *contingency fees* v kolektivnih poravnava, na katero se v odločbi v zadevi *Converium* sklicuje tudi sodišče.²⁸¹ Tudi v kanadskih provincah poštenost in razumnost odvetniških nagrad s ciljem zaščite interesov članov razreda vnaprej presojujejo sodišča, in sicer glede na prevzet riziko, kompleksnost zadeve, stopnjo uspeha itd.²⁸²

V québeškem Zakonu o pravnem postopku je v poglavju o kolektivnih tožbah v zvezi z nagradami odvetnikov določeno, da v interesu članov razreda sodišče oceni, ali je nagrada, ki jo je zaračunal tožnikov odvetnik, razumna, in jo, če ni razumna, lahko določi sodišče. Dodano je, da ne glede na to, ali je sklad za pomoč pri skupinskih tožbah zagotovil pomoč tožniku, sodišče zasliši sklad, preden odloči

²⁷⁶ Public Law 109–2 z dne 18. februarja 2005.

²⁷⁷ »The fees and expenses awarded to counsel in connection with a class action settlement appropriately reflect the extent to which counsel succeeded in obtaining full redress for the injuries alleged and the time, expense, and risk that counsel devoted to the litigation.« (Sec. 6, b), II, A).

²⁷⁸ https://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct/ (dostopano 27. julija 2022).

²⁷⁹ »A lawyer shall not make an agreement for, charge, or collect an unreasonable fee or an unreasonable amount for expenses.« (Pravilo 1.5, točka a)).

²⁸⁰ Na Nizozemskem dogovori o plačilu iz prisojenega na splošno niso dovoljeni (razen v nekaterih primerih, ki niso relevantni za kolektivne postopke). V zadevi *Converium* so imeli ameriški odvetniki dogovor o 20 % *contingency fee*. Sodišče je trdilo, da lahko v okviru ugotavljanja poštenosti kolektivne poravnave in razumnosti dogovora o plačilu iz prisojenega upošteva običajno prakso v zvezi s *contingency fees* v ZDA, saj so tožnika zastopale ameriške odvetniške pisarne in so bile pravne storitve, ki so jih zagotavljale, izvedene pretežno v ZDA. Z upoštevanjem relevantnih okoliščin primera in relevantnih dejavnikov za ugotavljanje razumnosti (čas, porabljen za primer, ki je bil obširno opisan v memorandumu, število odvetniških pisarn, ki so opravljale delo na primeru, dejstvo, da je bila enaka nagrada dogovorjena tudi v ameriškem kolektivnem postopku v tej zadevi, primerjava dogovorjene *contingency fee* z nagrado, ki bi šla v tem primeru odvetnikom, če bi upoštevali čas, porabljen na primeru) je odločilo, da je 20 % *contingency fee* razumna.

²⁸¹ Eisenberg, Miller, Attorneys fees in class action settlements: an empirical study, *Journal of empirical legal studies*, Vol. 1, Issue 1, str. 27–78, marec 2004.

²⁸² Piché v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 340. Analiza 146 spisov kolektivnih postopkov v Québecu, iz katerih so bili razvidni relevantni podatki, je pokazala, da so bile nagrade (skupaj z davki in drugimi plačili) v povprečju v višini 27,45% vrednosti zneska poravnave, medtem ko nekatere študije za Ontario govorijo o 22%.

o stroških in nagradi, pri čemer sodišče ugotovi, ali je sklad jamčil plačilo vseh ali dela pravnih stroškov ali nagrade.²⁸³ Tudi v Ontariu Zakon o kolektivnih tožbah zahteva razumnost nagrade brez določitve kriterijev razumnosti, a so kriterije razvila sodišča, ki poudarjajo, da je nedvomno naloga sodišč, da presojuje dogovore o nagradah. Najbolj pogosto uporabljena kriterija sta v praksi stopnja prevzetega rizika in stopnja uspeha v zadevi, pa tudi obseg in trajanje dela, dejanska in pravna kompleksnost primera, vrednost zahtevka, pomen zadeve za razred, s strani odvetnikov izkazana stopnja kompetentnosti in usposobljenosti, itd. V nekaterih, sicer redkih primerih v zadnjih letih so nekatera sodišča v izogib presoji razumnosti nagrade sprejela stališče, da se (vsaj v primerih z nižjimi vrednostmi spora in tam, kjer ni dokazov o nasprotnem) šteje, da je nagrada v višini do 33% od prisojenega zneska razumna.²⁸⁴ Projektna skupina, ki je leta 2019 pripravila priporočila za reformo Zakona o kolektivnih tožbah v Ontariu, je glede nagrad predlagala izrecen zapis, da morajo biti nagrade pošteno in razumne ter s ciljem zavarovanja interesov članov razreda v vsakem konkretnem primeru odobrene s strani sodišča, prav tako pa bi bilo treba po njihovem mnenju izrecno zapisati temeljna kriterija za presojanje poštenosti in razumnosti, in sicer prevzet riziko ter dosežen uspeh za člane razreda, pri čemer bi bilo treba določiti tudi kriterije za presojanje stopnje prevzetega rizika (riziko je nizek, če so na voljo dokazi in/ali ugotovitve kršitev v drugih upravnih ali sodnih postopkih in odvetnikom ni treba dokazovati temelja s svojimi lastnimi preiskavami, ali pa so v tujini obravnavana enaka množična oškodovanja in se zato odvetnik lahko nadeja ena rešitve zadeve, pa tudi, če ima tožnik zunanjskega financerja).²⁸⁵ Sodišča lahko po mnenju projektne skupine ustreznost nagrad ugotavljajo tudi s primerjanjem rezultatov, ki bi jih dale druge metode za računanje nagrad, npr. računanje po urni postavki, pa tudi z angažmajem *amicus curiae* svetovalcev.²⁸⁶ V primeru visokih zneskov naj bi se (tudi po vzoru ameriških priporočil) odstotki nagrad ustrezno znižali oz. naj ti z naraščanjem zneskov ne bi proporcionalno naraščali.²⁸⁷ Pri primerjavi *contingency fees* v posameznih postopkih je seveda treba biti pozoren na to, ali dogovor za primer neuspeha predvideva le to, da odvetnik ne bo prejel nagrade, ali pa morda tudi to, da bo kril tudi stroške nasprotne stranke.

V rednem pravnem postopku se stranka in odvetnik pred vložitvijo tožbe dogovorita za plačilo. Če je to dogovorjeno v obliki plačila iz prisojenega zneska, se stranka, ki bo kasneje plačala takšno nagrado, vnaprej strinja z njenim odstotkom. V kolektivnih postopkih pa je drugače. Posamezni člani razreda načeloma niso vnaprej znani in ne sodelujejo pri dogovoru med tožnikom in odvetnikom o nagradi iz prisojenega ter njenem odstotku. S tem se strinja samo tožnik, čeprav te nagrade na koncu ne bo plačal on, temveč člani razreda iz prisojene odškodnine. V primeru dobljene pravde bo toženec tožniku seveda povrnil potrebne stroške, vendar v skladu z odvetniško tarifo, kar bo bistveno manj kot znesek, dogovorjen v odstotku prisojenega zneska.

Tako določena nagrada odvetnika lahko močno zmanjša odškodovanje članov razreda (gl. 63. člen ZKoliT). Sodišča morajo zaradi varovanja pravic oškodovancev, ki v kolektivnih postopkih niso stranke, se pa ti vodijo v njihovem interesu, natančno in previdno obravnavati merila za certifikacijo, presojati predloge tožnikov ter biti na splošno občutljiva za morebitne poskuse zlorabe kolektivnih postopkov. Kadar je odločanje distancirano od članov razreda, je bistveno, da sodišče v okviru svoje aktivne vloge

---

²⁸³ Člen 593 Zakona o pravnem postopku.

²⁸⁴ Law Commission of Ontario, *Class Actions: Objectives, Experiences and Reforms: Final Report*, str. 73.

²⁸⁵ *Ibid.*, str. 75.

²⁸⁶ *Ibid.*, str. 75–76.

²⁸⁷ *Ibid.*, str. 76–77.

v kolektivnih postopkih oceni razumnost nagrade (tako tiste iz prve kot tiste iz druge povedi prvega odstavka 61. člena ZKoliT) ter tako ščiti interese članov razreda, zaradi katerih naj bi se kolektivna tožba sploh vlagala. Tu velja ponovno poudariti, je tožeča stranka (tudi po izrecni določbi prvega odstavka 35. člena ZKoliT) dolžna varovati interese vseh članov skupine.

Dodaten »nadzor« nad ustreznostjo kolektivne tožbe in dogovorjenega plačila iz prisojenega bi se vsaj do neke mere morda lahko izvajal tudi tako, da bi se za vzporedne tožbe odločali konkurenčni tožniki, ki bi članom razreda zagotavljali boljši uspeh (tako po vsebini kot po višini odškodnine zaradi nižje nagrade od prisojenega).²⁸⁸

Praktično vprašanje, ki bi se lahko pojavilo v postopku presoje razumnosti dogovora z odvetnikom o plačilu iz prisojenega, je, kako naj ravna sodišče, če ugotovi, da je dogovor nerazumen. Lahko bi trdili, da je sporazum fiksni, in če je nerazumen, sodišču ne preostane drugega, kot da zavrne certifikacijo kolektivne tožbe. To bi lahko sklepali tudi iz besedila četrtega odstavka 28. člena ZKoliT, ki določa, da sodišče odobri kolektivno odškodninsko tožbo, če meni, da je dogovor z odvetnikom o plačilu po deležu iz prisojenega zneska po 61. členu ZKoliT razumen. Iz tega bi sledilo, da v primeru, ko sodišče oceni, da je dogovor nerazumen, kolektivne tožbe ne odobri. Vendar je taka rešitev za tožnika lahko zelo neugodna. V tem primeru bi moral tožnik z odvetnikom najprej skleniti nov dogovor. Potem bi moral znova vložiti tožbo, ponovno plačati sodno takso in tvegati, da bo kolektivno tožbo v isti zadevi vložila druga oseba s procesnim upravičenjem, sodišče pa jo bo certificiralo, preden bo sam uspel vložiti novo tožbo. Sodišče bi lahko nato odločilo, da je dogovor še vedno nerazumen, in cikel bi se lahko začel znova. Sprejemljivejša rešitev je morda ta, da sodišče, če meni, da je dogovor nerazumen, pozove tožnika, da ga spremeni, pri čemer morebiti nakaže, v kolikšni meri oz. za koliko presega prag razumnosti. Tretja rešitev bi lahko bila, da bi sodišče preprosto samo spremenilo višino odstotka, vendar je tu težava v tem, da gre za dogovor med tožnikom in odvetnikom, v katerega sodišče ne more enostransko posegati. Poleg tega določitev nižjega odstotka honorarja morda ne bi bila sprejemljiva za odvetnika, ki v takih okoliščinah morda ne bi želel več zastopati tožnika (in financirati kolektivnega postopka). Zanimivo bo videti, kako se bo to vprašanje razvijalo v slovenski sodni praksi. V kanadski provinci Ontario lahko npr. sodišče v primeru, da ne odobri nagrade, samo določi nagrado ali da v zvezi z njo usmeritev.²⁸⁹

1.5.6. Struktura kolektivnih postopkov po ZKoliT

a) Struktura postopka s kolektivno odškodninsko tožbo

Postopek s kolektivno odškodninsko tožbo (ki jo ZKoliT v 3. členu opredeljuje široko kot tožbo, na podlagi katere upravičena oseba v korist vseh oseb, ki so bile oškodovane v primeru množičnega oškodovanja, zahteva nadomestilo za prikrajšanje ne glede na pravno kvalifikacijo zahtevka, npr. kot odškodninskega, obogatitvenega ali spolnitvenega, pri čemer navedene osebe niso stranke v postopku) se deli na štiri temeljne faze: (1) uvodni pregled in certifikacija (odobritev); (2) vključevanje oz. izključevanje; (3) vsebinsko odločanje; in (4) izvršba oz. poplačilo.

²⁸⁸ Prim. Tzankova, Kramer v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 117–118.

²⁸⁹ Law Commission of Ontario, *Class Actions: Objectives, Experiences and Reforms: Final Report*, str. 72.

Treba je podariti, da se v skladu z 11. členom ZKoliT v kolektivnih postopkih smiselno uporabljajo določila ZPP, če v ZKoliT ali drugem zakonu ni določeno drugače. To je pomembno zato, ker ZKoliT vseh postopkovnih vprašanj ne rešuje.

V nadaljevanju je predstavljena struktura postopka s kolektivno tožbo s prikazom in opisom posameznih faz postopka. Nekatere temeljne značilnosti postopka so bile že natančno predstavljene v prehodnih poglavjih, zato tu niso ponovno natančno analizirane. Fokus v tem delu je sami strukturi in temeljnih korakih postopka za lažje razumevanje njegovega poteka.

Skica: Temeljna struktura postopka s kolektivno odškodninsko tožbo

Skica: Prva faza postopka s kolektivno odškodninsko tožbo

I. faza DOP&POP & CERT

- Začetek postopka: vložitev KOLEKTIVNE ODŠKODNINSKE TOŽBE: vsebina tožbe (26. člen)
- PRESOJA DOPUSTNOSTI & POPOLNOSTI TOŽBE
  - sodišče nedopustno / nepopolno in naknadno nedopolnjeno tožbo s sklepom ZAVRŽE (27. člen)
  - dopustno in popolno tožbo pošlje TC v odgovor (le glede certifikacije) + objava v REGISTER (27. člen)
- ODLOČANJE O ODOBREDITVI TOŽBE
  - sodišče razpiše narok za odločanje o odobritvi tožbe (28. člen)
  - član / druga org. lahko sodišču pošlje stališče glede odobritve; ta jih lahko povabi na narok
  - NAROK za odločanje o odobritvi kol odšk tožbe
  - če niso izpolnjeni pogoji iz 28. člena, tožbo s sklepom ZAVRŽE
  - če so: SKLEPO ODOBREDITVI KOLEKTIVNE ODŠKODNINSKE TOŽBE (28. člen pogoji + 29. člen vsebina & objava v REGISTER)
    - določi sistem opt-in/opt-out (30. člen) in rok 30-90 dni za podajo izjav (29. člen)
    - določi rok za vsebinski odgovor TC na tožbo (29. člen): 30-60 dni od PM sklepa o odobritvi KT
    - določi rok za podajo pisnih stališč po 37. členu
    - lahko naloži plačilo varščine + opravo drugih aktivnosti
- Po PM sklepa o odobritvi sodišče obvesti člane skupine (31.+32. člen)

Skica: Druga faza postopka s kolektivno odškodninsko tožbo

II. faza

OPT-IN / OPT-OUT

- člen 29/2/4: v sklepu o odobritvi KT sodišče določi rok 30-90 dni za podajo izjav o vključitvi/izključitvi
- sodišče vodi seznam vključenih/izključenih oseb (33. + 34. člen)
- pri opt-in faza “prijavljanja” še ne pomeni meritornega odločanja o upravičenosti oziroma o pripadnosti razredu!
  - le prima facie preizkus
  - morajo pa v tej fazi že biti predloženi dokazi za (kasnejšo) meritorno odločanje o individualnem zahtevku

Skica: Tretja faza postopka s kolektivno odškodninsko tožbo

III. faza

VSEBINSKA PRESOJA

- **GLAVNA OBRAVNAVA**
  - izražanje stališč s strani oseb, ki so podale pisna stališča (37. člen)
- **KOLEKTIVNA ODŠKODNINSKA SODBA**
  - vsebina (38. člen) + vročitev (38. + 42. člen) + objava v REGISTER (38. člen)
  - učinek sodbe (41. člen)
  - individualna odmera odškodnine (39. člen) / agregatna odškodnina (40. člen) / določen znesek ali izračun za vsakega člana (40. člen)
  - če po 40. členu in če opt-out, sodišče določi rok 90 dni - 6 mes za zahtevanje izplačila
  - če po 40. členu: agregatno odškodnino / ocenjeni skupen znesek mora TC plačati na poseben račun
  - če po 40. členu: v sodbi IMENUJE UPRAVITELJA KOLEKTIVNE ODŠKODNINE (43. člen)
  - 42. člen: OBVEŠČANJE O SODBI (če ni individualno določena odškodnina)

Skica: Četrta faza postopka s kolektivno odškodninsko tožbo

IV. faza POPLAČILO

- v primeru individualne odmere po 39. členu = individualna izvršba na podlagi PM sodbe
- sicer (v primerih iz 40. člena): **UPRAVITELJ KOLEKTIVNE ODŠKODNINE = NOTAR**
  - sestavi osnutek seznama oškodovancev (44. člen)
  - osnutek pošlje sodišču, strankam ter osebam, ki jih ne želi uvrstiti na seznam (44. člen)
    - ugovor TK/TC v 30 dneh na uvrstitev določenih oseb na seznam (44. člen)
      - ugovor se vroči nasprotni stranki in osebam, katerih uvrstitev je bila prerekana (44. člen)
- **SODIŠČE**
  - **NAROK** za obravnavo seznama oškodovancev (45. člen)
  - **SKLEP Z DOKONČNIM SEZNAMOM OŠKODOVANECV IN ZNESKOV/DRUGIH DAJATEV** (45. člen)
- **IZPLAČEVANJE OŠKODOVANECV - UPRAVITELJ** (46. člen)
  - se izvede po PM sklepa sodišča
  - morebitni presežek se vrne TC
- zaključno poročilo v potrditev sodišču (46. člen)
- **SODIŠČE: SKLEP O POTRITVI ZAKLJUČNEGA POROČILA** (46. člen)

(i) *Prva faza postopka s kolektivno odškodninsko tožbo*

Prva faza postopka s kolektivno odškodninsko tožbo sestoji iz uvodne presoje dopustnosti in popolnosti kolektivne tožbe (27. člen ZKoliT) in certifikacije, torej presoje odobritve kolektivne tožbe (28. člen ZKoliT).

Presoja dopustnosti se nanaša na obravnavo vprašanja, ali tožbo vlaga oseba s procesnim upravičenjem iz 4. člena ZKoliT in ali sodi tožba na področje uporabe ZKoliT iz 2. člena ZKoliT, medtem ko se presoja popolnosti nanaša na obravnavo vprašanja, ali tožba vsebuje vse predpisane sestavine iz 26. člena ZKoliT. Če jih ne, sodišče določi rok za popravilo oz. dopolnitev tožbe – če ta v roku ni dopolnjena oz. popravljena, jo sodišče zavrže. Sodišče pa tožbo takoj (ali kasneje) zavrže, če ta ni dopustna.

Dopustno in popolno tožbo sodišče pošlje toženi stranki v odgovor glede pogojev za certifikacijo in jo ob vročitvi objavi v Registru kolektivnih tožb (razen priloge tožbe, ki vsebuje navedbo in osebne podatke znanih članov skupine). V registru se sicer podatek, da je tožba bila vložena, objavi že takoj po vložitvi tožbe ne glede na to, ali je že bila vročena toženi stranki ali ne. Posebej je treba poudariti, da se tožena stranka v odgovoru na tožbo v tej fazi omeji na izpolnjevanje pogojev za odobritev kolektivne odškodninske tožbe (še le po odobritvi kolektivne tožbe pa sodišče v sklepu o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe toženi stranki določi rok in jo pozove, da (v celoti) odgovori na kolektivno odškodninsko tožbo, pri čemer bo lahko tudi že v tej fazi prišlo do obravnave vsebinskih vprašanj, npr. zaradi pogoja za certifikacijo, da zahtevki ni očitno neutemeljeni). ZKoliT roka za odgovor na kolektivno tožbo glede certifikacije ne določa.

Kot je že bilo natančno pojasnjeno v predhodnih poglavjih, sodišče v fazi certifikacije v skladu z 28. členom ZKoliT odloča, ali je tožeča stranka dovolj reprezentativna za zastopanje celotne skupine oškodovancev in ali so izpolnjeni drugi posebni pogoji, ki izkazujejo, da je sodno varstvo s kolektivno odškodninsko tožbo bolj primerno kot samostojni pravdni postopki in možnosti, ki jih daje klasični sistem pravnega postopka, predvsem, ali prevladujejo skupna pravna in dejanska vprašanja za celotno skupino in ali je ta dovolj številčna, da je kolektivna odškodninska tožba smotrna. Sodišče mora v fazi certifikacije preveriti tudi, ali so izpolnjeni pogoji glede dogovorov o stroških in financiranju postopka in v primeru dogovora z odvetnikom o plačilu oceniti, ali je ta razumen. Zaradi varstva utemeljenih interesov toženca (tudi pred negativno publiciteto) pa sodišče že v tej fazi lahko postopka ne dopusti, če je tožba vsebinsko očitno neutemeljena. S certifikacijo kolektivne tožbe se zagotavlja, da bo kolektivna tožba tako glede vsebine kot glede organizacije, ki jo je vložila, zagotovila po eni strani varstvo oseb, v katerih korist se tožba vlaga, po drugi strani pa zavarovala toženca pred vlaganjem očitno neutemeljenih ali šikanoznih tožb. V vseh sistemih kolektivnih tožb (z izjemo avstralske ureditve, ki certifikacije ne pozna)²⁹⁰ je certifikacija zato izjemno pomembna, saj bo le ustrezno certificirana (odobrena) kolektivna tožba vsebinsko obravnavana.

Po prejemu odgovora na tožbo glede obstoja pogojev za certifikacijo tožbe oz. po poteku roka za odgovor sodišče razpiše narok za odločanje o odobritvi kolektivne tožbe. Sodišče na narok vabi stranki postopka (torej tožnika in toženca), medtem ko lahko vsak član skupine ali druga upravičena oseba (ti subjekti niso stranke postopka) sodišču pošlje stališča glede vprašanj certifikacije tožbe, sodišče pa jih po potrebi povabi na narok in jim omogoči predstavitev stališč.

---

²⁹⁰ Kalajdžić v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 305.

Faza certifikacije se konča z zavrženjem kolektivne odškodninske tožbe ali z izdajo sklepa o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe. 29. člen ZKoliT določa, da mora sklep o odobritvi kolektivne tožbe vsebovati: podatke o strankah postopka; opis množičnega oškodovanja, na katero se nanaša tožba; natančen opis skupine oz. oseb, ki so lahko vključene v postopek, s čim bolj točno navedbo njihovega števila, v primeru podskupin pa je treba te podatke podati ločeno po podskupinah; določitev sistema vključitve (*opt-in*) ali izključitve (*opt-out*) ter rok med 30 dni in 90 dni, v katerem morajo člani skupine podati izjavo o *opt-in* oz. *opt-out*; rok za podajo pisnih stališč članov skupine v zvezi s primerom v skladu s 37. členom ZKoliT; in opredelitev načina obveščanja članov skupine v skladu z 31. členom ZKoliT. Sodišče lahko kot pogoj za začetek učinkovanja sklepa tožeči stranki naloži opravilo dodatnih aktivnosti glede obveščanja o kolektivni odškodninski tožbi, npr. da vzpostavi ustrezno spletno stran, pa tudi plačilo varščine za stroške postopka, ki bi jih bilo treba v primeru neuspeha vrniti nasprotni stranki. Za razliko od belgijske ureditve naša npr. ne določa posebnega roka za odločitev o certifikaciji (v Belgiji je ta rok dva meseca).²⁹¹

Po pravnomočnosti sklepa o odobritvi kolektivne tožbe sodišče pošlje stranki tožbo v odgovor, pri čemer sodišče v sklepu o odobritvi kolektivne tožbe določi rok za odgovor na tožbo, ki ne sme biti krajši od 30 in daljši od 60 dni od pravnomočnosti sklepa o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe. Tu velja dodati, da 35. člen ZKoliT določa, da se v postopku s kolektivno odškodninsko tožbo ne uporabljajo pravila o zamudni sodbi.

Sodišče po pravnomočnosti sklepa o odobritvi kolektivne tožbe o tem, da je bila kolektivna tožba odobrena, v skladu z 31. in 32. členom ZKoliT obvesti člane skupine, sklep o odobritvi kolektivne tožbe in podatek o njegovi pravnomočnosti pa se vpiše tudi v Register kolektivnih tožb (10. člen ZKoliT). 31. člen ZKoliT glede obveščanja članov skupine določa, da se znane člane obvešča z navadno pošto na njihov zadnji znani naslov, in če je to mogoče, z obvestili po elektronski pošti, vendar lahko takšen način obveščanja sodišče opusti v primeru velikega števila oškodovancev in če bi tak način obveščanja povzročil z vrednostjo spora nesorazmerne stroške, in odloči, da se obveščanje zagotovi na drug primeren način ob upoštevanju številčnosti in sestave skupine in območja, na katerem se nahajajo njeni člani, npr. z enkratno ali večkratno objavo v dnevnikih, prek elektronskih medijev ali prek obstoječih spletnih strani ali spletnih strani, ki jih mora vzpostaviti tožeča stranka. Sodišče pri oceni, ali je obveščanje zadostno, upošteva tudi medijsko pokritost in odmevnost spora in kolektivne odškodninske tožbe ter doterdanje aktivnosti tožeče stranke glede obveščanja članov skupine. 32. člen ZKoliT predpisuje, kaj mora vsebovati obvestilo članom (v delu se ta vsebina prekriva s tisto iz samega sklepa o odobritvi kolektivne tožbe): podatke o strankah postopka, pooblaščenca tožeče stranke in naslovu ali naslovih, na katerih je pri tožeči stranki mogoče dobiti dodatne informacije o kolektivni odškodninski tožbi; kratek opis kolektivne odškodninske tožbe in sklepa o njeni odobritvi; opis skupine in morebitnih podskupin oškodovancev; glavna vprašanja, ki se bodo obravnavala v kolektivnem postopku; podatke o času in kraju glavne obravnave in o pravici do posredovanja stališč v skladu z drugim odstavkom 37. člena ZKoliT; informacije o roku in načinu podaje izjave o vključitvi in dokazilih, ki jih je treba priložiti tej izjavi, ali o roku in načinu podaje izjave o izključitvi; pouk o pravnih posledicah te izjave in učinkih vključenosti v kolektivni postopek ali izključenosti iz tega postopka; podatke o morebitnem dogovoru tožeče stranke s svojim pooblaščencom o plačilu nagrade iz deleža prisojenega zneska in pouk o tem, da se z vključenostjo v kolektivni postopek oseba v primeru neuspešne tožbe ne izpostavlja

---

²⁹¹ Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 139.

tveganju plačila stroškov postopka nasprotni stranki; podatek o naslovu registra kolektivnih tožb, kjer je mogoče vpogledati v kolektivno odškodninsko tožbo in sklep o njeni odobritvi; pojasnilo, da sodišče pri izdaji sklepa o odobritvi kolektivne tožbe resničnosti in utemeljenosti navedb tožeče stranke glede nedopustnosti ravnanja in odgovornosti tožene stranke v tožbi še ni preverjalo in da gre samo za trditve tožeče stranke; pojasnilo, da člani skupine nimajo pravice do povrnitve stroškov za udeležbo v kolektivnem postopku.

Sodišče lahko v primeru okoliščin iz 35. člena ZKoliT kadarkoli med postopkom s kolektivno odškodninsko tožbo na predlog člana skupine ali druge upravičene osebe izda sklep o zamenjavi tožeče stranke z drugo upravičeno osebo oz., če to ni mogoče, izda sklep o ustavitvi postopka s kolektivno odškodninsko tožbo.

(ii) *Druga faza postopka s kolektivno odškodninsko tožbo*

Bistvo druge faze postopka s kolektivno odškodninsko tožbo, ki sledi pravnomočnemu sklepu o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe, je vključevanje v oz. izključevanje iz skupine in s tem učinkov končne kolektivne odškodninske sodbe. Sklep o odobritvi kolektivne tožbe določa sistem *opt-in* oz. *opt-out* ter način in rok za vključitev oz. izključitev. Rok v skladu z 29. členom ZKoliT ne sme biti krajši od 30 in daljši od 90 dni, ZKoliT pa v 33. členu določa tudi pogoje za zapoznelo vključitev oz. izključitev (le s soglasjem tožene stranke ali če sodišče glede na to, ali je zamudo zakrivil član sam ali bi bil položaj tožene stranke s tako vključitvijo oz. izključitvijo bistveno otežen, dovoli vključitev oz. izključitev).

Sodišče vodi seznam vključenih ali izključenih oseb, pri čemer lahko zavrne vpis na seznam vključenih oseb le, če je očitno, da oseba, ki je dala izjavo o vključitvi, ni član skupine, v korist katere je vložena kolektivna odškodninska tožba. Sodišče dokončni seznam vključenih ali izključenih oseb vroči tožeči in toženi stranki, v registru kolektivnih tožb in kolektivnih poravnav pa se objavi le število vključenih ali izključenih članov (10. člen ZKoliT in 11. člen osnutka pravilnika). Pomembno je poudariti, da v postopku po sistemu vključitve vključitev osebe na seznam ne pomeni dokončne ugotovitve, da je oseba, vključena na seznam, resnični upravičenec do izplačila, če sodišče izda sodbo, s katero zahtevku iz kolektivne odškodninske tožbe ugoditi. Ne le sistem izključitve, tudi sistem vključitve ne more vedno zagotoviti, da bo krog oškodovancev dokončno znan že ob končanju prve faze kolektivnega postopka ali celo ob vložitvi tožbe. Sistem *opt-in* sicer zagotavlja, da nihče, ki se v kolektivno tožbo ni vključil, ne bo zajet z njenimi učinki (znan je torej »največji možni obseg oškodovancev«). Vendar pa sama vključitev v postopek še ne pomeni, da je oseba, ki se je prijavila, res pravi oškodovanec oz. upravičenec do odškodnine. V primeru množičnih zahtevkov (prav zaradi teh pa kolektivno tožbo rabimo) v številnih primerih dokončne in polne ocene »statusa žrtve« skoraj ni mogoče narediti že v okviru faze prijavljanja vključitve. V določenih primerih je to izkazovanje sicer enostavno, pogosto pa ne. Faza prijave udeležbe je tako lahko povezana s presojo *prima facie*, ali je prijavitelj res član »razreda«, vendar pa celotni dokazni postopek individualne upravičenosti (resničnosti statusa člana razreda) praviloma ne more obremeniti začetne faze kolektivne tožbe. Značilnost postopka s kolektivno tožbo (vedno, kadar se vodi po načelu *opt-out*, pa tudi pogosto, kadar se vodi po načelu *opt-in*) je torej ločena, četrta faza, kjer se obravnavajo izkazovanje individualne upravičenosti in zneska, do katerega je član razreda upravičen.

Obe stranki imata pravico vpogleda v seznam vključenih oz. izključenih oseb. Ko je seznam dokončen, se lahko osebi izda potrdilo, da je oz. ni uvrščena na seznam. Po poteku roka za *opt-in* oz. *opt-out* sodišče dokončni seznam vključenih ali izključenih oseb vroči obema strankama, v Registru kolektivnih tožb pa se

objavi le število vključenih in izključenih članov brez njihovih osebnih podatkov.

34. člen ZKoliT določa, da oseba, vključena v kolektivni postopek (bodisi na način *opt-in* bodisi na način *opt-out*) ni stranka postopka, da pa se za položaj te osebe v dokaznem postopku uporabljajo določbe zakona o pravnem postopku, ki ureja dokazovanje in se nanaša na stranke. Pomembno je poudariti tudi, da izjave o vključitvi oz. izključitvi po poteku roka za *opt-in* oz. *opt-out* ni mogoče preklicati ali umakniti. Ne bi bilo namreč primerno, da bi se oškodovanci vključevali v učinke glede na to, kakšna je meritorna odločitev sodišča, z vključevanjem do določenega roka se omogoči tudi določitev obsega skupine v začetni fazi kolektivnega postopka. V Belgiji npr. je bil v zakonodajnem postopku podan predlog (ki, razumljivo, ni bil sprejet), da bi se lahko oškodovanci izključevali iz postopka kadarkoli do njegovega zaključka, saj bi se tako zagotovilo, da bi učinki kolektivne sodbe zajeli več oškodovancev (ker se ne bi že prej izključili zaradi bojazni, da sodba zanje ne bo ugodna).²⁹² Podobni pomisleki se v Belgiji omenjajo tudi glede nemožnosti preklica oz. umika izjave po tem, ko se v okviru kolektivne tožbe stranki želita poravnati.²⁹³

Čas vključevanja oz. izključevanja se lahko izkoristi tudi za poskus mediacije v skladu z Zakonom o alternativnem reševanju sodnih sporov (ZARSS).²⁹⁴ ZKoliT ne posega v ZARSS razen v toliko, da se možnost napotitve na mediacijo zamakne na čas po izvedeni certifikaciji, torej po izdaji sklepa o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe.²⁹⁵

Stranki lahko poravnavo skleneta v katerikoli fazi postopka – v tem primeru se bodo smiselno uporabljala pravila o kolektivni poravnavi (prvi odstavek 36. člena ZKoliT), enako kot v samostojnem postopku potrjevanja kolektivne poravnave, bo moralo torej tudi v tem primeru sodišče opraviti vsebinski preizkus, ali sklenjena poravnava ustrezno varuje pravice oškodovancev. Opozoriti pa je treba na drugi odstavek 36. člena ZKoliT, ki določa, da se v primeru, ko do sklenitve poravnave pride po poteku roka za *opt-in* oz. *opt-out*, osebe, ki so že zajete z učinki bodoče sodbe, torej osebe, ki so se že vključile oz. se niso izključile iz postopka s kolektivno odškodninsko tožbo, iz učinka poravnave ne morejo izvzeti. To pomeni, da s tem, da se tako ali drugače vključijo v postopek, pomeni, da jih bo zavezovala tudi morebitna v postopku sklenjena poravnava. Predlog ZKoliT pojasnjuje, da je bila takšna rešitev prevzeta iz belgijske ureditve, in da v tem primeru ni smiselno, da se članom razreda po sklenitvi poravnave omogoči odločanje o tem, ali želijo biti vključeni v učinek poravnave. Njihovi interesi so varovani s tem, da je sodišče najprej že moralo izdati sklep o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe, nato pa je sodišče moralo – po vsebinskem preizkusu – odobriti tudi sklenjeno (kolektivno) poravnavo, kar je lahko storilo le, če je ocenilo, da so pravice članov skupine ustrezno varovane.²⁹⁶ Koristno bi bilo oceniti, ali je takšna rešitev ustrezna ali bi bilo morda primerneje, da bi imeli možnost izključitve iz učinka poravnave tudi naknadno (morda se za tako poravnavo, ki npr. preveč popusti tožencu, ne bi bili odločili). Če sodišče kolektivne poravnave v tem primeru ne potrdi, se nadaljuje postopek s kolektivno odškodninsko tožbo.

²⁹² Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 153–154.

²⁹³ Voet dne 5. aprila 2022 na spletnem predavanju z naslovom »Collective redress mechanisms - Part I - A comparative perspective« v okviru Jean Monnet Module series on Multilevel, Multiparty and Multisector Cross-Border Litigation in Europe, Università degli studi di Milano.

²⁹⁴ Ur. l. RS, št. 97/09 in nasl.

²⁹⁵ Enaka je npr. belgijska ureditev, kjer je določen rok za sklenitev poravnave, in sicer od tri do šest mesecev po certifikaciji z možnostjo enkratnega podaljšanja za največ šest mesecev, poravnavo pa lahko sodišče sprejme tudi kasneje v fazi meritornega odločanja. Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 140.

²⁹⁶ Predlog ZKoliT, str. 105.

Sodišče lahko v primeru okoliščin iz četrtega odstavka 35. člena ZKoliT kadarkoli med postopkom s kolektivno odškodninsko tožbo na predlog člana skupine ali druge upravičene osebe izda tudi sklep o zamenjavi tožeče stranke z drugo upravičeno osebo oz., če to ni mogoče, izda sklep o ustavitvi postopka s kolektivno odškodninsko tožbo. Posebnost postopka je tudi ta, da priznanje dejstev, umik tožbe, spremembo tožbe ali odpoved zahtevku tožeče stranke sodišče dopusti le, če oceni, da to ni v nasprotju z interesi skupine (tretji odstavek 35. člena ZKoliT).

(iii) Tretja faza postopka s kolektivno odškodninsko tožbo

Če med prejšnjo fazo ne pride do sklenitve poravnave ali izdaje sklepa o ustavitvi postopka zaradi neustreznega tožnika, ki ga ni bilo moč zamenjati, sodišče v zadevi meritorno odloči na podlagi izvedenega dokaznega postopka in z uporabo materialnega prava. To je faza vsebinskega odločanja.

Osebe, ki verjetno izkazujejo, da so člani skupine, in druge upravičene osebe, imajo na podlagi 37. člena ZKoliT v tej fazi postopka sicer pravico do izjave, vendar se ne štejejo za stranke postopka (34. člen ZKoliT). Sodišče že v sklepu o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe določi rok za podajo pisnih stališč članov skupine, pri čemer ne pove, kaj vse je lahko vsebina teh stališč. Določeno je, da se pisna stališča vroči strankam postopka in da se poziv za podajo stališč, rok za podajo stališč in obvestilo o razpisu glavne obravnave objavi v Registru kolektivnih tožb, po potrebi pa tudi na način iz 31. člena ZKoliT (pravila o obveščanju članov skupine o odobritvi kolektivne tožbe). Obvestilo o razpisu glavne obravnave je za člane skupine, ki podajo pisna stališča, relevantno zato, ker imajo pravico, da na glavni obravnavi izrazijo svoja stališča, če o tej nameri vnaprej obvestijo sodišče (razen če sodišče glede na številčnost skupine oz. število članov skupine, ki želijo izkoristiti to pravico, oceni, da bi to nesorazmerno otežilo učinkovito izvedbo postopka – v takem primeru lahko sodišče odloči tudi, katerim izmed članov skupine bo omogočilo ustno predstavitev stališč). Velja ponoviti, da člani skupine nimajo pravice do povrnitve stroškov za udeležbo v kolektivnem postopku (na kar so opozorjeni v obvestilu o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe iz 31. člena ZKoliT), zato se bodo postopka s pisnimi stališči (npr. pomoč odvetnika pri sestavi) in ustnimi stališči (prihod na obravnavo) udeleževali na lastne stroške.

Sodišče ima v kolektivnem postopku aktivno vlogo. To je nujno zaradi (pogoste) kompleksnosti materialnopravnih in procesnopravnih vprašanj v zvezi s kolektivno odškodninsko tožbo, ki zahtevajo ustrezno materialno in formalno procesno vodstvo ter upravljanje postopka. Po drugi strani pa je naloga sodišča, da preverja, ali so interesi članov skupine ustrezno varovani, še zlasti pri dispozitivnih dejanjih v postopku, npr. priznanje dejstev, odpoved zahtevku (35. člen ZKoliT).

Sodišče na prvi stopnji postopek konča z izdajo kolektivne odškodninske sodbe (če do sklenitve poravnave ne pride niti v tej fazi). Če zahtevku ugodi, je bistveno dvoje, in sicer, kako se določi odškodnina in način izplačila posameznim oškodovancem (39. in 40. člen ZKoliT). Le v redkih primerih je mogoče in smotno, da se v izreku sodbe navedejo poimensko vsi oškodovanci in zneski, ki morajo biti izplačani vsakemu od njih. Praviloma to ni mogoče, ne le zaradi prevelikega ali (v primeru uporabe načela izključitve) še ne poimensko določenega števila oškodovancev, pač pa, ker bi to zahtevalo obravnavo posameznih vprašanj glede tega, ali sploh gre za resničnega oškodovanca, in glede višine njegovega zahtevka. Zato sta mogoči dve drugi možnosti, tako v primeru, ko je bilo uporabljeno načelo vključitve (in je torej celotna skupina, na katero se sodba nanaša, v osnovi že znana), kot v primeru, ko je bilo uporabljeno načelo izključitve. Prva je, da sodišče, kadar je to na podlagi dokazov mogoče dovolj

zanesljivo oceniti, določi skupno odškodnino, torej celotni znesek odškodnine, ki ga mora zaradi določenega primera množičnega oškodovanja plačati toženec (takšno rešitev poznajo tudi primerjalne ureditve). Ob tem mora sodišče določiti natančna merila, ki omogočajo presojo, kakšen znesek pripada oškodovancem ali posameznim vrstam oškodovancev (razvrstitev škod po podskupinah) in kako naj oseba, ki želi doseči izplačilo, dokaže, da spada v določeno skupino oškodovancev (npr. s predložitvijo računov ali pogodbe). Odškodnino mora toženec plačati na skrbniški račun notarja, ki ga je v sodbi določilo za upravitelja kolektivne odškodnine. Druga možnost pa je, da sodišče v sodbi ne navede celotnega zneska, ki ga mora plačati toženec, pač pa le znesek, ki ga mora plačati vsakemu oškodovancu, ki izkaže, da izpolnjuje merila, določena v sodbi (po potrebi z razvrstitvijo škod po podskupinah), pri čemer sodišče oceni tudi pričakovano skupno vsoto obveznosti, ki jo mora izpolniti tožena stranka (prav tako jo mora plačati na skrbniški račun notarja, ki ga je v sodbi določilo za upravitelja kolektivne odškodnine).

38. člen ZKoliT določa, kaj mora vsebovati kolektivna odškodninska sodba: opis množičnega oškodovanja, na katero se nanaša; opis skupine (če so znotraj skupine podskupine glede na naravo in višino škod, mora biti natančen opis podan tudi po podskupinah); število članov skupine oz., v primeru uporabe sistema izključitve, oceno števila članov skupine (če so znotraj skupine podskupine, mora biti ta ocena dana tudi po podskupinah) in v prilogi tudi seznam znanih članov skupine; navedbo, ali je bil kolektivni postopek voden po sistemu vključitve ali izključitve; opredelitev glede načina obveščanja članov skupine; če je bil postopek izveden po sistemu izključitve, rok, v katerem morajo člani skupine uveljavljati zahtevek za izplačilo, ki se giblje med 90 dni in 6 mesecev (če je šlo za *opt-in*, so to storili že prej); opredelitev glede načina odmere odškodnine in samo odmero odškodnine v skladu z 39. ali 40. členom ZKoliT; odločitev o stroških postopka. Kolektivna odškodninska sodba se vroči strankam postopka in objavi v registru kolektivnih tožb.

42. člen ZKoliT določa, da se v primeru, ko je sodišče odškodnino prisodilo na način iz 39. člena ZKoliT (individualna določitev), pravnomočna kolektivna odškodninska sodba vroči vsakemu članu skupine po pravilih, ki veljajo za vročanje v pravnem postopku. Če pa je sodišče odškodnino prisodilo na način iz 40. člena ZKoliT, kar bo v praksi najbolj pogosto, se člani skupine o pravnomožni kolektivni odškodninski sodbi obvestijo na način, določen v 31. členu ZKoliT (pravila o obveščanju o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe), pri čemer 42. člen ZKoliT dodaja, kaj mora vsebovati tako obvestilo, in sicer kratek povzetek vsebine sodbe in primera množičnega oškodovanja, na katerega se nanaša, napotilo, da je celotno sodbo mogoče vpogledati v registru kolektivnih tožb, pouk o zavezujočem učinku sodbe po 41. členu ZKoliT in strnjene informacije o tem, kako se uveljavlja izplačilo.

Kolektivna odškodninska sodba je zavezujoča za vse člane skupine, razen za tiste, ki se (pri načelu vključitve) niso vključili oz. ki so se (pri načelu izključitve) iz kolektivne odškodninske tožbe izključili. To pomeni, da v primeru neuspeha kolektivne odškodninske tožbe v isti stvari njihova morebitna samostojna tožba v pravnem postopku ne bi bila dopustna.

(iv) *Četrta faza postopka s kolektivno odškodninsko tožbo*

Če so v kolektivni odškodninski sodbi člani razreda poimensko določeni skupaj z zneski (ali drugo spolnitvijo), do katerih so upravičeni, je sodba izvršilni naslov za vsakega posameznega oškodovanca.

Kadar pa sodišče določi odškodnino po 40. členu ZKoliT, sodišče v kolektivni odškodninski sodbi imenuje upravitelja kolektivne odškodnine (to vlogo v skladu s 43. členom ZKoliT opravljajo notarji, pri čemer sodišče pred imenovanjem upravitelja kolektivne odškodnine strankam omogoči, da se izjavijo o okoliščinah, ki naj se upoštevajo pri izbiri notarja, ali pa podajo predlog o izbranem notarju, ki naj bo imenovan). Postopek, ki sledi, je zelo podoben postopku iz belgijske ureditve.²⁹⁷

Osebe, ki želijo izplačilo, morajo (v primeru sistema izključitve) svoj zahtevek z dokazili prijaviti upravitelju kolektivne odškodnine v roku, ki ga je sodišče določilo v kolektivni odškodninski sodbi (med 90 dnevi in 6 meseci), ki nato v roku 30 dni od poteka tega roka za prijavo sestavi osnutek seznama oškodovancev in njihove uvrstitve v morebitne podskupine. V primeru sistema vključitve prijave zahtevkov upravitelju niso potrebne, saj jih vsebujejo že v drugi fazi kolektivnega postopka podane izjave o vključitvi - v tem primeru mora upravitelj osnutek seznama pripraviti v 30 dneh od svojega imenovanja.

Upravitelj kolektivne odškodnine upravičenost zahtevkov presoja po merilih in v postopku, ki ga je sodišče določilo v sodbi. V osnutku seznama oškodovancev se posebej navedejo osebe, ki so sicer podale izjavo o vključitvi po prvem odstavku 33. člena ZKoliT (če *opt-in*) oz. so prijavile zahtevek za izplačilo po drugem odstavku 44. člena (če *opt-out*), vendar je upravitelj kolektivne odškodnine ocenil, da ne izpolnjujejo pogojev za uvrstitev na seznam oškodovancev ali za uvrstitev v podskupino, v katero so želele biti vključene, s kratko obrazložitvijo razlogov za zavrnitev. Upravitelj kolektivne odškodnine lahko pred sestavo osnutka seznama od oseb, ki uveljavljajo izplačilo, zahteva dodatna dokazila ali pojasnila (četrti odstavek 44. člena ZKoliT). Upravitelj nato končen osnutek seznama vroči sodišču, strankama in osebam, za katere je ocenil, da ne izpolnjujejo pogojev za uvrstitev na seznam oškodovancev ali za uvrstitev v podskupino, v katero so želele biti vključene (peti odstavek 44. člena ZKoliT).

Nato lahko v 30 dneh stranki pri sodišču prerekata uvrstitev določenih oseb na seznam, pri čemer morata navesti dejstva in, če je mogoče, dokaze, s katerimi utemeljujeta ugovor. Ta se vroči upravitelju kolektivne odškodnine, nasprotni stranki in osebam, katerih uvrstitev na seznam je bila prerekana (šesti in sedmi odstavek 44. člena ZKoliT).

Sodišče nato izvede narok za obravnavanje osnutka seznama oškodovancev, na katerega povabi upravitelja kolektivne odškodnine, stranki postopka in osebe, za katere je upravitelj ocenil, da ne izpolnjujejo pogojev za uvrstitev na seznam oškodovancev, ter osebe, katerih uvrstitev na seznam je bila prerekana (prvi odstavek 45. člena ZKoliT). Po izvedenem naroku sodišče s sklepom (zoper katerega ni pritožbe) določi dokončni seznam oškodovancev in zneskov oz. drugih dajatev, do katerih so upravičeni (drugi in tretji odstavek 45. člena ZKoliT).

Oseba, ki ni bila uvrščena na seznam, se ne šteje za člana skupine in ni zajeta z učinkom kolektivne odškodninske sodbe (četrti odstavek 45. člena ZKoliT). Zato lahko svoje zahtevke uveljavlja v ločeni individualni pravdi.

Po izdaji sklepa poteka izplačevanje oškodovancev. Če ti niso posredovali podatkov o računih ali drugih podatkov, potrebnih za izvedbo izplačila, jih upravitelj kolektivne odškodninske pozove, da to storijo v določenem roku (prvi in drugi odstavek 46. člena ZKoliT). Morebitni preostanek sredstev, ki niso bila

---

²⁹⁷ Gl. Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 141–142.

izplačana v za to predvidenem roku, se vrne toženi stranki (tretji odstavek 46. člena ZKoIT), če pa se izkaže, da agregatna odškodnina (po 1. točki prvega odstavka 40. člena ZKoIT) ne zadošča za poplačilo vseh oškodovancev, se zneski, do katerih so upravičeni, sorazmerno znižajo (peti odstavek 45. člena ZKoIT).

Po končanih vseh opravilih v zvezi z izplačili upravitelj sestavi zaključno poročilo s seznamom vseh izplačil in ga predloži v potrditev sodišču. Postopek s kolektivno tožbo se konča s sklepom o potrditvi zaključnega poročila, ki ga izda sodišče (četrty in peti odstavek 46. člena ZKoIT).

b) Struktura postopka s kolektivno poravnavo

Celotna izvedba pravde po kolektivni odškodninski tožbi je neizogibno povezana z velikimi stroški in obsežnim delom tako za stranke postopka kakor tudi za sodišče. Da bi se temu izognili, vendar pa obenem ohranili koristi kolektivnega uveljavljanja odškodninskih zahtevkov, ZKoIT spodbuja mirno reševanje sporov in s tem namenom (po vzoru primerjalnih ureditev, predvsem nizozemske in belgijske) ureja institut kolektivne poravnave.²⁹⁸ Stranke (upravičena organizacija in zavezanec) lahko kolektivno poravnavo sklenejo neodvisno od vložitve kolektivne odškodninske tožbe. Kolektivna poravnava se sklene v korist prizadetih posameznikov in jih zavezuje. Po drugi strani je sklenitev poravnave lahko smotrna tudi za zavezanca, saj se s sklenitvijo poravnave izogne tveganju dolgotrajnih in množičnih samostojnih postopkov, dolgoročni negativni publiciteti, povezani s temi postopki, ter negotovostjo glede končnih ekonomskih posledic določenega ravnanja.

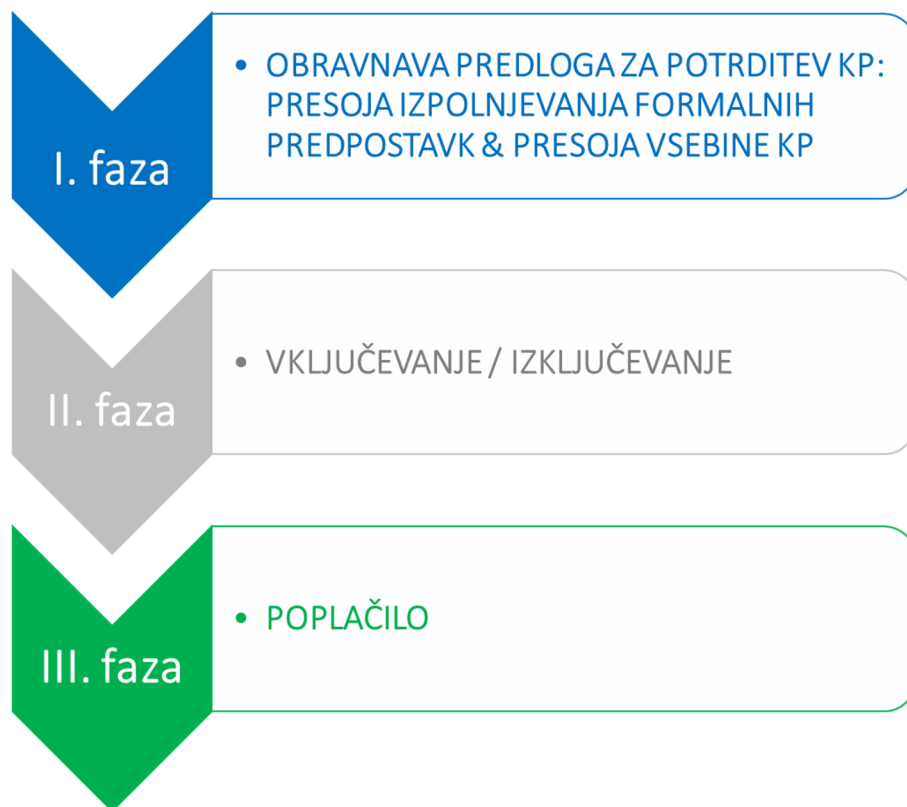
Mirno reševanje sporov se spodbuja tudi z aktivno vlogo sodišča pri tem. Sodišče strankam lahko bodisi na naroku bodisi v pisni obliki svetuje, kako oblikovati besedilo poravnave. Tudi če se postopek začne s kolektivno odškodninsko tožbo, zakon v skladu z načelom mirnega reševanja sporov daje prednost sklenitvi kolektivne poravnave, posebej v fazi po certifikaciji kolektivne tožbe. Mogoča je tudi napotitev na mediacijo na začetku postopka v skladu z Zakonom o alternativnem reševanju sodnih sporov (ZARSS).²⁹⁹

---

²⁹⁸ Za primerjalnopravno ureditev gl. Predlog ZKoIT, str. 35 in 37 ter nasl. Gl. tudi Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 138–139; Krans, *op. cit.*; Van der Heijden, *op. cit.*; Arons, Van Boom, *op. cit.*

²⁹⁹ Ur. l. RS, št. 97/09.

Skica: Temeljna struktura postopka s kolektivno poravnavo

Skica: Prva faza postopka s kolektivno poravnavo

I. faza OBRAVNAVA PREDLOGA

- **SKUPEN PREDLOG ZA POTRDITEV KP (12. člen) + PRILOŽENA KP (vsebina 13. + 21. člen)**
  - lahko narok za oblikovanje besedila KP, če predlog ni očitno nedopusten (člen 14/3)
- **Obravnavanje popolnosti in dopustnosti predloga (14. člen)**
  - nepopoln (še po dodatnem roku) / nedopusten predlog: zavrže (14. člen)
  - dopusten in popoln predlog: sodišče o njem obvesti člane skupine (15. člen) in razpiše narok za obravnavo predloga za potrditev KP (16. člen)
    - član / druga org. lahko sodišču pošlje pisno stališče glede predlagane potrditve KP (te osebe na naroku predstavijo svoja stališča, če jih sodišče povabi - 16. člen)
- **NAROK za obravnavanje predloga za potrditev KP (16. člen)**
- **PRESOJA PREDLOGA**
  - sodišče v 7 primerih ZAVRNE potrditev KP (17. člen) (prej lahko da možnost za spremembe in svetuje) ← skupna pritožba zoper sklep o zavrnitvi KP (člen 24/2)
  - sicer: **SKLEPO POTRDI TVI KP (18. člen) (se shrani pri sodišču + objava v REGISTRU) ← stranki jo lahko izpodbijata po pravilih za izpodbijanje sodne poravnave (pritožbe ni) (člen 24/1,3)**
    - določi sistem opt-in / opt-out in rok za podajo izjav (18. člen)
    - o potrditvi sodišče obvesti oškodovance (vsebina obvestila 19. člen + smiselno 15. člen)

Skica: Druga faza postopka s kolektivno poravnavo

II. faza OPT-IN / OPT-OUT

- SKLEP O POTRDITVI KP določi sistem OPT-IN / OPT-OUT in rok za podajo izjav (30 – 90 dni) (18. člen)
- stranki v KP lahko določita možnost odpovedi KP v primeru premalo vključenih/preveč izključenih v roku max 30 dni od poteka roka za opt-in/opt-out (člen 21/3)

Skica: Tretja faza postopka s kolektivno poravnavo

III. faza POPLAČILO

- **IZPLAČILO ODŠKODNIN v primeru neindividualne odmere** – KP mora določiti:
  - kako oseba izkazuje, da je resnični upravičenec
  - osebo/telo, ki odloča o zahtevkih za izplačilo
  - izvensodni mehanizem za primer spora
  - lahko se določi, da izplačila ni več mogoče zahtevati, če je preteklo več kot 1 leto odkar je izvedel, da ga lahko zahteva
- izplačilo lahko v korist posameznih oškodovancev zahteva tudi upravičena organizacija, ki je stranka kolektivne poravnave (razen pri tistih, ki temu nasprotujejo) (člen 22/3)
- **IZPLAČEVANJE:** če agregatna odškodnina ne zadošča, se vsem ustrezno zmanjša / če je agregatne odškodnine preveč, se na zahtevo zavezanca vrne (23. člen)

(i) *Prva faza postopka s kolektivno poravnavo*

Postopek s kolektivno poravnavo po II. poglavju ZKolT se – tako kot postopki s kolektivnimi tožbami – odvija pred sodiščem po tem, ko stranki kolektivne poravnave na sodišče vložita skupen predlog za potrditev kolektivne poravnave (prvi odstavek 12. člena ZKolT). Predlogu morata priložiti kolektivno poravnavo, ki sta jo sklenili (drugi odstavek 12. člena ZKolT).

13. člen ZKolT določa vsebino kolektivne poravnave. Ta mora poleg sestavin, ki jih mora vsebovati vsaka vloga, vsebovati: podatke o strankah kolektivne poravnave, njihovih naslovih in zakonitih zastopnikih ter dejstva, iz katerih je mogoče sklepati, da je upravičena oseba reprezentativen predstavnik skupine; opis množičnega oškodovanja, na katero se nanaša kolektivna poravnava; opis skupine (če so znotraj skupine podskupine glede na naravo in višino škod, mora biti natančen opis podan tudi po podskupinah); oceno števila članov skupine, pri čemer mora biti ta ocena dana tudi po podskupinah, če so znotraj skupine podskupine, in navedbo podlage za tako oceno; v prilogi, če je mogoče, tudi seznam znanih članov skupine in njihovih zadnjih znanih naslovov; opredelitev, ali se kolektivna poravnava sklepa po sistemu izključitve ali vključitve, ter razloge za to izbiro; višino agregatne odškodnine (če so znotraj skupine podskupine, mora biti ta znesek naveden tudi po podskupinah na način kategorizacije škod), ali posamezni znesek, ki ga bo dobil vsak član skupine, ki bo izkazal, da izpolnjuje pogoje, ter obrazložitev, kako je bil izračunan ta znesek; opredelitev glede predlaganega načina obveščanja članov skupine, npr. z osebnim obveščanjem, obveščanjem v medijih in vzpostavitvijo ustreznih spletnih strani; predlog besedila obvestila, ki ga je treba objaviti oz. poslati v skladu s 15. in 19. členom ZKolT; če se kolektivna poravnava sklepa po sistemu izključitve, rok, v katerem morajo člani skupine, ki bodo zajeti z učinkom kolektivne poravnave, uveljavljati zahtevek za izplačilo; če se kolektivna poravnava sklepa po sistemu vključitve, dokazila, ki morajo biti priložena izjavi o vključitvi; natančna pravila o tem, kako se uveljavlja zahtevek za izplačilo, kako se presoja utemeljenost tega zahtevka in mehanizem izvensodnega reševanja sporov glede zavrnitve zahtevka za izplačilo; ter zavezo, da bo, kadar je dogovorjeno plačilo v skladu s 40. členom ZKolT, celotni znesek v določenem roku vplačan na skrbniški račun pri notarju.

Podobno kot pri kolektivni tožbi sodišče po vložitvi predloga za potrditev kolektivne poravnave najprej preveri, ali je predlog popoln, tj. ali vsebuje zahtevane sestavine. Če ni, ga vrne predlagateljema v popravilo oz. dopolnitev. Če poravnava ni popravljena oz. dopolnjena v roku, ki ga je določilo sodišče, sodišče predlog zavrže (prvi odstavek 14. člena). V začetni fazi prve faze sodišče preveri tudi, ali predlog vložila upravičena oseba in ali se nanaša na spor s področja uporabe ZKolT. Če ena od predpostavk ni izpolnjena, sodišče predlog zavrže. Če predlog ni očitno nedopusten, lahko sodišče razpiše narok, na katerem strankam svetuje in po potrebi pomaga oblikovati ustrezno besedilo kolektivne poravnave (drugi in tretji odstavek 14. člena). Tu se zastavlja vprašanje, na kaj točno se nanaša »neočitna nedopustnost« - na dopustnost (področje, upravičena oseba) ali na vsebino poravnave (pri tožbi se to presoja posebej šele v fazi certifikacije).

Sodišče o dopustnem in popolnem predlogu obvesti člane skupine. Znane člane skupine obvešča z navadno pošto na njihov zadnji znani naslov in če je to mogoče, z obvestili po elektronski pošti. Če zaradi zelo velikega števila oškodovancev ali kadar bi to povzročilo nesorazmerne stroške, ni mogoče obvestiti vseh članov skupine na zgornji način, sodišče odloči, da sta stranki kolektivne poravnave dolžni zagotoviti obveščanje z objavo na drug primeren način, npr. z objavo ali več ponovljenimi objavami v dnevnikih časopisih, prek elektronskih medijev ali obstoječih spletnih strani ali spletnih strani, ki jih je treba

vzpostaviti. Sodišče pri oceni, ali je obveščanje zadostno, upošteva tudi medijsko pokritost in odmevnost spora in začetega postopka potrditve kolektivne poravnave ter dotakratne aktivnosti strank kolektivne poravnave. Obvestila morajo vsebovati kratek opis vsebine kolektivne poravnave, podatke o času in kraju naroka za obravnavanje predloga in o pravici do posredovanja stališč v skladu s prvim odstavkom 16. člena ZKoliT ter pouk o pravnih posledicah ugoditve predlogu za potrditev kolektivne poravnave.

16. člen ZKoliT določa, da lahko člani skupine in upravičene osebe, ki same niso stranke kolektivne poravnave, sodišču v roku in obsegu, ki ju določi sodišče, pošljejo pisna stališča glede predlagane potrditve kolektivne poravnave. Ta stališča se vročijo strankam kolektivne poravnave.

Nato sledi obravnavanje (presojanje, homologiranje³⁰⁰) kolektivne poravnave, ki je drugi del prve faze postopka s kolektivno poravnavo. Temeljna značilnost instituta kolektivne poravnave je – ker se sklepa za osebe, ki same niso sodelovale pri njenem oblikovanju – da jo mora odobriti sodišče. V ta namen sodišče izvede tudi narok za obravnavanje predloga za potrditev kolektivne poravnave in nanj posebej povabi stranki kolektivne poravnave, po potrebi pa tudi osebo, ki je sodišču posredovala pisna stališča, in ji omogoči predstavitev stališč.

Pri potrjevanju kolektivne poravnave gre za polni vsebinski preizkus tako glede reprezentativnosti organizacije, ki sklepa poravnavo za oškodovance, kot tudi glede ustreznosti in razumnosti dogovorjene odškodnine. V kolektivni poravnavi se praviloma določi skupna odškodnina in določi vrsta odškodnine, ne da bi se poimensko opredelil zahtevk vsakega posameznega oškodovanca. Zato mora sodišče pri presoji, ali bo odobrilo kolektivno poravnavo, upoštevati tudi predvidljivo zadostnost dogovorjene odškodnine za poplačilo vseh oškodovancev ter ustreznost in učinkovitost sistema za uveljavljanje zahtevkov posameznih oškodovancev za izplačilo, torej za izkazovanje, da spadajo v katero od opredeljenih podskupin razvrstitve škod. Pri tem je treba upoštevati, da poravnava nujno vključuje medsebojno popuščanje in da je zaradi koristi glede prihranitve časa ter izogiba tveganju glede negotovosti izida pravde ter stroškov razumljivo, da je znesek odškodnine, priznan s poravnavo, lahko nižji od zneska, ki bi ga – če bi bila tožba uspešna – prisodilo sodišče. Pomembno je tudi določilo tretjega odstavka 20. člena ZKoliT, ki določa, da sklenitev kolektivne poravnave in njena potrditev ne pomenita priznanja protipravnosti ravnanja in odgovornosti osebe, ki se zaveže izplačati odškodnino.

Prvi odstavek 17. člena ZKoliT našteva ovire za potrditev kolektivne poravnave (enak seznam določa npr. belgijska ureditev). Za pomoč pri njihovem ugotavljanju lahko sodišče po uradni dolžnosti imenuje tudi enega ali več izvedencev in izvede druge dokaze. Sodišče potrditev kolektivne poravnave zavrne, če: upravičena oseba ni reprezentativna za varstvo interesov oseb, na račun katerih je sklenila kolektivno poravnavo; višina odškodnine, bodisi skupna bodisi za posamezne podskupine ali oškodovance, ni razumna oz. primerna, pri čemer se upoštevajo dejanski obseg škode, relativna enostavnost in hitrost poplačila, vzroki in odgovornost za nastanek škode, ob hkratnem upoštevanju dejstva, da se poravnava sklepa z medsebojnim popuščanjem, siceršnje negotovosti ter stroškov sodnega postopka; je rok, v katerem je treba uveljavljati individualne zahtevke za izplačilo, očitno nerazumen; stroški, ki naj bi jih zavezanec plačal nasprotni stranki, presegajo resnične stroške, ki jih je ta stranka utrpela; ni zadostnega jamstva, da bo dogovorjena vsota zadoščala za povrnitev škode vsem oškodovancem; sporazum ne vsebuje neodvisnega ustreznega mehanizma za ugotavljanje upravičenosti zahtevkov za izplačila v

---

³⁰⁰ Ta izraz uporablja Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 138.

skladu s sporazumom, vključno z od strank neodvisnim mehanizmom izvensodnega reševanja sporov v zvezi s tem; interesi oseb, na račun katerih je bil sporazum sklenjen, niso dovolj zavarovani. Pomembno pri tem je določilo drugega odstavka 71. člena ZKoliT, ki določa, da lahko sodišče pred zavrnitvijo potrditve kolektivne poravnave strankam da možnost, da jo popravijo oz. spremenijo, ter jim pri tem svetuje in po potrebi pomaga.

Če sodišče predlog zavrne, izda sklep o zavrnitvi potrditve kolektivne poravnave. Zoper ta sklep je na voljo skupna pritožba strank kolektivne poravnave. Če sodišče predloga ne zavrne, pa izda sklep o potrditvi kolektivne poravnave (18. člen ZKoliT). ZKoliT ne določa posebnega roka za izdajo sklepa (kot ga pozna npr. belgijska ureditev, ki določa dvomesečni rok³⁰¹). Sklep se shrani pri sodišču in objavi v Registru kolektivnih tožb. Pritožba zoper sklep o potrditvi kolektivne poravnave ni na voljo, stranki kolektivne poravnave pa lahko kolektivno poravnavo, ki jo je potrdilo sodišče, izpodbijata po pravilih, ki veljajo za izpodbijanje sodne poravnave (24. člen ZKoliT).

Sodišče o potrjeni kolektivni poravnavi obvesti oškodovance. Obvestilo mora vsebovati: kratek opis bistvenih sestavin kolektivne poravnave in množičnega oškodovanja, na katero se nanaša; podatek o tem, kje je mogoče vpogledati v kolektivno poravnavo; opozorilo na pravne posledice kolektivne poravnave glede zavezujočega učinka in na možnost izključitve iz tega učinka oz. vključitve v ta učinek; način, kako je mogoče uveljaviti pravico do izplačila odškodnine; če je to določeno, rok, v katerem je mogoče zahtevati izplačilo; pouk o roku in načinu uveljavitve pravice do vključitve v/izključitve iz učinkov kolektivne poravnave. Za obveščanje o potrjeni kolektivni poravnavi se smiselno uporabljajo določbe 15. člena ZKoliT (torej določbe, ki se uporabljajo za obveščanje članov o predlogu kolektivne poravnave).

(ii) Druga faza postopka s kolektivno poravnavo

18. člen ZKoliT določa, da v sklepu o potrditvi kolektivne poravnave sodišče določi rok, ki ne sme biti krajši od 30 dni in ne daljši od 90 dni, v katerem lahko oškodovanec sodišču sporoči, da se vključuje v učinek kolektivne poravnave oz. izključuje iz njega. Ker se kolektivna poravnava sklepa za oškodovance, je nujno, da se tistim oškodovancem, ki tega ne želijo, omogoči, da se iz učinka poravnave izključijo (zato pa mora biti zagotovljen ustrezen način obveščanja).

Kolektivna poravnava, ki jo v skladu s pogoji in v postopku, določenem v ZKoliT, potrdi sodišče, zavezuje, če je sklenjena po sistemu izključitve, vse oškodovance, razen tistih, ki so v roku sporočili, da se iz učinka poravnave izključujejo, in tistih, ki nimajo stalnega prebivališča oz. sedeža v Republiki Sloveniji ter sodišču niso sporočili, da se v učinek poravnave vključujejo. Če je sklenjena po sistemu vključitve, zavezuje vse oškodovance, ki so v roku sporočili, da se v učinek poravnave vključujejo. Oseba, ki v času potrditve kolektivne poravnave ni vedela in ni mogla vedeti, da ji je nastala škoda, se lahko potem, ko izve, da ji je nastala škoda, izloči iz kolektivne poravnave, ki je bila sklenjena po sistemu izključitve. Oseba, ki se je zavezala plačati odškodnino, lahko takemu oškodovancu postavi rok najmanj šestih mesecev, v katerih mora sprejeti odločitev.

Sklenitev pogojne kolektivne poravnave načeloma ni dopustna, se pa lahko v skladu z drugim odstavkom 21. člena ZKoliT v kolektivni poravnavi določi, da sme upravičena oseba odstopiti od kolektivne

---

³⁰¹ Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 138.

poravnave, če agregatna odškodnina ni plačana, kot je bilo dogovorjeno. Prav tako se lahko v kolektivni poravnavi določi, da sme katera koli stranka kolektivno poravnavo v roku, ki ne sme biti daljši od 30 dni od poteka roka za vključitev oz. izključitev, odpovedati, če bo, kadar je bila poravnava sklenjena po sistemu izključitve, več kot določeno število članov skupine izjavilo, da se izključujejo iz učinka poravnave, ali če bo, kadar je bila poravnava sklenjena po sistemu vključitve, manj kot določeno število članov skupine izjavilo, da se v učinek poravnave vključujejo.

(iii) Tretja faza postopka s kolektivno poravnavo

V postopku s kolektivno poravnavo za razliko od postopka s kolektivno odškodninsko tožbo ni faze meritornega odločanja o zahtevkih, saj sta se glede tega že sami stranki dogovorili v kolektivni poravnavi, sodišče pa presoja ustreznost dogovora v skladu z zgoraj opisanimi kriteriji iz 17. člena ZKolT v drugem delu prve faze, ko odloča o potrditvi kolektivne poravnave.

Tretja in zadnja faza postopka kolektivne poravnave je namenjena izplačevanju članov razreda v skladu s potrjeno kolektivno poravnavo. 22. člen ZKolT določa, da mora kolektivna poravnava opredeliti, s katerimi dejstvi in dokazi oseba, ki bo zahtevala poplačilo iz agregatne odškodnine v skladu s kategorizacijo škod ali odškodnino, določeno na drugačen način brez opredelitve identitete posameznih upravičencev, izkazuje, da je resnično upravičena do izplačila, določiti osebo ali telo, ki odloča o zahtevkih za izplačilo, ter določiti izvensodni mehanizem reševanja morebitnih sporov. Določitev izvensodnega mehanizma reševanja morebitnih sporov je dokončna in izvršljiva, za njeno izpodbijanje pa se uporabljajo pravila, ki veljajo za izpodbijanje arbitražnih odločb.

Izplačilo v korist posameznih oškodovancev, razen tistih, ki temu izrecno nasprotujejo, lahko zahteva tudi upravičena oseba, ki je stranka kolektivne poravnave. Če se k izplačilu zaveže več oseb, je njihova odgovornost solidarna, če ni v kolektivni poravnavi določeno drugače.

V kolektivni poravnavi je dopustno določiti, da izplačila odškodnine v skladu s poravnavo ni več mogoče zahtevati, če je preteklo več kot leto dni, odkar je oškodovanec izvedel za pravico, da zahteva izplačilo. 23. člen ZKolT določa rešitev za primer nezadostnosti agregatne odškodnine in za primer, ko po razdelitvi fonda članom razreda ostanejo sredstva fonda. Podobni sta rešitvama v postopku s kolektivno odškodninsko tožbo. Če se izkaže, da agregatna odškodnina ne zadošča za poplačilo vseh oškodovancev, se zneski, ki se jim izplačajo, sorazmerno znižajo, če v kolektivni poravnavi ni določen drugačen mehanizem, za katerega sodišče oceni, da ustrezno varuje pravice oškodovancev. Del agregatne odškodnine, ki v roku, dogovorjenem v kolektivni poravnavi, ni izplačan posameznim oškodovancem, se zavezancu vrne, pri čemer oškodovanci, ki izkažejo, da v roku niso mogli uveljavljati izplačila, lahko od zavezanca zahtevajo izplačilo iz teh preostalih sredstev.

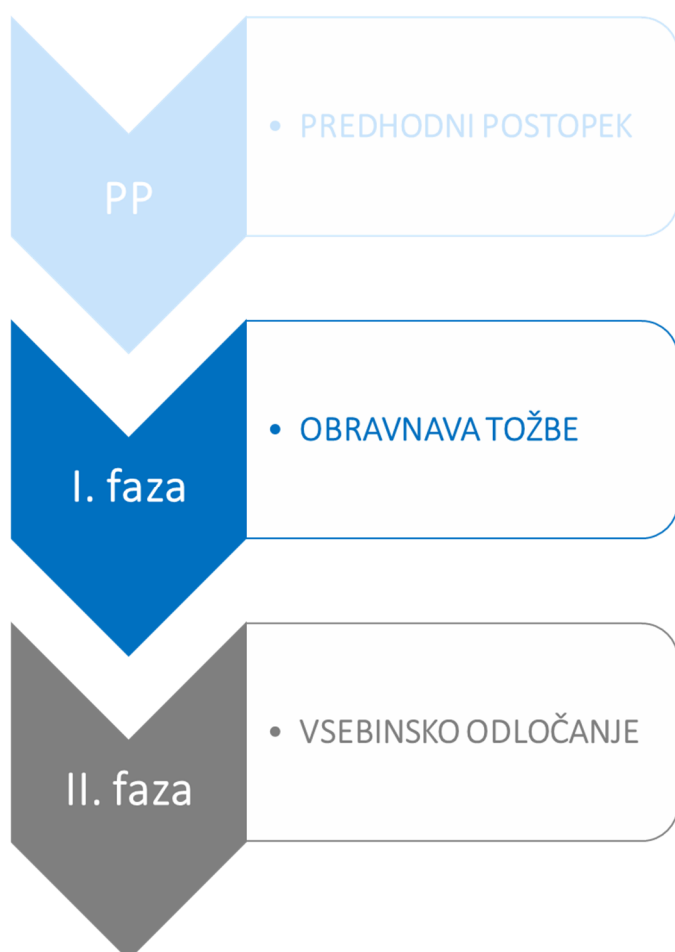
Če ni v kolektivni poravnavi določeno drugače, morata stranki kolektivne poravnave stroške postopka plačati po enakih delih (v kolektivni poravnavi določeni stroški, ki naj bi jih zavezanec plačal nasprotni stranki, ne smejo presežati resničnih stroškov, ki jih je ta stranka utrpela). O obveznosti plačila stroškov postopka odloči sodišče v sklepu, s katerim se postopek zaključí.

c) Struktura postopka s kolektivno opustitveno tožbo

Kot dodatno obliko varstva kolektivnih interesov in kolektivnih pravic zakon ureja kolektivno opustitveno tožbo. Poleg splošne ureditve kolektivne opustitvene tožbe so v ZKoIT prenovljene določbe o opustitveni tožbi, ki so bile doslej uvrščene v ZVPot, predvidena pa je tudi kolektivna opustitvena tožba na področju varstva pred diskriminacijo. Ker so pri kolektivni opustitveni tožbi za posamezne sektorje že vzpostavljene zahteve prava EU, te pa se medsebojno razlikujejo, popolna enotnost ureditve kolektivnih opustitvenih tožb ni mogoča. Zato so poleg splošne ureditve kolektivnih opustitvenih tožb v IV. poglavju zakona v dveh podpoglavjih posebej urejene kolektivne opustitvene tožbe za področje potrošniških sporov, zaradi posebnosti področja pa tudi za spore glede varstva pred diskriminacijo. Določbe ZKoIT o opustitvenih tožbah pa se ne uporabljajo, če je z drugim zakonom za določeno področje posebej urejena tožba za opustitev ravnanja, s katerim se ogroža ali krši skupni interes na tem področju.

ZKoIT v 47. členu na splošno določa, da se s kolektivno opustitveno tožbo lahko od osebe, ki v pravnih razmerjih iz 2. člena ZKoIT z določenim trajajočim ali ponavljajočim se ravnanjem ali dejavnostjo in postopki, vključno z opustitvami, huje krši ali huje ogroža skupne interese večjega števila oseb ali oseb, ki jih ni mogoče poimensko določiti, zahteva prenehanje teh ravnanj in prepoved enakih ravnanj v prihodnosti. Določila v posebnih podpoglavjih (51. in 57. člen ZKoIT) pa opredeljujejo vsebino kolektivne tožbe in učinke kolektivne sodbe na področju prava varstva potrošnikov oz. varstva pred diskriminacijo.

Skica: Temeljna struktura postopka s kolektivno opustitveno tožbo

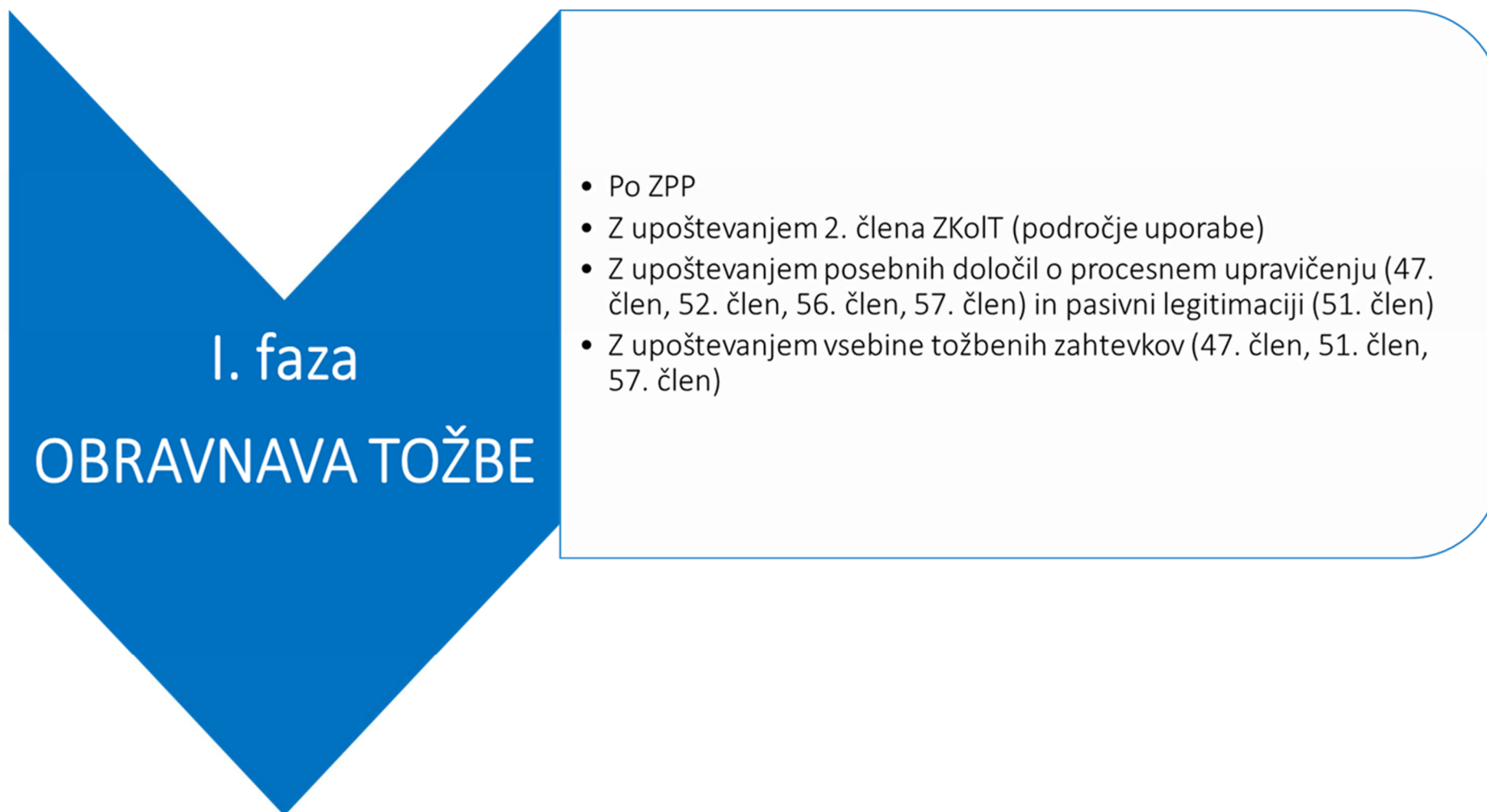

Skica: Predhodni postopek s kolektivno opustitveno tožbo

PREDHODNI POSTOPEK

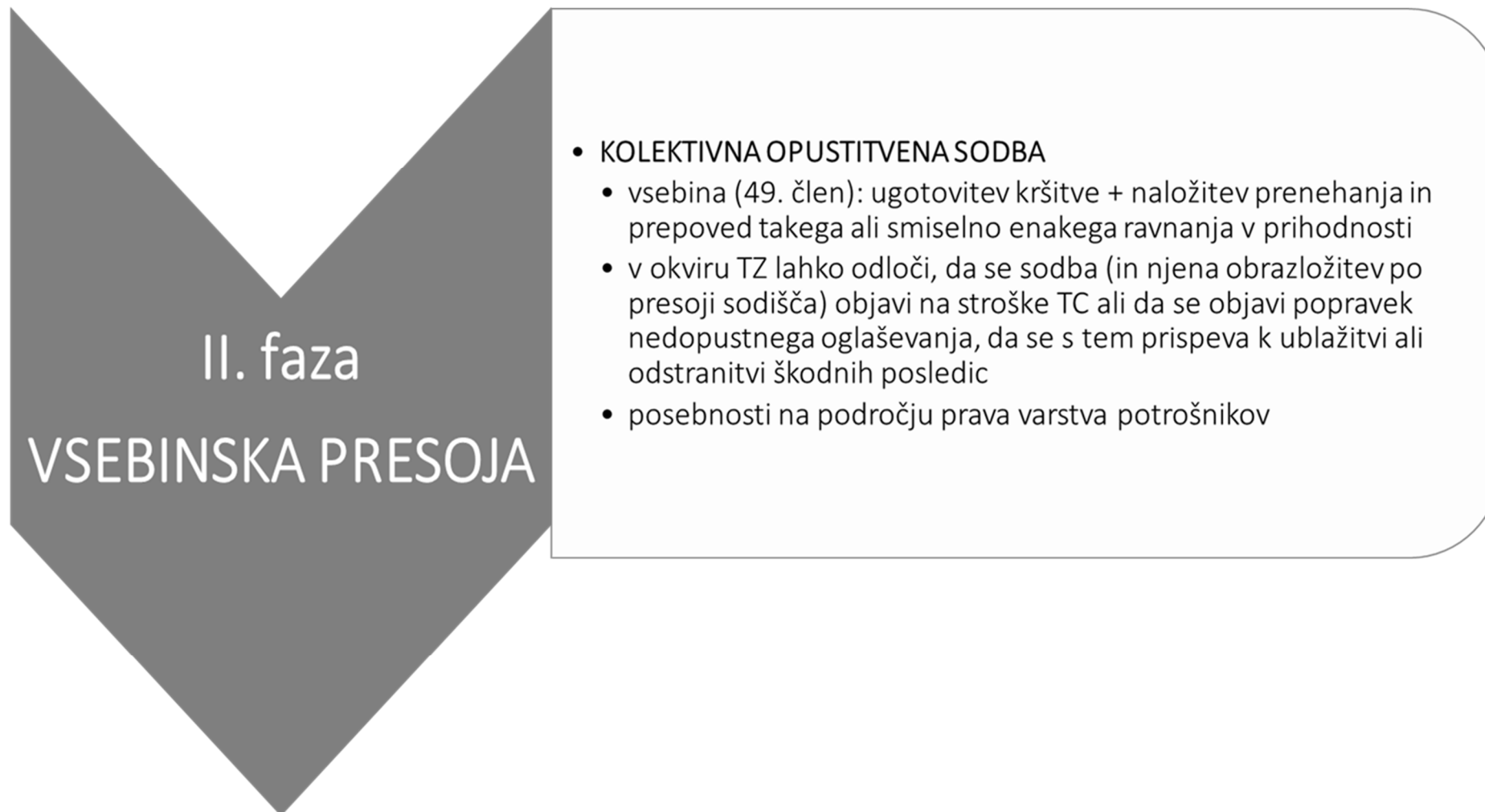
- PISNO OPOZORILO O VLOŽITVI TOŽBE, ČE NASLOVNIK Z NEDOPUSTNIM RAVNANJEM NE BO PRENEHAL
- Počakati 15 dni od naslovnikovega prejema opozorila, šele nato lahko vložijo tožbo
- Vmes lahko začasne odredbe

Skica: Prva faza postopka s kolektivno opustitveno tožbo

Skica: Druga faza postopka s kolektivno opustitveno tožbo

(i) *Predhodni postopek s kolektivno opustitveno tožbo*

V skladu z 48. členom ZKoIT mora upravičena oseba (posebnosti glede aktivne legitimacije za vložitev posameznih vrst kolektivnih opustitvenih tožb so že bile obravnavane zgoraj v poglavju o procesnem upravičenju) pred vložitvijo kolektivne opustitvene tožbe osebo, ki jo namerava tožiti, pisno opozoriti o tem, da bo vložila kolektivno opustitveno tožbo, če ta oseba ne bo prenehala z nedopustnim ravnanjem, pri čemer tožbe ni dopustno vložiti pred potekom 15 dni od prejema opozorila (lahko pa je pred vložitvijo tožbe izdana začasna odredba; ta se v skladu s 50. členom ZKoIT lahko izda tudi, če tožena stranka še ni začela z nedovoljenim ravnanjem, vendar je tik pred tem, da z njim začne).

(ii) *Prva faza s kolektivno opustitveno tožbo*

Prva faza sodnega postopka s kolektivno opustitveno tožbo se začne z vložitvijo tožbe. Tu se uporabljajo splošna pravila ZPP z upoštevanjem posebnosti glede področja uporabe iz 2. člena ZKoIT, posebnih določil o procesnem upravičenju iz 47. člena, 52. člena, 56. člena in 57. člena ZKoIT ter posebna določila o pasivni legitimaciji iz 51. člena ZKoIT. Upoštevati je treba seveda tudi vsebino tožbenih zahtevkov, kot jo določajo 47. člen, 51. člen in 57. člen ZKoIT.

(iii) *Druga faza s kolektivno opustitveno tožbo*

Če ugotovi, da je tožbeni zahtevek utemeljen, sodišče v izreku sodbe ugotovi obstoj ravnanja, ki krši kolektivne pravice, naloži toženi stranki, da preneha s tem ravnanjem in ji prepove tako ali smiselno enako ravnanje v prihodnosti, v okviru tožbenega zahtevka pa lahko sodišče odloči, da se sodba objavi na stroške tožene stranke ali da se objavi popravek nedopustnega oglaševanja, če oceni, da se s tem prispeva k ublažitvi ali odstranitvi škodnih posledic kršitev (49. člen ZKoIT).

54. člen na področju potrošniških opustitvenih tožb dodaja, da prepoved uporabe določenih splošnih pogojev poslovanja ali vnaprej pripravljenih pogodbenih določil v potrošniški pogodbi vključuje prepoved, da se podjetje na taka nedopustna pogodbeno določila sklicuje tudi glede pogodb, ki jih je že sklenilo, 55. člen pa določa, da pravnomočna sodba, s katero sodišče zahtevku ugodi glede ugotovljene protipravnosti ravnanja podjetja, zavezuje druga sodišča v postopkih po tožbah, ki jih posamezni potrošniki vložijo za varstvo svojih pravic iz pravnih razmerij z istim podjetjem. Pomembno je tudi določilo 53. člena ZKoIT, da vložitev kolektivne opustitvene tožbe ne posega v pravico posameznika, da glede istega ravnanja podjetja vloži samostojno tožbo pred pristojnim sodiščem z zahtevkom za varstvo svojih pravic iz pravnega razmerja s podjetjem.

V podpoglavju s posebnimi pravili za področje varstva pred diskriminacijo ni določena vsebina sodbe, temveč zgolj vsebina tožbe, iz katere lahko sklepamo na vsebino sodbe: tožnik lahko v skladu s prvim odstavkom 57. člena ZKoIT zahteva ustavitev ravnanj, ki po zakonu, ki ureja varstvo pred diskriminacijo, pomenijo diskriminacijo, ali prepoved začetka takih ravnanj.

2. Natančna analiza kolektivnih postopkov po ZKoIT v Republiki Sloveniji ter vpisov v Register kolektivnih tožb

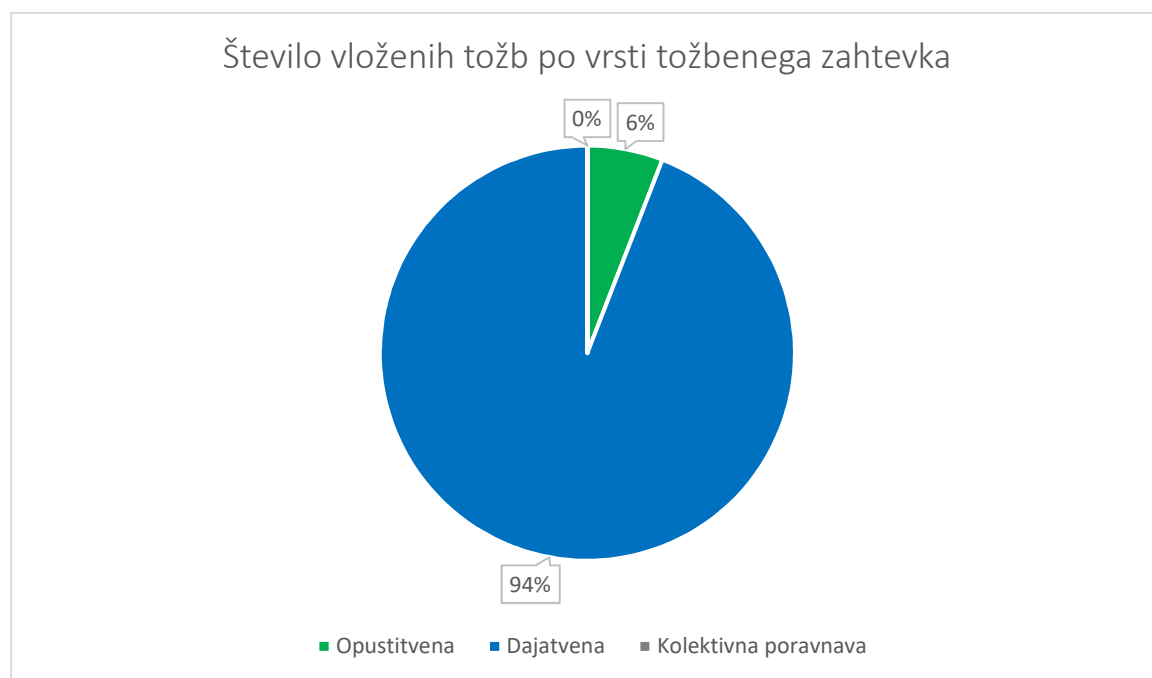
2.1. Kolektivni postopki pred slovenskimi sodišči

2.1.1. Statistika

Analiza kolektivnih postopkov pred slovenskimi sodišči je opravljena na podlagi vpisov v Register kolektivnih tožb,³⁰² spletne strani Zavoda Kolektiv 99,³⁰³ ki je tožeča stranka v 13 odprtih zadevah kolektivnega varstva, ter drugih javno dostopnih spletnih strani, literature, ki je citirana v opombah, ter najboljšega razumevanja zakonodaje in v Registru kolektivnih tožb objavljenih dokumentov. Izbrana vprašanja v nadaljevanju predstavljenih primerov so bila analizirana tudi že v prvem delu te študije pri analizi posameznih relevantnih vsebin ZKoIT.

V nasprotju z osnutkom prvotnega predloga ZKoIT³⁰⁴ se zakon uporablja retroaktivno, tj. ne glede na to, ali se je škodni dogodek zgodil po ali pred uveljavitvijo zakona (65. člen ZKoIT). Večina kolektivnih tožb, vloženih na podlagi ZKoIT, zajema primere množične škode, ki so se zgodili pred 21. oktobrom 2017, ko je ZKoIT stopil v veljavo. Če se zakonodajalec ne bi odločil za retroaktivno uporabo zakona, bi bilo v večini teh primerov oškodovancem na voljo le individualno sodno varstvo.

Od aprila 2018, ko se je ZKoIT začel uporabljati, do 31. avgusta 2022, ko smo zaključili z raziskovanjem na tem projektu, je bilo na podlagi ZKoIT vloženih sedemnajst kolektivnih tožb, v potrditev pa ni bila predložena še nobena kolektivna poravnava.

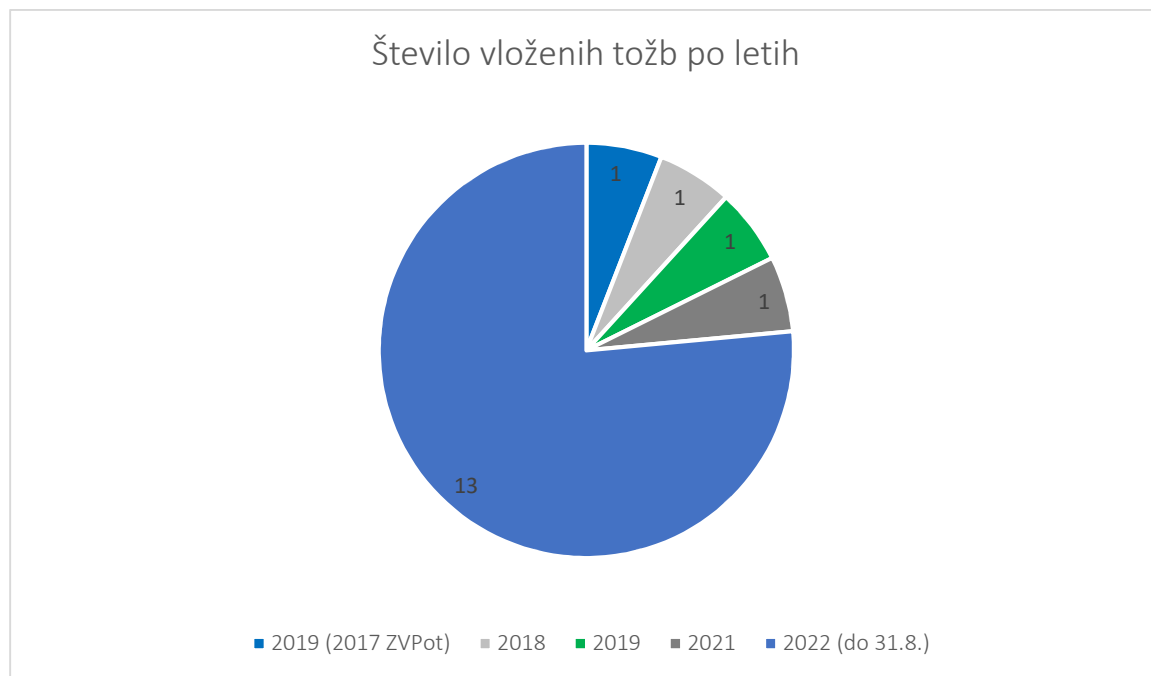

³⁰² Dostopen na www.sodisce.si/sodni_postopki/kolektivne_tozbe/?page=1&perPage=10&ord=date&drc=asc&extra=0.

³⁰³ Dostopen na <https://kolektiv99.si/>.

³⁰⁴ Predlog ZKoIT, str. 115. Gl. Galič, Vlahek v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 227–228.

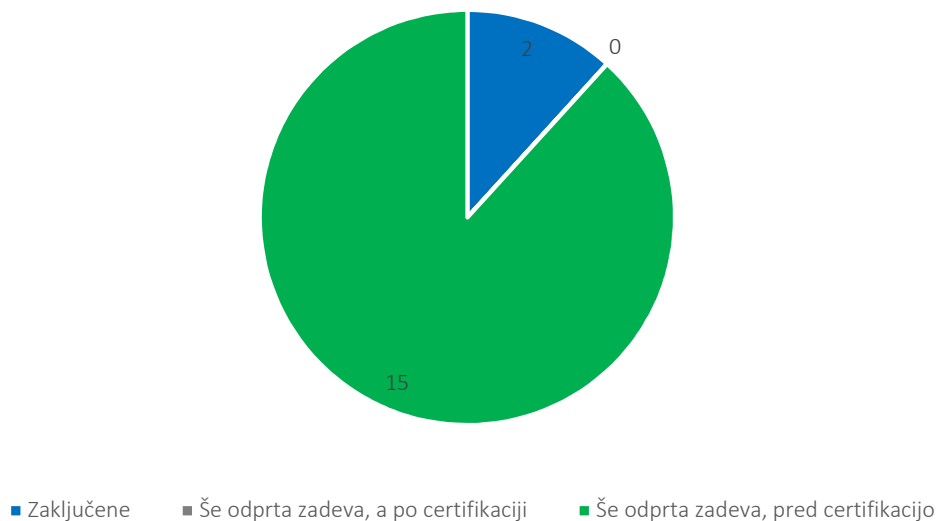
Od sedemnajstih kolektivnih tožb je bila ena vložena leta 2018, dve leta 2019 (ena od teh dveh tožb je bila kolektivna opustitvena tožba potrošnikov, ki je bila vložena že leta 2017 na podlagi ureditve ZVPot in se je kasneje prekvalificirala v tožbo po ZKolt), ena leta 2021 in trinajst tožb leta 2022. Med vloženi tožbami je ena opustitvena (I Pk 3/2019) ter šestnajst dajatvenih.

Dva od teh postopkov sta se končala (opustitveni postopek iz leta 2019 v korist tožeče potrošniške organizacije in odškodninski postopek iz leta 2018 v korist tožene stranke Ministrstva za obrambo, ker tožba ni prestala preizkusa certificiranja), medtem ko v preostalih petnajstih zadevah s kolektivno odškodninsko tožbo postopki še potekajo ter so v fazi pred preizkusom certifikacije. V eni od zadev (I Pk 1/2021) je za 23. november (sprva za 14. september 2022³⁰⁵) razpisan narok za odločanje o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe. Ker je doslej le en kolektivni postopek napredoval do faze certifikacije (ena tožba ni bila certificirana, vse druge pa so še vedno v fazi pred certifikacijo), je izkušen glede ustreznih elementov faze certifikacije in faz po njej minimalno. Poleg splošnih pravil kolektivnih postopkov, ki so se v obstoječi sodni praksi izkazala kot relevantna, se bomo zato v naši analizi primerov osredotočili na pravila in pravne institute, ki so pomembni predvsem v prvih fazah postopkov kolektivnih tožb. Ti so, kot rečeno, analizirani tudi že v prvem delu tekom analize posameznih vsebin ZKolt.

³⁰⁵ Ta sprememba iz Registra kolektivnih tožb dva dni pred razpisanim narokom (še) ni razvidna, temveč smo podatek razbrali s spletne strani tožnika <https://kolektiv99.si/en/apple-kolektivka/prestavljen-narok-v-zadevi-apple/> (dostopano 12. septembra 2022).

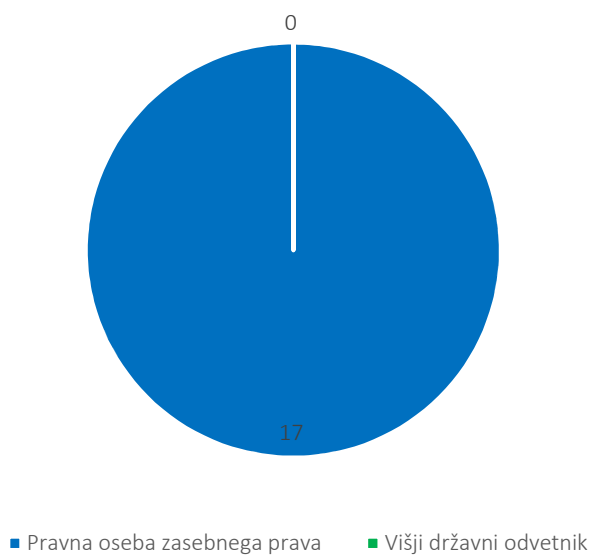
Zadeve glede na fazo v sodnem postopku

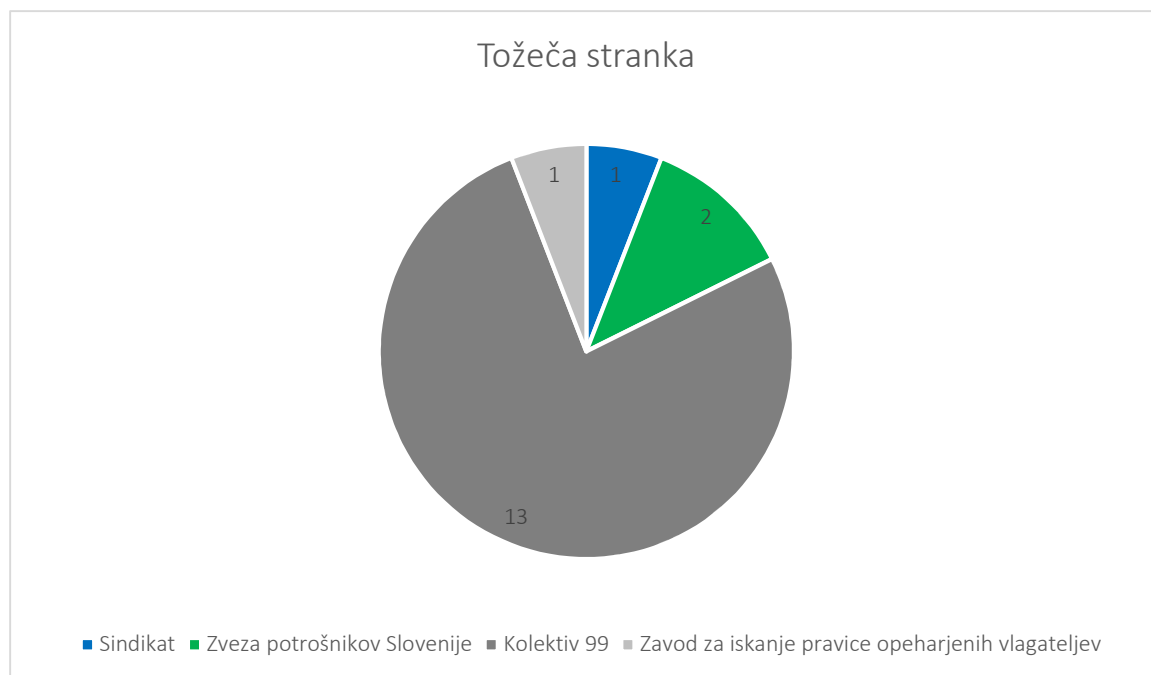

ZKOlT v 4. členu določa procesno upravičenje za vložitev tožbe. Tako prvi odstavek določa, da je upravičena oseba za vložitev kolektivne tožbe ali predloga za potrditev kolektivne poravnave: 1. pravna oseba zasebnega prava, ki opravlja nepridobitno dejavnost in pri kateri obstaja neposredna povezava med njenimi glavnimi cilji delovanja in pravicami, ki naj bi bile kršene in v zvezi s katerimi se vlaga tožba; ter 2. višji državni odvetnik.

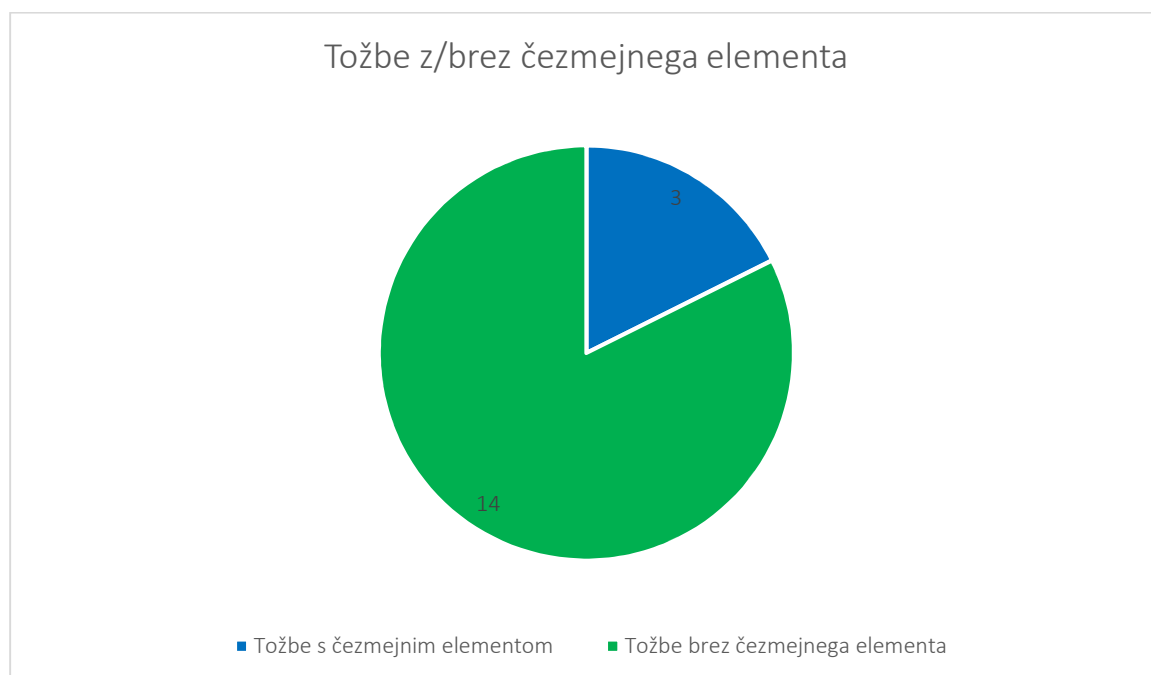
Vseh sedemnajst vloženih tožb je vložila pravna oseba zasebnega prava, nobene pa višji državni odvetnik. Med tožniki je bil v trinajstih primerih Zavod Kolektiv 99, v dveh primerih ZPS, v enem primeru sindikat, ter v enem primeru Zavod za iskanje pravice opeharjenih vlagateljev.

Upravičena oseba za vložitev kolektivne tožbe

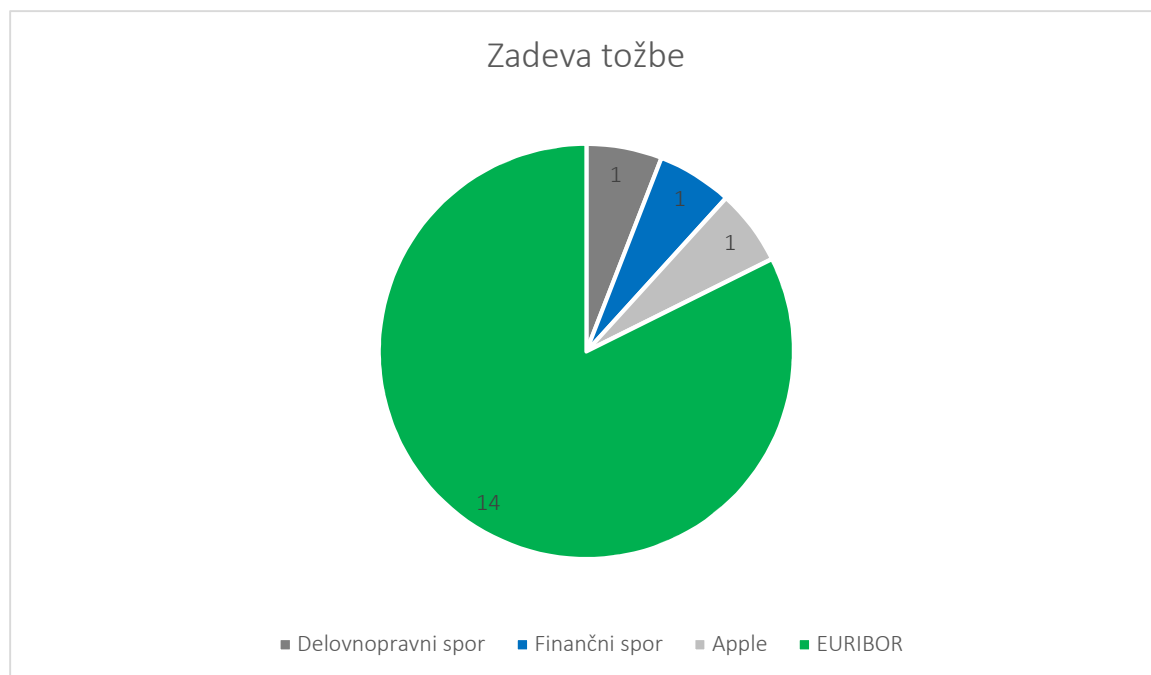

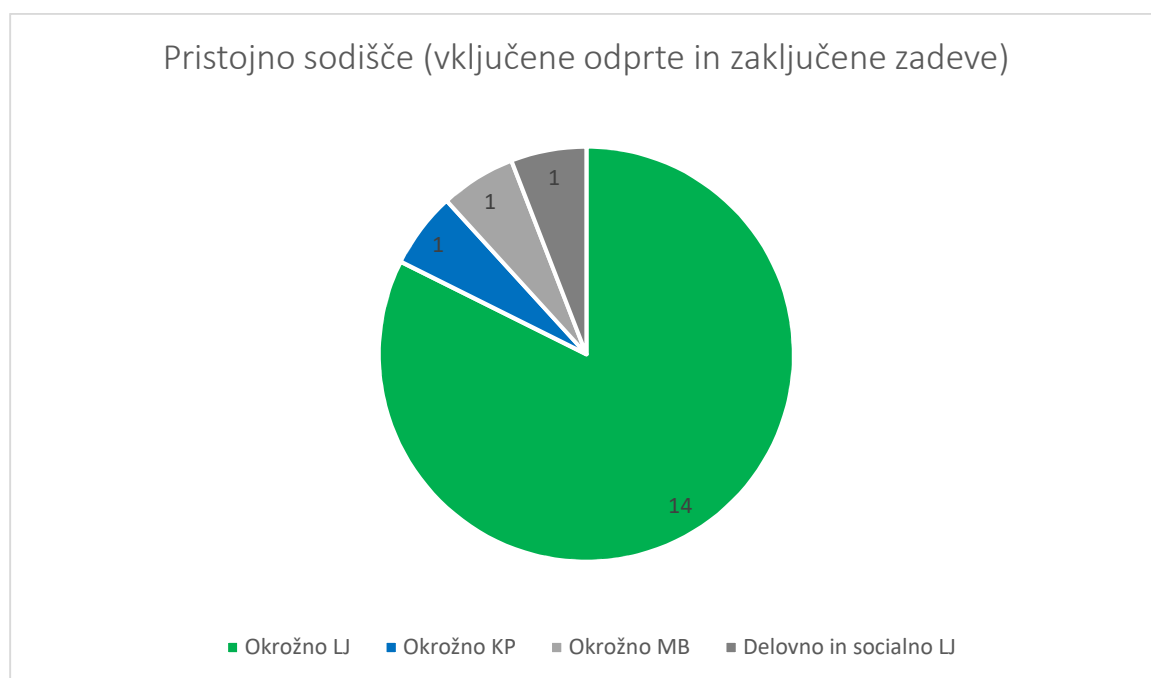
Med 17 vloženimi tožbami tri vsebujejo čezmejni element. Gre za primer, v katerem je toženo podjetje Apple inc., primer, v katerem je tožena tuja banka (BKS Bank AG), ter primer, v katerem je poleg vrste slovenskih tožencev toženih tudi 6 tujih fizičnih in pravnih oseb.

Tožbe zajemajo različna pravna področja, od varstva delavskih pravic do finančnih instrumentov, potrošniških kreditov in nepoštenih poslovnih praks B2C. V večini primerov gre za spore iz B2C razmerij (npr. v zadevi »Apple«, zadevah »EURIBOR«, v delu verjetno tudi v zadevi opeharjenih vlagateljev).

Med vsemi dosedanjimi (vključno z že zaključenimi) postopki s kolektivnimi tožbami jih je 15 teklo oz. jih teče v Ljubljani, pri čemer je bilo za enega pristojno Delovno in socialno sodišče v Ljubljani, za preostale pa Okrožno sodišče v Ljubljani. Preostala dva odprta postopka sta v teku drugod in sicer en na Okrožnem sodišču v Mariboru in en na Okrožnem sodišču v Kopru.

2.1.2. Analiza kolektivnih tožb v Republiki Sloveniji

a) Prva kolektivna dajatvena tožba (Pk 1/2018, Delovno in socialno sodišče v Ljubljani)

Prva kolektivna dajatvena tožba je bila vložena kmalu po začetku uporabe ZKoliT (18. april 2018), natančneje 24. julija 2018. Vložena je bila na Delovno in socialno sodišče v Ljubljani in sicer za uveljavitev zahtevkov delavcev, ki se s samostojno tožbo uveljavljajo v individualnem delovnem sporu, kakor ga opredeljuje zakon, ki ureja postopek pred delovnimi sodišči (5. točka prvega odstavka 2. člena ZKoliT). Vložil jo je Sindikat Ministrstva za obrambo, ki je pravna oseba zasebnega prava, ki opravlja nepridobitno dejavnost in pri kateri obstaja neposredna povezava med njenimi glavnimi cilji delovanja in pravicami, ki naj bi bile kršene in v zvezi s katerimi se vlaga tožba, zaradi česar je, kot je ugotovilo tudi sodišče, upravičena oseba za vložitev kolektivne tožbe (1. točka prvega odstavka 4. člena ZKoliT). Tožba je bila vložena zoper Republiko Slovenijo, Ministrstvo za obrambo, in sicer zaradi domnevne kršitve pravice do odmora med delovnim časom in odrejenega ter neplačanega časa za čas primopredaje ob menjavi izmen, pri čemer naj bi do kršitev prišlo pred začetkom veljave ZKoliT.

Tožnik je število žrtev ocenil na približno 250, njihova skupna škoda pa naj bi znašala 0,5 milijona evrov. Skupina oškodovancev je bila razdeljena na dve podskupini: pri prvi je šlo za plačilo za neplačano nadurno delo, pri drugi pa za plačilo za delo, opravljeno v časovnih intervalih, predvidenih za odmor za kosilo. Približno tretjina oškodovancev je bila v obeh podskupinah, preostali pa le v eni od njih.

Tožnik je v tožbenem zahtevku zahteval:

- ugotovitev, da tožena stranka krši temeljne pravice iz delovnega razmerja svojim delavcem s tem, da jim ne priznava pravice do odmora med delovnim časom, ter ne priznava in obračunava dodatka za delo preko polnega delovnega časa, ki je posledica primopredaje dela na delovnem mestu;
- ugotovitev, da se množično oškodovanje zaradi kršitve pravic iz delovnopravnih razmerij s strani tožene stranke nanaša na delavce, ki so bili v času kršitev pravic iz delovnopravnih razmerij zaposleni pri toženi stranki in imajo oz. so imeli s toženo stranko sklenjene pogodbe o zaposlitvah za nedoločen ali določen čas;
- ugotovitev, koliko je oškodovanih delavcev;
- da je kolektivni postopek voden po sistemu vključitve (*opt-in*);
- da se tožeča stranka zaveže obveščati oškodovane člane skupine;
- da je tožena stranka dolžna plačati posameznemu oškodovanemu delavcu znesek nadomestila za neizkoriščen odmor med delovnim časom in dodatek za delo preko polnega delovnega časa po izračunu, kot je predlagan v tožbenem zahtevku;
- da ocenjena pričakovana skupna vrednost obveznosti, ki jo mora izpolniti tožena stranka, znaša 100.000,00 evrov in da je dolžna to plačati na skrbniški račun notarja, določenega za upravitelja kolektivne odškodnine;
- določitev, kdo so bili upravičeni oškodovani delavci tožene stranke;
- da je tožena stranka dolžna tožeči plačati pravdne stroške.

Glede tožbe se je v sodnem postopku odprlo vprašanje njene popolnosti. Glede sestavin, ki jih mora vsebovati kolektivna odškodninska tožba, je potrebno upoštevati 180. člen ZPP ter prvi odstavek 26. člena ZKoliT. Tožba je sprva opisovala le eno skupino oškodovancev, pri tem pa je iz njene vsebine

izhajalo, da bo potrebno oblikovati več njih. Tako se je zastavilo vprašanje, ali lahko sodišče od tožnika zahteva oblikovanje več skupin.³⁰⁶ Sodišče je tožnika pozvalo k opisu podskupin, nakar je tožnik ustrezno popravil tožbo ter oblikoval dve podskupini.

Nadalje se je v fazi preizkusa popolnosti tožbe zastavilo vprašanje, ali je tožnik podal ustrezne trditve glede ocene števila članov skupine. V tožbi namreč po mnenju sodišča ni podal jasne ocene, zato ga je pozvalo k razjasnitvi dejstev o tem, koliko članov tožnika bo pristopilo k tožbi, ter metodo izračuna tovrstne ocene. Pri tem je ocena pomembna tudi za določitev vrednosti spornega predmeta ter presojo, ali bi bilo uveljavljanje individualnih zahtevkov glede na številčnost članov manj učinkovito kot sodno varstvo s kolektivno tožbo. Po pozivu je tožnik določil oceno velikosti vsake od podskupin ter posledično popravil tudi oceno višine odškodnine.³⁰⁷

Prav tako se je ob presoji pogoja iz 59. člena ZKoliT zastavilo vprašanje, ali zadostuje, da je tožnik zgolj navedel, da bo stroške pravnega postopka financiral iz lastnih sredstev, ne da bi ob tem napravil oceno stroškov postopka. Šele po opravi tega se namreč lahko presodi, ali je tožnik stroške sposoben nositi sam. Sodišče je tako tožnika pozvalo tudi k dopolnitvi ocene glede stroškov postopka, prav tako pa tudi k navedbi dejstva, ali ima z odvetnikom sklenjen dogovor o plačilu po odstotku od prisojenega zneska. Četudi se slednje preverja šele v fazi certifikacije in bi tožnik lahko to navedel šele na naroku, je sodišče z željo po zagotovitvi roka, da toženec odgovori tudi na to, tožnika že v predhodnem postopku pozvalo tudi k razjasnitvi tega.³⁰⁸

Po objavi kolektivne tožbe v Registru kolektivnih tožb je sodišče prejelo predlog za priznanje stranske intervencije na strani tožnika s strani drugega sindikata, ki deluje pri toženi stranki. Slednji je svoj interes utemeljeval s tem, da je sam prav tako zainteresiran za vložitev kolektivne odškodninske tožbe zaradi istih množičnih kršitev. V kolektivnih postopkih se smiselno uporabljajo določbe ZPP. ZKoliT o tovrstnem sodelovanju tretjih upravičenih oseb ne določa ničesar, predvideva pa določene druge načine njihovega sodelovanja,³⁰⁹ na podlagi česar je sodišče sklepalo, da se določbe ZPP o stranski intervenciji v kolektivnih postopkih ne uporabljajo. Tako je zavrnilo predlog za sodelovanje v vlogi stranskega intervenienta, prav tako pa je zavrnilo tudi predlog drugega sindikata, da mu prizna status druge upravičene osebe in mu vroča vse vloge.³¹⁰

Narok za obravnavo kolektivne tožbe je bil izveden 6. decembra 2018, pri čemer se je zastavilo vprašanje vrstnega reda razpisovanja zadev. Četudi kolektivni postopki niso prednostne zadeve (ne po ZKoliT ne po ZDSS-1), je bil narok za certifikacijo razpisan že približno štiri mesece po vložitvi tožbe (23. julij 2018). Pojasnjeno je bilo, da v fazi certifikacije še ne gre za meritorno sojenje, se še ne odloča o tožbenem zahtevku in se zato vrstnega reda ne preskoči, po drugi strani pa se s tem zagotavlja, da je bilo zaradi kolektivnega postopka lahko prekinjenih ogromno drugih, samostojnih postopkov, in je v interesu vseh,

---

³⁰⁶ Klemenčič, *op. cit.*, str. 3–5.

³⁰⁷ Cel odstavek povzet po Klemenčič, *op. cit.*, str. 3.

³⁰⁸ *Ibid.*, str. 3–5.

³⁰⁹ V četrtem odstavku 34. člena ZKoliT določa le, da se tožeči stranki kot intervenient ne more pridružiti član skupine. Gl. tudi tretji odstavek 28. člena in četrti odstavek 35. člena.

³¹⁰ Cel odstavek povzet po Klemenčič, *op. cit.*, str. 5–6.

da se faza certifikacije in vključevanja/izključevanja izvede čim prej, saj to vpliva na potek drugih postopkov.³¹¹

Že na dan naroka je sodišče izdalo sklep o zavrženju kolektivne tožbe, saj le-ta ni prestala faze certifikacije, v 2019 pa je bila zoper sklep o zavrženju na Višje delovno in socialno sodišče vložena pritožba. Višje delovno in socialno sodišče je 4. julija 2019 pritožbo zavrnilo in potrdilo prvostopenjski sklep (Pdp 185/2019). Na prvi stopnji je torej postopek, ki je zaobjemal le prvo fazo s kolektivno odškodninsko tožbo, trajal od 23. julija 2018, ko je bila vložena tožba, do 6. decembra 2018, ko je bil izdan sklep o zavrženju kolektivne tožbe. Postopek se je pravnomočno končal v manj kot letu dni (resda pa je »obstal« v prvi fazi do certifikacije).

V Registru kolektivnih tožb je sodišče poleg osnovnih podatkov o zadevi objavilo tudi tožbo (23. julij 2018) in dopolnitev tožbe (19. september 2018) ter sklep o zavrženju kolektivne tožbe (6. december 2018). Sklep Višjega delovnega in socialnega sodišča je dostopen na spletu, medtem ko je v Registru kolektivnih tožb v rubriki »Opr. št. povezanih zadev« navedena le opravilna številka zadeve pred višjim sodiščem.³¹² Ob prenosu dokumentov na prenovljeno spletno stran sodstva ti nekaj časa niso bili dostopni.

Tožnik mora v fazi certifikacije dokazati obstoj sedmih elementov. V obravnavanem primeru obstoj zahtev iz točk 4 do 7 četrtega odstavka 28. člena ZKoliT ni bil problematičen. Tožnik je bil reprezentativen, kolektivna tožba ni bila očitno neutemeljena, pogoji glede dogovorov o stroških in financiranju so bili izpolnjeni, z odvetnikom pa ni bil sklenjen dogovor o plačilu po deležu iz prisojenega zneska. Razlog za zavrnitev certifikacije je bila odločitev sodišča, da niso izpolnjeni pogoji iz točk 1 do 3 navedenega člena.

Glavni razlog za zavrnitev certifikacije je bila odločitev, da v obravnavanem primeru dejanska in pravna vprašanja, ki se tičejo oškodovancev, niso enaka ter da skupna pravna in dejanska vprašanja za celotno skupino ne prevladujejo nad vprašanji, ki se nanašajo samo na njene posamezne člane. Sodišče je ugotovilo, da je edino skupno pravno vprašanje za posameznike v prvi podskupini vprašanje, ali ima vsak od delavcev pravico do odmora med delovnim časom in način zagotavljanja tega, medtem ko je dejstvo, da so vse žrtve ob predaji izmen delale preko polnega delovnega časa, edino skupno dejansko vprašanje za drugo skupino. Edino skupno dejansko vprašanje za vse žrtve v obeh podskupinah je, da so zaposlene pri toženi stranki. Sodišče je menilo, da se razen navedenih skupnih lastnosti položaji vsakega od oškodovancev v obeh podskupinah razlikujejo. Da bi odločilo, ali posameznik dejansko spada v eno od podskupin, bi moralo sodišče izvesti dokazni postopek za vsakega oškodovanca posebej. Po mnenju sodišča odškodninske odgovornosti tožene stranke ni mogoče ugotoviti na splošno, temveč le posebej za vsakega od oškodovancev. Sodišče mora tako za vsakega od njih ugotoviti, kako je bilo organizirano njihovo delo, ali je bila pravica do odmora dejansko kršena, kolikokrat v petletnem obdobju se je to zgodilo v praksi in kako dolg naj bi bil odmor za kosilo oškodovanca na vsak posamezen dan. Za odločitev o višini odškodnine za vsakega od njih bi bilo treba določiti tudi višino plače delavca v času kršitve. Za določitev tega bi moralo sodišče zaslišati 250 oškodovancev (tožnik je predlagal zaslišanje vseh) in približno 100 prič. Postopek bi bil nesorazmerno daljši in dražji v primerjavi s sodnimi postopki, ki

³¹¹ Tako Klemenčič, *op. cit.*, str. 6.

³¹²

http://sodnapraksa.si/?q=Pdp%20185/2019.&database%5BVDSS%5D=VDSS&_submit=i%5C%A1%C4%8Di&rowsPerPage=20&page=0&id=2015081111432920 (dostopano 23. decembra 2021).

obravnavajo individualne zahteve. Kolektivni postopek bi bil torej manj učinkovit, manj racionalen in manj gospodaren v primerjavi z izvajanjem rednih individualnih sodnih postopkov. Na podlagi tega je prvostopenjsko sodišče odločilo, da zahteve za odobritev kolektivne odškodninske tožbe, ki so določene v 1. do 3. točki četrtega odstavka 28. člena ZKoliT, niso izpolnjene.

Izkušnja s prvo kolektivno dajatveno tožbo v Sloveniji tako kaže, da mehanizmi kolektivnega varstva niso vedno primerni za delovne spore.³¹³ Ob tem je potrebno opozoriti, da je konkretna zadeva prvi primer sodnega odločanja o izpoljenosti pogojev za certifikacijo po ZKoliT. Tako v času odločanja ni obstajala nobena sodna praksa, ki bi sodišču služila kot pomoč pri presoji zahtev za certificiranje. Delovno in socialno sodišče v Ljubljani je bilo tako prvo, ki je razlagalo pogoje, ki morajo biti izpolnjeni, da zadeva preide fazo certificiranja po ZKoliT.³¹⁴ Kljub temu je dokazalo, da je s proaktivno obravnavo in uporabo novih standardov in pravil (čeprav so nekatera dvoumna in zahtevajo razlago), kot tudi z udeležbo na izobraževanjih in usposabljanjih sodnikov o ZKoliT ter z intenzivnim proučevanjem pripravljalnih del za ZKoliT, relevantne domače in tuje literature ter tuje sodne prakse sojenje v kolektivnih postopkih lahko učinkovito in strokovno.

b) Prva kolektivna opustitvena tožba (I Pk 3/2019, Okrožno sodišče v Ljubljani)

Prva kolektivna tožba pri nas (vsaj po razpoložljivih podatkih) je bila pri Okrajnem sodišču v Ljubljani vložena že 19. maja 2017 v skladu s 74. členom ZVPot.³¹⁵ Vložila jo je ZPS zoper banko (Sparkasse d.d.) zaradi nepravilnega obračuna EURIBOR v potrošniških kreditnih pogodbah. Gre za zahteve potrošnic in potrošnikov iz pogodbenih razmerij s podjetji, kot jih urejajo predpisi s področja varstva potrošnikov, kar se lahko uveljavlja tudi s kolektivno tožbo po ZKoliT (prvi odstavek 2. člena ZKoliT). Glede na datum vložitve tožbe ni dvoma, da se je zadeva nanašala na kršitev, do katere je prišlo pred začetkom uporabe ZKoliT. Zadeva je bila pozneje (22. februarja 2021) preoblikovana tako, da se je obravnavala po ZKoliT, in prenesena na Okrožno sodišče v Ljubljani.

Opustitveno tožbo po ZVPot je v skladu s 75. členom ZVPot lahko vložila vsaka organizacija, ki je bila pravna oseba, ustanovljena za varovanje pravic in interesov potrošnikov, od katere ustanovitve je do trenutka vložitve tožbe že preteklo najmanj eno leto in je dejansko delovala, ter zbornica ali poslovno združenje, katerega član je toženo podjetje. Na spletni strani ZPS je navedeno, da je ZPS neodvisna, neprofitna, mednarodno priznana nevladna organizacija, ki že od leta 1990 dalje varuje in zastopa izključno interese potrošnikov.³¹⁶ Vpisana je tudi v Register potrošniških organizacij, kar je (četudi ZKoliT tega ne določa kot predpostavke) Okrožno sodišče v Ljubljani v tem primeru izrecno opredelilo kot relevantno za presojo procesnega upravičenja po 52. členu ZKoliT in tam določenega pogoja, da gre za »pravno osebo, ki je ustanovljena z namenom varovanja pravic in interesov potrošnikov« (gl. razpravo *supra*): »Sodišče tudi ugotavlja, da je tožeča stranka upravičena za vložitev predmetne tožbe po 52. členu ZKoliT, saj gre za pravno osebo, ki je ustanovljena z namenom varovanja pravic in interesov potrošnikov. Tožnica je bila namreč z Odločbo Urada za varstvo potrošnikov z dne 22. 7. 1998 vpisana v

³¹³ Več o tem gl. *supra* pri analizi področja uporabe ZKoliT.

³¹⁴ Več o uporabi kolektivnih postopkov v delovnopравниh sporih gl. Vlahek, Pogorelčnik, 2020, *op. cit.*, in Klemenčič, *op. cit.*

³¹⁵ V Registru kolektivnih tožb je v rubriki »Opr. št. povezanih zadev« sicer navedeno »iz Okrožno sodišče v Ljubljani Pg 651/2019, iz Okrajno sodišče v Ljubljani P 891/2017, iz Okrajno sodišče v Ljubljani P 891/2017«.

³¹⁶ Gl. npr. <https://www.zps.si/index.php/o-nas/zveza-potrošnikov-slovenije/582-kdo-smo-alias> (dostopano 15. oktobra 2021).

Register potrošniških organizacij (priloga A2) in še danes aktivno deluje.«³¹⁷ V tožbi je ZPS navedla, da ima aktivno legitimacijo na podlagi 75. člena ZVPot, ki ga je citirala, in nato pojasnila, da je potrošniška organizacija, ki je vpisana v Register potrošniških organizacij pri ministrstvu dne 22. julija 1998 in dejansko deluje. Kot dokaz dejanskega delovanja je priložila kopijo naslovnice ene od svojih revij in predlagala vpogled v Register potrošniških organizacij.³¹⁸

Iz Registra kolektivnih tožb izhaja, da je Okrožno sodišče v Ljubljani v zadevi izvedlo dva naroka, in sicer 16. februarja 2021 in 4. maja 2021. V registru so objavljene tožba (19. maj 2017), kolektivna opustitvena sodba (4. maj 2021) in sodba Višjega sodišča v Ljubljani, ki je odločalo o pritožbi tožene stranke (22. februar 2022). Preden so bili ti dokumenti objavljeni v registru in je bil popravljen opis tipa kolektivne tožbe iz »kolektivna odškodninska tožba« v »kolektivna opustitvena tožba«, uporabniki registra nismo vedeli, da je šlo za kolektivno opustitveno tožbo, saj je bilo v registru dolgo vpisano le, da gre za kolektivno odškodninsko tožbo, zaradi česar smo glede na vpisani datum vložitve tožbe in navedbo treh postopkov pred prvostopenjskimi sodišči kot povezanih zadev, sklepali, da je šlo za več postopkov s samostojno tožbo, ki so bili nato z vložitvijo kolektivne odškodninske tožbe v skladu s 7. členom ZKoIT prekinjeni. Izkazalo se je, da ne gre za tak primer, temveč za kolektivno opustitveno tožbo, ki je bila vložena še pred začetkom uporabe ZKoIT po pravilih ZVPot.

V zadevi je že bila izrečena pravnomočna sodba. Ugotovljeno je bilo, da je banka kršila zakonodajo o potrošniških kreditih, ker ni izračunavala tudi negativnega EURIBOR-ja, kadar takšen izračun v potrošniških kreditnih pogodbah ni bil izključen. Sodišče je banki naložilo, da mora prenehati s svojim nezakonitim ravnanjem, prepovedalo takšno ravnanje v prihodnje ter ji naložilo, da mora objaviti izrek sodbe v dveh slovenskih dnevnikih. Tožena stranka je zoper sodbo vložila pritožbo, ki je bila zavrnjena. Na prvi stopnji je postopek trajal od 19. maja 2017 do 4. maja 2021, torej skoraj štiri leta, nato pa še približno devet mesecev na drugi stopnji.

Obravnavana zadeva je med drugim zanimiva zato, ker je pri presoji pritožbe zoper opustitveno sodbo v tej zadevi Višje sodišče v Ljubljani pojasnilo vlogo sodišč pri uporabi določbe drugega odstavka 49. člena ZKoIT, ki pravi, da lahko sodišče v okviru tožbenega zahtevka odloči, da se sodba objavi na stroške tožene stranke ali da se objavi popravek nedopustnega oglaševanja, če oceni, da se s tem prispeva k ublažitvi ali odstranitvi škodnih posledic kršitev. Tožnik je v tej zadevi sicer zahteval objavo sodbe, ni pa (po stališču sodišča) podal (vseh) relevantnih navedb o pozitivnem vplivu objave na škodljive posledice kršitve. Razlog za to je morda v tem, da je bila tožba vložena še po 74. členu ZVPot, ki tega pogoja za objavo sodbe ni zahteval,³¹⁹ a je bila tožba tekom postopka spremenjena tako, da se je uporabljal ZKoIT, ki pa določa ta pogoj. Prvostopenjsko sodišče je zapisalo le, da lahko na podlagi 2. odstavka 49. člena ZKoIT samo oceni, ali bo objava sodbe prispevala k ublažitvi ali odstranitvi škodnih posledic kršitev, in v nadaljevanju pojasnilo, zakaj meni, da bo v tem primeru tako.³²⁰ Višje sodišče pa je v svoji odločitvi (ob tem, da je sicer menilo, da pritožbeni očitke o odsotnosti ustrezne trditvene podlage v tem delu ni

³¹⁷ 20. odstavek sodbe, objavljene v Registru kolektivnih tožb.

³¹⁸ Odsek I. tožbe, objavljene v Registru kolektivnih tožb.

³¹⁹ ZVPot je v drugem odstavku 74. člena določal: »Sodišče lahko v okviru tožbenega zahtevka odloči, da se na stroške podjetja sodba objavi. Sodišče ob tem odloči, v kakšnem obsegu je potrebno objaviti obrazložitev sodbe.« Določba je bila torej identična besedilu drugega odstavka 49. člena ZKoIT, z izjemo zahteve po oceni sodišča, da se s tem prispeva k ublažitvi ali odstranitvi škodnih posledic kršitev.

³²⁰ Odstavka 47 in 48 sodbe Okrožnega sodišča v Ljubljani v zadevi I Pk 3/2019.

utemeljen, saj je tožnica v dejanski podlagi tožbe izpostavila, da je toženka tovrstne pogodbe množično sklepala s kreditojemalci v Sloveniji, kar – tako sodišče – že samo po sebi pomeni, da je toženka velikemu številu kreditojemalcev obračunavala negativno obrestno mero EURIBOR v vrednosti 0%, to pa v njihovo škodo, kot je bilo ugotovljeno v postopku) poudarilo, da je ne glede na to, da tožnik v zvezi s tem ni navajal (vseh) relevantnih dejstev, prvostopenjsko sodišče upravičeno »samo odločiti o objavi sodbe«. Pri tem se je sklicevalo na aktivno vlogo sodišča in odgovornost varovanja javnega interesa, katerega odraz je po mnenju sodišča v tem primeru varstvo interesov potrošnikov s kolektivno tožbo.³²¹ Vsekakor se je mogoče strinjati, da ima sodišče pri uporabi ZKoliT aktivno vlogo, vendar bi se v konkretnem primeru lahko vprašali, ali je šlo sodišče predaleč. Eno izmed temeljnih načel slovenskega civilnega procesnega prava je razpravno načelo, po katerem mora vsaka stranka navesti vsa dejstva, na katera opira svoj zahtevek, in predlagati dokaze, s katerimi se ta dejstva dokazujejo, in s katerimi izpodbija dejstva in dokaze nasprotna stranke.³²² Če stranka ne poda navedb o relevantnih dejstvih ali če izvedeni dokazi o določenem dejstvu ne zagotovijo zadostne stopnje prepričljivosti, sodišče o tem dejstvu odloči na podlagi pravila o dokaznem bremenu.³²³ Posledično sodišče ne more ugotavljati dejstev, ki jih nobena stranka ni navajala, in izvajati dokazov, ki jih nobena stranka ni predlagala.³²⁴ V konkretnem primeru pa je (višje) sodišče poudarilo, da je: »na podlagi drugega odstavka 49. člena ZKoliT sodišče upravičeno tudi samo presojeti o objavi sodbe (tudi če tožeča stranka ne poda (vseh) relevantnih navedb;...).«

ZKoliT v 58. členu določa, da v postopku s kolektivno opustitveno tožbo vrednost spornega predmeta ne glede na dejanski ekonomski pomen spora ne sme presegati 10.000 evrov, pri čemer sodišče upošteva zapletenost in pomen zadeve z vidika tožene stranke, kolektivnih pravic in javnega interesa. Iz sodbe izhaja, da je morala v konkretnem primeru tožena stranka tožeči stranki povrniti stroške zastopanja v znesku 1.612,36 evra. Ob vložitvi kolektivne tožbe je bila plačana sodna taksa 180,00 evrov, kar vse kaže na to, da je bilo stroškovno tveganje tožeče stranke nizko.

Čeprav so opustitvene tožbe zastopnikov potrošnikov v Sloveniji na voljo že od konca 90. let prejšnjega stoletja (ugotovitvene pa od 2002), je to po nam znanih podatkih prva in edina tovrstna tožba, vložena v Sloveniji.

c) Tretja kolektivna tožba (I Pk 2/2019, Okrožno sodišče v Ljubljani)

Dne 8. aprila 2019 je *ad hoc* ustanovljeno združenje Zavod za iskanje pravice opeharjenih vlagateljev, ki je vsaj na podlagi javno dostopnih podatkov pravna oseba zasebnega prava, ki opravlja nepridobitno dejavnost in pri kateri obstaja neposredna povezava med njenimi glavnimi cilji delovanja in pravicami, ki naj bi bile kršene in v zvezi s katerimi se vlaga tožba (1. točka prvega odstavka 4. člena ZKoliT), vložilo kolektivno odškodninsko tožbo zoper več fizičnih in pravnih oseb (Bojan Pravica, Heidelberger

³²¹ Odstavek 11 sodbe Višjega sodišča v Ljubljani v zadevi I Pk 3/2019.

³²² 212. člen ZPP, gl. tudi prvi odstavek 7. člena ZPP.

³²³ 215. člen ZPP. Gl. Zobec v Ude, Galič (ur.), Zakon o pravnem postopku, komentar, knjiga 2, Uradni list, GV Založba, str. 343 ff.

³²⁴ Izjema od tega pravila, ki se v tem konkretnem primeru ni mogla uporabiti, je določena v drugem odstavku 7. člena ZPP (»Sodišče sme ugotoviti dejstva, ki jih stranke niso navajale, in izvajati dokaze, ki jih stranke niso predlagale, če izhaja iz obravnave in dokazovanja, da imajo stranke namen razpolagati z zahtevki, s katerimi ne morejo razpolagati (tretji odstavek 3. člena), vendar svoje odločbe ne sme opreti na dejstva, glede katerih strankam ni bila dana možnost, da se o njih izjavijo.«).

Vermögensverwaltung GmbH, Blanka Zalokar, Silvia Pravica, Elementum, trgovina in posredovanje, d.o.o., Elementum - AG, trgovina s plemenitimi kovinami, d.o.o., Herald Arnold Marius Augustus Janssen, Gunther Klaus Luitz, Mark Hildor Luitz, Gesche Luitz, Peter H. Jacobs) s sedežem v Sloveniji in tujini. Zadeva se nanaša na varstvo trga finančnih instrumentov. V skladu s 4. točko prvega odstavka 2. člena se zahtevki, ki se nanašajo na kršitev pravil trgovanja na organiziranih trgih in na prepovedana ravnanja zlorabe trga v skladu z zakonom, ki ureja trg finančnih instrumentov, lahko uveljavljajo s kolektivno odškodninsko tožbo.

Po podatkih iz registra je postopek, ki poteka pred Okrožnim sodiščem v Ljubljani, še vedno v fazi pred certifikacijo.³²⁵ V registru konkretna kolektivna tožba ni objavljena, zaradi česar nam podrobnosti primera in zahtevkov niso znane.

Je pa drugje na spletu na voljo sklep Višjega sodišča v Ljubljani II Cp 1810/2019 z dne 11. decembra 2019, iz katerega je razvidno, da je oseba leta 2017 vložila tožbo, s katero je od nekaterih v zgornjem kolektivnem postopku toženih strank zahtevala plačilo določenega zneska, leta 2019 pa je obvestila sodišče, da je bila zoper tožence v isti zadevi vložena kolektivna tožba, zaradi česar je predlagala prekinitev postopka, začetega s samostojno tožbo, sklicujoč se na 7. člen ZKofT. Ta za primer, da je bila pred vložitvijo kolektivne tožbe oz. predloga za kolektivno poravnavo glede istega primera množičnega oškodovanja že vložena individualna, torej samostojna tožba enega od oškodovancev, določa, da se postopki, začeti s samostojnimi tožbami, prekinejo. Pri tem pa je nujna predhodna ugotovitev, da gre za isti primer množičnega oškodovanja, za kar je nujno poznavanje vsebine obeh tožb. Tožnica v samostojnem postopku je priložila prvo stran vložene kolektivne tožbe in potrdilo o oddaji in predlagala vpogled spisa, ki se vodi na podlagi vložene kolektivne tožbe. Sodišče prve stopnje je pravdni postopek prekinilo do pravnomočnega končanja postopka glede kolektivne tožbe, zoper kar so se pritožile tri tožene stranke, ki so (med drugim) zatrjevale, da je odločitev o prekinitvi postopka preuranjena, saj tožbe še niso dobile, priložena zgolj prva stran tožbe ne omogoča preveritve istovrstnosti obeh zadev, prav tako pa tožba (še) ni javno objavljena v registru. Višje sodišče je navedenim pritožbenim razlogom pritrdilo. Strinjalo se je, da se pritožniki z vsebino tožbe še niso mogli seznaniti, posledično pa se pred prekinitvijo postopka tudi niso mogli vsebinsko opredeliti do trditev, da gre za isti primer množičnega oškodovanja, s čimer je bilo poseženo v njihovo pravico do izjave (8. točka drugega odstavka 339. člena ZPP).

d) Četrta kolektivna tožba (I Pk 1/2021, Okrožno sodišče v Ljubljani)

Dne 8. oktobra 2021 je bila vložena kolektivna dajatvena tožba tožeče stranke Zavod Kolektiv 99 proti amerškemu podjetju Apple inc. Zadeva je trenutno v prvi fazi postopka s kolektivno odškodninsko tožbo, in sicer v fazi certifikacije. Narok za odločanje o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe je bil sprva predviden za 14. september 2022, nato pa naj bi bil prestavljen na 23. november 2022. Oba podatka – tako o sprva določenem naroku kot o prestavitvi naroka – je prvi objavil tožnik sam,³²⁶ medtem ko je bil v Registru kolektivnih tožb datum naroka vpisan šele več tednov kasneje, o prestavitvi naroka pa niti dva

³²⁵ V registru je v rubriki »Opr. št. povezanih zadev« navedena opravilna številka zadeve pred Višjim sodiščem v Ljubljani (»iz Okrožno sodišče v Ljubljani Pk 1/2019, v Višje sodišče v Ljubljani Cp 266/2020«, a ni jasno, na kaj se to nanaša.

³²⁶ <https://kolektiv99.si/en/apple-kolektivka/prestavljen-narok-v-zadevi-apple/> (dostopano 12. septembra 2022).

dni pred sprva določenim datumom v registru še ni podatka, temveč je še vedno navedeno, da bo narok 14. septembra 2022. V registru je objavljena tožba s prilogami.

Pred vložitvijo tožbe v zadevi »Apple« je bil Zavod Kolektiv 99 ustanovljen le kratek čas in se v tožbi pri izkazovanju pravnega znanja in izkušenj, potrebnih za dokazovanje svoje reprezentativnosti, sklicuje na izkušnje odvetnikov odvetniške družbe, ki ga zastopa. Za tem je isti tožnik vložil še 12 drugih kolektivnih odškodninskih tožb. Vmes je pridobil status potrošniške organizacije po ZVPot.

Podobno kot v primerih proti »podjetju« Apple v drugih jurisdikcijah (npr. Italija, Francija in ZDA), ki so omenjeni v tožbi, tožeča stranka terja skoraj 30 milijonov evrov za škodo, ki naj bi jo zaradi nepoštenih poslovnih praks podjetja Apple-a v zvezi z zmogljivostmi iPhonev utrpeli slovenski potrošniki, ki so kupili iPhone v obdobju od (za vsako kategorijo podskupin drugače) določenega datuma do 27. decembra 2017. Tožba navaja, da tožena stranka skrbi za posodabljanje operacijskega sistema, do česar pride nekajkrat letno, uporabnik naprave pa se nazadnje temu ne more izogniti. Ne da bi jih o tem obvestil, naj bi toženec ob posodobitvah namestil tudi določene sporne elemente, zaradi česar naj bi telefon deloval upočasnjeno ter imel zmanjšano zmogljivost. Tako naj bi vsem potrošnikom, ki so na telefone v v relevantnem obdobju namestili posodobitve, nastala škoda v obliki zmanjšanja vrednosti telefonov. V Registru kolektivnih tožb je kot »zatrjevano množično oškodovanje« navedeno »Kršitev določb Zakona o varstvu potrošnikov pred nepoštenimi poslovnimi praksami (ZVPNPP) s tem, ko tožena stranka potrošnikov ob ponujanju posodobitev iOS ni obvestila o vseh negativnih posledicah teh posodobitev na mobilnih telefonih iPhone (modeli 6, 6 plus, 6s, 6s plus, SE, 7, 7 Plus) oz. s tem, ko je v promet dala sporne posodobitve iOS, ki so na teh mobilnih telefonih iPhone (modeli 6, 6 plus, 6s, 6s plus, SE, 7, 7 Plus) povzročili napake, ki so se odrazile v slabšem delovanju teh mobilnih telefonov«. Kolikor gre za zahtevke potrošnic in potrošnikov iz pogodbenih razmerij, se ti glede na definicijo področja uporabe ZKoliT v 2. členu ZKoliT lahko uveljavljajo s kolektivno odškodninsko tožbo (če bi šlo pa za zahtevke iz nepogodbenih razmerij, pa bi bila uporaba ZKoliT manj jasna, saj druga alineja prvega odstavka 2. člena ZKoliT govori o zahtevkih »zaradi kršitev drugih pravic potrošnikov, ki jih zagotavlja zakon, ki ureja varstvo potrošnikov«, kar je, upoštevajoč tudi genezo priprave besedila 2. člena ZKoliT, zgolj ZVPot in ne tudi druga potrošniška zakonodaja). Tožnik vtožuje odškodnino za zatrjevane sporne prakse (kršitev Zakona o varstvu potrošnikov pred nepoštenimi poslovnimi praksami - ZVPNPP³²⁷), do katerih naj bi prihajalo do 28. decembra 2017. Tožba tako časovno zajema večinoma množično oškodovanje, do katerega je prišlo pred začetkom veljave ZKoliT (gl. 65. člen ZKoliT).

Tožeča stranka sodišču predlaga, da odškodnino odmeri neindividualno, tj. tako, da toženi stranki naloži v plačilo znesek, ki ga bo dobil vsak oškodovanec (vsak član vsake podskupine), hkrati pa tudi skupni okvirni znesek odškodnine (v višini 27.535.617,07 evra z zakonskimi zamudnimi obrestmi) po 40. členu ZKoliT. Pri tem tožnik za vsako od štirih podskupin predlaga naslednje zneske odškodnin: 135,82 evrov za prvo podskupino, 214,25 evrov za drugo podskupino, 165,91 evrov za tretjo podskupino, ter 236,87 evrov za četrto podskupino, vse povečano za zakonske zamudne obresti. Potrošniki naj bi se delili v štiri podskupine glede na vrsto kupljenega telefona, pri čemer se v vseh skupaj nahaja predvidoma okrog 150.000 članov. Glede na njihovo številčnost tožnik predlaga uporabo sistema izključitve (*opt-out*) (tu je za presojo relevanten 30. člen ZKoliT). Prav tako tožnik v tožbenem zahtevku že predlaga (zahteva) imenovanje konkretne notarke kot upraviteljice odškodnine (prim. 43. člen ZKoliT in gl. analizo spodaj in

---

³²⁷ Ur. l. RS, št. 53/07.

v splošnem delu *supra*), mehanizem izplačevanja odškodnin in določitve zneska za plačila (ki je mestoma nenavadno zastavljen) ter stroške, ki se v zvezi s predmetno kolektivno tožbo izplačajo tožeči stranki, upraviteljici odškodnine ter odvetniški družbi (tudi tu so zahtevki mestoma nenavadni). Kot strošek, ki naj se prav tako odšteje od odškodnine, je naveden tudi znesek izvedbe plačilne transakcije v korist računa posameznega oškodovanca.

Tožnik, ki je doslej vložil trinajst kolektivnih odškodninskih tožb, se je v vseh primerih dogovoril za sodelovanje z eno od slovenskih odvetniških pisarn. Pri tem je odvetniška pisarna prevzela tveganje kritja vseh stroškov v primeru neuspeha (ne gre torej za klasični *contingency fee* iz prve povedi prvega odstavka 61. člena ZKOLT, pač pa za *sui generis* odvetniški TPLF iz druge povedi prvega odstavka 61. člena ZKOLT), v vseh primerih pa je bil dogovorjen najvišji honorar po ZKOLT, tj. 30-odstotni delež od zneska, ki ga bo prisodilo sodišče. ZKOLT ne določa okoliščin, na podlagi katerih bi sodišče ocenilo razumnost dogovorjenega odstotka. Določa le, da mora kolektivna odškodninska tožba vsebovati podatke o stroških postopka in morebitnem financiranju pravde s strani tretje osebe (13. točka prvega odstavka 26. člena ZKOLT), ter da sodišče v fazi potrjevanja preveri, ali je dogovor z odvetnikom o plačilu odstotka prisojenega zneska razumen (7. točka četrtega odstavka 28. člena ZKOLT). Če sodnik odloči, da dogovor ni razumen, kolektivne tožbe ne sme potrditi. Sodišča bodo tako imela pomembno vlogo v tekočih postopkih kolektivnih tožb, ki še čakajo na fazo potrjevanja. Pri tem bodo morala odločiti o razumnosti sporazuma o 30-odstotnem honorarju, ne da bi imela na voljo smernice za opredelitev razumnosti v ZKOLT. Ta določa razpon honorarja »do 30 %«. Čeprav v zakonu ni opredeljenih dejavnikov, ki bi narekovali določitev odstotka, besedilo ZKOLT jasno kaže, da ni nujno, da je honorar v vseh primerih določen v najvišjem znesku (tj. 30 %). Kot je bilo že pojasnjeno *supra* pri obravnavi določil ZKOLT o dogovoru o plačilu iz prisojenega zneska, menimo, da bi morala sodišča kljub odsotnosti ustreznih meril za presojo razumnosti dogovorjenega honorarja le-to presojati ob upoštevanju vseh okoliščin primera. Med te lahko spadajo, med drugim: zapletenost zadeve in zadevnega pravnega področja, tveganje, ki ga je prevzel odvetnik, čas, ki ga odvetnik porabi za delo na zadevi, in kakovost njegovega dela.³²⁸ V običajnih civilnih sodnih postopkih se stranka in odvetnik pred vložitvijo tožbe dogovorita o plačilu. Če je to dogovorjeno v obliki odstotka od dobljenega zneska, se stranka vnaprej strinja z odstotkom, ki ga bo pozneje plačala. V kolektivnih postopkih pa je položaj drugačen. Posamezni člani skupine niso vnaprej znani in zato ne sodelujejo pri dogovoru med tožnikom in odvetnikom o (odstotku) honorarja za primer neuspeha. S tem se strinja le tožnik, čeprav zneska na koncu ne bo plačal on. V takih primerih je zato bistveno, da sodišče v okviru svoje aktivne vloge v kolektivnih postopkih oceni dogovor ter tako zaščiti interese članov skupine.

Tu velja omeniti tudi na posebnost izračuna odvetniške nagrade iz prisojenega zneska v primeru *opt-out* sistema, kakršen je ta v obravnavani zadevi: v skladu z drugim odstavkom 61. člena ZKOLT se delež računa od zneska, ki mora biti izplačan članom skupine, ki so izplačilo dejansko uveljavljali (ne torej od celotne agregatne odškodnine ali ocenjene pričakovane skupne vsote obveznosti (kot bi veljalo v primeru *opt-in*), temveč od dejansko počrpanega zneska), ne glede na ta znesek pa nagrada ne more biti nižja od 30 % zneska, do katerega bi bil odvetnik upravičen, če bi bila oškodovancem izplačana celotna odškodnina iz 40. člena ZKOLT. Slednje ne pomeni, da je minimalni prag postavljen na 30 % celotne vtoževane odškodnine, temveč na 30 % nagrade, do katere bi bil odvetnik upravičen, če se ta ne bi računala od dejanskega počrpanega zneska, pač pa od vtoževane odškodnine. Razlika je v primeru napačnega

---

³²⁸ Gl. detajlnejšo razpravo o tem *supra*.

izračuna po tem členu lahko velika, kar je še posebej pomembno zato, ker ta znesek (če bi bil večji od tistega, izračunanega na podlagi dejanskega črpanja) »najeda« odškodninski fond za člane razreda.

Tožnik v tožbi za v naprej izbrano notarico (prim. 43. člen ZKofT) zahteva priznanje 5 evrov »pavšalnega stroška« na vsakega obravnavanega oškodovanca, ki je vključen v določen dokončni seznam oškodovancev (predvidoma 150.000 članov, v največjem predvidenem obsegu bi to znašalo, če pravilno razumemo zahtevek: 5 evrov x 150.000 članov = 750.000 evrov »pavšalnih stroškov«). Plačilo fiksne pavšalnega zneska zahteva za vsako žrtev, ki je uvrščena na seznam oškodovancev (teh je lahko manj kot je oseb, ki jih bo notarica obravnavala, saj ni nujno, da bodo vse uvrščene na seznam oškodovancev, poleg tega se kljub temu, da je na koncu sodišče tisto, ki določi dokončni seznam, ne zdi primerno, da bi bilo plačilo za notarja odvisno od tega, ali prijavitelja uvrsti na seznam oškodovancev ali ne). Za primere, ko v kolektivnem postopku notar opravlja funkcijo upravitelja kolektivne odškodnine, notarska tarifa določa posebno pristojbino za notarja kot upravitelja kolektivne odškodnine. V skladu s slednjo so zneski pristojbine notarja po sistemu izključitve (ki je predviden v konkretnem primeru) predvideni glede na število pravočasno prijavljenih terjatev, pri čemer so 20% višji kot v sistemu vključitve. Pristojbina po notarski tarifi v primeru več kot 2500 pravočasno prijavljenih terjatev znaša 4.972 evrov, ter dodatno 2,5 evra za vsako terjatev nad 2500, pri čemer je pristojbina omejena na največ 25.000 evrov (plus dodatnih 20 % v primeru sistema izključitve – torej 30.000 evrov v primeru najvišje pristojbine). Glede stroškov notarska tarifa posebnih pravil za upravitelja kolektivne odškodnine ne določa.

- e) Peta do sedemnajsta kolektivna tožba (primeri »EURIBOR«, I Pk 1/2022 – I Pk 11/2022, Okrožno sodišče v Ljubljani; Pk 1/2022, Okrožno sodišče v Kopru; Pk 1/2022, Okrožno sodišče v Mariboru)

(i) *Tožbe, ki jih je vložil Zavod Kolektiv 99*

Tožnik Zavod Kolektiv 99 je maja, junija in julija 2022 vložil dvanajst kolektivnih odškodninskih tožb proti enajstim slovenskim bankam (zadeve I Pk 1/2022 proti NLB d.d., I Pk 2/2022 proti Unicredit banka Slovenija d.d., I Pk 3/2022 proti Addiko bank d.d., I Pk 4/2022 proti DBS d.d., I Pk 5/2022 proti Gorenjska banka d.d., I Pk 6/2022 proti N banka d.d., I Pk 7/2022 proti Delavska hranilnica d.d., I Pk 9/2022 I Pk 10/2022 proti SKB banka d.d. in I Pk 11/2022 proti Sparkasse d.d. na Okrožnem sodišču v Ljubljani, zadeva Pk 1/2022 proti Banka Intesa Sanpaolo d.d. na Okrožnem sodišču v Kopru in zadeva Pk 1/2022 proti Nova KBM d.d. na Okrožnem sodišču v Mariboru) in eni avstrijski banki (zadeva I Pk 8/2022 proti BKS Bank AG na Okrožnem sodišču v Ljubljani). Tematika je bila v središču pozornosti že v zgoraj predstavljeni kolektivni opustitveni tožbi ZPS proti banki Sparkasse d.d. iz leta 2017 (I Pk 3/2019). V zvezi s tem velja že na tem mestu dodati, da je proti tej banki 31. maja 2022 kolektivno odškodninsko tožbo (predvidevamo, da glede istega primera kršitve) vložila tudi ZPS.

Vse tožbe so dostopne na spletnih strani Zavoda Kolektiv 99,³²⁹ medtem ko v Registru kolektivnih tožb zaenkrat še niso objavljene vse, enako velja za priloge (te so objavljene v rubriki »Opombe« pri vsaki tožbi).³³⁰ Okrožno sodišče v Ljubljani in Okrožno sodišče v Kopru sta pri vseh zadevah v rubriki »vrsta

³²⁹ Do njih smo dostopali preko spletne strani tožnika <https://kolektiv99.si/zadeva-floor/> (dostopano 15. avgusta 2022).

³³⁰ Trenutno (28. avgust 2022) so tožbe s prilogami objavljene le v zadevah I Pk 9/2022, I Pk 6/2022, I Pk 5/2022, I Pk 1/2022.

zadeve« vpisali »Ostalo«, medtem ko je Okrožno sodišče v Mariboru v tej rubriki napisalo »Varstvo potrošnikov - pogodbeni razmerja s podjetji«. Različno so v registru vpisane tudi navedbe tožnika, tudi opis zatrjevanega množičnega oškodovanja zaenkrat večinoma ni vpisan.³³¹

Tožnik trdi, da bi morale banke od leta 2015, ko je bil EURIBOR negativen, pri izračunu spremenljivih obrestnih mer upoštevati negativni EURIBOR, namesto da so ga enostransko določile na 0 %. Tožnik v tožbah trdi, da je takšna praksa določanja najnižje obrestne mere nezakonita, in gre še dlje, saj trdi, da so tudi vse klavzule o najnižji obrestni meri iz potrošniških kreditnih pogodb nične. V vsaki od teh začetih zadev tožnik zahteva več milijonov ali več deset milijonov evrov skupne odškodnine. V vseh zadevah tožnik predlaga uporabo sistema vključitve (*opt-in*).

Iz tožb in vpisov v Register kolektivnih tožb izhaja, da gre za potrošniški spor iz pogodbenih razmerij, s čimer zadeva spada v področje uporabe ZKoliT (prva alineja prvega odstavka 2. člena). Zatrjevana kršitev sega v leto 2015 (torej v čas pred veljavo ZKoliT).

V primarnem tožbenem zahtevku tožnik zahteva:

- ugotovitev, da so ravnanja tožene stranke, s katerimi je referenčno obrestno mero pogodbenih obresti omejila navzdol, brez pravnih učinkov;
- ugotovitev, da so nične klavzule v kreditnih pogodbah z dogovorjenimi spremenljivimi obrestnimi merami, po katerih je bila referenčna obrestna mera EURIBOR omejena navzdol na višino 0%;
- da je tožena stranka dolžna komitentom povrniti prikrajšanje, ki so ga utrpeli zaradi v prejšnjih dveh alinejah opisanih ravnanj toženca, in sicer tako, da vsakemu nakaže znesek, kot je določen v prilogi tožbe;
- da se tožniku ter odvetniški pisarni priznajo zahtevani stroški.

V tožbah glede zadeve »EURIBOR« tožnik primarno predlaga individualno odmero odškodnine po 39. člen ZKoliT in predlaga, da sodišče toženi banki naloži, da za vsakega posameznega oškodovanca na svoje stroške izračuna prikrajšanje, nato pa sodišču predloži seznam oškodovancev, izračunanih individualnih prikrajšanj ter obrazložitve izračunov zneskov za izplačilo posameznemu oškodovancu z upoštevanjem stroškov postopka tožeče stranke in nagrade odvetnika, ki naj se (vsi, ne le relevantni del nagrade (vsaj tako se zdi oblikovan zahtevke), odbijejo od prikrajšanj, torej od odškodnine. Predložen seznam naj nato sodišče vključi v izrek sodbe v konkretnem sporu.

Za primer, če bi zgoraj navedeno nesorazmerno otežilo postopek, tožnik sodišču predlaga odmero odškodnine po drugem odstavku 40. člena ZKoliT, pri čemer najprej zahteva, da tožena stranka svojim komitentom v roku 15 dni od pravnomočnosti sodbe povrne prikrajšanje, nato pa zahteva, da prikrajšanje v skupni višini nekaj čez 37,5 milijona evrov (oziroma več, če ta ocenjeni znesek ne bo

---

³³¹ V zadevi I Pk 9/2022 npr. piše »Kršitev določb Zakona o potrošniških kreditih (ZPotK) in Obligacijskega zakonika (OZ) s tem, ko je tožena stranka v kreditnih pogodbah, sklenjenih s potrošniki v Sloveniji, v katerih je določeno, da je obrestna mera za kredit sestavljena iz seštevka referenčne obrestne mere EURIBOR in pribitka, obračunavala negativno vrednost EURIBOR v višini 0 %, te pogodbe pa niso vsebovale klavzule, da se negativna vrednost EURIBOR obračuna v višini 0 %.« V zadevi I Pk 5/2002 je ta opis sledeč: »Kršitev določb Zakona o potrošniških kreditih (ZPotK) in Obligacijskega zakonika (OZ) s tem, ko je tožena stranka potrošnikom, ki so z banko sklenili pogodbe o potrošniškem ali stanovanjskem kreditu z variabilno obrestno mero, napačno in nepravilno obračunavala pogodbene obresti pri njihovih posojilih tako, da je brez pravnega temelja obračunavala negativne vrednosti EURIBOR v višini 0 %.« V ostalih zadevah »EURIBOR« opis v Registru kolektivnih tožb ni podan.

zadoščal za celotno poplačilo upravičencev – očitno gre za sklic na drugo točko prvega odstavka 40. člena ZKoliT) povrne z vplačilom na skrbniški račun upraviteljice. Zdi se, da naj bi dejanski izračun prikrajšanja posameznega oškodovanca (zmanjšani, kot navaja tožnik, ne le za nagrado odvetnika, temveč tudi za stroške postopka, vključno s stroški notarke in zneskov izvedbe plačilne transakcije v korist računa posameznega oškodovanca) izvedla upraviteljica odškodnine po tem, ko bi sodišče določilo dokončni seznam oškodovancev.

Tožnik je v vseh primerih (kot tudi že pred tem v primeru »Apple«), dokumentacija v zvezi s katerimi je trenutno dostopna v Registru kolektivnih tožb, predlagal imenovanje iste notarke (več o ustreznosti take zahteve gl. *supra*). Pri tem je (enako kot v zadevi »Apple«) zanimiva zahteva tožnika po plačilu fiksnega »pavšalnega zneska« za notarko za vsako žrtev, ki je uvrščena na dokončni seznam oškodovancev. V skladu z Notarsko tarifo (Tarifna št. 16) so zneski pristojbine po sistemu vključitve (ki je predvidena v teh primerih) predvideni glede na število pravočasno prijavljenih terjatev. Pristojbina v primeru več kot 2500 pravočasno prijavljenih terjatev znaša 4.972 evrov, ter dodatno 2,5 evra za vsako terjatev nad 2500, pri čemer je pristojbina omejena na največ 25.000 evrov. Posebnih pravil o stroških notarja kot upravitelja kolektivne odškodnine Notarska tarifa ne določa. V konkretnem primeru tožnik za notarja kot upravitelja kolektivne odškodnine zahteva plačilo »pavšalnega stroška« v višini 40 evrov za vsakega člana na seznamu oškodovancev (v primeru NLB npr., kjer tožnik število članov skupine ocenjuje na 40.940, pri čemer sicer predlaga sistem vključitve, bi to v največjem obsegu znašalo: 40 evrov x 40.940 članov = 1.637.600 evrov).

Tožnikova odvetniška pisarna je v vseh dvanajstih kolektivnih odškodninskih tožbah prevzela tveganje kritja vseh stroškov v primeru neuspeha, za kar je v vseh dogovorjen najvišji honorar, tj. 30-odstotni delež od zneska, ki ga bo prisodilo sodišče. Glede obravnave presoje razumnosti višine honorarja na splošno v kolektivnih postopkih v izogib podvajanju besedila napotujemo na razprave *supra*.

(ii) *Tožba, ki jo je vložila ZPS proti Sparkasse d.d.*

Iz Registra kolektivnih tožb je razvidno, da je proti eni od toženih dvanajstih bank (Banki Sparkasse d.d., ki jo je ZPS tožila že leta 2017 s kolektivno opustitveno tožbo) 31. maja 2022 kolektivno odškodninsko tožbo vložila ZPS (I Pk 7/2022). Proti isti banki je kolektivno odškodninsko tožbo 15. julija 2022 vložil tudi Zavod Kolektiv 99 (I Pk 11/2022). Tožba ZPS žal ni dostopna v registru, zaradi česar vsebine obeh tožb ni bilo mogoče primerjati.

Če se tožbi nanašata na isto zadevo, bo moralo Okrožno sodišče v Ljubljani, pri katerem sta bili vloženi obe tožbi, uporabiti 7. člen ZKoliT, ki določa, da se lahko v isti zadevi vloži več kolektivnih tožb, dokler ni odobrena ena. V takih primerih sodišče odloči, katero od vzporednih tožb bo certificiralo, ob upoštevanju meril za certifikacijo, določenih v ZKoliT.³³² Upoštevati bo potrebno tudi 162. člen Sodnega reda, kjer je navedeno, da se v primeru, ko je v krajšem časovnem obdobju vloženo večje število procesnih aktov z bistveno enakim dejanskim in pravnim stanjem, po časovnem zaporedju vložitve procesnega akta prva zadeva dodeli sodniku, upošteva abecedni red začetnic priimkov sodnikov v vpisniku, ostale zadeve pa se posebej označijo in dodelijo istemu sodniku. Zanimivo je tudi vprašanje,

---

³³² Več o tem gl. *supra* pri analizi določil ZKoliT.

kako je z vezanostjo sodišča v postopku s kolektivno odškodninsko tožbo na sodbo, izdano v postopku s kolektivno opustitveno sodbo, ki je ugotovila kršitev.

f) Napoved vložitve novih tožb

Pred nekaj leti je bilo pričakovati vložitev kolektivne odškodninske tožbe zoper Adria Airways zaradi oškodovanja potnikov, vendar pa ta z začetkom stečajnega postopka za upnike ni bila več aktualna.

Zavod Kolektiv 99 je prav tako že leta 2021 napovedal vložitev (*follow-on*) kolektivne tožbe zoper korporacijo Guess³³³ za ocenjeno odškodnino v višini 1,5 milijona evrov zaradi omejevanja konkurence pri prodaji oblačil in dodatkov, zaradi česar naj bi bili slovenski potrošniki prisiljeni kupovati izdelke Guess po cenah, ki so bile za 5-10 % višje od cen, ki bi bile sicer na trgu brez omejevalnih ravnanj. Vložena tožba bi sledila ugotovitvam Evropske komisije leta 2018, da so Guess?, Inc., Guess? Europe, B.V. in Guess Europe Sagl kršile 101. člen PDEU in 53. člen Sporazuma o EGP s tem, da so med 1. januarjem 2014 do 31. oktobrom 2017 sodelovale v enotni in trajajoči kršitvi v obliki praks, ki so na različne načine omejevale pooblaščenec distributerje v sistemu selektivne distribucije.³³⁴

2.2. Vpisi v Register kolektivnih tožb

2.2.1. Ureditev delovanja Registra kolektivnih tožb

Registre kolektivnih tožb so v času priprave predloga ZKoIT že poznale nekatere tuje ureditve, npr. québeška (*Registre des actions collectives*, dostopen na spletnih straneh *Cour supérieure du Québec*)³³⁵ in avstralska,³³⁶ predvideva pa ga tudi Priporočilo Evropske komisije iz 2013. Nekatere druge tuje ureditve (npr. britanska glede odškodninskih postopkov pred *Competition Appeal Tribunal*) predvidevajo le objavo ustreznih podatkov na spletnih straneh sodišč.³³⁷ Po belgijski zakonodaji iz 2014 se npr. kolektivna poravnava in sklep sodišča o njeni odobritvi, sklep o certifikaciji kolektivne tožbe, kolektivna sodba idr. akti objavijo na spletni strani pristojne zvezne javne službe, povezava na to spletno stran pa je objavljena v belgijskem uradnem listu.³³⁸

Priporočilo Evropske komisije iz 2013, ki je botrovalo odločitvi za vzpostavitev Registra kolektivnih tožb pri nas, v točkah 35 – 37 določa, da bi morale države članice vzpostaviti državni register kolektivnih tožb, ki bi moral biti vsem zainteresiranim strankam na voljo brezplačno v elektronski ali drugačni obliki; na spletiščih, na katerih so objavljeni registri, bi moral biti zagotovljen dostop do celovitih in nepristranskih informacij o mehanizmih, ki so na voljo za pridobitev nadomestila, vključno z izvensodnimi mehanizmi.

³³³ Gl. <https://kolektiv99.si/guess-kolektivka/> (dostopano 3. januarja 2022).

³³⁴ AT.40428.

³³⁵ <http://www.tribunaux.qc.ca/> in <http://services.justice.gouv.qc.ca/dgsj/rrc/Accueil/Accueil.aspx> in <http://services.justice.gouv.qc.ca/dgsj/rrc/Demande/DemandeRecherche.aspx> (dostopano 14. februarja 2022).

³³⁶ Gl. <https://www.fedcourt.gov.au/law-and-practice/class-actions/class-actions> (dostopano 14. februarja 2022).

³³⁷ Gl. Predlog ZKoIT, str. 14 in 31.

³³⁸ Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 139.

Priporočilo dodaja, da bi si morale države članice ob pomoči Komisije prizadevati za usklajenost informacij, zbranih v registrih, in njihovo povezljivost.

Direktiva 2020/1828 za razliko od Priporočila iz 2013 ne uporablja izraza register, temveč govori o nacionalnih elektronskih zbirkah podatkov. Ureja jih 14. člen, ki v prvem odstavku določa (in ga v celoti kopira uvodna izjava 63), da države članice lahko vzpostavijo nacionalne elektronske zbirke podatkov, ki so javno dostopne preko spletnega mesta, in ki zagotavljajo splošne informacije o tekočih in končanih zastopniških tožbah. Naš Register kolektivnih tožb je takšna elektronska zbirka. Direktiva poleg elektronske zbirke s splošnimi informacijami o tekočih in končanih postopkih omenja tudi elektronske zbirke z informacijami o kvalificiranih subjektih, vnaprej imenovanih za namene vlaganja notranjih in čezmejnih zastopniških tožb, ki jih bomo ob prenosu direktive šele vzpostavljali (gotovo vsaj te za čezmejne kolektivne tožbe), in se delovanja Registra kolektivnih tožb pravzaprav ne dotikajo. Direktiva v drugem odstavku 14. člena določa, da mora država članica, če je vzpostavila elektronsko zbirko podatkov iz prvega odstavka, Komisiji sporočiti spletni naslov, na katerem je navedena elektronska zbirka podatkov dostopna, kar bo potrebno storiti ob/po prenosu direktive. Komisija bo na podlagi prejetih obvestil držav članic za namene v direktivi določenega komuniciranja med državami članicami in Komisijo ter v direktivi predvidenega sodelovanja med kvalificiranimi subjekti vzpostavila in vzdrževala svojo elektronsko zbirko podatkov, dostop do katere ureja četrti odstavek 14. člena direktive.

Tudi ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure v Pravilu 211 predvidevajo registracijo kolektivnih postopkov v javno dostopnem elektronskem registru, ki je namenjen informiranju o kolektivnih postopkih, pa tudi preprečevanju paralelnih postopkov v isti zadevi. Nadalje Pravilo 220 določa, da mora sodišče vzpostaviti ali avtorizirati vzpostavitev varne elektronske platforme za učinkovito vodenje kolektivnih postopkov. Komentar pojasnjuje, da se lahko kot platforma uporablja v skladu s Pravilom 211 vzpostavljeni register kolektivnih postopkov. Platforma naj bi omogočala enostavno in stroškovno učinkovito komuniciranje med sodiščem, strankami in člani razreda, lahko pa bi služila tudi kot orodje za obveščanje v zvezi s kolektivnimi postopki, kolikor dostop do nje ne bi bil omogočen le strankam in članom razreda. Komentar pojasnjuje, da bi se platforma lahko uporabljala za vključevanje oz. izključevanje, obveščanja o narokih in vlogah ter sklepah sodišča. Dodaja, da ne določa subjekta, odgovornega za delovanje platforme, saj je praksa glede tega, kdo je zadolžen za obveščanje o sodnih postopkih, po državah različna (lahko bi bila to sodišča, lahko po pooblastilu sodišča tožnik sam). Pravilo 234 v zvezi s čezmejnimi primeri določa, da so vpisi v register v takih primerih na voljo tudi na platformi *European e-justice*³³⁹ ali na drugi podobno učinkoviti platformi.

Vidimo torej, da je vzpostavitev registrov kolektivnih postopkov ena od temeljnih rešitev ureditev kolektivnih postopkov tako na ravni EU kot v državah zunaj nje. Naš Register kolektivnih tožb je bil eden prvih vzpostavljenih registrov v EU, saj je bila Slovenija tudi ena prvih držav članic, ki so se odzvale na Priporočilo Komisije iz 2013, ki priporoča vzpostavitev registra.

10. člen ZKoIT upošteva omenjena priporočila Komisije in z namenom seznanitve čim večjega števila oškodovancev vzpostavlja Register kolektivnih tožb. Prvi odstavek 10. člena ZKoIT določa, da ga vzpostavi in vzdržuje Vrhovno sodišče Republike Slovenije. Ob pripravi ZKoIT se je sprva razmišljalo o vzpostavitvi registra na spletnih straneh AJPEŠ ali pri tedaj predvidenem izključno pristojnem okrožnem

---

³³⁹ <https://e-justice.europa.eu/home?action=home> (dostopano 28. avgusta 2022).

sodišču, a je bila na koncu tudi na pobudo Vrhovnega sodišča³⁴⁰ sprejeta odločitev, da se kot enovit register za vse kolektivne postopke ne glede na to, katero sodišče je pristojno v kolektivnem postopku (tedaj sta bili na prvi stopnji predvideni dve sodišči) vzpostavi na spletnih straneh sodstva. Tretji odstavek 10. člena ZKoliT določa, da ima vsakdo pravico, da brezplačno vpogleda v Register kolektivnih tožb, četrti pa, da spletna stran sodstva na vidnem mestu vsebuje povezavo na Register kolektivnih tožb. Javno dostopen Register kolektivnih tožb trenutno deluje na naslovu https://www.sodisce.si/sodni_postopki/register_kolektivnih_tozb/, njegov izgled pa je bil prenovljen skupaj z nedavno prenovo spletnih strani sodstva. Vstopna stran izgleda takole:

Register kolektivnih tožb je vzpostavljen z namenom seznanitve čim večjega števila oškodovancev o vloženi tožbi in predlogih za potrditev kolektivne poravnave ter teku teh postopkov. Vsebinsko registra urejata [Zakon o kolektivnih tožbah](#) in [Pravilnik o registru kolektivnih tožb](#).

Kolektivno tožbo ali predlog za potrditev kolektivne poravnave je upravičena vložiti pravna oseba zasebnega prava, ki opravlja nepridobitno dejavnost in je namenjena varstvu pravic in interesov prizadetih oseb na določenem področju (lahko so ustanovljena v povezavi s konkretnim primerom množičnega oškodovanja (ad hoc) ali neodvisno od tega (npr. potrošniška organizacija, sindikat) ali višji državni odvetnik).

Ob vložitvi tožbe ali predloga za potrditev kolektivne poravnave lahko stranka predloži seznam znanih članov skupine. Predlagamo, da se pri sestavi seznama uporabi predlogo seznama, objavljeno na spodnjih povezavah, in se seznam, izdelan z uporabo te predloge, predloži sodišču na digitalnem pomnilniškem mediju (npr. DVD, USB ključ).

Predloga seznama:

- [zapis_OpenOffice \(.ods\)](#)
- [zapis_Excel_97-2003 \(.xls\)](#)
- [zapis_Excel_2007_in_noviji \(.xlsx\)](#)

PDF Navodilo za izpolnjevanje predloge "seznam znanih članov skupine"

Za odločanje o kolektivni tožbi in predlogu za potrditev kolektivne poravnave so pristojna okrožna sodišča na sedežu višjih sodišč (Okrožno sodišče v Celju, Okrožno sodišče v Kopru, Okrožno sodišče v Ljubljani, Okrožno sodišče v Mariboru), v primeru, v katerem bi bilo za samostojno tožbo pristojno sodišče v individualnem delovnem sporu pa delovna sodišča na sedežu sodišča (Delovno sodišče v Celju, Delovno sodišče v Kopru, Delovno in socialno sodišče v Ljubljani, Delovno sodišče v Mariboru).

[Vstop v register kolektivnih tožb](#)

SODNA PRAKSA	NA SODIŠČU	SODNE DRAŽBE	EU-DRŽAVLIAN	PORTAL E-SODSTVO
REGISTER KOLEKTIVNIH TOŽB	POSLOVANJE SODSTVA	SODNIKOV INFORMATOR	CENTRALNA PRAVOSODNA KNJIŽNICA	IZRAČUN ZAMUDNIH OBRESTI

Na začetku je podanih nekaj temeljnih podatkov o kolektivnih postopkih in vpisih v register s povezavama na ZKoliT in Pravilnik o registru kolektivnih tožb, nato pa je objavljenih nekaj predlog seznama znanih članov skupine, ki se lahko v skladu z ZKoliT priloži kolektivni tožbi oz. predlogu za potrditev kolektivne poravnave (gl. člene 13/4, 26/2 in 27/3 ter 38/1/3 ZKoliT). Objavljeno je tudi

³⁴⁰ Dopis Vrhovnega sodišča RS št. Su 1363/2016 z dne 9. septembra 2016.

Navodilo za izpolnjevanje predloge »seznam znanih članov skupine«, ki ga je aprila 2018 pripravilo Vrhovno sodišče RS (https://www.sodisce.si/mma_bin.php?static_id=20180417113339). Na koncu strani je nekoliko slabo razvidna povezava »Vstop v register kolektivnih tožb« (https://www.sodisce.si/sodni_postopki/kolektivne_tozbe/).

Register kolektivnih tožb

Register kolektivnih tožb je vzpostavljen z namenom seznanitve čim večjega števila oškodovancev o vloženi tožbi in predlogih za potrditev kolektivne poravnave ter teku teh postopkov. Vsebino registra urejata [Zakon o kolektivnih tožbah](#) in [Pravilnik o registru kolektivnih tožb](#) .

Kolektivno tožbo ali predlog za potrditev kolektivne poravnave je upravičena vložiti pravna oseba zasebnega prava, ki opravlja nepridobitno dejavnost in je namenjena varstvu pravic in interesov prizadetih oseb na določenem področju (lahko so ustanovljene v povezavi s konkretnim primerom množičnega oškodovanja (ad hoc) ali neodvisno od tega (npr. potrošniška organizacija, sindikat) ali višji državni odvetnik.

Ob vložiti tožbe ali predloga za potrditev kolektivne poravnave lahko stranka predloži seznam znanih članov skupine. Predlagamo, da se pri sestavi seznama uporabi predlogo seznama, objavljeno na spodnjih povezavah, in se seznam, izdelan z uporabo te predloge, predloži sodišču na digitalnem pomnilniškem mediju (npr. DVD, USB ključ).

Predloga seznama:

- [zapis OpenOffice \(.ods\)](#)
- [zapis Excel 97-2003 \(.xls\)](#)
- [zapis Excel 2007 in novejši \(.xlsx\)](#)

 [Navodilo za izpolnjevanje predloge "seznam znanih članov skupine"](#)

Za odločanje o kolektivni tožbi in predlogu za potrditev kolektivne poravnave so pristojna okrožna sodišča na sedežu višjih sodišč (Okrožno sodišče v Celju, Okrožno sodišče v Kopru, Okrožno sodišče v Ljubljani, Okrožno sodišče v Mariboru), v primeru, v katerem bi bilo za samostojno tožbo pristojno sodišče v individualnem delovnem sporu pa delovna sodišča na sedežu sodišča (Delovno sodišče v Celju, Delovno sodišče v Kopru, Delovno in socialno sodišče v Ljubljani, Delovno sodišče v Mariboru).

[Vstop v register kolektivnih tožb](#)

S klikom na »Vstop v register kolektivnih tožb« na dnu strani se prikaže seznam kolektivnih postopkov. Uporabnik izmed več možnosti izbere število zadev za prikaz na eni strani. Trenutno je v Register kolektivnih tožb vpisanih 17 zadev, pri čemer iz prikaza žal ni razvidno, ali so postopki še v teku ali so bili že (pravnomočno) zaključeni:

IZBERI SODIŠČE

ISKALNI NIZ

SODIŠČA SODNA UPRAVA SODNI POSTOPIKI JAVNE KNJIGE ZNANJE INFORMACIJE RAZPISI IN NATEČAJI

REGISTER KOLEKTIVNIH TOŽB GLAVNE OBRAVNAVE DRUGI OKLICI IZVRŠBA OBRAZCI BREZPLAČNA PRAVNA POMOČ OBJAVE

Kolektivne tožbe

Sodišče	Op. št.	Datum	Klasif. pravnega	Vrsta zadeve	Tožba stroška / Vrednjenj	Tožena stran
Okrajno sodišče v Ljubljani	1 Pk 3/2019	19.05.2017	Kolektivna oporčiteljna tožba	Ostalo	ZVEZA POTROŠNIŠKOV SLOVENIJE - DRUŠTVO	BANKA SPARKASSE d.d.
Delovno in socialno sodišče v Ljubljani	Pk 1/2018	23.07.2018	Kolektivna odškodninska tožba	Varnostne in druge zadeve	SINDIKAT MINISTRSTVA ZA OBRAVBO	REPUBLIKA SLOVENIJA MINISTRSTVO ZA OBRAVBO
Okrajno sodišče v Ljubljani	1 Pk 2/2019	08.04.2019	Kolektivna odškodninska tožba	Varnostne in druge zadeve	ZAVOJ ZA ISKANJE PRAVICE OPERARJENIH VLADAVTELJEV	BOJAN PRAVICA, HEIDELBERGER VERBODIGENSVERWALTUNG GmbH, BLANKA ZALOKAR, SILVIA PRAVICA, ELEMINTUM, Egoštra in poslovodstvo, d.o.o., ELEMINTUM - APL, Egoštra s plemenitimi koreninami, d.o.o., HERALD ARNOLD MARBUS ALBERTUS JANSSEN, GUNTHER KLAVIS LUTZ, MARK HILDKOR LUTZ, GISCHE LUTZ, PETER H. JACOBS
Okrajno sodišče v Ljubljani	1 Pk 1/2021	08.10.2021	Kolektivna odškodninska tožba	Ostalo	Zavež KOLEKTIV 99	APPLE INC.
Okrajno sodišče v Ljubljani	1 Pk 1/2022	10.05.2022	Kolektivna odškodninska tožba	Ostalo	Zavež KOLEKTIV 99, kolektivno varstvo in uspešanje pravic	NOVA LJUBLJANSKA BANKA d.d., Ljubljana
Okrajno sodišče v Ljubljani	1 Pk 2/2022	10.05.2022	Kolektivna odškodninska tožba	Ostalo	Zavež KOLEKTIV 99, kolektivno varstvo in uspešanje pravic	UNICREDIT BANKA SLOVENIJA d.d.
Okrajno sodišče v Mariboru	Pk 1/2022	10.05.2022	Kolektivna odškodninska tožba	Varnostne in druge zadeve - pogodbeni razmerja s prodajo	Zavež KOLEKTIV 99	NOVA KBM d.d.
Okrajno sodišče v Ljubljani	1 Pk 3/2022	13.05.2022	Kolektivna odškodninska tožba	Ostalo	Zavež KOLEKTIV 99	Adiko Bank d.d.
Okrajno sodišče v Ljubljani	1 Pk 4/2022	13.05.2022	Kolektivna odškodninska tožba	Ostalo	Zavež KOLEKTIV 99	DBS d.d.
Okrajno sodišče v Ljubljani	1 Pk 5/2022	13.05.2022	Kolektivna odškodninska tožba	Ostalo	Zavež KOLEKTIV 99	GORANSKA BANKA D.D., KRANJ
Okrajno sodišče v Ljubljani	1 Pk 6/2022	13.05.2022	Kolektivna odškodninska tožba	Ostalo	Zavež KOLEKTIV 99	S Banka d.d.
Okrajno sodišče v Kopru	Pk 1/2022	13.05.2022	Kolektivna odškodninska tožba	Ostalo	Zavež KOLEKTIV 99	Banka Intesa Sanpaolo d.d.
Okrajno sodišče v Ljubljani	1 Pk 7/2022	31.05.2022	Kolektivna odškodninska tožba	Ostalo	ZVEZA POTROŠNIŠKOV SLOVENIJE - DRUŠTVO	Sporkasa d.d.
Okrajno sodišče v Ljubljani	1 Pk 8/2022	01.06.2022	Kolektivna odškodninska tožba	Ostalo	Zavež KOLEKTIV 99	BKS BANK AG
Okrajno sodišče v Ljubljani	1 Pk 9/2022	01.06.2022	Kolektivna odškodninska tožba	Ostalo	Zavež KOLEKTIV 99	DEJAVNA HRANILNICA d.d. LJUBLJANA
Okrajno sodišče v Ljubljani	1 Pk 10/2022	01.06.2022	Kolektivna odškodninska tožba	Ostalo	Zavež KOLEKTIV 99, kolektivno varstvo in uspešanje pravic	SKB BANKA D.D. LJUBLJANA
Okrajno sodišče v Ljubljani	1 Pk 11/2022	15.07.2022	Kolektivna odškodninska tožba	Ostalo	Zavež KOLEKTIV 99	Sporkasa d.d.

Pri vsaki zadevi je na tej strani po rubrikah vpisan podatek o sodišču, opravljeni številki, datumu vložitve tožbe, klasifikacija prejema, vrsta zadeve, tožeča stranka oz. predlagatelj in tožena stranka. Uporabnik lahko izbere vrstni red zadev glede na izbrano rubriko:

Kolektivne tožbe

Sodišče	Opr. št.	Datum	Klasif. prejema	Vrsta zadeve	Tožeča stranka / Predlagatelj	Tožena stranka
Vsa sodišča						
Okrožno sodišče v Ljubljani	I Pk 3/2019	19.05.2017	Kolektivna opustitvena tožba	Ostalo	ZVEZA POTROŠNIKOV SLOVENIJE - DRUŠTVO	BANKA SPARKASSE d.d.
Delovno in socialno sodišče v Ljubljani	Pk 1/2018	23.07.2018	Kolektivna odškodninska tožba	Varstvo pravic delavcev	SINDIKAT MINISTRSTVA ZA OBRAMBO	REPUBLIKA SLOVENIJA MINISTRSTVO ZA OBRAMBO
Okrožno sodišče v Ljubljani	I Pk 2/2019	08.04.2019	Kolektivna odškodninska tožba	Varstvo trga finančnih instrumentov	ZAVOD ZA ISKANJE PRAVICE OPEHARJENIH VLAGATELJEV	BOJAN PRAVICA, HEIDELBERGER VERMOGENSVERWALTUNG GmbH, BLANKA ZALOKAR, SILVIA PRAVICA, ELEMENTUM, trgovina in posredovanje, d.o.o., ELEMENTUM - AG, trgovina s plemenitimi kovinami, d.o.o., HERALD ARNOLD MARIUS AUGUSTUS JANSSEN, GUNTHER KLAUS LUITZ, MARK HILDOR LUITZ, GESCHE LUITZ, PETER H. JACOBS
Okrožno sodišče v Ljubljani	I Pk 1/2021	08.10.2021	Kolektivna odškodninska tožba	Ostalo	Zavod KOLEKTIV 99	APPLE INC.
Okrožno sodišče v Ljubljani	I Pk 1/2022	10.05.2022	Kolektivna odškodninska tožba	Ostalo	Zavod KOLEKTIV 99, kolektivno varstvo in uveljavljanje pravic	NOVA LJUBLJANSKA BANKA d.d., Ljubljana

Potrebno je poudariti, da se v Register kolektivnih tožb ne vpisujejo le kolektivne tožbe, kot bi nakazovalo poimenovanje registra, pač pa tudi predlogi za potrditev kolektivne poravnave. Prvotno je bilo predvideno, da se bo register imenoval Register kolektivnih tožb in kolektivnih poravnav, a je bilo nato določeno krajše poimenovanje. Trenutno so v Registru kolektivnih tožb sicer vpisani le postopki s kolektivnimi tožbami, a je razlog za to zgolj v tem, da do danes še ni bil začel noben postopek s kolektivno poravnavo po II. poglavju ZKolT. Glede na to, da je sedaj v registru nad vsemi vpisanimi postopki s kolektivnimi tožbami naveden naslov »Kolektivne tožbe«, predvidevamo, da bo ob vložitvi prvega predloga za kolektivno poravnavo dodana rubrika »Kolektivne poravnave« ali »Predlogi za potrditev kolektivne poravnave«. V rubriki »Kolektivne tožbe« pa se očitno vpisujejo vse tožbe, torej tako opustitvene kot odškodninske kolektivne tožbe brez dodajanja podrubrik za en in drug tip postopkov.

S klikom na izbrano zadevo se odpre nova stran s detaljnějšími podatki o tej zadevi, pa tudi z objavljenimi relevantnimi dokumenti, npr. https://www.sodisce.si/sodni_postopki/kolektivne_tozbe/321S83201800001/ v prvem kolektivnem postopku pri nas (Pk 1/2018):

IZBERI SODIŠČE

ISKALNI NIZ

SODIŠČA SODNA UPRAVA SODNI POSTOPIJI JAVNE KNJIGE ZNANJE INFORMACIJE RAZPISI IN NATEČAJI

REGISTER KOLEKTIVNIH TOŽB GLAVNE OBRAVNAVE DRUGI OKLIČI IZVRŠBA OBRAZCI BREZPLAČNA PRAVNA POMOČ OBJAVE

Kolektivne tožbe

Osnovni podatki o zadevi

Datum zadnje spremembe:	18.05.2022
Sodišče:	Dolno in središnje sodišče v Ljubljani
Op. št.:	PK I/2018
Datum vložitve tožbe / predloga:	23.07.2018
Klasif. prvejema:	Kolektivna odškodninska tožba
Vrsta zadeve:	Vredno pravo delavcev
Tožena stranka:	REPUBLIKA SLOVENIJA MINISTRSTVO ZA OBRAMBO
Op. št. povezanih zadev:	v Višje delovno in sodiščno sodišče Pjlp/185/2019

Zatrjevano množično oškodovanje

Kritičen padelec do odnosa med delovnim časom in obsejni ter nepredani čas za čas primopredaje ob menjavi kolen.

Dokumenti

Datum	Vrsta	Opombe
23.07.2018	kolektivna tožba	
19.09.2018	izjava / dopolnilni predlog za sklenitev kolektivne pogodbe	
06.12.2018	sklep o razveljavi tožbe	

Naroki

Vrsta	Datum	Ura	Lokacija	Status	Javnost izključena
Narok na odzivanje o odškodnini kol. tožbe	06.12.2018	09:00	soba 3/1. koga sodišča	aktiven	Ne

Podatki o sistemu vključitve ali izključitve in o članih skupine

Sistem vključitve ali izključitve:	skupin ni oblikoval
Datum zajema podatkov o številu članov skupine:	16.05.2022 17:00
Število vključenih članov:	0
Število izključenih članov:	0

Mehanizmi za pridobitev odškodnine

NI vnesenih podatkov.

Drugi podatki

Sklep o razveljavi kolektivne odškodninske tožbe je pravnomočen

Drugi odstavek 10. člena ZKoIT določa, da se v registru v obsegu, ki ga določi sodišče, pri katerem je vložena kolektivna tožba ali predlog za potrditev kolektivne poravnave, z namenom seznanitve čim večjega števila oškodovancev obdelujejo in objavljajo naslednji podatki in dokumenti:

1. okoliščina, da je bila vložena kolektivna tožba, stranke postopka, zatrjevano množično oškodovanje, na katero se nanaša tožba;
2. kolektivna tožba v skladu s tretjim odstavkom 27. člena ZKoIT (ta določa, da se kolektivna odškodninska tožba obenem z vročitvijo toženi stranki objavi v registru, razen priloge tožbe, ki vsebuje navedbo in osebne podatke znanih članov skupine);
3. sklep o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe in podatek o pravnomočnosti tega sklepa;
4. obvestila iz 15., 19., 31. ter drugega in tretjega odstavka 42. člena ZKoIT (tj. obvestilo članom skupine o predlogu za potrditev kolektivne poravnave, če oceni, da je predlog dopusten in popoln; obvestilo oškodovancev o potrjeni kolektivni poravnavi; obvestilo članom skupine o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe po pravnomočnosti sklepa o odobritvi tožbe; in obvestilo članom skupine o pravnomočni kolektivni odškodninski sodbi);
5. razpisi narokov in pozivi za predložitev pisnih stališč;
6. sodba ali druga odločba, s katero se postopek s kolektivno tožbo zaključí;
7. število vključenih oz. izključenih članov;
8. kolektivna poravnava, predložena v potrditev sodišču, razen priloge iz 4. točke 13. člena ZKoIT (tj. seznam znanih članov skupine in njihovih zadnjih naslovov, če je to priloga kolektivne poravnave);
9. potrjena kolektivna poravnava ali odločba, s katero se postopek potrditve kolektivne poravnave zaključí;
10. podatki o mehanizmi, ki so na voljo za pridobitev odškodnine, vključno z izvensodnimi mehanizmi;
11. sklep o potrditvi zaključnega poročila brez navedbe in osebnih podatkov oškodovancev;
12. drugi podatki, za katere glede na okoliščine primera tako določi sodišče.

Tudi tu se torej kaže aktivna vloga sodišč v kolektivnih postopkih – sodišče glede na okoliščine primera odloči, kateri drugi podatki poleg tistih, ki jih našteva drugi odstavek 10. člena ZKoIT se bodo še vpisali v register.

Poleg 10. člena, ki vsebuje temeljne določbe o registru kolektivnih tožb, register oz. vpise vanj omenja še več drugih členov ZKoIT (tj. člani 18, 27/3, 32, 33/8, 35/5, 37/4, 38/2 in 42/3), ki obravnavajo specifične dokumente in podatke, ki se objavljajo v registru.

Peti odstavek 10. člena ZKoIT določa, da natančnejša pravila delovanja registra kolektivnih tožb določi minister, pristojen za pravosodje. Zaradi potrebe po natančnejši ureditvi vzpostavitve in delovanja registra kolektivnih tožb bi moral biti v skladu s prvim odstavkom 64. člena ZKoIT do 21. februarja 2018 pripravljen ustrezen podzakonski predpis, vsebina katerega zaradi obsega in vsebine vprašanj, ki jih ureja, ne spada v besedilo zakona. ZKoIT je zato predvidel, da minister, pristojen za pravosodje, določi natančnejša pravila delovanja registra kolektivnih tožb. Pravilnik o registru kolektivnih tožb je minister izdal 16. aprila 2018 z začetkom veljave 21. aprila 2018, torej par dni po začetku uporabe ZKoIT.³⁴¹ Četudi ga ZKoIT imenuje le »register kolektivnih tožb«, se, kot je že bilo pojasnjeno, vanj vpisujejo podatki o vseh kolektivnih postopkih po ZKoIT, torej tako postopkih s kolektivno tožbo kot postopkih s kolektivno

---

³⁴¹ Ur. l. RS, št. 26/18.

poravnavo. To je izhajalo tudi iz naslova osnutka pravilnika (Pravilnik o registru kolektivnih tožb in kolektivnih poravnav),³⁴² ki pa je bil kasneje modificiran v Pravilnik o registru kolektivnih tožb, kot register poimenuje tudi sam ZKoIT. Pravilnik ima 16 členov in, kot pove v 1. členu, ureja vzpostavitev, vodenje in vzdrževanje registra kolektivnih tožb, natančneje določa podatke in dokumente, ki se objavijo v registru, način dostopa do registra in trajanje objave podatkov in dokumentov v kolektivnih postopkih po ZKoIT, za katere ZKoIT določa, da se javno objavijo v registru.

Pravilnik v prvem odstavku 2. člena ponovi in dopolni prvi odstavek 10. člena ZKoIT tako, da določa, da register vzpostavi, vzdržuje in upravlja Vrhovno sodišče Republike Slovenije v elektronski obliki. 14. člen Pravilnika dodaja, da je register javen in ima pravico do vpogleda vanj vsakdo ne glede na pravni interes ter da Vrhovno sodišče omogoča brezplačni vpogled do v registru vodenih podatkov in dokumentov ter dostop do njih. Pravilnik v 15. členu določa, da mora biti dostop do podatkov in dokumentov o posameznem kolektivnem postopku v registru omogočen od dne, ko je v posameznem kolektivnem postopku vložena kolektivna tožba ali predlog za potrditev kolektivne poravnave, in do poteka petih let po pravnomočnem končanju postopka v tej zadevi.³⁴³

V drugem odstavku 2. člena Pravilnik ponovi določilo četrtega odstavka 10. člena ZKoIT, da spletna stran sodstva na vidnem mestu vsebuje povezavo za dostop do registra. To je bilo realizirano tako, da je že na prvi strani www.sodisce.si na spodnjem delu strani narejena rubrika »Register kolektivnih tožb«, s povezavo na vstopno stran registra:

SODNA PRAKSA	NA SODIŠČU	SODNE DRAŽBE	EU-DRŽAVLJAN	PORTALE E-SODSTVO
REGISTER KOLEKTIVNIH TOŽB	POSLOVANJE SODSTVA	SODNIKOV INFORMATOR	CENTRALNA PRAVOSODNA KNJIŽNICA	IZRAČUN ZAMUDNIH OBRESTI

VRHOVNO SODIŠČE REPUBLIKE SLOVENIJA Tavčarjeva 9 1000 Ljubljana tel.: (01) 366 44 44 fax.: (01) 366 43 07 e-pošta: urad.vrsr@sodisce.si twitter VSI KONTAKTI	Seznam sodišč Zemljiška knjiga Razporedi aktualnih obravnav Prošnje za snemanje obravnav Razpisi in natečaji Brezplačna pravna pomoč Obrazci	O spletišču Dostopnost Varstvo osebnih podatkov Gluhi in slepi v sodnih postopkih Vprašanja in odgovori Pišite nam RSS Povezave
---	--	---

Pred prenovo spletnih strani sodstva je bila ta rubrika nekoliko bolj razpoznavna, sami vpisi v registru pa so izgledali zelo podobno kot danes:

³⁴² EVA 2018-2030-0008.

³⁴³ 15. člen.

sodišča
sodna uprava
[sodni postopki](#)
javne knjige
Znanje
informacije
več informacij o piškotkih

nasodiscu.si
splošne informacije
za udeležence
v sodnih postopkih

**register
KOLEKTIVNIH TOŽB**

POSLOVANJE SODSTVA

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD

**portal
e-sodstvo**

pogosta
vprašanja in
odgovori

ISKALNIK PO
SODNI PRAKSI

**SP
SODNA
PRAKSA**

SUPREME COURT
KEY DECISIONS
(in English)

**sodnikov
INFORMATOR**

**otroci na
sodišču**

ne prezrite
[E-podpisovanje v eINS
postopkih](#)
[Vstop na portal e-Sodstvo](#)

kolektivne tožbe

[sodni postopki](#) | [javne obravnave](#) | [kolektivne tožbe](#)

Osnovni podatki o zadevi

Zadnja posodobitev zadeve: 11.03.2019 08:27:02

Sodišče: Delovno in socialno sodišče v Ljubljani
Opr. št.: Pk 1/2018
Datum vložitve tožbe / predloga: 23.07.2018
Klasif. prejema: Kolektivna odškodninska tožba
Vrsta zadeve: Varstvo pravic delavcev
Tožeča stranka / Predlagatelj: SINDIKAT MINISTRSTVA ZA OBRAMBO
Tožena stranka: REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO
Opr. št. povezanih zadev: v Višje delovno in socialno sodišče Pdp 185/2018

Zatrjevano množično oškodovanje

Kršitev pravice do odmora med delovnim časom in odrejeni ter neplačani čas za čas primopredaje ob menjavi izmen.

Dokumenti

Datum dokumenta	Vrsta dokumenta	Opombe
23.07.2017	kolektivna tožba	Priloge kolektivne tožbe
19.09.2018	poprava / dopolnitev kolektivne tožbe	
08.12.2018	sklep o zavrženju tožbe	

Naroki

Vrsta naroka	Datum naroka	Ura naroka	Lokacija naroka	Status naroka	Javnost izključena
Narok za odločanje o odobritvi kol. tožbe	08.12.2018	09:00	soba 3/II. tega sodišča	aktiven	Ne

Podatki o sistemu vključitve ali izključitve in o članih skupine

Sistem vključitve ali izključitve: sistem ni določen
Datum zajema podatkov o številu članov skupine: 11.03.2019 07:50
Število vključenih članov: 0
Število izključenih članov: 0

Mehanizmi za pridobitev odškodnine

Ni vnesenih podatkov.

Drugi podatki

vložena pritožba zoper sklep o zavrženju

Tretji odstavek 2. člena Pravilnika določa, da se v registru vpisujejo, vodijo in objavljajo podatki o posameznem kolektivnem postopku in dokumenti v posameznem postopku, za katere zakon določa, da se javno objavijo.

V 3. členu Pravilnika je določena zasnova registra. Vodi se na enoten način za celotno območje Republike Slovenije in je zasnovan tako, da uporabniku v osnovnem prikazu omogoča pregled seznama vseh kolektivnih postopkov, v katerem so za vsak postopek najprej dostopni »osnovni podatki o zadevi«, kot jih opredeljuje Pravilnik. Prikaz podatkovnega sklopa »podrobnosti izbrane zadeve« pa se izvede na zahtevo uporabnika tako, da s seznama izbere posamezni kolektivni postopek, do dodatnih podatkov oz. dokumentov katerega želi dostopiti. Tu ponovno velja poudariti, da je sodišču dana diskrecija, da

glede na okoliščine posameznega primera presodi, kateri dodatni podatki (poleg tistih, ki jih našteva ZKOLT) se vpišejo v register.

Podatkovni sklop »osnovni podatki o zadevi« vključuje naslednje podatke:

1. ime sodišča, ki vodi kolektivni postopek,
2. opravilno številka zadeve,
3. vrsto kolektivnega postopka: postopek potrditve kolektivne poravnave, postopek na podlagi kolektivne tožbe (odškodninska, opustitvena),
4. datum vložitve kolektivne tožbe ali predloga za potrditev kolektivne poravnave na sodišče,
5. vrsto zadeve glede na področje zatrjevanega množičnega oškodovanja (2. člen ZKOLT),
6. podatke o strankah kolektivnega postopka: o stranki, ki je pravna oseba, zasebnik ali samostojni podjetnik: firma ali ime; o stranki, ki je višji državni odvetnik: osebno ime in uradniški naziv; o stranki, ki je fizična oseba: osebno ime.

Prikaz osnovnih podatkov o zadevi mora omogočati iskanje in razvrstitev podatkov najmanj po opravilni številki, sodišču, ki vodi postopek, in vrsti kolektivnega postopka.

Podatkovni sklop »podrobnosti izbrane zadeve« pa je razdeljen na naslednje sklope:

1. osnovni podatki,
2. zatrjevano množično oškodovanje,
3. dokumenti,
4. naroki,
5. podatki o članih skupine,
6. podatki o mehanizmih za pridobitev odškodnine,
7. drugi podatki.

Če v zvezi s sklopom iz 2. do 7. točke sodišče še ni izvedlo vpisa podatkov ali evidentiralo dokumentov, ki se po zakonu objavijo, se v sklopu navede pojasnilo, da sklop še ne vsebuje vpisa, ki se objavi. Ti podsklopi in dodatne rubrike podatkov so natančneje razdelani v 7. do 13. členu Pravilnika.

7. člen Pravilnika tako npr. določa, da sklop »osnovni podatki« poleg zgoraj navedenih podatkov vsebuje tudi podatke o povezanih zadevah z navedbo opravilne številke povezane zadeve in sodišča, ki povezano zadevo obravnava. Iz v tej rubriki do sedaj vpisanih povezanih zadev uporabnik kljub opravilni številki povezane zadeve ne ve, na kaj se nanaša in ali oz. kako vpliva na izbrani kolektivni postopek (gl. npr. vpis pri I Pk 2/2019 in pri I Pk 3/2019).

8. člen Pravilnika pojasnjuje vsebino sklopa »zatrjevano množično oškodovanje«, kjer naj bi šlo za opis množičnega oškodovanja, kot je vsebovan v kolektivni tožbi oz. predlogu za potrditev kolektivne poravnave. Ta vpis v register vpisalo sodišče, ki vodi postopek. Ogled registra pokaže, da je ta rubrika v večini kolektivnih postopkov v registru izpolnjena pri zadevah, pri katerih je tudi že objavljena tožba (izjema je zaenkrat zadeva I Pk 6/2022 in I Pk 1/2022, prav tako pa opisa množičnega oškodovanja (vsaj *stricto sensu*) ni moglo biti pri kolektivni opustitveni tožbi v zadevi I Pk 3/2019).

9. člen Pravilnika ureja sklop »dokumenti«, ki vsebuje seznam vseh dokumentov, ki so v kolektivnem postopku objavljeni v registru, pri čemer seznam vsebuje naslednje podatke: datum dokumenta, kratko

označitev vrste dokumenta in opombe, kjer gre za podatek o tem, ali je bilo proti odločitvi vloženo pravno sredstvo, vsebina odločitve o pravnem sredstvu in datum pravnomočne odločitve. Ogled registra pokaže, da sodišča pod opombe vpisujejo priloge k tožbi (gl. npr. zadevo I Pk 1/2022 in zadevo Pk 1/2018 na »stari« spletni strani registra), nekatere podatke o pravnih sredstvih pa vpisujejo na koncu strani v rubriki »drugi podatki« (npr. v zadevi Pk 1/2018). Slednje je v skladu s 13. členom Pravilnika, ki določa, da sklop »drugi podatki« vsebuje podatke, ki jih sodišče, ki vodi kolektivni postopek, glede na okoliščine konkretnega primera tako določi in vpiše v register. 9. člen Pravilnika določa tudi, da so dokumenti v seznamu razvrščeni po datumu dokumenta od najstarejšega proti najnovejšemu ter da seznam za posamezni dokument vsebuje tudi spletno povezavo do vsebine dokumenta (gl. npr. vpise pri Pk 1/2018). Sodišče, ki vodi kolektivni postopek, zaradi te objave sodno pisanje ali pisanje udeleženca postopka, ki se v skladu z ZKoIT objavi v registru, pretvori v elektronski dokument v obliki TIFF ali PDF in ga pošlje z uporabo ustrezne funkcionalnosti e-vpisnika v objavo v register. ZKoIT ne predvideva vpisov vseh dokumentov posameznega postopka v register – praksa bo pokazala, ali bi morda veljalo nabor objavljenih dokumentov kakorkoli razširiti.

Sledi sklop »naroki«, ki ga ureja 10. člen Pravilnika. Ta sklop vsebuje seznam razpisanih narokov v kolektivnem postopku s podatki o vrsti naroka, datumu in uri naroka, lokaciji, statusu naroka (aktiven, preklican, brisan) in podatek o javnosti naroka (gl. npr. zadeve Pk 1/2018, I Pk 3/2019 in I Pk 1/2021).

11. člen Pravilnika določa, da sklop »podatki o članih skupine« v zvezi s postopkom potrditve kolektivne poravnave ali kolektivne odškodninske tožbe (pri kolektivni opustitveni tožbi tega ni) vsebuje podatek o tem, ali gre za sistem vključitve ali izključitve, in podatek o številu članov, ki so podali izjavo o vključitvi ali izključitvi. Sklop podatkov o članih skupine ne sme vsebovati osebnega imena člana skupine. Podatek o številu članov skupine se vpiše samodejno na podlagi izvoza iz e-vpisnika, sklop s podatki o članih skupine vsebuje tudi navedbo datuma, ko je bil izvoz iz e-vpisnika izveden. Glede na to, da do sedaj še nobena kolektivna odškodninska tožba ni bila certificirana, je ta sklop pri vseh zadevah zaenkrat prazen.

12. člen Pravilnika pojasnjuje, na kaj se nanaša sklop »podatki o mehanizmi za pridobitev odškodnine«, in sicer gre za podatke o tem, katere mehanizme imajo člani na voljo za pridobitev odškodnine po potrjeni kolektivni poravnavi ali kolektivni odškodninski sodbi. Te podatke vpiše sodišče, ki vodi postopek. Gre torej očitno za podatke o izvedbi zadnje faze v obeh tipih kolektivnih postopkov, torej o tem, kako se oškodovanci poplačujejo. Ta sklop se gotovo nanaša na 10. točko drugega odstavka 10. člena ZKoIT, ki nekoliko nejasno določa, da se v registru kolektivnih tožb vpišejo tudi podatki o mehanizmi, ki so na voljo za pridobitev odškodnine, vključno z izvensodnimi mehanizmi. Slednji so verjetno relevantni v postopku s predlogom za potrditev kolektivne poravnave, saj 13. člen ZKoIT v 12. točki določa, da mora kolektivna poravnava vsebovati tudi natančna pravila o tem, kako se uveljavlja zahtevke za izplačilo, kako se presoja utemeljenost tega zahtevka in mehanizem izvensodnega reševanja sporov glede zavrnitve zahtevka za izplačilo. Ta sklop je pri vseh postopkih s kolektivno odškodninsko tožbo v registru zaenkrat seveda prazen.

2.2.2. Praksa delovanja Registra kolektivnih tožb

Tekom projekta smo redno spremljali Register kolektivnih tožb in vpise ter dokumente v njem. V prvi fazi projekta smo ugotavljali, da so bili vpisi v registru pomanjkljivi, ter skušali poiskati vzroke za to. V

registru so bili dolgo časa namreč zgolj vsi zahtevani podatki v zvezi s prvo, že zaključeno kolektivno odškodninsko tožbo (Pk 1/2018), pri čemer tudi tu velja dodati, da dokumenti, ki so bili v tej zadevi že predhodno objavljeni v registru (kolektivna tožba, dopolnitev tožbe, sklep o zavrženju tožbe), od vzpostavitve nove spletne strani sodstva, do česar je prišlo tekom projekta, nekaj časa niso bili dostopni, saj povezave nanje niso delovale. Pri ostalih do konca prve faze projekta, tj. do konca leta 2021 vpisanih treh zadevah (ZPS proti Sparkasse d.d., Zavod za iskanje pravice opeharjenih vlagateljev in »Apple«) v registru dolgo časa ni bil objavljen noben dokument, tudi sicer so bili podatki o teh zadevah zelo skopi, kar je bilo nekoliko nenavadno glede na to, da je od vložitve teh tožb (vsaj druge in tretje) tedaj minilo že nekaj časa. Kot enega od mogočih razlogov za to smo detektirali pravila o vročanju, predvsem v primerih, kjer so toženci (tudi) tuje osebe, ter čas, ki je potreben za presojo popolnosti in dopustnosti tožbe (podatek o tem, da je bila tožba vložena, se namreč vpiše v register takoj po vložitvi ne glede na to, ali je bila tožba že vročena tožencu ali ne). V zadevi »Apple« (I Pk 1/2021) smo opazili, da je bil še dan pred sprva predvidenim narokom za certifikacijo kolektivne odškodninske tožbe naveden sprva predvideni datum (14. september 2022), četudi je tožnik sam na svoji spletni strani že 9. septembra 2022 objavil, da je sodišče narok prestavilo na 23. november 2022. Tudi z vidika pomena postopka za javnost je pomembno, da so objave v registru – sploh tako pomembne objave, kot je podatek o naroku – ažurne.

Opazili smo, da je v zadevi Pk/2018 sklep pritožbenega sodišča omenjen v rubriki Opr. št. povezanih zadev kot »v Višje delovno in socialno sodišče Pdp 185/2019«, na koncu strani pa je navedeno, da je sklep o zavrženju kolektivne tožbe pravnomočen, ni pa objavljenega sklepa višjega sodišča, medtem ko je v zadevi ZPS proti Sparkasse drugostopenjski sklep objavljen med dokumenti. Prakso objavljanja bi bilo dobro poenotiti, predvsem pa je zelo koristno, če so v registru kolektivnih tožb objavljene tudi sodbe oz. sklepi višjih instanc (ali vsaj povezava nanje) ter podatki o vloženi pravnih sredstvih ter statusu postopka v teh primerih.

V zvezi s podatki v registru smo opazili tudi, da je pri eni od zadev prišlo do spremembe opravilne številke, kar pripisujemo temu, da je bila znotraj Okrožnega sodišča z letnim razporedom dela predodeljena drugemu oddelku. Opazili smo tudi, da imajo nekatere opravilne številke pred Pk še rimsko številko (I Pk 2/2019, I Pk 3/2019), ena zadeva pred istim sodiščem pa take številke še ni imela (Pk 1/2021), kar je bila morda posledica tega, da zadeva še ni bila dodeljena oddelku. Uporaba opravljenih števil v zadevah s kolektivno tožbo vnaša nekaj zmede tudi zato, ker se številke zadev ne začnejo vsako leto s številko 1 (prva zadeva v letu 2019 je I Pk 2/2019). V eni od zadev iz 2019 (I Pk 3/2019) je kot datum vložitve tožbe/predloga naveden 19. maj 2017, kar je (vsaj dokler ni bilo jasno, da gre za iz ZVPot prekvalificirano kolektivno opustitveno tožbo) vnašalo zmedo v razumevanje postopkov.

V zadevi I Pk 3/2019 (ZPS proti Sparkasse d.d.) je bil dolgo časa napačen podatek o vrsti tožbe, na kar je opozoril tudi tožnik v tožbi v zadevi »Apple« ob predstavitvi razvoja vlaganja kolektivnih tožb pri nas. Namesto kolektivna opustitvena tožba je dolgo časa pisalo kolektivna odškodninska tožba, kar je med uporabnike registra vnašalo zmedo (sploh tudi zato, ker je bil kot datum vložitve tožbe naveden 19. maj 2017, ko pri nas kolektivnih odškodninskih tožb sploh še ni bilo), ni pa bilo dolgo časa vpisanih nobenih drugih podatkov o zadevi in spremljajočih dokumentov, ki bi omogočali preverbo, za kakšen postopek je dejansko šlo. Preden so bili ti dokumenti objavljeni v registru in je bil popravljen opis tipa kolektivne tožbe, uporabniki registra nismo vedeli, da je šlo za kolektivno opustitveno tožbo, saj je bilo v registru dolgo vpisano le, da gre za kolektivno odškodninsko tožbo, zaradi česar smo glede na vpisani datum

vložitve tožbe in navedbo treh postopkov pred prvostopenjskimi sodišči kot povezanih zadev, menili, da je šlo za več postopkov s samostojno tožbo, ki so bili nato z vložitvijo kolektivne odškodninske tožbe v skladu s 7. členom ZKolT prekinjeni. Izkazalo se je, da ne gre za tak primer, temveč za kolektivno opustitveno tožbo, še vedno pa ni povsem jasno, na kaj se nanaša v rubriki »Opr. št. povezanih zadev« navedeno besedilo »iz Okrožno sodišče v Ljubljani Pg 651/2019, iz Okrajno sodišče v Ljubljani P 891/2017, iz Okrajno sodišče v Ljubljani P 891/2017« (verjetno gre za opravilno številko zadeve pred Okrajnim sodiščem v Ljubljani, ko je bila tožba leta 2017 vložena po ZVPot, ni pa jasno, na kaj se nanaša opr. št. Pg 651/2019).

V zadnjih mesecih je bil register posodobljen in zdi se, da sedaj večinoma ažurno deluje. Nekaj zmede še vedno povzročajo različno zapisovane opravilne številke, kar je posledica različnih pravil določanja opravičnih števil po različnih sodiščih, poleg tega imajo različni postopki pred različnimi sodišči lahko enake opravilne številke (npr. Pk 1/2022 pred Okrožnim sodiščem v Kopru in Pk 1/2022 pred Okrožnim sodiščem v Mariboru). Nekaj je negotovosti tudi glede vsebine zadev, ki so vpisane v rubriki »Opr. št. povezanih zadev«. Opažamo tudi, da je v rubriki »Vrsta zadeve« pogosto vpisano zgolj »Ostalo«, četudi bi se tu lahko vpisalo natančnejše področje zatrjevanega množičnega oškodovanja. Gotovo bodo sodišča, ki izvajajo vpise v register, lahko najbolje pojasnila, ali in kje vidijo težave z vpisi in nasploh delovanjem registra, ter predlagala potrebne spremembe.

3. Detekcija razlogov za (ne)aktualnost uporabe mehanizmov kolektivnega varstva v Republiki Sloveniji s primerjavo uporabe v najmanj petih izbranih državah (od tega najmanj treh državah članicah Evropske unije)

Tekom prvega sklopa aktivnosti smo skušali ugotoviti razloge za (ne)aktualnost uporabe mehanizmov kolektivnega varstva v Republiki Sloveniji. V ta namen smo analizirali tudi izbrane primerjalnopravne ureditve ter izkušnje z njimi v praksi. Opravili smo primerjavo uporabe zakonodaje o kolektivnih postopkih v izbranih državah oz. jurisdikcijah, kjer je kolektivno varstvo v pravem pomenu besede, vključno s kolektivnimi dajatvenimi tožbami, na voljo. Mnogo držav članic EU namreč mehanizmov kolektivnega varstva še vedno ne pozna ali jih pozna v okrnjeni obliki (praviloma le kolektivne opustitvene tožbe). Poleg izbranih držav članic EU smo analizirali tudi uporabo mehanizmov kolektivnega varstva v pravnih okoljih, kjer se je to najprej in najbolj razvilo in so na voljo tudi bolj ali manj natančni empirični podatki o uporabi mehanizmov v praksi.

Predstavljena analiza jasno kaže, da se v vseh pravnih okoljih, tudi tam, kjer je na leto vloženi veliko kolektivnih tožb, pojavljajo večje ali manjše težave in izzivi z mehanizmi kolektivnega varstva, ki vodijo v reformiranje sistemov kolektivnega varstva s ciljem njihovega izboljšanja in usklajenosti s potrebami prakse. Skupni imenovalec reform je gotovo želja po povečanju dostopa do sodišča, a hkrati tudi po povečanju vloge sodišča in njegovega nadzora za zagotavljanje poštenega postopka za vse udeležence, predvsem tudi varovanje interesov članov razreda, ki v postopku niso udeleženi. Seveda je potrebno upoštevati, da ima vsaka ureditev svoje specifične, svoj ustroj, ki se je leta in desetletja razvijal, ki jih ne gre spregledati pri proučevanju posameznih institutov in pri njihovi primerjavi z instituti v drugih jurisdikcijah. Prav tako je treba pazljivo primerjati numerične podatke o kolektivnih postopkih, saj se sistemi kolektivnega varstva lahko po vsebini med seboj pomembno razlikujejo in so na različnih stopnjah razvoja.

3.1. Primerjalnopravna analiza uporabe mehanizmov kolektivnega varstva

3.1.1. Ureditev v izbranih jurisdikcijah zunaj EU

a) Združeno kraljestvo

Najdlje so kolektivne tožbe razvite v Združenem kraljestvu, kjer poleg splošnih modernih mehanizmov kolektivnega varstva v širšem smislu, ki so se pričeli razvijati že v 19. stoletju (prvi zametki procesnega kolektivizma sicer segajo še več stoletij nazaj),³⁴⁴ poznajo tudi specialne kolektivne opustitvene tožbe na področju prava varstva potrošnikov ter specialne kolektivne odškodninske tožbe na področju konkurenčnega prava, natančneje omejevalnih ravnanj. Kolektivno varstvo v Združenem kraljestvu v širšem smislu lahko razdelimo v štiri skupine mehanizmov: specialno potrošniško zakonodajo, ki je v

---

³⁴⁴ Gl. Vlahek, 2017, *op. cit.*

času, ko je bilo Združeno kraljestvo država članica EU, implementirala kolektivno varstvo v obliki kolektivnih opustitvenih tožb iz različnih evropskih direktiv; skupinske tožbe na rednih sodiščih, urejene v pravilu 19.6 Pravil pravnega postopka (Civil Procedure Rules – CPR), veljavnem v Angliji in Walesu; mehanizem Group Litigation Order – GLO, namenjen učinkovitejši obravnavi obstoječih primerov na rednih sodiščih v Angliji in Walesu; in skupinske tožbe na področju antitrusta pred Pritožbenim sodiščem Združenega kraljestva za konkurenco (Competition Appeal Tribunal - CAT³⁴⁵), urejene v Zakonu o konkurenci (Competition Act), ki velja na celotnem ozemlju Združenega kraljestva.³⁴⁶

Pravilo 19.6 CPR omogoča, da ena ali več oseb vložijo tožbo v imenu ali proti razredu posameznikov, ki imajo enak interes kot tožnik oz. toženec, tj. predstavnik razreda, a se zaradi zahteve po izkazu varovanja istega interesa vseh, ki jih predstavlja tožnik oz. toženec, v praksi redkokdaj uporabi.³⁴⁷ V praksi se zato večkrat uporabi mehanizem GLO, podoben našemu institutu združitve pravnih, ki zahteva, da imajo vse stranke obstoječ in identificiran tožbeni zahtevki, a je zaradi fleksibilnosti primernejši od togega pravila 19.6. CPR.³⁴⁸

Primarno odgovornost za vlaganje kolektivnih opustitvenih tožb, ki so posledica implementacije evropskih potrošniških direktiv (o zavajajočem oglaševanju, o nepoštenih pogodbenih pogojih, o opustitvenih tožbah zaradi varstva potrošnikov, o nepoštenih poslovnih praksah) imajo v Združenem kraljestvu vladne agencije, npr. Office of Fair Trading - OFT (od 2014 Competition and Markets Authority), če pa posamezna zakonodaja možnost uveljavljanja daje tudi potrošniškim organizacijam, pa mora te prej odobriti vlada (za zdaj ima ta status organizacija Which?, ki tožbe za zavarovanje interesov potrošnikov vlaga redko).³⁴⁹

Tudi mehanizem skupinske tožbe po sistemu *opt-in*, ki je bil na CAT na voljo med letoma 2002 in 2015, ni bil učinkovit in je za potrošniške organizacije v vlogi predstavnika razreda predstavljal preveliko finančno breme glede na pričakovane majhne učinke zaradi sistema *opt-in*. V tem času je bila vložena le ena kolektivna *opt-in* odškodninska tožba (*Which? v. JJB Sports plc* leta 2007 po pravnomočnosti odločbe OFT iz leta 2003).³⁵⁰ Potrošniška organizacija je predvidevala, da se bo postopku pridružilo vsaj dva milijona potrošnikov, v resnici se jih je pričeli 130. Leta 2008 je prišlo do poravnave, zaradi česar je CAT ustavil postopek in naložil tožencu plačilo stroškov Which?.³⁵¹ Predstavniki Which? so priznali, da je bila akcija vse prej kot uspešna, saj so porabili ogromno denarja in drugih virov za njeno izvedbo (npr. za obveščanje o akciji), ki je zajela bistveno premalo žrtev omejevalnega ravnanja. Iskanje oškodovancev naj bi bilo zamudno in neučinkovito, težave je povzročalo pravilo, da morajo biti vsi člani razreda poimensko navedeni na obrazcu. Poleg tega se je od vključenih oseb zahtevalo ogromno dejavnosti s predložitvijo računov, izpeljali so natečaj za odvetniško družbo, ki bi jih zastopala na sodišču, težave so

---

³⁴⁵ CAT je poleg tega, da je pritožbeni organ v upravnem postopku ugotavljanja kršitve antitrusta, tudi prvostopenjski organ v civilnih tožbah zaradi kršitev antitrusta. Opozoriti je treba, da se civilnopravne tožbe na področju antitrusta še vedno lahko vlagajo tudi na redna sodišča (Višje sodišče Anglije in Walesa – High Court) po splošnih pravilih, ki veljajo za postopek pred njimi.

³⁴⁶ Več o razvoju kolektivnih tožb v Združenem kraljestvu gl. Vlahek, 2017, *op. cit.*, str. 541–554, 600–601.

³⁴⁷ *Ibid.*; Andreangeli, Private Enforcement of Antitrust, Edward Elgar, 2014, str. 198–205.

³⁴⁸ Tudi število GLO naj bi bilo zaradi odsotnosti *opt-out* sistema omejeno. Ashton, Henry, 2013, *op. cit.*, str. 148.

³⁴⁹ Karlsgodt, 2012, *op. cit.*, str. 183.

³⁵⁰ Odločba OFT No CA98/6/2003. Pritožbena odločba CAT v zadevi: *JJB Sports plc and Allsports Limited v Office of Fair Trading* (2004) CAT 17.

³⁵¹ Ashton, Henry, 2013, *op. cit.*, str. 150.

imeli iz izračunom preplačila itd.³⁵² Po neuspešnem primeru *JJB Sports* se je na sistem usul plaz kritik in so se okrepile ideje po njegovem reformiranju po vzoru ameriške ureditve. Potrošniška organizacija je poudarjala, da do reforme obstoječega sistema tovrstnih akcij ne namerava voditi in da je za uspeh množičnega uveljavljanja zahtevkov nujno potrebna uveljavitev reprezentativne tožbe po sistemih *opt-out* in *cy pres*.³⁵³ Tem idejam je z argumentom, da bo to omogočilo poplavo neobvladljivih in neutemeljenih primerov, pričakovano nasprotovala industrija, ki se je zavzemala za alternativno reševanje takih sporov.³⁵⁴

Novi sistem *opt-out*, ki je v veljavi od oktobra 2015, naj bi bil zaradi zajema bistveno večjega obsega razreda in drugih novosti učinkovitejši.³⁵⁵ Zavedajoč se slabosti dotedanjega *opt-in* sistema in na podlagi študije primerjalnih ureditev je bil uveden omejen *opt-out* sistem z dodanimi varovalkami za preprečitev njegove zlorabe (stroga presoja predloga s strani sodišča; možnost učinka *opt-out* le za osebe, domicilirane v Združenem kraljestvu; prepoved kaznovanih odškodnin; načelo »*loser pays*«; prepoved odvetniških nagrad, vezanih na višino odškodnine; nerazdeljena odškodnina se nameni Access to Justice Foundation). Zaradi novosti so se odločili, da ga uvedejo le na področju antitrusta in da pristojnost za reševanje primerov (tokrat tudi kot *stand-alone*, ne več le *follow-on*) podelijo CAT, ki je bil že do tedaj pristojen za obravnavo odškodninskih in drugih civilnih tožb zaradi kršitev antitrusta. Predstavniki razreda so lahko oškodovanci ali telo, ki »pristno« zastopa njihove interese (npr. potrošniške organizacije, ne pa odvetniške pisarne, vlagatelji ipd.). Predlog je v duhu Priporočila Komisije iz 2013 predvidel tudi *opt-out* kolektivno poravnano na CAT.

Po uveljavitvi novih pravil kolektivnega varstva na področju antitrusta je v Združenem kraljestvu na vrsti praksa. Po novi sekciji 47B CA se je pred CAT odvijalo že več primerov (npr. *Gibson*³⁵⁶ in *Mastercard*³⁵⁷ v letih 2016 in 2017), kar kaže na takojšnje intenziviranje uporabe mehanizmov kolektivnega varstva po izvedbi reforme njihove ureditve.

b) ZDA

ZDA so prve na svetu sprejele moderno zakonodajo o kolektivnih mehanizmih pravnega varstva *stricto sensu*, in sicer leta 1938 in nato s pomembnimi spremembami leta 1966 s sprejemom Federal Rule 23,³⁵⁸ ki ima korenine v srednjeveških angleških skupinskih postopkih.³⁵⁹ Ameriška ureditev je služila kot model za mnoge druge jurisdikcije, ki so kolektivne tožbe urejale v sledečih desetletjih (t. i. jurisdikcije druge generacije), kot so kanadske province (glede postopkovnega prava vse sodijo v *common-law* krog), Avstralija in Izrael. Te so pri urejanju nekaterih vprašanj sicer odstopile od ameriških rešitev, a imajo z njo številne skupne temeljne poteze, kot so široko področje uporabe, reprezentativen tožnik, ki toži za račun razreda, ki v postopku načeloma ne sodeluje in je v praksi aktiven le v primeru poskusov sklepanja

³⁵² Andreangeli, 2014, *op. cit.*, str. 206–208.

³⁵³ Ashton, Henry, 2013, *op. cit.*, str. 150–151.

³⁵⁴ Ashton, Henry, 2013, *op. cit.*, str. 150–151; Andreangeli, 2014, *op. cit.*, str. 206.

³⁵⁵ Več o tem gl. v Vlahek, 2017, *op. cit.*

³⁵⁶ *Dorothy Gibson v Pride Mobility Products Limited*, Case No. 1257/7/7/16.

³⁵⁷ *Walter Hugh Merricks CBE v Mastercard Incorporated and Others*, Case No. 1266/7/7/16.

³⁵⁸ Fed. R. Civ. P. 23.

³⁵⁹ Gl. Marcin, Searching for the Origin of the Class Action, *Catholic University Law Review*, Vol 23:515, 1974; Kalajdžić v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 304.

poravnave tekom postopka s kolektivno tožbo, sistem *opt-out*, omogočanje dajatvenih kolektivnih tožb in strogo sodno preverjanje, ki ga reforme v teh jurisdikcijah za varovanje interesov razreda še krepijo.³⁶⁰ Z izjemo Avstralije je skupna značilnost teh ureditev tudi faza certifikacije kolektivne tožbe, v okviru katere mora sodišče presoditi, ali so zahtevki primerni za obravnavo v kolektivnem postopku, pa tudi dovoljene nagrade tožnikovih odvetnikov v odstotku od prisojenega zneska (*contingency fees*). Specifika ZDA (tako kot polovice kanadskih provinc) je, da vsaka stranka nosi svoje stroške postopka in torej ne velja t. i. angleško pravilo »kdor izgubi, plačak«, ki je uveljavljeno tudi v Evropi (in Avstraliji, Izraelu ter drugi polovici kanadskih provinc, kjer se plačevanje stroškov (vsaj obetavnih) postopkov v primeru neuspeha namesto z njihovo odpravo (*no cost rule*) rešuje s pomočjo skladov). Skupno vsem obravnavanim jurisdikcijam je, da se veliko postopkov s kolektivno tožbo konča s poravnavo.³⁶¹

V Evropi je imel ameriški tip kolektivne tožbe (predvsem pravila glede procesnega upravičenja, *opt-out* sistema in *contingency fee* odvetnikov) dolgo negativno konotacijo in se je pogosto splošno navajal kot model, ki se mu morajo evropski zakonodajalci zaradi nasprotovanja njegovih rešitev evropski pravni tradiciji izogibati oz. ga prevzemati s tresočo roko.

V ZDA so postopki s kolektivnimi tožbami urejeni v zveznih pravilih o pravnem postopku (Federal Rule 23 a) in b)) in analognih pravilih zveznih držav. Ta so bila oblikovana s ciljem spodbuditi skupinsko pravljanje za račun interesov potrošnikov, delničarjev in okolja. V približno 64% zadev, v katerih je bila osporavana certifikacija, je sodišče tožbe certificiralo.³⁶²

Leta 2018 so bila pravila Federal Rule 23 po več letih obravnave na pristojnem odboru (Rules Committee) modificirana s ciljem zagotoviti bolj poenostavljena in do članov razreda in tožencev poštena pravila. Temelje točke reforme so zadevale vprašanja obveščanja (izrecno so priznane dodatne, modernejše oblike obveščanja, torej ne več le preko časopisov in z navadno pošto, temveč tudi v elektronski obliki), predhodnih sodnih odobritev predlagane poravnave (uredili so postopek, ki se je prej uporabljal v praksi, ter prepovedali pritožbo zoper takšno odobritev), kriterijev za sodno potrditev poravnave (kriteriji za oceno, ali je poravnava poštena in v najboljšem interesu članov razreda, so sedaj izrecno določeni) in ugovorov med postopkom (ti so sedaj strožje urejeni).³⁶³ Na razvoj kolektivnih postopkov pomembno vplivajo tudi nekatera sodišča, ki se svojimi smernicami oz. navodili strankam odzivajo na potrebe prakse in zagotavljajo ustrezno izvedbo kolektivnih postopkov.³⁶⁴ Leta 2017 takoj po predsedniških volitvah je bil pripravljen nov zakon z naslovom Fairness in Class Action Litigation Act of 2017 (FICALA),³⁶⁵ ki je bil deležen kritik (predvsem s strani demokratov) in se je ustavil v zakonodajnem postopku v Senatu. Če bi bil sprejet, bi omejil uporabo mehanizmov kolektivnega varstva na zveznih sodiščih (s področja uporabe je npr. izključeval nekatere vrste zahtevkov, npr. za nepremoženjsko škodo, razen če bi tožnik dokazal, da je vsak od članov razreda utrpel enako obliko in obseg škode kot predstavnik razreda). Kritiki so mu kljub priznavanju kakovosti določenih rešitev (npr. večjemu nadzoru in transparentnosti financiranja

³⁶⁰ Kalajdžić v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 303–304, 305.

³⁶¹ Gl. npr. Piché, Saumier, 2018, *op. cit.*, str. 248, 252; Piché v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 327.

³⁶² Law Commission of Ontario, *Class Actions: Objectives, Experiences and Reforms: Final Report*, str. 47. Gl. tudi Lande, Davis, *Restoring the legitimacy of private antitrust enforcement*, v A Report to the 45th President of the United States (American Antitrust Institute forthcoming 2017), str. 28–30.

³⁶³ *Ibid.*, str. 308.

³⁶⁴ *Ibid.*, str. 308–309.

³⁶⁵ H.R.985 – Fairness in Class Action Litigation and Furthering Asbestos Claim Transparency Act.

postopkov) očitali, da v resnici ne stremi k izboljšanju sodne učinkovitosti in modernizaciji postopka, temveč k zaščiti interesov tožencev z oteževanjem uporabe mehanizmov kolektivnega varstva za potencialne tožnike.³⁶⁶

c) Kanada

Prva jurisdikcija, ki je po ZDA sprejela zakonodajo o kolektivnih tožbah (*recours collectif*), je bila kanadska provinca Québec. Zakonodajo, ki je bila oblikovana po ameriškem vzoru Federal Rule 23 iz leta 1966, so sprejeli že leta 1979. Ostale kanadske province so z urejanjem kolektivnih tožb sledile v letih 1992 do 2011 in danes so kolektivni postopki na voljo v vseh provincah z izjemo Otoka Princa Edwarda,³⁶⁷ na zvezni ravni pa so bila pravila o kolektivnih tožbah sprejeta leta 1998. Temeljne rešitve ureditev kolektivnih postopkov so v vseh provincah v večini zelo podobne (največ razlik je glede pravil o povračilu stroškov in glede detajlov v kriterijih za certifikacijo) in tu ne bodo natančneje analizirane (neomejeno področje uporabe, neomejene skupine oškodovancev, razredna tožba, faza certifikacije z izdelanimi kriteriji za presojo ustreznosti za obravnavo v kolektivnem postopku, pa tudi reprezentativnosti tožnika, *opt-out*, obveščanje članov razreda o postopku, *contingency fees* in zunanje financiranje, javni sklad za financiranje kolektivnih tožb, *cy prè*s, aktivna vloga sodnikov za zaščito interesov članov razreda), temveč bodo v nadaljevanju predstavljene (i) izkušnje z uporabo mehanizmov kolektivnega varstva v dveh kanadskih provincah z najdaljšo tradicijo, tj. v mešanem civilno anglo-saškem sistemu Québeca in v Ontariu, ki je kot druga kanadska provinca zakonodajo o kolektivnih tožbah sprejel leta 1992, ter (ii) reformni projekti za izboljšanje kolektivnega varstva v Ontariu, ki so se pravkar zaključili in ki lahko služijo kot pripomoček pri detekciji in iskanju optimalnih rešitev za potencialne težave naše (trenutne in bodoče) ureditve.

(i) Québec

Kolektivno varstvo je v Québecu zelo dobro razvito. Kot rečeno, so tam kolektivne tožbe na voljo že od leta 1979 in z izjemo nekaterih sprememb kolektivnega postopka zaradi revizije pravnega postopka, kjer so urejene (Knjiga VI Posebni postopki, Naslov III Posebna pravila za kolektivne tožbe, členi 571 – 604),³⁶⁸ v letu 2016³⁶⁹ niso bile podvržene večjim reformam. Podatki iz analize izkušenj z uporabo mehanizmov kolektivnega varstva v zadnjih 25 letih, torej v letih 1993 – 2018, ki jih je v letih 2015 – 2022 opravila projektna skupina Class Actions Lab s Pravne fakultete Univerze v Montrealu v okviru projekta »Class Action Compensation Project«, kažejo, da so bile kolektivne tožbe vložene na področjih potrošniškega prava (več kot 20 %), odgovornosti države (okoli 15 %), produktne odgovornosti (okoli 13 %), pogodbenega prava (okoli 9 %), konkurence (okoli 8 %), okolja (okoli 6 %) vrednostnih papirjev (okoli 5 %) itd.³⁷⁰ Med 60 in 70 odstotki tožb, kjer je toženec nasprotoval certifikaciji, je certificiranih, po vsebini pa je na koncu uspešnih skoraj 70 % tožb.³⁷¹ Teh je bilo v obravnavanem obdobju med 15 in 100 na leto,

³⁶⁶ Kalajdžić v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 307–308.

³⁶⁷ Piché v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 322.

³⁶⁸ <https://www.legisquebec.gouv.qc.ca/en/document/cs/c-25.01> (dostopano 3. marca 2022).

³⁶⁹ Piché v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 325.

³⁷⁰ *Ibid.*, str. 329.

³⁷¹ Law Commission of Ontario, Class Actions: Objectives, Experiences and Reforms: Final Report, str. 39.

najpogosteje okoli 50 na leto.³⁷² Rezultati študije kažejo na to, da so kolektivne tožbe instrument za kompenzacijo oškodovancev, da pa je ta nepopolna zaradi omejenega števila tistih, ki so odškodovani (55,64 % oškodovancev), in omejenega obsega odškodovanja (50- 65 % celotne nastale jim škode),³⁷³ pa tudi zaradi visokih stroškov postopka.³⁷⁴

(ii) Ontario

V Kanadi se mehanizmi kolektivnega varstva danes najbolj intenzivno uporabljajo v provinci Ontario, kjer kolektivne tožbe poznajo od leta 1992, ko je bil sprejet Zakon o kolektivnih postopkih (Class Proceedings Act).³⁷⁵

Med leti 2017 in 2019 je v okviru Law Commission of Ontario potekal projekt analize 25-letnih izkušenj s kolektivnimi postopki, ki se je zaključil s končnim poročilom s 47 priporočili za reformiranje zakonodaje.³⁷⁶ Šlo je za prvo poglobljeno, neodvisno empirično študijo kolektivnih postopkov od začetka uporabe Zakona o kolektivnih postopkih leta 1993 z naslovom »Law Commission of Ontario, Class Actions: Objectives, Experiences and Reforms: Final Report«.³⁷⁷ Osrednja vprašanja v okviru projekta so bila, ali kolektivne tožbe uresničujejo tri napovedane cilje: izboljššan dostop do sodišča, večja učinkovitost sodnih postopkov in sprememba obnašanja strank na trgu; ali obstoječa zakonodaja upošteva aktualne izzive in prakso na področju kolektivnih tožb; ter ali obstoječa zakonodaja upošteva aktualne prioritete ontarijskega pravosodnega sistema in javne uprave.³⁷⁸ Projektna skupina je za potrebe priprave ocene ureditve sistema kolektivnih tožb in priporočil za izboljšanje sistema izvedla poglobljeno analizo kolektivnih postopkov in se posvetovala z vsemi akterji v teh postopkih ter izvedla intervjuje z velikim številom odvetnikov, sodnikov, članov razreda, predstavnikov nevladnih organizacij, upraviteljev kolektivne odškodnine, akademikov in pravnikov v gospodarskih družbah. Večina priporočil se je nanašala na izboljšanje možnosti dostopa do sodišča in povečanje učinkovitosti sodnih postopkov, npr. z uvedbo posebnega postopka za čezmejne kolektivne tožbe za boljše soočanje s paralelnimi in prekrivajočimi se kolektivnimi tožbami iz več provinc; z ureditvijo postopanja v primeru več konkurenčnih kolektivnih tožb v istem primeru množičnega oškodovanja (t. i. *carriage*) in kriteriji za presojo, kateri pooblaščenec bodo najbolje zastopali interese razreda; z določili za hitrejše in bolj učinkovito vodenje postopkov; z zahtevo, da so obvestila sodišč v jasnem, razumljivem jeziku in da se, kjer je mogoče, diseminirajo v elektronski obliki; z obvezno registracijo vseh novih primerov s ciljem vzpostavitve urejene baze kolektivnih postopkov; z zmanjšanjem nekaterih stroškovnih ovir za vlaganje kolektivnih tožb; z določitvijo izrecnih pooblastil za prisoditev *cy près* zneskov in zahteve, da se ti zneski prisodijo le, če ni z razumnimi naporami praktično ali mogoče prisoditi odškodnine članom razreda, sicer pa naj se prisodijo tako, da bodo imeli vsaj čim bolj posredne koristi za člane razreda; z uvedbo določb, ki bodo zagotovile hitro zavrženje tožb, ki niso vložene zaradi varstva interesov razreda, temveč interesov tožnikov ali odvetnikov z namenom »*fishing expeditions*«, večanja njihovega ugleda in slabšanja ugleda tožencev; z uvedbo striktno urejenega zunanega financiranja pod strogim nadzorom

³⁷² Piché v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 326.

³⁷³ *Ibid.*, str. 338.

³⁷⁴ *Ibid.*, str. 321.

³⁷⁵ Class Proceedings Act, 1992, SO 1992, c. 6.

³⁷⁶ <https://www.lco-cdo.org/en/our-current-projects/class-actions/> (dostopano 12. julija 2022).

³⁷⁷ Dostopna je na <https://www.lco-cdo.org/en/our-current-projects/class-actions/final-report/> (dostopano 12. julija 2022).

³⁷⁸ Law Commission of Ontario, Class Actions: Objectives, Experiences and Reforms: Final Report, str. 2–3.

sodišča, ki ima pristojnost tudi za oceno primernosti dogovorjene nagrade za financerja; idr. Podana so bila tudi priporočila za izboljšanje postopka potrjevanja kolektivne poravnave, ki so, med drugim, vsebovala predlog, da se v zakon izrecno zapiše, da mora sodišče pri potrjevanju kolektivne poravnave preveriti, ali je poštena, razumna in v najboljšem interesu članov razreda, da se sodišču omogoči imenovanje *amicus-a curiae* za posvetovanje glede potrditve kolektivne poravnave.³⁷⁹ Projektna skupina je ugotovila, da kolektivne tožbe predstavljajo spodbudo za spoštovanje prava in da se potencialni kršitelji zavedajo posledic nezakonitih dejanj tudi v obliki kolektivnih pravnih sredstev. V okviru posvetovanj so predstavniki interesov potencialnih tožencev predlagali bolj stroge pogoje za presojo certifikacije po vzoru ameriškega Federal Rule 23 (tako glede zahtev pri dokazovanju kot dodatnih kriterijev), česar projektna skupina ni sprejela, saj bi to zmanjšalo možnosti za dostop do sodišča (tako v smislu težjega izkazovanja pogojev kot večjih stroškov, ki bi nastali v ta namen) in bi v ontarijski sitem, ki se na splošno v marsičem razlikuje od ameriškega, vneslo le eno ameriško rešitev brez upoštevanja siceršnjih razlik v sistemih, je pa ob tem priporočila, da sodišča obstoječe kriterije presojajo bolj strogo.³⁸⁰ Rezultat v juliju 2019 končanega projekta je bil predlog sprememb zakona o kolektivnih postopkih iz decembra 2019, ki je v večini upošteval priporočila projektne skupine (ni upošteval priporočila o zmanjšanju stroškov tožnika v nekaterih primerih, pa tudi ne o nezaostrovanju pogojev za certifikacijo – uvedel je namreč dodaten kriterij »prevlade« (predominance) skupnih vprašanj nad posamičnimi po vzoru ameriškega Federal Rule 23). 1. oktobra 2020 so spremembe Zakona o kolektivnih postopkih stopile v veljavo in se uporabljajo za kolektivne tožbe, vložene po tem datumu.³⁸¹

Študija je pokazala, da je bilo v Ontariu med leti 1993 in februarjem 2018, ko se je zaključila analiza projektne skupine, vloženi okoli 1500 kolektivnih tožb, pri čemer je bilo v prvih letih po uveljavitvi nove zakonodaje vloženi bistveno manj tožb (okoli 10 – 50 na leto) kot v zadnjih letih (približno 100 na leto). Okoli dve tretjini kolektivnih tožb, kjer je toženec nasprotoval certifikaciji, je bilo v teh letih certificiranih (torej nekoliko več kot v Québecu, v obeh pa več od kanadskega povprečja), pri čemer sta bila glavna razloga za zavrnitev certifikacije pomanjkanje skupnih vprašanj in ugotovitev, da kolektivni postopek ni primernejši način za reševanje sporov, pa tudi (v nekoliko manjšem odstotku primerov in običajno v kombinaciji z drugimi razlogi) neobstoje pravne podlage, nemožnost identifikacije razreda in neustrezno reprezentativen tožnik.³⁸² Po vsebini pa je bilo za člane razreda na koncu ugodnih le malce več kot polovica tožb, kar je bistveno manj kot v Québecu.³⁸³

Med leti 1993 in februarjem 2018 je bilo največ kolektivnih tožb vloženi na področjih prava vrednostnih papirjev (okoli 16 %, saj je Ontario finančno središče Kanade), konkurence (okoli 15 %), produktne odgovornosti (okoli 15 %), varstva potrošnikov (okoli 13 %), zaposlovanja in pokojnin (okoli 12 %, na tem področju je v Québecu primerov bistveno manj verjetno zato, ker je predvidena obvezna predhodna arbitražna), ki jim sledijo področja zavarovanja, odgovornosti države, množičnih nepremoženjske škode, okolja, zasebnosti.³⁸⁴ Že na primeru različnih provinc Kanade lahko vidimo, da na to, na katerih področjih

³⁷⁹ *Ibid.*, str. 53–57.

³⁸⁰ *Ibid.*, str. 47.

³⁸¹ <https://www.ontario.ca/laws/statute/92c06> in <https://www.nortonrosefulbright.com/en-ca/knowledge/publications/c25c6b90/ontario-passes-significant-amendments-to-class-proceedings-act> (dostopano 15. julija 2022).

³⁸² Law Commission of Ontario, *Class Actions: Objectives, Experiences and Reforms: Final Report*, str. 16–17.

³⁸³ *Ibid.*, str. 39.

³⁸⁴ *Ibid.*, str. 15.

se kolektivni postopki bolj uporabljajo, vplivajo različni dejavniki, specifične pravne in ekonomske okolje.

d) Avstralija

V Avstraliji so kolektivni postopki od leta 1992 urejeni v Federal Court Act³⁸⁵ in primerljivih zakonih dveh avstralskih držav.³⁸⁶

Posebnost avstralske ureditve je, da ne pozna faze certifikacije kolektivne tožbe, temveč omogoča tožencu, da doseže decertifikacijo kolektivne tožbe s sklicevanjem na neobstoj podobnih meril, ki jih druge jurisdikcije določajo kot pogoje za certifikacijo kolektivnih tožb.³⁸⁷ Avstralska posebnost v primerjavi z drugimi tu analiziranimi jurisdikcijami je tudi, da ne dovoljuje *contingency fees*, zaradi česar se je tam najbolj razvilo zunanje financiranje (*third party funding*). Reforme kolektivnih tožb v Avstraliji se v zadnjih letih s ciljem zavarovanja interesov članov razreda, pa tudi tožencev, dotikajo predvsem tudi tega instituta. V letih 2016 in 2017 so se na pobudo pristojnih državnih odvetnikov (Attorney General) v državi Victoria in na zvezni ravni odvile intenzivne reformne aktivnosti s ciljem ugotoviti stanje dostopa do sodišča z uporabo kolektivnih postopkov in zunanjega financiranja. Obe študiji, ki sta jih leta 2018 pripravili pristojni komisiji za reformo prava v sodelovanju s sodniki, akademiki in odvetniki, sta dali obsežna priporočila za povečanje dostopnosti kolektivnih postopkov v Victoriji in na Zveznem sodišču. V središču obravnave so bili instituti financiranja kolektivnih postopkov s strani tretjih, nagrade odvetnikov v deležu od prisojenega, distribucija odškodnin ter vloga sodišča pri presoji kolektivnih poravn. Cilj obravnave je bilo pripraviti rešitve za večjo vlogo sodišča v postopku in strožjo presojo ustreznosti financiranja in predlaganih poravn ter z njimi omejiti možnosti za zlorabe kolektivnega postopka ter zagotoviti večje varstvo interesov članov razreda, ki ne sodelujejo v kolektivnem postopku. Cilj je bil tudi povečanje transparentnosti in odgovornosti v kolektivnih postopkih, kar je vključevalo tudi pripravo smernic o dolžnostih in odgovornostih odvetnikov v kolektivnih postopkih. Priporočila so se posebej zavzela tudi za odpravo prepovedi dogovorov z odvetniki o nagradah v odstotku iz prisojenega zneska z argumentom, da bi lahko taki dogovori (ki pa morajo biti tako kot dogovori z zunanjimi financerji strogo nadzorovani s strani sodišča) konkurirali dogovorom z zunanjimi financerji (in s tem nižali stroške kolektivnih postopkov) in morda tudi zagotovili sodno varstvo v primerih, ki za zunanje financerje ne bi bili dovolj atraktivni.³⁸⁸ Priporočila naj bi bila pri zakonodajalcu v Victoriji dobro sprejeta, medtem ko je bila zvezna vlada do reforme in nasploh do zunanjega financiranja ter kolektivnih postopkov zadržana. V letu 2020 je bila na zvezni ravni sprožena tudi parlamentarna preiskava o kolektivnih tožbah in financiranju pravi z namenom ugotoviti, ali so s strani tretjih financirane pravde res v interesu ljudi, v interesu katerih naj bi se vlagale, ter ali je sistem kolektivnih tožb zasnovan v skladu z načeli pravne države.³⁸⁹

³⁸⁵ Federal Court of Australia Act 1976, No. 156, 1976, Part IV A.

³⁸⁶ Kalajdžić v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 304.

³⁸⁷ *Ibid.*, str. 305.

³⁸⁸ *Ibid.*, str. 309–313.

³⁸⁹ *Ibid.*, str. 313.

e) Izrael

V Izraelu so bile kolektivne tožbe leta 1988 najprej uvedene na področju prava vrednostnih papirjev in leta 1994 na področju prava varstva potrošnikov, kasneje pa še na drugih področjih. Leta 2006 je bila sprejeta splošna zakonodaja o kolektivnih tožbah, ki je nadomestila prej obstoječe sektorske ureditve.³⁹⁰ Leta 2016 je bil izraelski sistem kolektivnih tožb reformiran. Novela zakona se je dotaknila predvsem treh področij: poravnave in z njimi povezane presoje očitne neutemeljenosti zahtevkov, ugovorov v postopku s kolektivno tožbo ter *cy prè*s zneskov. Glede vloženih tožb in z njimi povezanih poravnave je bila uvedena večja aktivnost sodišča pri začetni presoji utemeljenosti zahtevkov s ciljem zavrnitve očitno neutemeljenih zahtevkov in z njimi povezanih poravnave. V praksi se je namreč izkazalo, da je več kot polovica vloženih tožb zavrnjenih (pri čemer predstavnik razreda in njegov odvetnik vseeno prejmeta plačilo) in da sodišča potrjujejo poravnave z nizkimi zneski s sklicevanjem na slabe možnosti za uspeh v pravdi. Praksa je pokazala tudi, da člani razreda in neprofitne organizacije zaradi pomanjkanja informiranosti le redko ugovarjajo predlagani poravnavi, zato lahko po novem ugovor zoper poravnavo vložijo vsaka oseba, ki deluje v interesu članov razreda, če je uspešna, pa se ji povrne strošek za udeležbo. V zvezi s *cy prè*s zneski, ki so v Izraelu pogosti, pa je reforma želela zagotoviti, da bi imel ta institut odvrčilen učinek, saj se je izkazalo, da so kršitelji z javnimi donacijami celo delali na svojem ugledu, ter da bi v večji meri zagotavljal povračilo za nastalo škodo tako, da se *cy prè*s zneski ne bi kanalizirali v korist nekoga, ki s kršitvijo nima nobene veze. Zato so ustanovili javni sklad za upravljanje in razdeljevanje *cy prè*s naloženih zneskov in nerazdeljene odškodnine, ki ga upravlja odbor s člani, ki jih imenujejo državni odvetnik in javne organizacije.³⁹¹

3.1.2. Ureditev v izbranih državah članicah EU in EFTA

Eden od redkih in koristnih dokumentov s podatki (četudi v delu pomanjkljivimi in nenatančnimi – tudi kar zadeva podatke o kolektivnih postopkih v Sloveniji) o stanju mehanizmov kolektivnega varstva po državah članicah EU bilo Poročilo Evropske Komisije z dne 25. januarja leta 2018 o izvajanju Priporočila iz 2013 o kolektivnih tožbah.³⁹² V Priporočilu iz 2013 se je namreč Komisija zavezala, da bo do leta 2017 spremljala in ocenjevala ukrepe, ki so jih sprejele države članice, ter na letni ravni spremljala kolektivne postopke po državah članicah ter se nato odločila, ali so potrebni kakršni koli nadaljnji ukrepi, vključno z zakonodajnimi ukrepi, da bi zagotovili popolno izpolnitev ciljev Priporočila.

Leta 2017 je preverjanje ustreznosti prava EU (REFIT) zajelo tudi preverjanje Direktive o opustitvenih tožbah, ki je dala (podobno kot že v letih 2008 in 2012 poročili o uporabi obeh direktiv o opustitvenih tožbah) ugotovitve, da potencial direktive ni izkoriščen, jo ta vrsta kolektivnega varstva le omejene učinke, da so postopki dolgotrajni in dragi. Poročilo Komisije iz 2018 je navedlo, da so kolektivne opustitvene tožbe na voljo v vseh DČ na področju prava varstva potrošnikov (kar je razumljivo zaradi obveznega prenosa Direktive 2009/22 o kolektivnih opustitvenih tožbah za varstvo interesov potrošnikov

³⁹⁰ *Ibid.*, str. 305.

³⁹¹ *Ibid.*, str. 313.

³⁹² Report from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee on the implementation of the Commission Recommendation of 11 June 2013 on common principles for injunctive and compensatory collective redress mechanisms in the Member States concerning violations of rights granted under Union law (2013/396/EU), 25 January 2018, COM(2018) 40 final.

v pravne rede držav članic), da so kolektivne opustitvene tožbe v nekaterih državah članicah (Bolgarija, Danska, Litva, Nizozemska, Švedska) na voljo na vseh pravnih področjih, da so jih torej uveljavile horizontalno, v nekaterih državah pa so na voljo le na specifičnih področjih, kot so antitrust (Madžarska, Luksemburg, Španija), okolje (Francija, Madžarska, Portugalska, Slovenija, Španija), zaposlovanje (Madžarska, Španija), varstvo pred diskriminacijo (Hrvaška, Francija, Španija).

Glede kolektivnega kompenzatornega varstva je Poročilo Komisije iz 2018 navedlo, da je to na voljo v 19 državah članicah (Avstriji, Belgiji, Bolgariji, Nemčiji, Finski, Franciji, Grčiji, Madžarski, Italiji, Latviji, Malti, Nizozemski, Poljski, Portugalski, Romuniji, Španiji, Švedski in Združenem kraljestvu), pri čemer naj bi bilo v več kot polovici držav članic omejeno na specifična področja (praviloma potrošniški zahtevki; ponekod širok spekter, drugod ozek spekter teh specifičnih področij), le šest držav članic pa naj bi ubralo horizontalen pristop (Bolgarija, Danska, Litva, Nizozemska, Portugalska in Združeno kraljestvo). V nekaterih od teh držav (npr. v Avstriji in Nemčiji) je bilo kolektivno varstvo na voljo v obliki združitve pravnih ali prenosa terjatev, kar pomeni, da je Komisija pod pojmom kolektivnega varstva obravnavala tudi mehanizme, ki niso pravo kolektivno varstvo, temveč njegovi substituti, zaradi česar je statistika v Poročilu Komisije nekoliko nezanesljiva. Komisija je poročala tudi o omejenem odzivu držav članic na njeno Priporočilo iz 2013. Le sedem držav članic naj bi reagiralo nanj, in sicer sta Belgija in Litva prvič uvedli kompenzatorno varstvo, Slovenija naj bi bila tik na tem, da sprejme novo zakonodajo (Slovenija jo je že septembra 2017, česar Poročilo iz 2018 žal še ni navajalo), nekatere države članice pa so reformirale obstoječe ureditve kolektivnih postopkov (Združeno kraljestvo, Francija, Nizozemska). Komisija je ugotovila, da ima večina teh ureditev širok domet (le belgijska je omejena na potrošnike) in da več držav članic omogoča *opt-out* sistem. Devet držav članic naj bi bilo v času priprave poročila še brez kompenzatornega kolektivnega varstva, medtem ko so ponekod (npr. v Nemčiji) potekale aktivne razprave o urejanju tega varstva.

Neposredna posledica ugotovitev Komisije je bila odločitev za pripravo predloga Direktive o zastopniških tožbah za varstvo kolektivnih interesov potrošnikov in razveljavitvi Direktive 2009/22/ES. Ta je bil objavljen aprila 2018 in po več pomembnih modifikacijah v zakonodajnem postopku sprejet konec leta 2020 kot Direktiva 2020/1828.

V državah članicah so torej kolektivne tožbe v največjem obsegu na voljo na področju prava varstva potrošnikov, in sicer od konca 90-ih let dalje zaradi prenosa direktive o kolektivnih opustitvenih tožbah v obliki kolektivnih opustitvenih tožb, v državah, ki so omogočile kolektivno odškodninsko varstvo, pa je bilo področje prava varstva potrošnikov tudi pogosto edino ali najbolj pogosto področje uporabe zakonodaje o kolektivnih postopkih. Tudi Direktiva 2020/1828 se omejuje le na to področje. Vseeno je v zadnjih letih vse več držav članic uvedlo tudi kolektivne kompenzatorne tožbe s širšim področjem uporabe od zgolj potrošniškega prava. V nadaljevanju bodo analizirane ureditve, ki poznajo obe vrsti kolektivnih postopkov, predvsem pa bomo predstavili razpoložljive podatke o obsegu in učinkih uporabe teh postopkov ter na ta način skušali primerjati (ne)uspešnost oz. (ne)aktualnost kolektivnih postopkov v teh državah s Slovenijo. Jasno je, da je obseg kolektivnih tožb v Evropi (vključno z Združenim kraljestvom) bistveno manjši kot v razvitih *common-law* sistemih z bistveno daljšo tradicijo kolektivnih postopkov kot na stari celini.

a) Švedska

V kontinentalnem pravnem krogu je bila Švedska prva država, ki je uvedla kolektivno tožbo za uveljavljanje denarnih zahtevkov v primeru množičnih oškodovanj, in sicer leta 2003. Uporaba švedske zakonodaje o kolektivnih tožbah sektorsko ni omejena.³⁹³ Pri pripravi švedske zakonodaje so njeni avtorji sicer pričakovali okoli 20 tožb letno, dejansko pa jih je bilo v 17 letih od uveljavitve sistema kolektivnih tožb vloženih le 21, pri čemer so bili tožniki marsikdaj uspešni. Zaradi manjšega števila vloženih tožb od pričakovanega se sicer na Švedskem (pa tudi na Finskem, kjer jih lahko vlaga le potrošniški ombudsman) zastavljajo vprašanja, ali bi veljalo, in če, kako bi veljalo zagotoviti bolj učinkovite kolektivne postopke in njihovo širšo uporabo v praksi (npr. s širitvijo področja uporabe, s širitvijo aktivne legitimacije). Četudi je statistika vlaganja kolektivnih tožb na Švedskem *prima facie* slaba – v povprečju le ena tožba na leto – se poudarja, da ima vsaka kolektivna tožba izjemno široke in raznolike učinke (večje število oškodovancev, večji zneski, razbremenitev sodišč postopkov z individualnimi tožbami, preventivni učinki,...). Ocenjuje se, da je preventivni učinek instituta skupinske tožbe velik in ni bilo malo primerov, ko je že grožnja z vložitvijo takšne tožbe vzpodbudila kršitelja, da je ugodil zahtevkom članov razreda. Po drugi strani pa se tudi ocenjuje, da je sistem po eni strani zapleten, po drugi strani pa podnormiran, tako da je veliko odprtih in nerešenih vprašanj (ki se skozi sodno prakso le počasi razčiščujejo). Ker sodišča in odvetniki s skupinskimi tožbami nimajo izkušenj v praksi, ni presenetljivo, da to potencialne tožnike odvrča od začetka postopkov s skupinskimi tožbami.³⁹⁴

b) Finska

Na Finskem je iz previdnosti in v izogib zlorabi kolektivnih tožb na voljo le javnopravna kolektivna tožba potrošniškega ombudsmana, ki pa od leta 2007, odkar je na voljo, ni bila vložena niti enkrat, kar je lahko pomemben podatek v procesu oblikovanja določil o aktivni legitimaciji za vložitev kolektivne tožbe. Zaradi neuporabe razpoložljivega mehanizma v praksi razmišljajo o širitvi področja uporabe (ki bo gotovo pomenila tudi širitev kroga aktivno legitimiranih oseb za vlaganje kolektivnih tožb).³⁹⁵

c) Norveška

Norveška zakonodaja o kolektivnih tožbah je bila sprejeta leta 2005 in je stopila v veljavo leta 2008. Oblikovana je bila v okviru reforme civilnega procesnega prava s ciljem omogočiti bolj fleksibilne in za prakso ustrežnejše oblike postopkov, in sicer kot posebno poglavje novega zakona o sporih, ki je nadomestil prejšnji zakon o sporih iz leta 1915. Določbe o kolektivnih tožbah so bile najpomembnejši del novosti novega zakona. Ideje za oblikovanje ureditve kolektivnih tožb je odbor, ki je pripravljala reformne predloge, črpal iz ameriške ureditve kolektivnih tožb (Federal Rules of Civil Procedure), od

---

³⁹³ Gl. Predlog ZKoliT, str. 48.

³⁹⁴ Predlog ZKoliT, str. 51, ki navaja Ervo, Persson, Finnish and Swedish Legislation in Light of the ADR Directive – Boards and Ombudsmen, v Lein, Fairgrieve, Otero Crespo, Smith, Collective Redress in Europe – Why and How, British Institute for Comparative Law, 2015, str. 476.

³⁹⁵ Ervo v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 177.

koder je prevzel nekatere rešitve (npr. temeljna pogoja za certifikacijo kolektivne tožbe (Rule 23 (a)(1)-(2)) in izkušenj, ki so jih člani odbora pridobili na delovnih obiskih v ZDA.³⁹⁶

Procesno upravičenje za vlaganje kolektivnih tožb na Norveškem je široko – ima ga član razreda, organizacija, javni organ s ciljem delovanja, povezanim s področjem tožbe, kot reprezentativnega tožnika pa to osebo imenuje sodišče. Drugače od ameriške *opt-out* ureditve se je Norveška v želji po sledenju tradiciji dajanja pomena svobodi volje glede sodelovanja v civilnem sodnem postopku ter v bojzani, da kdo od članov razreda sploh ne bi vedel za postopek, z rezultatom katerega bi bil vezan, odločila za *opt-in* sistem z možnostjo *opt-out* sistema v primeru tako majhnih zahtevkov, da se predvideva, da pomembna večina oškodovancev zahtevkov ne bi uveljavljala v samostojnem postopku, pri čemer je odločitev o sistemu na sodišču. Iz ameriške ureditve prav tako niso prevzeli pravil o stroških in ohranjajo pravilo »*loser pays*«. Ugotovili so, da v sistemu *opt-out* člani razreda tožb ne bodo vlagali, saj stroškov v primeru neuspeha ne bodo mogli pokriti od ostalih članov razreda – tudi v praksi se je pokazalo, da *opt-out* tožbe vlagajo večinoma organizacije ali državni organi, kot npr. Norveški svet za potrošnike. Drugače je v sistemu *opt-in*: tožnik lahko od članov razreda zahteva plačilo za stroške do določene višine, ki se lahko izvede tudi pred prijavo v skupino.³⁹⁷

Med 1. januarjem 2008, ko je stopil v veljavo nov zakon z novim poglavjem o kolektivnih tožbah, in 16. januarjem 2020, torej v 12 letih, je javno dostopnih 49 sodnih odločb v kolektivnih postopkih, od tega je šlo za 27 različnih primerov (v nekaterih zadevah je bilo izdanih več odločb). V več kot tretjini primerov tožba ni bila certificirana, saj je bilo ugotovljeno, da ni najprimernejši način za obravnavo zahtevkov.³⁹⁸ Le 17 tožb je bilo certificiranih, od tega je bil v 13 določen *opt-in* sistem, v štirih pa *opt-out* sistem.

Na leto so torej v kolektivnih postopkih izdane približno štiri odločbe, od teh je ena končna sodba. Četudi se ob tem na prvi pogled zastavlja vprašanje, ali imajo kolektivni postopki kakšen smisel, avtorji poudarjajo, da so bili v številnih od teh primerov ključnega pomena. Tako je bilo npr. v zadevi DNB Asset Management AS, kjer je bilo okoli 180.000 vlagateljev v sklad DNB Norway oškodovanih zaradi pasivnosti banke pri upravljanju v nasprotju s tem, k čemur se je banka zavezala v pogodbah s svojimi strankami. Razlika med prejetimi sredstvi je bila manj kot 400 evrov na osebo, celotni znesek pa je znašal 700 milijonov evrov. Tožnik je z zahtevkom na prvih dveh stopnjah v celoti uspel, zadeva pa je šla nato na Vrhovno sodišče. V zadevi Westerdals School of Communication, ki je več kot 10 let zaračunavala previsoke vpisnine, so študentje (474 njih) vložili *opt-in* kolektivno tožbo za povračilo skoraj 2,9 milijona evrov (zahtevki študentov so bili okoli 5000 evrov). Četudi je tu sodišče ocenilo, da bi se lahko vlagale samostojne tožbe, je ocenilo, da je bil kolektivni postopek najustreznejši.³⁹⁹

---

³⁹⁶ Povzeto po Hjort, *Class Actions and Group Litigation: A Norwegian Perspective*, v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 165–167.

³⁹⁷ *Ibid.*, str. 167–169.

³⁹⁸ Primer, ki se navaja v literaturi, so zahtevki za plačilo knjižnih tantiem zoper insolventnega založnika. Okrožno sodišče v Oslu ni dopustilo kolektivne tožbe, saj je ugotovilo, da so individualni položaji oškodovancev različni (imeli so različne pogodbe, nekateri izmed njih so bili dediči avtorjev, ..). Drug primer je obravnavalo Prizivno sodišče Borgarting v Oslu v zadevi, kjer je 21 kupcev stanovanj v novi večstanovanjski stavbi zahtevalo pogodbene kazni zaradi zamude. Vsi kupci so imeli identične klavzule v svojih prodajnih pogodbah, vendar so bili zneski kazni različni glede na površino stanovanj in glede na število dni zamude. Sodišče je opozorilo, da bi se lahko uporabili tudi drugi postopki, a je sklenilo, da je kolektivni postopek vseeno najboljši način za obravnavo zahtevkov s poudarkom, da je bila skupina jasna in majhna in da je bilo za člane razreda lažje sodelovati v kolektivnem postopku. Hjort, *op. cit.*, str. 169–170.

³⁹⁹ *Ibid.*, str. 170.

Predstavljeno statistiko na Norveškem zaradi takih primerov vseeno štejejo za uspeh, poudarjajo pa tudi, da glede na majhno število kolektivnih tožb v praksi očitno dobro delujejo tudi drugi, alternativni, zunajsodni procesni mehanizmi, poleg tega majhno število lahko kaže tudi na pozitiven preventivni učinek zakonodaje.⁴⁰⁰ Zanimivo je bilo, da je v razpravi o uvedbi kolektivnih tožb norveška odvetniška zbornica menila, da te niso potrebne in da so zunajsodni mehanizmi reševanja sporov zadostni. Zastopana so bila tudi stališča, da bodo kolektivni postopki omogočali pravna izsiljevanja, zlorabe z namenom izsiliti poravnavo, v katero bi domnevni kršitelji pristali zaradi grožnje s tožbo. Praksa 15 let uporabe zakonodaje o kolektivnih tožbah kaže, da so bile te bojazni odveč, saj poročil o zlorabah ni.⁴⁰¹ Avtorji ob navajanju statistike kolektivnih tožb poudarjajo tudi, da bi bilo v norveškem pravnem prostoru (z mnogimi zunajsodnimi mehanizmi, prepovedjo dogovorov z odvetniki o nagradi v deležu od prisojenega zneska, pravilom »loser pays«, načelom popolne odškodnine, ...) zmotno pričakovati enake izkušnje, rezultate s kolektivnimi tožbami kot v ZDA, od koder so prevzemali del temeljnih rešitev ureditve.

d) Belgija

V Belgiji je od 1. septembra 2014 dalje kolektivna odškodninska tožba na voljo le v primeru kršitev taksativno naštetih potrošniške zakonodaje, konkretno 33-ih aktov prava EU in belgijskega prava s področja konkurenčnega prava, bančništva, tržnih ravnanj, varstva potrošnikov, plačilnih in kreditnih storitev, produktne odgovornosti, prava intelektualne lastnine, zasebnosti, elektronskega podpisa, cen, zavarovanj in, potovanj, energetike in prevoza potnikov.⁴⁰² Četudi je kolektivno varstvo namenjeno le potrošnikom, je iz navedenega nabora aktov mogoče razbrati, da so pravna področja, v primeru kršitev katerih so na voljo kolektivne tožbe za varstvo interesov potrošnikov, precej široka (npr. konkurenca, ki jo ZKofT npr. obravnava v ločeni alineji področja uporabe od tiste, ki omenja kršitve potrošniške zakonodaje, so pa seveda s kršitvami antitrusta lahko oškodovani tudi potrošniki). V Belgiji ob pripravi nove zakonodaje v 2014 niso bili sprejeti predlogi za umestitev delničarskih sporov v področje njene uporabe, z argumentom, da je namenjena le sporom B2C, a je pa bila leta 2018 zaradi krize iz leta 2017 v zvezi z insekticidom Fipronil⁴⁰³ uporaba zakonodaje poleg B2C razmerij vendarle razširjena še na razmerja trgovcev z majhnimi in srednje velikimi podjetji (SME-ji), kot jih definira Priporočilo Komisije z dne 6. maja 2003,⁴⁰⁴ četudi gre v teh primerih že za B2B razmerja. Navedena razširitev je deležna tudi kritik.⁴⁰⁵

Procesno upravičenje za vložitev kolektivne tožbe po belgijskem pravu je določeno posebej za B2C spore in posebej za spore med trgovci in SME-ji. Potrošniško kolektivno tožbo lahko vloži: potrošniška organizacija, ki je pravna oseba in je zastopana v posebnem svetovalnem telesu za potrošnike

---

⁴⁰⁰ *Ibid.*, str. 172.

⁴⁰¹ *Ibid.*

⁴⁰² Gl. Predlog ZKofT, str. 35–40; Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 132–133.

⁴⁰³ Fipronil je bil insekticid, ki je po celotni Evropi, vključno z Belgijo, onesnažil kokošja jajca in izdelke iz njih. Delovanje na desetine perutninskih podjetij je bilo zaustavljeno s strani belgijske agencije za varstvo prehranske verige, zaradi česar je belgijska vlada ustanovila skupino za zamejitev krize, ta pa je kot enega od ukrepov predlagala razširitev področja uporabe kolektivnih tožb tudi za SME, ki v Belgiji predstavljajo 98% vseh gospodarskih družb. Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 134.

⁴⁰⁴ Commission Recommendation of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises (Text with EEA relevance) (notified under document number C(2003) 1422), Ur. l. EU L 124, 20. maja 2003, str. 36–41.

⁴⁰⁵ Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 148.

(*Commission Consultative Spéciale Consommation*) ali pa je imenovana s strani Ministra za potrošniške zadeve; neprofitna organizacija, ki je že vsaj tri leta pred vložitvijo tožbe pravna oseba in katere ustanovni namen ustreza področju množičnega oškodovanja in je imenovana s strani Ministra za potrošniške zadeve; reprezentativna organizacija iz druge države članice EU, ki je v tej drugi državi članici imenovana kot reprezentativen tožnik in izpolnjuje kriterije iz 4. člena Priporočila Komisije iz 2013 (tudi Belgija se, tako kot Slovenija, torej odzvala na Priporočilo Komisije in se v svoji zakonodaji celo izrecno sklicuje na njegove določbe); za vložitev kolektivne tožbe z namenom sklenitve poravnave v okviru kolektivnega postopka pa ima procesno upravičenje tudi *Consumer Mediation Service* (če do poravnave ne pride, jo mora v vlogi tožnika zamenjati ena od potrošniških organizacij). Leta 2020 je imelo procesno upravičenje na podlagi zgornjih pravil pet belgijskih organizacij (dve potrošniški organizaciji na podlagi članstva v zgoraj omenjeni potrošniški posvetovalni komisiji ter tri druge organizacije na podlagi sklepa ministra (organizacija proti izključenosti, organizacija proti revščini, organizacija za varstvo interesov lastnikov)).⁴⁰⁶ Osem od devetih kolektivnih tožb v B2C razmerjih je vložila največja belgijska potrošniška organizacija Test-Achats, ki ima največ finančnih in človeških virov za vlaganje tožb.⁴⁰⁷ V sporih med trgovci in SME-ji pa imajo procesno upravičenje za vložitev kolektivne tožbe: poslovno združenje, ki je pravna oseba in je zastopano v Visokem svetu za samozaposlene in SME-je (*Conseil supérieur des Indépendants et des PME*) ali pa je imenovano s strani Ministra za potrošniške zadeve; neprofitna organizacija, ki je že vsaj tri leta pred vložitvijo tožbe pravna oseba in katere ustanovni namen ustreza področju množičnega oškodovanja in je imenovana s strani Ministra za potrošniške zadeve; reprezentativna organizacija iz druge države članice EU, ki je v tej drugi državi članici imenovana kot reprezentativen tožnik in izpolnjuje kriterije iz 4. člena Priporočila Komisije iz 2013.⁴⁰⁸ Belgijski komentatorji opozarjajo, da lahko preveč stroge zahteve za pridobitev procesnega upravičenja (npr. avtorizacija, ki jo opravlja pristojno ministrstvo) vodijo v monopolizacijo statusa reprezentativnega tožnika in v odvisnost od vladne presoje, kar je lahko slabo za varstvo kolektivnih interesov. Opozarjajo, da je slabo, da belgijska zakonodaja ne omogoča vlaganja tožb tudi *ad hoc* organizacijam, saj se v vsakem primeru v okviru presoje reprezentativnosti, ki je tudi po belgijskem pravu ločena od presoje procesnega upravičenja, preverja, ali obstaja navzkrižje interesov, ali je tožnik primeren zastopnik interesov, poleg tega pa se lahko v primere nastopa navzkrižja interesov tekom kolektivnega postopka tožnika tudi zamenja.⁴⁰⁹

Med septembrom 2014 in aprilom 2020 (torej v nekaj več kot pet in pol letih) je bilo vloženih 9 kolektivnih tožb, kar je med eno in dvema tožbama na leto, pri čemer je treba ob primerjanju teh podatkov s tistimi iz drugih držav seveda upoštevati, da je to statistika zgolj za kolektivne potrošniške tožbe (in od 2018 tudi SME) z zgoraj navedenih področij. Vseh devet kolektivnih tožb je zadevalo B2C spore (zaradi zamude letala, zamude vlaka, zavajajočih podatkov glede dekoderjev, poškodovana embalaža z blagom, VW škandal z izpusti, nezakonita preprodaja koncertnih vstopnic, Facebook-ova kršitev varstva podatkov, Ryanair-ova stavka poleti 2018, nepoštene pristopnine več energetske družbe), za varstvo interesov SME-jev od 2018 torej ni bila vložena nobena tožba. Osem od devetih tožb je vložila največja belgijska potrošniška organizacija Test-Achats, eno (zoper energetske družbe) pa Consumer Mediation Service (ki kolektivno tožbo lahko vloži z namenom sklenitve poravnave v kolektivnem postopku, kot je pojasnjeno zgoraj, pri čemer velja omeniti, da se je v tem primeru zapletlo pri presoji

---

⁴⁰⁶ *Ibid.*, str. 150.

⁴⁰⁷ *Ibid.*

⁴⁰⁸ *Ibid.*, str. 135.

⁴⁰⁹ *Ibid.*, str. 149, kjer je navedeno, da je bil tak predlog v zakonodajnem postopku podan, a je bil zavržen.

reprezentativnosti tožnika, o čemer je odločalo tudi prizivno sodišče). Prvi štirje od zgoraj opisanih devetih postopkov so se v tem obdobju zaključili, in sicer je v eni zadevi že pred certifikacijo prišlo do poravnave, v eni do certifikacije in izdaje meritorne sodbe ter do poravnave glede stroškov tožnika, v enem primeru je bila tožba certificirana in nato zahtevki zavrtnjeni, v enem primeru pa je bila verjetno umaknjena (po dogovoru o sodelovanju tožnika s tožencem za izboljšanje obstoječih mehanizmov nadomestil za zamude vlakov). V enem še trajajočem postopku je prišlo do delne poravnave, medtem ko se je glede preostalih zahtevkov zapletlo že takoj na začetku pri pristojnosti sodišča pri tožencih s sedežem na Nizozemskem. V drugem še trajajočem postopku je bila tožba certificirana in faza za pogajanja strank zaključena, ni pa bilo še meritorne sodbe. V tretjem in četrtem še trajajočem primeru sta bila postopka še v predcertifikacijski fazi. V vseh treh primerih, ki so prišli do faze certifikacije, je bila tožba tudi certificirana (pritožba zoper sklep o certifikaciji je bila neuspešno vložena le v enem primeru). V vseh primerih je tožnik predlagal *opt-out* sistem, vendar je sodišče v dveh od treh primerov, ki so že prišli do faze certifikacije, določilo *opt-in* sistem (v enem od teh primerov, kjer je tožnik z zahtevki uspel, je bilo članov razreda 183, v drugem primeru, kjer so bili zahtevki zavrtnjeni, naj bi bilo okoli 30.000 žrtev, *opt-out* pa je sodišče določilo v primeru avtomobilskih imisij, kjer je okoli 11.000 žrtev) V dveh primerih, ki sta se zaključila z meritorno odločbo, je postopek od vložitve tožbe do izdaje sodbe v povprečju trajal 698 dni, torej malo manj kot dve leti. V zadevah, ki so prišle do faze certifikacije, je postopek pred prvostopenjskim sodiščem do certifikacije trajal v povprečju 360 dni, torej približno eno leto (skupaj s pritožbo v enem primeru pa 406 dni).⁴¹⁰

Splošna ocena veljavne belgijske ureditve s strani njenih poznavalcev je, da ima številne pomanjkljivosti, od omejenega področja uporabe do monopola belgijske največje potrošniške organizacije pri vlaganju kolektivnih tožb zaradi strogih določb glede procesnega upravičenja, neobstoječih ali neprimernih mehanizmov financiranja kolektivnih tožb ter nekaj procesnih pomanjkljivosti.⁴¹¹

e) Nizozemska

Na Nizozemskem so kolektivne odškodninske tožbe na voljo od leta 2020 na vseh pravnih področjih.⁴¹² Tudi kolektivne poravnave, ki so jih na Nizozemskem omogočili že leta 2005, se lahko sklepajo na kateremkoli področju. Ob sprejemu zakona o kolektivnih poravnava se je sicer pričakovalo, da bo večina primerov v povezavi z okvarami zdravja in poškodbami, vendar so v praksi takšni primeri redki (škoda zaradi uporabe zdravila), ostali primeri pa se nanašali na trgovanje s finančnimi instrumenti, zavajajoče prospekte vrednostnih papirjev ipd.⁴¹³

f) Italija

V Italiji so bila prva določila o kolektivnih odškodninskih tožbah leta 2010 vključena v zakon o varstvu potrošnikov, a so bila leta 2019 na novo in na splošno brez omejitve področja uporabe urejena v zakonu o pravnem postopku. Prejšnja ureditev je veljala za neučinkovito, saj naj bi bilo kljub izjemnim

⁴¹⁰ Povzeto po Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 143–147.

⁴¹¹ Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 160.

⁴¹² Tzankova, Kramer v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 105.

⁴¹³ Krans, *op. cit.*, str. 287 in 291.

pričakovanjem tako pravne stroke kot laične javnosti vsega skupaj med leti 2010 in 2019 vloženih le okoli 20-30 tožb, od katerih jih je le nekaj dočakalo za oškodovance pozitiven epilog, večina pa jih ni prestala faze certifikacije. Komentatorji poudarjajo, da so bili razlogi za majhno število kolektivnih postopkov omejeno področje uporabe, predpisan sistem *opt-in* in zapletena postopkovna pravil, dodatna ovira pa je bila tudi uporaba zakonodaje zgolj za nove primere množičnega oškodovanja.⁴¹⁴

g) Poljska

Na Poljskem so kolektivne odškodninske tožbe na voljo že od leta 2010, in sicer so vsebinsko omejene na tri kategorije sporov: potrošniške spore, spore na temelju odškodninske odgovornosti za nevaren izdelek in spore iz naslova neposlovne odškodninske odgovornosti z izjemo zahtevkov za varstvo osebnih interesov (komentatorji to razlagajo kot varstvo osebnostnih pravic). V praksi se veliko uporabljajo, predvsem v potrošniških sporih napram bankam in zavarovalnicam, večinoma pa je toženec država. Zaživel so takoj po uveljavitvi zakonodaje, saj študije ugotavljajo, da je bilo v prvem letu vloženih kar 40 skupinskih tožb. Uvozniki avtomobilov so npr. tožili državo zaradi nepravilno obračunanega davka, žrtve poplav zaradi neprimerne oskrbe protipoplavne infrastrukture, občine zaradi nesprejema uredbe, ki bi jim omogočala pobiranje taks za registracije avtomobilov, bolniki s hepatitisom B zaradi malomarnosti države kot lastnika bolnišnice, kjer so bili oskrbovani, itd.⁴¹⁵

h) Francija

Kolektivne dajtvene tožbe v pravem pomenu besede so od leta 2014 na voljo tudi v Franciji, a sprva le na področju prava varstva potrošnikov in konkurence, kasneje pa še na področju zdravja, okolja, diskriminacije, zasebnosti in varstva podatkov.⁴¹⁶ Ureditev po področjih se razlikuje tudi po tem, kakšne vrste ukrepov so na voljo, potrošniki lahko npr. dobijo odškodnino le za premoženjsko škodo, medtem ko se s kolektivnimi tožbami na področju zdravja lahko uveljavlja povračilo za telesne poškodbe, na področju podatkov in okolja pa za duševno škodo. Širitev področij je v teoriji kritizirana kot prehitra in brez upoštevanja predhodnih izkušenj s kolektivnimi tožbami v praksi.⁴¹⁷

3.2. Analiza uporabe in razlogov za (ne)aktualnost uporabe ZKoliT v Sloveniji

Kolektivne tožbe so povsod po svetu izjemno zapletene in dolgotrajne, povezane so s težkimi dejanskimi, procesnopravnimi in materialnopravnimi vprašanji, pogosto dragimi in obširnimi dokaznimi postopki in sestavljene iz več faz. Pri teh postopkih gre praviloma tudi za zelo visok ekonomski pomen zadeve, kjer so »v igri« zelo visoki, večmilijonski ali celo več milijardni zneski. Morda so individualni zneski posameznih oškodovancev nizki, vendar je pogosto krog oškodovancev zelo velik (kar že samo po sebi nujno povzroči izjemno kompleksnost primera), zato pa je zelo velik tudi skupni grozeči dolg, ki bi ga v

⁴¹⁴ Silvestri v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 205–206.

⁴¹⁵ Gl. Predlog ZKoliT, str. 51–52.

⁴¹⁶ Azar-Baud, Biard v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 73, 79–80.

⁴¹⁷ *Ibid.*, str. 80.

primeru poraza v kolektivni tožbi morala plačati tožena stranka. Pomen in učinki ene kolektivne tožbe so tako bistveno večji kot pri običajnih, individualnih tožbah. Četudi je statistika uporabe mehanizmov kolektivnega varstva v nekaterih drugih državah zelo podobna slovenski (npr. na Švedskem) in četudi se ZKoIT uporablja šele dobra štiri leta (in je bile prvotno povprečje ena tožba na leto, nato pa celo štiri tožbe na leto zaradi njihovega potencialno širokega učinka vendarle pozitiven rezultat), je bilo zato, ker se lahko uporablja tudi za množična oškodovanja, do katerih je prišlo pred njegovo uveljavitvijo, ter zaradi velikega poudarka njegovega pomena za dostop posameznikov do sodnega varstva na začetku vendarle pričakovati nekoliko intenzivnejšo uporabo v praksi. Ob prijavi projekta smo zapisali, da bomo poskušali ugotoviti, kaj so poglavitni razlogi za to, da so bile do tedaj (kot je – v delu napačno – izhajalo iz Registra kolektivnih tožb) vložene le tri kolektivne tožbe, da še vedno ni bilo vložene nobene kolektivne opustitvene tožbe niti vložena nobena predloga za kolektivno poravnavo, vendar se je tekom zadnjega leta izkazalo, da se je statistika kolektivnih postopkov vendarle izboljšala, da je bila poleg 16 kolektivnih odškodninskih tožb vložena tudi ena kolektivna opustitvena tožba ter da naj bi bili (vsaj po trditvah samih tožnikov) podani predlogi za poravnavo (ki pa, tudi če so bili podani, zaenkrat niso obrodili sadov tako, da bi stranki na sodišče vložili predlog za potrditev kolektivne poravnave).

Ugotovili smo, da povprečje štirih tožb na leto (ali pa ena tožba na leto, če zadeve »EURIBOR« dejansko obravnavamo kot eno) kljub temu, da se ZKoIT uporablja tudi za množična oškodovanja, do katerih je prišlo pred njegovo uveljavitvijo, nikakor ni slabo povprečje oz. ne kaže na to, da bi bil zakon neaktualen. O aktualnosti zakona je konec koncev pričalo že veliko zanimanje zanj pri njegovi pripravi ter to, da je bila prva kolektivna tožba, ki sicer ni bila certificirana, vložena kmalu po začetku uporabe zakona. Zdi se, da so pričakovanja potrošnikov in drugih oškodovancev v zvezi s postopki s kolektivnimi tožbami velika. To je jasen znak, da ZKoIT dosega namen izboljšanja dostopa do sodišča. Nekoliko počasnejši tempo vlaganja kolektivnih tožb v prvi nekaj letih po začetku uporabe ZKoIT, kakor bi zgolj glede na številke lahko kdo označil stanje v registru, velja pripisati začetni zadržanosti do izjemne, domala revolucionarne procesne novosti v postopkih pred našimi sodišči tako v obliki različnih tipov kolektivnih tožb kot kolektivne poravnave, ter z njo povezane negotovosti glede razumevanja in uporabe določil ZKoIT, ki na mnogih mestih vsebujejo odprte pravne standarde, do katerih se sodišča še niso opredelila, jih uporabila v konkretnih zadevah.

Četudi prva kolektivna tožba ni prestala faze certifikacije, ocenjujemo, da to ni bil razlog za zastoj pri vlaganju kolektivnih tožb, temveč je, ravno obratno, ta postopek (četudi v delovnem sporu) ponudil uvid v potek postopka s kolektivno tožbo in s tem morda pripomogel k temu, da so se drugi potencialni tožniki lahko lažje soočili z ureditvijo v ZKoIT in se odločili za pripravo kolektivne tožbe. Ta prva zadeva je pokazala na pomen faze certifikacije kolektivne tožbe ter se soočila z analizo nekaterih temeljnih predpostavk za certifikacijo kolektivne tožbe, ki bo lahko v pomoč pri nadaljnjih odločitvah za vlaganje kolektivnih tožb (pa tudi v pomoč zakonodajalcu pri oceni potrebe oz. primernosti vključevanja delovnih ipd. sporov v področje uporabe ZKoIT).

O aktualnosti ZKoIT najbolje pričajo tožbe v zadevi »Apple« in v zadevah »EURIBOR« ter še posebej napovedana kolektivna tožba v zadevi Guess, kjer je bila s strani Evropske komisije protipravnost že pravnomočno ugotovljena in naj bi se tako kolektivna tožba vlagala kot *follow-on* odškodninska tožba za škodo, povzročeno z že ugotovljeno kršitvijo konkurenčnega prava. Pričakovati je, da bodo tožniki za vlaganje kolektivnih tožb pričeli izbirati zadeve, kjer je protipravnost tako ali drugače že podana, izkazana, ter kjer se ne pričakuje večjih težav z ugotavljanjem višine odškodnine in izkazovanjem

upravičenosti do posamičnih zneskov, ki jih bodo črpali oškodovanci, pa tudi zadeve, kjer so bila enaka množična oškodovanja že obravnavana pred tujimi sodišči in je gotovost tožnikov v uspeh na naših sodiščih zato večja. Pričakujemo tudi kakšno predložitev kolektivne poravnave, kar bo, predvidevamo, tedaj, ko bo grožnja z (uspešnimi) kolektivnimi tožbami in postopki z njimi s strani potencialnih tožencev prepoznana kot manj ugodna v primerjavi s sklenitvijo kolektivne poravnave, četudi se zdi, da slovenski prostor poravnavam v primerjavi s tujino ni zelo naklonjen.

Tudi statistika iz drugih držav članic z možnostjo vlaganja kolektivnih tožb ne kaže, da bi bila slovenska statistika vlaganja kolektivnih tožb podpovprečna, pri čemer je pri primerjavi uporabe mehanizmov kolektivnega varstva v drugih državah z uporabo ZKoIT potrebna previdnost v smislu, da se primerja približno enako stare ureditve ter tudi zakonodaje, ki imajo podobno področje uporabe, kriterije certifikacije idr., sicer je statistika lahko zavajajoča in primerjava podatkov nekorektna. Kot je bilo že omenjeno, se npr. na Švedskem z že precej dolgo uveljavljenim kolektivnim varstvom (poznajo ga od leta 2003) s širokim naborom področij uporabe kolektivne tožbe ne vlagajo pogosteje kot pri nas, pri čemer se poudarja, ima vsaka kolektivna tožba izjemno široke in raznolike učinke (večje število oškodovancev, večji zneski, razbremenitev sodišč postopkov z individualnimi tožbami, preventivni učinki,...).

Sklepno velja pripomniti, da je podajati ocene o (ne)uspešnosti ZKoIT zgolj štiri leta po začetku njegove uporabe ter zgolj po eni zaključeni zadevi z enim tipom (od treh) kolektivnega postopka sila nehvaležno in domala nemogoče. Kolektivno varstvo v Sloveniji je jasno šele v formativni fazi, zato je iskanje razlogov za (ne)aktualnost težko. Ob reformi razrednih tožb v ZDA leta 1966 je Benjamin Kaplan, eden od vodilnih procesualistov, zapisal, da bo potrebna generacija ali dve, preden se bo dalo v celoti podati oceno o dometu, odlikah in slabostih nove ureditve. V kanadskih provincah z največ kolektivnimi postopki in najstarejšimi ureditvami mehanizmov kolektivnega varstva so empirične analize opravili šele po 40 letih (Québec) oz. 25 letih (Ontario) od uvedbe kolektivnih postopkov.

Kljub temu, da je ZKoIT povsem nov in v končni vsebini širokopotezen ter zato glede kakšnih vprašanj nujno razlage potreben zakon, velja izhodiščno ugotoviti, da nudi ustrezno ogrodje za kolektivno varstvo. Kako intenzivna bo njegova uporaba v praksi, pa je odvisno od več dejavnikov, tudi od pripravljenosti odvetnikov in sodnikov ter predvsem v prvi vrsti oseb z aktivno legitimacijo za vlaganje kolektivnih tožb (ter samih oškodovancev, da jih k temu spodbudijo, opozorijo na kršitve) za soočenje s tako (neobhodno) kompleksnim in v naši pravni tradiciji povsem novim, neznanim pravnim mehanizmom. Zaupanje v zakonodajo gotovo načne tudi njeno noveliranje, ki mu bomo kmalu priča zaradi potrebne implementacije Direktive 2020/1828.

4. Analiza kritičnih nevalgičnih točk obstoječe ureditve s predlogi za posege v obstoječa določila ZKoliT z namenom njegove širše uporabe

Na podlagi poglobljene analize obstoječega zakonodajnega okvira kolektivnega varstva v Republiki Sloveniji s fokusom na kolektivnem varstvu v ožjem pomenu besede, tj. kolektivnih tožbah in kolektivnih poravnava, urejenih v ZKoliT, ter analize kolektivnih tožb, ki so že bile do sedaj vložene po ZKoliT, smo skušali detektirati nevalgične točke veljavne ureditve in oceniti, ali in kakšne rešitve bi veljalo sprejeti za njegovo širšo uporabo. Slednja naloga temelji na izhodišču razpisa za raziskovalni projekt, da uporaba ZKoliT v praksi ni dovolj razširjena, a se je v zadnjih dveh letih število vloženi tožb s treh zvišalo na sedemnajst, s čimer se – sploh glede na zgoraj predstavljene primerjalnopravne trende – to izhodišče vendarle nekoliko relativizira (gl. analizo v prejšnjem poglavju).

Treba je upoštevati tudi, da je uporaba ZKoliT v začetni fazi, da gre za do sedaj neznane postopkovne rešitve, da je sodna praksa omejena (sploh domača, pa tudi drugod v Evropi ni zelo razvita), da tako odvetniki kot sodniki in stranke kolektivnih postopkov orjejo ledino, se soočajo z novo, kompleksno, mestoma ne povsem nedvoumno ureditvijo. Potreben je bil čas za seznanitev z novo ureditvijo, za študij nove ureditve s strani tožnikov in odvetnikov, za sprejem odločitev za vlaganje tožb, za organizacijo sodišč. Sedaj so na vrsti sodišča (petnajst zadev je v predcertifikacijski fazi, samo dva postopka sta se že zaključila), ki imajo težko nalogo, čaka jih opredelitev do težkih, zanimivih vprašanj – pri tem inflacija kolektivnih postopkov najbrž ne bi nič koristila. Predvidevamo, da bo več tožb vloženi še, ko se bo v naši sodni praksi izkristaliziralo, kako bodo sodišča uporabljala ZKoliT. Izboljšanje oz. sprememba določil ZKoliT je gotovo lahko rešitev za širšo uporabo ZKoliT, vendar nikakor ni edini motor za večjo intenzivnost uporabe ZKoliT. Pri tem tudi ni nepomembno, kaj točno je mišljeno s »širšo uporabo ZKoliT« iz razpisa – širša uporaba na obstoječih področjih z obstoječimi sklopi tožnikov in zgolj kot posledica spremembe ostalih postopkovnih rešitev, možnosti financiranja idr., ali pa širša uporaba tudi kot posledica širitve področja uporabe in širitve procesnega upravičenja. Poudariti velja tudi, da mora sprejemanje ukrepov, ki lajšajo vlaganje kolektivnih tožb, npr. znižujejo kriterije za procesno upravičenje, certifikacijo, nadzor nad financiranjem ipd., spremljati tudi skrb za ustreznost reprezentativnih subjektov, varstvo interesov članov razreda, tudi interesov tožene stranke, ter skrb za preprečevanje zlorab kolektivnih postopkov.

V nadaljevanju predstavljamo nekaj možnosti za dodelavo ZKoliT, ki lahko zagotovijo njegovo širšo uporabo ali pa bi bile sicer lahko koristne (tudi zato, ker se je v dosedanji praksi izkazalo, da kakšne določbe ali rešitve niso dovolj natančne ali jasne, kar je bilo natančneje obravnavano že *supra* v analizi določil ZKoliT, nakar napotujemo v izogib ponavljanjem). Pri tem pa opozarjamo, da bo naslavljanje nekaterih od njih potrebno že zaradi prenosa Direktive 2020/1828 v naš pravni red in v skladu z zahtevami direktive ne glede na to, kako bodo te vplivale na intenzivnost uporabe ZKoliT. Na splošno ocenjujemo, da večji posegi v ZKoliT v odsotnosti direktive ne bi bili potrebni.

Področje uporabe ZKoliT se da sicer na papirju neomejeno širiti, vendar se s širjenjem področij na področja, kršitve na katerih niso primerne za obravnavo v kolektivnem postopku, le generirajo stroški, obremenjujejo sodišča. Pri odločanju, ali bi veljalo področja uporabe razširiti, je treba imeti tako v prvi vrsti pred očmi cilj, da se v kolektivnih postopkih obravnavajo za to primerne zadeve. Področje uporabe bi morda lahko jasneje zapisali (sploh npr. v prvih dveh alinejah seznama, kar bo tako in tako potrebno storiti zaradi prenosa direktive), morda bi kazalo na seznam dodati še kako področje, kjer tipično prihaja

do kršitev, posledice katerih se lahko uspešno obravnavajo v kolektivnem postopek, a tudi to ne bo pripomoglo k bistveno širši uporabi ZKolt v praksi. Menimo torej, da trenutno področje uporabe ZKolt ni bilo razlog za obseg dejansko začelih kolektivnih postopkov in da število vloženih tožb v primeru širše določenega področja uporabe ne bi bilo bistveno drugačno. Glede zahtevkov v individualnih delovnih sporih bi veljalo skupaj s sodniki obravnavati možnost posodobljenega vzorčnega postopka, morda bi tu posebej koristila tudi vpeljava kolektivne ugotovitvene tožbe.

Časovna veljavnost ZKolt gotovo ni omejevalna okoliščina pri uporabi ZKolt, saj je bil 65. člen ZKolt prav zato, da bi bili mehanizmi kolektivnega varstva na voljo tudi v že detektiranih primerih množičnih oškodovanj, v zaključni fazi zakonodajnega postopka spremenjen. Glede na to je bila pričakovana nekoliko večja intenziteta vlaganja tožb.

Enako velja za določbe o procesnem upravičenju, saj jih je glede na 4. člen ZKolt težko širiti. Procesno upravičenje je v ZKolt zastavljeno široko (načeloma brez vnaprejšnjega imenovanja, obstoječe in *ad hoc* ustanovljene osebe, relativno mili kriteriji za osebe zasebnega prava, dodatno še javni organ). Z implementacijo direktive se bodo kriteriji za izkazovanje procesnega upravičenja kvečjemu zaostriili (gotovo glede kvalificiranih subjektov za vlaganje čezmejnih tožb, morda pa tudi tistih za vlaganje notranjih tožb, kjer imajo države članice več diskrecije).

Dosedanja praksa kaže, da se višji državni odvetniki za vlaganje kolektivnih tožb ne odločajo, a gre vendarle za začetno fazo uporabe ZKolt in bi morda s spremembami procesnega upravičenja, kar zadeva procesno upravičenje javnega organa in v tem okviru višjega državnega odvetnika, veljalo še malce počakati (razen če bi se v razpravi izkazalo, da ta organ ni primeren za to vlogo ali nima možnosti za opravljanje te vloge, bi bil bolj primeren kak drug organ,...).

S ciljem zagotoviti jasnost glede procesnega upravičenja za vlaganje potrošniških kolektivnih opustitvenih tožb bi veljalo bolj natančno določiti način ugotavljanja procesnega upravičenja, saj ni jasno, ali ga v vsakem konkretnem primeru presoja sodišče ali mora biti tožnik predhodno imenovan kot kvalificiran subjekt, kakšno je razmerje do registra potrošniških organizacij,... Enaka vprašanja se pojavljajo tudi glede nejasnih določil direktive o kvalificiranih subjektih, še posebej tistih določil, ki obravnavajo kvalificirane subjekte za vlaganje notranjih zastopniških tožb.

Vsa s procesnim upravičenjem za vlaganje kolektivnih tožb za varstvo potrošnikov povezana vprašanja, tudi zgornje dileme, se bodo obravnavala v okviru prenosa 4. člena direktive in z njima povezanih 5. in 6. členom direktive, pri tem pa velja seveda opraviti splošno razpravo o tem, komu naj se (tudi za postopke zunaj dometa direktive) podeli procesno upravičenje.

Kriterijev za certifikacijo ni smiselno olajševati, četudi bi morda na ta način več zadev prešlo fazo certifikacije, saj imajo svoj cilj, svoj smisel, tj. da se v kolektivnem postopku obravnavajo le tožbe, ki so za to primerne, sicer se postopka ne bo dalo izpeljati do konca ali pa interesi članov razreda ne bodo ustrezno zavarovani. Do sedaj ni bilo zaznati, da bi bili problematizirani kot prestrogi/premili. Razmisliti bi veljalo o primerni/ejši rešitvi za primer, ko dogovor o nagradi iz prisojenega zneska ne bi bil razumen, saj je sedaj predvideno takojšnje zavrženje tožbe.

Kot ena od možnosti za izboljšanje ZKoIT in z njo tudi dostopa do sodnega varstva se kaže ureditev postopka s kolektivno ugotovitevno tožbo, ki ga ZKoIT ne pozna.

V razpravi s sodniki bi veljalo ugotoviti, ali ne bi bila vendarle bolj primerna izključna pristojnost enega okrožnega sodišča (in enega delovnega sodišča), kjer bi se del sodnikov lahko specializiral za kolektivne postopke. Sodelovanje s sodniki se nam zdi tudi sicer ključno za detekcijo težav v praksi in za pripravo optimalnih in v praksi delujočih, učinkovitih pravil. V okviru Dnevo civilnega in gospodarskega prava, ki smo jih izvedli aprila 2022, je sodnica, ki je sodelovala pri sojenju v prvem, že pravnomočno zaključenem kolektivnem postopku pri nas, s strokovno javnostjo delila svoje izkušnje pri uporabi ZKoIT, ki so lahko dragocene tudi v okviru priprave sprememb ZKoIT.

Menimo, da bi bilo v ZKoIT koristno pojasniti kriterije za presojo razumnosti nagrad v deležu od prisojenega (tako tistih klasičnih iz prve povedi prvega odstavka *sui generis* iz druge povedi prvega odstavka 61. člena ZKoIT) ter na splošno nagrad za zunanje financerje. Morda neurejenost nekaterih temeljnih vprašanj v zvezi s tem povzroča negotovost in posledično nedostopnost financiranja. Tudi financiranje s strani tretjih bi veljalo (re)definirati in dodelati. Četudi bi natančna ureditev znala financerje odvrniti od financiranja (in s tem navidezno povzročiti, da oškodovanci do pravnega varstva ne bodo mogli), je na drugi strani potrebno zavarovati interese članov razreda, zaradi katerih se kolektivna tožba sploh vlaga. Zunanje financerje sedaj od financiranja gotovo odvrča tudi določilo tretjega odstavka 59. člena ZKoIT. Odvetniško *sui generis* financiranje iz druge povedi prvega odstavka 61. člena ZKoIT bi bilo treba podvreči ustrezno oblikovanim kriterijem za zunanje financerje, v delu, kjer je to primerno, pa bi veljalo poleg varovalke razumnosti dodatnih varovalkam podvreči tudi klasične nagrade v znesku od prisojenega po prvi povedi prvega odstavka 61. člena ZKoIT. Gotovo bi se intenziteta tožb povečala tudi, če bi obstajale še širše možnosti financiranja kolektivnih tožb, npr. v obliki sklada za financiranje kolektivnih postopkov. V okviru te razprave bo potrebna tudi razprava o določbi tretjega odstavka 46. člena, pa tudi o tretjem odstavku 20. člena direktive. So pa sicer možnosti za financiranje kolektivnih tožb v ZKoIT v primerjavi z drugimi evropskimi zakonodajami že sedaj široke (predvsem zaradi financiranja s strani odvetnikov).

Kolektivnih poravnav zaenkrat ni in menimo, da temeljnega razloga za to ne gre iskati v določbah ZKoIT, temveč v tem, da sklepanje poravnav v našem pravnem prostoru ni zelo razširjeno (poleg tega imajo kolektivne poravnave večje učinke, zadevajo bistveno višje zneske od individualnih poravnav). Veljalo bi jasneje urediti razmerje med tretjim odstavkom 14. člena ZKoIT in drugim odstavkom 17. člena ZKoIT ter s tem povezanim obveščanjem članov skupine. Opravili bi lahko tudi razpravo o financiranju kolektivnih poravnav ter o tem, ali bi veljalo v učinke kolektivne sodbe vključenim članom v primeru sklenitve poravnave med postopkom s kolektivno odškodninsko tožbo omogočiti, da se odločijo, da v učinke poravnave ne bodo vključeni.

Morda bi lahko določneje, zaradi jasnosti zapisali, kaj je lahko vsebina pisnih stališč članov razreda po 37. členu ZKoIT ter od kdaj teče rok za izključitev iz 38. člena ZKoIT in od kdaj rok za pripravo osnutka seznama oškodovancev, ki ga mora pripraviti upravitelj kolektivne odškodnine (44. člen ZKoIT).

Zaradi jasnosti bi morda veljalo določneje opredeliti »(ne)očitno nedopustnost«, še posebej zaradi razmejitve z dopustnostjo tožbe/predloga za kolektivno poravnavo.

Morda bi bilo smiselno zapisati, ali se v kolektivnih postopkih uporabljajo mehanizmi zakonodaje (npr. ZDDS-1), ki so namenjeni zaščiti šibkejše stranke, ali to ni potrebno.

V postopku s prvo kolektivno tožbo v delovnopravnem sporu so se zastavila sledeča vprašanja, ki bi jih veljalo nasloviti (po potrebi z natančnejšo ureditvijo v ZKoliT, sicer pa z ustreznimi pojasnili): ali je lahko drug sindikat stranski intervenient v kolektivnem postopku; kako naj sodišče reagira v primeru, ko iz besedila tožbe izhaja, da je podskupin oškodovancev več, tožnik pa v zahtevku navaja le eno; ter kako v primeru, ko tožnik ni podal vseh podatkov o stroških postopka, ki so potrebni za certifikacijo tožbe. Ugotoviti bi bilo treba tudi, ali so kakšne dileme v zvezi z razpisovanjem narokov za certifikacijo in drugih narokov, ki jih predvideva ZKoliT (vezanih na vprašanje, ali se upoštevajo pravila glede prednostne obravnave ali ne, kot se je izpostavilo v prvem kolektivnem postopku⁴¹⁸), in jih po potrebi nasloviti.

Predlagamo, da je iz registra razvidno, za kaj gre v tam navedenih povezanih zadevah. Glede registra bi veljalo razmisliti, ali bi bilo smotrno objaviti tudi odgovore na tožbo in druge vloge strank.

Zgolj z vidika doslednosti v razmislek dajemo predlog, da bi Register kolektivnih tožb preimenovali v Register kolektivnih tožb in predlogov kolektivnih poravnav, pri čemer se zavedamo, da bi to (poleg tega, da bi bilo ime nekoliko dolgo in neučinkovito za uporabo) pomenilo spremembe ZKoliT, pravilnika o registru in spletnih strani registra, pa tudi uporabniki so se verjetno že privadili uporabe tega izraza.

---

⁴¹⁸ Gl. Klemenčič, *op. cit.*, str. 6.

Drugi sklop: Prenos Direktive 2020/1828 v slovenski pravni red

1. Analiza določil in ciljev Direktive 2020/1828 ter primerjava določil Direktive 2020/1828 z obstoječim sistemom kolektivnega varstva v Republiki Sloveniji z analizo kritičnih točk systemske neskladnosti obeh ureditev

1.1. Razlogi za sprejem in cilji Direktive 2020/1828

Čeprav je Priporočilo Evropske komisije iz 2013 o kolektivnih pravnih sredstvih nezavezujoče, mehko pravo (*soft law*), je bilo v njem navedeno, da bi morale države članice njegova načela v nacionalne sisteme kolektivnih pravnih sredstev uvesti najpozneje do 26. julija 2015. Države članice bi morale tudi zbirati zanesljive letne statistične podatke o številu izvensodnih in sodnih postopkov s kolektivnimi pravnimi sredstvi ter informacije o strankah, vsebini in izidu zadev ter jih vsako leto sporočiti Komisiji, prvič najpozneje do 26. julija 2016. Komisija je napovedala, da bo najpozneje do 26. julija 2017 ocenila izvajanje Priporočila in se odločila, ali bi bilo treba predlagati nadaljnje ukrepe za utrditev in okrepitev horizontalnega pristopa, izraženega v priporočilu. V okviru tega bi zlasti ocenila učinek Priporočila na dostop do sodnega varstva, pravico do odškodnine, potrebo po preprečitvi nepoštenega pravnega ter na delovanje enotnega trga, mala in srednje velika podjetja, konkurenčnost gospodarstva EU in zaupanje potrošnikov. Z nekoliko zamude je Komisija januarja 2018 izdala Poročilo o izvajanju Priporočila in že aprila istega leta objavila predlog nove direktive o zastopniških tožbah potrošnikov, s čimer je izrazila nezadovoljstvo z odzivi držav članic na Priporočilo.

V Poročilu je Komisija predstavila izsledke raziskave o stanju mehanizmov kolektivnega varstva po državah članicah, ki smo jih predstavili *supra*, in poudarila, da praksa v državah članicah kaže, da so mehanizmi kolektivnega varstva tam, kjer so na voljo, večinoma uporabljeni na področju varstva potrošnikov in povezanih področij, kot so npr. pravice letalskih potnikov in finančne storitve, ter za *follow-on* tožbe na področju antitrusta. Odsotnost na drugih področjih po mnenju Komisije ni nujno posledica tega, da bi države mehanizme omogočale le na omejenih področjih, temveč se zdi, da je povezano tudi s kompleksnostjo in trajanjem postopkov ter restriktivnimi pravili glede dopustnosti tožb in predvsem glede aktivne legitimacije za vlaganje kolektivnih tožb.⁴¹⁹ Da so bili učinki obstoječe zakonodaje o kolektivnih pravnih sredstvih nezadostni, je navedeno tudi v uvodni izjavi 5 Direktive 2020/1828, kjer je poudarjeno, da Direktiva 2009/22 ni v zadostni meri rešila izzivov v zvezi z izvrševanjem potrošniškega prava, in da je treba za boljše odvrčanje od nezakonitih praks in za zmanjšanje škode za potrošnike na čedalje bolj globaliziranem in digitaliziranem trgu okrepiti postopkovne mehanizme varstva kolektivnih interesov potrošnikov tako, da bo zajemal tako opustitvene ukrepe kot ukrepe za povrnitev škode, ter da je glede na številne potrebne spremembe primerno, da se Direktiva 2009/22 razveljavi in nadomesti z novimi določbami v novi direktivi.

---

⁴¹⁹ Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru o izvajanju priporočila Komisije z dne 11. junija 2013 o skupnih načelih za mehanizme kolektivnih opustitvenih in odškodninskih tožb v državah članicah v zvezi s kršitvami pravic iz prava Unije (2013/396/EU), COM/2018/040 final.

Po tem, ko je Evropski parlament aprila 2017 izdal svoje Priporočilo o Dieseldgate-u, v katerem je Komisijo pozval, naj predlaga zakonodajo o usklajenem sistemu kolektivnih pravnih sredstev za potrošnike v EU, ki temelji na najboljših praksah znotraj in zunaj EU,⁴²⁰ in po tem, ko je bila maja 2017 objavljena študija o pregledu potrošniške in tržne zakonodaje EU,⁴²¹ je septembra 2017 predsednik Komisije Juncker napovedal »Nov dogovor za potrošnike« (»New Deal for Consumers«).⁴²² Delovni program Komisije za leto 2018 pod enakim naslovom⁴²³ je v skladu s tem napovedal revizijo potrošniških direktiv EU, vključno z Direktivo 2009/22 o opustitvenih tožbah. Namen pobude je bilo zagotoviti, da bo načrtovana revizija direktiv, ki določajo materialna pravila za varstvo potrošnikov dopolnjena s strožjimi postopkovnimi pravili za uveljavljanje pravic potrošnikov. Posledično je Komisija aprila 2018 sprejela predlog direktive o zastopniških tožbah za varstvo kolektivnih interesov potrošnikov in razveljavitvi Direktive 2009/22/ES.⁴²⁴

Razprave v okviru prve obravnave predloga direktive v Svetu in njegovih telesih so se začele aprila 2018,⁴²⁵ medtem ko je Evropski parlament izdal svoje stališče v prvi obravnavi marca 2019.⁴²⁶ Evropski ekonomsko-socialni odbor in Odbor regij sta svoji mnenji podala septembra oz. oktobra 2018. Tekom zakonodajnega postopka se je prvotno besedilo predloga, ki je bilo tako terminološko kot tudi po vsebini zelo slabo in je kazalo na nepoznavanje temeljev delovanja mehanizmov kolektivnega varstva, precej preoblikovalo in na koncu sta bila tako preambula direktive kot njen normativni del skoraj v celoti napisana na novo.⁴²⁷

Predlog direktive iz leta 2018 je vsebino direktive opredelil kot »določanje pravil, ki kvalificiranim subjektom omogočajo vložitev zastopniških tožb, namenjenih varstvu kolektivnih interesov potrošnikov, in obenem zagotavljajo ustrezne zaščitne ukrepe za preprečevanje zlorabe pravnih postopkov«. Svet je v okviru amandmiranja predloga temu dodal, da je cilj teh pravil, da se s približanjem nekaterih vidikov zakonov in drugih predpisov držav članic v zvezi z zastopniškimi tožbami doseže visoka raven varstva potrošnikov in prispeva k pravilnemu delovanju notranjega trga, in da je cilj direktive zato tudi izboljšanje dostopa potrošnikov do pravnega varstva. Preambula Direktive 2020/1828 glede vsebine direktive v uvodnih izjavah 1 do 4 dodatno pojasni, da so globalizacijo in digitalizacijo številni potrošniki še toliko

---

⁴²⁰ Priporočilo Evropskega parlamenta z dne 4. aprila 2017 Svetu in Komisiji po preiskavi o meritvah emisij v avtomobilskem sektorju (2016/2908(RSP)), Ur. l. EU C 298, 23.8.2018, str. 140–150.

⁴²¹ <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f7b3958b-772b-11e7-b2f2-01aa75ed71a1/language-en> (dostopano 15. januarja 2022).

⁴²² Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Commission Work Programme 2018 An agenda for a more united, stronger and more democratic Europe, COM(2017)650 final of 24 October 2017, Annex II, točka 8.

⁴²³ https://ec.europa.eu/info/publications/2018-commission-work-programme-key-documents_sl (dostopano 15. januarja 2022).

⁴²⁴ Obrazložitevni memorandum, Predlog Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta o zastopniških tožbah za varstvo kolektivnih interesov potrošnikov in razveljavitvi Direktive 2009/22/ES (Besedilo velja za EGP) {SWD(2018) 96 final}{SWD(2018) 98 final}, str. 9.

⁴²⁵ V okviru teh razprav je bilo objavljenih veliko dokumentov, vključno s stališči nekaterih nacionalnih parlamentov držav članic (češkega, švedskega, avstrijskega in portugalskega) in vlad držav članic (skupna deklaracija Cipra, Češke, Latvije Luksemburga in Slovaške). Gl. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/HIS/?uri=CELEX:52018PC0184> (dostopano 25. januarja 2022).

⁴²⁶ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/seance_pleniere/textes_adoptes/provisoire/2019/03-26/0222/P8_TA-PROV\(2019\)0222_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/seance_pleniere/textes_adoptes/provisoire/2019/03-26/0222/P8_TA-PROV(2019)0222_EN.pdf) (dostopano 20. januarja 2022)

⁴²⁷ 7877/18 + ADD 1 – 5, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CONSIL:ST_14600_2019_INIT&from=EN (dostopano 20. januarja 2022). Več o vsebini prvotnega predloga iz 2018 gl. v Vlahek, 2019, *op. cit.*, str. 153–167.

bolj izpostavljeni tveganju, da bi bili oškodovani zaradi iste nezakonite prakse, da kršitve prava EU lahko povzročijo škodo potrošnikom in da je brez učinkovitih sredstev, s katerimi bi dosegli prenehanje nezakonitih praks in povrnitev škode potrošnikom, zaupanje potrošnikov v notranji trg zmanjšano. V zvezi z delovanjem notranjega trga, ki je v normativnem delu in v preambuli večkrat omenjen tudi zaradi pravne podlage za sprejem direktive, tj. 114. člena PDEU, preambula pojasni, da bi izostanek učinkovitih sredstev za izvrševanje prava EU o varstvu potrošnikov lahko privedel tudi do izkrivljanja poštene konkurence med trgovci, ki kršijo pravila, in trgovci, ki jih spoštujejo, ne glede na to, ali poslujejo notranje ali čezmejno, in da lahko takšna izkrivljanja ovirajo nemoteno delovanje notranjega trga, ki v skladu s členom 26(2) PDEU zajema območje brez notranjih meja, na katerem je zagotovljen prosti pretok blaga in storitev. Notranji trg bi moral potrošnikom prinašati dodano vrednost v obliki boljše kakovosti, večje raznovrstnosti, razumnih cen in visokih varnostnih standardov za blago in storitve, s čimer prispeva k visoki ravni varstva potrošnikov. Sledi sklic na relevantno pravno podlago za sprejem direktive kot akta sekundarnega prava EU: preambula pojasni, da člen 169(1) in točka (a) člena 169(2) PDEU določata, da EU prispeva k doseganju visoke ravni varstva potrošnikov z ukrepi, sprejetimi na podlagi 114. člena PDEU, in da je v členu 38 Listine EU o temeljnih pravicah določeno, da politike EU zagotavljajo visoko raven varstva potrošnikov. V nadaljevanju v uvodni izjavi 6 pojasni tudi, da so postopkovni mehanizmi za zastopniške tožbe, tako za opustitvene ukrepe kot ukrepe za povrnitev škode, po EU različni in nudijo različne ravni varstva potrošnikov ter da nekatere države članice trenutno nimajo postopkovnih mehanizmov za kolektivne tožbe za ukrepe za povrnitev škode, kar zmanjšuje zaupanje potrošnikov in podjetij v notranji trg ter njihovo sposobnost poslovanja na notranjem trgu in izkrivlja konkurenco in ovira uspešno izvrševanje prava EU na področju varstva potrošnikov.

V luči navedenega uvodni izjavi 7 in 8 pojasnjujeta namen direktive: zagotoviti, da je potrošnikom v vseh državah članicah na voljo, tako na nacionalni ravni kot na ravni EU, vsaj en učinkovit in uspešen postopkovni mehanizem za zastopniške tožbe za opustitvene ukrepe in ukrepe za povrnitev škode, saj bi to povečalo zaupanje potrošnikov, jih opolnomočilo, da uveljavljajo svoje pravice, prispevalo k bolj poštenu konkurenci in ustvarilo enake konkurenčne pogoje za trgovce, ki poslujejo na notranjem trgu, ter prispevati k delovanju notranjega trga in doseganju visoke ravni varstva potrošnikov, in sicer z uvedbo možnosti za kvalificirane subjekte, ki zastopajo kolektivne interese potrošnikov, da proti trgovcem, ki kršijo določbe prava EU, vložijo zastopniške tožbe tako za opustitvene ukrepe kot za ukrepe za povrnitev škode. Tako predlog direktive iz 2018 kot končno besedilo Direktive 2020/1828 med cilji direktive sicer izrecno ne navajata tudi zagotavljanja temeljne pravice do učinkovitega sodnega varstva, vendar ta cilj jasno razkriva več uvodnih izjav preambule in vsebina določb direktive, pa tudi obrazložiten memorandum k predlogu direktive, ko poudarjajo potrebo po izboljšanju dostopa do sodnega varstva. Direktiva se na 47. člen Listine EU o temeljnih pravicah sklicuje v uvodni izjavi 19, ki jo je v besedilo vključil Svet v zakonodajnem postopku obravnave predloga Komisije, vendar ta ni navajan kot pravna podlaga za uvedbo mehanizma kolektivnih pravnih sredstev iz direktive. Uvodna izjava 74 bolj neposredno pove, da direktiva spoštuje temeljne pravice in upošteva načela, ki so priznana zlasti v Listini EU o temeljnih pravicah, zaradi česar bi jo bilo treba razlagati in uporabljati v skladu s temi pravicami in načeli, vključno s tistimi, povezanimi s pravico do učinkovitega pravnega sredstva in nepristranskega sodišča ter pravico do obrambe.

V uvodni izjavi 76 sta Svet in Evropski parlament pojasnila, da ciljev direktive, in sicer zagotovitev, da je v vseh državah članicah na voljo mehanizem zastopniških tožb za namene varstva kolektivnih interesov potrošnikov, s čimer bi zagotovili visoko raven varstva potrošnikov in prispevali k pravilnemu delovanju

notranjega trga, države članice ne morejo zadovoljivo doseči, temveč se zaradi čezmejnih posledic kršitev lažje doseže na ravni EU. Zato lahko EU sprejme ukrepe v skladu z načelom subsidiarnosti iz 5. člena PEU. Poleg tega v skladu z načelom sorazmernosti iz istega člena ta direktiva po mnenju evropskega zakonodajalca ne presega tistega, kar je potrebno za doseganje navedenih ciljev.

1.2. Analiza določil Direktive 2020/1828

Normativni del Direktive 2020/1828 (v strokovni javnosti se uporablja kratica »RAD« - »Representative Actions Directive«) tvorijo tri poglavja: Poglavje I z naslovom Predmet urejanja, področje uporabe in opredelitev pojmov (členi 1 – 3), najobsežnejše Poglavje II z naslovom Zastopniške tožbe (členi 4 – 20) in Poglavje III z naslovom Končne določbe (členi 21 – 26).

Uvodoma je treba poudariti, da direktiva ureja le nekatera temelja, skupna vprašanja kolektivnih postopkov, medtem ko je na državah članicah, da vsa preostala vprašanja za popolno delovanje mehanizmov kolektivnih tožb uredijo v skladu s svojimi pravnimi tradicijami in z upoštevanjem dveh pomembnih načel prava EU, tj. načela ekvivalence in načela učinkovitosti.

V nadaljevanju bodo predstavljeni in analizirani posamezni členi direktive, pri čemer je treba poudariti, da se njihova vsebina prepleta, zaradi česar bodo pri analizi posameznega člena potrebna sklicevanja na druge člene direktive, za njihovo razumevanje pa, kjer je relevantno, tudi na dele preambule direktive, mestoma tudi na *travaux préparatoires* in predhodno sekundarno zakonodajo o kolektivnih pravnih sredstvih.

1.2.1. Člen 1 - Predmet urejanja in namen

Člen 1

Predmet urejanja in namen

1. Ta direktiva določa pravila, ki zagotavljajo, da je v vseh državah članicah na voljo mehanizem zastopniške tožbe za varstvo kolektivnih interesov potrošnikov, obenem pa zagotavljajo ustrezne zaščitne ukrepe za preprečevanje zlorab pravnih postopkov. Namen te direktive je, da se s približanjem nekaterih vidikov zakonov in drugih predpisov držav članic v zvezi z zastopniškimi tožbami doseže visoka raven varstva potrošnikov in prispeva k pravilnemu delovanju notranjega trga. Cilj te direktive je zato tudi izboljšanje dostopa potrošnikov do pravnega varstva.
2. Ta direktiva državam članicam ne preprečuje, da sprejmejo ali ohranijo veljavna postopkovna sredstva za varstvo kolektivnih interesov potrošnikov na nacionalni ravni. Vendar države članice zagotovijo, da je vsaj eden od postopkovnih mehanizmov, ki kvalificiranim subjektom omogočajo, da vložijo zastopniške tožbe za opustitvene ukrepe in za ukrepe za povrnitev škode, v skladu s to direktivo. Izvajanje te direktive ne sme biti razlog za zmanjšanje varstva potrošnikov na področjih, ki jih zajemajo pravni akti iz Priloge I.
3. Kvalificirani subjekti imajo pravico izbrati katera koli postopkovna sredstva, ki so jim na voljo na podlagi prava Unije ali nacionalnega prava za varstvo kolektivnih interesov potrošnikov.

Direktiva 2020/1828 od držav članic zahteva sprejem zakonodaje o kolektivnih tožbah za varstvo interesov potrošnikov, pri čemer urejanje nekaterih vidikov, ki jih očitno ne šteje za skupen minimum, ki bi moral veljati v državah članicah, ali pa gre pri njih za tako močne in raznolike pravne tradicije v državah članicah, prepušča državam članicam. Uvodni izjavi 6 in 7 v zvezi s tem pojasnita sledeče: »Postopkovni mehanizmi za zastopniške tožbe, tako za opustitvene ukrepe kot ukrepe za povrnitev škode, so po Uniji različni in nudijo različne ravni varstva potrošnikov. Poleg tega nekatere države članice trenutno nimajo postopkovnih mehanizmov za kolektivne tožbe za ukrepe za povrnitev škode. To stanje zmanjšuje zaupanje potrošnikov in podjetij v notranji trg ter njihovo sposobnost poslovanja na notranjem trgu. Izkrivlja konkurenco in ovira uspešno izvrševanje prava Unije na področju varstva potrošnikov. Namen te direktive je zagotoviti, da je potrošnikom v vseh državah članicah na voljo, tako na nacionalni ravni kot na ravni Unije, vsaj en učinkovit in uspešen postopkovni mehanizem za zastopniške tožbe za opustitvene ukrepe in ukrepe za povrnitev škode. Imeti na voljo vsaj en takšen postopkovni mehanizem za zastopniške tožbe bi povečalo zaupanje potrošnikov, jih opolnomočilo, da uveljavljajo svoje pravice, prispevalo k bolj poštenu konkurenci in ustvarilo enake konkurenčne pogoje za trgovce, ki poslujejo na notranjem trgu.«.

Direktive so zavezujoči sekundarni akti, namenjeni harmonizaciji prava po državah članicah na področju, ki ga urejajo. Na države članice so naslovljene zato, ker jih morajo prenesti v svoj notranji pravni red tako, kot zahtevajo določbe direktive, kar je določeno tudi v tretjem odstavku 288. člena PDEU: »Direktiva je za vsako državo članico, na katero je naslovljena, zavezujoča glede cilja, ki ga je treba doseči, vendar prepušča nacionalnim organom izbiro oblike in metod.« Nekatere direktive dajejo državam več diskrecije, druge manj – pri prenosu nekaterih določb države članice nimajo nobene izbire in lahko zgolj kopirajo vsebino določbe v svojo zakonodajo, pri prenosu drugih določb pa imajo večjo ali manjšo diskrecijo glede na gabarite posamezne določbe. Glede ostalih relevantnih vprašanj za ureditev nekega področja, ki jih direktiva ne ureja, imajo države članice proste roke in lahko pri pripravi zakonodaje upoštevajo svojo pravno tradicijo in veljavna pravila, pri čemer pa morajo upoštevati načeli ekvivalentnosti in učinkovitosti. Pri prenosu Direktive 2020/1828 je potrebno torej paziti na to, ali posamezen člen oz. določba direktive od države zahteva določeno urejanje oz. sprejem točno določenega pravila in država pri tem nima nobene diskrecije za samostojno urejanje instituta oz. vprašanja, ki ga obravnava zadevna določba direktive, ali pa gre za določbo direktive, ki glede določenega vprašanja zahteva določeno temeljno normiranje, podrobnosti urejanja zadevnega vprašanja pa prepušča državam članicam. Nekatere določbe direktiv pa navajajo zgolj, da države članice določeno vprašanje, ki ga obravnavajo, lahko uredijo na določen način, če se za urejanje tega vprašanja odločijo. Spet druge določbe so take, da navajajo več možnosti za urejanje določenega vprašanja in države članice izbirajo med njimi. Nekaterih vprašanj kolektivnih postopkov pa direktiva ne ureja, kar pomeni, da so države članice pri njihovem urejanju proste, pri čemer pa morajo vseeno upoštevati načeli enakovrednosti in učinkovitosti. To pomeni, da ta, lastno oblikovana pravila o kolektivnih postopkih, ne smejo biti za primere kršitev prava EU manj ugodna kot za primere kršitev nacionalnega prava ter da ne smejo biti neučinkovita. Uvodna izjava 12 preambule pojasnjuje: »V skladu z načelom postopkovne avtonomije ta direktiva ne bi smela vsebovati določb o vseh vidikih postopkov v zvezi z zastopniškimi tožbami. Zato pravila, npr. o dopustnosti, dokazih ali pritožbenih pravnih sredstvih, ki se uporabljajo za zastopniške tožbe, določijo države članice. Države članice same bi npr. morale odločiti, kako podobni morajo biti posamezni zahtevki ali najmanj koliko potrošnikov mora zadevati zastopniška tožba za ukrepe za povrnitev škode, da je zadevo mogoče dopustiti v obravnavo kot zastopniško tožbo. Takšna nacionalna pravila ne bi smela ovirati učinkovitega delovanja postopkovnega mehanizma za zastopniške

tožbe, določene v tej direktivi. V skladu z načelom nediskriminacije se zahteve glede dopustnosti, ki se uporabljajo za specifične čezmejne zastopniške tožbe, ne bi smele razlikovati od tistih, ki se uporabljajo za specifične notranje zastopniške tožbe.«

Iz prvega odstavka 1. člena direktive je jasno, da se evropski zakonodajalec zaveda, da morajo biti določila o kolektivnih postopkih oblikovana tako, da kot celota zagotavljajo dostop do učinkovitega pravnega varstva, vendar pa morajo ureditve kolektivnih postopkov vsebovati tudi pravila, ki preprečujejo morebitne zlorabe teh postopkov, ki so oz. poskusi katerih so bili v jurisdikcijah z razvitim kolektivnim varstvom detektirani v preteklosti oz. so verjetne zaradi tega, ker oškodovanci niso stranka postopka in *dominus* sprejemanja odločitev na tožnikovi strani; ker lahko omogočajo visoke nagrade za odvetnike in/ali zunanje financerje, ki postanejo motiv za vlaganje tožb in vplivanje na potek postopka na rovaš interesov oškodovancev; ali pa so kljub neutemeljenosti zahtevka motiv za oslabitev toženca. Uvodna izjava 10 preambule direktive glede tega pojasni, da je pomembno, da se zagotovi potrebno ravnovesje med izboljšanjem dostopa potrošnikov do sodnega varstva in zagotavljanjem primernih zaščitnih ukrepov za trgovce pred zlorabami pravnih postopkov, ki bi neupravičeno ovirali zmožnost podjetij, da poslujejo na notranjem trgu, ter da bi se bilo treba z namenom preprečitve zlorabe zastopniških tožb izogibati dodelitvi kaznovalnih odškodnin in določiti pravila o nekaterih postopkovnih vidikih, npr. o imenovanju in financiranju kvalificiranih subjektov. Tudi ZKolt v drugem odstavku 1. člena pri opredelitvi namena zakona omenja tako olajšanje dostopa do sodnega varstva kot zagotovitev ustreznih procesnih jamstev za preprečitev nepoštenega pravedanja, slednja pa se nato odražajo v nekaterih določbah ZKolt, npr. v 14., 17. in 28. členu glede očitno neutemeljenih zahtevkov, v 5. in 35. členu glede nasprotja različnih interesov, v 59. členu glede financiranja s strani tretjih.

Drugi in tretji odstavek 1. člena direktive predstavljata novost v urejanju mehanizmov kolektivnega varstva na ravni EU in vnašata nekaj zmede glede tega, kaj pravzaprav direktiva zahteva od držav članic, kaj smejo države članice urejati same in česa ne. Navedeno je namreč, da Direktiva 2020/1828 državam članicam ne preprečuje, da sprejmejo ali ohranijo veljavna postopkovna sredstva za varstvo kolektivnih interesov potrošnikov na nacionalni ravni, vendar morajo zagotoviti, da je vsaj eden od postopkovnih mehanizmov, ki kvalificiranemu subjektu omogočajo, da vložijo zastopniške tožbe za opustitvene ukrepe in za ukrepe za povrnitev škode, v skladu s to direktivo. Uvodna izjava 11 glede tega pojasni sledeče: »Ta direktiva ne bi smela nadomestiti obstoječih nacionalnih postopkovnih mehanizmov za varstvo kolektivnih ali individualnih interesov potrošnikov. Državam članicam prepušča, da ob upoštevanju svojih pravnih tradicij same presodijo, ali naj postopkovni mehanizem za zastopniške tožbe, kot je določen v tej direktivi, zastavijo kot del obstoječega ali bodočega postopkovnega mehanizma za kolektivne opustitvene ukrepe ali ukrepe za povrnitev škode ali kot ločen postopkovni mehanizem, če je vsaj en nacionalni postopkovni mehanizem za zastopniške tožbe skladen s to direktivo. Ta direktiva npr. državam članicam ne bi smela preprečevati sprejetja zakonodaje v zvezi s tožbami za ugotovitevno odločbo, kljub temu da sama ne določa pravil za takšne tožbe. Če bi na nacionalni ravni poleg postopkovnega mehanizma, ki ga zahteva ta direktiva, obstajali drugi postopkovni mehanizmi, bi kvalificirani subjekt lahko imel možnost izbrati, kateri postopkovni mehanizem bo uporabil.« Razumeti gre, da imajo države članice lahko več setov mehanizmov kolektivnega varstva, vsaj en od teh za potrošniške kolektivne opustitvene in potrošniške kolektivne odškodninske tožbe pa mora biti skladen z direktivo. Težko si je predstavljati, da bi država članica urejala več različnih kolektivnih postopkov (za varstvo potrošnikov), med katerimi bi izbirali tožniki. Že tako bo soočena z vprašanjem, kako se lotiti urejanja mehanizma kolektivnega varstva – ali poenoteno za vsa področja uporabe zakonodaje o

kolektivnih postopkih (če je področje uporabe širše od tistega iz direktive) ali drugače za potrošniške kolektivne postopke, poleg tega že direktiva pri nekaterih vprašanjih (npr. pogojih za kvalificirane subjekte) omogoča razlikovanje postopkov za čezmejne in notranje zastopniške tožbe, kot jih definira 3. člen direktive, da bi imela pa že samo na področju prava varstva potrošnikov več različnih setov pravil, pa je malo verjetno. Glede na to, da v tem trenutku še nobena država članica Komisije ni obvestila o tem, da je in kako je prenesla direktivo, še ni jasno, odločitev držav članic glede tega še ne moremo analizirati (iz latvijskega predloga npr. ne izhaja, da bi imeli več sklopov pravil o potrošniških kolektivnih postopkih). Menimo, da je primerno, da imamo v našem pravnem redu en sam set za kolektivno varstvo interesov potrošnikov, ki upošteva zahteve direktive (drugo vprašanje pa je, ali naj se razlikuje med čezmejnimi in notranjimi kolektivnimi postopki za varstvo interesov potrošnikov ter ali naj se rešitve za potrošniške kolektivne postopke razširijo tudi na ostala področja uporabe ZKoliT ali bi tam veljalo ohraniti oz. določiti postopke kako drugače kot za potrošniške kolektivne postopke).

1.2.2. Člen 2 - Področje uporabe

Člen 2

Področje uporabe

1. Ta direktiva se uporablja za zastopniške tožbe, vložene proti trgovcem zaradi kršitev določb prava Unije iz Priloge I, vključno tistih določb, ki so prenesene v nacionalno pravo, ki škodijo ali bi lahko škodile kolektivnim interesom potrošnikov. Ta direktiva ne posega v določbe prava Unije iz Priloge I. Uporablja se za notranje in čezmejne kršitve, tudi kadar so navedene kršitve prenehale, preden se je postopek z zastopniško tožbo začel ali kadar so navedene kršitve prenehale preden se je zastopniška tožba končala.
2. Ta direktiva ne vpliva na pravila na podlagi prava Unije ali nacionalnega prava o pogodbenih in nepogodbenih sredstvih za povrnitev škode, ki so potrošnikom na voljo za kršitve iz odstavka 1.
3. Ta direktiva ne posega v pravila Unije o mednarodnem zasebnem pravu, zlasti v pravila o pristojnosti sodišč, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah ter pravila o pravu, ki se uporablja za pogodbene in nepogodbene obveznosti.

Priporočilo Komisije iz 2013 je pri vprašanju področja uporabe ubralo horizontalen pristop v smislu, da se ni osredotočilo le na kolektivne postopke za varstvo pravic potrošnikov, temveč ga omenja za vse tipe kršitev, kjer prihaja do množičnih oškodovanj (glede na to, da gre za akt prava EU, seveda omenja le kršitve prava EU, ne drugih, torej tistih, ki jih pravo EU ne ureja). Direktive iz predhodne faze razvoja urejanja kolektivnih postopkov na ravni EU so, drugače, urejale le kolektivne postopke na področju prava varstva potrošnikov, kar je seveda logično zato, ker je šlo v prvi vrsti za direktive, ki so vsebovale določbe o pravicah potrošnikov, zraven pa še nekaj določil o postopkovnih vidikih uveljavljanja teh pravic. Tudi splošni direktivi o kolektivnih opustitvenih tožbah (Direktiva 98/27 in njena naslednica Direktiva 2009/22) sta urejali le kolektivne opustitvene tožbe za varstvo potrošnikov in sta svoje področje uporabe vezali na točno določeno materialnopravno potrošniško zakonodajo EU, torej na relevantne potrošniške direktive. Pri določanju področja uporabe torej Direktiva 2020/1828 sledi potrošniškima direktivama o kolektivnih opustitvenih tožbah. Pravo varstva potrošnikov je bilo v ospredju urejanja mehanizmov kolektivnega varstva v EU zelo verjetno ne le zato, ker je na tem področju najpogosteje prihaja do množičnih kršitev, temveč tudi zato, ker je imela na tem področju EU bolj jasno pravno podlago za

sprejem zakonodaje (materialnopravne in posledično tudi te o kolektivnih sredstvih) kot na drugih pravnih področjih. Priporočilo, ki je akt mehkega prava, je ubralo horizontalen pristop, Direktiva 2020/1828 pa je – tako kot njene predhodnice, ki so urejale kolektivne opustitvene tožbe - omejena le na pravo varstva potrošnikov, pa še to (le) tisto pravo varstva potrošnikov, ki ga vsebujejo akti prava EU (direktive in uredbe), ki jih taksativno našteva Priloga I k Direktivi 2020/1828, ter akti nacionalnega prava, s katerimi so države članice akte s seznama (direktive) prenesla v svoje pravne rede. V uvodni izjavi 16 direktive je pojasnjeno, da bi bilo treba v izogib dvomu področje uporabe direktive določiti čim bolj natančno v Prilogi I. Vzor za tak sistem določanja področja uporabe sta bili, kot rečeno, obe direktivi o kolektivnih opustitvenih tožbah, ki sta v prilogah prav tako naštevali relevantne materialnopravne akte, ob kršitvi katerih se je lahko aktiviralo kolektivno varstvo iz obeh direktiv. Trenutno je na seznamu Priloge I Direktive 2020/1828 66 uredb in direktiv, vendar sama direktiva predvideva, da se bo seznam zato, da bodo iz področja uporabe razvidni zadnji trendi na področju varstva potrošnikov, po potrebi dopolnjeval, tj. če se bodo na ravni EU sprejemali novi za varstvo potrošnikov relevantni zavezujoči sekundarni akti (že v zakonodajnem postopku od predloga Evropske komisije do vlaganja amandmajev v Svetu se je ta seznam spreminjal).⁴²⁸ Direktiva v uvodnih izjavah 13 in 14 preambule v zvezi s področjem uporabe pojasni tudi, da potrošniki zdaj delujejo na širšem in čedalje bolj digitaliziranem trg in bi morala zato direktiva zaradi doseganja visoke stopnje varstva potrošnikov ob splošnem potrošniškem pravu zajemati tudi področja, kot so varstvo podatkov, finančne storitve, potovanja in turizem, energija in telekomunikacije. Dodaja, da je zlasti pomembno izboljšati izvrševanje potrošniškega prava na področjih finančnih in investicijskih storitev, kjer se povpraševanje potrošnikov povečuje, ter da se potrošniški trg spreminja tudi na področju digitalnih storitev, zaradi česar je učinkovitejše izvrševanje potrošniškega prava, vključno z varstvom podatkov, še nujnejše. S tem je evropski zakonodajalec dal vedeti, da je potrebno pod področje uporabe rešitev iz direktive umestiti širok krog zahtevkov potrošnikov ne glede na to, ali se nanašajo na kršitve določil, ki varujejo le potrošnike ali tudi druge osebe, in ne glede na to, kako osebe, ki veljajo za potrošnike v smislu te direktive, posamezni akt imenuje (potrošnik, potnik, uporabnik, stranka, vlagatelj, posameznik,...). V uvodni izjavi 16 direktive je pojasnjeno tudi, da bi se morala Priloga I v primeru, ko pravni akti iz Priloge I vsebujejo določbe, ki se ne nanašajo na varstvo potrošnikov, sklicevati na specifične določbe, ki varujejo interese potrošnikov, vendar zaradi strukture nekaterih pravnih aktov taka sklicevanja niso vedno izvedljiva, zlasti na področju finančnih storitev, vključno s področjem investicijskih storitev. Uvodna izjava 17 pa dodaja, da bi bilo treba za zagotovitev ustreznega odziva na kršitve prava EU, katerega oblika in obseg se hitro spreminjata, vsakič, ko se sprejme nov akt prava EU, ki je relevanten za varstvo kolektivnih interesov potrošnikov, presoditi, ali bi bilo treba spremeniti Prilogo I, da se v področje uporabe direktive uvrsti tudi zadevni novi akt. Kot rečeno, je glede na navedeno zanimivo, da priloga k direktivi ne omenja 101. in 102. člena PDEU, s kršitvijo katerih so pogosto oškodovani potrošniki.⁴²⁹

Pri prenosu Direktive 2020/1828 bo tako v prvi vrsti potrebno ugotoviti, ali področje uporabe iz 2. člena ZKoIT, ki zadeva področje varstva potrošnikov, sovпада s področji s seznama Priloge I direktive, ter se odločiti, kako 2. člen Direktive 2020/1828 v povezavi s Prilogo I sploh prenesti v našo zakonodajo – naštevati vse relevantne kršitve in/ali zakone v 2. členu ZKoIT ali tam po vzoru direktive navesti le sklic na seznam relevantnih aktov (v 2. členu ZKoIT pa v preostalem delu navesti ostala področja uporabe ZKoIT)? Odgovor na to vprašanje bo morda odvisen tudi od tega, kakšna bo inicialna odločitev za

⁴²⁸ Gl. uvodno izjavo 17 direktive.

⁴²⁹ Gl. *supra* pri obravnavi področja uporabe ZKoIT.

umestitev implementacijskih določb v ZKoliT (ali se bodo spremembe, potrebne zaradi prenosa direktive, uporabljale na splošno, za vse postopke po ZKoliT, ali pa le za postopke s kolektivnimi potrošniškimi tožbami). Vsekakor pa to, da se Direktiva 2020/1828 omejuje le na kršitve pravic potrošnikov iz aktov s seznama priloge, ne pomeni, da bi morali zgolj iz tega razloga kakorkoli omejiti tudi področje uporabe ZKoliT.⁴³⁰ Celotna sama direktiva v uvodni izjavi 18 poudari, da bi morale biti države članice še naprej pristojne uporabljati določbe Direktive 2020/1828 na področjih, ki ne spadajo v področje uporabe direktive, npr. imeti možnost ohraniti ali uvesti nacionalno zakonodajo, ki bi ustrezala določbam direktive v zvezi s spori, ki ne spadajo v področje uporabe Priloge I.

Iz prvega odstavka 1. člena izhaja tudi, da se direktiva in posledično prenosna zakonodaja držav članic uporablja tako za čezmejne kot za notranje zastopniške tožbe (za definiciji obeh gl. 3. člen direktive), pri čemer sama direktiva omogoča določena razlikovanja v postopkih s čezmejnimi in postopkih z notranjimi tožbami.

Direktiva 2020/1828 v prvem odstavku 2. člena nadalje določa, da se uporablja tudi, kadar so kršitve prenehale, preden se je postopek z zastopniško tožbo začel, ali kadar so navedene kršitve prenehale, preden se je končal postopek s kolektivno tožbo. Ob tem uvodna izjava 20 pojasnjuje, da je smiselno, da se direktiva uporablja tudi za kršitve, ki so že prenehale, saj je morda kljub temu potrebno »preprečiti ponovitev prakse z njeno prepovedjo, ugotoviti, da je določena praksa pomenila kršitev, ali potrošnikom olajšati povrnitev škode.« ZKoliT določb, ki bi navedenemu nasprotovale, ne vsebuje. Direktiva pa ne ureja izrecno vprašanja, ali se njene rešitve uporabljajo za primere kršitev, do katerih je prišlo pred uveljavitvijo rešitev iz direktive, ali samo za tiste, do katerih je prišlo zatem, kar je tudi relevantno pri sprejemanju zakonodaje o kolektivnih postopkih. V prehodnih določbah 22. člena direktiva določa le, da se rešitve iz direktive, torej zakonodaja, s katero se prenaša direktiva, uporablja za tožbe, vložene od 25. junija 2023 dalje, iz česar bi šlo razbrati, da to, kdaj je prišlo do kršitve, načeloma ni relevantno (in da so izjema v tem smislu le določila direktive o zastaranju v 16. členu).

V drugem odstavku 2. člena direktiva pojasni, da njena določila ne posegajo v materialne pravice potrošnikov, ki jih imajo ti v primeru kršitev relevantnega prava varstva potrošnikov. Enako že velja za ZKoliT.

Tretji odstavek se dotakne vprašanj mednarodnega zasebnega prava, kjer direktiva pove, da ne posega v pravila mednarodnega zasebnega prava, zlasti ne v pravila o pristojnosti sodišč, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah ter pravila o pravu, ki se uporablja za pogodbene in nepogodbene obveznosti. Uvodni izjavi 21 in 22 v zvezi s tem pojasnjujeta, da Direktiva 2020/1828 ne bi smela vplivati na uporabo pravil mednarodnega zasebnega prava glede pristojnosti, priznavanja in izvrševanja sodnih odločb ali prava, ki se uporablja, niti takih pravil ne bi smela uvajati, ter da bi se morali se za postopkovne ukrepe za zastopniške tožbe, ki jih določa ta direktiva, uporabljati obstoječi instrumenti prava EU, predvsem Uredba 864/2007,⁴³¹ Uredba 593/2008⁴³² in Uredba

⁴³⁰ To pojasni tudi sama direktiva v uvodni izjavi 18 in v drugem odstavku 1. člena.

⁴³¹ Uredba (ES) št. 864/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti (Rim II), Ur. l. EU L 199, 31. julij 2007, str. 40–49.

⁴³² Uredba (ES) št. 593/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbeno obligacijska razmerja (Rim I), Ur. l. EU L 177, 4. julij 2008, str. 6–16.

1215/2012.⁴³³ Dodaja, da bi bilo treba upoštevati, da Uredba 1215/2012 ne ureja pristojnosti upravnih organov niti priznavanja ali izvrševanja odločb s strani teh organov in bi bilo treba ta vprašanja prepustiti nacionalnemu pravu. ZKotT v tretjem odstavku 6. člena določa, da njegove določbe ne posegajo v določbe predpisov, ki določajo mednarodno pristojnost sodišč Republike Slovenije v sporih z mednarodnim elementom, in določanje prava, ki ga je treba uporabiti v sporih z mednarodnim elementom. Tako se bo v sporih s čezmejnimi elementom uporabljal ZMZPP oz. relevantne bilateralne in multilateralne pogodbe, v sporih z evropskim elementom pa zgoraj omenjena evropska zakonodaja na področju mednarodne pristojnosti, ter prava, ki se uporablja.

1.2.3. Člen 3 - Opredelitev pojmov

Člen 3

Opredelitev pojmov

V tej direktivi se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

- (1) „potrošnik“ pomeni vsako fizično osebo, ki deluje za namene zunaj okvira svoje trgovske, poslovne, obrtne ali poklicne dejavnosti;
- (2) „trgovec“ pomeni vsako fizično ali pravno osebo, ne glede na to, ali je v zasebni ali javni lasti, ki sama ali prek druge osebe, ki nastopa v njenem imenu ali za njen račun, deluje za namene v zvezi s svojo trgovsko, poslovno, obrtno ali poklicno dejavnostjo;
- (3) „kolektivni interesi potrošnikov“ pomeni splošni interes potrošnikov in – zlasti za namene ukrepov za povrnitev škode – interese skupine potrošnikov;
- (4) „kvalificirani subjekt“ pomeni vsako organizacijo ali javni organ, ki zastopa interese potrošnikov in ga je država članica imenovala za kvalificiranega za vlaganje zastopniških tožb v skladu s to direktivo;
- (5) „zastopniška tožba“ pomeni tožbo za varstvo kolektivnih interesov potrošnikov, ki jo kot tožnik v imenu potrošnikov vložijo kvalificirani subjekt in katere namen je opustitveni ukrep, ukrep za povrnitev škode ali oba ukrepa;
- (6) „notranja zastopniška tožba“ pomeni zastopniško tožbo, ki jo vložijo kvalificirani subjekt v državi članici, v kateri je imenovan;
- (7) „čezmejna zastopniška tožba“ pomeni zastopniško tožbo, ki jo vložijo kvalificirani subjekt v državi članici, ki ni država članica, v kateri je kvalificiran subjekt imenovan;
- (8) „praksa“ pomeni vsako ravnanje ali opustitev s strani trgovca;
- (9) „pravnomočna odločba“ pomeni odločbo sodišča ali upravnega organa države članice, zoper katero ni ali ni več mogoče vložiti rednih pritožbenih pravnih sredstev;

⁴³³ Uredba (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (prenovitev), Ur. l. EU L 351, 20.1 december 2012, str. 1–32.

(10) „ukrep za povrnitev škode“ pomeni ukrep, ki trgovca obvezuje, da zadevnim potrošnikom zagotovi sredstva za povrnitev škode, kot so odškodnina, popravilo, zamenjava, znižanje kupnine, odpoved pogodbe ali vračilo plačane kupnine, če je to primerno in kot je predvideno v pravu Unije ali nacionalnem pravu.

V tem členu direktiva opredeljuje nekatere temeljne pojme, ki jih uporablja v ostalih členih. Večina pojmov je standardnih pojmov potrošniškega prava (potrošnik, trgovec, praksa) in standardnih pojmov ureditev postopkov s kolektivnimi tožbami (kolektivni interesi potrošnikov, ukrep za povrnitev škode), pojma kvalificirani subjekt in zastopniška tožba sta tipična pojma kolektivnih postopkov v evropskem pravnem prostoru, nova pojma v pravnih aktih EU o kolektivnih tožbah pa sta pojma notranja in čezmejna zastopniška tožba, ki sta zelo pomembna z vidika diskrecije, ki jo imajo države članice pri določanju procesnega upravičenja (gl. 4. člen direktive). Pojma se nanašata na to, ali je kolektivno tožbo v državi članici vložil subjekt, ki je v tej isti državi članici imenovan kot kvalificirani subjekt, ali pa subjekt, ki je bil kot kvalificirani subjekt imenovan v drugi državi članici.

ZKoliT v 3. členu, ki opredeljuje izraze, pojmov trgovec, potrošnik, praksa ne definirata, saj sta definirana v ZVPot, poleg tega ZKoliT ne ureja le kolektivnih tožb za varstvo interesov potrošnikov, temveč je njegovo področje uporabe širše, zato uporablja (z izjemo posebnega poglavja o potrošniških kolektivnih tožbah) splošnejše izraze (npr. oškodovanec namesto potrošnik). Kaj je pravnomočna odločba, prav tako ni definirano v ZKoliT, a jasno izhaja iz drugih delov naše zakonodaje.

»Upravičena oseba« je v sedmi točki 3. člena ZKoliT definirana povsem na splošno in s sklicem na določila ZKoliT o procesnem upravičenju in bo kot taka lahko ostala na seznamu izrazov, bo pa seveda potrebno spremeniti določila o procesnem upravičenju (vsaj tista za potrošniške kolektivne tožbe), da bodo skladna s 4. členom direktive, in s tem definirati tudi kvalificirani subjekt. Termina »zastopniška tožba« ZKoliT ne uporablja in ga v izogib ustvarjanju zmede morda niti ne bi bilo koristno začeti uporabljati, temveč bi veljalo namesto njega še naprej uporabljati v ZKoliT in v praksi uveljavljeno terminologijo (tudi latvijski predlog govori le o potrošniški kolektivni tožbi in ne o zastopniški tožbi, četudi slednji izraz uporablja direktiva).

Na seznam izrazov v 3. člen ZKoliT bo verjetno potrebno dodati pojma notranja zastopniška tožba in čezmejna zastopniška tožba, ki ju ZKoliT ne pozna (oz. tema pojma ustrezajoča pojma ali opisno razlago) – to bo veljalo še posebej, če se bo zakonodajalec odločil za razlikovanje kriterijev za procesno upravičenje glede na to, ali gre za en ali drug tip tožbe (gl. 4. člen direktive). Uvodna izjava 23 v zvezi s tem razlikovanjem poda sledeče pojasnilo: »Kvalificirani subjekt bi lahko za vsak primer posebej v skladu s pravili o mednarodnem zasebnem pravu vložil zastopniško tožbo v državi članici, ki ga je imenovala, pa tudi v drugi državi članici. V tej direktivi bi morali izhajajoč iz Direktive 2009/22/ES razlikovati med tema dvema tipoma zastopniških tožb. Kadar kvalificirani subjekt vloži zastopniško tožbo v državi članici, ki ni država članica, ki ga je imenovala, bi bilo treba to zastopniško tožbo obravnavati kot čezmejno. Kadar kvalificirani subjekt vloži zastopniško tožbo v državi članici, ki ga je imenovala, bi bilo treba to zastopniško tožbo obravnavati kot notranjo zastopniško tožbo, tudi tedaj, ko je zastopniška tožba vložena proti trgovcu s sedežem v drugi državi članici in celo ko so v okviru te zastopniške tožbe zastopani potrošniki iz več držav članic. Pri določanju tipa zastopniške tožbe bi moralo biti odločilno, v kateri državi članici je vložena. Iz tega razloga notranja zastopniška tožba med postopkom ne bi smela postati čezmejna zastopniška tožba oz. obratno.«

1.2.4. Člen 4 - Kvalificirani subjekti

Člen 4

Kvalificirani subjekti

1. Države članice zagotovijo, da lahko kvalificirani subjekti, ki jih imenujejo države članice v ta namen, vložijo zastopniške tožbe, kakor so določene v tej direktivi.
2. Države članice zagotovijo, da je mogoče subjekte, zlasti potrošniške organizacije, tudi tiste, ki zastopajo člane iz več kot ene države članice, imenovati kot kvalificirane subjekte za namene vlaganja notranjih zastopniških tožb, čezmejnih zastopniških tožb ali obojih.
3. Države članice imenujejo subjekt iz odstavka 2, ki je vložil zahtevo za imenovanje, kot kvalificirani subjekt za namene vlaganja čezmejnih zastopniških tožb, če ta subjekt izpolnjuje vsa naslednja merila:
  - (a) je pravna oseba, ki je ustanovljena v skladu z nacionalnim pravom države članice, ki subjekt imenuje, in lahko izkaže 12-mesečno dejansko javno dejavnost na področju varstva interesov potrošnikov pred vložitvijo zahteve za imenovanje;
  - (b) glede na svoj ustanovni namen lahko izkaže legitimni interes za varstvo interesov potrošnikov, kot je določeno v določbah prava Unije iz Priloge I;
  - (c) je neprofitnega značaja;
  - (d) ni v insolvenčnem postopku in ni razglašen za insolventnega;
  - (e) je neodvisen in ni pod vplivom oseb, ki niso potrošniki, zlasti ni pod vplivom trgovcev, in ki imajo ekonomski interes za vložitev morebitne zastopniške tožbe tudi v primeru financiranja s strani tretjih oseb, in ima v ta namen vzpostavljene postopke, ki preprečujejo tako vplivanje in nasprotje med lastnimi interesi, interesi njegovih ponudnikov financiranja ter interesi potrošnikov;
  - (f) prek vseh ustreznih sredstev v enostavnem in razumljivem jeziku, zlasti na svojem spletnem mestu, objavlja informacije, ki dokazujejo, da subjekt izpolnjuje merila iz točk (a) do (e), ter informacije o virih svojega financiranja na splošno, svoji organizacijski in upravni strukturi, strukturi članstva, ustanovnem namenu in dejavnostih.
4. Države članice zagotovijo, da so merila, ki jih uporabljajo pri imenovanju subjekta za kvalificiranega za namene vlaganja notranjih zastopniških tožb, skladna s cilji te direktive, da bi mehanizem takih zastopniških tožb deloval uspešno in učinkovito.
5. Države članice se lahko odločijo, da se merila iz odstavka 3 uporabljajo tudi za imenovanje kvalificiranih subjektov za namene vlaganja notranjih zastopniških tožb.
6. Države članice lahko na njegovo zahtevo imenujejo subjekt kot kvalificirani subjekt *ad hoc* za namene vložitve določene notranje zastopniške tožbe, če izpolnjuje merila za imenovanje za kvalificiran subjekt, določena v nacionalnem pravu.
7. Ne glede na odstavka 3 in 4 lahko države članice za kvalificirane subjekte za namene vlaganja zastopniških tožb imenujejo javne organe. Države članice lahko določijo, da javni organi, ki so že bili imenovani za kvalificirane subjekte v smislu člena 3 Direktive 2009/22/ES, ostanejo imenovani kot kvalificirani subjekti za namene te direktive.

Uvodoma je treba poudariti, da Direktiva 2020/1828 procesno upravičenje določa poenoteno ne glede na tip potrošniške kolektivne tožbe, torej poenoteno za kolektivne opustitvene in kolektivne odškodninske tožbe za varstvo interesov potrošnikov iz aktov s seznama Priloge I direktive. ZKoliT procesno upravičenje za potrošniške odškodninske tožbe (ki do sedaj na ravni EU ni bilo regulirano) določa drugače kot za potrošniške opustitvene tožbe (kjer je bilo treba upoštevati zahteve Direktive 2009/22). Splošna pravila za procesno upravičenje za vlaganje kolektivnih opustitvenih tožb (torej teh zunaj prava varstva potrošnikov in prava varstva pred diskriminacijo) se od pravil o procesnem upravičenju za vlaganje kolektivnih odškodninskih tožb sicer razlikujejo le v tem, da kolektivne opustitvene tožbe lahko poleg oseb, ki imajo procesno upravičenje po 4. členu ZKoliT, lahko vložijo še morebitni organi, ki jim to upravičenje daje kaka posebna zakonodaja zunaj ZKoliT. Za prenos Direktive 2020/1828 v naš pravni red bo treba tako prilagoditi vsaj določila o procesnem upravičenju za vlaganje vseh vrst kolektivnih tožb na področju prava varstva potrošnikov iz aktov na seznamu Priloge I k direktivi.

Pojem kvalificiranega subjekta (*qualified entity*) – pa tudi čezmejnih tožb – se v pravu EU pojavi v Direktivi 98/27 o kolektivnih opustitvenih tožbah za varstvo interesov potrošnikov. Opredeljen je bil kot neodvisen javni organ ali organizacija z legitimnim interesom za zagotavljanje spoštovanja potrošniškega prava v skladu s kriteriji, določenimi v nacionalnem pravu. Za namene vlaganja čezmejnih tožb je direktiva od držav članic zahtevala, da pripravijo in Komisiji pošljejo sezname kvalificiranih subjektov, in določala, da lahko v primeru, ko tožbo vložijo kvalificirani subjekt iz druge države članice, sodišče kljub temu, da je na seznamu, v konkretnem primeru preveri, ali namen delovanja kvalificiranega subjekta upravičuje vložitev konkretne tožbe. Vidimo torej, da ureditev kvalificiranih subjektov v Direktivi 2020/1828 temelji na ureditvi v obeh potrošniških direktivah o kolektivnih opustitvenih tožbah. Priporočilo Komisije iz 2013 s horizontalnim področjem uporabe je termin kvalificiranega subjekta opustilo in govori o subjektih, ki jih države članice imenujejo vnaprej po določenih kriterijih, ki jih tudi samo določa, o *ad hoc* za posamezno tožbo imenovanih subjektih ter o javnih organih. Direktiva pa, kot rečeno, zopet uvede pojem kvalificiranega subjekta.

Prvi odstavek 4. člena direktive najprej na splošno določa, da morajo države članice zagotoviti, da lahko kvalificirani subjekti, ki jih imenujejo države članice v ta namen, vlagajo zastopniške tožbe po direktivi. Drugi odstavek 4. člena direktive nato določa, da države članice zagotovijo, da je mogoče subjekte, zlasti potrošniške organizacije, tudi tiste, ki zastopajo člane iz več kot ene države članice, imenovati kot kvalificirane subjekte za namene vlaganja notranjih zastopniških tožb, čezmejnih zastopniških tožb ali obojih. Direktiva torej izrecno opozori na to, da so potrošniške organizacije tipični subjekti, ki so upravičeni do priznanja statusa kvalificiranega subjekta po direktivi, kar je glede na področje uporabe direktive razumljivo. Drugi poudarek tu pa je, da morajo države članice načeloma omogočiti imenovanje subjektov za vlaganje notranjih, čezmejnih ali obojih zastopniških tožb (*ad hoc* imenovani subjekti bodo, kot bo pojasnjeno spodaj, lahko vlagali le notranje zastopniške tožbe).

Kvalificirane subjekte, torej subjekte, ki imajo procesno upravičenje za vložitev kolektivnih tožb po direktivi, ta razdeljuje v tri kategorije, pri čemer je treba posebej poudariti, da subjekti iz druge kategorije lahko vlagajo le notranje zastopniške tožbe, ne pa tudi čezmejnih zastopniških tožb po direktivi:

1. s strani držav članic za vlaganje zastopniških tožb vnaprej imenovani subjekti zasebnega prava, ki morajo izpolnjevati pogoje, ki jih določa država članica, pri čemer so ti pogoji za imenovanje kvalificiranih subjektov za vlaganje čezmejnih zastopniških tožb taksativno naštetih v tretjem

odstavku 4. člena direktive, pogoje za imenovanje kvalificiranih subjektov za vlaganje notranjih zastopniških tožb pa države članice lahko določijo same, a morajo biti skladni s cilji direktive, da bi mehanizem takih zastopniških tožb deloval uspešno in učinkovito, države pa lahko kriterije za imenovanje za vlaganje notranjih tožb izenačijo s tistimi za vlaganje čezmejnih tožb, torej s temi iz tretjega odstavka 4. člena direktive;

2. s strani države članice (lahko tudi konkretnega sodišča oz. upravnega organa, kot pojasni uvodna izjava 28) za vložitev konkretne notranje zastopniške tožbe (*ad hoc*) imenovani subjekti zasebnega prava; in
3. s strani držav članic za vlaganje zastopniških tožb vnaprej imenovani javni organi, pri čemer lahko države članice določijo, da javni organi, ki so že bili imenovani za kvalificirane subjekte v smislu 3. člena Direktive 2009/22, ostanejo imenovani kot kvalificirani subjekti za namene Direktive 2020/1828.

Sami oškodovanci - potrošniki po Direktivi 2020/1828 (enako kot po ZKolt) kolektivne tožbe ne morejo vložiti, klasičnih razrednih tožb ameriškega tipa direktiva torej ne dopušča. Dopušča pa (enako kot že pred njo Priporočilo Komisije iz 2013) vnaprejšnje imenovanje javnih organov za vlaganje kolektivnih potrošniških tožb. Pri nas je to v skladu z ZKolt višji državni odvetnik.⁴³⁴

Direktiva ne določa, kako naj države članice izvedejo postopek imenovanja kvalificiranih subjektov – ne določa, kateri organ naj to bo in po kakšnem postopku naj imenovanje poteka. Za *ad hoc* imenovanja uvodna izjava sicer pojasni, da je to lahko sodišče oz. upravni organ, ki obravnava posamezno kolektivno tožbo, ni pa najbolj jasno, ali je to samo možnost ali pa se tudi *ad hoc* imenovanja lahko odvijajo pred organom, ki sicer izvaja vnaprejšnja imenovanja. Države članice bodo torej to določale same (gl. npr. latvijski predlog, ki je predstavljen *infra*). Prav tako ni jasno, ali direktiva dopušča državam članicam, da za notranje kolektivne tožbe določijo le *ad hoc* imenovanje kvalificiranih subjektov ali pa morajo imeti tudi za notranje kolektivne tožbe sistem vnaprejšnjega imenovanja, lahko pa ob tem dovolijo tudi *ad hoc* imenovanja. Iz 4. člena direktive izhaja, da se zahteva tudi vnaprejšnje imenovanje kvalificiranih subjektov za vlaganje notranjih kolektivnih tožb, vendar preambula v točki 28 pojasnjuje drugače: »Države članice bi morale imeti možnost, da za namen vlaganja zastopniških tožb kvalificirane subjekte imenujejo vnaprej. Ta direktiva ne bi smela spodbujati držav članic, da uvedejo možnost za *ad hoc* imenovanje kvalificiranih subjektov. Vendar bi države članice kvalificirane subjekte za namene notranjih zastopniških tožb prav tako ali namesto tega lahko imenovale tudi *ad hoc* za posamezno konkretno notranjo zastopniško tožbo. Takšno imenovanje bi lahko opravilo sodišče ali upravni organ, ki je začelo postopek, tudi s priznavanjem, kjer je to primerno. Vendar so za namene čezmejnih zastopniških tožb potrebni skupni zaščitni ukrepi. Zato kvalificiranemu subjektu, imenovanemu *ad hoc*, ne bi smelo biti dopuščeno vlagati čezmejnih zastopniških tožb.«

Vnaprejšnje imenovanje kvalificiranih subjektov za vlaganje potrošniških tožb (čezmejnih in (zdi se, po diskreciji) notranjih, le da lahko v skladu s 4. členom direktive po različnih setih pravil oz. kriterijev za imenovanje) bo najbrž potekalo pri nekem organu, morda pri nas pri Ministrstvu za gospodarski razvoj in tehnologijo, ki je imelo do sedaj pristojnosti v zvezi z direktivama o kolektivnih opustitvenih potrošniških tožbah in z njima povezanimi določbami ZVPot. ZKolt vnaprejšnjega imenovanja kvalificiranih subjektov na splošno ne predvideva, zato bo prenos 4. člena direktive zahteval vsaj

---

⁴³⁴ Gl. razpravo o tem *supra* v delu študije o aktivni legitimaciji po ZKolt.

spremembe določb o procesnem upravičenju za vlaganje čezmejnih kolektivnih tožb (odškodninskih in opustitvenih) na področju prava varstva potrošnikov ter vključitev novih določb o tem, kako bo sam postopek vnaprejšnjega imenovanja potekal (pred katerim organom, s kakšno vlogo, kakšna bo odločba, kam se bo kvalificirani subjekt vpisalo, kakšna pravna sredstva bodo na voljo zoper odločitev pristojnega organa itd.), pa tudi postopek odvzema statusa kvalificiranega subjekta. Tu bo zaradi razlikovanja med čezmejnimi in notranjimi potrošniškimi tožbami (kot bo pojasnjeno pri naslednjem, 5. členu direktive) lahko (če bo vnaprejšnje imenovanje določeno tudi za notranje kolektivne tožbe) prihajalo tudi do nekaterih razlik glede informiranja potrošnikov in Evropske komisije o kvalificiranih subjektih, za čezmejne kolektivne potrošniške tožbe bo morala biti vzpostavljena tudi nacionalna kontaktna točka. Nadalje bo za čezmejne potrošniške kolektivne tožbe potrebno prenesti vsebine iz 6. člena direktive ter se pri tem seveda odločiti, kaj od pravil, ki jih direktiva določa za čezmejne kolektivne tožbe, je ustrezno določiti tudi za notranje kolektivne tožbe.

Določiti bo treba tudi kriterije za imenovanje kvalificiranih subjektov za vlaganje tožb v skladu s 4. členom direktive: za čezmejne točno tistih šest sklopov z tretjega odstavka 4. člena direktive, za notranje pa ali te iste kriterije, ki bodo določeni za čezmejne tožbe, ali kakšne druge, ki pa bodo morali v vsakem primeru zagotavljati uspešno in učinkovito delovanje mehanizma kolektivnega varstva. Odločiti se bo torej treba, kako določiti kriterije za notranje zastopniške tožbe, ki jih bo pri nas predvidoma največ – ali pogoje za imenovanje kvalificiranih subjektov za notranje tožbe izenačiti s temi, ki jih za čezmejne tožbe določa direktiva, ali določiti svoje v skladu s četrtem odstavkom 4. člena direktive, pa tudi, ali za notranje tožbe omogočiti (tudi ali samo) *ad hoc* imenovanja kvalificiranih subjektov v vsakem posameznem postopku.

Glede *ad hoc* imenovanih subjektov velja omeniti, da je možnost z razlikovanjem čezmejnih in notranjih tožb v direktivi posledica nizozemskih argumentov, da so *ad hoc* imenovane organizacije ključne za kontinuiteto vlaganja kolektivnih tožb na Nizozemskem (v Belgiji se nemožnost *ad hoc* imenovanja kvalificiranih subjektov v trenutni ureditvi poudarja kot slabost belgijske ureditve⁴³⁵) in da naj pravila EU, torej nova direktiva, ne posegajo v notranje kolektivne tožbe.⁴³⁶ Za imenovanje *ad hoc* kvalificiranih subjektov naj bi bil namreč v praksi problematičen predvsem kriterij 12-mesečnega javnega delovanja.

Dikcija šestega odstavka »države članice lahko na njegovo zahtevo imenujejo subjekt kot kvalificirani subjekt *ad hoc* za namene vložitve določene notranje zastopniške tožbe« ni najbolj jasna, saj ni navedeno, kdo to imenovanje opravi. Že citirana uvodna izjava 28 razkrije, da evropski zakonodajalec *ad hoc* imenovanjem ni bil naklonjen, da pa imajo države (sicer le za notranje tožbe) možnost, da se odločijo za imenovanje *ad hoc*. Direktiva v 6. odstavku 4. člena glede *ad hoc* imenovanih kvalificiranih subjektov navaja, da morajo izpolnjevati merila za imenovanje za kvalificirani subjekt, določena v nacionalnem pravu (ta pa morajo biti v skladu s 4. odstavkom istega člena direktive skladna s cilji direktive, da bi mehanizem takih tožb deloval uspešno in učinkovito).

Treba bo sprejeti tudi odločitev, ali kakšne dobre rešitve iz direktive o kvalificiranih subjektih (npr. zahtevo po neodvisnosti kvalificiranega subjekta in ukrepih za zagotavljanje le-te, ter zahtevo po zagotavljanju informacij o virih financiranja in drugih relevantnih informacij iz tretjega odstavka 4. člena

---

⁴³⁵ Voet v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 150–151.

⁴³⁶ Tzankova, Kramer v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 124.

direktive) razširiti na ostale, nepotrošniške kolektivne postopke, torej tiste z drugih področij uporabe ZKOLT. V vsakem primeru pa je ključno, da se – že z določitvijo kriterijev za procesno upravičenje, pa tudi reprezentativnosti – prepreči možnost v naprejšnjega ali *ad hoc* imenovanja osebam, ki cilje varstva interesov članov razreda dejansko zasledujejo le navidezno, v resnici pa tožbe vlagajo (le oz. pretežno oz. v prvi vrsti) zaradi lastnih interesov ali kot »proxy«-ji ali poslovni partnerji financerjev (odvetnikov ali drugih), ker slednji za vlaganje tožb aktivne legitimacije ne morejo izkazati.

1.2.5. Člen 5 - Informacije o kvalificiranih subjektih in njihovo spremljanje

Člen 5

Informacije o kvalificiranih subjektih in njihovo spremljanje

1. Vsaka država članica Komisiji pošlje seznam kvalificiranih subjektov, ki jih je imenovala vnaprej za namen vlaganja čezmejnih zastopniških tožb, vključno z njihovim imenom in ustanovnim namenom, do 26. decembra 2023. Vsaka država članica obvesti Komisijo ob vsaki spremembi tega seznama. Države članice te sezname objavijo.

Komisija sestavi zbirni seznam teh kvalificiranih subjektov in ga objavi. Komisija seznam kvalificiranih subjektov držav članic posodobi po vsaki spremembi tega seznama, ki se sporoči Komisiji.

2. Države članice zagotovijo, da so informacije o kvalificiranih subjektih, ki so bili vnaprej imenovani za namen vlaganja notranjih zastopniških tožb, na voljo javnosti.

3. Države članice najmanj vsakih pet let ocenijo, ali kvalificirani subjekti še vedno izpolnjujejo merila iz člena 4(3). Države članice zagotovijo, da kvalificirani subjekt izgubi svoj status, če ne izpolnjuje več katerega od teh meril.

4. Če država članica ali Komisija izrazi pomisleke glede tega, ali kvalificirani subjekt izpolnjuje merila iz člena 4(3), država članica, ki je ta kvalificirani subjekt imenovala, te pomisleke preuči. Država članica po potrebi prekliče imenovanje tega kvalificiranega subjekta, če katero od meril ni izpolnjeno. Toženi trgovec ima v zastopniški tožbi pravico, da v primeru upravičenega dvoma na sodišču ali pri upravnem organu izrazi pomisleke glede tega, ali kvalificirani subjekt izpolnjuje merila iz člena 4(3).

5. Države članice določijo nacionalne kontaktne točke za namene odstavka 4 ter Komisiji sporočijo ime in kontaktne podatke teh kontaktnih točk. Komisija sestavi seznam teh kontaktnih točk in ga da na voljo državam članicam.

Ko bodo države članice oblikovale seznam vnaprej imenovanih kvalificiranih subjektov za vlaganje čezmejnih zastopniških tožb, bodo morale o tem obvestiti Evropsko komisijo (seznamov vnaprej imenovanih kvalificiranih subjektov za vlaganje notranjih tožb, če bodo ti obstajali in bodo drugačni, Komisiji ni treba sporočati), in sicer najkasneje 26. decembra 2023, torej leto dni od poteka roka za prenos direktive in pol leta od začetka uporabe prenosnih določb. Če se bo kasneje ta seznam spremenil, bodo države Komisijo obvestile tudi o taki spremembi. Komisija bo na podlagi posredovanih seznamov sestavila zbirni seznam vnaprej imenovanih kvalificiranih subjektov za vlaganje čezmejnih tožb in ga po prejemu morebitnih sprememb s strani držav članic tudi posodabljala. Svoje sezname vnaprej imenovanih kvalificiranih subjektov za vlaganje čezmejnih tožb bodo morale objaviti tudi same države članice. Enako oz. smiselno enako velja tudi za (morebitne?) sezname vnaprej imenovanih kvalificiranih

subjektov za vlaganje notranjih tožb, ki jih ni treba sporočiti Komisiji – glede teh direktiva v drugem odstavku 5. člena določa, da države zagotovijo, da so ti sezname »na voljo javnosti«, kar je pravzaprav isto kot »objava« iz prvega odstavka 5. člena.

Svoje sezname vnaprej imenovanih kvalificiranih subjektov za namene vlaganja čezmejnih zastopniških tožb po direktivi bodo morale države članice preverjati najmanj na vsakih pet let – če ocenijo, da subjekt s seznama pogojev iz tretjega odstavka 4. člena direktive ne izpolnjuje več, morajo zagotoviti, da tak subjekt status izgubi. Preučitev izpolnjevanja pogojev mora država članica izvesti tudi, če glede izpolnjevanja pogojev pomisleke izrazi Komisija ali druga država članica (v ta namen morajo v skladu s petim odstavkom 5. člena direktive države članice določiti nacionalne kontaktne točke in o njih obvestiti Komisijo, ki pripravi zbirni seznam teh točk). Prav tako pa ima po četrtem odstavku toženec pravico, da v primeru upravičenega dvoma na sodišču ali pri upravnem organu izrazi pomisleke glede tega, ali vnaprej imenovani kvalificirani subjekt izpolnjuje zahtevana merila za vlaganje čezmejnih zastopniških tožb (ni pa jasno (vsaj ne iz določb direktive), ali to v tem primeru presoja sodišče samo ali se mora o tem izreči pristojni organ države članice, ki »podeljuje« status kvalificiranih subjektov, sodišče pa za ta čas verjetno prekine postopek). Slednje pomeni, da zgolj uvrstitev na seznam vnaprej imenovanih kvalificiranih subjektov za namene čezmejnih tožb (direktiva tu notranjih tožb ne omenja) še ne pomeni, da bo v konkretnem primeru tožniku priznано procesno upravičenje.

V tem členu se (v četrtem odstavku) prvič pojavi dikcija »sodišče ali upravni organ«, kjer potekajo kolektivni postopki. Direktiva jo uporablja tudi v ostalih členih, pa tudi v preambuli. Uvodna izjava pojasni, da bi varstvu kolektivnih interesov potrošnikov lahko uspešno in učinkovito služili tako sodni postopki kot upravni postopki in zato je državam članicam prepuščena odločitev, ali naj bo zastopniške tožbe mogoče vložiti v okviru sodnih postopkov ali upravnih postopkov oz. obeh, odvisno od ustreznega pravnega področja ali gospodarskega sektorja. Pri nas in predvidoma v večini drugih držav članic bodo kolektivni postopki potekali na sodiščih, izjema pri tem je npr. Latvija, kjer ima osrednjo vlogo pri spremljanju in odločanju o kršitvah (v postopkih s potrošniškimi kolektivnimi opustitvenimi tožbami) leta 1998 ustanovljeni Center za varstvo pravic potrošnikov, ki deluje v okviru Ministrstva za gospodarstvo.

1.2.6. Člen 6 - Vlaganje čezmejnih zastopniških tožb

Člen 6

Vlaganje čezmejnih zastopniških tožb

1. Države članice zagotovijo, da lahko čezmejne zastopniške tožbe pri njihovih sodiščih ali upravnih organih vlagajo tudi kvalificirani subjekti, ki so bili vnaprej imenovani v drugi državi članici za namen vlaganja takšnih čezmejnih zastopniških tožb.
2. Države članice zagotovijo, da lahko v primeru, ko domnevna kršitev prava Unije iz člena 2(1) prizadene ali bi lahko prizadela potrošnike v različnih državah članicah, zastopniško tožbo za namene varstva kolektivnih interesov potrošnikov v različnih državah članicah pri sodišču ali upravnem organu ene od držav članic vložijo več kvalificiranih subjektov iz različnih držav članic.
3. Sodišča in upravni organi priznavajo seznam iz člena 5(1) kot dokaz pravne sposobnosti kvalificiranega subjekta za vložitev čezmejne zastopniške tožbe, kar ne posega v pravico sodišč ali upravnih organov, ki so

začela postopek, da preverijo, ali ustanovni namen kvalificiranega subjekta v posameznem primeru upravičuje vložitev tožbe.

Ta člen direktive se nanaša le na čezmejno zastopniško tožbo, torej v skladu z definicijo iz 3. člena direktive »zastopniško tožbo, ki jo vloži kvalificirani subjekt v državi članici, ki ni država članica, v kateri je kvalificiran subjekt imenovan«. Kaj je *ratio* prvega odstavka tega člena, ni najbolj jasno glede na to, da ta zahteva izhaja že iz drugih določb direktive.

Drugi odstavek določa, da lahko v primeru, »ko domnevna kršitev prava EU iz člena 2(1) prizadene ali bi lahko prizadela potrošnike v različnih državah članicah, zastopniško tožbo za namene varstva kolektivnih interesov potrošnikov v različnih državah članicah pri sodišču ali upravnem organu ene od držav članic vloži več kvalificiranih subjektov iz različnih držav članic«. Za interpretacijo odstavka je treba uporabiti tudi uvodno izjavo 31, ki nadalje poudarja, da morajo imeti kvalificirani subjekti iz različnih držav članic možnost, da vložijo eno samo zastopniško tožbo pred eno samo instanco. Gre za vložitev ene same zastopniške tožbe s strani več kvalificiranih subjektov, ki združijo svoje znanje in izkušnje in si ne konkurirajo s tožbami, ampak skupaj pripravijo tožbo, s katero bodo bolj verjetno uspeli.

Ker bo v takem primeru verjetno vpletenih več čezmejnih elementov, je nujno, da so pri tem spoštovana pravila o mednarodni pristojnosti. Ob vložitvi tovrstne tožbe mora (glede na uvodno določbo 31) sodišče oz. upravni organ odločiti, ali je zastopniška tožba primerna za obravnavo kot ena sama zastopniška tožba. V primeru preveč različnih čezmejnih elementov in kršitev si je mogoče predstavljati, da bi sodišče oz. upravni organ odločil, da tovrstno skupno obravnavanje v okviru ene zastopniške tožbe ni smiselno. ZKoiT že sedaj omogoča, da tožbo vloži več upravičenih oseb, enako velja za kolektivno poravnano. Drugi odstavek 4. člena ZKoiT pri procesnem upravičenju določa, da se v primeru, ko tožbo ali predlog za potrditev kolektivne poravnave vlaga več upravičenih oseb skupaj, vsa pisanja vročajo le tisti, ki jo v tožbi ali predlogu sporazumno določijo, sicer se tožba ali predlog šteje za nepopolnega. Tretji odstavek 5. člena ZKoiT pri reprezentativnosti določa, da se tedaj, ko pri vložitvi kolektivne tožbe ali sklenitvi kolektivne poravnave skupaj sodeluje več upravičenih oseb, ki vsaka zastopa le del oškodovancev ali posamezno podskupino, pogoj reprezentativnosti presoja glede vseh upravičenih oseb skupaj. 13. točka 3. člena ZKoiT kolektivno poravnano opredeli kot »pisni sporazum za povračilo kolektivne škode, povzročene v primeru množičnega oškodovanja, ki ga skleneta upravičena oseba ali več upravičenih oseb...« Navedena določila ZKoiT se sicer ne nanašajo le na primere, ko so upravičene osebe iz različnih držav članic.

Določba tretjega odstavka 6. člena Direktive 2020/1828 je bila prevzeta iz Direktive 2009/22, ki je določala, da se mora za primere kršitev znotraj Skupnosti (*intra-Community infringements*) uporabljati načelo vzajemnega priznavanja. Države članice so morale zato (sicer le na zahtevo svojih kvalificiranih subjektov, kar je nekoliko drugače kot v ureditvi o Direktivi 2020/1828) Komisiji sporočiti ime in namen subjektov, ki so v državi članici upravičeni za vložitev tožb po direktivi, ta pa je imela nalogo, da vsakih šest mesecev objavi posodobljen seznam teh subjektov in njihovih namenov. Izrecno je bilo določeno, da morajo sodišča oz. upravni organi sprejeti ta seznam kot dokaz pravne sposobnosti kvalificiranega subjekta brez poseganja v njihovo pravico, da preverijo, ali namen kvalificiranega subjekta v konkretnem primeru upravičuje vložitev tožbe.

Tretji odstavek 6. člena Direktive 2020/1828 podobno kot tretji odstavek 5. člena direktive sporoča, da uvrstitev na seznam vnaprej imenovanih kvalificiranih subjektov za vlaganje čezmejnih potrošniških kolektivnih tožb ne pomeni avtomatično, da bo v konkretnem postopku zadevnemu subjektu priznано procesno upravičenje. Četrty odstavek 5. člena omogoča tožencu, da v konkretnem postopku izrazi pomisleke glede tega, ali na seznam uvrščeni subjekt za vlaganje čezmejne kolektivne potrošniške tožbe zares izpolnjuje zahtevane pogoje iz tretjega odstavka 4. člena direktive. Tretji odstavek 6. člena nadalje določa, da mora sodišče ali upravni organ seznam tujih kvalificiranih subjektov za vlaganje čezmejnih potrošniških kolektivnih tožb v konkretnem primeru sprejeti kot dokaz, vendar lahko preverijo, ali ustanovni namen subjekta v konkretnem primeru upravičuje vložitev tožbe. Tu je treba poudariti, da iz dikcije tretjega odstavka 6. člena direktive izhaja, da lahko sodišče ali upravni organ (očitno po uradni dolžnosti) v tem okviru preverja le izpolnjevanje pogoja iz točke (b) tretjega odstavka 4. člena direktive, medtem ko določba četrtega odstavka 5. člena omogoča (če toženec o tem izrazi pomisleke) preverjanje vseh šestih sklopov kriterijev iz tretjega odstavka 4. člena direktive. Če toženec pomislekov o izpolnjevanju kriterijev s strani tožnika (tujega ali domačega) ne izrazi, glede na direktivo sodišče očitno kriterijev (z izjemo tega v točki (b)) ne preverja.

1.2.7. Člen 7 – Zastopniške tožbe

Člen 7

Zastopniške tožbe

1. Države članice zagotovijo, da lahko kvalificirani subjekti, imenovani v skladu s členom 4, pri svojih sodiščih ali upravnih organih vlagajo zastopniške tožbe, ki jih določa ta direktiva.
2. Kvalificirani subjekt ob vložitvi zastopniške tožbe sodišču ali upravnemu organu predloži zadostne informacije o potrošnikih, ki jih zastopniška tožba zadeva.
3. Sodišča ali upravni organi preučijo dopustnost določene zastopniške tožbe v skladu s to direktivo in nacionalnim pravom.
4. Države članice zagotovijo, da imajo kvalificirani subjekti pravico, da zahtevajo najmanj naslednje ukrepe:
  - (a) opustitvene ukrepe;
  - (b) ukrepe za povrnitev škode.
5. Države članice lahko kvalificiranim subjektom omogočijo, da po potrebi zahtevajo ukrepe iz odstavka 4 na podlagi ene same zastopniške tožbe. Države članice lahko določijo, da se ti ukrepi nahajajo v eni samo odločbi.
6. Države članice zagotovijo, da interese potrošnikov v zastopniških tožbah zastopajo kvalificirani subjekti ter da imajo ti kvalificirani subjekti pravice in obveznosti tožnika v postopku. Potrošniki, ki jih zastopniška tožba zadeva, so upravičeni, da koristijo ukrepe iz odstavka 4.
7. Države članice zagotovijo, da lahko sodišča ali upravni organi v čim zgodnejši fazi postopka v skladu z nacionalnim pravom zavrnejo očitno neutemeljene zadeve.

Direktiva v 7. členu obravnava različne vidike kolektivnih tožb, vloženih s strani kvalificiranih subjektov, kot jih opredeljuje 4. člen direktive. Najprej zahteva, da države članice vlaganje takšnih tožb omogočijo.

Slovenija vlaganje kolektivnih tožb (opustitvenih in odškodninskih, ne pa ugotovitvenih) s strani oseb s procesnim upravičenjem že omogoča, pri čemer procesno upravičenje ureja nekoliko drugače kot direktiva – ko bo v tem delu ZKoIT usklajen z njo, bo usklajen tudi z določilom prvega odstavka 7. člena direktive.

Drugi odstavek zahteva predložitev zadostnih podatkov o potrošnikih ob vložitvi kolektivne tožbe. V uvodni izjavi 34 direktiva pojasni namen zahteve iz drugega odstavka 7. člena: »Te informacije bi morale sodišču ali upravnemu organu zagotoviti podlago za potrditev pristojnosti in opredelitev prava, ki se uporablja. Če je zadeva povezana z deliktom, bi morala ta obveznost vključevati tudi obvestitev sodišča ali upravnega organa o kraju, kjer je ali lahko pride do oškodovanja potrošnikov. Zahteve glede podrobnosti potrebnih informacij so lahko različne, odvisno od ukrepa, ki ga zahteva kvalificirani subjekt, in od tega, ali se uporabi mehanizem privolitve (*opt-in*) ali odklonitve (*opt-out*). Poleg tega bi moral kvalificirani subjekt, ko vloži zastopniško tožbo za opustitvene ukrepe, za morebitno zadržanje ali pretrganje zastaralnih rokov, ki se uporabljajo za naknadne zahtevke za povrnitev škode, zagotoviti zadostne informacije o skupini potrošnikov, ki jih zadeva zastopniška tožba.« ZKoIT v prvem odstavku 26. člena, ki določa vsebino kolektivne odškodninske tožbe, med vsebino tožbe našteva tudi (pod)skupino in oceno števila članov (pod)skupine, v drugem odstavku pa je navedeno, da naj tožbi, kolikor je to mogoče, priloži tudi seznam znanih članov skupine z zadnjimi znanimi naslovi stalnega prebivališča oz. sedeža.

Tretji odstavek zelo na splošno zahteva preverjanje dopustnosti vložene kolektivne tožbe, pri čemer ne pove, kaj je z »dopustnostjo« mišljeno, tem več je navedeno le, da se preverja, ali je tožba v skladu z direktivo in nacionalnim pravom. Gotovo gre (v terminologiji ZKoIT) za izpolnjevanje pogojev za odobritev kolektivne tožbe in morda pred tem še (v terminologiji ZKoIT) pogojev za popolnost in dopustnost kolektivne tožbe. Uvodna izjava 12 glede dopustnosti iz tretjega odstavka 7. člena pojasni, da direktiva v skladu z načelom postopkovne avtonomije ne bi smela vsebovati določb o vseh vidikih postopkov v zvezi z zastopniškimi tožbami, in da zato npr. pravila o dopustnosti, dokazih ali pritožbenih pravnih sredstvih, ki se uporabljajo za zastopniške tožbe, določijo države članice. Enako bi morale države članice same npr. odločiti, kako podobni morajo biti posamezni zahtevki ali najmanj koliko potrošnikov mora zadevati zastopniška tožba za ukrepe za povrnitev škode, da je zadevo mogoče dopustiti v obravnavo kot zastopniško tožbo. Uvodna izjava dodaja, da takšna nacionalna pravila ne bi smela ovirati učinkovitega delovanja postopkovnega mehanizma za zastopniške tožbe, določene v direktivi, kar pomeni, da države članice pri določanju pogojev za certifikacijo (oz. dopustnost) kolektivne tožbe vendarle nimajo povsem prostih rok, temveč morajo pri normiranju upoštevati načeli enakovrednosti (ekvivalence, nediskriminacije) in učinkovitosti. Kot smo zapisali že v prvem delu študije, se zdi, da so kriteriji za popolnost, dopustnost in predvsem tudi certifikacijo v ZKoIT v osnovi primerni, torej ne premalo strogi, da bi odobrvali neutemeljene, za obravnavo v kolektivnem postopku neprimerne ali sicer neustrezne tožbe, ne preveč strogi, da bi kolektivni mehanizmi ostajali le mrtva črka na papirju. 7. člen direktive v zadnjem, sedmem odstavku dodatno določa še, da morajo države članice zagotoviti, da lahko organi v čim zgodnejši fazi postopka v skladu z nacionalnim pravom zavrnejo očitno neutemeljene zadeve. Po ZKoIT se ta presoja opravi v fazi certificiranja kolektivne tožbe, ki se odvija na začetku kolektivnega postopka.

Četrty odstavek zgolj našteva dva tipa ukrepov v kolektivnih tožbah oz. dva tipa kolektivnih sodb – kolektivno opustitveno sodbo in kolektivno odškodninsko sodbo in ukrepe v njej, ki so natančneje

obravnavani v nadaljnjih dveh členih direktive (opustitveni ukrepi v 8. členu in ukrepi za povračilo škode v 9. členu). Peti odstavek določa, da lahko države članice omogočijo, da sta oba tipa ukrepov obravnavana v eni tožbi. Takšne rešitve ZKOLT ne ureja, a direktiva tega ne zahteva.

Šesti odstavek zgolj povzame bistvene značilnosti delovanja kolektivne tožbe, tj. da potrošniki oz. oškodovanci niso stranke postopka, temveč je poleg toženega podjetja stranka postopka še kvalificirani subjekt, ki je vložil tožbo. Učinki kolektivne sodbe pa zadevajo člane razreda, torej potrošnike oz. oškodovance (ki so se vključili oz. se niso izključili). To je temeljna značilnost kolektivnih postopkov (ki pa je, zdi se, niti sama Evropska komisija ni razumela, ko je pripravljala predlog direktive iz 2018, ki je vseboval za urejanje kolektivnih postopkov nekatere povsem nesprejemljive definicije oz. rešitve).

1.2.8. Člen 8 - Opustitveni ukrepi

Člen 8

Opustitveni ukrepi

1. Države članice zagotovijo, da so opustitveni ukrepi iz točke (a) člena 7(4) na voljo kot:

(a) začasni ukrep za prenehanje s prakso, za katero se šteje, da pomeni kršitev, kot je določena v členu 2(1), ali po potrebi njeno prepoved;

(b) dokončni ukrep za prenehanje s prakso, za katero se šteje, da pomeni kršitev, kot je določena v členu 2(1), ali po potrebi njeno prepoved.

2. Ukrep iz točke (b) odstavka 1 lahko v skladu z nacionalnim pravom vključuje:

(a) ukrep za ugotovitev, da praksa pomeni kršitev, kot je določeno v členu 2(1); in

(b) obveznost, da se odločitev o ukrepu v celoti ali delno objavi v obliki, ki jo sodišče ali upravni organ šteje za primerno ali obveznost objave izjave s popravki.

3. Da kvalificiran subjekt zahteva opustitveni ukrep, posameznim potrošnikom ni treba izraziti volje, da jih ta kvalificirani subjekt zastopa. Kvalificiranemu subjektu ni treba dokazati:

(a) dejanske izgube ali škode, ki so jo utrpeli posamezni potrošniki, prizadeti zaradi kršitve, kot je določena v členu 2(1); ali

(b) namere ali malomarnosti trgovca.

4. Države članice lahko uvedejo določbe v svoje nacionalno pravo ali ohranijo določbe nacionalnega prava na podlagi katerih lahko kvalificirani subjekt zahteva opustitvene ukrepe iz točke (b) odstavka 1 šele potem, ko se je posvetoval z zadevnim trgovcem z namenom doseči, da trgovec preneha s kršitvijo, kot je določena v členu 2(1). Če trgovec v dveh tednih po prejemu zahteve za posvetovanje ne preneha s kršitvijo, lahko kvalificirani subjekt nemudoma vložiti zastopniško tožbo za opustitveni ukrep.

Države članice obvestijo Komisijo o vseh takšnih določbah nacionalnega prava. Komisija zagotovi, da so te informacije javno dostopne.

Čeprav so v fokusu urejanja direktive gotovo kolektivne odškodninske tožbe, ki do sedaj niso bile predmet nobenega zavezujočega akta prava EU, ne gre pozabiti, da direktiva ureja tudi kolektivne

opustitvene tožbe, ki jih je pred njo urejala Direktiva 2009/22, ki je natančneje analizirana v prvem delu študije in jo Direktiva 2020/1828 razveljavlja z učinkom od 25. junija 2023. Uvodna izjava 5 Direktive 2020/1828 pojasni, da so z Direktivo 2009/22 kvalificirani subjekti dobili možnost vlaganja zastopniških tožb, katerih primarni namen je doseči prenehanje ali prepoved kršitev prava EU, ki škodijo kolektivnim interesom potrošnikov, vendar navedena direktiva ni v zadostni meri rešila izzivov v zvezi z izvrševanjem potrošniškega prava. Doda, da je za boljše odvrčanje od nezakonitih praks in za zmanjšanje škode za potrošnike na čedalje bolj globaliziranem in digitaliziranem trgu treba okrepiti postopkovne mehanizme varstva kolektivnih interesov potrošnikov tako, da bo zajemal tako opustitvene ukrepe kot ukrepe za povrnitev škode, in da je glede na številne potrebne spremembe primerno, da se Direktiva 2009/22 razveljavi in nadomesti z Direktivo 2020/1828. Gotovo je smiselno, da so kolektivne tožbe za varstvo interesov potrošnikov urejene v eni direktivi. Da direktiva ureja tako kolektivne odškodninske kot kolektivne opustitvene tožbe, jasno sporoča že 7. člen Direktive 2020/1818 v četrtem odstavku, kjer med »ukrepi« našteva ukrepe za povrnitev škode (ki so natančneje urejeni v 9. členu direktive) in opustitvene ukrepe, ki jih natančneje ureja 8. člen direktive. Ta pod pojem opustitveni ukrepi uvršča tako začasne ukrepe za prenehanje z nezakonito prakso kot kolektivne opustitvene sodbe z naložitvijo prenehanja nezakonite prakse (direktiva to imenuje »dokončni ukrep za prenehanje s prakso«) in po potrebi tudi prepoved prakse v bodoče. Glede začasnih ukrepov uvodna izjava 40 (prav tako kot normativni del direktive z nekoliko nerodno pravno terminologijo) pojasni, da bi začasni ukrepi lahko »zajemali vmesne ukrepe, previdnostne in preventivne ukrepe, usmerjene v ustavitve aktivne prakse ali prepoved prakse, v primeru, da se ta še ni izvajala, vendar obstaja tveganje, da bi potrošnikom povzročila resno ali nepopravljivo škodo.« Naša ureditev omogoča oba tipa opustitvenih ukrepov, pri čemer so začasni ukrepi le omenjeni v 48. členu ZKotT, sicer pa jih ureja ZIZ. Med tekom sodnega postopka pridejo v poštev začasne odredbe (gl. 266. člen ZIZ in naprej).⁴³⁷

Države članice morajo zagotoviti obe obliki, »dokončni ukrep za prenehanje s prakso« pa lahko, če to omogoča nacionalno pravo, vključuje »ukrep za ugotovitev, da praksa pomeni kršitev« (uvodna izjava glede tega pojasni, da bi bilo to relevantno v primerih, v katerih je nezakonita praksa prenehala pred vložitvijo zastopniške tožbe, vendar je še treba ugotoviti, ali zadevna praksa pomeni kršitev, s čimer se npr. olajša nadaljnje prizadevanje za ukrepe za povrnitev škode), ter obveznost, da se odločitev o ukrepu v celoti ali delno objavi v obliki, ki jo sodišče oz. upravni organ šteje za primerno, ali da se objavi izjava s popravki. Direktiva v zvezi z ugotovitvami kršitev v uvodni izjavi 20 navaja, da bi morala direktiva urejati tudi kršitve, ki so prenehale pred začetkom ali koncem kolektivnega postopka, saj bo morda še vedno treba preprečiti ponovitev prakse z njeno prepovedjo, ugotoviti, da je določena praksa pomenila kršitev, ali potrošnikom olajšati povrnitev škode. V uvodni izjavi 11 pa je pri razlagi drugega odstavka 1. člena direktive zapisano, da direktiva državam članicam npr. ne bi smela preprečevati sprejetja zakonodaje v zvezi s tožbami za ugotovitveno odločbo s strani sodišča ali upravnih organov kljub temu, da sama ne določa pravil za takšne tožbe. Iz 8. člena in uvodnih izjav ni najbolj jasno, kakšno je razmerje med kolektivno ugotovitveno tožbo in kolektivno opustitveno tožbo, ki zato, ker je kršitev že prenehala, »vključuje ukrep za ugotovitev kršitve«. Če je kršitev prenehala, ni več zahtevka na prenehanje, ampak samo še ugotovitveni (na ugotovitev, da je praksa pomenila kršitev) in dajatveni (tukaj na objavo), zato temu ukrepu ni primerno reči opustitveni ukrep, saj ni več prakse, ki bi morala prenehati. Ne glede na

---

⁴³⁷ ZDSS-1 začasne odredbe ureja posebej, v kolektivnih postopkih posebne rešitve iz ZDSS-1, ki so namenjene varstvu šibkejše stranke, najverjetneje ne pridejo v poštev glede na to, da tožniki niso sami oškodovanci.

to dilemo menimo, da bi moral naš zakonodajalec omogočiti tudi samostojne kolektivne ugotovitvene tožbe. 26. člen ZKotT sicer za primere, ko je bila kršitev že ugotovljena zunaj kolektivnega postopka, določa, da stranka tožbi priloži tudi odločbo o kršitvi.

Sodelovanje z nezakonitim ravnanjem prizadetih potrošnikov v takem kolektivnem postopku seveda ni potrebno (kot pojasni tudi uvodna izjava 37 direktive, je korist za zadevne potrošnike pri kolektivnih opustitvenih tožbah oz. sodbah v samem prenehanju ali prepovedi nezakonite prakse), prav tako tožniku - kvalificiranemu subjektu ni treba dokazovati nastanka škode posameznim potrošnikom in tudi ne krivde toženca, saj se dokazuje le obstoj nezakonitega ravnanja oz. samo elemente definicije kršitve oz. prepovedi.

Četrty odstavek 8. člena državam članicam po vzoru ureditve kolektivnih opustitvenih tožb za varstvo interesov potrošnikov v Direktivi 2009/22 (in pred tem tudi Direktive 98/27) omogoča (imajo diskrecijo), da se odločijo za t. i. predhodni postopek pred vložitvijo kolektivne opustitvene tožbe. Tako kot je določal že ZVPot za potrošniške kolektivne opustitvene tožbe, tudi ZKotT v 48. členu na splošno za vse kolektivne opustitvene tožbe določa predhodni posvetovalni postopek: pred vložitvijo tožbe mora upravičena oseba osebo, ki jo namerava tožiti, pisno opozoriti o tem, da bo vložila kolektivno opustitveno tožbo, če ta oseba ne bo prenehala z nedopustnim ravnanjem, pri čemer tožbe ni dopustno vložiti pred potekom 15 dni od prejema takega opozorila. ZKotT še dodaja, da to ne posega v možnost izdaje začasne odredbe pred vložitvijo kolektivne opustitvene tožbe. ZKotT v tem delu ustreza določbam direktive. Slovenija bo morala o tem, da se je odločila za predhodni postopek (tudi za potrošniške opustitvene tožbe, ki jih obravnava), obvestiti Evropsko komisijo, kot zahteva četrty odstavek 8. člena direktive, Komisija pa bo zagotovila, da so ti podatki (da je torej predpisan predhodni postopek) javno dostopni.

1.2.9. Člen 9 - Ukrepi za povrnitev škode

Člen 9

Ukrepi za povrnitev škode

1. Ukrep za povrnitev škode trgovca obvezuje, da zadevnim potrošnikom zagotovi sredstva za povrnitev škode, kot so odškodnina, popravilo, zamenjava, znižanje kupnine, odpoved pogodbe ali vračilo plačane kupnine, če je to primerno in kot je predvideno v pravu Unije ali nacionalnem pravu.
2. Države članice določijo pravila o tem, kako in v kateri fazi zastopniške tožbe za ukrepe za povrnitev škode lahko posamezni potrošniki, ki jih zastopniška tožba zadeva, v ustreznem roku po vložitvi zadevne zastopniške tožbe izrecno ali tiho izrazijo voljo, da jih v tej zastopniški tožbi zastopa oz. ne zastopa kvalificirani subjekt in da jih izid zastopniške tožbe zavezuje oz. ne zavezuje.
3. Ne glede na odstavek 2 države članice zagotovijo, da posamezni potrošniki, ki nimajo običajnega prebivališča v državi članici sodišča ali upravnega organa, pri katerem je bila zastopniška tožba vložena, izrecno izrazijo voljo, da so zastopani v zadevni zastopniški tožbi, da bi te potrošnike izid te zastopniške tožbe zavezoval.
4. Države članice določijo pravila, s katerimi zagotovijo, da potrošniki, ki so izrecno ali tiho izrazili voljo, da so zastopani v okviru zastopniške tožbe, ne morejo biti zastopani v drugih zastopniških tožbah z istim tožbenim

temeljem in proti istemu trgovcu ter ne morejo vložiti tožbe individualno z istim tožbenim temeljem in proti istemu trgovcu. Države članice določijo tudi pravila, s katerimi zagotovijo, da potrošniki v primeru istega tožbenega temelja proti istemu trgovcu ne prejmejo odškodnine več kot enkrat.

5. Kadar ukrep za povrnitev škode potrošnikov, upravičenih do sredstev za povrnitev škode, ki jih predvideva ukrep za povrnitev škode, ne navaja posamično, vsebuje vsaj opis skupine potrošnikov, ki je upravičena do sredstev za a povrnitev škode.
6. Države članice zagotovijo, da so potrošniki na podlagi ukrepa za povrnitev škode upravičeni do sredstev za povrnitev škode, ki jih predvideva ukrep za povrnitev škode, ne da bi morali vložiti ločeno tožbo.
7. Države članice določijo ali ohranijo pravila o rokih, v katerih so posamezni potrošniki upravičeni do ukrepov za povrnitev škode. Države članice lahko določijo pravila o namenskosti morebitnih preostalih finančnih sredstev za povrnitev škode, ki niso bila izterjana v določenih rokih.
8. Države članice zagotovijo, da lahko kvalificirani subjekti vložijo zastopniške tožbe za ukrepe za povrnitev škode, ne da bi moralo sodišče ali upravni organ prej ugotoviti kršitev, kot je določeno v členu 2(1), v ločenem postopku.
9. Sredstva za povrnitev škode, ki jih predvidevajo ukrepi za povrnitev škode v okviru zastopniške tožbe, ne vplivajo na morebitna dodatna sredstva za povrnitev škode, ki so potrošnikom na voljo v skladu s pravom Unije ali nacionalnim pravom in niso bila predmet zadevne zastopniške tožbe.

Direktiva v 9. členu obravnava različne vidike postopka s kolektivno odškodninsko tožbo (v širšem smislu, kot je široko definirana tudi v 3. členu ZKoIT). Termin »ukrep za povrnitev škode« se, kot pove prvi odstavek 9. člena, nanaša na temeljno vsebino kolektivne odškodninske sodbe, če je tožnik uspel s tožbo. Poleg plačila odškodnine gre lahko tudi za popravilo, zamenjavo, znižanje kupnine, vračilo kupnine v posledici znižanja kupnine ali odstopa od pogodbe, če je to primerno in predvideno v pravu EU ali nacionalnem pravu (prim. točko 1 3. člena ZKoIT: »...nadomestilo za prikrajšanje ne glede na pravno kvalifikacijo zahtevka, npr. kot odškodninskega, obogatitvenega ali spolnitvenega...«).

Drugi odstavek 9. člena direktive na precej nenavaden način opisuje možnosti vključevanja oškodovancev v učinke kolektivne odškodninske sodbe. Namesto uveljavljenih izrazov, kot *opt-in* in *opt-out*, vključitev in izključitev ipd., uporablja besedno zvezo »izrecno ali tiho izrazijo voljo, da jih v zastopniški tožbi zastopa kvalificirani subjekt in da jih izid tožbe zavezuje oz. ne zavezuje«. Bistvo drugega odstavka je, da državam članicam dovoljuje tako določitev *opt-in* kot *opt-out* sistema (direktiva jima reče mehanizem privolitve in mehanizem odklonitve), kar jasno kaže na to, da je evropski zakonodajalec odstopil od dotedanjih stališč institucij EU, ki so favorizirala *opt-in*, *opt-out* pa opisovala kot nasprotnega evropski pravni tradiciji in za evropski pravni prostor neprimeren ameriški institut. Glede na dikcijo drugega odstavka bi (kljub vezniku »ali«) sicer lahko sklepali, da države članice diskrecije pri odločanju za en ali drug sistem nimajo in da morajo omogočiti oba, vendar uvodna izjava 43 preambule direktive navaja, da bi države članice, da bi kar najbolje upoštevale svoje pravne tradicije, »morale zagotoviti mehanizem privolitve ali odklonitve ali kombinacijo obeh«, kar gre - sploh zaradi omembe pravnih tradicij držav članic - razumeti kot določitev izbire sistema s strani držav članic samih. Pri tem pa morajo vseeno upoštevati pravilo iz tretjega odstavka 9. člena, ki za potrošnike brez »običajnega prebivališča« v državi članici, v kateri poteka kolektivni postopek, zahteva *opt-in* sistem. ZKoIT v 30. členu omogoča oba sistema in (nekoliko bolj natančno od tretjega odstavka 9. člena direktive, ki ne določa relevantnega trenutka za presojo prebivališča) za osebe, ki v trenutku izdaje sklepa o

odobritvi kolektivne odškodninske tožbe nimajo stalnega prebivališča oz. sedeža v Republiki Sloveniji, omogoča le sistem *opt-in*. V tem delu sprememba ZKoliT zaradi 9. člena direktive ne bo potrebna. Preambula v uvodni izjavi 44 nekoliko presenetljivo dodaja (tega v normativnem delu direktive ni), da bi morale imeti države, ki zagotovijo *opt-in* sistem, možnost zahtevati, da nekateri potrošniki privolijo v sodelovanje pri zastopniški tožbi za ukrepe za povrnitev škode še pred vložitvijo zastopniške tožbe, če imajo drugi potrošniki priložnost za takšno privolitev tudi po vložitvi zastopniške tožbe, kar bi pomenilo, da v primeru, da bi se država odločila za tako normiranje, kvalificirani subjekt brez predhodne »aktivacije« oz. zbiranja oškodovanih potrošnikov tožbe sploh ne bi mogel vložiti. Takšne rešitve ZKoliT ne pozna in se tudi ne zdi potrebna.

Vsebine četrtega odstavka 9. člena direktive, ki pove, da potrošniki, ki so zajeti z učinkom kolektivne odškodninske sodbe (ki so se torej vključili vanje oz. se iz njih niso izključili), v isti zadevi proti istemu tožencu ne morejo vlagati samostojnih odškodninskih tožb ali se vključevati v kakšne druge kolektivne postopke v isti zadevi proti istemu tožencu, se dotika 41. člen ZKoliT, ki določa, da pravnomočna kolektivna odškodninska sodba zavezuje vse člane skupine, ki so v postopku po sistemu vključitve podali izjavo o vključitvi, oz. vse člane skupine razen tistih, ki so v postopku po istemu izključitve v določenem roku podali izjavo o izključitvi. Jasno je, da po tem samostojnih tožb ti oškodovanci ne morejo več vlagati, saj v primeru neuspeha kolektivne odškodninske tožbe v isti stvari morebitna samostojna tožba na en ali na drug način z učinki sodbe zajetih članov v pravnem postopku ne bi bila dopustna. Postopek z drugo kolektivno tožbo pa po ZKoliT na ta način tako in tako ni mogoč. Jasno je tudi, da lahko oškodovanci prejmejo le enkratno odškodnino, kot je jasno tudi, kar želi povedati zadnji odstavek 9. člena direktive, tj. da lahko oškodovanci zunaj kolektivnega postopka brez ovir uveljavljajo zahtevke, ki niso predmet zadevne kolektivne odškodninske tožbe.

Tudi vsebino petega odstavka 9. člena direktive ZKoliT že ureja, in sicer v 38. členu.

Enako velja za šesti odstavek 9. člena direktive, saj je po ZKoliT celoten postopek s kolektivno tožbo zasnovan tako, da oškodovani odškodnino prejmejo v okviru istega postopka (v četrti fazi postopka s kolektivno tožbo), ne da bi morali vlagati kakršnekoli ločene samostojne tožbe za pridobitev odškodnine.

Sedmi odstavek 9. člena direktive od držav članic zahteva, da določijo »roke, v katerih so posamezni potrošniki upravičeni do ukrepov za povrnitev škode«. Uvodna izjava 51 v zvezi s tem razkrije, da gre za »roke, kot so zastaralni roki ali drugi roki, za uveljavljanje pravice posameznih potrošnikov do koristi iz ukrepov za povrnitev škode«. ZKoliT to materijo ureja tako, da za primere vključitve določa rok za podajo izjave o vključitvi (ki pa je treba že priložiti relevantne dokaze o upravičenosti do odškodnine) oz. razpon zanj, znotraj katerega rok v skladu z 29. členom ZKoliT v sklepu o odobritvi kolektivne tožbe določi sodišče (v drugem odstavku 33. člena ZKoliT določa možnosti za vključitev tudi po poteku tega roka), za primere sistema izključitve pa rok za uveljavitev zahtevka za izplačilo, ki ga mora v skladu z 38. členom ZKoliT določiti sodišče v kolektivni odškodninski sodbi. V primeru sistema vključitve oškodovanec torej zahtevke za izplačilo pravzaprav poda že ob vključitvi. Če bo v tem primeru sodišče odškodnino odmerilo individualno po 39. členu ZKoliT, bo kolektivna odškodninska sodba izvršilni naslov, na podlagi katerega lahko vsak član skupine v skladu s splošnimi pravili začne izvršilni postopek za znesek, ki mu pripada. Če pa bo odškodnina odmerjena po 40. členu ZKoliT, izplačilo oškodovancev izvede upravitelj kolektivne odškodnine, izvršbo agregatne odškodnine oz. ocenjene skupne vsote pričakovanih izplačil v primeru,

da je toženec ne plača na račun notarja, pa lahko zahtevata tožeča stranka ali upravitelj kolektivne odškodnine.

Sedmi odstavek 9. člena direktive določa tudi, da države članice lahko določijo pravila o namenskosti »morebitnih preostalih finančnih sredstev za povrnitev škode, ki niso bila izterjana v določenih rokih«, s čimer je mišljena morebitna nerazdeljena agregatna odškodnina, kar bo posebej aktualno v primerih *opt-out* sistema, kjer kljub ugodni sodbi upravičenci kljub temu, da se bodo učinki kolektivne sodbe nanje raztezali, ker se iz njih niso izključili, ne bodo odločili za uveljavljanje izplačila v roku, določenem v kolektivni odškodninski sodbi. Naš zakonodajalec se ob sprejemu ZKoliT za to možnost ni odločil, temveč je v tretjem odstavku 46. člena določil, da se morebitni preostanek sredstev vrne toženi stranki. Po trenutni ureditvi v ZKoliT se torej morebitna nerazdeljena odškodnina ne usmeri v noben sklad, ki bi služil za financiranje drugih kolektivnih tožb, ali v druge relevantne namene, npr. tiste v povezavi z interesi, ki jih ščiti kršeno pravilo, ali na splošno za namene spodbujanja dostopa do sodišča. Kot je že bilo omenjeno, je treba oceniti, ali je v začetni fazi uporabe ZKoliT kot povsem novega postopkovnega mehanizma z novim načinom odločanja predvsem tudi kar zadeva način odmere odškodnine, primerneje ohraniti obstoječe pravilo glede vračila preostanka zneska tožencu oz. vsaj ne določiti, da se celoten nerazdeljeni znesek ne vrne tožencu, da se najprej pridobijo izkušnje z določanjem odškodnine oz. ocenjene skupne vsote po 40. členu ZKoliT. Takšna rešitev seveda ne pomeni, da ne bi mogli biti že takoj vzpostavljeni javni skladi za financiranje kolektivnih tožb (le da vir ne bi bil (v celoti) iz nerazdeljenih sredstev, ampak (tudi) drugje).

Osmi odstavek 9. člena direktive določa, da države članice zagotovijo, da lahko kvalificirani subjekti vložijo kolektivne odškodninske tožbe, ne da bi moralo sodišče oz. upravni organ prej v ločenem postopku ugotoviti relevantno kršitev. Če se določba nanaša na primere, kjer je za ugotavljanje kršitve pristojen (tudi) poseben organ (npr. Agencija za varstvo konkurence, pri čemer velja ponovno poudariti, da področje konkurence v prilogi direktive sploh ni zajeto, zato tudi ni potrebe po presoji skladnosti 9. člena ZKoliT z direktivo), to pomeni, da morajo biti tudi v takih primerih dopustne t. i. *stand-alone* kolektivne tožbe (pred vložitvijo kolektivne odškodninske tožbe ni treba čakati na pravnomočno odločitev organa). Kolikor pa je bilo z določbo osmega odstavka 9. člena direktive mišljeno, da pred vložitvijo kolektivne odškodninske tožbe ni treba vložiti ločene (kolektivne) ugotovitvene tožbe, pa je jasno, da naš sistem temu ustreza.

1.2.10. Člen 10 – Financiranje zastopniških tožb za ukrepe za povrnitev škode

Člen 10

Financiranje zastopniških tožb za ukrepe za povrnitev škode

1. Države članice zagotovijo, da se v primerih, ko zastopniško tožbo za ukrepe za povrnitev škode financira tretja oseba, kolikor to dopušča nacionalno pravo, prepreči nasprotje interesov in da financiranje s strani tretjih oseb, ki imajo ekonomski interes za vložitev zastopniške tožbe za ukrepe za povrnitev škode ali njen izid, ne preusmeri pozornosti z varstva kolektivnih interesov potrošnikov.
2. Za namene odstavka 1, države članice zlasti zagotovijo, da:

(a) tretja oseba ne vpliva neupravičeno na odločitve kvalificiranih subjektov v okviru zastopniške tožbe, vključno z odločitvami o poravnavi, na način, ki bi škodoval kolektivnim interesom potrošnikov, ki jih zastopniška tožba zadeva;

(b) zastopniška tožba ni vložena zoper toženo stranko, ki je konkurent ponudnika financiranja, ali zoper toženo stranko, od katere je ponudnik financiranja odvisen.

3. Države članice zagotovijo, da so sodišča ali upravni organi v zastopniških tožbah za ukrepe za povrnitev škode pooblaščen za ocenjevanje skladnosti z odstavkoma 1 in 2, kadar se v zvezi s tako skladnostjo pojavijo utemeljeni dvomi. Kvalificirani subjekti v ta namen sodišču ali upravnemu organu razkrijejo finančni pregled, v katerem so navedeni viri sredstev, ki se uporabljajo za financiranje zastopniške tožbe.

4. Države članice zagotovijo, da so za namene odstavkov 1 in 2 sodišča ali upravni organi, pooblaščen, da sprejmejo ustrezne ukrepe, na primer od kvalificiranega subjekta zahtevajo, da zavrne ali spremeni zadevno financiranje, in da po potrebi zavrnejo pravno sposobnost kvalificiranega subjekta v okviru specifične zastopniške tožbe. Če je pravna sposobnost kvalificiranega subjekta v okviru specifične zastopniške tožbe zavrnjena, taka zavrnitev ne vpliva na pravice potrošnikov, ki jih navedena zastopniška tožba zadeva.

10. člen Direktive 2020/1828 dopušča in ureja financiranje kolektivnih postopkov s strani tretjih oseb. Primerjava z ureditvijo Priporočila Komisije iz 2013 (in s tem tudi našega ZKoIT, ki je povzet po njem) pokaže, da se je evropski zakonodajalec urejanja instituta financiranja kolektivnih tožb s strani tretjih oseb lotil nekoliko drugače – manj oprijemljivo, bolj opisno in celo z nekaj manj omejitvami zunanjega financiranja za preprečevanje zlorab kolektivnih postopkov. Slednje so sicer tudi v 10. členu direktive jasno v fokusu pri urejanju zunanjega financiranja kolektivnih tožb.

Četudi sama direktive definicije TPLF ne vsebuje, bi jo veljalo določiti v ZKoIT v izogib nerazumevanju pravega TPLF in zamenjevanju tega instituta z drugimi, podobnimi instituti. Prav tako bi veljalo določila 59. člena ZKoIT izboljšati. V delu bi veljalo vanje bolj jasno vključiti nekatera določila direktive, ki v ZKoIT sedaj niso tako poudarjena, kot v direktivi (npr. prvi odstavek 10. člena in točka (a) drugega odstavka 10. člena), v delu pa veljalo izključiti nekatere rešitve, ki jih direktiva ne predvideva in tudi niso najbolj primerne v ureditve TPLF. Vsebina določb bo seveda odvisna tudi od tega, kaj sploh zakonodajalec pojmuje pod TPLF (59. člen sedaj določa višino obresti za zagotovljena finančna sredstva, kar ne sodi v klasični TPLF), zato je nujno, da iz ZKoIT jasno izhaja, kaj je vsebina instituta, ki mu ZKoIT pravi »financiranje s strani tretje osebe«.

Prvi odstavek 10. člena direktive sporoča, da je na državah članicah, da se odločijo, ali bodo v zakonodaji o kolektivnih tožbah dopustile financiranje s strani tretjih, če pa se za to odločijo, morajo to urediti tako, kot to zahteva 10. člen direktive. Slovenija financiranje s strani tretjih oseb že ureja in bo tako, predvidevamo, tudi v bodoče, le da z izboljšanimi določbami.

Temeljno vodilo pri urejanju TPLF morata biti preprečevanje nasprotja interesov (med financerjem in kvalificiranim subjektom, kot pojasni uvodna izjava 52 direktive) in preprečevanje uporabe kolektivnih postopkov za doseganje ekonomskih ciljev financerjev na rovaš interesov potrošnikov oz. kot pravi direktiva, preusmerjanja pozornosti z varstva kolektivnih interesov potrošnikov na ekonomske interese financerjev. To vodilo je iz trenutnih določil ZKoIT sicer razvidno, a bi bilo primerno, kot je že zgoraj omenjeno, da bi ga jasneje zapisali (in je relevanten tako glede TPLF kot glede klasičnih *contingency fee*

dogovorov). Države članice to vodilo, kot določa drugi odstavek 10. člena direktive (podobno določilo najdemo v prvih dveh alinejah tretjega odstavka 59. člena ZKolt), uresničujejo zlasti tako, da zunanji financer ne vpliva neupravičeno na odločitve kvalificiranih subjektov (vključno z odločitvami o poravnavi) na način, ki bi škodoval kolektivnim interesom potrošnikov, ter da kolektivna tožba ni vložena proti tožencu, ki je konkurent financerja ali osebe, od katere je financer odvisen. Uvodna izjava 52 (ki je v slovenščini napisana napačno) glede tega (v delu dodatno, saj tega 10. člen posebej ne obravnava) pojasni, da bi bilo treba neposredno financiranje tožbe s strani trgovca, ki posluje na istem trgu kot tožena stranka, obravnavati, kot da pomeni nasprotje interesov, saj bi imel konkurent lahko ekonomski interes za izid zastopniške tožbe, ki ne bi bil isti kot interes potrošnikov. Na drugi strani pa bi se moralo posredno financiranje zastopniške tožbe s strani organizacij, ki se financirajo z enakimi prispevki svojih članov ali z donacijami, med drugim z donacijami trgovcev v okviru pobud za družbeno odgovornost gospodarskih družb, ali z množičnim financiranjem, smatrati za sprejemljivo kot financiranje s strani tretjih oseb, če izpolnjuje zahteve glede preglednosti, neodvisnosti in odsotnosti nasprotja interesov.

Tretji in četrti odstavek 10. člena direktive se nanašata na ureditev pristojnosti oz. dolžnega ravnanja sodišč oz. upravnih organov v primerih, ko je kolektivni postopek financiran s strani tretjih oseb. Če se pojavijo utemeljeni dvomi v skladnost aranžmaja financiranja z zgornjim temeljnim vodilom (iz prvega in drugega odstavka 10. člena), morajo imeti sodišča oz. upravni organi pristojnost za ocenjevanje skladnosti aranžmaja, kvalificirani subjekti pa jim morajo v ta namen razkriti finančni pregled, v katerem so navedeni viri sredstev za financiranje tožbe. Uvodna izjava 52 glede tega pojasni, da bi morali kvalificirani subjekti sodišču ali upravnemu organu zagotoviti popolno preglednost glede virov financiranja njihovih dejavnosti na splošno in glede izvira sredstev, s katerimi se financira kolektivna odškodninska tožba. To je potrebno, da se sodiščem ali upravnim organom omogoči, da lahko presodijo, ali je financiranje s strani tretje osebe, kolikor to dopušča nacionalno pravo, skladno s pogoji iz te direktive. Pri tem velja omeniti dikcijo direktive »kadar se v zvezi s tako skladnostjo pojavijo utemeljeni dvomi«, iz katere izhaja, da razkrivanje in ocenjevanje v skladu s prvim in drugim odstavkom 10. člena ni avtomatično, temveč le v primeru pojava utemeljenih dvomov.

Sodišča oz. upravni organi imajo (kot pravi uvodna izjava 52 – v primeru potrjenega nasprotja interesov) tudi pristojnost za sprejem ustreznih ukrepov, npr. da od kvalificiranega subjekta zahtevajo, da zavrne ali spremeni financiranje, pa tudi, da po potrebi zavrnejo procesno upravičenje kvalificiranega subjekta ali da, kot dodaja uvodna izjava 52, tožbo zavržejo kot nedopustno. Tudi glede tega vprašanja ZKolt ni tako natančen in govori le o neodobritvi kolektivne tožbe v primerih iz 2. odstavka 59. člena, v tretjem odstavku 59. člena pa navaja (le), kaj za tretjo osebo ni dopustno.

Kot je že bilo omenjeno, je bila Republika Slovenija prva država članica EU, ki je financiranje s strani tretjih (v kolektivnih postopkih) uredila v zakonodaji. ZKolt je domala v celoti prevzel rešitve iz Priporočila Komisije iz 2013, ki se nekoliko razlikujejo od teh v 10. členu direktive. V 59. členu ZKolt določa, da mora tožeča stranka javno razkriti in sodišču prijaviti izvor sredstev, ki jih bo uporabila za financiranje sodnega postopka – direktiva, kot je že bilo omenjeno, npr. javnega razkritja izvora sredstev ne določa, določa le razkritje izvora sredstev sodišču, pa še to le, če se pojavijo relevantni dvomi v ustreznost aranžmaja financiranja (glede na to, kako je zapisan tretji odstavek 10. člena, bi morali to določilo ZKolt ustrezno prilagoditi, razen če bi šteli trenutno ureditev, ki v končni posledici prav tako zagotavlja to, kar zahteva tretji odstavek (in še bolj varuje interese članov razreda), za skladno z direktivo). Nadalje ZKolt določa, da sodišče kolektivne tožbe ne odobri, če v primeru uporabe finančnih

sredstev, ki jih zagotovi tretja oseba, ne glede na to, ali zasleduje pridobitni ali nepridobitni namen, obstaja navzkrižje interesov med tretjo osebo ter tožečo stranko in člani njenega kolektiva (to je tudi ena od rešitev iz četrtega odstavka 10. člena direktive, ne določa pa ZKoliT npr. možnosti iz istega odstavka 10. člena direktive, da sodišče od kvalificiranega subjekta zahteva, da zavrne ali spremeni zadevno financiranje, ali kakšne druge možnosti za rešitev detektiranega problema); če tretja oseba nima zadostnih sredstev za izpolnitev finančnih obveznosti do tožeče stranke, ki je začela postopek s kolektivno tožbo (direktiva tega ne omenja); ali če tožeča stranka ne izkaže, da ima zadostna sredstva ali ustrezna zavarovanja za poplačilo stroškov nasprotne stranke, če v postopku s kolektivno tožbo ne bi uspela (tudi to v direktivi ni omenjeno). Kadar kolektivno tožbo financira tretja oseba, ki je oseba zasebnega prava, ni dopustno, da skuša taka tretja oseba odločilno vplivati na procesne odločitve tožeče stranke, vključno z odločitvami za poravnavo (podobno določa direktiva, le da se ne omejuje le na zasebnega financerja); da financira kolektivno tožbo zoper toženo stranko, ki je konkurent financerja, ali zoper toženo stranko, od katere je financer odvisen; ali da za zagotovljena finančna sredstva zaračuna obresti po obrestni meri, ki presega z zakonom določeno obrestno mero (tudi slednjega direktiva ne določa, kar je razumljivo glede na to, kaj je vsebina klasičnega TPLF).

Direktiva v 2020/1828 v bistvu obravnava dva regulativna vidika TPLF v kolektivnih postopkih: razkritje »finančnega pregleda, v katerem so navedeni viri sredstev, ki se uporabljajo za financiranje zastopniške tožbe«, in navzkrižje interesov, medtem ko se nekaterih ključnih vprašanj ureditve zunanega financiranja, kot so razumnost in morebitna omejitve (*capping*) plačila financerja, sodni nadzor dogovorov o financiranju (ne le razkritje vira sredstev), licenciranje financerja ali vsaj ureditev njihovih fiduciarnih obveznosti, prepoved odstopa financerja od pogodbe o financiranju brez jasne utemeljitve, kapitalska ustreznost financerja, odgovornost financerja za izpolnjevanje finančne zaveze idr., ne dotika. Še več, zunanje financiranje tudi v določbah, ki jih vsebuje, ureja na precej omejen in površen način ter brez jasnih utemeljitev izbranih rešitev in pojasnil, kako bodo le-te delovale v praksi. Zaradi tega direktiva (in posledično nacionalne ureditve) morda ne bo mogla doseči enega od svojih izraženih ciljev, tj. vzpostaviti ravnovesje med olajšanjem dostopa do pravnega varstva za potrošnike in zagotavljanjem ustreznih zaščitnih ukrepov pred zlorabami sodnih postopkov. Ne da bi zmanjševali pomen zunanega financiranja za vlaganje kolektivnih tožb, menimo, da bi bilo treba poleg vključitve določil, ki jih zahteva direktiva, in vključitve rešitev, ki jih ponuja direktiva, če bi bile opredeljene kot potrebne, oceniti tudi, ali in katere smiselne rešitve, ki jih v direktivi ni (so pa npr. v Priporočilu Komisije iz 2013 ali v primerjalnih ureditvah, morda celo v predlogu direktive o financiranju s strani tretjih, ki ga je pripravil JURI, kar je bilo predstavljeno v prvem delu študije pri analizi določil ZKoliT o zunanjem financiranju), bi bilo za preprečevanje zlorab kolektivnih postopkov primerno vključiti v ZKoliT.

Glede na to, da so v slovenskem pravu dovoljeni posebni dogovori o nagradah v deležu od prisojenega po drugi povedi prvega odstavka 61. člena ZKoliT in da je tovrstno financiranje neke vrste *sui generis* TPLF, pri nas klasični TPLF s financerji, ki niso odvetniki, verjetno ne bo tako atraktiven oz. pomemben kot v drugih državah (sploh če določila o njem ne bodo dodelana, izboljšana). Pri tem je treba poudariti, da morajo varovalke, določene za klasični TPLF, veljati tudi za odvetniški *sui generis* TPLF, nekatere varovalke pred navzkrižjem interesov pa bi se lahko (poleg že določene razumnosti nagrade) lahko določile tudi za klasični *contingency fee* iz prve povedi prvega odstavka 61. člena ZKoliT.

1.2.11. Člen 11 – Poravnave glede povrnitve škode

*Člen 11***Poravnave glede povrnitve škode**

1. Za namene potrditve poravnave države članice zagotovijo, da v okviru zastopniške tožbe za ukrepe za povrnitev škode velja naslednje:

(a) kvalificirani subjekt in trgovec lahko sodišču ali upravnemu organu skupaj predlagata poravnavo glede povrnitve škode zadevnim potrošnikom; ali

(b) sodišče ali upravni organ lahko po posvetovanju s kvalificiranim subjektom in trgovcem, kadar koli pozove kvalificiranega subjekta in trgovca, da v določenem razumnem roku dosežeta poravnavo glede povrnitve škode.

2. Poravnave iz odstavka 1 mora pregledati sodišče ali upravni organ. Sodišče ali upravni organ oceni, ali mora zavrniti poravnavo, ker je ta v nasprotju z obveznimi določbami nacionalnega prava ali ker vključuje pogoje, ki jih ni mogoče izvršiti, ob tem pa upošteva pravice in interese vseh strank, zlasti zadevnih potrošnikov. Države članice lahko določijo pravila, ki sodišču ali upravnemu organu dovoljujejo, da zavrne potrditev poravnave iz razloga nepravilnosti.

3. Če sodišče ali upravni organ poravnave ne potrdi, nadaljuje obravnavo zadevne zastopniške tožbe.

4. Potrjene poravnave so zavezujoče za kvalificirani subjekt, trgovca in zadevne posamezne potrošnike.

Države članice lahko določijo pravila, v skladu s katerimi imajo posamezni potrošniki, ki jih zastopniška tožba in posledična poravnava zadevata, možnost, da sprejmejo ali zavrnejo, da jih poravnava iz odstavka 1 zavezuje.

5. Povrnitev škode, pridobljena s potrjeno poravnavo v skladu z odstavkom 2, ne posega v morebitna dodatna sredstva za povrnitev škode, ki so potrošnikom na voljo na podlagi prava Unije ali nacionalnega prava, ki niso bila predmet zadevne poravnave.

Poudariti je treba, da 11. člen direktive obravnava le sklenitev kolektivne poravnave med postopkom, ki se je začel z vložitvijo kolektivne odškodninske tožbe, ne obravnava pa postopka s kolektivno poravnavo, ki ga ZKoIT ureja v II. poglavju, kjer se kolektivna poravnava sklene, ne da bi bila prej vložena kolektivna odškodninska tožba, temveč se postopek na sodišču začne z vložitvijo predloga za potrditev kolektivne poravnave (obe možnosti potrditve kolektivne poravnave, torej v okviru postopka s kolektivno tožbo kot zunaj njega je predvideval tudi predlog direktive iz 2018). Položaj iz 11. člena Direktive 2020/1828 ZKoIT obravnava v 36. členu (»sklenitev kolektivne poravnave med postopkom«), ki določa, da se v primeru, ko stranki po vložitvi kolektivne odškodninske tožbe skleneta poravnavo, smiselno uporabijo določbe II. poglavja ZKoIT o kolektivni poravnavi. 36. člen ZKoIT sicer ne omenja možnosti iz točke (b) prvega odstavka 11. člena direktive, da lahko sodišče ali upravni organ po posvetovanju s kvalificiranim subjektom in trgovcem kadar koli pozove kvalificiranega subjekta in trgovca, da v določenem razumnem roku dosežeta poravnavo glede povrnitve škode, vendar to izhaja že iz splošnih določil ZPP, ki se smiselno uporabljajo v kolektivnih postopkih. Tako ZPP v tretjem odstavku 306. člena določa, da mora sodišče ves čas postopka paziti na možnost za sklenitev sodne poravnave, stranke mora na to možnost opozarjati in jim pomagati, da se poravnajo. Tako lahko tudi v postopku s kolektivno tožbo strankama predlaga sklenitev poravnave in jima pri tem ustrezno pomaga.

Stranki lahko poravnavo skleneta v katerikoli fazi postopka – v tem primeru se bodo smiselno uporabljala pravila o kolektivni poravnavi (prvi odstavek 36. člena ZKoliT), enako kot v samostojnem postopku potrjevanja kolektivne poravnave, bo moralo torej tudi v tem primeru sodišče opraviti vsebinski preizkus, ali sklenjena poravnava ustrezno varuje pravice oškodovancev (enako določa drugi odstavek 11. člena direktive). Če sodišče kolektivne poravnave ne potrdi, se nadaljuje postopek s kolektivno odškodninsko tožbo (enako določilo je v tretjem odstavku 11. člena direktive). Opozoriti velja na drugi odstavek 36. člena ZKoliT, ki določa, da se v primeru, ko do sklenitve poravnave pride po poteku roka za *opt-in* oz. *opt-out*, osebe, ki so že zajete z učinki bodoče sodbe, torej osebe, ki so se že vključile oz. se niso izključile iz postopka s kolektivno odškodninsko tožbo, iz učinka poravnave ne morejo izvzeti. To pomeni, da jih bo s tem, da se tako ali drugače vključijo v postopek s kolektivno odškodninsko tožbo, zavezovala tudi morebitna v postopku sklenjena poravnava. Predlog ZKoliT pojasnjuje, da je bila takšna rešitev prevzeta iz belgijske ureditve in da v tem primeru ni smiselno, da se članom razreda po sklenitvi poravnave omogoči odločanje o tem, ali želijo biti vključeni v njen učinek. Njihovi interesi so varovani s tem, da je sodišče najprej že moralo izdati sklep o odobritvi kolektivne odškodninske tožbe, nato pa je sodišče moralo – po vsebinskem preizkusu – odobriti tudi sklenjeno poravnavo, kar je lahko storilo le, če je ocenilo, da so pravice članov skupine ustrezno varovane.⁴³⁸ Pri tem se zastavlja vprašanje, ali bi bilo članom razreda vendarle primerno omogočiti izključitev iz učinka poravnave tudi naknadno, če se ne bi strinjali z njo, ker bi npr. menili, da je preslabo izpogajana, bi se, če bi že na začetku vedeli za to možnost, ne bi bili odločili za vključitev, temveč za samostojno pravdo,... Zdi se, da takšno rešitev predvideva tudi četrti odstavek 11. člena direktive, ki temu, da so potrjene poravnave zavezujoče za kvalificirani subjekt, trgovca in zadevne posamezne potrošnike, dodaja, da lahko države članice določijo pravila, v skladu s katerimi imajo posamezni potrošniki, ki jih zastopniška tožba in posledična poravnava zadevata, možnost, da sprejmejo ali zavrnejo, da jih poravnava zavezuje. Glede na to, da tudi v Belgiji, po ureditvi katere se je zgledoval naš zakonodajalec pri pripravi 36. člena, komentatorji ugotavljajo, da rešitev brez takšne možnosti za člane razreda morda ni primerna,⁴³⁹ bi veljalo pretehtati, ali bi bilo takšno rešitev primerno vključiti v 36. člen ZKoliT. Direktiva to vprašanje pušča v diskreciji držav članic.

1.2.12. Člen 12 - Razdelitev stroškov zastopniške tožbe za ukrepe za povrnitev škode

Člen 12

Razdelitev stroškov zastopniške tožbe za ukrepe za povrnitev škode

1. Države članice zagotovijo, da v zastopniški tožbi za ukrepe za povrnitev škode neuspešna stranka plača stroške postopka, ki jih je imela uspešna stranka, v skladu s pogoji in izjemami, določenimi v nacionalnem pravu, ki se uporablja za sodne postopke na splošno.
2. Posamezni potrošniki, ki jih zadeva zastopniška tožba za ukrepe za povrnitev škode, ne plačajo stroškov postopka.

⁴³⁸ Predlog ZKoliT, str. 105.

⁴³⁹ Tako Voet dne 5. aprila 2022 na spletnem predavanju z naslovom »Collective redress mechanisms - Part I - A comparative perspective« v okviru Jean Monnet Module series on Multilevel, Multiparty and Multisector Cross-Border Litigation in Europe, Università degli studi di Milano.

3. Z odstopanjem od odstavka 2 je v izjemnih okoliščinah mogoče posameznemu potrošniku, ki ga zadeva zastopniška tožba za ukrepe za povrnitev škode, naložiti plačilo stroškov postopka, ki jih je povzročil namerno ali iz malomarnosti.

Prvi odstavek 12. člen Direktive 2020/1828 enako kot točka 13 Priporočila Komisije iz 2013 glede stroškov uvaja načelo »*loser pays*« – »kdor izgubi, plača«, poimenovano tudi »angleško načelo«, ki je tudi temeljno načelo našega pravnega postopka in del evropske pravne tradicije.⁴⁴⁰ Je odraz stališča, da bi bilo pretirano in neutemeljeno breme za subjekte, če bi morali sami plačati stroške za obrambo tudi pred neutemeljenimi zahtevki. Uvodna izjava 38 preambule direktive temu dodaja, da sodišče ali upravni organ ne bi smela prisoditi plačila stroškov, kolikor so ti neupravičeni.

Direktiva v prvem odstavku 12. člena pomembno dodaja, da države članice načelo »*loser pays*« zagotavljajo v skladu s pogoji in izjemami, določenimi v splošnih nacionalnih postopkovnih določilih.

Drugo pomembno in prav tako splošno sprejeto načelo kolektivnih postopkov, določeno tudi v drugem in tretjem odstavku 12. člena Direktive 2020/1828 (medtem ko Priporočilo Komisije iz 2013 tega ne obravnava), je, da člani razreda, ki jih zadeva kolektivna odškodninska tožba, ne plačajo stroškov postopka, da pa se lahko v izjemnih okoliščinah posameznemu članu razreda naloži plačilo stroškov postopka, ki so nastali kot posledica njegovega namernega ali malomarnega ravnanja (uvodna izjava direktive 38 navaja primer podaljšanja postopka zaradi nezakonitega ravnanja potrošnika). Podobno pravilo je določeno v 62. členu ZKOLT (»Člani skupine nimajo pravice do povrnitve lastnih stroškov in niso odgovorni za povračilo stroškov nasprotni stranki, razen stroškov, ki so jih povzročili po svoji krivdi.«), zato spremembe teh določil ZKOLT ob prenosu tega člena direktive načeloma ne bodo potrebne (direktiva sicer govori o »izjemnih okoliščinah«, ki jih ZKOLT ne omenja – očitno tudi v primeru izkazane krivde za nastale stroške potrošnik po direktivi naj ne bi vedno avtomatično kril krivdno povzročenih stroškov, temveč le v izjemnih okoliščinah – če je tako, bi bilo treba določilo ZKOLT dopolniti). Ker člani razreda niso dolžni sodelovati v kolektivnih postopkih, v primeru neuspeha ne krijejo stroškov postopka. Če pa se odločijo za sodelovanje, krijejo svoje stroške sodelovanja in odgovarjajo za stroške, ki nastanejo po njihovi krivdi. Skupna značilnost vseh sistemov kolektivnih tožb (ko toži »eden«, bodisi potrošniška organizacija, član razreda, priložnostno združenje, državni organ ipd., vendar pa sodba učinkuje za vse člane skupine), je namreč to, da člani skupine nimajo stroškovnega tveganja pravde (drugo vprašanje je, če se oškodovanci organizirajo tako, da se sami odločijo prispevati za kolektivno tožbo). Načeloma se pričakuje, da v pravdi ne bodo aktivno sodelovali (ni jim treba, zato – če želijo – nosijo stroške svoje udeležbe), saj je dovolj, da se prijavijo (oz. ne izključijo) in nato, preprosto rečeno, čakajo na izid. V primeru neuspeha torej stroškovno tveganje nosi tožnik, ne pa člani skupine, v korist katerih je bila vložena tožba. Kolektivna tožba je privlačen institut za oškodovance prav zato, ker je brez stroškovnega tveganja, v nasprotnem primeru bo mrtva črka na papirju (v primeru nagrad v odstotku od prisojenega zneska npr. se bo sicer »načel« odškodninski fond, česar se morajo oškodovanci zavedati).⁴⁴¹

⁴⁴⁰ Načelo je uveljavljeno v polovici kanadskih provinc, Izraelu in Avstraliji, medtem ko v štirih kanadskih provincah in v ZDA velja pravilo, da vsaka stranka krije svoje stroške ne glede na uspeh, pri čemer mora v nekaterih jurisdikcijah stranka, ki izgubi, kriti stroške nasprotne stranke le, če gre za očitno neutemeljen zahtevk.

⁴⁴¹ Galič, Vlahek, 2018, *op. cit.*, str. 45.

1.2.13. Člen 13 – Informacije o zastopniških tožbah

*Člen 13***Informacije o zastopniških tožbah**

1. Države članice določijo pravila, s katerimi zagotovijo, da kvalificirani subjekti predvsem na svojem spletnem mestu navedejo informacije o:

- (a) zastopniških tožbah, ki so jih sklenili vložiti pred sodiščem ali upravnim organom,
- (b) statusu že vloženih zastopniških tožb pred sodiščem ali upravnim organom in
- (c) izidu zastopniških tožb iz točk (a) in (b).

2. Države članice določijo pravila, s katerimi zagotovijo, da so potrošniki, ki jih tekoča zastopniška tožba za povrnitev škode zadeva, o njej obveščeni pravočasno in prek ustreznih sredstev, s čimer se tem potrošnikom omogoči, da izrecno ali tiho izrazijo voljo, da so v zastopniški tožbi zastopani na podlagi člena 9(2).

3. Brez poseganja v informacije iz odstavkov 1 in 2 tega člena sodišče ali upravni organ od trgovca zahteva, da potrošnike, ki jih zastopniška tožba zadeva, na svoje stroške obvesti o pravnomočnih odločbah o ukrepih iz člena 7 in potrjenih poravnava iz člena 11, na način, ki ustreza okoliščinam primera, in v določenih rokih, vključno z, če je to primerno, posamično obvestitvijo vseh zadevnih potrošnikov. Ta obveznost ne velja, če so zadevni potrošniki o pravnomočnih odločbah ali potrjenih poravnava obveščeni na drugačen način.

Države članice lahko določijo pravila, na podlagi katerih bi moral trgovec potrošnikom te informacije zagotoviti le, če to zahteva kvalificirani subjekt.

4. Zahteve glede informacij iz odstavka 3 se smiselno uporabljajo za kvalificirane subjekte v zvezi s pravnomočnimi odločbami o zavržbi ali zavrnitvi zastopniške tožbe za ukrepe za povrnitev škode.

5. Države članice zagotovijo, da lahko dobi uspešna stranka povrnjene stroške, povezane z obveščanjem potrošnikov v okviru zastopniške tožbe, v skladu s členom 12(1).

Kot je poudarjeno v uvodni izjavi 58 direktive (z mestoma nekoliko neustrezno terminologijo, ki je tudi posledica neustreznosti terminologije v samem normativnem delu direktive), je zagotavljanje obveščeni potrošnikov o zastopniški tožbi ključnega pomena za njen uspeh, saj se lahko le na podlagi relevantnih informacij o kolektivnem postopku in njegovi fazi ti informirano in tehtno odločajo o tem, ali želijo »sodelovati« v postopku (tj. biti vključeni v domet učinkov kolektivne sodbe), in pravočasno sprejeti potrebne odločitve v ta namen. 13. člen direktive zato določa obveznosti držav članic za zagotavljanje ustreznega informiranja na različnih stopnjah kolektivnega postopka.

Prvi odstavek 13. člena zadeva informiranje potrošnikov o kolektivnih postopkih s strani kvalificiranega subjekta, torej tožnika v kolektivnem postopku. Kvalificirani subjekti bi morali potrošnike o kolektivnih tožbah obveščati predvsem na svojih spletnih mestih, obvestila pa bi se morala nanašati na tri sklope informacij oz. tri faze v zvezi s kolektivnim postopkom: da namerava subjekt vložiti kolektivno tožbo, da je vložil kolektivno tožbo in da se je in kako se je končal postopek s kolektivno tožbo. Uvodna izjava 58 pojasni, da bi morale informacije, ki bi jih kvalificirani subjekti morali zagotavljati potrošnikom, če je relevantno in ustrezno, vključevati zlasti razlago vsebine zastopniške tožbe ter njenih morebitnih ali dejanskih pravnih posledic v razumljivem jeziku, namero kvalificiranega subjekta, da vloži zastopniško

tožbo, opis skupine potrošnikov, ki jih tožba zadeva, in potrebne korake, ki jih morajo narediti zadevni potrošniki, vključno z varovanjem potrebnih dokazov, da bi lahko imeli korist od mehanizmov kolektivnega varstva. Te informacije bi morale biti ustrezne in sorazmerne glede na okoliščine primera.

Drugi odstavek 13. člena od držav članic zahteva, da določijo pravila, s katerimi zagotovijo, da so potrošniki, ki jih zadeva kolektivna odškodninska tožba, o njej obveščeni pravočasno in prek ustreznih medijev, da se jim omogoči *opt-in* oz. *opt-out*. Tu direktiva ne pove, koga naj države zadolžijo za obveščanje o tej vsebini. Uvodna izjava 59 pojasni, da bi morale to države članice omogočiti z določitvijo ustreznih pravil o posredovanju informacij o zastopniških tožbah potrošnikom in da bi morale o tem, kdo naj bo odgovoren za posredovanje teh informacij, odločati države članice.

Naslednji sklop 13. člena (tretji in četrti odstavek) se nanaša na obveščanje potrošnikov o pravnomočnih odločbah in poravninah. Če potrošniki o tem niso obveščeni na drugačen način (tj. s strani sodišča ali kvalificiranega subjekta, kot je pojasnjeno spodaj), mora v skladu s tretjim odstavkom 13. člena sodišče (ali upravni organ v državah članicah, kjer je to relevantno, npr. v Latviji) od trgovca zahtevati, da člane razreda na svoje stroške obvesti o omenjenih odločbah oz. poravninah, in sicer na način, ki ustreza okoliščinam primera, in v določenih rokih, vključno s posamičnim obveščanjem potrošnikov, če je to primerno. Uvodna izjava 62 predstavi enega od razlogov za odločitev evropskega zakonodajalca, da so trgovci tisti, ki v primeru neuspeha v pravdi o tem obveščajo potrošnike: nevarnost izgube ugleda, povezana s posredovanjem informacij o kršitvi, naj bi bila prav tako pomembna za odvrčanje trgovcev od kršenja pravic potrošnikov. Drugi del tretjega odstavka določa, da se lahko države članice odločijo, da takšno obveznost obveščanja določijo le, če jo zahteva tožnik, torej kvalificirani subjekt (in torej ne za vse primere, ko podjetje v pravdi ne uspe). Uvodna izjava 62 pojasni tudi, da se v primeru, ko na podlagi nacionalnega prava kvalificiran subjekt ali sodišče ali upravni organ zagotovi informacije o pravnomočnih odločbah in potrjenih poravninah potrošnikom, ki jih sodba oz. poravnava zadeva, od trgovca ne bi smelo zahtevati, da te informacije zagotovi še enkrat. Četrti odstavek 13. člena pa za primere, ko tožnik s kolektivno odškodninsko tožbo ne uspe (omenjena je le ta vrsta kolektivnega postopka), določa, da o takem izidu potrošnike obvesti sam tožnik, torej kvalificirani subjekt (in ne toženec, kot zgoraj).

V uvodni izjavi 61 je v zvezi z obveščanjem na splošno pojasnjeno, da bi morale biti s ciljem učinkovitosti informacij o tekočih o zaključenih kolektivnih postopkih le-te ustrezne in sorazmerne glede na okoliščine primera. Zagotovile bi se lahko npr. na spletnem mestu kvalificiranega subjekta ali trgovca, v nacionalnih elektronskih zbirkah podatkov, družbenih medijih, na spletnih tržnicah ali v priljubljenih časopisih, vključno s časopisi, ki so objavljeni izključno prek elektronskih komunikacijskih sredstev. Kadar je mogoče in ustrezno, bi bilo treba potrošnike obveščati posamično z obvestilom, posredovanim elektronsko ali v papirni obliki. Te informacije bi bilo treba na zahtevo zagotoviti v oblikah, primernih za invalide.

ZKolT informiranje oškodovancev v fazi pred začetkom kolektivnega postopka omenja le v drugem odstavku 5. člena pri navedbi temeljnih kriterijev za ugotavljanje reprezentativnosti, torej za presojo, ali bo upravičena oseba ustrezen zastopnik skupine, ki bo deloval pošteno in primerno ter v najboljšem interesu njenih članov. Med kriteriji navaja »aktivnosti, ki jih je upravičena oseba že opravila glede priprave kolektivne poravnave ali kolektivne tožbe ter glede organiziranja oškodovancev in

komuniciranja z njimi«, ter »medijsko nastopanje in prisotnost ter razširjanje informacij o zatrjevani kršitvi pravic in svoji nameri, da vložijo kolektivno odškodninsko tožbo«.

O dopustnem in popolnem predlogu za potrditev kolektivne poravnave ter o certificirani kolektivni tožbi člani skupine v skladu z drugim odstavkom 15. člena oz. prvim odstavkom 31. člena ZKoliT obveščajo sodišče, vendar tretji odstavek 15. člena ZKoliT (za predlog o potrditvi kolektivne poravnave) in drugi odstavek 31. člena ZKoliT (za kolektivno odškodninsko tožbo) določata izjemi. Če namreč zaradi zelo velikega števila oškodovancev ali kadar bi to povzročilo nesorazmerne stroške o predlogu za potrditev kolektivne poravnave ni mogoče obvestiti vseh članov skupine, sodišče odloči, da sta stranki kolektivne poravnave dolžni zagotoviti obveščanje o tem z objavo na drug primeren način, npr. z objavo ali več ponovljenimi objavami v dnevnikih časopisih, prek elektronskih medijev ali obstoječih spletnih strani ali spletnih strani, ki jih je treba vzpostaviti. Sodišče pri oceni, ali je obveščanje zadostno, upošteva tudi medijsko pokritost in odmevnost spora in začetega postopka potrditve kolektivne poravnave ter dotakratne aktivnosti strank kolektivne poravnave (četrti odstavek 15. člena ZKoliT). Obvestila morajo vsebovati kratek opis vsebine kolektivne poravnave, podatke o času in kraju naroka za obravnavanje predloga in o pravici do posredovanja stališč v skladu s prvim odstavkom 16. člena ZKoliT ter pouk o pravnih posledicah ugoditve predlogu za potrditev kolektivne poravnave (peti odstavek 15. člena ZKoliT). Podobno velja v primeru postopka s kolektivno tožbo: sodišče lahko v primeru velikega števila oškodovancev in kadar bi to povzročilo stroške, nesorazmerne z vrednostjo spora, opusti obveščanje članov o odobritvi kolektivne tožbe z navadno pošto in obvestili po elektronski pošti po drugem odstavku 31. člena in odloči, da se obveščanje zagotovi na drug primeren način, ob upoštevanju številčnosti in sestave te skupine ter območja, na katerem se nahajajo njeni člani, npr. z enkratno ali večkratno objavo v dnevnikih časopisih, prek elektronskih medijev ali prek obstoječih spletnih strani ali spletnih strani, ki jih mora vzpostaviti tožeča stranka, pri čemer sodišče pri oceni, ali je obveščanje zadostno, upošteva tudi medijsko pokritost in odmevnost spora in kolektivne odškodninske tožbe ter dotakratne aktivnosti tožeče stranke glede obveščanja članov skupine.

19. člen ZKoliT v zvezi s potrditvijo kolektivne poravnave zahteva, da oškodovance o njej obvesti sodišče, določa tudi vsebino obvestila, pri čemer dodaja, da se za obveščanje o potrjeni kolektivni poravnavi smiselno uporabljajo določbe 15. člena ZKoliT, ki so opisane zgoraj, torej o tem namesto sodišča v opisanih okoliščinah obveščata stranki kolektivne poravnave. Obveščanje o kolektivni odškodninski sodbi ureja 42. člen ZKoliT - način obveščanja sodišča je odvisen od načina odmere odškodnine – v primeru neindividualno odmerjene odškodnine se člani obveščajo na način iz 31. člena ZKoliT, torej tako, da sodišče odloči, da se obveščanje zagotovi na drug primeren način, ob upoštevanju številčnosti in sestave te skupine ter območja, na katerem se nahajajo njeni člani, npr. z enkratno ali večkratno objavo v dnevnikih časopisih, prek elektronskih medijev ali prek obstoječih spletnih strani ali spletnih strani, ki jih mora vzpostaviti tožeča stranka.

Ko bodo v ZKoliT vključena določila o kvalificiranih subjektih, bo vanj mogoče dodati tudi manjkajoča določila za prenos 13. člena o dolžnostih informiranja potrošnikov (morda tudi drugih oškodovancev) na spletnih straneh kvalificiranega subjekta v vseh relevantnih fazah, torej pred začetkom, po začetku in po koncu kolektivnega postopka, saj ZKoliT te materije, kot je razvidno iz zgoraj predstavljenih določil, ne ureja v celoti tako, kot je zasnovano v direktivi. Določiti bo treba obveznost kvalificiranih subjektov za informiranje potrošnikov, kot določa prvi odstavek 13. člena. Vsebina drugega odstavka 13. člena direktive je že primerno vključena v ZKoliT. ZKoliT obveznosti informiranja trgovcem sicer ne določa,

vendar tretji odstavek omogoča državam članicam, da informiranje o pravnomočnih kolektivnih odločbah oz. potrjenih poravnava zagotovijo drugače – in ZKoIT to zagotavlja drugače, in sicer bodisi z obveščanjem sodišča bodisi z obveščanjem s strani strank (v primeru poravnave) oz. na drug primeren način (v primeru sodbe), v okviru katerega sicer omenja predvsem tožečo stranko, a bi se dalo sem uvrstiti tudi obveščanje s strani trgovca. Ob prenosu 13. člena ZKoIT bi zakonodajalec lahko, če bi to ocenil za primerno, tudi izrecneje določil to možnost in pogoje zanjo.

Na koncu velja omeniti še peti odstavek 13. člena direktive o ZKoIT, ki se pravzaprav nanaša na vprašanje povračila stroškov tožeče stranke, a je v ta člen umeščen zato, ker gre za stroške, povezane z obveščanjem potrošnikov »v okviru zastopniške tožbe« - direktiva zahteva, da države članice zagotovijo, da so ti stroški povrnjeni. ZKoIT to vprašanje obravnava v drugem odstavku 60. člena, kjer določa, da se za stroške postopka štejejo tudi nujni stroški, ki jih je tožeča stranka imela pred vložitvijo tožbe z aktivnostmi glede organiziranja in obveščanja članov skupine o nameri vložitve kolektivne tožbe. Peti odstavek sicer govori o stroških z obveščanjem na splošno, ne le pred vložitvijo tožbe, kot je zapisano v ZKoIT.

1.2.14. Člen 14 – Elektronske zbirke podatkov

Člen 14

Elektronske zbirke podatkov

1. Države članice lahko vzpostavijo nacionalne elektronske zbirke podatkov, ki so javno dostopne preko spletnega mesta, in ki zagotavljajo informacije o kvalificiranih subjektih, vnaprej imenovanih za namene vlaganja notranjih in čezmejnih zastopniških tožb, ter splošnimi informacijami o tekočih in končanih zastopniških tožbah.
  2. Kadar je država članica vzpostavila elektronsko zbirko podatkov iz odstavka 1, Komisiji sporoči spletni naslov, na katerem je navedena elektronska zbirka podatkov dostopna.
  3. Komisija vzpostavi in vzdržuje elektronsko zbirko podatkov za naslednja namena:
    - (a) vseh komunikacij med državami članicami in Komisijo iz člena 5(1),(4) in(5) ter člena 23(2); in
    - (b) sodelovanja med kvalificiranimi subjekti iz člena 20(4).
  4. Do elektronske zbirke podatkov iz odstavka 3 tega člena imajo v ustreznem obsegu neposreden dostop:
    - (a) nacionalne kontaktne točke iz člena 5(5),
    - (b) sodišča in upravni organi, če je to potrebno na podlagi nacionalnega prava,
    - (c) kvalificirani subjekti, ki so jih države članice imenovala za namene vložitve notranjih zastopniških tožb in čezmejnih zastopniških tožb, oz.
    - (d) Komisija.
- Informacije o kvalificiranih subjektih, imenovanih za namene vložitve čezmejnih zastopniških tožb, iz člena 5(1), ki si jih države članice delijo v okviru zbirke podatkov iz odstavka 3 tega člena, so javno dostopne.

14. člen direktive vzpostavitve elektronskih zbirk od držav članic ne zahteva, temveč to navaja kot možnost. Obravnava dve vrsti elektronskih zbirk podatkov, prvič, elektronsko zbirko s podatki o vnaprej

imenovanih kvalificiranih subjektih za vlaganje notranjih in čezmejnih kolektivnih tožb, in drugič, elektronsko zbirko s splošnimi podatki o tekočih in končanih postopkih s kolektivnimi tožbami.⁴⁴²

Elektronsko zbirko podatkov o tekočih in končanih postopkih s kolektivnimi tožbami Republika Slovenija že ima, to je Register kolektivnih tožb (v register se poleg postopkov s kolektivno tožbo vpisujejo tudi postopki s predlogi za kolektivno poravnavo). Register vsebuje še bistveno več podatkov in dokumentov kot so zgolj splošne informacije, ki jih omenja 14. člen direktive.

Elektronsko zbirko s podatki o vnaprej kvalificiranih subjektih bomo lahko vzpostavili po tem, ko bo jasno, kako bomo v naš pravni red prenesli določila direktive o kvalificiranih subjektih (4. člen direktive), predvsem kdo bo organ, ki bo vnaprej imenoval subjekte kot kvalificirane subjekte, vodil in dopolnjeval seznam teh subjektov... Pri nas že sedaj obstaja spletno mesto s seznamom »potrošniških organizacij«, glede katerega, kot je pojasnjeno v prvem delu študije, sicer ni najbolj jasno, kaj je njegov namen in kakšni so njegovi učinki v kolektivnih postopkih po ZKOLT. Vsekakor bo moral obstajati seznam kvalificiranih subjektov za vlaganje kolektivnih potrošniških tožb in smiselno je, da je v elektronski zbirki podatkov in dostopen na spletu. Vendar pa je malo verjetno, da bosta ti dve zbirki (ena o potrošniških QE in druga o kolektivnih postopkih (za varstvo interesov potrošnikov)) na voljo na istem spletnem mestu glede na to, da je register kolektivnih postopkov (Register kolektivnih tožb) vzpostavljen in organiziran s strani Vrhovnega sodišča, kvalificirane subjekte pa bo imenoval nek državni organ, ki bo zbirko verjetno vodil oz. sezname kvalificiranih subjektov objavljajal na svoji spletni strani. Kot rečeno, najprej bo potrebno pripraviti ustrezne določbe za prenos določil o kvalificiranih subjektih, temu pa bo lahko sledila ureditev delovanja morebitne elektronske zbirke podatkov o vnaprej kvalificiranih subjektih.

Nekoliko zmede v razumevanje v 14. členu obravnavanih elektronskih zbirk podatkov (nacionalnih iz prvega odstavka in Komisijinih iz tretjega odstavka) vnaša 5. člen direktive (»Informacije o kvalificiranih subjektih in njihovo spremljanje«), ki od držav članic zahteva, da so informacije o kvalificiranih subjektih za vlaganje notranjih tožb na voljo javnosti (nič sicer ne pove, na kakšen način oz. v kakšni obliki), seznam kvalificiranih subjektov za vlaganje čezmejnih tožb pa morajo države članice objaviti, do 26. decembra 2023 pa tudi poslati Komisiji, ki bo sestavila zbirni seznam in ga objavila. Morda je bilo mišljeno, da za namen javne objave ni treba vzpostavljati elektronske zbirke, četudi si danes težko predstavljamo, kako, če ne v elektronski obliki, bi bil nek seznam javno objavljen. Prav tako ni jasno, ali je med »seznamom kvalificiranih subjektov«, »informacijami o kvalificiranih subjektih, ki so na voljo javnosti« iz 5. člena direktive in »elektronsko zbirko podatkov« iz 14. člena direktive kakšna pojmovna razlika. Morda je z elektronskimi zbirkami podatkov mišljen portal, platforma, do katere imajo upravičene osebe dostop za komunikacijo med seboj ter države članice za komunikacijo med seboj in s Komisijo, kot izhaja iz tretjega odstavka 14. člena direktive, medtem ko je seznam vnaprej kvalificiranih subjektov javno objavljen (pri čemer prvi odstavek 14. člena za morebitne primere nacionalnih elektronskih zbirk določa, da so javno dostopne, kar ne potrjuje predhodnega sklepanja). Vsebine 14. člena v predlogu direktive iz 2018 ni bilo in je bila očitno v direktivo vključena kasneje v zakonodajnem postopku, kar je morda razlog za, zdi se, neusklajenost s 5. členom direktive.

---

⁴⁴² Izrazje v slovenski različici direktive je mestoma slabo.

Slovenija bo morala v primeru vzpostavitve elektronske zbirke podatkov z informacijami o kvalificiranih subjektih (karkoli že je mišljeno s tem) o tem oz. o njenem spletnem naslovu obvestiti Komisijo v skladu z drugim odstavkom 14. člena direktive (za primere čezmejnih zastopniških tožb), medtem ko bo Komisijo o spletnem naslovu Registra kolektivnih tožb lahko obvestila takoj 25. junija 2023, seveda pa lahko to stori že prej (če ni že).

1.2.15. Člen 15 – Učinki pravnomočnih odločb

Člen 15

Učinki pravnomočnih odločb

Države članice zagotovijo, da lahko pravnomočno odločbo sodišča ali upravnega organa katere koli države članice, s katero je bila ugotovljena kršitev, ki škodi kolektivnim interesom potrošnikov, uporabijo vse stranke kot dokaz v kontekstu vseh drugih tožb pred svojimi nacionalnimi sodišči ali upravnimi organi, s katero se zahtevajo ukrepi za povrnitev škode zoper istega trgovca in zaradi iste prakse, v skladu z nacionalnim pravom o presoji dokazov.

Kot je že bilo pojasnjeno, učinke pravnomočnih odločb natančneje obravnava že Priporočilo Komisije iz 2013. V uvodni izjavi 22 določa, da je treba na pravnih področjih, na katerih je javni organ pristojen za sprejetje odločbe o ugotovitvi kršitve prava EU, zagotoviti doslednost med končno odločbo o navedeni kršitvi in izidom kolektivne tožbe, in dodaja, da se v primeru kolektivnih tožb, vloženih po odločitvi javnega organa, lahko domneva, da je javni interes in potrebo po preprečitvi zlorab, kar zadeva ugotovitev kršitve prava EU, upošteval že javni organ. V skladu s tem Priporočilo v 34. točki določa, da bi morale države članice na pravnih področjih, na katerih je javni organ pristojen za sprejetje odločbe o kršitvi prava EU, zagotoviti, da se kolektivne tožbe praviloma začnejo šele po tem, ko so končani vsi postopki javnega organa, ki so se začeli pred vložitvijo zasebne tožbe (torej naj bi bile kolektivne tožbe v primeru, ko je upravni postopek že bil začel, praviloma le nadaljnje, *follow-on* tožbe, ne pa *stand-alone* tožbe). Če se postopek javnega organa začne po vložitvi kolektivne tožbe, bi se moralo sodišče izogibati sprejetju odločitve v nasprotju z odločbo, ki jo namerava sprejeti javni organ, in lahko v ta namen prekine postopek s kolektivno tožbo, dokler ni končan postopek javnega organa (tudi v tem primeru naj gre torej za neke vrste (transformacijo v) *follow-on* kolektivno tožbo). V 35. točki Priporočilo dodaja, da bi morale države članice zagotoviti tudi, da v zadevi na podlagi kolektivne nadaljnje tožbe osebe, ki trdijo, da so bile oškodovane, zaradi izteka prekluzivnih ali zastaralnih rokov ne izgubijo možnosti uveljavljanja odškodninskih zahtevkov pred koncem postopka javnega organa.

V skladu z navedenim za konkurenčnopravne primere, kjer gre po naši zakonodaji za zgoraj opisani položaj (ki pa ga direktiva sicer ne zajema, saj, kot je že bilo pojasnjeno, konkurenčnopravne določbe prava EU niso na seznamu priloge k direktivi), 9. člen ZKoliT določa, da je v primeru, da pred organom, pristojnim za varstvo konkurence, teče postopek glede ugotovitve kršitev določb slovenskega oz. evropskega antitrusta (tj. določb iz 3. točke prvega odstavka 2. člena ZKoliT), kolektivna tožba dopustna šele, ko je postopek pred organom, pristojnim za varstvo konkurence, pravnomočno končan. Kolikor pa organ, pristojen za varstvo konkurence, začne postopek po vložitvi kolektivne tožbe (ta se torej lahko vloži tudi kot *stand-alone*), sodišče prekine postopek s kolektivno tožbo, dokler postopek pred organom, pristojnim za varstvo konkurence, ni pravnomočno končan. ZKoliT v skladu z navedenim v 26. členu med

sestavlinami kolektivne odškodninske tožbe navaja tudi podatek o tem, ali je organ, pristojen za varstvo konkurence, že izdal odločbo o kršitvi in ali je že pravnomočna, tožbi pa mora biti priložena kopija morebitne odločbe o kršitvi.

Direktiva 2020/1828 v Priporočilu in v ZKoIT obravnavanih vprašanj po eni strani ne razrešuje, po drugi strani pa se dotika širših postopkovnih položajev kot Priporočilo in ZKoIT. V 15. členu od držav članic zgolj zahteva, da omogočijo strankam kolektivnega postopka, da morebitne pravnomočne sodne ali upravne odločbe o ugotovitvi kršitve iz katerekoli države članice uporabijo kot dokaz v kolektivnih postopkih v skladu z nacionalnimi pravili o presoji dokazov. Tako je mogoče razbrati, da sodišče v kolektivnem postopku na pravnomočno sodno ali upravno odločbo o ugotovitvi kršitve (iz druge države članice) ni vezano, temveč ima tovrsten akt zgolj vlogo enega od dokazov. Obstoj kršitve se tako lahko dokazuje tudi z drugimi dokazi, s katerimi tako lahko stranka (praviloma je za to zainteresiran toženec) dokaže, da do kršitve ni prišlo. Ugotovitev o (ne)obstoju kršitve je potemtakem v sodni odločbi, izdani v kolektivnem postopku, lahko drugačna kot izhaja iz pravnomočne sodne ali upravne odločbe sodišča oz. upravnega organa druge države članice (teoretično lahko stranka predloži dokaze, ki dokazujejo nasprotno, in naše sodišče v kolektivnem postopku bi v takem primeru lahko prišlo do drugačne odločitve o obstoju kršitve kot sodišče oz. upravni organ druge države članice EU). Pri tem je treba opozoriti še, da Direktiva 2020/1828 govori o odločbi sodišča ali upravnega organa *katere koli države članice*. (Že) iz tega bi bilo mogoče sklepati, da pravilo o moči odločbe kot dokaza velja zgolj za tuje odločbe – tj. odločbe sodišča ali upravnega organa, ki je bila izdana v preostalih državah članicah in ne v državi članici, v kateri kolektivni postopek teče. V slednjih imajo praviloma tovrstne domače odločbe že po nacionalnem pravu močnejši učinek. Tako prvi odstavek 62.g člena ZPOMK-1 določa, da je sodišče vezano na pravnomočno odločbo Javne agencije Republike Slovenije za varstvo konkurence o kršitvi ali pravnomočno odločbo o kršitvi, izdano v postopku sodnega varstva zoper odločbo agencije.

1.2.16. Člen 16 – Zastaralni roki

Člen 16

Zastaralni roki

1. Države članice v skladu z nacionalnim pravom zagotovijo, da je učinek še nerešene zastopniške tožbe za opustitvene ukrepe iz člena 8 zadržanje ali pretrganje zastaralnih rokov, ki veljajo za potrošnike, ki jih ta zastopniška tožba zadeva, tako da se tem potrošnikom ne prepreči naknadna vložitev tožbe za ukrepe za povrnitev škode v zvezi z domnevno kršitvijo, kot je določena v členu 2(1) zaradi izteka zastaralnih rokov med zastopniško tožbo za zadevne opustitvene ukrepe.
2. Države članice zagotovijo tudi, da je učinek zastopniške tožbe, ki je v teku, za ukrepe za povrnitev škode iz člena 9(1) zadržanje ali pretrganje zastaralnih rokov za potrošnike, ki jih zadevna zastopniška tožba zadeva.

16. člen Direktive 2020/1828 obravnava zastaralne roke in v zvezi z njimi državam članicam daje nekaj diskrecije, predvsem glede izbire med zadržanjem in pretrganjem zastaranja. Od držav članic zahteva, da v skladu z nacionalnim pravom zagotovijo, da je učinek tekoče zastopniške tožbe po direktivi zadržanje ali pretrganje zastaranja za potrošnike, ki jih zastopniška tožba (opustitvena ali odškodninska) zadeva. Takšna ureditev je potrebna zaradi morebitnega prepleta kolektivnega postopka in individualnih

postopkov ter dejstva, da bi v času kolektivnega postopka terjatev za določene, v kolektivnem postopku udeležene osebe zastarala in je zato, ker so čakali na razplet kolektivnega postopka, kar zadeva njihovo udeležbo v njem oz. njihovo upravičenje do prisojene odmene, ne bi mogle več uveljavljati s samostojno tožbo.

Omeniti velja prehodno določbo tretjega odstavka 22. člena Direktive 2020/1828, ki določa, da morajo države članice zagotoviti, da se njihovi zakoni in drugi predpisi o zadržanju ali pretrganju zastaranja, ki veljajo za prenos 16. člena, uporabljajo samo za zahtevke za povrnitev škode zaradi kršitev, ki so storjene 25. junija 2023 ali po tem datumu, a dodaja, da to ne preprečuje uporabe nacionalnih določb o zadržanju ali pretrganju zastaranja, ki so se uporabljale pred 25. junijem 2023 (tj. pred začetkom uporabe določbe, ki prenaša 16. člen direktive, kot je npr. naš 8. člen ZKoIT) za zahtevke za povrnitev škode, ki temeljijo na kršitvah, ki so bile/bodo storjene pred 25. junijem 2023.

ZKoIT že vsebuje ustrezna (in bolj natančna) določila, zato ga za potrebe prenosa drugega odstavka 16. člena direktive ne bo potrebno spreminjati oz. dopolnjevati. V 8. členu namreč določa, da zastaranje zahtevka, ki je predmet kolektivne odškodninske tožbe ali predloga za potrditev kolektivne poravnave, med trajanjem postopka ne teče in se nadaljuje od trenutka, ko je bil postopek pravnomočno končan brez vsebinske odločitve o zahtevku (če je bila kolektivna tožba npr. zavržena zaradi neizpolnjevanja pogojev za certifikacijo), oz. za osebe, za katere kolektivna odškodninska sodba ali kolektivna poravnava ne učinkuje, ko poteče rok iz drugega odstavka 18. člena ZKoIT (tj. rok za vključitev oz. izključitev iz učinka poravnave) oz. 4. točke drugega odstavka 29. člena ZKoIT (tj. rok za vključitev ali izključitev iz učinka sodbe), oz. ko je bila zavržena njihova uvrstitev na seznam iz 45. člena ZKoIT (kar pomeni, da do odmene niso upravičeni). Čas, ki je pretekel pred začetkom kolektivnega postopka, se všteje v zastaralni rok, ki ga določa zakon. Če je s posebnim predpisom določen rok za vložitev tožbe, se ta rok v zvezi z zahtevkom, ki je predmet kolektivnega postopka, ne izteče prej kot 30 dni po koncu kolektivnega postopka, kar je še dodatna ugodnost za oškodovance, saj z njo v primeru, ko bi se rok iztekel kmalu po končanju kolektivnega postopka, morda ne bi imeli več dovolj časa za pripravo in vložitev samostojne tožbe.

Nič pa ZKoIT ne govori o zadržanju zastaranja odškodninske terjatve tekom postopka s kolektivno (potrošniško) opustitveno tožbo, ki ga zahteva prvi odstavek 16. člena direktive. 53. člen ZKoIT določa le, da vložitev kolektivne potrošniške opustitvene tožbe ne posega v pravico posameznika, da glede istega ravnanja istega podjetja vložijo samostojno tožbo pred pristojnim sodiščem za varstvo svojih pravic iz pravnega razmerja s podjetjem, 55. člen pa določa, da pravnomočna sodba, s katero sodišče (v postopku s potrošniško kolektivno opustitveno tožbo) zahtevku ugoditi, glede ugotovljene protipravnosti ravnanja podjetja zavezuje druga sodišča v postopkih po tožbah, ki jih posamezni potrošniki vložijo za varstvo svojih pravic iz pravnih razmerij z istim podjetjem.

1.2.17. Člen 17 – Ekspeditivnost postopka

Člen 17

Ekspeditivnost postopka

1. Države članice zagotovijo, da se zastopniške tožbe za opustitvene ukrepe iz člena 8 obravnavajo z ustrežno ekspeditivnostjo.

2. Zastopniške tožbe za opustitvene ukrepe iz točke (a) člena 8(1) se obravnavajo po skrajšanem postopku, če je to ustrezno.

Direktiva 2020/1828 podobno kot Direktivi 98/27 in 2009/22 ter Priporočilo Komisije iz 2013 v 17. členu v zvezi z opustitvenimi tožbami zahteva, da se obravnavajo z ustrezno ekspeditivnostjo, v primeru začasnih opustitvenih ukrepov pa celo po skrajšanem postopku, če je to ustrezno. Uvodna izjava 67 pojasni, da je ekspeditivna obravnava še toliko bolj nujna, če je kršitev še v teku, »zastopniške tožbe za opustitvene ukrepe z začasnim učinkom« pa bi bilo treba po potrebi obravnavati po skrajšanem postopku zato, da se prepreči morebitna ali nadaljnja škoda zaradi kršitve (točka a prvega odstavka 8. člena med opustitvenimi ukrepi namreč navaja tudi »začasni ukrep za prenehanje s prakso, za katero se šteje, da pomeni kršitev, kot je določena v členu 2(1), ali po potrebi njeno prepoved«).

ZKOLT tega ne določa (tudi ZVPot pred tem ne). Načelo hitrosti kot posebno načelo določa ZIZ za postopke izvršbe in zavarovanja,⁴⁴³ sicer pa je v določenih postopkih tendenca po hitrem odločanju in ekonomičnem sodnem postopku razvidna iz določenih krajših rokov v primerjavi z rednim pravnim postopkom (v sporu majhne vrednosti rok za odgovor na tožbo npr. znaša 8 dni, kar je bistveno manj od 30 dni, kolikor je določeno za redni pravdni postopek, kar se smiselno uporablja tudi za kolektivne postopke po ZKOLT, ki v praksi praviloma ne bodo spori majhne vrednosti). Poleg tega je načelo pospešitve postopka določeno v 20. členu ZDSS-1, ki določa, da je v postopku v delovnih in socialnih sporih treba postopati hitro. Nadalje je v slednjem zakonu določeno še pravilo o prednostni obravnavi v sporih o obstoju ali prenehanju delovnega razmerja⁴⁴⁴ ter v vzorčnem postopku.⁴⁴⁵ Pri tem se zastavi vprašanje, ali se omenjena načela, določena v ZDSS-1, smiselno uporabljajo tudi v kolektivnih postopkih s področja varovanja pravic delavcev glede na to, da v kolektivnih sporih ne gre za spore, za katere ZDSS-1 določa posebna varovala. Ne gre torej za (tipične) delovnopravne spore, v katerih je potrebno varovati šibkejšo stranko, prav tako pa ne gre za spor o obstoju delovnega razmerja ali vzorčni postopek, zaradi česar bi morali kolektivni postopek obravnavati prednostno.

Ob prenosu direktive bo tako potrebno dodati tudi manjkajoča določila o ekspeditivnosti postopkov s kolektivnimi opustitvenimi tožbami. Glede kolektivnih odškodninskih tožb direktiva določb o ekspeditivnosti ipd. sicer nima, a bi bilo morda koristno, da bi hitro postopanje ali prednostno obravnavo določili tudi zanje.

1.2.18. Člen 18 – Razkritje dokazov

Člen 18

Razkritje dokazov

Države članice zagotovijo, da lahko sodišče ali upravni organ na zahtevo kvalificiranega subjekta, ki je predstavil zadostne dokaze v podporo zastopniški tožbi, ki so mu dostopni pod razumnimi pogoji, in ki je navedel, da tožena stranka ali tretja oseba razpolaga z dodatnimi dokazi, v skladu z nacionalnimi postopkovnimi

⁴⁴³ Prvi odstavek 11. člena ZIZ določa, da mora sodišče v postopku izvršbe in zavarovanja postopati hitro.

⁴⁴⁴ Prvi odstavek 41. člena ZDSS-1.

⁴⁴⁵ Šesti odstavek 79. člena ZDSS-1.

pravili odredi, da mora tožena stranka ali tretja oseba te dokaze predložiti v skladu z veljavnimi pravili Unije in nacionalnimi pravili o zaupnosti in sorazmernosti. Države članice zagotovijo, da lahko sodišče ali upravni organ v skladu z nacionalnim postopkovnim pravom na zahtevo tožene stranke prav tako odredi, da mora ustrezne dokaze razkriti kvalificirani subjekt ali tretja oseba.

Uvodna izjava 68 direktive pojasni, da so dokazi ključni za ugotavljanje, ali je zastopniška tožba za opustitvene ukrepe oz. zastopniška tožba za ukrepe za povrnitev škode utemeljena. Vendar je za odnose med podjetji in potrošniki pogosto značilna informacijska asimetrija, potrebne dokaze pa ima morda izključno trgovec in zato kvalificiranemu subjektu niso dostopni. Kvalificirani subjekti bi zato morali imeti pravico, da sodišče oz. upravni organ zaprosijo, da trgovcu odredi razkritje dokazov, ki so pomembni za njihov zahtevek. Po drugi strani pa bi – ob upoštevanju načela enakosti orožij – podobno pravico moral imeti tudi trgovec, namreč da zahteva dokaze, s katerimi razpolaga kvalificirani subjekt. Sodišče oz. upravni organ, pred katerim je vložena zastopniška tožba, bi moral v skladu z nacionalnim postopkovnim pravom skrbno presoditi nujnost, obseg in sorazmernost odredb o razkritju dokazov ob upoštevanju varstva pravnih interesov tretjih oseb ter veljavnih pravil EU in nacionalnih pravil o zaupnosti.

ZPP, ki se v kolektivnih postopkih uporablja smiselno, edicijsko dolžnost stranke določa v 227. členu. Če se ena stranka sklicuje na listino in trdi, da je ta pri drugi stranki (bo veljalo enako za tožnika ali toženca), lahko sodišče na predlog stranke zahteva od druge stranke, naj listino predloži, in ji za to določi rok. Tak predlog mora vsebovati: označbo ali vrsto listine, navedbo dejstva, ki se bo z listino dokazovalo, kolikor mogoče natančen opis vsebine listine in navedbo dejstev, na podlagi katerih je mogoče sklepati, da je listina pri drugi stranki. Zoper tako odločbo sodišča ni posebne pritožbe. Stranka predložitve listine ne sme odreči, če: 1) če se je v pravdi sama sklicevala nanjo v dokaz svojih navedb; 2) če gre za listino, ki jo mora po zakonu ali na podlagi pravnega posla izročiti ali pokazati; ali 3) če velja listina po vsebini za skupno za obe stranki. V teh primerih se stranka predložitvi listin ne more izogniti. V ostalih primerih (kjer ne gre za zgoraj omenjene tri primere) pa stranka listino mora predložiti, razen če obstojijo določeni razlogi, iz katerih stranka lahko odreče pričanje ali odgovor na posamezno vprašanje. Stranka tako lahko zavrne predložitev listine: če bi s tem prekršila dolžnost varovanja uradne ali vojaške skrivnosti (dokler ga pristojni organ ne odveže pristojnosti);⁴⁴⁶ o tistem, kar ji je stranka zaupala kot svojemu pooblaščenču; o tistem, česar se je stranka ali druga oseba spovedala njej kot verskemu spovedniku; o dejstvih, za katera je izvedela kot odvetnik ali zdravnik ali pri opravljanju kakšnega drugega poklica ali kakšne druge dejavnosti, če velja dolžnost, da mora ohraniti kot tajnost tisto, kar je izvedela pri opravljanju takega poklica ali take dejavnosti;⁴⁴⁷ če ima za to tehtne razloge, zlasti še, če bi s predložitvijo listine spravila v hudo sramoto, precejšnjo premoženjsko škodo ali pa v kazenski pregon svoje krvne sorodnike v ravni vrsti do katerega koli kolena, v stranski vrsti pa do vštetega tretjega kolena; svojega zakonca ali osebo, s katero živi v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti, kot jo določa zakon, ki ureja zakonsko zvezo, ali sorodnike po svaštvu do vštetega drugega kolena, četudi je zakonska zveza že prenehala, ali pa svojega skrbnika ali oskrbovanca, posvojitelja ali posvojenca, ali, če bi s predložitvijo listine spravila v kazenski pregon sebe.⁴⁴⁸ Če stranka, od katere je sodišče zahtevalo, naj predloži listino, zanika, da bi bila listina pri njej, lahko sodišče izvede dokaze za ugotovitev tega dejstva. Nadalje pa ZPP določa tudi posledico, če stranka, ki ima listino, le-te noče predložiti ali če proti prepričanju sodišča

⁴⁴⁶ 230. člen ZPP.

⁴⁴⁷ 231. člen ZPP. Pri tem je potrebno uporabiti tudi 232. člen ZPP.

⁴⁴⁸ 233. člen ZPP.

zanika, da bi bila listina pri njej. V takem primeru lahko sodišče šteje, da listina obstaja in da je njena vsebina taka, kot zatrjuje nasprotna stranka. Tako bo nasprotna stranka z nepredložitvijo listine tožniku posredno pomagala pri dokazovanju dejstev, saj se bo domnevala vsebina listine kot jo zatrjuje tožnik.

Nadalje se bo v kolektivnih postopkih uporabljala tudi določba 228. člena ZPP o edicijski dolžnosti tretjih oseb. Slednjim sme sodišče na predlog stranke naložiti, naj predloži listino. Predlog stranke mora vsebovati označbo ali vrsto listine, navedbo dejstva, ki se bo z listino dokazovalo, čim bolj natančen opis vsebine listine in navedbo dejstev, na podlagi katerih je mogoče sklepati, da je listina pri drugi osebi. Preden izda sodišče odločbo, s katero naloži drugi osebi, naj predloži listino, jo povabi, naj se o tem izjavi. Pri tem ima druga oseba pravico do povračila stroškov, ki jih je imela v zvezi s predložitvijo listine (smiselno se uporablja tudi 242. člen ZPP). Pravnomočni sklep o tem, da mora druga oseba predložiti listino, izvrši sodišče po uradni dolžnosti po pravilih izvršilnega postopka. Glede pravice druge osebe, da odreče predložitev listine, veljajo smiselno zgoraj navedene določbe 230. do 234. člena ZPP. Če druga oseba zanika, da bi morala predložiti listino, ki je pri njej, odloči pravno sodišče, ali je druga oseba dolžna predložiti listino. Če druga oseba zanika, da bi bila listina pri njej, lahko izvede sodišče dokaze za ugotovitev tega dejstva.

Opisana v ZPP-E še dopolnjena ureditev edicijske dolžnosti po našem mnenju zadostuje zahtevam 18. člena Direktive 2020/1828 ter sprememba ZKOLT za prenos tega člena ni potrebna.

Nadalje je v primeru odškodninske tožbe zaradi kršitev konkurenčnega prava v 62.a členu ZPOMK-1 (ki je bil v zakon dodan pri prenosu Direktive 2014/104⁴⁴⁹) predviden poseben mehanizem razkritja dokazov oz. podatkov, ki se bo (je potreben poseben sklic na to določbo v ZKOLT?) uporabljal v primeru postopkov s kolektivno odškodninsko tožbo zaradi kršitev antitrusta.⁴⁵⁰

1.2.19. Člen 19 – Kazni

Člen 19

Kazni

1. Države članice določijo pravila o kaznih za neupoštevanje ali zavrnitev upoštevanja:

(a) opustitvenega ukrepa iz člena 8(1) ali točke (b) člena 8(2) ali

(b) obveznosti iz člena 13(3) ali člena 18.

Države članice sprejmejo vse ukrepe, ki so potrebni za zagotovitev, da se ta pravila izvajajo. Predvidene kazni morajo biti učinkovite, sorazmerne in odvračilne.

2. Države članice zagotovijo, da so kazni lahko med drugim v obliki glob.

⁴⁴⁹ Direktiva 2014/104/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. novembra 2014 o nekaterih pravilih, ki urejajo odškodninske tožbe po nacionalnem pravu za kršitve določb konkurenčnega prava držav članic in Evropske unije (Besedilo velja za EGP), Ur. l. EU L 349, 5. december 2014, str. 1–19.

⁴⁵⁰ Več o tem gl. Vlahek, 2016, *op. cit.*

Za razliko od Direktive 2020/1828 ZKoIT enako kot pred njim ZVPot za kršitve obveznosti tožencev v zvezi z odločitvami sodišča v postopkih s kolektivno opustitveno tožbo ne predvideva posebnega kaznovanja v obliki glob za pravno osebo oz. podjetnika in njeno/njegovo odgovorno osebo. Zato bo treba preveriti, ali bi bilo treba v tem delu ZKoIT dopolniti ali pa zadoščajo določila ZIZ o sodnih penalah (gl. tudi npr. 62.e člen ZPomK-1).

19. člen Direktive 2020/1828 zahteva, da države članice določijo pravila o kaznih za neupoštevanje ukrepa prenehanja prakse, objave odločitve o takem ukrepu, dolžnega informiranja potrošnikov o pravnomočnih odločbah ter zahtev v zvezi z razkritjem dokazov. Dodaja, da morajo biti kazni učinkovite, sorazmerne in odvrtilne ter da države zagotovijo, da so kazni lahko med drugim v obliki glob. Uvodna izjava pojasni, da bi morale države članice zagotoviti, da so te kazni lahko v obliki glob, npr. pogojnih glob, periodičnih denarnih kazni ali denarnih kazni, za zavrnitev izpolnitve odredbe o razkritju dokazov pa naj bi bilo mogoče uporabiti tudi druge vrste kazni, kot so postopkovni ukrepi. Vzor za vključitev te določbe v Direktivo 2020/1828 sta bili gotovo direktivi o kolektivnih opustitvenih tožbah za varstvo potrošnikov (Direktiva 98/27 in Direktiva 2009/22), ki sta poleg opustitve ravnanj, prepovedi ravnanj in objave sodb predvidevali tudi plačilo kazni v proračun ali določenemu upravičencu v primeru nespoštovanja sodb.

1.2.20. Člen 20 – Pomoč kvalificiranim subjektom

Člen 20

Pomoč kvalificiranim subjektom

1. Države članice sprejmejo ukrepe, s katerimi zagotovijo, da stroški postopka, povezani z zastopniškimi tožbami, kvalificiranim subjektom ne preprečujejo učinkovitega uveljavljanja njihove pravice, da zahtevajo ukrepe iz člena 7.
2. Ukrepi iz odstavka 1 so lahko na primer v obliki javnega financiranja, vključno s strukturno podporo za kvalificirane subjekte, omejitve veljavnih sodnih ali upravnih taks ali zagotovitve dostopa do pravne pomoči.
3. Države članice lahko določijo pravila, v skladu s katerimi je kvalificiranim subjektom dovoljeno, da od potrošnikov, ki so izrazili voljo, da jih v okviru posamezne zastopniške tožbe za ukrepe za povrnitev škode zastopa kvalificirani subjekt, zahtevajo skromno pristopnino ali podobno takso za sodelovanje v zastopniški tožbi.
4. Države članice in Komisija podpirajo in omogočajo sodelovanje med kvalificiranimi subjekti ter izmenjavo in razširjanje njihovih najboljših praks in izkušenj pri obravnavi notranjih kršitev in čezmejnih kršitev, kakor so določene v členu 2(1).

Upoštevajoč evropsko pravno tradicijo tako točka 13 Priporočila Komisije iz 2013 tudi prvi odstavek 12. člen Direktive 2020/1828 glede stroškov uvaja načelo »loser pays« – »kdor izgubi, plača«. To pomeni, da v primeru neuspeha s tožbo stroške (tudi nasprotne stranke) nosi tožnik. Vprašanje je, kako lahko tožnik to tveganje pokrije (npr. z dogovorom z odvetnikom za plačilo po uspehu, z zunanjim financerjem, iz proračuna, sklada, ...) in v kakšnem obsegu mu naj pri tem pomaga država. Prvi odstavek 22. člena zgolj na splošno določa, da morajo države članice sprejeti ukrepe, s katerimi zagotovijo, da stroški

postopka, povezani z zastopniškimi tožbami, kvalificiranim subjektom ne preprečujejo učinkovitega vlaganja zastopniških tožb, v drugem odstavku pa primeroma navaja nekaj takih ukrepov: javno financiranje, vključno s strukturno podporo za kvalificirane subjekte, omejitve veljavnih sodnih ali upravnih taks ali zagotovitev dostopa do pravne pomoči. Pomoč kvalificiranim subjektom morajo države članice in Komisija zagotavljati tudi v obliki podpiranja in omogočanja sodelovanja med kvalificiranimi subjekti ter izmenjave in razširjanja njihovih najboljših praks in izkušenj pri obravnavi kršitev. Kot pojasni uvodna izjava 70 preambule direktive, je zahteva po pomoči kvalificiranim subjektom posledica dejstva, da so zastopniške tožbe v javnem interesu. Za razumevanje 20. člena direktive je uvodna izjava 70 pomembna predvsem v delu, kjer navaja (tega v normativnem delu direktive ni), da se od držav članic ne bi smelo zahtevati, da financirajo zastopniške tožbe. Finančna pomoč kvalificiranim subjektom s strani države je po Direktivi 2020/1828 torej prostovoljna, ne obvezna.

Kot je bilo že pojasnjeno v delu z analizo določil ZKoliT o stroških postopka, ZKoliT že predvideva nekatere ukrepe za ublažitev finančnega bremena kolektivnih tožb. Javna, državna pomoč tožnikom v smislu morebitnega znižanja stroškov za vlaganje kolektivnih tožb in s tem večjo dostopnosti kolektivnih pravnih sredstev je pri nas po trenutni ureditvi ZKoliT zgolj v obliki omejitve vrednosti spornega predmeta, kar lahko vpliva na višino sodne takse in povrnitve stroškov odvetnika stranki, ki v postopku uspe. ZKoliT namreč v 58. členu določa, da v postopku s kolektivno opustitveno tožbo vrednost spornega predmeta ne glede na dejanski ekonomski pomen spora ne sme presegati 10.000 evrov (pri določitvi te vrednosti mora sodišče upoštevati zapletenost in pomen zadeve z vidika tožene stranke, kolektivnih pravic in javnega interesa), medtem ko se v kolektivnih odškodninskih tožbah sporni znesek določi v znesku na 20 % ocenjene vrednosti zneskov vseh članov skupine oz. 20 % zahtevka za plačilo agregatne odškodnine. Namen takšnih določb je olajšati dostop do kolektivnega varstva z znižanjem sodnih taks in s tem (vsaj v primerih z nižjimi vtoževanimi zneski) zmanjšati stroške kolektivnih postopkov. Treba je upoštevati, da kolektivna odškodninska tožba upošteva tudi javni interes, zato je upravičeno, da se določitev vrednosti spora (od katere se računajo sodne takse) določi pod resnično ekonomsko vrednostjo spora. Poleg tega je bila razširjena opredelitev stroškov, ki jih v primeru uspeha lahko zahteva tožnik, saj drugi odstavek 60. člena ZKoliT določa, da se za stroške postopka štejejo tudi nujni stroški, ki jih je tožeča stranka imela pred vložitvijo tožbe z aktivnostmi glede organiziranja in obveščanja članov skupine o nameri vložitve kolektivne tožbe. Podobno Direktiva 2020/1828 v petem odstavku 13. člena določa, da države članice zagotovijo, da uspešna stranka lahko dobi povrnjene stroške, povezane z obveščanjem potrošnikov v okviru zastopniške tožbe (obveznosti v zvezi z obveščanjem urejajo predhodni odstavki 13. člena direktive), v skladu s prvim odstavkom 12. člena direktive.

Od v drugem odstavku 20. člena direktive primeroma navedenih oblik pomoči (javno financiranje, vključno s strukturno podporo za kvalificirane subjekte, omejitve veljavnih sodnih ali upravnih taks ali zagotovitev dostopa do pravne pomoči) je pri nas torej pomoč zgolj v obliki omejitve taks (pa še to ne v vseh primerih), dodatno pa še priznavanje večjega obsega tožniku povrnjenih stroškov. V kakšni obliki bi lahko bila podpora za kvalificirane subjekte, ni pojasnjeno, najbrž pa bi se v prihodnje dalo vzpostaviti kak mehanizem zanjo. Vprašanje je, ali obstoječi ukrepi v ZKoliT zadoščajo za skladnost naše ureditve z 20. členom direktive – glede na to, da nekatere od navedenih oblik pomoči so zagotovljene, da direktiva sama pojasni, da financiranje ni obvezno in da direktiva navaja le nekaj možnosti pomoči in ne zahteva vseh, bi naši ureditvi težko očitali neskladnost z 20. členom direktive. A to ne pomeni, da sistema ne velja izboljšati, če bi bilo ugotovljeno, da obstoječe oblike (skupaj z možnostjo zunanega financiranja in nagrad odvetnikov v odstotku od prisojenega zneska) niso zadovoljive oz. ustrezne.

Zaradi precej ozkega obsega javnega financiranja kolektivnih postopkov sta v našem pravnem prostoru možnost financiranja postopka s strani tretjih oseb in možnost sklepanja dogovorov z odvetniki o plačilu v deležu od prisojenega zneska (klasičnih iz prve povedi prvega odstavka 61. člena in *sui generis* iz druge povedi prvega odstavka 61. člena ZKOLT) še toliko bolj pomembni (bi ju pa sicer veljalo ustrezneje urediti). Čeprav zunanje financiranje oškodovancem načeloma zagotavlja lažji dostop do pravnega varstva, pa je treba v izogib morebitnim zlorabam kolektivnih postopkov seveda zagotoviti, da so vzpostavljeni visoki etični standardi in transparentna ureditev financiranja za zaščito interesov strank in članov razreda.

V nasprotju z nekaterimi drugimi jurisdikcijami (kot npr. Québec, kjer deluje Javni sklad za pomoč pri kolektivnih tožbah (Fonds D'aide Aux Actions Collectives), Ontario, kjer deluje podoben Sklad za kolektivne postopke, in Izrael, kjer deluje javni sklad za upravljanje in razdeljevanje *cy près* naloženih zneskov in nerazdeljene odškodnine) Slovenija ne pozna javnih skladov za financiranje kolektivnih tožb (razen v toliko, kolikor morda financira delovanje kakšnih organizacij, ki imajo procesno upravičenje za vlaganje kolektivnih tožb). Ker je po ZKOLT morebitni nerazdeljeni del skupne odškodnine treba vrniti toženi stranki, financiranje iz tega naslova po vzoru omenjenih jurisdikcij (brez spremembe tretjega odstavka 46. člena ZKOLT) niti ne bi bilo mogoče (razen če bi se financiranje sklada zagotovilo iz prisojene agregatne odškodnine), seveda pa bi se lahko tak sklad financiral tudi iz drugih virov, ne nujno iz nerazdeljenega dela agregatne odškodnine. V kolikor bi se v prihodnosti naš zakonodajalec odločil za oblikovanje sklada za financiranje kolektivnih tožb, ki bi se financiral (tudi) iz prisojenih agregatnih odškodnin in/ali njihovih nerazdeljenih delov, bi bila lahko za zgled pri urejanju v praksi relativno dobro delujoča québeška ureditev, ki smo jo predstavili v prvem delu študije. Ne glede na določilo tretjega odstavka 46. člena ZKOLT je na mestu tudi razmislek o potrebah za oblikovanje sklada za financiranje kolektivnih tožb in o optimalnih virih za njegovo delovanje in za financiranje kolektivnih postopkov, o katerih bi odločal.

Prezreti pa ne gre tretjega odstavka 20. člena Direktive 2020/1828, ki med mehanizmi za pomoč kvalificiranemu subjektu po direktivi določa, da lahko države članice določijo pravila, v skladu s katerimi je kvalificiranemu subjektu dovoljeno, da od potrošnikov, ki so izrazili voljo, da jih v okviru posamezne zastopniške odškodninske tožbe zastopa kvalificirani subjekt, zahtevajo skromno pristopnino ali podobno takso za sodelovanje v zastopniški tožbi. Takšno določilo je sicer unikum v ureditvah kolektivnih postopkov (ga pa sedaj vsebuje latvijski predlog, o čemer bo več govora *infra* v delu o predstavitvi implementacije direktive v drugih državah članicah), ni pa po učinku daleč od prakse nekaterih potrošniških organizacij, ki so tudi zunaj kolektivnih postopkov oz. priprav nanje aktivnosti za zaščito potrošnikov pogojevale npr. s članstvom v organizaciji (in torej plačilom članarine) ali z naročilom na njihovo revijo (in plačilom naročnine nanjo).

V zvezi s četrtem odstavkom 20. člena direktive, ki od Komisije in držav članic zahteva, da podpirajo in omogočajo sodelovanje med kvalificiranimi subjekti ter izmenjavo in razširjanje njihovih najboljših praks in izkušenj pri obravnavi notranjih kršitev in čezmejnih kršitev iz dometa direktive, uvodna izjava 71 pojasnjuje, da sta se sodelovanje in izmenjava informacij med kvalificiranimi subjekti iz različnih držav članic izkazala za koristna zlasti pri obravnavanju čezmejnih kršitev, ter sklene, da je treba ukrepe za krepitev zmogljivosti in ukrepe sodelovanja nadaljevati in jih razširiti na večje število kvalificiranih subjektov po vsej EU, da bi se povečala uporaba zastopniških tožb s čezmejnimi posledicami. Kako konkretno naj bi te aktivnosti podpirale in omogočale države članice, ni navedeno.

1.2.21. Člen 21 – Razveljavitev

*Člen 21***Razveljavitev**

Direktiva 2009/22/ES se razveljavi z učinkom od 25. junija 2023 brez poseganja v člen 22(2) te direktive.

Sklicevanje na razveljavljeno direktivo se šteje kot sklicevanje na to direktivo in se bere v skladu s korelacijsko tabelo iz Priloge II.

Leta 1998 je bila sprejeta Direktiva 98/27 o opustitvenih tožbah za varstvo interesov potrošnikov (t. i. *Injunctions Directive*), ki je služila zaščiti kolektivnih interesov potrošnikov, urejenih v devetih materialnopравnih direktivah, naštetih v prilogi Direktive 98/27.⁴⁵¹ Te so torej določale področje uporabe Direktive 98/27. Tudi tu so lahko države članice sprejele oz. ohranile v veljavi določila, ki so še bolj kot tista iz direktive omogočala dostop do sodnega varstva. Leta 2009 je Direktivo 98/27 nadomestila istoimenska Direktiva 2009/22/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2009 o opustitvenih tožbah zaradi varstva interesov potrošnikov.⁴⁵²

V primerjavi z Direktivo 98/27 je bil seznam materialnopравnih direktiv v prilogi Direktive 2009/22 s prvotnih devet razširjen na trinajst direktiv, sicer pa so določbe obeh direktiv skoraj enake, vključno z opredelitvijo vrst opustitvenih ukrepov in kvalificiranih subjektov, upravičenih za vlaganje tožb. Direktiva 2009/22 je od držav članic zahtevala, da imenujejo sodišča ali upravne organe, pristojne za odločanje o postopkih, ki jih sprožijo »kvalificirani subjekti«, ki od sodišča oz. upravnega organa želijo, da (a) odredi prenehanje ali prepoved kršitve, in sicer z ustrezno hitrostjo in po potrebi v skrajšanem postopku; (b) odredi, kadar je primerno, objavo takšnih odločb v celoti ali delno ali objavo izjave o popravku z namenom odprave trajajočih posledic kršitve; (c) v kolikor pravni sistem države članice to dovoljuje, v primeru zamude z upoštevanjem odločbe toženi stranki, ki je izgubila, naloži, da v proračun države ali drugemu v nacionalni zakonodaji določenemu upravičencu plača fiksni znesek za vsak dan zamude ali kakšen drug znesek, določen v nacionalni zakonodaji. »Kvalificiran subjekt« je bil v Direktivi 2009/22 opredeljen kot organ ali organizacija, ustanovljena v skladu s pravom države članice, ki ima zakoniti interes, da zagotovi spoštovanje določb o varstvu pravic potrošnikov iz direktiv na seznamu priloge, zlasti en ali več neodvisnih javnih organov, posebej pristojnih za varstvo pravic potrošnikov iz omenjenih direktiv, če v državi članici tak javni organ obstaja, in/ali organizacije, katerih cilj je varstvo pravic iz omenjenih direktiv, v skladu z merili, ki jih določa nacionalna zakonodaja. Direktiva 2009/22 je določala tudi, da se mora za primere kršitev znotraj Skupnosti uporabljati načelo vzajemnega priznavanja in morajo zato in brez poseganja v pravice, podeljene drugim subjektom po nacionalni zakonodaji, države članice na zahtevo svojih kvalificiranih subjektov Komisiji sporočiti ime in namen subjektov, ki so v državi članici upravičeni za vložitev tožb po direktivi. Komisija je imela nalogo, da vsakih šest mesecev objavi posodobljen seznam teh subjektov in njihovih namenov. Direktiva 2009/22 je določala, da so morala sodišča oz. upravni organi sprejeti ta seznam kot dokaz pravne sposobnosti kvalificiranega subjekta brez poseganja v njihovo pravico, da preverijo, ali namen kvalificiranega subjekta v konkretnem primeru

⁴⁵¹ Direktiva 98/27/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. maja 1998 o opustitvenih tožbah zaradi varstva interesov potrošnikov, Ur. l. EU L 166, 11. junij 1998, str. 51–55.

⁴⁵² Direktiva 2009/22/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2009 o opustitvenih tožbah zaradi varstva interesov potrošnikov, Ur. l. EU L 110, 1. maj 2009, str. 30–36.

upravičuje vložitev tožbe. Poleg tega je direktiva državam članicam omogočala, da določijo, da mora stranka, ki namerava vložiti opustitveno tožbo, pred tem skušati doseči prenehanje kršitve na podlagi posvetovanj s toženo stranko ali s toženo stranko in kvalificiranim subjektom države članice, v kateri se opustitvena tožba vložijo. Če do prenehanja kršitve ne pride v dveh tednih po prejemu zahteve po posvetovanju, lahko stranka brez odlašanja vložijo opustitveno tožbo.⁴⁵³

Republika Slovenija je obe direktivi prenesla v določila členov 74 do 76 ZVPot, nato pa Direktivo 2009/22 v ZKoliT, pri čemer so se določila ZVPot uporabljala še do začetka uporabe ZKoliT.

Direktivo 2009/22 z učinkom od 25. junija 2023 dalje, ko se prične uporabljati prenosna zakonodaja držav članic, razveljavlja nova Direktiva 2020/1828, ki je – poleg tega, da je uredila kompenzatorno kolektivno varstvo, ki ga v zavezujočih pravnih aktih EU prej ni bilo – prenovila tudi določila o kolektivnih opustitvenih tožbah, ki so bile prej urejene v Direktivi 98/27 oz. nato v Direktivi 2009/22. 21. člen določa, da se sklicevanje na razveljavljeno direktivo, torej Direktivo 2009/22 šteje kot sklicevanje na Direktivo 2020/1828 in se bere v skladu s korelacijsko tabelo iz Priloge II Direktive 2020/1828.

Uvodna izjava 5 Direktive 2020/1828 razkriva, da Direktiva 2009/22 ni v zadostni meri rešila izzivov v zvezi z izvrševanjem potrošniškega prava, in da je treba za boljše odvrčanje od nezakonitih praks in za zmanjšanje škode za potrošnike na čedalje bolj globaliziranem in digitaliziranem trgu okrepiti postopkovne mehanizme varstva kolektivnih interesov potrošnikov tako, da bo zajemal tako opustitvene ukrepe kot ukrepe za povrnitev škode, ter da je glede na številne potrebne spremembe primerno, da se Direktiva 2009/22 razveljavi in nadomesti z novimi določbami v novi direktivi. Posebej kolektivne opustitvene tožbe oz. opustitvene ukrepe, ki se zahtevajo z njimi, urejata 8. in 17. člen Direktive 2020/1828.

V prehodnih določbah prvega in drugega odstavka 22. člena Direktive 2020/1828 je določeno, da se zakonodaja, ki je v pravne rede prenesla Direktivo 2009/22, uporablja za tožbe, vložene pred 25. junijem 2023, zato je v 21. členu navedeno, da se Direktiva 2009/22 razveljavi z učinkom od 25. junija 2023 brez poseganja v drugi odstavek 22. člena direktive.

1.2.22. Člen 22 – Prehodne določbe

Člen 22

Prehodne določbe

1. Države članice uporabljajo zakone in druge predpise, s katerimi se prenaša ta direktiva, za zastopniške tožbe, vložene 25. junija 2023 ali po tem datumu.
2. Države članice uporabljajo zakone in druge predpise, s katerimi se prenaša Direktiva 2009/22/ES, za zastopniške tožbe, vložene pred 25. junijem 2023.
3. Države članice zagotovijo, da se zakoni in drugi predpisi o zadržanju ali pretrganju zastaralnih rokov, ki veljajo za prenos člena 16, uporabljajo samo za zahtevke za povrnitev škode, ki temeljijo na kršitvah, kakor so

⁴⁵³ Vlahek, 2019, *op. cit.*, str. 140–144.

določene v členu 2(1), storjenimi 25. junija 2023 ali po tem datumu. To ne preprečuje uporabe nacionalnih določb o zadržanju ali pretrganju zastaralnih rokov, ki so se uporabljale pred 25. junijem 2023 za zahteve za povrnitev škode, ki temeljijo na kršitvah, kakor so določene v členu 2(1), storjenih pred tem datumom.

V prehodnih določbah prvega in drugega odstavka 22. člena Direktive 2020/1828 je določeno, da se zakonodaja, ki je v pravne rede prenesla Direktivo 2009/22 (v našem primeru je to sedaj ZKOLT), uporablja za tožbe, vložene pred 25. junijem 2023, nova zakonodaja, s katero bo implementirana nova Direktiva 2020/1828 (in s tem tudi njene določbe o kolektivnih opustitvenih tožbah) pa se bo uporabljala za kolektivne tožbe, vložene od 25. junija 2023 dalje.

22. člen kot relevanten trenutek za uporabo prejšnjih oz. novih določi določa datum vložitve tožbe in se ne dotika vprašanja, kdaj je prišlo do množičnega oškodovanja. V prvem odstavku 2. člena določa le, da se direktiva uporablja za notranje in čezmejne kršitve, tudi kadar so navedene kršitve prenehale, preden se je postopek z zastopniško tožbo začel, ali kadar so navedene kršitve prenehale, preden se je »zastopniška tožba končala«. Ob tem uvodna izjava 20 pojasnjuje, da je smiselno, da se direktiva uporablja tudi za kršitve, ki so že prenehale, saj je morda kljub temu potrebno »preprečiti ponovitev prakse z njeno prepovedjo, ugotoviti, da je določena praksa pomenila kršitev, ali potrošnikom olajšati povrnitev škode.« O tem, ali se rešitve iz direktive uporabljajo za primere kršitev, do katerih je prišlo pred uveljavitvijo rešitev iz direktive, ali samo za tiste, do katerih je prišlo zatem, direktiva ne govori, temveč v prehodnih določbah 22. člena določa le, da se rešitve iz direktive, torej zakonodaja, s katero se prenaša direktiva, uporablja za tožbe, vložene od 25. junija 2023 dalje, iz česar izhaja, da to, kdaj je prišlo do kršitve, načeloma ni relevantno in da so izjema v tem smislu le določila direktive o zastaranju, glede katerih tretji odstavek 22. člena izrecno določa, da se določbe, ki ta člen prenašajo v zakonodajo (za zagotovitev pravne varnosti, kot pojasni uvodna izjava 66 preambule), uporabljajo le za zahteve za povrnitev škode zaradi kršitev, storjenih od 25. junija 2023 dalje (za tiste pred tem datumom pa se lahko uporablja morebitna obstoječa nacionalna zakonodaja o zastaranju oz. zadržanju /pretrganju zastaranja).

Vsi kolektivni postopki, ki bodo v Sloveniji dne 25. junija 2023 še v teku, se bodo tako končali po trenutnih določilih ZKOLT in zanje ne bodo upoštevene spremembe zakona, do katerih bo prišlo na podlagi Direktive 2020/1828. Za postopke, začete po 25. juniju 2023 (če predvidevamo, da bo prenosna zakonodaja v skladu z direktivo pravočasno sprejeta in se bo lahko začela uporabljati od 25. junija 2023 dalje), pa se bo uporabljala nova zakonodaja (zdi se, da ne glede na to, kdaj je prišlo do kršitve, slednji trenutek bo relevanten le glede uporabe prenosne določbe za 16. člen direktive, vendar pa ZKOLT ustrezna pravila o zastaranju vsebuje že sedaj in se bodo uporabila za primere s kršitvami pred 25. junijem 2023).

1.2.23. Člen 23 – Spremljanje in ocenjevanje

Člen 23

Spremljanje in ocenjevanje

1. Komisija ne prej kot 26. junija 2028 opravi oceno te direktive ter Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru predloži poročilo o glavnih ugotovitvah. Ocena se opravi v skladu s

smernicami Komisije za boljše pravno urejanje. Komisija v poročilu zlasti oceni področje uporabe te direktive iz člena 2 in Priloge I, ter delovanje in učinkovanje te direktive v čezmejnih primerih, tudi kar zadeva pravno varnost.

2. Države članice prvič do 26. junija 2027 nato pa vsako leto Komisiji zagotovijo naslednje informacije, ki so potrebne za pripravo poročila iz odstavka 1:

- (a) število in vrsto zastopniških tožb, ki jih je zaključilo katero od njihovih sodišč ali upravnih organov;
- (b) vrsto kršitev, kakor so določene v členu 2(1) in stranke v zastopniških tožbah;
- (c) izide teh zastopniških tožb.

3. Komisija do 26. junija 2028 oceni, ali bi bilo treba čezmejne zastopniške tožbe obravnavati na ravni Unije z ustanovitvijo evropskega varuha za zastopniške tožbe za opustitvene ukrepe in za ukrepe za povračilo škode, ter Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru predloži poročilo o glavnih ugotovitvah, po potrebi skupaj z zakonodajnim predlogom.

Določila o spremljanju in ocenjevanju uporabe prenosne zakonodaje v praksi in s tem učinkov posamezne direktive ter o poročanju o tem evropskemu zakonodajalcu (Svetu in Evropskemu parlamentu) in njegovemu pristojnemu posvetovalnemu telesu (Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in/ali Odboru regij – v tem primeru po 23. členu le prvemu, četudi je mnenje v zakonodajnem postopku podal tudi Odbor regij) so v direktivah pogosta. Nalogo spremljanja, ocenjevanja in poročanja opravlja Evropska komisija, ki je varuhinja Pogodb, varuhinja prava EU, skrbnica in nadzornica spoštovanja prava EU, njen namen pa je detekcija pomanjkljivosti določil, potreb po izboljšanju ureditve, po potrebi priprava novega zakonodajnega akta, ki bi nadomestil ali spremenil obstoječega.

V skladu s 23. členom bo morala Evropska komisija poročilo pripraviti po petih letih predvidene uporabe prenosnih določil (25. junij 2023 – 25. junij 2028), torej po 25. juniju 2028, pri čemer se bo morala osrediniti zlasti na vprašanje področja uporabe direktive (Priloga I v povezavi z 2. členom direktive) ter na delovanje in učinkovanje direktive v čezmejnih primerih (predlog direktive iz 2018 je določal le področje uporabe, ne učinkovanja v čezmejnih primerih) ter oceniti – kar je izredno zanimivo z vidika uvida v nadaljnje načrte evropskega zakonodajalca na področju mehanizmov kolektivnega varstva v EU – ali bi bilo treba na ravni EU ustanoviti evropskega varuha za zastopniške opustitvene in odškodninske tožbe in v primeru detekcije te potrebe v ta namen že kar pripraviti zakonodajni predlog. Te rešitve iz tretjega odstavka 23. člena po našem vedenju do sedaj ni obravnaval noben od aktov o kolektivnih tožbah (ne potrošniške direktive ne direktiva o opustitvenih kolektivnih tožbah iz prve faze razvoja mehanizmov kolektivnega varstva v EU, kot tudi ne Priporočilo Evropske komisije iz 2013), prav tako je ni predvideval predlog direktive iz 2018 in je v besedilo direktive očitno prišla z amandmaji v zakonodajnem postopku. Uvodna izjava 73 v zvezi s to določbo pojasni, da se ustanovitev evropskega varuha za zastopniške tožbe za opustitvene ukrepe in zastopniške tožbe za ukrepe za povrnitev škode nanaša na čezmejne zastopniške tožbe. Razkrije tudi, da bi se v tem primeru te tožbe obravnavale le na ravni Evropske unije («najbolje obravnavati na ravni EU»).

Od 26. junija 2027 dalje, torej po štirih letih od predvidenega začetka uporabe prenosnih določil, bodo morale države članice Komisiji poročati o »zaključenih kolektivnih tožbah«, ki jih ureja direktiva oz. nacionalna prenosna zakonodaja, pri čemer bodo morale od tedaj dalje vsako leto sporočati podatke o številu in vrsti zaključenih postopkov s kolektivnimi tožbami (pri nas bodo to seveda zaključeni sodni postopki, ker upravni organi pri nas (za razliko od npr. Latvije) nimajo pristojnosti za obravnavo

kolektivnih tožb), torej število zaključenih zadev in informacije o tem, ali je šlo za postopek s kolektivno opustitveno ali kolektivno odškodninska (najbrž tudi predlog s kolektivno poravnavo, četudi ga ta člen ne omenja), poleg tega pa še podatek o vrsti kršitve (pravno področje oz. natančneje kršeni akt), strankah postopka in izidu postopka. Glede slednjih uvodna izjava 72 direktive pojasni, da te informacije vključujejo npr. podatke o tem, ali so bile tožbe dopustne, ali so bile uspešne in ali so se končale s potrjeno poravnavo. Uvodna izjava v nadaljevanju pojasni tudi, da bi morale za manjše upravno breme držav članic pri izpolnjevanju teh obveznosti zadostovati, da Komisiji zagotovijo splošne informacije o vrsti kršitve in o strankah, zlasti v zvezi z opustitvenimi ukrepi. Kar zadeva stranke, bi morale biti npr. dovolj, da Komisijo obvestijo o tem, ali je kvalificirani subjekt potrošniška organizacija ali javni organ, ter o področju poslovanja trgovca (npr. področje finančnih storitev). Države članice pa bi lahko imele tudi možnost Komisiji predložiti kopije ustreznih odločb ali poravnav. Informacije o posamični identiteti potrošnikov, ki jih zadevajo zastopniške tožbe, pa se ne bi smele posredovati.

Komisiji se bo torej poročalo le o že zaključenih postopkih, ne tudi o morebitnih postopkih, ki bodo v teku. Glede na to, da pri nas že deluje Register kolektivnih tožb, Slovenija pri izpolnjevanju v 23. členu direktive določene obveznosti poročanja ne bi smela imeti težav, pomembno pa bo, da te dolžnosti ne bo spregledala ter da bo (glede na področje direktive) obveščala le o tistih zaključenih postopkih, ki sodijo v domet direktive (ki je ožji od dometa ZKoliT).

1.2.24. Člen 24 – Prenos

Člen 24

Prenos

1. Države članice sprejmejo in objavijo zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s to direktivo, do 25. decembra 2022. O tem takoj obvestijo Komisijo.

Te predpise uporabljajo od 25. junija 2023.

Države članice se v sprejetih predpisih sklicujejo na to direktivo ali pa sklic nanjo navedejo ob njihovi uradni objavi. Način sklicevanja določijo države članice.

2. Države članice Komisiji sporočijo besedilo določb predpisov nacionalnega prava, ki jih sprejmejo na področju, ki ga ureja ta direktiva.

Države članice morajo direktivo v svoj pravni red prenesti v roku za prenos, ki ga določa vsaka direktiva (v praksi poimenovan kot rok za implementacijo oz. implementacijski rok). Rok za prenos je običajno eno do dve leti, v primeru kompleksnejših direktiv tudi daljši. V tem primeru je rok dveletni – do 25. decembra 2022 (predlog direktive iz 2018 je določal 18 mesečni rok, a je glede na kompleksnost vsebine direktive ter dejstvo, da v mnogih državah članicah uvaja povsem nov, v procesnem pravu doslej nepoznan institut, vsekakor primernejši daljši rok – Svet je z amandmaji predlagal celo 30 mesečni rok z enoletnim zamikom začetka uporabe prenosnih določil). V roku za prenos mora država sprejeti zakonodajo: novo, če zadevnega področja še ne ureja, sicer pa mora spremeniti oz. prilagoditi direktivi obstoječo zakonodajo (ali jo nadomestiti), če pa je njena zakonodaja že v celoti ustrezna, bo dovolj, da v njej navede sklic na direktivo (v naših zakonih so sklici v začetnih členih zakonov, s katerimi oz. z deli

katerih se prenaša posamezna direktiva, v nekaterih drugih državah članicah so na koncu zakonov, ali le ob njihovi uradni objavi, pomembni pa so zato, da uporabnik ve, da se z relevantnimi določbami zakona prenašajo določbe direktive, in lahko preveri, ali so prenosne določbe (ki jih mora v zakonu sicer poiskati sam) ustrezne ali ne, kaj so njihovi cilji, ...). Veliko direktiv določa tudi, da mora država članica o prenosu in vsebini prenosnih določb tudi takoj obvestiti Evropsko komisijo, ki je varuhinja prava EU in spremlja spoštovanje prava EU v državah članicah ter ukrepa v skladu s svojimi pooblastili, če države kršijo pravo EU na način, da v svoj pravni red v implementacijskem roku ne prenesejo direktive, je ne prenesejo v celoti ali je ne prenesejo pravilno. Uvodna izjava 77 direktive glede tega pojasni, da se v skladu s skupno politično izjavo z dne 28. septembra 2011 držav članic in Komisije o obrazložitvenih dokumentih države članice zavezujejo, da bodo v upravičenih primerih obvestilo o ukrepih za prenos priložile enega ali več dokumentov, v katerih se pojasni razmerje med elementi direktive in ustreznimi deli nacionalnih instrumentov za prenos, in za zakonodajalec meni, da je posredovanje takih dokumentov v primeru te direktive upravičeno.

Nekatere direktive poleg datuma, kdaj direktiva stopi v veljavo, ter datuma za njen prenos v pravne rede držav članic določa še datum začetka uporabe prenosnih določil (ne glede na to, kdaj so ta v posamezni državi članici stopila v veljavo). Zamik med datumom uveljavitve prenosne zakonodaje (ki sme biti najkasneje 25. december 2022) in začetkom uporabe njenih določil je namenjen temu, da se uporabniki oz. akterji, ki jih direktiva zadeva, lahko privadijo na nova določila, uskladijo svoja ravnanja, poslovanja novi ureditvi. V primeru te direktive je ta rok 25. junij 2023, kar pomeni, da bodo morale države članice ob prenosu direktive določiti, da se prenosna zakonodaja začne uporabljati 25. junija 2023. Težava bo, če država članica niti do tedaj (če že ne do 25. decembra 2022) ne bo sprejela (ustrezne) prenosne zakonodaje. Tedaj bodo postala aktualna vprašanja v zvezi z uporabo temeljnih načel prava EU o učinkih določb direktiv in o odškodninski odgovornosti držav članic za škodo, povzročeno s kršitvijo direktive.⁴⁵⁴

1.2.25. Člen 25 – Začetek veljavnosti

Člen 25

Začetek veljavnosti

Ta direktiva začne veljati dvajseti dan po objavi v *Uradnem listu Evropske unije*.

Direktiva 2020/1828 je bila v Uradnem listu EU objavljena 4. decembra 2020, kar pomeni, da je v skladu s 25. členom začela veljati 24. decembra 2020. Tudi če tega člena v direktivi ne bi bilo, bi veljalo enako, saj tretji odstavek 297. člena PDEU določa, da se zakonodajni akti objavijo v Uradnem listu EU in začnejo veljati začnejo z dnem, ki je v njih naveden, sicer pa dvajseti dan po objavi.

⁴⁵⁴ Več o tem gl. Vlahek, Urankar, Odškodninska odgovornost držav članic za kršitve prava Evropske unije v Možina, Odškodninska odgovornost države, IUS Software, GV Založba, 2015, str. 263–333, 352–353.

1.2.26. Člen 26 – Naslovniki

*Člen 26***Naslovniki**

Ta direktiva je naslovljena na države članice.

Določilo iz 26. člena je standardno določilo v direktivah. Kot je bilo pojasnjeno tudi pri 1. členu direktive, so direktive so zavezujoči sekundarni akti, namenjeni harmonizaciji prava po državah članicah na področju, ki ga urejajo. Na države članice so naslovljene zato, ker jih morajo prenesti v svoj notranji pravni red tako, kot zahtevajo določbe direktive, kar je določeno tudi v tretjem odstavku 288. člena PDEU: »Direktiva je za vsako državo članico, na katero je naslovljena, zavezujoča glede cilja, ki ga je treba doseči, vendar prepušča nacionalnim organom izbiro oblike in metod.« Nekatere direktive dajejo državam več diskrecije, druge manj – pri prenosu nekaterih določb države članice nimajo nobene izbire in lahko zgolj kopirajo vsebino določbe v svojo zakonodajo, pri prenosu drugih določb pa imajo večjo ali manjšo diskrecijo glede na gabarite posamezne določbe. Glede ostalih relevantnih vprašanj za ureditev nekega področja, ki jih direktiva ne ureja, imajo države članice proste roke in lahko pri pripravi zakonodaje upoštevajo svojo pravno tradicijo in veljavna pravila, pri čemer pa morajo upoštevati načeli ekvivalentnosti in učinkovitosti.⁴⁵⁵ Države članice morajo direktivo v svoj pravni red prenesti v roku za prenos, ki ga prav tako določa vsaka direktiva – obravnavana v členu 24 (v praksi poimenovan kot rok za implementacijo oz. implementacijski rok). Če država članica direktive v roku ne prenese ali ne prenese v celoti (kar pomeni ne le, da sprejme zakonodajo, temveč da o njej tudi obvesti Evropsko komisijo), krši pravo EU, jo lahko relativno hitro doletijo tudi finančne sankcije po postopku na Sodišču iz tretjega odstavka 260. členu PDEU. Kolikor pa je prenos sicer pravočasen, a napačen, je država prav tako lahko tožena na Sodišču po 258. členu PDEU (ali 259. členu, kar bi bilo v primeru te direktive malo verjetno) in nato še po drugem odstavku 260. člena PDEU.

⁴⁵⁵ Več o tem gl. v Vlahek, Sklicevanje na določbe direktiv pri transpoziciji direktiv v nacionalni pravni red, Pravnik, 2007, letn. 62, št. 9/10, str. 615–619.

2. Primerjalnopravna analiza implementacije Direktive 2020/1828 v pravne rede držav članic Evropske unije

Rok za implementacijo je v Direktivi 2020/1828 določen na dve leti in se izteče 25. decembra 2022 (prvi odstavek 24. člena direktive). Predlog direktive je sprva določal le 18 mesečni rok, Svet je pozneje predlagal 30 mesečni rok, nazadnje pa je bil v direktivi določen dveletni rok, kar je sicer v direktivah pogosto uporabljen implementacijski rok. V navedenem roku (25. december 2022) mora država torej vsebino direktive prenesti v nacionalno zakonodajo. To lahko stori s sprejetjem nove zakonodaje ali s prilagoditvijo že obstoječe.

Kot bo obrazloženo v nadaljevanju, se bo v primeru Direktive 2020/1828 dveletni rok najbrž izkazal za prekratkega. Gre za kompleksno ter občutljivo področje, za nekatere države pa tudi povsem nov pravni institut. Od sprejema direktive dalje je bilo (tudi s strani Evropske komisije) organiziranih več izobraževanj in delavnic, namenjenih analizi vsebine direktive ter izmenjavi izkušenj z uporabo mehanizmov kolektivnega varstva po državah članicah, ki ga že poznajo,⁴⁵⁶ a manj kot štiri mesece pred iztekom roka vseeno nobena država članica Direktive 2020/1828 še ni prenesla (o izjemi je delno mogoče govoriti na primeru Nizozemske, kar bo pojasnjeno v nadaljevanju). Tako je mogoča situacija, da bo večina držav članic s tem zamujala, kar zna povzročiti težave pri roku za začetek uporabe implementacijske zakonodaje. Direktiva 2020/1828 v drugem odstavku 24. člena določa datum začetka uporabe prenosnih določil, in sicer je določen rok 25. junij 2023. Datum velja ne glede na to, kdaj so relevantna določila v posamezni državi članici stopila v veljavo. Vmesni čas (med datumom prenosa direktive ter datumom začetka uporabe prenosnih določil) služi seznanitvi relevantnih akterjev z določbami, morebitni prilagoditvi njihovega ravnanja novim pravilom ter nemotenemu začetku njihove uporabe.

Če posamezne države članice Direktive 2020/1828 ne bodo implementirale v postavljenem roku (25. december 2022), pa bodo to storile do 25. junija 2023, bo s tem skrajšano obdobje za pripravo na uporabo novih določil, ki se bodo (če bodo uveljavljena vsaj do tedaj) v vsakem primeru začele uporabljati 25. junija 2023. Težava pa se lahko pojavi, če države članice direktive ne bi implementirale niti do roka za začetek uporabe relevantnih določb, tj. ko nacionalne določbe na dan, ko bi se glede na besedilo Direktive 2020/1828 že morale začeti uporabljati, še ne bi bile niti sprejete.

Do podatkov o implementaciji Direktive 2020/1828 v posameznih državah članicah smo dostopali (oz. jih iskali) na spletu ter preko osebnih kontaktov s strokovnjaki iz drugih držav članic. Poleg tega smo stopili v stik z Evropsko komisijo, ter poskušali informacije o implementaciji v posameznih državah pridobiti tudi po uradni poti. Direktiva 2020/1828 v uvodni izjavi 77 določa, da se v skladu s skupno politično izjavo z dne 28. septembra 2011 držav članic in Komisije o obrazložitvenih dokumentih države članice zavezujejo, da bodo v upravičenih primerih obvestilu o ukrepih za prenos priložile enega ali več dokumentov, v katerih se pojasni razmerje med elementi direktive in ustreznimi deli nacionalnih instrumentov za prenos. V skladu s tem Direktiva 2020/1828 v 24. členu določa, da države članice o

---

⁴⁵⁶ Evropska komisija je npr. dne 26. novembra 2021 izvedla Online Workshop on the Implementation of the Representative Directive (EU) 2020/1828, kolektivno varstvo in s tem tudi nova direktiva je bilo letos med 15. marcem in 19. majem obravnavano tudi na spletnih seminarjih v okviru Jean Monnet Module on Multilevel, Multiparty and Multisector Cross-Border Litigation in Europe, sekcija Multiparty Cross-Border Litigation in Europe, Università degli studi di Milano.

sprejemu in objavi zakonov in drugih predpisov, potrebnih za uskladitev s to direktivo, takoj obvestijo Komisijo, ter da ji sporočijo besedilo določb predpisov nacionalnega prava, ki jih sprejmejo na področju, ki ga ureja ta direktiva.

Po uradnem odgovoru Evropske komisije v avgustu 2022 slednja doslej s strani nobene države članice še ni bila obveščena o sprejetju relevantne nacionalne zakonodaje. Na podlagi tega je mogoče sklepati, da nobena država članica ustreznih zakonskih aktov še ni sprejela, kar pa seveda ne pomeni, da te ustrezne zakonodaje ne pripravljajo. Zaradi neobstoja morebitne druge oblike medsebojnega sodelovanja držav članic, preko katerega bi le-te med seboj uradno komunicirale o zakonodajnih postopkih ter implementaciji posameznih evropskih aktov, so nam bili neposredni uradni podatki držav članic o tem, v kateri fazi se nahajajo zakonodajni postopki v posameznih državah, večinoma nedostopni.

Na podlagi osebne, neuradne komunikacije s pravnimi strokovnjaki iz različnih držav članic lahko z gotovostjo trdimo, da nekatere države še niso pripravile in objavile uradnih predlogov zahtevanih sprememb (npr. Nemčija, Avstrija, Slovaška, Hrvaška). V nekaterih državah naj bi se pojavile dileme že pri vprašanju, katero ministrstvo je/naj bo pristojno za pripravo predloga prenosne zakonodaje. Ponekod naj bi morali zaradi direktive opustiti predhodno pripravljene predloge zakonov o kolektivnih tožbah, ki naj zaradi določil direktive ne bi bili več primerni in naj bi bili zaradi dajanja večjega pomena drugim zakonodajnim predlogom na stranskem tiru (npr. na Češkem, kjer je bil prvotni predlog pod prejšnjo vlado v zakonodajnem postopku prvič leta 2020 in nato še drug, zelo podoben predlog leta 2021, a ga je trenutna vlada umaknila iz zakonodajnega postopka in gre pričakovati pripravo novega predloga predvidoma do konca leta 2022).⁴⁵⁷ Ponekod naj bi delo na prenosu direktive »stalo« zaradi notranjepolitičnih trenj ali prihajajočih parlamentarnih volitev (npr. na Slovaškem in v Latviji, četudi je v slednji predlog že pripravljen). Uradni predlogi zakonov oz. novel so po naših podatkih v tem trenutku že pripravljeni v Latviji in Grčiji, medtem ko se v Avstriji in Nemčiji predloga še pripravljata. Na Portugalskem, ki ima tako kot Slovenija že urejene kolektivne postopke in se zakonodajni postopek za prenos direktive tudi še ni začel, naj bi bil fokus pri prenosu direktive na urejanju financiranja s strani tretjih.

Informacije o fazah implementacije smo iskali tudi na spletu. Javno dostopni podatki o statusu prenosa po državah članicah so redki in pripravljani praviloma s strani odvetniških pisarn z omejenimi in pomanjkljivimi podatki o vsebini in uporabi mehanizmov kolektivnega varstva po državah članicah (npr. t. i. Implementation tracker,⁴⁵⁸ kjer 11 držav članic (Slovenija, Hrvaška, Litva, Latvija, Estonija, Ciper, Malta, Luksemburg, Bolgarija, Romunija, Grčija) sploh ni označenih na zemljevidu, poleg tega pa so nekateri tam predstavljeni podatki o razpoložljivih mehanizmih kolektivnega varstva po državah članicah nenatančni in dvomni; bistveno bolj natančno in zanesljivo, a tudi deloma pomanjkljivo je npr. letno poročilo CMS European Class Action Report⁴⁵⁹).

⁴⁵⁷ https://www.epravo.cz/top/clanky/smernice-o-zastupnych-zalobach-na-ochranu-kolektivnich-zajmu-spotrebitelu-aneb-evropske-hromadne-zaloby-114747.html?fbclid=IwAR3Ewz_8FxRwhyFwqPKhAP0vO5ule9RsDjknR8lh15mDIUT3UgsBylaS1YM (dostopano 29. maja 2022).

⁴⁵⁸ www.twobirds.com/en/trending-topics/consumer-class-actions/collective-redress-directive-implementation-tracker (dostopano 29. avgusta 2022).

⁴⁵⁹ <https://cms.law/en/int/publication/cms-european-class-actions-report-2022> (dostopano 30. avgusta 2022).

Na podlagi zbranih podatkov lahko z gotovostjo zaključimo, da v državah članicah EU do implementacije Direktive 2020/1828 na dan 31. avgusta 2022 še ni prišlo.

Dodati velja, da so/bodo nekatere države članice prenosno zakonodajo (vsaj v delu kolektivnih odškodninskih tožb, saj tisto o kolektivnih opustitvenih tožbah že morajo imeti) pisale povsem na novo, medtem ko bodo druge (lahko) gradile na svojih obstoječih ureditvah. Zahtevnost priprave prenosnih določil bo še posebej v slednjem primeru odvisna tudi od tega, ali so v obstoječih ureditvah na voljo le potrošniške kolektivne tožbe ali pa je področje uporabe kolektivnih sredstev širše (tako kot pri nas). Verjetno najlažjo nalogo bodo imele pri prenosu direktive države, ki mehanizmov kolektivnega varstva še ne poznajo in se bodo v tej fazi osredotočile le na urejanja kolektivnih tožb za varstvo potrošnikov ter v največji možni meri *verbatim* prepisale določila direktive. Ključna težava v teh državah članicah je gotovo ta, da s postopki s kolektivnimi odškodninskimi tožbami (verjetno pa tudi s kolektivnimi opustitvenimi tožbami) še nimajo izkušenj in se bodo šele v okviru priprave nove zakonodaje soočile z vprašanji in dilemami glede specifik in kompleksnosti kolektivnih postopkov. Po drugi strani pa bo v državah z že postavljenim sistemom kolektivnih sredstev prenos direktive morda še bolj zahteven – komaj so države članice v zadnjih letih uspele (nekateri, med njimi Slovenija, v odziv na Priporočilo Komisije iz 2013) postaviti bolj ali manj koherentne sisteme kolektivnega varstva, komaj so se uporabniki navadili nanje, komaj se je začela razvijati sodna praksa, že prihaja do sprememb. In spremembe so fokusirane na pravo varstva potrošnikov, medtem ko so v nekaterih državah članicah kolektivni postopki namenjeni varstvu širših interesov, ki jim vse določbe direktive gotovo ne ustrezajo. Države članice, ki so bile aktivne v skrbi za varstvo kolektivnih interesov in so že (po vzoru tujih ureditev, sledeč rešitvam iz Priporočila) uveljavile zakonodajo o kolektivnih postopkih (med njimi je tudi Slovenija), so tako soočene z novimi, mestoma drugačnimi in na potrošniške spore orientiranimi rešitvami, ki jih bodo težko v celoti generalno usvojile za vse vrste kolektivnih postopkov. S tem obstaja tudi tveganje, da bo dodelovana nacionalna zakonodaja manj jasna in manj prijazna uporabnikom.

V nadaljevanju bodo predstavljene rešitve za prenos direktive v državah, kjer so na voljo podatki o tem, kako so ali kako bodo direktivo implementirali. Na Nizozemskem se je prenos že odvil, saj so bili zaradi nedavno sprejete nove zakonodaje o kolektivnih odškodninskih tožbah potrebni le minimalni popravki za prenos, v Latviji pa sta na voljo že uradna predloga novel dveh zakonov za prenos direktive. Ob tem bi radi opozorili, da za slovenskega zakonodajalca način in vsebina implementacije v drugih državah članicah EU nista ključna. Vsaka država članica je imela pred sprejetjem Direktive 2020/1828 določeno lastno ureditev na področju kolektivnega varstva ali pa te ureditve niti še ni imela. Pri implementaciji direktive tako vsaka država članica izhaja s svojega izhodišča, ki pa ni nujno enako slovenskemu. Slovenski zakonodajalec je že sprejel ZKOLT, ki že velja in se uporablja. Zato je potrebno implementacijo prilagoditi vsebini ZKOLT ter njegovemu ujemanju z vsebino direktive, ne pa slediti zgolj spremembam zakonodaje oz. sprejetju nove zakonodaje v drugih državah.

2.1. Nizozemska

Kot je že bilo predstavljeno, so na Nizozemskem kolektivne odškodninske tožbe od leta 2020 na voljo na vseh pravnih področjih,⁴⁶⁰ kar je omogočil zakon *Wet afwikkeling massaschade in collectieve acties* (WAMCA), ki je začel veljati 1. januarja 2020.⁴⁶¹ Tudi kolektivne poravnave, ki so jih na Nizozemskem omogočili z zakonom *WCAM - Wet collectieve afwikkeling massaschade*⁴⁶² že leta 2005, se lahko sklepajo na kateremkoli področju. Sicer pa so od leta 1994 na Nizozemskem že urejene kolektivne opustitvene in deklaratorne tožbe (*WCA - Wet collectieve actie*⁴⁶³).⁴⁶⁴ Ureditev v zakonu WAMCA v večini določb ustreza vsebini Direktive 2020/1828. Tako je npr. za čezmejne primere oz. natančneje, za oškodovance s prebivališčem zunaj Nizozemske dovoljen le sistem vključitve (*opt-in*), nizozemska ureditev je skladna z določbami 10. člena direktive o preprečevanju konflikta interesov v primeru financiranja s strani tretjih.

Edino določilo, za katero pravna teorija poudarja, da bo potrebna prilagoditev na Direktivo 2020/1828, je ureditev kvalificiranih subjektov.⁴⁶⁵ Za te v Direktivi 2020/1828 (vsaj za čezmejne zastopniške tožbe) veljajo dodatne zahteve, npr. da mora pravna oseba pred vložitvijo zahteve za imenovanje izkazati vsaj 12 mesecev dejanskega javnega delovanja na področju varstva interesov potrošnikov.⁴⁶⁶ Nizozemska ureditev o *ad hoc* tožnikih tem zahtevam ne ustreza.

Nizozemska je svojo zakonodajo junija 2022 že prilagodila ter tako prva implementirala Direktivo 2020/1828. Kot glavne značilnosti nove nizozemske ureditve se navaja:⁴⁶⁷

- neomejeno področje uporabe ureditve z vidika vrst in narave sporov, ki so lahko uveljavljani s kolektivno tožbo – ureditev se tako ne uporablja zgolj za potrošniške spore, kot to zahteva Direktiva 2020/1828 (pri tem si veliko obetajo od uporabe mehanizma v sporih, vezanih na podnebne spremembe);
- določitev različnih procesnih pogojev glede kvalificiranih subjektov, ki vlagajo tožbo – pri tem so pogoji za vlaganje notranjih zastopniških tožb bistveno enostavnejši (pravna oseba izpolnjuje pogoje kvalificiranega subjekta, četudi je ustanovljena izključno z namenom vložitve specifične tožbe) v primerjavi s tistimi za čezmejne zastopniške tožbe, glede katerih nizozemska ureditev spoštuje pogoje Direktive 2020/1828 glede kvalificiranih subjektov;
- uporaba sistema *opt-out* za nizozemske člane skupine ter sistema *opt-in* za tuje, ki želijo sodelovati v kolektivnem postopku na Nizozemskem;
- razen (minimalnih) pogojev Direktive 2020/1828 glede financiranja s strani tretjih držav, Nizozemska ni uvedla nobenih dodatnih pogojev, ki bi dodatno zaostriili ureditev.

⁴⁶⁰ Tzankova, Kramer v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 105.

⁴⁶¹ Stb. 2019, 130.

⁴⁶² Stb. 2005, 340.

⁴⁶³ Stb. 1994, 269.

⁴⁶⁴ Gl. Tzankova, Kramer v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 111–118; van Boom, *op. cit.*

⁴⁶⁵ Tzankova, Kramer v Uzelac, Voet, 2021, *op. cit.*, str. 125.

⁴⁶⁶ Tretji odstavek 4. člena Direktive 2020/1828.

⁴⁶⁷ www.gibsondunn.com/class-actions-to-reshape-the-litigation-landscape-in-europe-in-2023/ (dostopano 31. avgusta 2022).

2.2. Latvija

Latvijski zakonodajalec se je odločil, da bo Direktivo 2020/1828 implementiral s spremembo dveh že obstoječih zakonov in sicer civilnega procesnega zakona⁴⁶⁸ ter zakona o varstvu potrošnikov.⁴⁶⁹ Obe predlagani noveli sta bili v javni razpravi med 21. julijem 2022 in 4. avgustom 2022. Po naših neuradnih podatkih sprejema novel ne pričakujejo pred jesenskimi parlamentarnimi volitvami.

Latvija doslej ureditve kolektivnega varstva ni imela, razen kolektivne opustitvene tožbe, ki je v vseh državah članicah obvezna na podlagi Direktive 2009/22. Do implementacije Direktive 2020/1828 bo v Latviji tako prišlo s spremembo dveh že obstoječih zakonov, pri čemer bo kolektivno varstva predvideno zgolj za potrošnike⁴⁷⁰ in ne tudi za ostala področja. Latvijski zakonodajalec se torej strogo drži cilja implementacije direktive in ne predvideva urejanja širšega področja kolektivnega varstva.

Novela zakona o varstvu potrošnikov bo v zakon vnesla nove definicije pojmov iz 3. člena direktive: »kolektivni interesi potrošnikov« (potrošnik in trgovec iz prvega in drugega odstavka 3. člena direktive sta že definirana v zakonu o varstvu potrošnikov), »kvalificirani subjekt«, »potrošniška kolektivna tožba« (očitno se niso odločili za uporabo termina »zastopniška tožba«, četudi ga uporablja sama direktiva tudi v različici v latvijskem jeziku, temveč uporabljajo le izraz »kolektivna tožba«) ter »čezmejna potrošniška kolektivna tožba« (ne definirajo pa izraza iz šestega odstavka 3. člena direktive »notranja zastopniška tožba«). Definicije iz osmega odstavka 3. člena direktive ne vnašajo z novelo, saj to očitno ni potrebno, ker je v obstoječi zakonodaji že ustrezna določba. Določbo devetega odstavka 3. člena pa so dodali v člen, ki govori o obveščanju potrošnikov o končni sodbi/odločbi, kjer sicer prevzemajo rešitev iz tretjega odstavka 13. člena direktive (ta odstavek so očitno razumeli tako, da se v vsakem konkretnem primeru presoja, ali so potrošniki o odločbah obveščeni na drugačen način ali ne (in če niso, lahko naložijo obveščanje tožencu), in ne v smislu, da bi že iz ureditve izhajalo, ali bodo potrošniki drugače obveščeni ter zato nikdar ne bo potrebno naložiti obveščanja tožencu). Določbo desetega odstavka 3. člena direktive so dodali v člen, ki ureja kolektivno odškodninsko tožbo. Člen o pravicah združenj za varstvo potrošnikov so preoblikovali tako, da so med pravicami preučevanj pritožb in predlogov potrošnikov ter zagotavljanju pomoči potrošnikom sedaj omenjeni tudi primeri oškodovanj kolektivnih interesov potrošnikov.

V poglavje o združenjih za varstvo potrošnikov v zakonu o varstvu potrošnikov bo za potrebe prenosa dodanih več novih členov. Poseben, nov člen bo obravnaval podelitev in odvzem statusa kvalificiranim subjektom v Latviji. Organizacije bo kot kvalificirane subjekte (tako vnaprej kot *ad hoc*) z odločbo imenoval Center za varstvo pravic potrošnikov⁴⁷¹ (javnemu organu procesnega upravičenja niso dali).

⁴⁶⁸ Predlagana novela dostopna na: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/2eb8c5ad-b414-4dfd-98bf-f73788b4196c (dostopano 2. septembra 2022).

⁴⁶⁹ Predlagana novela dostopna na: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/4c1de789-a375-4740-af98-d59d80b4d2d7 (dostopano 2. septembra 2022).

⁴⁷⁰ Gl. https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/b215532e-82df-443a-97cb-375a551e0507?fbclid=IwAR1PtkGvmAjLKxCv_3ZgnEPP3Z8tvn68Q8jS03Kfumhl2B76XTTbTxvWFKk# (dostopano 2. septembra 2022).

⁴⁷¹ Delovanje centra ureja Zakon o varstvu potrošnikov. Center že deluje in se ne ustanavlja zgolj za potrebe imenovanja kvalificiranih subjektov. Je pod nadzorom Ministrstva za gospodarstvo, direktorja Centra na predlog ministra za gospodarstvo imenuje ministrski kabinet. Cilj delovanja Centra je zagotavljanje učinkovitega varstva pravic in interesov potrošnikov, zakon našteva njegove temeljne naloge, med njimi je že sedaj navedeno tudi »ocenjevanje prejetih vlog in pritožb zaradi kršitev

Cilj delovanja Centra za varstvo pravic potrošnikov (ki je od leta 1998, ko je nadomestil nedelujoč Center za nadzor trgovine in storitev, osrednji organ v latvijskem sistemu varstva potrošnikov)⁴⁷² je zagotavljanje učinkovitega varstva pravic in interesov potrošnikov. Med temeljnimi nalogami Centra, ki jih našteva Zakon o varstvu potrošnikov, je že sedaj navedeno tudi »ocenjevanje prejetih vlog in pritožb zaradi kršitev zakonodaje o varstvu potrošnikov ob upoštevanju pomembnosti morebitne kršitve in potencialne škode za kolektivne interese potrošnikov«. Prav tako je določeno, da ima Center za varstvo pravic potrošnikov pri varstvu pravic in z zakonom varovanih interesov pravico vložiti tožbo ali vlogo pri sodišču ali podati mnenje v zadevi. Center za varstvo pravic potrošnikov ima tudi pristojnost za ugotavljanje kršitev in izdajanje odločb trgovcem o prenehanju kršitev in prepovedi bodočih nezakonitih dejanj (v tem primeru gre torej za »upravni organ« iz diktije Direktive 2020/1828 »sodišče ali upravni organ«).

Iz predvidenih sprememb civilnega procesnega zakona sicer to neposredno ne izhaja, je pa iz novega člena zakona o varstvu potrošnikov predvideno, da lahko tožbo vložijo tudi *ad hoc* kvalificirani subjekt.⁴⁷³ Vsi ti subjekti morajo izpolnjevati pogoje, ki so identični pogojem iz 3. odstavka 4. člena direktive (torej so tudi za notranje in *ad hoc* subjekte določili enake pogoje za kvalifikacijo, kot dopušča direktiva v petem odstavku 4. člena). Določili so tudi procesno upravičenje kvalificiranih subjektov iz drugih držav članic. Nadalje novela (v skladu s tretjim odstavkom 5. člena direktive) določa, da Center za varstvo pravic potrošnikov vsaj enkrat na pet let oceni, ali kvalificirani subjekti v Latviji izpolnjujejo merila za kvalificirane subjekte, ter preuči ugovore proizvajalcev, prodajalec ali ponudnikov storitev glede skladnosti kvalificiranega subjekta s temi merili (slednje določilo se po naši oceni nekoliko odmika od četrtega odstavka 5. člena direktive, ki presojo izpolnjevanja meril v primeru ugovora trgovca predvideva le, če se ta ugovor pojavi v konkretnem postopku s kolektivno tožbo). Če Center za varstvo pravic potrošnikov sam dvomi o skladnosti kvalificiranega subjekta z določenimi merili ali ga na to opozori druga država članica ali Komisija, bo Center za varstvo pravic potrošnikov o tem obvestil zadevni subjekt in ga pozval, da neskladnost takoj odpravi. Če ta tega ne stori v roku, ki ga je za to določil Center za varstvo pravic potrošnikov, Center za varstvo pravic potrošnikov izda odločbo o odvzemu statusa kvalificiranega subjekta. Pri tem je določeno, da Center za varstvo pravic potrošnikov o podelitvi in odvzemu statusa kvalificiranih subjektov odloča po postopkih, določenih v zakonu o upravnem postopku. S tem bo Latvija prenesla prvi dve povedi četrtega odstavka 5. člena, pri čemer je natančneje in svojemu pravnemu okolju prilagojeno uredila tudi sam postopek imenovanja in odvzema statusa, kar bo seveda potrebno storiti tudi pri nas. Nadalje bo v zakonu v skladu z drugim odstavkom direktive določeno, da Center za varstvo pravic potrošnikov na svoji spletni strani objavlja informacije o kvalificiranih subjektih v Latviji, ter kateri podatki morajo biti na tem seznamu (ime, kontaktni podatki in spletni naslov, namen, določen v ustanovnem aktu (o vsaki spremembi mora subjekt takoj obvestiti Center za varstvo pravic potrošnikov). Nov bo tudi člen, ki kopira vsebino tretjega odstavka 6. člena

---

zakonodaje o varstvu potrošnikov ob upoštevanju pomembnosti morebitne kršitve in potencialne škode za kolektivne interese potrošnikov«. Prav tako je določeno, da ima Center pri varstvu pravic in z zakonom varovanih interesov pravico vložiti tožbo ali vlogo pri sodišču ali podati mnenje v zadevi. Center ima tudi pristojnost za ugotavljanje kršitev in izdajanje odločb trgovcem o prenehanju kršitev in prepovedi bodočih nezakonitih dejanj (v tem primeru gre torej za »upravni organ« iz diktije Direktive 2020/1828 »sodišče ali upravni organ«),

⁴⁷² <https://www.consumersinternational.org/members/members/consumer-rights-protection-centre-of-republic-of-latvia/> (dostopano 2. avgusta 2022).

⁴⁷³ Člen 250.90 civilnega procesnega zakona predvideva le, da bo tožbo lahko vložil kvalificirani subjekt s seznama. Vendar pa iz 23.1 člena zakona o varstvu potrošnikov izhaja, da se na seznam lahko vpiše tudi *ad hoc* subjekt, katerega namen je vložitev zgolj ene tožbe.

direktive o učinkih seznama kvalificiranih subjektov, ki ga v skladu s prvim odstavkom 5. člena pripravi Evropska komisija (šteje kot dokaz za procesno upravičenje za vložitev čezmejne kolektivne tožbe, da lahko organ, ki odloča o zahtevkih iz tožbe, preveri, ali v statutu tožnika opredeljeni namen upravičuje vložitev tožbe). Poseben člen ureja enotno kontaktno točko, kot zahteva peti odstavek 5. člena direktive – določeno je, da je Center za varstvo pravic potrošnikov edina kontaktna točka za komunikacijo z Evropsko komisijo. Določeno je tudi (kot zahteva prvi odstavek 5. člena direktive), da Center za varstvo pravic potrošnikov obvesti Evropsko komisijo o seznamu usposobljenih institucij v Latviji, vključno s podatki o njih s svojega seznama (ter jo nemudoma obvesti tudi o spremembah seznama). Center za varstvo pravic potrošnikov na svoji spletni strani objavi tudi povezavo na spletno stran Evropske komisije, kjer je dostopen seznam kvalificiranih subjektov za vlaganje čezmejnih kolektivnih tožb.

V posebnem členu bodo naštetje različne pravice kvalificiranih subjektov (nekatero bolj ali manj izrecno izhajajo iz direktive, druge so dodane), detajli glede vlaganja kolektivnih tožb v skladu z zahtevami iz direktive, o teku zastaralnih rokov med kolektivnim postopkom, o obveščanju potrošnikov o kolektivnih postopkih (posebnega registra ne predvidevajo), vključno s prenosom celotnega tretjega odstavka 13. člena direktive. Prevzeto je tudi določilo devetega odstavka 9. člena.

Glede sodelovanje potrošnikov pri posamezni kolektivni tožbi je latvijska ureditev nekoliko posebna, saj iz določb izhaja, da kvalificirani subjekt potrošnike z objavami vabi k sodelovanju pri kolektivni tožbi. Določa vsebino poziva potrošnikom k sodelovanju, vsebino vloge za sodelovanje, ki jo morajo oddati potrošniki (skupaj z dokazili o upravičenosti do odškodnine), in predvideva plačilo vpisnine za »sodelovanje pri tožbi« (to direktiva sicer omogoča). Obrazložitev predloga zakona pojasni, da je določitev vpisnine in njene višine prepuščena presoji kvalificiranega subjekta. Glede na to, da bi bila odškodnina v kolektivnih zahtevkih potrošnikov lahko različna od primera do primera, naj bi pristojna institucija sama presodila, ali je za sodelovanje v posameznem kolektivnem postopku vpisnino treba določiti. Ob tem je opozorjeno, da bi morala biti takšna prijavina majhna in simbolično izkazovati željo potrošnika po sodelovanju v tovrstnem kolektivnem postopku. Po predsodni »akciji« kvalificiranega subjekta se ta predhodno (pred vložitvijo kolektivne tožbe) obrne na proizvajalca, prodajalca oz. ponudnika storitev za namene sklenitve poravnave (določena je vsebina poravnave). Obrazložitev predloga pojasni, da takšna obveznost spodbuja sklenitev poravnave pred vložitvijo tožbe na sodišče, saj obema strankama prihrani stroške, spodbuja dialog, manj vpliva na ugled trgovca v javnosti, razbremenjuje sodišča. Predlog zakona določa, da je kvalificirani subjekt dolžan obveščati potrošnike o poteku pogajanj, predlaganih poravnava in postopku njihove sklenitve. Predlog zakona ne določa posebnega postopka obveščanja potrošnikov, določa pa, da mora biti to storjeno na najprimernejši način v konkretnem primeru. Določena je temeljna vsebina kolektivne poravnave z zahtevo, da mora zadovoljevati interese čim večjega števila potrošnikov, a ni predvideno, da bi jo stranki predložili sodišču v odobritev.

Če so pogajanja neuspešna (potencialni toženec mora imeti najmanj 30 dni časa za odziv), lahko kvalificirani subjekt vloži kolektivno odškodninsko tožbo. Velika posebnost latvijske ureditve je tudi, da je posebej določeno, da lahko kvalificirani subjekt kolektivno odškodninsko tožbo vloži le, če je v okviru predhodne »akcije« za organizacijo tožbe sodelovanje odobril vsaj petim potrošnikom (ter gre za zahtevke proti istemu tožencu, ki temeljijo na enakih ali podobnih dejanskih in pravnih okoliščinah). Obrazložitev predloga pojasni, da se na ta način odpravi tveganje sodnih sporov s strani posameznih

potrošnikov, zmanjša obremenitev sodišč in spodbuja organiziranje usposobljenih institucij.⁴⁷⁴ V skladu z 12. členom direktive je določeno, da potrošniki niso dolžni nositi stroškov sodnega postopka z izjemo primerov povzročitve posebnih stroškov z naklepnim ali malomarnim ravnanjem potrošnika.

Predlog zakona predvideva neke vrste dvofazno vključevanje potrošnikov. Kvalificirani subjekt sprva obvesti potrošnike, napove pripravo na vložitev potrošniške kolektivne tožbe in jih še pred vložitvijo tožbe povabi k prijavi (pogoj za vložitev tožbe je najmanj pet takih prijav). Za potrošnike, ki se iz različnih razlogov pred vložitvijo tožbe niso mogli prijaviti pri kvalificiranemu subjektu, je predvidena rešitev, da imajo možnost tudi naknadno podati vlogo pri kvalificiranemu subjektu, ta pa jih potem v roku, ki ga določi sodišče (in ne sme biti krajši od 60 dni) »prijavi« v kolektivnem postopku. Brez prijave, vloge pri kvalificiranemu subjektu (ter plačila morebitne pristopnine, vpisnine) potrošniki v kolektivnem postopku ne morejo sodelovati oz. natančneje, biti zajeti z učinki kolektivne odškodninske tožbe. Iz navedenih določil je mogoče sklepati, da je predviden le *opt-in* sistem.

Posebej je določeno tudi, da ima v primeru, ko se ne strinja s poravnavo, ki jo predlagata stranki postopka s kolektivno odškodninsko tožbo, potrošnik pravico s podpisano vlogo odstopiti od potrošniške kolektivne tožbe s podpisano vlogo, posledica česar je, da ni zajet z učinki poravnave. V teh primerih ni upravičen do vračila vpisnine.

V skladu z direktivo je določeno, da se lahko vlagajo *stand-alone* tožbe brez predhodne ugotovitve kršitve s strani pristojnega organa, npr. Centra za varstvo pravic potrošnikov, vendar obrazložitev predloga pojasni, da bodo takšne tožbe v praksi redke in da naj bi sistem deloval tako, da bo pristojen organ ugotavljal kršitve, v primeru ugotovitve kršitve pa bo nato kvalificirani subjekt na sodišče vložil kolektivno odškodninsko tožbo. Predstavljena je tudi statistika uspešnosti pritožb zoper odločbe Centra za varstvo potrošnikov v zadnjih petih letih, ki jasno kažejo, da so pritožbe v domala vseh primerih neuspešne. Poleg tega pa bo v civilnem procesnem zakonu določeno, da v primeru, ko Center za varstvo pravic potrošnikov ali katera druga pristojna institucija obravnava zadevo v zvezi s kršitvijo kolektivnih interesov potrošnikov, sodišče prekinilo postopek s kolektivno odškodninsko tožbo.

Spremembe civilnega procesnega zakona predvidevajo, da sodnik v kolektivnem postopku določi pripravljalni narok. Pojasnjeno je, da so pripravljalni naroki bistvena sestavina kolektivnih tožb, saj so te tožbe nove. Izvedba naroka naj bi omogočila razjasnitev dejstev, dajanje opozoril o manjkajočih dokazih, razjasnitev glede zahtevkov strank ter pozivanje k sklenitvi poravnave. Novost je tudi že omenjena določba o najmanj 60-dnevnem roku, ki ga ima kvalificirani subjekt za naknadno prijavo potrošnikov v učinke kolektivne odškodninske sodbe. Nove so tudi določbe o kolektivni poravnavi, ki se lahko sklene zunaj ali med sodnim postopkom s kolektivno odškodninsko tožbo.

Iz predlaganih sprememb obeh zakonov ne izhaja, da bi bilo mogoče plačilo odvetnika glede na delež uspeha, ureja pa se financiranje s strani tretjih oseb (10. člen direktive, ki je v celoti prevzet). Predvidena je tudi možnost financiranja kvalificiranih subjektov s strani države, in sicer se lahko kvalificirani subjekti financirajo iz sredstev državnega proračuna, ki so za ta namen v tekočem letu dodeljena Centru za

---

⁴⁷⁴ 22-TA-2256: Likumprojekts (Grozījumi) Anotācijas (ex-ante) nosaukums, <https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/b215532e-82df-443a-97cb-375a551e0507?fbclid=IwAR3aZNI323YRiO332zcRZQGmmYldnxfU-PARJUKCQaw12wwg5bLJO9ud3M> (dostopano 2. septembra 2022).

varstvo potrošnikov. Pogoje za dodeljevanje sredstev v zvezi s pripravo kolektivnih zahtevkov potrošnikov, njihovo obravnavo v predsodnem postopku, vložitev tožb ter postopek spremljanja porabe teh sredstev določi ministrski kabinet. V skladu s predlogom zakona o spremembah in dopolnitvah civilnega procesnega zakona so tožniki v kolektivnih odškodninskih potrošniških tožbah oproščeni plačila sodnih taks. Obrazložitev predloga pojasnjuje, da je takšna določba predvidena, ker je namen kvalificiranega subjekta delovati v korist skupine potrošnikov, v korist družbe. Poleg tega je dejavnost kvalificiranega subjekta po postavljenih merilih nepridobitna. Skladno z namenom Direktive 2020/1828 tako predlog zakona določa, da pri kolektivnih potrošniških tožbah sodni stroški ne preprečujejo kvalificiranemu subjektu, da učinkovito uveljavlja svoje pravice v korist potrošnikov.

Diseminacijo kolektivne odškodnine opravlja sam kvalificirani subjekt. Če ta ne zadošča za celotno poplačilo vseh upravičenih potrošnikov, se zneski sorazmerno zmanjšajo. Če določen del odškodnine ni razdeljen, ostane v proračunu kvalificiranega subjekta.

2.3. Grčija

Implementacija Direktive 2020/1828 je v teku tudi v Grčiji. Javno (na spletu) še ni mogoče dostopati do predlaganih rešitev, je pa razvidno, da je dne 28. julija 2022 minister za razvoj in naložbe na seji vladi predstavil zakonodajni predlog na temo prenosa direktive v nacionalno zakonodajo.⁴⁷⁵

---

⁴⁷⁵ www.ieidiseis.gr/politiki/156746/synedriazei-simera-to-ypourgiko-symvoylio-ta-themata-pou-tha-syzitithoyn;
www.in.gr/2022/07/28/politics/paraskinio/mitsotakis-ftanei-tous-pyrosvestes-tis-ksaplostras-prosvaloun-tous-pyrosvestes/;
www.newsbeast.gr/politiki/arthro/8852650/stous-pyrosvestes-tis-xaplostras-epitethike-o-mitsotakis-sto-ypourgiko-ligo-sevasmo;
www.amna.gr/home/article/664670/G-Oikonomou-Poia-themata-suzitithikan-sti-sunedriasi-tou-upourgikou-sumbouliou;
www.esos.gr/arthra/79267/ti-eipe-o-prothypourgos-gia-ta-apotelesmata-ton-panelladikon-sto-ypourgiko-symvoylio (dostopano 2. septembra 2022).

3. Priporočila za optimalni prenos Direktive 2020/1828 v slovenski pravni red s sistemsko umestitvijo implementacijskih določil

Ocenjujemo, da je najustreznejši in edini smiseln način prenosa direktive v slovenski pravni red priprava novele ZKOLT (ZKOLT-A). Pri tem se ne moremo zgledovati po drugih državah članicah, saj ima vsaka država svoje specifikke: še nima ali pa že ima zakonodajo o kolektivnih postopkih, ki jo bo zaradi prenosa direktive dopolnjevala, spreminjala; kolektivne postopke je uredila v posebnem zakonu (npr. Nizozemska) ali pa v zakonu o varstvu potrošnikov ali/in civilnem procesnem zakonu (npr. Latvija); itd.

Na splošno ugotavljamo, da bo prenos direktive kljub temu, da Republika Slovenija že ima zaključen sistem kolektivnih tožb (ali pa prav zato) zahtevna naloga, predvsem s sistemskega vidika, mestoma tudi z vsebinskega vidika. Po drugi strani pa je to, da so bila temeljna vprašanja ureditve kolektivnega varstva že pretresena v okviru oblikovanja ZKOLT, izjemno koristno zato, da se bo implementacija lahko fokusirala na detajle in odprta vprašanja urejanja kolektivnega varstva.

Temeljno vprašanje pri umeščanju rešitev iz direktive v ZKOLT je, ali naj prenos poseže le v del veljavnega ZKOLT, ki se dotika potrošniškega kolektivnega varstva, ali pa bi po vzoru rešitev iz direktive veljalo urediti celoten sistem kolektivnega varstva, torej na vseh področjih uporabe ZKOLT, ne le na področju prava varstva potrošnikov. V prvem primeru tvegamo obstoj vzporednih ureditev – obstoječe splošne in posebne v primeru potrošniških kolektivnih tožb, ki se bosta glede nekaterih temeljnih vprašanj razlikovali zato, ker nova direktiva v primerjavi s Priporočilom Komisije iz 2013, ki je bil vzor za pripravo ZKOLT, glede nekaterih vprašanj predvideva drugačne rešitve, ki so v delu prilagojene tudi področju prava varstva potrošnikov. V tem primeru bi znala postati ureditev nejasna in težje uporabljiva. Ob začetku projekta smo izrazili skrb, da bi v primeru poenotenja rešitev na vseh področjih kolektivnega varstva tvegali, da bo ZKOLT potrebno spisati bolj ali manj na novo ter da bodo iz njega odpadle nekatere dobre rešitve, vanj pa na splošno, tudi tam, kjer od držav članic direktiva tega ne zahteva, prišle nekatere suboptimalne rešitve iz direktive. Od uveljavitve ZKOLT je bil vložen trud za seznanitev strokovne javnosti (sodišč, odvetnikov, zastopnikov strank) z načeli in rešitvami ZKOLT ter za vzpostavitev zaupanja vanje, vsakršna korenita sprememba v sistematiki zakonodaje in njenih rešitvah pa bi to zaupanje lahko zmanjšala. Po analizi primerjave določb ZKOLT in direktive vendarle ocenjujemo, da to tveganje ni veliko in da bi se dalo rešitve iz direktive, kjer je primerno, razširiti na vsa področja, kjer pa ne, pa določiti posebne določbe samo za potrošniške kolektivne postopke.

4. Opredelitev rešitev, ki bodo ureditev ZKoIT nadgradile tako, da bo ta usklajena z Direktivo 2020/1828

Pripravili smo oceno, kako Direktivo 2020/1828 najbolj učinkovito in smiselno implementirati v slovenski pravni red, pri čemer bo potrebno upoštevati obstoječi zakonodajni okvir ter izkušnje z oblikovanjem ZKoIT in njegovo uporabo v praksi. Posebnega pomena bo dobro poznavanje in upoštevanje nacionalnih posebnosti civilnega procesnega in materialnega prava ter še posebej posebnosti na področju prava varstva potrošnikov, ki je v središču obravnave nove direktive. Že ob pripravi ZKoIT smo opozarjali, da se zna zgoditi, da bo potrebno ZKoIT še pred njegovo intenzivnejšo uporabo v praksi novelirati zaradi zakonodajnih aktivnosti na ravni EU. Evropska komisija je nato res le nekaj dni pred začetkom uporabe ZKoIT (sicer zgolj za nekatera področja prava varstva potrošnikov, torej ožje od ZKoIT) predložila Predlog Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o zastopniških tožbah za varstvo kolektivnih interesov potrošnikov in razveljavitvi Direktive 2009/22/ES. Implementacija direktive bo v Sloveniji, ki se je vestno odzvala na Priporočilo Komisije iz leta 2013 in predhodno sprejela zakonodajo o kolektivnih tožbah in poravnava, tudi zaradi prilagajanja obstoječih zakonskih določil novi direktivi dodatno zahtevna, saj se nekatere rešitve v predlogu direktive precej razlikujejo od tistih iz Priporočila. Predlog direktive sicer določa, da lahko države članice poleg tistega iz direktive obdržijo morebitno drugo kolektivno varstvo, a je v praksi tako večtirno urejanje zahtevno za zakonodajalca, za uporabnike zakonodaje pa predstavlja precejšen izziv. Bo pa revizija ZKoIT, potrebna zaradi implementacije Direktive 2020/1828, odlična prilika, da se tudi v obstoječih določbah ZKoIT dodela vse, kar bi bilo detektirano kot problematično, nejasno, premalo ali preveč normirano. Slednje je že bilo predstavljeno na različnih mestih v poglavjih *supra*, v nadaljevanju pa podajamo povzetek analize primerjave določil direktive z obstoječim sistemom kolektivnega varstva v Republiki Sloveniji (ki je prav tako že bila predstavljena *supra* pri analizi določil direktive).

V tabeli so poudarjene določbe direktive, ki jih v ZKoIT ni in bi jih bilo treba umestiti vanj. V kurzivi so določbe, ki od Republike Slovenije terjajo obveščanje Komisije, sporočanje različnih podatkov Komisiji, pri čemer se zastavlja vprašanje, ali je takšne določbe potrebno zapisovati v zakonodaji ali je za implementacijo dovolj, da jih država upošteva (v zvezi s tem predlagamo poizvedbo pri Evropski komisiji, pa tudi pri strokovnjakih za nomotehniko). Enako vprašanje se zastavlja pri določbah direktive, ki jim naša zakonodaja ne nasprotuje oz. izhajajo enaka pravila iz splošnih postopkovnih in drugih pravil – potrebna bo odločitev, ali jih je a) treba ali b) smiselno vseeno izrecno vključiti v ZKoIT.⁴⁷⁶ Podčrtano besedilo pa opozarja, da gre za določbo direktive, ki daje državi članici diskrecijo – ob njih smo zapisali svoje stališče o tem, ali je smiselno, da jo Slovenija uveljavi ali ne.

---

⁴⁷⁶ Gl. Vlahek, *op. cit.*, 2007, str. 617, 620–622, in tam navajano sodno prakso Sodišča (npr. 365/85 *Evropska komisija proti Italiji*, ECLI:EU:C:1987:196).

Tabela: Prikaz primerjave posameznih določb direktive in ZKoliT/slovenske zakonodaje

DIR 2020/1828		ZKoliT – kam umestiti prenosno določbo, če je potrebno	ZKoliT – kaj, kako za prenos določb direktive (ostali predlogi, ki niso povezani z določbami direktive, tu niso podani).
POGLAVJE 1	PREDMET UREJANJA, PODROČJE UPORABE IN OPREDELITEV POJMOV		
Člen 1	Predmet urejanja in namen	/	<p>1/1: to ZKoliT na splošno že določa v členu 1/2, delno so določbe n/a.</p> <p>1/2: <u>diskrecija države</u>, da ima več setov pravil o postopkih s kolektivnimi potrošniškimi tožbami – ne zdi se smiselno, da bi imeli več setov takih pravil, zato je ta določba n/a.</p> <p>1/3: če bo monizem, potem je ta določba n/a.</p>
Člen 2	Področje uporabe	Dopolnitev/sprememba 2. člena ZKoliT	<p>2/1 prva poved: Potrebno je preveriti, ali točke 1-4 2. člena ZKoliT pokrijejo vse akte iz Priloge I direktive – če ne, je potrebno 2. člen dopolniti oz. ga drugače zapisati (Q: s splošno določbo o vsakršnih kršitvah pravic potrošnikov (ne glede na to, v kateri zakonodaji (specialni potrošniški, splošni) so določene)? / z naštevanjem po vzoru priloge? / samo s sklicem na prilogo direktive (je to nomotehnično sprejemljivo⁴⁷⁷)? Iz 2/1 direktive izhaja, da poleg EU aktov tudi prenosni akti teh EU aktov, je treba vse to naštevati (akte iz priloge ali domačo prenosno zakonodajo), pri čemer je treba upoštevati, da se bo seznam v Prilogi I skozi čas spreminjal⁴⁷⁸?</p> <p>2/1 zadnja poved: ZKoliT to omogoča (nič ne omejuje, po splošnih pravilih to velja), a izrecne določbe o tem ne vsebuje (Q: najbrž tega ni treba posebej določati? Če ja, v kateri člen oz. del zakona?).</p> <p>2/2: n/a (tudi ZKoliT ne vpliva).</p>

⁴⁷⁷ Gl. Vlahek, *op. cit.*, 2007, str. 617 ff.

⁴⁷⁸ *Ibid*, str. 620, ki navaja Prechal, *Directives in EC Law*, Oxford University Press, 2005, str. 78.

			2/3: n/a (tudi ZKoIT ne vpliva in to tudi izrecno določa v členu 6/3).
Člen 3	Opredelitev pojmov	Dopolnitev 3. člena ZKoIT	<p>3(1): Tega v ZKoIT ni, določa ZVPot (Q: je potrebno ponavljati ali narediti sklic na ZVPot ali ni potrebno storiti nič?).</p> <p>3(2): Tega v ZKoIT ni, določa ZVPot (Q: je potrebno ponavljati ali narediti sklic na ZVPot ali ni potrebno storiti nič?).</p> <p>3(3): Tega ZKoIT ne definira v 3. členu, a izhaja iz ostalih določb in duha zakona – Q: je treba vseeno dodati? (če ja, posplošeno, ne le za potrošnike; LV je npr. to definicijo v zakon o varstvu potrošnikov, kjer ureja kolektivne potrošniške tožbe, dodala, a jih ureja povsem na novo).</p> <p>3(4): Tega ZKoIT ne določa, bi bilo treba dopolniti za potrošniške kolektivne tožbe (posledica prenosa 4. člena direktive), pri čemer opozarjamo na potencialno zmedo, če se bo za te tožbe uvajalo nov pojem, ki ga v ZKoIT do sedaj nismo poznali (Q: bi zadoščalo, če bi uporabo termina opustili in govorili zgolj o procesnem upravičenju? če ne, se zastavi vprašanje, ali ta termin uporabljati le za potrošniške kolektivne tožbe ali na splošno).</p> <p>3(5): Tega ZKoIT s tem poimenovanjem sicer ne določa (ne govori o zastopniški tožbi), a definira kolektivno odškodninsko in kolektivno opustitveno tožbo; menimo, da bi uporaba izraza zastopniška tožba lahko v uporabo ZKoIT in uveljavljeno terminologijo vnesla zmedo (tudi v LV npr. ne uporabljajo tega termina).</p> <p>3(6): Tega ZKoIT ne določa, potrebno definirati v 3. členu (LV, zanimivo, tega ne definira).</p> <p>3(7): Tega ZKoIT ne določa, potrebno definirati v 3. členu.</p> <p>3/8: Tega v ZKoIT ni, določa ZVPot (Q: je potrebno ponavljati ali narediti sklic na ZVPot?).</p>

			<p>3/9: Tega v ZKoIT ni, je jasno, kaj pomeni, Q: najbrž ni treba posebej definirati v ZKoIT? (LV so to dodali v določbi o kolektivni odškodninski sodbi).</p> <p>3/10: To izhaja že iz člena 3/1 ZKoIT.</p>
POGLAVJE 2	ZASTOPNIŠKE TOŽBE		
Člen 4	Kvalificirani subjekti	<p>Prenos k določbam o procesnem upravičenju, kjerkoli v ZKoIT že bodo (skupne v 4. členu/posebej za potrošniške)</p>	<p>4/1: Za kolektivne odškodninske (niti za potrošniške) nimamo določenega vnaprejšnjega imenovanja, za kolektivne opustitvene imamo le za potrošniške (pa še tu 52. člen ni najbolj jasen glede vnaprejšnjega imenovanja, to nakazuje 52/3) – bo treba urediti v ZKoIT vsaj za vse (čezmejne) potrošniške kolektivne tožbe, določiti, kdo to imenovanje izvaja, po kakšnem postopku... Dodatno Q: ali direktiva dopušča DČ, da za notranje KT določijo le <i>ad hoc</i> imenovanje ali morajo imeti DČ tudi za notranje KT sistem vnaprejšnjega imenovanja? Iz 4. člena izhaja, da tudi vnaprejšnje imenovanje, vendar preambula pojasnjuje drugače (tč. 28).</p> <p>4/2: Tega v ZKoIT ni, bo potrebno urediti.</p> <p>4/3: Tega (vsaj ne vsega) v ZKoIT ni, sploh pa ZKoIT ne ločuje med čezmejnimi in notranjimi zastopniškimi tožbami v smislu 3/6,7 direktive – Q: najbrž je smiselno, da se ti kriteriji v čim večji meri določijo za vse tipe tožb (tudi notranje, tudi za <i>ad hoc</i>, tudi za nepotrošniške?); LV, ki ureja le potrošniške kolektivne tožbe, je merila iz 4/3 skopirala za vse primere, tudi za <i>ad hoc</i>; NL pa ravno obratno za <i>ad hoc</i> določa svoj set kriterijev, ki je »lažji« kot tisti iz 4/3 direktive, ni npr. pogoja 12-mes delovanja.</p> <p>4/4: 4. člen ZKoIT najbrž že ustreza tej določbi (ciljem direktive).</p> <p>4/5: <u>diskrecija držav</u>, da kriterije za čezmejne iz 4/3 določi tudi za notranje zastopniške tožbe – Q: to je najbrž smiselno v izogib shizofrenosti zakona in za zagotavljanje kakovosti QE, vendar bi bila lahko težava 12-mes predhodno delovanje (tudi na NL so na to opozarjali)? (LV ima izenačene kriterije, NL ne).</p>

			<p>4/6: <u>diskrecija držav</u>, da dovolijo <i>ad hoc</i> imenovanje za vlaganje notranjih zastopniških tožb (ni jasno, ali se zahteva izpolnjevanje meril za QE za notranje (ki so lahko enaka ali drugačna od meril za QE za čezmejne) ali lahko DČ določi povsem drug set meril za <i>ad hoc</i> QE) – smiselno je omogočiti tudi <i>ad hoc</i> imenovanje (vprašanje pa, ali pod enakimi merili kot za vnaprej imenovane QE).</p> <p>Dodatno Q: ali direktiva dopušča DČ, da za notranje KT določijo le <i>ad hoc</i> imenovanje ali morajo imeti DČ tudi za notranje KT sistem vnaprejšnjega imenovanja? Iz 4. člena izhaja, da tudi vnaprejšnje imenovanje, vendar preambula pojasnjuje drugače (tč. 28).</p> <p>4/7: ZKoIT to že določa v 4. členu.</p>
<p>Člen 5</p>	<p>Informacije o kvalificiranih subjektih in njihovo spremljanje</p>	<p>Prenos k določbam o procesnem upravičenju, kjerkoli v ZKoIT že bodo (skupne/posebej za potrošniške)</p> <p>Prenos 5/1 v ZKoIT (če je to sploh potrebno normirati) (paziti na določila IV. poglavja ZKoIT)</p> <p>Prenos 5/2 v ZKoIT (paziti na določila IV. poglavja ZKoIT)</p> <p>Prenos 5/3 v ZKoIT (paziti na določila IV. poglavja ZKoIT)</p> <p>Prenos 5/4 v ZKoIT (paziti na določila IV. poglavja ZKoIT)</p>	<p>5/1: Za potrošniške kolektivne opustitvene to ZKoIT že določa, potrebno je razširiti na vse kolektivne potrošniške (Q: je to (seznam do 26. 12. 2023 in nato obveščanje o vsaki spremembi) treba pisati v ZKoIT? V 52/3 ZKoIT podobna določba o obveščanju je).</p> <p>5/2: Ko bo jasno, kdo bo pristojen za to, se to določi v ZKoIT (najbrž objava na spletni strani pristojnega organa – LV to izrecno določa) Q: naj bo to MGRT?</p> <p>5/3: ZKoIT tega ne določa – bo potrebno vključiti (vsaj za potrošniške kolektivne), za potrebe prenosa druge povedi tega odstavka pa določiti ustrezen postopek pred organom, ki bo odločal o izgubi statusa kvalificiranega subjekta (gl. npr. LV predlog: rok za odpravo neskladnosti, sicer izda odločbo o odvzemu, uporabljajo se pravila upravnega postopka) + Q: ali bi enako veljalo določiti za QE za notranje (če bo vnaprejšnje imenovanje)?</p> <p>5/4: Tega v ZKoIT ni – bo treba prenesti (vsaj za potrošniške kolektivne) + Q: ali bi veljalo enako določiti za QE za notranje (če bo vnaprejšnje imenovanje)?</p>

		Prenos 5/5 v ZKoIT	5/5: Tega v ZKoIT ni (je treba določiti v ZKoIT, najbrž ni dovolj implementacija v praksi – LV predlog jih ureja v posebnem členu).
Člen 6	Vlaganje čezmejnih zastopniških tožb	<p>Potreben nov člen po 6/1 (samo za potrošniške kolektivne tožbe ali za vse?), verjetno iz previdnosti najboljše tudi za potrošniške opustitvene kolektivne tožbe namesto 56. člena ZKoIT</p> <p>Morda dodati določbo po 6/2?</p> <p>Dodati iz 6/3</p>	<p>6/1: Pri kolektivnih odškodninskih tožbah ZKoIT ne omejuje vlaganja tožb s strani tujih tožnikov, če izpolnjujejo pogoje iz 4. člena (ki se preverjajo v vsakem konkretnem primeru na sodišču), ne določa pa vnaprejšnjega imenovanja (ne za čezmejne ne za notranje tožbe), ki ga zahteva direktiva in ga bo potrebno urediti – za primere v drugi DČ QE za čezmejne tožbe bo potreben prenos 6/1 .</p> <p>6/2: To ZKoIT določa za vse primere, ne le za čezmejne zastopniške tožbe po direktivi (člen 4/2 ZKoIT). Lahko se iz previdnosti nekako doda (LV je npr. skopirala celotni odstavek iz direktive) .</p> <p>6/3: Takega določila v ZKoIT ni.</p>
Člen 7	Zastopniške tožbe	Prenos 7/5 direktive?	<p>7/1: ZKoIT to že ureja (gl. celoten zakon).</p> <p>7/2: ZKoIT to ureja v 26/1/4,5,6 in 26/2.</p> <p>7/3: ZKoIT to že ureja (direktiva sicer ne definira »dopustnosti«, a imamo v pred- in v certifikacijski fazi več preverb).</p> <p>7/4: ZKoIT oba tipa ukrepov določa.</p> <p>7/5: diskrecija držav, da to omogočijo: Takega določila v ZKoIT ni, Q: ali izhaja iz splošnih procesnih pravil in normiranje že zato ni potrebno / ali vseeno zapisati? Če to po splošnih pravilih ni mogoče, je potrebna presoja, ali bi to veljalo omogočiti.</p> <p>7/6: To jasno izhaja iz bistva ZKoIT⁴⁷⁹ (gl. npr. člen 3/1 idr.).</p>

⁴⁷⁹ Ibid.

			7/7: ZKolt to že določa (28/4/5) v fazi certifikacije.
Člen 8	Opustitveni ukrepi	Morda dodati določbo iz 8/3 v del ZKolt, kje bodo urejene kolektivne opustitvene tožbe (vsaj za potrošnike, a je smiselno posplošiti)	<p>8/1/a: Začasni ukrepi so na voljo po splošnih določbah, pa tudi po 50. členu ZKolt, posebej člen 48/3 ZKolt določa še, da predhodni postopek pred vložitvijo kolektivne opustitvene tožbe ne posega v možnost izdaje začasne odredbe pred vložitvijo kolektivne opustitvene tožbe.</p> <p>8/1/b: ZKolt to že ureja (IV. poglavje).</p> <p>8/2/a: Kršitev se itak ugotovi v postopku s kolektivno opustitveno tožbo (tudi v izreku) – gl. 49. člen ZKolt.</p> <p>8/2/b: ZKolt to že določa (v delu nekoliko bolj natančno kot direktiva (na stroške tožene stranke + pogoj: »če oceni, da se s tem prispeva k ublažitvi ali odstranitvi škodnih posledic kršitev«).</p> <p>8/3: To sicer ni izrecno določeno, a jasno izhaja iz bistva postopka s kolektivno opustitveno tožbo.⁴⁸⁰ Iz previdnosti se jo lahko doda (enako v LV).</p> <p>8/4: <u>diskrecija države</u>, ki smo jo mi že izkoristili (gl. 48. člen ZKolt) → A je treba paziti na zahtevo iz direktive: <i>Komisija mora Slovenija obvestiti o tem, da je sprejela tako določbo.</i></p>
Člen 9	Ukrepi za povrnitev škode	Po potrebi lahko nova določba zaradi 9/9 direktive	<p>9/1: ZKolt to že ureja v 3. členu.</p> <p>9/2: ZKolt to že ureja v 29. členu.</p> <p>9/3: ZKolt to že ureja v členu 30/3.</p>

⁴⁸⁰ Ibid.

			<p>9/4: ZKoliT to že ureja v členih 7/1 in smiselno v členu 7/2 za kolektivne odškodninske tožbe (za kolektivne opustitvene tožbe to ne velja in tudi direktiva tega ne določa).</p> <p>9/5: ZKoliT to že ureja v členu 26/1/5.</p> <p>9/6: ZKoliT to že ureja v členu 46 in je bistvo sistema kolektivnega varstva po ZKoliT.</p> <p>9/7 prva poved: ZKoliT roke določa (29/4, 33/1 in 38/1/6).</p> <p>9/7 druga poved: diskrecija države – zaenkrat take določbe nimamo in se je od nas ne zahteva (gl. člen 46/3 ZKoliT), se pa lahko razmisli o njej (gl. <i>supra</i> razpravo o financiranju kolektivnih tožb in primerjalnih ureditvah).</p> <p>9/8: ZKoliT v 9. členu <i>stand-alone</i> tožb (po tem, ko je organ že začel postopek) ne omogoča le na področju prava varstva konkurence, ki pa ni na seznamu iz Priloge I direktive, zato ta člen ZKoliT (vsaj trenutno) ni v nasprotju z direktivo.</p> <p>9/9: Izrecne določbe o tem v ZKoliT ni, a to jasno velja.⁴⁸¹ Po potrebi se lahko to tudi zapiše v zakon (enako so storili v LV).</p>
Člen 10	Financiranje zastopniških tožb za ukrepe za povrnitev škode	<p>Preoblikovati relevantni del določb ZKoliT tako, da bodo bolj usklajene z 10/3, in tako, da bo zahteva iz 10/1 in 10/2(a) bolj jasno zapisana</p> <p>Morda natančnejša ureditev iz 10/4</p>	<p>10/1: ZKoliT to (nasprotje interesov, preusmeritev pozornosti z varstva interesov potrošnikov na druge cilje) v 59. členu z različnimi določbami v osnovi zagotavlja (ne zapiše pa tako odločno kot 10/1 npr., »...da se prepreči nasprotje interesov in da financiranje s strani tretjih oseb, ki imajo ekonomski interes za vložitev tožbe ali njen izid, ne preusmeri pozornosti z varstva kolektivnih interesov potrošnikov«).</p> <p>Dodaja pa ZKoliT še dva druga razloga za neodobritev tožbe (nezadostnost sredstev financerja do tožnika, nezadostna sredstva tožnika do toženca), in</p>

⁴⁸¹ *Ibid.*

			<p>prepovedno določbo o obrestih, ki jih 10. člen direktive ne omenja. Q: le skopirati določila direktive in izpustiti ostalo iz 59. člena (tako neustrezna določila kot koristna določila ali le neustrezna določila)?</p> <p>Na splošno velja TPF natančno in ustrezno definirati in urediti ter odpraviti obstoječe pomanjkljivosti njegove ureditve (v 59. členu (definicija, ureditev financiranja kot pravega TPLF, ne dolžniškega instrumenta) in 61. členu, kolikor obravnava <i>sui generis</i> odvetniški TPF (podvrženje pravilom TPLF, razmislek o primernosti razpona nagrade do 30%, kriteriji za razumnost nagrade po 61. členu, druge splošne varovalke v primeru klasičnih <i>contingency fees</i>) – gl. <i>supra</i> del o financiranju kolektivnih tožb.</p> <p>10/2(a): ZKoIT to v 59. členu z različnimi določbami v osnovi zagotavlja, a bi veljalo še bolj poudariti varstvo interesov oškodovancev (enako kot glede 10/1).</p> <p>10/2(b): ZKoIT to izrecno določa.</p> <p>10/3: ZKoIT je do neke mere bolj strog, saj ne določa, da sodišče financiranje ocenjuje le, če se pojavijo utemeljeni dvomi (preambula sicer tega sploh ne izpostavi in razlaga določbo, kot da sodišče to preverja v vsakem primeru). Prav tako ni jasno, ali je 59/1 povsem usklajen z 10/3 glede tega, kaj in v katerih primerih se razkriva izvor sredstev (in ali je »finančni pregled« le seznam izvora sredstev ali kaj več – preambula sicer govori o razkrivanju virov na splošno in konkretnih virov za konkretno tožbo).</p> <p>10/4: ZKoIT v 59/2 določa le sankcijo neodobritve kolektivne tožbe (ne določa možnosti nadaljevanja z zavrnitvijo financiranja, spremembe financiranja, kar (sicer samo kot možnost) omenja 10/4 direktive). Q: bi to detajlneje uredili?</p>
Člen 11	Poravnave glede povrnitve škode	Če bo ocenjeno, da je potrebno/primerno v ZKoIT vključiti (dodatne) določbe	<p>11/1(a): ZKoIT to že ureja in omogoča v 36. členu.</p> <p>11/1(b): ZKoIT tega ne določa, a to izhaja iz 306/3 ZPP, pri čemer je določilo direktive nekoliko bolj specifično (»v določenem razumnem roku«, »po</p>

		za prenos 11/1(b), 11/2, 11/5, se jih vključi: <ul style="list-style-type: none"> - Za prenos 11/1(b) v 36. člen - Za prenos 11/2 v II. poglavje v 17. člen (na splošno za kolektivno poravnavo) - Za prenos 11/5 v II. poglavje v 20. člen (na splošno za kolektivno poravnavo) 	posvetovanju s strankama») – Q: oceniti, ali določba ZPP zadošča ali bi določilo po vzoru direktive vseeno dodali v ZKoIT. ⁴⁸² <p>11/2: ZKoIT to že določa v II. poglavju, ki se uporablja tudi za primere, ko je poravnava sklenjena med postopkom, začetim s kolektivno tožbo - ne določa pa izrecno, kar zahteva 11/2 v zadnji povedi, tj. zavrnitev potrditve poravnave »iz razloga nepravilnosti« (Q: oceniti, ali so dovolj točke 17/1/1,5 ZKoIT in morda še 14/3 ZKoIT »predlog ni očitno nedopusten«).</p> <p>11/3: ZKoIT to že določa v členu 36/3.</p> <p>11/4 prva poved: ZKoIT to že določa (izhaja iz člena 36/2, sicer pa iz 20. člena).</p> <p>11/4 druga poved: ZKoIT v 36/2 izrecno določa, da to ni mogoče, ampak to ni v nasprotju z 11/4, saj ta državam daje glede tega diskrecijo (Q: vseeno pa velja razmisliti, ali ne bi bilo morda smiselno, da se to določi in spremeni 36/2 ZKoIT).</p> <p>11/5: Posebne določbe o tem ZKoIT sicer nima, a to izhaja iz splošnih pravil. Po potrebi in v izogib morebitnim nejasnostim se to lahko določi.⁴⁸³</p>
Člen 12	Razdelitev stroškov zastopniške tožbe za ukrepe za povrnitev škode	/	12/1: ZKoIT to že ustrezno ureja (člen 60/1). 12/2: ZKoIT to že ustrezno ureja (62. člen). 12/3: ZKoIT to že ustrezno ureja (62. člen).
Člen 13	Informacije o zastopniških tožbah	Nova določba za prenos 13/1 (morda nov 11. člen ali pa	13/1: ZKoIT ne določa, da bi morali (potencialni) tožniki na svojem mestu objavljati info (le v 31/3 imamo to v omejenem obsegu) – to bo potrebno

⁴⁸² *Ibid.*
⁴⁸³ *Ibid.*

		poseben člen pri vsakem relevantnem mehanizmu)	<p>določiti (najbrž smiselno za vse, ne le za potrošniške) – enako to določa tudi LV v novi določbi.</p> <p>13/2: Že urejeno (31. člen ZKoliT).</p> <p>13/3,4: Imamo register, zato to ni potrebno, kar se verjetno kvalificira pod »obveščeni na drugačen način« iz zadnje povedi prvega dela 13/3</p> <p>13/5: To je že določeno v 60/2 ZKoliT.</p>
Člen 14	Elektronske zbirke podatkov	Če bomo vzpostavili EZP za QE – potem bo treba dodati o tem poseben člen ali določilo kje v členu o QE	<p>14/1: Diskrecija države (EZP o postopkih že imamo = register; EZP o kvalificiranih subjektih lahko šele po prenosu 4. člena direktive, a to sploh ni nujno, je v diskreciji države, ali to ureja ali ne, vendar si seznama QE drugače kot v neki elektronski zbirki podatkov niti ne gre predstavljati, zato velja to urediti – prim. tudi s 5. členom direktive).</p> <p>14/2: Ker EZP (vsaj v delu o postopkih) že imamo in bomo imeli, bo potrebno v skladu s členom 14/2 o tem obvestiti Komisijo, enako, če bomo imeli EZP o QE (Q: tega najbrž ni treba pisati v ZKoliT?).</p> <p>14/3: n/a.</p> <p>14/4: n/a.</p>
Člen 15	Učinki pravnomočnih odločb	Nova določba (najbrž nekje v I. poglavju, morda v 9. členu (ki se sicer nanaša na odločbe in postopke naše AVK, 15. člen direktive pa (verjetno) na odločbe tujih organov (je treba jasno razmejiti, kaj, če domač, kaj, če tuj organ)	<p>Dodati je treba novo določbo (morda lahko po vzoru 62.g/2 člena ZPOMK-1, le da na splošno, ne le za konkurenčnopravne primere – pa tudi ne le za potrošniške tožbe, ampak najbrž smiselno za vse po ZKoliT).</p>

Člen 16	Zastaralni roki	V dani strukturi ZKoIT nov člen pri opustitvenih tožbah (vsaj potrošniških, a najbrž smiselno za vse)	ZKoIT to ureja le za kolektivne odškodninske tožbe, ne pa tudi za kolektivne opustitvene tožbe.
Člen 17	Ekspeditivnost postopka	Nov člen v poglavju o opustitvenih tožbah (vsaj potrošniških, a najbrž smiselno za vse)	ZKoIT takih določil ne vsebuje.
Člen 18	Razkritje dokazov	/	Ni potrebno normiranje, saj zadošča smiselna uporaba ZPP, ki to že ureja, kot zahteva direktiva.
Člen 19	Kazni	Novo poglavje ali k posameznim relevantnim členom, če obstoječa zakonodaja tega še ne ureja	ZKoIT določil o kaznih ne vsebuje, a morda zadoščajo določila o sodnih penalih v ZIZ (in drugi obstoječi zakonodaji). Predlagamo natančno preverbo in po potrebi vključitev določil v ZKoIT (vsebinskih ali, kjer zadošča ureditev ZIZ, sklica na ZIZ (razen če slednje ni potrebno?)?).
Člen 20	Pomoč kvalificiranim subjektom	V. poglavje ZKoIT	<p>20/1,2: Že imamo: 58. člen + razmisliti, ali kaj spremeniti ali dodati kak nov ukrep (v tem primeru novi člani – <u>diskrecija RS pri 20/2</u>).</p> <p>20/3: Razmisliti, ali to omogočiti ali ne (če ja, dodati nov člen), treba ni in do sedaj to po ZKoIT ni bilo določeno (<u>diskrecija RS - LV to npr. določa</u>).</p> <p>20/4: <i>Potrebno zagotoviti v praksi</i> (Q: normiranje najbrž ni potrebno?).</p>
POGLAVJE 3	KONČNE DOLOČBE		
Člen 21	Razveljavitev	n/a	n/a.
Člen 22	Prehodne določbe	Prehodne določbe (novele)	22/1,2: Med prehodne določbe novele dodati določbo, da se novosti uporabljajo za tožbe, vložene od 25. 6. 2023 dalje.

			22/3: V ZKoIT že imamo ustrezno določbo, ki se ob prenosu ne bo spreminjala, ker že ustreza direktivi.
Člen 23	Spremljanje in ocenjevanje	n/a	23/1: n/a. <i>23/2: Do 26. 6. 2027 prvič, nato pa vsako leto pošiljanje info EK o postopkih, da bo EK lahko pripravila oceno DIR (Q: je treba to v ZKoIT pisati?).</i> 23/3: n/a.
Člen 24	Prenos	1(3) ZKoIT	<i>24/1: Sprejem in objava novele do 25. 12. 2022</i> (tega v ZKoIT ni treba pisati). 24/1: Določitev, da se nova določila uporabljajo od 25. 6. 2023 Sklic na prenos v besedilu ZKoIT v 1/3 namesto 2009/22 (z učinkom od 25. 6. 2023). <i>24/2: Obvestitev EK o prenosu in tudi o prenosnih določbah</i> (tega v ZKoIT ni treba pisati).
Člen 25	Začetek veljavnosti	n/a	n/a.
Člen 26	Naslovniki	n/a	n/a.

Viri

Knjige in članki

Andreangeli, *Private Enforcement of Antitrust*, Edward Elgar, 2014.

Arons, Van Boom, *Beyond Tulips and Cheese: Exporting Mass Securities Claim Settlements from the Netherlands*, *European Business Law Review*, Vol. 21, No. 6, 2010.

Ashton, Henry, *Competition Damages Actions in the EU*, Edward Elgar, 2013.

Azar-Baud, Biard, *The Dawn of Collective Redress 3.0 in France?*, v Uzelac, Voet (ur.), *Class actions in Europe: holy grail or a wrong trail?*, Springer Nature, *Ius gentium*, vol. 89, 2021.

Betetto v Ude, Galič (ur.), *Pravdni postopek, Zakon s komentarjem*, 2. knjiga, Uradni list RS, GV Založba, Ljubljana, 2006.

Bosch, Gaul, Sandrock, *Der kollektive Rechtsschutz der Verbraucher in der Europäischen Union*, Verlag Ernst und Werner Gieseking, 1997.

Carson, Harding, *Guide des actions collectives au Canada à l'intention des Américains*, 2018, <https://www.osler.com/fr/ressources/reglements/2018/guide-des-actions-collectives-au-canada-a-l-intention-des-americaains> (dostopano 20. decembra 2021).

Dufek, Záborský, Čmiel, *Směrnice o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů aneb „evropské hromadné žaloby“*, 24. maj 2022, https://www.epravo.cz/top/clanky/smernice-o-zastupnych-zalobach-na-ochranu-kolektivnich-zajmu-spotrebitelu-aneb-evropske-hromadne-zaloby-114747.html?fbclid=IwAR3Ewz_8FxRwhyFwqPKhAP0vO5ule9RsDjknR8lh15mDIUT3UgsBylaS1YM (dostopano 29. maja 2022).

Eisenberg, Miller, *Attorneys fees in class action settlements: an empirical study*, *Journal of empirical legal studies*, Vol. 1, Issue 1, str. 27–78, marec 2004.

Elhauge, *Disgorgement as an Antitrust Remedy*, *Antitrust Law Journal*, Vol. 76, 2009.

Ervo, *Group Actions in East-Nordic Legal Culture*, v Uzelac, Voet (ur.), *Class actions in Europe: holy grail or a wrong trail?*, Springer Nature, *Ius gentium*, vol. 89, 2021.

Ervo, Persson, *Finnish and Swedish Legislation in Light of the ADR Directive – Boards and Ombudsmen*, v Lein, Fairgrieve, Otero Crespo, Smith (ur.), *Collective Redress in Europe – Why and How*, British Institute for Comparative Law, 2015.

Fatur, Podobnik, Vlahek, *Competition law in Slovenia*, Wolters Kluwer, 2020.

Fu, Class Actions and Public Interest Litigation in China, v Uzelac, Voet (ur.), Class actions in Europe: holy grail or a wrong trail?, Springer Nature, Ius gentium, vol. 89, 2021.

Galič, Pravna ureditev tožbe za varstvo skupinskih interesov potrošnikov v ZDA in v Avstriji, Podjetje in delo, 1993, št. 7.

Galič, Vlahek, Challenges in drafting and applying the New Slovenian Collective Actions Act, v Uzelac, Voet (ur.), Class actions in Europe: holy grail or a wrong trail?, Springer Nature, Ius gentium, vol. 89, 2021.

Galič, Vlahek, Zakon o kolektivnih tožbah, Pravosodni bilten, 2018, letn. 39, [št.] 2.

Galič, Skupinske tožbe na področju potrošniškega prava, Pravni letopis, 2011.

Galič, Prve praktične izkušnje z novelo ZPP-D v postopku na prvi stopnji, Pravni letopis, 2009.

Galič, Novela Zakona o pravnem postopku (ZPP-D), Pravna praksa, 5. junij 2008, leto 27, št. 22, pril., str. II–VIII.

Graver, The consumer ombud scheme, v Bourgoignie, (ur.), Group Actions and Consumer Protection, CdC, 1992.

Harris, O'Boyle, Bates, Buckley, Harris, O'Boyle, Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights, Oxford University Press, 2014.

Hjort, Class Actions and Group Litigation: A Norwegian Perspective, v Uzelac, Voet (ur.), Class actions in Europe: holy grail or a wrong trail?, Springer Nature, Ius gentium, vol. 89, 2021.

Hodges, Collective Redress in Europe: The New Model, Civil Justice Quarterly, (29) št. 3/2010.

Howells, Ramsay, Wilhelmsson, Kraft, Handbook Of Research On International Consumer Law, Edward Elgar Publishing, 2010.

Howells, Weatherhill, Consumer Protection Law, Ashgate Publishing, 2005.

Kalajdžić, The State of Reform in First and Second Generation Class Action Jurisdictions, v Uzelac, Voet (ur.), Class actions in Europe: holy grail or a wrong trail?, Springer Nature, Ius gentium, vol. 89, 2021.

Karlsgodt (ur.), *World Class Actions*, Oxford University Press, 2012.

Klamert, Kochenov, Lock v Kellerbauer, Klamert, Tomkin (ur.), The EU Treaties and the Charter of Fundamental Rights, A Commentary, Oxford University Press, 2019.

Klemenčič, Uporaba Zakona o kolektivnih tožbah v praksi, Dnevi civilnega in gospodarskega prava, IPP-PF, 2022.

Krans, The Dutch Act on Collective Settlement of Mass Damages, Pacific McGeorge Global Business&Development Law Journal, 2014, Vol. 21, št. 2.

Krejci, Handbuch zum Konsumentenschutzgesetz, Orac, 1981.

Lande, Davis, Restoring the legitimacy of private antitrust enforcement, v A Report to the 45th President of the United States (American Antitrust Institute forthcoming 2017).

Lindblom, Group litigation in Scandinavia, ERA Forum, vol. 10, št. 1/2009.

Marcin, Searching for the Origin of the Class Action, Catholic University Law Review, Vol 23:515, 1974.

Peers, Hervey, Kenner, Ward, The EU Charter of Fundamental Rights, A Commentary, Hart Publishing, 2014.

Piché, Empirical Data and the Powerful Lessons Learnt About Class Actions in Quebec, v Uzelac, Voet (ur.), Class actions in Europe: holy grail or a wrong trail?, Springer Nature, *Ius gentium*, vol. 89, 2021.

Piché, Saumier, Consumer Collective Redress in Canada, Japanese Yearbook of International Law Vol. 61 (2018).

Prechal, Directives in EC Law, Oxford University Press, 2005.

Sever, Vezanost nacionalnega sodišča na odločbe Evropske komisije in Urada za varstvo konkurence, Pravni letopis, IPP-PF, 2009.

Silvestri, Rebooting Italian Class Actions, v Uzelac, Voet (ur.), Class actions in Europe: holy grail or a wrong trail?, Springer Nature, *Ius gentium*, vol. 89, 2021.

Stadler, A test case in Germany: 16.000 private investors vs. Deutsche Telekom, ERA Forum, vol. 10, št. 1/2009.

Tzankova, Kramer, From Injunction and Settlement to Action: Collective Redress and Funding in the Netherlands, v Uzelac, Voet (ur.), Class actions in Europe: holy grail or a wrong trail?, Springer Nature, *Ius gentium*, vol. 89, 2021.

Ude, Galič (ur.), Zakon o pravnem postopku, komentar, knjiga 2, Uradni list, GV Založba, 2010.

van Boom, WCA → WCAM → WAMCA, Tijdschrift voor Consumentenrecht en handelspraktijken 2019-4.

van der Heijden, Class Actions/Les actions collectives, Nederlandse Vereniging voor Rechtsvergelijking, Electronic Journal of Comparative Law, Vol. 14.3 (December 2010).

Vlahek, Development of consumer collective redress in the EU: a light at the end of the tunnel?, *Baltic yearbook of international law online*, 2019, vol. 18, iss. 1.

Vlahek, Pogorelčnik Vogrinc, Collective actions in labour disputes in Europe. *Zeitschrift für ausländisches und internationales Arbeits- und Sozialrecht*. 2020, jg. 34, heft 2.

Vlahek, Challenges of private enforcement of antitrust in Slovenia, v Kovač, Vandenberghe (ur.), *Economic evidence in EU competition law*, Intersentia, European studies in law and economics, 18, cop. 2016.

Vlahek, Razvoj kolektivnega varstva na področju antitrusta v Združenem kraljestvu, v Pavliha (ur.), *Izzivi prava v življenjski resničnosti = Challenges of law in life reality: liber amicorum Marko Ilešič*, Pravna fakulteta, 2017.

Vlahek, Novosti na področju odškodninskih tožb zaradi kršitev evropskega antitrusta, *Pravnik*, 2016, letn. 71, št. 7/8, str. 547–590, 620–621.

Vlahek, Sklicevanje na določbe direktiv pri transpoziciji direktiv v nacionalni pravni red, *Pravnik*, 2007, letn. 62, št. 9/10, str. 615–628.

Vlahek, Djinović, Uncharted waters: analysis of TPLF funding in European collective redress, U.S. Chamber, Institute for Legal Reform, Washington, 2019.

Vlahek, Podobnik, Provisions of the damages directive on limitation periods and their implementation in CEE countries, *Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies*, 2017, 10, 15, str. 147–175.

Vlahek, Amicus curiae, sodelovanje med slovenskimi sodišči, UVK in Evropsko komisijo v konkurenčnopравниh zadevah, *Pravosodni bilten*, 2009, letn. 30.

Vlahek, Podobnik, Slovenia, v Piszcz (ur.), *Implementation of the EU damages directive in Central and Eastern European countries*, University of Warsaw, Faculty of Management Press, 2017.

Vlahek, Urankar, Odškodninska odgovornost držav članic za kršitve prava Evropske unije, v Možina, *Odškodninska odgovornost države*, IUS Software, GV Založba, 2015.

Voet, Class Actions in Belgium: Evaluation and the Way Forward, v Uzelac, Voet (ur.), *Class actions in Europe: holy grail or a wrong trail?*, Springer Nature, *Ius gentium*, vol. 89, 2021.

Weatherill, *EU Consumer Law And Policy*, Edward Elgar Publishing, 2005.

White, Ovey, Jacobs, White, Ovey, *The European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, 2010.

Pravni akti in drugi dokumenti EU

Listina EU o temeljnih pravicah, 2012/C 326/02, OJ C 326, 26. oktober 2012, str. 391–407.

Uredba (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (prenovitev), Ur. l. EU L 351, 20. december 2012, str. 1–32.

Prečiščena različica Pogodbe o delovanju Evropske unije, Ur. l. EU C 326, 26. oktober 2012, str. 47–390.

Direktiva 98/27/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. maja 1998 o opustitvenih tožbah zaradi varstva interesov potrošnikov, Ur. l. EU L 166, 11. junij 1998, str. 51–55.

Direktiva 2009/22/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2009 o opustitvenih tožbah zaradi varstva interesov potrošnikov, Ur. l. EU L 110, 1. maj 2009, str. 30–36.

Uredba (ES) št. 864/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti (Rim II), Ur. l. EU L 199, 31. julij 2007, str. 40–49.

Uredba (ES) št. 593/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbeno obligacijska razmerja (Rim I), Ur. l. EU L 177, 4. julij 2008, str. 6–16.

Uredba (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (prenovitev), Ur. l. EU L 351, 20.1 december 2012, str. 1–32.

Direktiva (EU) 2020/1828 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2020 o zastopniških tožbah za varstvo kolektivnih interesov potrošnikov in razveljavitvi Direktive 2009/22/ES (Besedilo velja za EGP), Ur. l. EU L 409, 4. december 2020, str. 1–27.

Direktiva 98/27/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. maja 1998 o opustitvenih tožbah zaradi varstva interesov potrošnikov, Ur. l. EU L 166, 11. junij 1998, str. 51–55.

Direktiva Sveta z dne 10. septembra 1984 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic o zavajajočem oglaševanju (84/450/EGS), Ur. l. EU L 250, 19. september 1984, str. 17–20.

Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/29/ES z dne 11. maja 2005 o nepoštenih poslovnih praksah podjetij v razmerju do potrošnikov na notranjem trgu ter o spremembi Direktive Sveta 84/450/EGS, direktiv Evropskega parlamenta in Sveta 97/7/ES, 98/27/ES in 2002/65/ES ter Uredbe (ES) št. 2006/2004 Evropskega parlamenta in Sveta (Direktiva o nepoštenih poslovnih praksah) (Besedilo velja za EGP), Ur. l. EU L 149, 11. junij 2005, str. 22–39.

Direktiva 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah, Direktiva 97/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 1997 o varstvu potrošnikov glede sklepanja pogodb pri prodaji na daljavo, Ur. l. EU L 144, 4. junij 1997, str. 19–27.

Direktiva 2001/83/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. novembra 2001 o zakoniku Skupnosti o zdravilih za uporabo v humani medicini, Ur. l. EU L 311, 28. november 2001, str. 67–128.

Direktiva 2011/83/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2011 o pravicah potrošnikov, spremembi Direktive Sveta 93/13/EGS in Direktive 1999/44/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Direktive Sveta 85/577/EGS in Direktive 97/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta Besedilo velja za EGP, Ur. l. EU L 304, 22. november 2011, str. 64–88.

Direktiva 85/575 o varstvu potrošnikov v primeru pogodb, sklenjenih izven poslovnih prostorov, UL L 372, 31.12.1985, str. 31.

Direktiva 87/102 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic v zvezi s potrošniškimi krediti, UL L 42, 12.2.1987, str. 48.

Direktiva 89/552 o usklajevanju nekaterih zakonov in drugih predpisov držav članic o opravljanju dejavnosti razširjanja televizijskih programov: členi 10 do 21.

Direktiva 2014/104/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. novembra 2014 o nekaterih pravilih, ki urejajo odškodninske tožbe po nacionalnem pravu za kršitve določb konkurenčnega prava držav članic in Evropske unije Besedilo velja za EGP, Ur. l. EU L 349, 5. december 2014, str. 1–19.

Direktiva Sveta z dne 13. junija 1990 o paketnem potovanju, organiziranih počitnicah in izletih, Ur. l. EU L 158, 23. junij 1990, str. 59–64.

Direktiva 97/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 1997 o varstvu potrošnikov glede sklepanja pogodb pri prodaji na daljavo, Ur. l. EU L 144, 4. junij 1997, str. 19–27.

Direktiva 1999/44/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. maja 1999 o nekaterih vidikih prodaje potrošniškega blaga in z njim povezanih garancij, Ur. l. EU L 171, 7. julij 1999, str. 12–16.

Direktiva 2000/31/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 8. junija 2000 o nekaterih pravnih vidikih storitev informacijske družbe, zlasti elektronskega poslovanja na notranjem trgu (Direktiva o elektronskem poslovanju), Ur. l. EU L 178, 17. julij 2000, str. 1–16.

Direktiva 2001/83/ES evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. novembra 2001 o zakoniku Skupnosti o zdravilih za uporabo v humani medicini, Ur. l. EU L 311, 28. november 2001, str. 67–128 .

Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2002/65/ES z dne 23. septembra 2002 o trženju finančnih storitev potrošnikom na daljavo in o spremembi Direktive Sveta 90/619/EGS ter direktiv 97/7/ES in 98/27/ES, Ur. l. EU L 271, 9. oktober 2002, str. 16–24.

Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/29/ES z dne 11. maja 2005 o nepoštenih poslovnih praksah podjetij v razmerju do potrošnikov na notranjem trgu ter o spremembi Direktive Sveta 84/450/EGS, direktiv Evropskega parlamenta in Sveta 97/7/ES, 98/27/ES in 2002/65/ES ter Uredbe (ES)

št. 2006/2004 Evropskega parlamenta in Sveta (Direktiva o nepoštenih poslovnih praksah) (Besedilo velja za EGP), OJ L 149, 11. junija 2005, str. 22–39.

Direktiva 2006/123/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o storitvah na notranjem trgu, Ur. l. EU L 376, 27. december 2006, str. 36–68.

Direktiva 2008/122/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. januarja 2009 o varstvu potrošnikov v zvezi z nekaterimi vidiki pogodb časovnega zakupa, dolgoročnih počitniških proizvodov, nadaljnje prodaje in zamenjave (Besedilo velja za EGP), Ur. l. EU L 33, 3. februar 2009, str. 10–30.

Uredba (ES) št. 1367/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. septembra 2006 o uporabi določb Aarhuške konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah v institucijah in organih Skupnosti, Ur. l. EU L 264, 25. september 2006, str. 13–19.

Uredba Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov 81 in 82 Pogodbe, Besedilo velja za EGP, Ur. l. EU L 1, 4. januar 2003, str. 1–25.

Direktiva Sveta 85/374/EGS z dne 25. julija 1985 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic v zvezi z odgovornostjo za proizvode z napako (UL L 210, 7.8.1985, str. 29).

Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL L 95, 21.4.1993, str. 29).

Uredba Sveta (ES) št. 2027/97 Sveta z dne 9. oktobra 1997 o odgovornosti letalskih prevoznikov v zvezi z letalskim prevozom potnikov in njihove prtljage (UL L 285, 17.10.1997, str. 1).

Direktiva 98/6/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. februarja 1998 o varstvu potrošnikov pri označevanju cen potrošnikom ponujenih proizvodov (UL L 80, 18.3.1998, str. 27).

Direktiva 1999/44/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. maja 1999 o nekaterih vidikih prodaje potrošniškega blaga in z njim povezanih garancij (UL L 171, 7.7.1999, str. 12).

Direktiva 2000/31/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 8. junija 2000 o nekaterih pravnih vidikih storitev informacijske družbe, zlasti elektronskega poslovanja na notranjem trgu (Direktiva o elektronskem poslovanju) (UL L 178, 17.7.2000, str. 1): člani 5–7, 10 in 11.

Direktiva 2001/83/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. novembra 2001 o zakoniku Skupnosti o zdravilih za uporabo v humani medicini (UL L 311, 28.11.2001, str. 67): člani 86–90, 98 in 100.

Direktiva 2001/95/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 3. decembra 2001 o splošni varnosti proizvodov (UL L 11, 15.1.2002, str. 4): člena 3 in 5.

Direktiva 2002/22/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o univerzalni storitvi in pravicah uporabnikov v zvezi z elektronskimi komunikacijskimi omrežji in storitvami (Direktiva o univerzalnih storitvah) (UL L 108, 24.4.2002, str. 51): člen 10 in poglavje IV.

Direktiva 2002/58/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. julija 2002 o obdelavi osebnih podatkov in varstvu zasebnosti na področju elektronskih komunikacij (Direktiva o zasebnosti in elektronskih komunikacijah) (UL L 201, 31.7.2002, str. 37): členi 4–8 in 13.

Direktiva 2002/65/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. septembra 2002 o trženju finančnih storitev potrošnikom na daljavo in o spremembi Direktive Sveta 90/619/EGS ter direktiv 97/7/ES in 98/27/ES (UL L 271, 9.10.2002, str. 16).

Uredba (ES) št. 178/2002 Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 28. januarja 2002 o določitvi splošnih načel in zahtevah živilske zakonodaje, ustanovitvi Evropske agencije za varnost hrane in postopkih, ki zadevajo varnost hrane (UL L 31, 1.2.2002, str. 1).

Uredba (ES) št. 261/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. februarja 2004 o določitvi skupnih pravil glede odškodnine in pomoči potnikom v primerih zavrnitve vkrcanja, odpovedi ali velike zamude letov ter o razveljavitvi Uredbe (EGS) št. 295/91 (UL L 46, 17.2.2004, str. 1).

Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/29/ES z dne 11. maja 2005 o nepoštenih poslovnih praksah podjetij v razmerju do potrošnikov na notranjem trgu ter o spremembi Direktive Sveta 84/450/EGS, direktiv Evropskega parlamenta in Sveta 97/7/ES, 98/27/ES in 2002/65/ES ter Uredbe (ES) št. 2006/2004 Evropskega parlamenta in Sveta (Direktiva o nepoštenih poslovnih praksah) (UL L 149, 11.6.2005, str. 22).

Direktiva 2006/114/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o zavajajočem in primerjalnem oglaševanju (UL L 376, 27.12.2006, str. 21).

Direktiva 2006/123/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o storitvah na notranjem trgu (UL L 376, 27.12.2006, str. 36): člena 20 in 22.

Uredba (ES) št. 1107/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. julija 2006 o pravicah invalidnih oseb in oseb z omejeno mobilnostjo v zračnem prevozu (UL L 204, 26.7.2006, str. 1).

Uredba (ES) št. 1371/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2007 o pravicah in obveznostih potnikov v železniškem prometu (UL L 315, 3.12.2007, str. 14).

Direktiva 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS (UL L 133, 22.5.2008, str. 66).

Direktiva 2008/122/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. januarja 2009 o varstvu potrošnikov v zvezi z nekaterimi vidiki pogodb časovnega zakupa, dolgoročnih počitniških proizvodov, nadaljnje prodaje in zamenjave (UL L 33, 3.2.2009, str. 10).

Uredba (ES) št. 1008/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. septembra 2008 o skupnih pravilih za opravljanje zračnih prevozov v Skupnosti (UL L 293, 31.10.2008, str. 3): člen 23.

Uredba (ES) št. 1272/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2008 o razvrščanju, označevanju in pakiranju snovi ter zmesi, o spremembi in razveljavitvi direktiv 67/548/EGS in 1999/45/ES ter spremembi Uredbe (ES) št. 1907/2006 (UL L 353, 31.12.2008, str. 1): členi 1–35.

Direktiva 2009/65/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o usklajevanju zakonov in drugih predpisov o kolektivnih naložbenih podjetjih za vlaganja v prenosljive vrednostne papirje (KNPVP) (UL L 302, 17.11.2009, str. 32).

Direktiva 2009/72/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo in o razveljavitvi Direktive 2003/54/ES (UL L 211, 14.8.2009, str. 55): člen 3 in Priloga I.

Direktiva 2009/73/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom in o razveljavitvi Direktive 2003/55/ES (UL L 211, 14.8.2009, str. 94): člen 3 in Priloga I.

Direktiva 2009/110/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. septembra 2009 o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti ter nadzoru skrbnega in varnega poslovanja institucij za izdajo elektronskega denarja ter o spremembah direktiv 2005/60/ES in 2006/48/ES in razveljavitvi Direktive 2000/46/ES (UL L 267, 10.10.2009, str. 7).

Direktiva 2009/125/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. oktobra 2009 o vzpostavitvi okvira za določanje zahtev za okoljsko primerno zasnovo izdelkov, povezanih z energijo (UL L 285, 31.10.2009, str. 10): člen 14 in Priloga I.

Direktiva 2009/138/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2009 o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti zavarovanja in pozavarovanja (Solventnost II) (UL L 335, 17.12.2009, str. 1): členi 183–186.

Uredba (ES) št. 392/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2009 o odgovornosti prevoznikov potnikov po morju v primeru nesreč (UL L 131, 28.5.2009, str. 24).

Uredba (ES) št. 924/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. septembra 2009 o čezmejnih plačilih v Skupnosti in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 2560/2001 (UL L 266, 9.10.2009, str. 11).

Uredba (ES) št. 1222/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2009 o označevanju pnevmatik glede na izkoristek goriva in druge bistvene parametre (UL L 342, 22.12.2009, str. 46): členi 4–6.

Uredba (ES) št. 1223/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o kozmetičnih izdelkih (UL L 342, 22.12.2009, str. 59): členi 3–8 in 19–21.

Direktiva 2010/13/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. marca 2010 o usklajevanju nekaterih zakonov in drugih predpisov držav članic o opravljanju avdiovizualnih medijskih storitev (Direktiva o avdiovizualnih medijskih storitvah) (UL L 95, 15.4.2010, str. 1): členi 9–11, 19–26 in 28b.

Uredba (ES) št. 66/2010 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2009 o znaku EU za okolje (UL L 27, 30.1.2010, str. 1): člena 9 in 10.

Uredba (EU) št. 1177/2010 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. novembra 2010 o pravicah potnikov med potovanjem po morju in celinskih plovnih poteh ter spremembi Uredbe (ES) št. 2006/2004 (UL L 334, 17.12.2010, str. 1).

Direktiva 2011/61/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 8. junija 2011 o upraviteljih alternativnih investicijskih skladov in spremembah direktiv 2003/41/ES in 2009/65/ES ter uredb (ES) št. 1060/2009 in (EU) št. 1095/2010 (UL L 174, 1.7.2011, str. 1).

Direktiva 2011/83/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2011 o pravicah potrošnikov, spremembi Direktive Sveta 93/13/EGS in Direktive 1999/44/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter

razveljavitvi Direktive Sveta 85/577/EGS in Direktive 97/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta (UL L 304, 22.11.2011, str. 64).

Uredba (EU) št. 181/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. februarja 2011 o pravicah potnikov v avtobusnem prevozu in spremembi Uredbe (ES) št. 2006/2004 (UL L 55, 28.2.2011, str. 1).

Uredba (EU) št. 1169/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2011 o zagotavljanju informacij o živilih potrošnikom, spremembah uredb (ES) št. 1924/2006 in (ES) št. 1925/2006 Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Direktive Komisije 87/250/EGS, Direktive Sveta 90/496/EGS, Direktive Komisije 1999/10/ES, Direktive 2000/13/ES Evropskega parlamenta in Sveta, direktiv Komisije 2002/67/ES in 2008/5/ES in Uredbe Komisije (ES) št. 608/2004 (UL L 304, 22.11.2011, str. 18).

Direktiva 2012/27/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o energetski učinkovitosti, spremembi direktiv 2009/125/ES in 2010/30/EU ter razveljavitvi direktiv 2004/8/ES in 2006/32/ES (UL L 315, 14.11.2012, str. 1): členi 9–11a.

Uredba (EU) št. 260/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. marca 2012 o uvajanju tehničnih in poslovnih zahtev za kreditne prenose in direktne bremenitve v eurih in o spremembi Uredbe (ES) št. 924/2009 (UL L 94, 30.3.2012, str. 22).

Uredba (EU) št. 531/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2012 o gostovanju v javnih mobilnih komunikacijskih omrežjih v Uniji (UL L 172, 30.6.2012, str. 10).

Direktiva 2013/11/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. maja 2013 o alternativnem reševanju potrošniških sporov ter spremembi Uredbe (ES) št. 2006/2004 in Direktive 2009/22/ES (Direktiva o alternativnem reševanju potrošniških sporov) (UL L 165, 18.6.2013, str. 63): člen 13.

Uredba (EU) št. 524/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. maja 2013 o spletnem reševanju potrošniških sporov ter spremembi Uredbe (ES) št. 2006/2004 in Direktive 2009/22/ES (Uredba o spletnem reševanju potrošniških sporov) (UL L 165, 18.6.2013, str. 1): člen 14.

Direktiva 2014/17/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. februarja 2014 o potrošniških kreditnih pogodbah za stanovanjske nepremičnine in spremembi direktiv 2008/48/ES in 2013/36/EU ter Uredbe (EU) št. 1093/2010 (UL L 60, 28.2.2014, str. 34).

Direktiva 2014/31/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. februarja 2014 o harmonizaciji zakonodaj držav članic v zvezi z omogočanjem dostopnosti neavtomatskih tehtnic na trgu (UL L 96, 29.3.2014, str. 107).

Direktiva 2014/35/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. februarja 2014 o harmonizaciji zakonodaj držav članic v zvezi z omogočanjem dostopnosti na trgu električne opreme, ki je načrtovana za uporabo znotraj določenih napetostnih mej (UL L 96, 29.3.2014, str. 357).

Direktiva 2014/65/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. maja 2014 o trgih finančnih instrumentov ter spremembi Direktive 2002/92/ES in Direktive 2011/61/EU (UL L 173, 12.6.2014, str. 349): členi 23–29.

Direktiva 2014/92/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. julija 2014 o primerljivosti nadomestil, povezanih s plačilnimi računi, zamenjavi plačilnih računov in dostopu do osnovnih plačilnih računov (UL L 257, 28.8.2014, str. 214).

Uredba (EU) št. 1286/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. novembra 2014 o dokumentih s ključnimi informacijami o paketnih naložbenih produktih za male vlagatelje in zavarovalnih naložbenih produktih (PRIIP) (UL L 352, 9.12.2014, str. 1).

Uredba (EU) 2015/760 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2015 o evropskih dolgoročnih investicijskih skladih (UL L 123, 19.5.2015, str. 98).

Uredba (EU) 2015/2120 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2015 o določitvi ukrepov v zvezi z dostopom do odprtega interneta in v zvezi z maloprodajnimi cenami za regulirane komunikacije znotraj EU ter spremembi Direktive 2002/22/ES ter Uredbe (EU) št. 531/2012 (UL L 310, 26.11.2015, str. 1).

Direktiva (EU) 2015/2302 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2015 o paketnih potovanjih in povezanih potovalnih aranžmajih, spremembi Uredbe (ES) št. 2006/2004 in Direktive 2011/83/EU Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Direktive Sveta 90/314/EGS (UL L 326, 11.12.2015, str. 1).

Direktiva (EU) 2015/2366 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2015 o plačilnih storitvah na notranjem trgu, spremembah direktiv 2002/65/ES, 2009/110/ES ter 2013/36/EU in Uredbe (EU) št. 1093/2010 ter razveljavitvi Direktive 2007/64/ES (UL L 337, 23.12.2015, str. 35).

Direktiva (EU) 2016/97 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. januarja 2016 o distribuciji zavarovalnih produktov (UL L 26, 2.2.2016, str. 19): členi 17–24 in 28–30.

Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES (Splošna uredba o varstvu podatkov) (UL L 119, 4.5.2016, str. 1).

Uredba (EU) 2017/745 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2017 o medicinskih pripomočkih, spremembi Direktive 2001/83/ES, Uredbe (ES) št. 178/2002 in Uredbe (ES) št. 1223/2009 ter razveljavitvi direktiv Sveta 90/385/EGS in 93/42/EGS (UL L 117, 5.5.2017, str. 1): poglavje II.

Uredba (EU) 2017/746 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2017 o in vitro diagnostičnih medicinskih pripomočkih ter razveljavitvi Direktive 98/79/ES in Sklepa Komisije 2010/227/EU (UL L 117, 5.5.2017, str. 176): poglavje II.

Uredba (EU) 2017/1128 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junija 2017 o čezmejni prenosljivosti storitev spletnih vsebin na notranjem trgu (UL L 168, 30.6.2017, str. 1).

Uredba (EU) 2017/1129 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junija 2017 o prospektu, ki se objavi ob ponudbi vrednostnih papirjev javnosti ali njihovi uvrstitvi v trgovanje na reguliranem trgu, in razveljavitvi Direktive 2003/71/ES (UL L 168, 30.6.2017, str. 12).

Uredba (EU) 2017/1131 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junija 2017 o skladih denarnega trga (UL L 169, 30.6.2017, str. 8).

Uredba (EU) 2017/1369 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2017 o vzpostavitvi okvira za označevanje z energijskimi nalepkami in razveljavitvi Direktive 2010/30/EU (UL L 198, 28.7.2017, str. 1): členi 3–6.

Uredba (EU) 2018/302 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. februarja 2018 o naslovitvi neupravičenega geografskega blokiranja in drugih oblik diskriminacije na podlagi državljanstva, kraja

prebivališča ali kraja sedeža strank na notranjem trgu ter o spremembi uredb (ES) št. 2006/2004 in (EU) 2017/2394 ter Direktive 2009/22/ES (UL L 60I, 2.3.2018, str. 1): členi 3–5.

Direktiva (EU) 2018/1972 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2018 o Evropskem zakoniku o elektronskih komunikacijah (UL L 321, 17.12.2018, str. 36): členi 88 in 98–116 ter prilogi VI in VIII.

Direktiva (EU) 2019/770 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 2019 o nekaterih vidikih pogodb o dobavi digitalne vsebine in digitalnih storitev (UL L 136, 22.5.2019, str. 1).

Direktiva (EU) 2019/771 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 2019 o nekaterih vidikih pogodb za prodajo blaga, spremembi Uredbe (EU) 2017/2394 in Direktive 2009/22/ES ter razveljavitvi Direktive 1999/44/ES (UL L 136, 22.5.2019, str. 28).

Priporočilo Komisije z dne 11. junija 2013 o skupnih načelih za mehanizme kolektivnih opustitvenih in odškodninskih tožb v državah članicah v zvezi s kršitvami pravic iz prava Unije, 2013/396/EU, Ur. L. EU L 201, 26. julij 2013, str. 60–65.

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij; „Evropskemu horizontalnemu okviru za kolektivna pravna sredstva naproti“, Strasbourg, 11. junij 2013 COM(2013) 401 final.

Commission Recommendation of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises (Text with EEA relevance) (notified under document number C(2003) 1422), Ur. l. EU L 124, 20. maj 2003, str. 36–41.

Priporočilo Evropskega parlamenta z dne 4. aprila 2017 Svetu in Komisiji po preiskavi o meritvah emisij v avtomobilskem sektorju (2016/2908(RSP)), Ur. l. EU C 298, 23.8.2018, str. 140–150.

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Commission Work Programme 2018 An agenda for a more united, stronger and more democratic Europe, COM(2017)650 final of 24 October 2017, Annex II, točka 8.

Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru o izvajanju priporočila Komisije z dne 11. junija 2013 o skupnih načelih za mehanizme kolektivnih opustitvenih in odškodninskih tožb v državah članicah v zvezi s kršitvami pravic iz prava Unije (2013/396/EU), COM/2018/040 final.

Obrazložiteni memorandum, Predlog Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta o zastopniških tožbah za varstvo kolektivnih interesov potrošnikov in razveljavitvi Direktive 2009/22/ES (Besedilo velja za EGP) {SWD(2018) 96 final}{SWD(2018) 98 final}, str. 9.

Skupna deklaracija Cipra, Češke, Latvije Luksemburga in Slovaške), dostopna na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/HIS/?uri=CELEX:52018PC0184> (dostopano 25. januarja 2022).

P8_TA-PROV(2019)0222 Representative actions for the protection of the collective interests of consumers ***I European Parliament legislative resolution of 26 March 2019 on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on representative actions for the protection of the collective interests of consumers, and repealing Directive 2009/22/EC (COM(2018)0184 – C8-0149/2018 – 2018/0089(COD)).

Outcome of Proceedings, 2018/0089(COD), 7877/18 + ADD 1 – 5, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CONSIL:ST_14600_2019_INIT&from=EN (dostopano 20. januarja 2022).

Draft Report with recommendations to the Commission on Responsible private funding of litigation (2020/2130(INL)) Committee on Legal Affairs, 2020/2130(INL).

Responsible private funding of litigation, European added value assessment, STUDY, European Parliamentary Research Service, March 2021.

Collective redress in the Member States of the European Union, PE 608.829, [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608829/IPOL_STU\(2018\)608829_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608829/IPOL_STU(2018)608829_EN.pdf) (dostopano 15. avgusta 2022).

Study for the Fitness Check of EU consumer and marketing law, Final report. Part 1, main report, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f7b3958b-772b-11e7-b2f2-01aa75ed71a1/language-en> (dostopano 15. januarja 2022).

Pravni akti RS in druga pravila

Zakon o kolektivnih tožbah (ZKoIT), Ur. l. RS, št. 55/17.

Predlog ZKoIT, EVA 2016-2030-0007, Poročevalec št. 007-278/2016/50 z dne 12. junija 2017.

Zakonu o odvetništvu (ZOdv), Ur. l. RS, št. 18/93 in nasl.

Zakon o varstvu potrošnikov (ZVPot), Ur. l. RS, št. 20/98 in nasl.

Zakon o izvršbi in zavarovanju (ZIZ), Ur. l. RS., št. 51/98 in nasl.

Zakon o varstvu okolja (ZVO-1), Ur. l. RS, št. 41/04 in nasl.

Zakon o pravnem postopku (ZPP), Ur. l. RS, št. 26/99 in nasl.

Zakon o delovnih in socialnih sodiščih (ZDSS-1), Ur. l. RS, št. 2/04 in nasl.

Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku (ZMZPP), Ur. l. RS, št. 56/99 in nasl.

Notarska tarifa, Ur. l. RS, št. 59/19.

Spremembe in dopolnitev notarske tarife, Ur. l. RS, št. 9/21.

Pravilnik o registru kolektivnih tožb Ur. l. RS, št. 26/18.

Osnutek Pravilnika o registru kolektivnih tožb in kolektivnih poravnav), EVA 2018-2030-0008.

Pravilnik o načinu in pogojih za vpis potrošniških organizacij v register, Ur. l. RS, št. 46/98 in nasl.

Pravilnik o načinu vpisa in pogojih za vpis potrošniških organizacij v register, Ur. l. RS, št. 8/12.

Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence (ZPOmK-1), Ur. l. RS, št. 36/08 in nasl.

Sodni red, Ur. l. RS, št. 87/16 in nasl.

Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, spremenjena s Protokoli št. 11, 14 in 15 in dopolnjena s Protokoli št. 1, 4, 6, 7, 12, 13 in 16.

Konvencija o dostopu do informacij, sodelovanju javnosti pri odločanju in dostopu do varstva pravic v okoljskih zadevah, Ur. l. RS – Mednarodne pogodbe, št. 17/04.

Stališča o predlogu Zakona o kolektivnih tožbah

Dopis Delovnega in socialnega Sodišča v Ljubljani št. Su 272/2106-2 z dne 9. septembra 2016.

Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC v dopisu z dne 31. avgusta 2016.

Dopis Državnega pravobranilstva št. DP-A01-58/2016 z dne 5. septembra 2016.

Dopis Odvetniške pisarne Janežič & Jarkovič z dne 1. septembra 2016.

Dopis Sindikata zdravstva in socialnega varstva št. 05-328/16 z dne 5. septembra 2016.

Dopis Trgovinske zbornice Slovenije št. 2194/2016 – BG z dne 9. septembra 2016.

Dopis Vrhovnega sodišča RS št. Su 1363/2016 z dne 9. septembra 2016.

Dopis Zveze potrošnikov Slovenije dne 9. septembra 2016.

Sodna praksa Sodišča Evropske unije

Sklepni predlogi generalnega pravobranilca Jacobsa v zadevi C-195/98 *Österreichischer Gewerkschaftsbund, Gewerkschaft öffentlicher Dienst proti Republikli Avstriji*, ECLI:EU:C:2000:50.

Sodba z dne 6. oktobra 2015 v zadevi C-362/14 *Maximillian Schrems proti Data Protection Commissione*, ECLI:EU:C:2015:650.

Sodba z dne 9. julija 2020 v zadevi C-343/19 *Verein für Konsumenteninformation proti Volkswagen AG*, ECLI:EU:C:2020:534.

Sodba z dne 9. aprila 1987 v zadevi 365/85 *Evropska komisija proti Italiji*, ECLI:EU:C:1987:196.

Praksa Evropske komisije

C(2018) 8455 final COMMISSION DECISION of 17.12.2018 relating to proceedings under Article 101 of the Treaty on the Functioning of the European Union and Article 53 of the Agreement on the European Economic Area Case AT.40428 Guess.

Sodna praksa slovenskih sodišč

Sklep Delovnega in socialnega sodišča v Ljubljani, Pk 1/2018 z dne 6. decembra 2018.

Sklep Višjega delovnega in socialnega sodišča Pdp 185/2019 z dne 4. julija 2019.

Sodba Okrožnega sodišča v Ljubljani I Pk 3/2019 z dne 4. maja 2021.

Sodba Višjega sodišča v Ljubljani I Pk 3/2019 z dne 22. februarja 2022.

Tuja upravna in sodna praksa

Odločba OFT CA98/6/2003 v zadevi *JJB Sports*.

Odločba CAT v zadevi *JJB Sports plc and Allsports Limited v Office of Fair Trading* (2004) CAT 17.

Odločba CAT v zadevi *Dorothy Gibson v Pride Mobility Products Limited*, 1257/7/7/16.

Odločba LG Braunschweig 11 O 3092/19.

Odločba OLG Braunschweig 8 U 40/21.

Odločba BGH VIa ZR 418/21.

Odločba belgijskega ustavnega sodišča št. 41/2016 z dne 17. marca 2016.

Tuja zakonodaja in druga pravila

Wet afwikkeling massaschade in collectieve acties (WAMCA), Stb. 2019, 130.

Wet collectieve actie (WCA), tb. 1994, 269.

Wet collectieve afwikkeling massaschade (WCAM), Stb. 2005, 340.

Federal Court of Australia Act 1976, No. 156, 1976, Part IV A.

Class Proceedings Act, 1992, SO 1992, c. 6.

H.R.985 – Fairness in Class Action Litigation and Furthering Asbestos Claim Transparency Act.

The Class Action Fairness Act of 2005, 119 STAT. 4, PUBLIC LAW 109–2—FEB. 18, 2005.

American Bar Association, Model Rules of Professional Conduct, https://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct/model_rules_of_professional_conduct_table_of_contents/ (dostopano 27. julija 2022).

Grozījumi Civilprocesa likumā, https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/2eb8c5ad-b414-4dfd-98bf-f73788b4196c (dostopano 2. septembra 2022).

Grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā, https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/4c1de789-a375-4740-af98-d59d80b4d2d7 (dostopano 2. septembra 2022).

22-TA-2256: Likumprojekts (Grozījumi), Anotācijas (ex-ante) nosaukums, https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/b215532e-82df-443a-97cb-375a551e0507?fbclid=IwAR1PtkGvmAjLKxCv_3ZgnEPP3Z8tvn68Q8jS03KfumhI2B76XTTbTxvWFKk# (dostopano 2. septembra 2022).

Drugi viri

Navodilo za izpolnjevanje predloge »seznam znanih članov skupine«, Vrhovno sodišče RS, april 2018, https://www.sodisce.si/mma_bin.php?static_id=20180417113339 (dostopano 17. avgusta 2022).

ELI – UNIDROIT Model European Rules of Civil Procedure, from transnational principles to European Rules of Civil Procedure, 2020.

European Agency for Fundamental Rights, European Court of Human Rights, Council of Europe, Handbook on European law relating to access to justice (FRA and Council of Europe, Luxembourg, 2016).

Law Commission of Ontario, Class Actions: Objectives, Experiences and Reforms: Final Report, July 2019, <https://www.lco-cdo.org/en/our-current-projects/class-actions/final-report/> (dostopano 12. julija 2022).

<https://www.lco-cdo.org/en/our-current-projects/class-actions/> (dostopano 12. julija 2022).

www.faac.justice.gouv.qc.ca (dostopano 15. decembra 2021).

www.legisquebec.gouv.qc.ca/fr/pdf/cs/F-3.2.0.1.1.pdf (dostopano 15. decembra 2021).

<https://www.legisquebec.gouv.qc.ca/en/document/cs/c-25.01> (dostopano 3. marca 2022)

www.legisquebec.gouv.qc.ca/en/document/cr/F-3.2.0.1.1,%20r.%202 (dostopano 15. decembra 2021).

<http://www.tribunaux.qc.ca/> (dostopano 14. februarja 2022).

<http://services.justice.gouv.qc.ca/dgsj/rrc/Accueil/Accueil.aspx> (dostopano 14. februarja 2022).

<http://services.justice.gouv.qc.ca/dgsj/rrc/Demande/DemandeRecherche.aspx> (dostopano 14. februarja 2022).

<https://www.fedcourt.gov.au/law-and-practice/class-actions/class-actions> (dostopano 14. februarja 2022).

<https://www.ontario.ca/laws/statute/92c06> (dostopano 15. julija 2022).

<https://www.nortonrosefulbright.com/en-ca/knowledge/publications/c25c6b90/ontario-passes-significant-amendments-to-class-proceedings-act> (dostopano 15. julija 2022).

<https://e-justice.europa.eu/home?action=home> (dostopano 28. avgusta 2022).

https://www.sodisce.si/sodni_postopki/register_kolektivnih_tozb/ (dostopano 2. septembra 2022).

Collective Redress Implementation Tracker, www.twobirds.com/en/trending-topics/consumer-class-actions/collective-redress-directive-implementation-tracker (dostopano 29. avgusta 2022).

Class Actions Report 2022, CMS, <https://cms.law/en/int/publication/cms-european-class-actions-report-2022> (dostopano 30. avgusta 2022).

Gibson, Dunn & Crutcher LLP, Class Actions to Reshape the Litigation Landscape in Europe in 2023, www.gibsondunn.com/class-actions-to-reshape-the-litigation-landscape-in-europe-in-2023/ (dostopano 31. avgusta 2022).

www.ieidiseis.gr/politiki/156746/synedriazei-simera-to-ypourgiko-symvoylio-ta-themata-pou-tha-syzitithoyn (dostopano 2. septembra 2022).

www.in.gr/2022/07/28/politics/paraskinio/mitsotakis-ftanei-tous-pyrosvestes-tis-ksaplostras-prosvaloun-tous-pyrosvestes/ (dostopano 2. septembra 2022).

www.newsbeast.gr/politiki/arthro/8852650/stous-pyrosvestes-tis-xaplostras-epitethike-o-mitsotakis-sto-ypourgiko-ligo-sevasmo (dostopano 2. septembra 2022).

www.amna.gr/home/article/664670/G-Oikonomou-Poia-themata-suzitithikan-sti-sunedriasi-tou-upourgikou-sumbouliou (dostopano 2. septembra 2022).

www.esos.gr/arthra/79267/ti-eipe-o-prothypoyrgos-gia-ta-apotelesmata-ton-panelladikon-sto-y-poyrgiko-symvoylio (dostopano 2. septembra 2022).

<https://kolektiv99.si/zadeva-floor/> (dostopano 16. avgusta 2022).

<https://kolektiv99.si/guess-kolektivka/> (dostopano 3. januarja 2022).

<https://www.zps.si/index.php/o-nas/zveza-potronikov-slovenije/582-kdo-smo-alias> (dostopano 15. oktobra 2021).

<https://www.zps.si/osebne-finance-sp-1406526635/varevanja/4601-uspeen-zakljuek-akcije-modro-varevanje> (dostopano 20. oktobra 2021).

https://www.dnevnik.si/1042377509_ (dostopano 15. novembra 2021).

<https://old.delo.si/gospodarstvo/opravicilo-in-napoved-vracila-preplacane-elektrike.html> (dostopano 15. novembra 2021).

<http://www.zdruzenje-frank.si/o-zdruzenju/> (dostopano 17. novembra 2021).

<http://www.skupaj.si/vsebina/uvodnik> (dostopano 17. novembra 2021).

https://www.dnevnik.si/1042377509_ (dostopano 15. novembra 2021).

<https://old.delo.si/gospodarstvo/opravicilo-in-napoved-vracila-preplacane-elektrike.html> (dostopano 15. novembra 2021).

<http://www.zdruzenje-frank.si/o-zdruzenju/> (dostopano 17. novembra 2021).

<http://www.skupaj.si/vsebina/uvodnik> (dostopano 17. novembra 2021).

www.preVWara.si (dostopano 17. novembra 2021).

<https://dejure.org/dienste/vernetzung/rechtsprechung?Gericht=BGH&Datum=13.06.2022&Aktenzeichen=VIa%20ZR%20418/21> (dostopano 11. avgusta 2022).

<https://e-uprava.gov.si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=7418> (dostopano 10. septembra 2021).

https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/zakonodaja/izbranZakonAkt?uid=C1257A70003EE6A1C12581A70059374C&db=kon_zak&mandat=VII&tip=doc (dostopano 10. septembra 2021).